

**An scéal a thuiscint ón dá insint de: foghlaim agus
teagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal trí thaithí an lucht
foghlama agus teagaisc araon**

Tráchtas PhD a cuireadh faoi bhráid Fiontar & Scoil na Gaeilge,
Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath

Méabh Ní Shluáin, BA, MA

An Dr Gearóidín Uí Laighléis & An Dr Seán Mac Risteaird
(Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath)

An Dr Cóilín Ó Floinn (Coláiste na Tríonóide)

Eanáir 2026

Dearbhú

Dearbhaím leis seo gurb é mo shaothar féin amháin an t-ábhar seo atá á leagan isteach agam i gcomhair measúnaithe ar an gclár staidéir le haghaidh na dámhachtana Dochtúireacht san Fhealsúnacht, agus go bhfuil gach cúram réasúnach glactha agam a dheimhniú, agus tá na rialacháin agus dearbhú a bhaineann le hIntleacht Shaorga Ghiniúnach comhlíonta agam, ar feadh m'eolais, gur saothar bunaidh é seo nach sáraíonn aon dlí cóipchirt, agus nár baineadh as saothar aon duine eile é ach amháin agus a mhéid go luaitear agus go n-aithnítear an saothar sin laistigh de théacs mo shaothairse. Dearbhaím nár baineadh úsáid as an Intleacht Shaorga Ghiniúnach agus an tráchtas seo á chur le chéile agam.

Sínithe: Méabh Ní Shluáin (Sloane)

Uimhir Aitheantais: 19212231

Dáta: 05 Eanáir 2026

Tiomnú

Do mo sheanmháthair Kathleen a bhí mar chrann taca dom i gcónaí agus do na múinteoirí ar fad a chothaigh fiosracht na foghlama ionam.

Buíochas

Ar an chéad dul síos, ba mhaith liom buíochas ó chroí a ghabháil le mo chuid stiúirthóirí, an Dr Gearóidín Uí Laighléis, an Dr Seán Mac Risteaird agus an Dr Cóilín Ó Floinn, a thug tacaíocht agus treoir as cuimse dom le ceithre bliana anuas. Go raibh míle maith agaibh as gach uile rud a rinne sibh ar mo shon bíodh sé sin na comhráite cineálta agus cabhracha a bhí againn ag cruinnithe, an cuidiú a thug sibh dom le cuir i láthair, le hiarratais agus eile a chur le chéile agus an oiread léamh a rinne sibh ar chaibidlí an tráchtas féin. Táim fíorbhuíoch díobh go léir as ucht bhur gcuid saineolais, comhairle agus taithí a roinnt liom i gcónaí.

Dar ndóigh, ní bheinn riamh in ann an dochtúireacht seo a chur i gcrích murach na rannpháirtithe a bhí toilteanach a gcuid ama agus fuinnimh a thabhairt le páirt a ghlacadh sa taighde. Tá mé faoi chomaoín agaibh ar fad as bhur scéalta a roinnt liom agus tá súil agam gur éirigh liom meas a léiriú ar dhoimhneacht agus ar thábhacht bhur dtaithí go léir. Go spreaga sibh daoine eile le machnamh a dhéanamh ar a dtaithí phearsanta féin agus go gcuire bhur scéalta le teagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais amach anseo.

Ba mhaith liom buíochas ar leith a ghabháil fosta leis an phobal acadúil féin a chuidigh go mór liom ar go leor slite éagsúla. Ní mór dom aitheantas a thabhairt do thacaíocht an lucht teagaisc timpeall na tíre a chuir fáilte is fiche romham ina ranna féin agus mé á chur i dteagmháil le mic léinn dá gcuid. Bhí an t-ádh liom tabhairt faoi roinnt modúl in Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath agus neart a fhoghlaim faoi chúrsaí taighde, teagaisc agus teanga chomh maith. Tá buíochas speisialta ag dul do léachtóirí na gcúrsaí sin a bhí mar inspioráid dom agus mé i mo thaighdeoir luath-ghairme. Teastaíonn uaim buíochas a ghabháil fosta le gach uile dhuine ar bhuail mé leo ag comhdhálacha anseo in Éirinn agus thar lear. Is iontach an deis a bhí ann cúrsaí taighde agus saoil a phlé le daoine atá ag obair sa réimse chéanna liom.

Beidh cuimhní áille agam go deo ar an tréimhse a chaith mé in Fiontar agus Scoil na Gaeilge agus ar na daoine iontacha ar chuir mé aithne orthu lena linn. Míle buíochas leis an lucht teagaisc go léir, idir léachtóirí agus teagascóirí araon, a chuir spéis san obair a bhí ar siúl agam i gcónaí agus a bhí sásta a dtaithí féin a roinnt liom chomh maith. Deirtear gur próiseas uaigneach a bhíonn sa dochtúireacht ach níorbh amhlaidh a bhí sé dom a bhuí le cairdeas agus le cineáltas mo leathbhádóirí, Órlaith, Dara, Pól agus Craig. Go raibh míle maith agaibh as an chomhairle agus as an gháire go léir.

Táim fíorbhuíoch den lucht riaracháin agus leabharlainne in Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath a bhí chomh foighneach liom i gcónaí. Is iomaí fadhb a réitigh sibh dom agus táim faoi chomaoín agaibh as bhur gcúnamh ar fad. Ba mhaith liom buíochas eile a ghabháil fosta leis na baill foirne in Institiúid Oideachais Marino agus in Gaelchultúr. Ba mhór an phribhléid dom bualadh libh go léir agus a bheith ag obair as lámha a chéile ar son na teanga agus an oideachais araon.

Is a bhuí le maoiniú ó Taighde Éireann go raibh mé in ann tabhairt faoin obair seo ón chéad lá riamh agus is é an maoiniú sin a chuir go mór le saibhreas an aistir taighde. Is mar gheall ar an chuidiú sin go raibh deis agam freastal ar chomhdhálacha agus ar scoileanna samhraidh in Éirinn, in Albain, i Málta, sa Bhreatain Bheag, sa Spáinn agus, an bhliain seo chugainn, sa tSín. Is iontach an rud é go bhfuil luach na Gaeilge á aithint ag eagraíocht náisiúnta den chineál seo agus go bhfuil deis á cur ar fáil do thaighdeoirí óga tús a chur lena ngairm.

Ba mhaith liom buíochas ó chroí a ghabháil ar deireadh le mo theaghlach féin a chuidigh go mór liom ag gach uile staid den aistear taighde seo. Do mo thuismitheoirí Niall agus Éilis, go raibh míle maith agaibh as bhur ngrá don Ghaeilge agus don fhoghlaím a mhúscailt ionam ó bhí mé óg agus as an spreagadh a thabhairt dom i gcónaí leis an dá ghrá sin a leanúint. Do mo dheirfiúracha, Aisling agus Niamh, míle buíochas as é a chur i gcuimhne dom gur gá ceiliúradh a dhéanamh ar éachtaí beaga an tsaoil agus go ndéanann an gáire maitheas dúinn ar fad. Do mo neacht Cáit, go dtuige tú go bhfuil an Ghaeilge timpeall ort i gcónaí agus go spreaga muid thú leis an teanga sin a labhairt. Do mo pháirtí Cian, beidh mé faoi chomaoín agat go deo as an mhéid a rinne tú dom le cúpla bliain anuas. Táim fíorbhuíoch díot as an spás agus as an tacaíocht a thug tú dom leis an taighde seo a dhéanamh. Is mór agam an spéis a léiríonn tú i mo chuid oibre féin agus an mhuinín atá agat asam i gcónaí. Go dtuga mé an misneach céanna duit sna blianta atá le teacht.

Páipéir Chomhdhála:

- Méabh Ní Shluáin (2025) 'Súil Siar agus Súil Chun Cinn ó thaobh Theagasc na Gaeilge i Réimse an Ardoideachais', IRAAL: Cumann na hÉireann don Teangeolaíocht Fheidhmeach, Coláiste na Tríonóide.
- Méabh Ní Shluáin (2025) 'Bíonn dhá insint ar gach scéal - taithí foghlama agus teagaisc na Gaeilge ar an tríú leibhéal', Comhdháil Mhic Leinn na Ceiltise, Aberystwyth University.
- Méabh Ní Shluáin (2024) 'What's the Scéal? First-Hand Tales from University Learners of the Irish Language', International Association for the Psychology of Language Learning, National Distance Education University, Madrid. (póstaer taighde)
- Méabh Ní Shluáin (2024) 'Iniúchadh ar Thaithí Foghlama Teanga Fhoghlaimoirí na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal trí Lionsa an Inspreagtha', Glór na dTaighdeoirí Nua, an Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath.
- Méabh Ní Shluáin (2023) 'Meon Fhoghlaimoirí na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal, IRAAL: Cumann na hÉireann don Teangeolaíocht Fheidhmeach', Ollscoil Mhá Nuad.
- Méabh Ní Shluáin (2023) 'Spléachadh ar Thaithí Foghlama Teanga Fhoghlaimoirí na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal', Comhdháil Mhic Leinn na Ceiltise, Ollscoil Ghlaschú.
- Méabh Ní Shluáin (2022) 'The Inclusion of the Learner Voice within Third-Level Teaching of Irish', BAAL: British Association of Applied Linguistics, Ollscoil na Banríona.
- Méabh Ní Shluáin (2022) 'Dhá Phríomhcheangal i dTaithí Foghlama na Gaeilge ag Leibhéal na hOllscoile', IRAAL: Cumann na hÉireann don Teangeolaíocht Fheidhmeach, Ollscoil Teicneolaíochta na Mumhan.
- Méabh Ní Shluáin (2022) 'Áit na Mothúchán i bPróiseas Fhoghlaim na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal', An Tumoideachas: Súil Siar agus Súil ar Aghaidh, Coláiste Mhuire gan Smál.
- Méabh Ní Shluáin (2022) 'Creat Modheolaíochta agus Teoiriciúil um Iniúchadh ar Thaithí Foghlama Teanga Fhoghlaimoirí na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal', An Dearcadh Éireannach Gaelach: Céad Bliain den Oideachas Éireannach Gaelach, Coláiste na Tríonóide.

Foilseacháin Taighde:

- Ní Shluáin, M. (2025) 'Athbhreithniú Scóipe ar Cheist an Inspreagtha ó thaobh Fhoghlaim na Gaeilge de' in *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/29627>
- Ní Shluáin, M. (2024) 'PhD Report: An Examination of the Language Learning Experience of Third-Level Learners of the Irish Language through a Motivational Lens', Newsletter, (2), 19-21, ar fáil ag: <https://iraal.ie/our-newsletter/>

Clár an Ábhair

Dearbhú.....	ii
Tiomnú.....	iii
Buíochas.....	iv
Clár an Ábhair.....	vi
Liosta na bhFigiúirí.....	ix
Liosta na dTáblaí.....	ix
Giorrúcháin.....	x
Achoimre.....	xi
1 Réamhrá an Tráchtais.....	1
1.2 Polasaithe an Ardoideachais.....	2
1.3 Polasaithe na Gaeilge.....	4
1.4 Cúlra an Taighdeora.....	6
1.5 Saintearmaí an Tráchtais.....	9
1.5.1 Cainteoir dúchais.....	9
1.5.2 Nuachaintoir.....	10
1.5.3 Scoileanna T1 agus T2.....	11
1.5.4 Teanga mhionlaithe.....	11
1.6 Struchtúr na gCaibidlí.....	12
1.6.1 Comhthéacs an Taighde.....	13
1.6.2 An Léirmheas Litríochta.....	13
1.6.3 An Mhodheolaíocht Taighde.....	13
1.6.4 Sonraí na Mac Léinn.....	14
1.6.5 Sonraí an Lucht Teagaisc.....	14
1.6.6 An Plé.....	15
1.6.7 An Chonclúid.....	15
2 Comhthéacs an Taighde.....	16
2.1 An Ghaeilge sa Chóras Oideachais.....	16
2.1.1 An Córas Bunoidreachais.....	17
2.1.2 An Córas Iar-Bhunoideachais.....	18
2.1.3 Cás na Gaelscolaíochta.....	19
2.1.4 An Córas Réamhscolaíochta.....	21
2.1.5 An Córas Oideachais ó Thuaidh.....	22
2.2 Cás na hOllscolaíochta.....	23
2.2.1 Súil Idirinstitiúideach i bhfoirm Imeachtaí Comhdhála.....	23
2.2.2 Taighde Neamhspleách ó Thaighdeoirí Aonair.....	31
2.3 Conclúid.....	38
3 An Léirmheas Litríochta.....	40

3.1	Inspreagadh an Dara Teanga.....	40
3.1.1	Tréimhse na Síceolaíochta Sóisialta (1959-1990).....	40
3.1.2	Tréimhse na Cognaíochta Suite (le linn na 90idí).....	42
3.1.3	An Tréimhse Dírithe ar Phróiseas (casadh na haoise).....	44
3.1.4	An Tréimhse Shochdhinimiciúil (faoi láthair).....	46
3.2	Sealbhú an Dara Teanga: Tuiscint & Teoiric.....	48
3.3	Teangacha Eile Seachas an Béarla.....	50
3.4	Inspreagadh na Gaeilge.....	52
3.4.1	Foghlaimoirí Fásta.....	52
3.4.2	Nuachaintoirí.....	58
3.4.3	Mic Léinn Ollscoile.....	60
3.4.4	Ceangail an Dá Chomhthéacs.....	63
3.5	Ceisteanna na Conclúide.....	64
4	An Mhodheolaíocht Taighde.....	65
4.1	Seasamh an Taighdeora.....	65
4.2	An Creat Modheolaíochta.....	68
4.3	An Creat Teoiriciúil.....	70
4.4	Na hUirlisí Taighde.....	72
4.4.1	Taithí an Lucht Foghlama.....	72
4.4.2	Taithí an Lucht Teagaisc.....	75
4.4.3	Ábharthacht an Dá Thaithí.....	76
4.5	Modh Anailíse.....	78
4.5.1	An Anailís Théamach.....	79
4.5.2	Tástálacha Staitistiúla.....	81
4.5.3	Úsáid na Teicneolaíochta.....	82
4.6	An Staidéar Píolótach.....	84
4.6.1	An Lucht Foghlama.....	85
4.6.2	An Lucht Teagaisc.....	86
4.6.3	An Ceistneoir Iar-staidéir.....	87
4.7	An Príomhstaidéar.....	87
4.8	Conclúid.....	90
5	Sonraí na Mac Léinn.....	91
5.1	Scéalta Foghlama Teanga.....	91
5.1.2	Taithí Scoile.....	92
5.1.3	Teaghlach.....	94
5.1.4	Tréimhse Thumthach.....	96
5.1.5	Cúis Foghlama.....	97
5.1.6	Cúrsaí Céime.....	98
5.1.7	Cumarsáid na Gaeilge.....	102

5.1.8 Fostaíocht.....	104
5.1.9 Féidearthachtaí Úsáide.....	105
5.2 Agallaimh Scéalbhunaithe.....	106
5.2.1 Teagasc Éifeachtach.....	107
5.2.2 Teagmháil Shóisialta.....	111
5.2.3 Tosaíocht na Gaeilge.....	114
5.3 Conclúid.....	117
6 Sonraí an Lucht Teagaisc.....	118
6.1 Cúinsí Cúlra.....	118
6.1.1 Cumas na Mac Léinn.....	118
6.1.2 Tionchar na Scoile.....	120
6.2 Inspreagadh na Mac Léinn.....	122
6.2.1 Cúiseanna Foghlama.....	122
6.2.2 Ceist na Féiniúlachta.....	124
6.2.3 Úsáid na Teanga.....	125
6.3 Comhthéacs na hOllscoile.....	127
6.3.1 Ról an Lucht Teagaisc.....	127
6.3.2 Múineadh na Gaeilge.....	133
6.3.3 Stádas na Teanga.....	138
6.4 Conclúid.....	142
7 An Plé.....	143
7.1 Rannpháirtithe an Cheistneora.....	143
7.1.1 Cuspóir na Foghlama.....	144
7.1.2 Tuairimí faoin Ábhar.....	153
7.1.3 Úsáid na Teanga.....	162
7.1.4 Tionchar na Mothúchán.....	167
7.1.5 Ról Daoine Eile.....	174
7.1.6 Ceist an Inspreagtha.....	178
7.2 Conclúid.....	183
8 An Chonclúid.....	184
8.1 Na Ceisteanna Taighde.....	184
8.2 Impleachtaí an Taighde.....	189
8.2.1 Ionchur Teoiriciúil.....	189
8.2.2 An Cleachtas Teagaisc.....	192
8.2.3 An Gort Teanga.....	194
8.3 Srianata an Taighde.....	197
8.4 Moltaí do Thaighde Eile.....	198
8.5 Conclúid.....	200
Leabharliosta.....	203

Liosta na bhFigiúirí

Figiúr 1: Creat teoiriciúil an staidéir.....	72
Figiúr 2: Sampla de cheisteanna an tsuirbhé.....	80
Figiúr 3: Forbairt na n-uirlísí taighde.....	86
Figiúr 4: Seat den scáileán ón fhíseán earcaíochta.....	90
Figiúr 5: Treoir do théamaí ó scéalta na mac léinn.....	95
Figiúr 6: Treoir do théamaí ó agallaimh na mac léinn.....	111
Figiúr 7: Treoir do théamaí ó agallaimh an lucht teagasic.....	123
Figiúr 8: Treoir do théamaí ón cheistneoir iar-staidéir.....	148
Figiúr 9: Líon na rannpháirtithe ó thaobh ollscoile agus céime de.....	149
Figiúr 10: Cúiseanna foghlama na rannpháirtithe de réir na gceithre chúrsa.....	152
Figiúr 11: Cúiseanna foghlama na rannpháirtithe de réir cúlra scoile dá gcuid.....	155
Figiúr 12: Speictream an inspreagtha ó theoiric an fhéinchinntiúcháin.....	157

Liosta na dTáblaí

Tábla 1: Struchtúr na gcaibidlí.....	13
Tábla 2: Saincheisteanna theagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal.....	30
Tábla 3: Ceisteanna taighde de réir na modhanna cáilíochtúla agus cainníochtúla.....	71
Tábla 4: Sonraí déimeagrafacha ó mhic léinn na scéalta.....	96
Tábla 5: Cúiseanna foghlama na mac léinn.....	101
Tábla 6: Gnéithe den chúrsa ar bhain agus nár bhain na mic léinn taitneamh astu.....	104
Tábla 7: Dul chun cinn agus straitéisí foghlama na mac léinn.....	105
Tábla 8: Sonraí déimeagrafacha ó mhic léinn na n-agallamh.....	110
Tábla 9: Pleananna proifisiúnta agus pearsanta ó thaobh na múinteoireachta de.....	118
Tábla 10: Suíomh agus post an lucht teagaisc ar cuireadh faoi agallamh iad.....	122
Tábla 11: Deacrachtaí an phoist maidir le múineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal.....	138
Tábla 12: Liosta na modúl Gaeilge a ndearnadh tagairt dóibh le linn na n-agallamh.....	142
Tábla 13: Tuairimí na mac léinn faoi ábharthacht an chúrsa.....	161
Tábla 14: Tuairimí na mac léinn faoi dheacracht an chúrsa.....	164
Tábla 15: Deacracht an chúrsa de réir cúlra scoile.....	165
Tábla 16: Úsáid na Gaeilge i measc na mac léinn.....	170
Tábla 17: Úsáid na Gaeilge de réir cúlra scoile.....	171
Tábla 18: Tionchar an phoist pháirtaimseartha ar rannpháirtíocht na mac léinn.....	172
Tábla 19: Taitneamh teanga na mac léinn.....	173
Tábla 20: Buairt teanga na mac léinn.....	174
Tábla 21: Buairt teanga de réir cúlra scoile.....	175
Tábla 22: Mothúcháin na mac léinn.....	176
Tábla 23: Muinín na mac léinn de réir cúrsa.....	177
Tábla 24: Mothúcháin na mac léinn de réir cúlra scoile.....	178
Tábla 25: Ról na ndaoine eile i dtaithí foghlama na mac léinn.....	181
Tábla 26: Ról na ndaoine eile de réir cúlra scoile agus cúrsa.....	181

Tábla 27: Spriocanna agus cur chuige na mac léinn.....	185
Tábla 28: Pleananna teanga na mac léinn.....	186

Giorrúcháin

AMTB	Attitude/Motivation Test Battery
COGG	Comhairle Oideachais Gaeltachta & Gaelscolaíochta
CSO	Central Statistics Office
(B)	Béarla
BA	Baitsiléir Ealaíon
BA speis.	Baitsiléir Ealaíon speisialaithe
BComm.	Baitsiléir sa Ghnó
BEd	Baitsiléir san Oideachas
BEd bun.	Baitsiléir san Oideachas bunmhúinteoireachta
BEd meán.	Baitsiléir san Oideachas meánmhúinteoireachta
Bun.	Bunleibhéal
FCÁT	Foghlaim chomhtháite ábhar & teangacha
F-REC	Faculty Research Ethics Committee
FRT-chliste	Foghlaim ríomhchuidithe teangacha-chliste
(G)	Gaeilge
IS	Intleacht shaorga
L2MSS	Córas an fhéin inspreagtha T2
LT	Lucht teagaisc
M	Meán
Mdn	Airmheán
Meán.	Meánleibhéal
ML	Mac léinn
MMR	Mixed methods research
m.sh.	Mar shampla
NISRA	Northern Ireland Statistics & Research Agency
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
qual.	Qualitative
quan.	Quantitative
T1	Céad teanga
T2	Dara teanga
TGM	Teastas Ginearálta an Mheánoideachais

Achoimre

An scéal a thuiscint ón dá insint de: foghlaim agus teagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal trí thaithí an lucht foghlama agus teagaisc araon

Méabh Ní Shluáin, BA, MA

Is iomaí fáth a leanann daoine leis an Ghaeilge go dtí an tríú leibhéal. D'fhéadfaí breathnú ar na fáthanna seo mar inspreagadh tosaigh na mac léinn agus é ag feidhmiú mar choincheap casta agus athraitheach. Tá go leor taighde déanta ar inspreagadh an dara teanga agus neart teoiricí cruthaithe chun tuiscint a fháil ar an fheidhm a bhaineann leis. Cuireadh roinnt de na teoiricí sin in oiriúint do chomhthéacs na Gaeilge agus solas á chaitheamh acu ar na cúiseanna a thugann daoine faoin Ghaeilge agus iad ina bhfoghlaimoirí fásta. Fiú i gcás na nuachaintoirí, nuair nach raibh ceangal díreach ag an taighde le ceist an inspreagtha, ba luachmhar an léargas a tháinig chun cinn faoi idé-eolaíochtaí agus cleachtais teanga. In ainneoin fhlúirse na litríochta faoi fhoghlaim na Gaeilge ar an tríú leibhéal, ní mór an chomparáid atá déanta ar institiúidí na tíre. Is é aidhm an taighde seo, mar sin, iniúchadh idirinstiúideach a dhéanamh ar inspreagadh na Gaeilge i réimse an ardoideachais trí thuairiscí a bhailiú ón lucht foghlama agus teagaisc. Ba é 22 mhac léinn agus 14 oideoir a bhí páirteach i gcéimeanna cáilíochtúla an staidéir, trí scéal foghlama teanga a scríobh agus / nó agallamh leathstruchtúrtha a dhéanamh, agus ba é 91 fhochéimí a thug freagra ar an cheistneoir iar-staidéir. Cuireann an taighde seo go mór le múineadh na Gaeilge ag gach leibhéal oideachais trí bhéim a chaitheamh ar thionchar na taithí scoile ar mheon agus ar chumas na bhfoghlaimoirí anuas ar chnuasach de dhea-straitéisí teagaisc a chur le chéile. Díritear go sonrach ar thaobh mothaitheach na foghlama trí aird chuí a tharraingt ar scéal an fhoghlaimeora aonair agus ar an tábhacht a bhaineann le féinfheasacht agus le machnamh dá gcuid. Caitear súil fosta ar athruithe móra i gcomhthéacs an ardoideachais ó thaobh cúrsaí teanga, eacnamaíochta agus teicneolaíochta de.

Is é atá i bhfoghlaim teanga, de réir mar a mheastar go coitianta anois, scil a bhféadfadh aon dalta le gnáthéirim, nó rud beag faoina bhun sin, cumas a fháil uirthi más rud é, *inter alia* go bhfuil spreagadh chuige sin ann dó, nó go gcuirtear ar fáil dó é. Is iomaí dóigh inar féidir an spreagadh sin a chur ar fáil: céimíochtaí sóisialta nó stádas eacnamaíochta níos airde a bheith le gnóthú de thairbhe na teanga, bheith in ann úsáid fhairsing a bhaint as an teanga tar éis scoile agus í a bheith á húsáid amhlaidh, mórtas as an saothar litríochta sa teanga, an meon atá ag múinteoirí, ag tuismitheoirí agus ag treoraithe an phobail i leith na teanga agus an sampla a thugann siad

(Comhairle na Gaeilge, 1974: 4).

Is í tábhacht agus cumhacht an spreagtha seo, in éineacht le hiliomad na bhfoinsí go bhféadfadh sé teacht uathu, a scrúdaítear sa tráchtas seo trí scéalta a bhailiú ó fhochéimithe na Gaeilge sa tír. Is éard a chiallaíonn fochéimí Gaeilge chun críche an tráchtas seo ná mac léinn atá ag déanamh staidéar ar an Ghaeilge ag leibhéal na bunchéime bíodh sé sin mar chuid de chéim sna healaíona, san oideachas nó i réimse ar bith eile. Bíodh is nach ionann an Ghaeilge a roghnú mar ábhar céime agus í a dhéanamh mar ghné riachtanach de chúrsa, rud a tharlaíonn i gcás na bunmhúinteoireachta, tugadh cuireadh d'ábhair oide chun páirt a ghlacadh sa taighde. Is mar gheall ar líon na mac léinn a thugann faoi chéim sna healaíona agus iad ag súil le máistreacht san oideachas a dhéanamh ina diaidh gur socraíodh ar scéalta díobh siúd atá ag plé le cúrsaí oideachais ón chéad lá riamh ar an ollscoil a chur san áireamh. Is ó bheith ag smaoineamh faoi thaithí teagaisc an taighdeora féin agus ó bheith ag plé le duine de stiúrthóirí an tráchtas gur tugadh faoin chinneadh seo. Más fíor don ráiteas thuas, áfach, bheifí ag súil le réimse leathan cúiseanna foghlama a aimsiú, beag beann ar chúrsa na mac léinn, trí aistear teanga na bhfochéimithe a rianú ó leibhéal na bunscoile go leibhéal na meánscoile agus ar aghaidh chuig an tríú leibhéal. Tabharfar spás, mar chuid den aistear sin, do thaithí iomlán an mhic léinn agus é mar iarracht an taighdeora cur le líon na bpróifileanna foghlaimeoirí a chuireann "...taifid mhacánta dhílse ar fáil ina [léirítear] na slite le teanga a fhoghlaim, na deacrachtaí arbh fhéidir a shárú agus na bealaí ina bhféadfaí úsáid a bhaint as an teanga" (Ní Chlochasaigh, 2014: 2).

1 Réamhrá an Tráchtas

Déanfar caibidlí eile an tráchtas a fhréamhú sa réamhrá seo i gcomhthéacs an ardoideachais agus na Gaeilge araon trí mhionphlé a dhéanamh ar réimse polasaithe a bhaineann leis an dá cheann acu. Déanfar seo ar mhaithe le léargais a thabhairt ar stádas na hollscoile agus na teanga in Éirinn agus solas á chaitheamh, ag an am chéanna, ar an timpeallacht ina bhfuil an staidéar áirithe seo ag feidhmiú. Ní hamháin go míneofar an tábhacht a bhaineann leis an ábhar taighde, is é sin foghlaim na Gaeilge ar an tríú leibhéal, ach caithfear béim fosta ar an

dóigh ar thángthas air trí chur síos ar chúlra agus ar sheasamh an taighdeora. Is é cúlra teanga agus oideachais an taighdeora a ndíreofar orthu sa chur síos seo d'fhonn tuiscint a fháil ar a haistear foghlama féin uair is go mbeadh aistir eile á scrúdú aici i gcomhthéacs an tionscadail. Tabharfar míniú ar shainéamaí éagsúla a mbainfear úsáid astu tríd an tráchtas agus údar á thabhairt leis na cúiseanna ar roghnaíodh na sainéamaí sin thar chinn eile. Leagfar amach caibidlí an tráchtais féin ar deireadh agus cur síos á dhéanamh ar an fheidhm agus ar an sprioc a bhaineann le gach uile cheann acu. Bíodh is go ndíreofar sa chéad ceithre chaibidil seo ar chomhthéacs, ar litríocht agus ar mhodheolaíocht an taighde, is i gCaibidil a Cúig, a Sé agus a Seacht a ndéanfar plé ar shonraí an staidéir féin. Cé go gcuirfear síos i gCaibidil a Cúig agus a Sé ar thaithí cháilióchtúil an lucht foghlama agus teagaisc faoi seach, is i gCaibidil a Seacht a ghlacfar an dá thaithí seo le chéile trí thorthaí an cheistneora taighde agus ceangail le taighde eile a tháinig roimhe. Is sa chaibidil dheireanach a roinnfear na moltaí a tháinig chun cinn sa staidéar agus iad ag cur le teoiric agus le cleachtas i ngoirt ábhartha an tráchtais, is iad sin sealbhú an dara teanga ar bhonn idirnáisiúnta agus teagasc na Gaeilge ar bhonn náisiúnta.

1.2 Polasaithe an Ardoideachais

Fad is a dhéanfar plé ar chás na Gaeilge i réimse an ardoideachais sa chéad chaibidil eile, is í sin comhthéacs an taighde, díreofar sa chaibidil seo ar fhorbairt an ardoideachais trí chéile sa tír d'fhonn súil a chaitheamh ar an timpeallacht níos leithne ina bhfuil foghlaim na teanga ag tarlú. Faightear cur síos an-chuimsitheach ar fhorbairt an ardoideachais in Éirinn sa tráchtas dochtúireachta a scríobh Burke (2021) ina ndéantar an fhorbairt sin a rianú trí pholasaithe an Stáit. Ó bhunú an tSaorstáit (1922) ar aghaidh go dtí na 1960idí bhí an t-ardoideachas ag feidhmiú mar réimse neamhspleách (Coolahan, 2008) a bhí dírithe den chuid is mó ar uasaicme na tíre (McManus, 2016). Le linn na tréimhse sin, bhain cúrsaí oideachais ar an tríú leibhéal go príomha, seachas cúrsaí leighis agus dlí, leis na healaíona agus na daonnachtaí (Burke, 2021). Ag am nuair a bhí rialtas na tíre ag iarraidh geilleagar an Stáit a fhorbairt agus a nuachóiriú, foilsíodh *Tuarascáil an Choimisiún um Ardoideachas* (Roinn an Oideachais, 1967) agus *Infheistíocht san Oideachas*, a bhí comhfhoilsithe ag Rialtas na hÉireann agus ag an Eagraíocht um Chomhar agus Forbairt Eacnamaíochta in 1965. Caitheadh solas sa dá cháipéis seo ar shaincheistanna an réimse amhail ganntanas acmhainní, éagothroime agus easpa rannpháirtíochta (Burke, 2021) agus é mar aidhm acu tús áite a thabhairt don oideachas tríú leibhéal mar dhlúthchuid d'fhorbairt na tíre. Cuireadh roinnt athruithe i bhfeidhm sna blianta ina dhiaidh sin mar iarracht aghaidh a thabhairt ar na saincheistanna seo lena n-áirítear deireadh a chur le táillí don oideachas iar-bhunscoile agus

bunú na gceardcholáistí réigiúnacha (ibid.). Ba é aidhm na gcoláistí seo, a bunaíodh idir 1970 agus 1977, in éineacht leis na hInstitiúidí Náisiúnta Ardoideachais oideachas feidhmeach agus teicneolaíocht-bhunaithe a chur ar fáil agus an deacracht a bhain le suíomh tíreolaíoch na n-ollscoileanna seanbhunaithe a sháru. Tháinig méadú mór ar rannpháirtíocht i réimse an ardoideachais, dá bharr, agus bunaíodh Údarás an Ardoideachais sa bhliain 1968 chun tacú le fás agus le forbairt an réimse. Leanadh leis an bhéim a leagadh ar chomhionannas an oideachais i bpolasaithe an Stáit (Roinn an Oideachais, 1992; Roinn an Oideachais agus Scileanna, 1995) chun lucht saothair oilte a chuirfeadh le geilleagar agus le stádas na tíre a chruthú. Rinneadh iarracht an rannpháirtíocht sin a mhéadú tuilleadh trí dheireadh a chur le taillí don oideachas tríú leibhéal in 1996 agus, in ainneoin tháille ranníocaíochta an mhic léinn a mhaireann fós, is fadhb mhór í easpa maoinithe san ardoideachas le fada an lá (O'Connor, 2014).

Tháinig ardú ar an mheon gur cheart go mbeadh geilleagar na tíre, ó dheireadh an Tíogair Cheiltigh ar aghaidh, i gcroí an ardoideachais agus an *Straitéis Náisiúnta Ardoideachais* á foilsiú ag Roinn an Oideachais agus Scileanna sa bhliain 2011. Leagadh amach pleananna an Rialtais don réimse suas go dtí an bhliain 2030 de réir mar a bhaineann siad le cúrsaí taighde, ceist an mhaoinithe, féinriail agus freagracht na n-institiúidí, rannpháirtíocht ó ghrúpaí daoine ar leith, mealladh na mac léinn idirnáisiúnta agus cumasc institiúidí áirithe. Is mar gheall ar an bhéim a chuirtear i straitéisí den chineál seo ar fhás an réimse i dtéarmaí nuálaíochta agus domhandaithe a dhéantar neamhaird go minic d'ábhair a bhaineann go traidisiúnta le cúrsaí cultúrtha, féiniúlachta agus ealaíne (Walsh, 2012). Mar a mhínítear in Burke (2021) is mar gheall ar an easpa maoinithe ón Rialtas go mbíonn ar institiúidí tríú leibhéal feidhmiú mar ghnóthaí, agus na mic léinn mar thomhaltóirí dá gcuid, má táthar chun infheistíocht a mhealladh agus iad in iomaíocht le h-institiúidí eile sa tír. Bíonn impleachtaí tromchúiseacha ag an iomaíocht seo fosta ar an chultúr oibre sa réimse (Lynch et al., 2012), cultúr a éiríonn níos corraí fós nuair a smaoinítear ar mhéid na hoibre ócáidí a bhíonn ar fáil sa réimse chéanna (Courtois & O'Keefe, 2015). Is é an tionchar a bhíonn ag an chur chuige seo ná go ndéantar maolú ar thosaíochtaí traidisiúnta an ardoideachais i bhfabhar rangaithe institiúidigh (Ball, 2015), tráchtálaithe (Lynch & Ivancheva, 2015) agus maoiniú nach dtagann ón státchiste a mhealladh (Mercille & Murphy, 2017). Mar ábhar a bhaineann go traidisiúnta leis na daonnachtaí seachas le hábhair eile amhail an teicneolaíocht agus an eolaíocht, a d'fhéadfadh a bheith níos tarraingtí i margadh an ardoideachais, ní mór aird a tharraingt ar impleachtaí na n-athruithe seo do chur chun cinn na Gaeilge ar an tríú leibhéal. Bíodh is nach mbaineann sé go díreach le sealbhú na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile,

d'fhéadfaí tuiscint a fháil ar an drochthionchar a bhíonn ag tráchtáil an ardoideachais uirthi trí cheist an pholasaí teanga go ginearálta. Bíodh is go bhfuil sé de dhualgas ar institiúidí ardoideachais, mar éileamh ó Chomhairle na hEorpa um Theangacha, polasaí teanga a chuimsíonn teangacha iasachta a chruthú agus a chur i bhfeidhm (Lauridsen, 2013), níl a leithéid de pholasaí in úsáid ag formhór na n-institiúidí sin sa tír (Carthy, 2019). I ndiaidh cuardach a dhéanamh ar shuíomhanna na n-institiúidí éagsúla, ar an 29 Lúnasa 2025, ní mór a aithint, áfach, go bhfuil polasaí Gaeilge agus / nó Béarla i bhfeidhm ag seacht gceann acu. Aithnítear fosta na cláir teanga atá á gcur ar fáil ag roinnt institiúidí faoi láthair a thugann deis do mhic léinn, is cuma cén cúrsa atá ar siúl acu, tabhairt faoi ranganna teanga (Bruen, 2023). Tá éileamh mór le fada an lá chun soláthar na dteangacha a mhéadú ag leibhéal na hollscoile (Tudor, 2009; Bruen, 2004) agus, in ainneoin iarrachtaí áirithe amhail *Straitéis do Theangacha Iasachta san Oideachas 2017 - 2026* (an Roinn Oideachais agus Scileanna, 2017), is é an easpa béime a chaitheann comhlachtaí ar scileanna teanga a chuireann bac ar an tsoláthar sin (Carthy, 2019). Bíodh is gurb iomaí féidearthacht a bhaineann le stádas na hÉireann mar bhall stáit na hEorpa (ibid.) agus mar thír ilchultúrtha sa lá atá inniu ann d'fhonn béim a leagan ar luach an ilteangachais, bheadh sé deacair an luach sin a chur ina luí ar fhoghlaimeoirí tríú leibhéal fad is atá na h-institiúidí faoi smacht ag cumhachtaí nua-liobrálacha.

1.3 Polasaithe na Gaeilge

Cé go ndíreofar go mion ar chás na Gaeilge sa chóras oideachais i gCaibidil a Dó faoi chomhthéacs an taighde, is ar an pholasaí agus ar an phleanáil teanga go ginearálta a bheidh an chaibidil áirithe seo bunaithe. Bhí an Ghaeilge mar dhlúthchuid de bhunú an Stáit in 1922 agus d'fhéadfaí stair na teanga a rianú sa bheartas teanga a foilsíodh sna blianta ina dhiaidh (Walsh, 2022). Bhí eagraíochtaí amhail Conradh na Gaeilge, a bunaíodh sa bhliain 1893, ag obair go dlúth leis an Ghaeilge a chur chun cinn mar ghné lárnach den fhéiniúlacht Éireannach i bhfad roimh bhunú an tSaorstáit agus cuireadh an-bhéim sa chéad rialtas ar athbheochan na Gaeilge d'athghaelú na tíre trí chéile. Fad is a bhain an athbheochan seo go príomha le codanna den tír lasmuigh de na ceantair Ghaeltachta, bhí tábhacht nach beag ag baint le caomhnú na Gaeilge mar theanga phobail sna ceantair áirithe sin (Walsh, 2012b). Bunaíodh Coimisiún na Gaeltachta, dá bharr, sa bhliain 1925 agus é mar aidhm aige teorainneacha na gceantar Gaeltachta a leagan síos mar fhíor-Ghaeltachtaí nó breac-Ghaeltachtaí ag brath ar líon na gcainteoirí Gaeilge a bhí ina gcónaí iontu (Walsh, 2002). Atarraingíodh na teorainneacha seo le bunú Roinn na Gaeltachta in 1956 agus laghdú tagtha, dá réir, ar líon na gceantar a bhí aitheanta mar Ghaeltachtaí (Walsh, 2012a). Tháinig laghdú

ar líon na ndaoine a bhí ag cur fúthu sna ceantair seo mar gheall ar an eisimirce agus ar an difhostaíocht agus in 1980 bunaíodh gníomhaireacht stáit, darb ainm Údarás na Gaeltachta, chun tacú le forbairt eacnamaíoch, shóisialta agus chultúrtha na Gaeltachta. Bíodh is go raibh lucht na Gaeltachta i gceannas ar bhord an Údaráis a cheapadh, tháinig laghdú ar an mhaoiniú stáit a bhí curtha ar fáil dó ó 2008 ar aghaidh i gcomparáid le hinstitiúidí eile lasmuigh de na ceantair Ghaeltachta (Ó Ceallaigh, 2019). Níor tháinig deireadh le lagú na Gaeilge a bhí ag tarlú sna ceantair Ghaeltachta ach an oiread (Ó Giollagáin et al., 2007a), lagú a bhí ag tarlú ag ráta i bhfad níos gasta ná mar a ceapadh i dtosach báire (Ó Giollagáin & Charlton, 2015a). Is mar gheall ar an bhrú seo atá ar an Ghaeilge mar theanga phobail sna ceantair Ghaeltachta gur foilsíodh *Acht na Gaeltachta 2012* (Rialtas na hÉireann, 2012) agus an *Polasaí don Oideachas Gaeltachta 2017-2022* (An Roinn Oideachais agus Scileanna, 2016) agus é mar aidhm an dá cháipéis sin an Ghaeilge a láidriú mar theanga bheo sna ceantair sin. Tugadh aitheantas san Acht sin ní hamháin do cheantair na Gaeltachta ach do Bhailte Seirbhíse Gaeltachta, a chuireann seirbhísí ar fáil do na ceantair sin. Sa mhullach air sin, tugtar aitheantas do Líonraí Gaeilge mar cheantair eile sa tír ina bhfuil an teanga faoi bhláth. De réir fhigiúirí an daonáirimh is deireanaí, tá 66% de na daoine atá ina gcónaí i gceantair Ghaeltachta ina gcainteoirí Gaeilge, thart ar 20,000 acu a labhraíonn an teanga go laethúil agus 6,500 a labhraíonn í go seachtainiúil (CSO, 2022).

Bíodh is go ndeir 1.9 milliún duine sa tír trí chéile go bhfuil siad in ann an Ghaeilge a labhairt, ní labhraíonn ach 72,000 an teanga go laethúil agus 112,500 a labhraíonn í go seachtainiúil (ibid.). In ainneoin na bearna seo idir líon na ndaoine a bhfuil cumas sa teanga acu agus líon na ndaoine a bhaineann úsáid aisti, is líonmhaire cainteoirí an dara grúpa sin, a bhfuil an Ghaeilge mar dhara teanga (T2) acu, ná líon na gcainteoirí dúchais (Walsh, 2019; Ní Shluáin, 2025). Ó thaobh an pholasaí teanga de ina ndírítear ar chainteoirí an dá ghrúpa seo, foilsíodh *Acht na dTeangacha Oifigiúla* (Rialtas na hÉireann, 2003) sa bhliain 2003 agus é mar cheanglas dlíthiúil ag comhlachtaí stáit agus eagraíochtaí poiblí seirbhísí a chur ar fáil trí mheán na Gaeilge. Bunaíodh Oifig an Choimisinéara Teanga in 2004 (ar dhroim *Acht na dTeangacha Oifigiúla*) d'fhonn sholáthar na seirbhísí sin a mheas. Rinneadh uasdátú ar an Acht in 2021 leis an sprioc a leagan síos go mbeadh 20% d'oibrithe san earnáil phoiblí cumasach sa Ghaeilge faoi 2030 (Rialtas na hÉireann, 2021). Cé gur aithníodh an Ghaeilge mar theanga oifigiúil de chuid an Aontais Eorpaigh sa bhliain 2007, bhí maolú curtha ar an stádas sin go dtí 2022 mar nach raibh dóthain aistritheoirí agus ateangairí a bhí cumasach go leor sa teanga (Hoyte-West, 2025). In ainneoin sprioc *Straitéise 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030* (Rialtas na hÉireann, 2010) chun sochaí dháttheangach a chruthú in Éirinn trí líon

na gcainteoirí laethúla lasmuigh den chóras oideachais a mhéadú chuig 250,000 agus líon na gcainteoirí Gaeilge sna ceantair Ghaeltachta a mhéadú faoi 25% (Rialtas na hÉireann, 2010), níor cuireadh í i bhfeidhm i gceart go fóill (Walsh, 2014b). Bíodh is gur cruthaíodh *Plean Gníomhaíochta 2018-2022* (Rialtas na hÉireann, 2018a) chun tacú le cur i bhfeidhm na Straitéise ó shin, ní leor moltaí an Phlean sin ach an oiread chun dul i ngleic le maolú na Gaeilge sa Ghaeltacht (Ó Giollagáin, 2018). I dtaca leis na meáin, bunaíodh an príomhstáisiún raidió Gaeilge, Raidió na Gaeltachta in 1972 agus an príomhstáisiún teilifíse, Teilifís na Gaeltachta, in 1996, a ndearnadh athbhrandáil air go TG4 sa bhliain 1999. Ó shin i leith bíonn an Ghaeilge le cloisteáil anois ar neart stáisiún eile, Raidió na Life agus Raidió Fáilte ina measc (Watson, 2016). Is é Raidió Fáilte an t-aon chraoltóir Gaeilge atá lonnaithe sna Sé Chontae, áit a bhfuil, de réir an daonáirimh is déanaí, an Ghaeilge mar phríomhtheanga ag 6,000 duine (NISRA, 2021). Bíodh is go léirítear meas ar an éagsúlacht theangeolaíoch, an Ghaeilge san áireamh, i *Comhaontú Aoine an Chéasta*, is de bharr iarrachtaí an phobail, den chuid is mó, ar cuireadh an teanga chun cinn ó thuaidh ceal achta neamhspleách a bheith curtha i bhfeidhm go fóill (Sharma, 2021).

1.4 Cúlra an Taighdeora

Cé nach ndéanfar plé ar fhealsúnachtaí an staidéir go dtí Caibidil a Ceathair faoin mhodheolaíocht taighde, bainfear leas as réamhrá an tráchtas mar dheis chun cúlra an taighdeora féin a chur i láthair. Mar a mhíneofar níos deanaí sa tráchtas, is cuid lárnach é an cúlra sin de gach uile chéim den taighde, an bailiúchán agus an anailís sonraí ach go háirithe, agus ní mór mionchur síos a dhéanamh air leis an tionchar a bhíonn aige ar na céimeanna sin a thuiscint. Is ionann an t-aitheantas a thugtar do scéal an taighdeora sa taighde seo agus próiseas na hathmhacnamhachta lena n-áirítear “...the sets of dispositions and activities by which researchers locate themselves within the research processes whilst also attending to how their presence, values, beliefs, knowledge, and personal and professional histories shape their research spaces, relationships and outcomes” (Consoli & Ganassin, 2023: 1). Tarraingítear aird san athmhacnamhacht seo ar chaipiteal saoil an taighdeora (Consoli, 2022) agus é ag feidhmiú mar ghné luachmhar den staidéar a chuireann leis an chaidreamh a chruthaítear leis na rannpháirtithe, leis na léargais a fhaightear ar ghort an taighde agus le trédhearcacht an phróisis trí chéile. Is é an chéad chéim den phróiseas seo ná súil a chaitheamh ar thaithí an taighdeora agus ar an dóigh ar tháinig sé ar an ábhar taighde, rud a dhéantar anseo trí úsáid a bhaint as an chéad phearsa agus guth an taighdeora á lonnú sa staidéar dá bharr.

Is as Dún Dealgan ó dhúchas mé agus cé nár tógadh go hiomlán trí mheán na Gaeilge mé bhí an t-ádh liom agus mé ag fás aníos go raibh an-teagmháil agam leis an teanga de bharr í a bheith ar a dtail ag mo thuismitheoirí agus tréimhsí a bhí caite againn mar theaghlach sa Ghaeltacht i dTír Chonaill. Is mar gheall ar an teagmháil seo, agus ar an ghrá ar eascair uaithi, gur éirigh go maith liom sa Ghaeilge ar scoil agus gur bhain mé sult aisti mar ábhar sa bhunscoil agus san iar-bhunscoil T2 ar fhreastail mé orthu. Le linn na scoilbhliana agus an tsamhraidh araon, a bhuí le mo cheangal féin leis an teanga agus le spreagadh mo thuismitheoirí, ghlac mé páirt i neart gníomhaíochtaí seach-churaclaim leis an Ghaeilge amhail díospóireachtaí, feiseanna agus coláistí samhraidh. Cé nach raibh spéis ar bith agam i gcúrsaí spóirt, ba mhinic a bhí an tsuim a bhí agam sa teanga agus sa cheol thraidisiúnta fite fuaite lena chéile. Bíodh is gur bhain mé an-taitneamh as an Ghaeilge ar scoil, agus gur éirigh go maith liom sna scrúduithe, ní i gcónaí go raibh mé bródúil ná muiníneach as an chumas a bhí agam inti go háirithe nuair a bhuail mé le daltaí ó scoileanna T1 agus le muintir na háite iad féin le linn na gcoláistí samhraidh. Shocraigh mé céim sna healaíona a dhéanamh sa Ghaeilge, sa cheol agus sa Fhraincis in Ollscoil Mhá Nuad mar gheall ar an spéis agus ar an chumas a bhí agam sna trí hábhar sin agus é mar phlean agam fosta post mar aistritheoir a bhaint amach. Is cuimhin liom go maith go raibh mé ag streachailt leis an bhearna idir foghlaim na hiar-bhunscoile agus cur chuige na hollscoile in éineacht leis an bhearna eile idir mo chumas féin sa teanga agus cumas na mac léinn eile ag tús na céime. D'éirigh go maith liom, den chuid is mó, sa chéad agus sa dara bliain den chéim cé nach raibh sé i gcónaí de mhuinín agam labhairt amach go hoscailte sna léachtaí ná sna ranganna Gaeilge ná páirt a ghlacadh sna himeachtaí teanga a bhí ag tarlú ar champas. Ba é an fhorbairt ba mhó a tháinig orm le linn an dá bhliain seo ná an tuiscint a bhí agam ar mo chuid spéiseanna féin agus i bhfad níos mó spéise agam i dtaobh feidhmiúil na Gaeilge seachas an taobh liteartha di. Chaith mé seacht mí sa tríú bliain den chéim ag obair mar chúntóir Béarla i mbunscoil agus in iar-bhunscoil sa Fhrainc agus is ansin ar tháinig an-fhorbairt ar mo scileanna teanga, mo chur chuige teagaisc agus mo chuid féinmhuiníne. Nuair a d'fhill mé ar Éirinn chun críoch a chur le mo bhunchéim, bhí mé i bhfad níos sásta páirt ghníomhach a ghlacadh sa phróiseas foghlama de réir mar a bhain sé leis na hábhair chéime ar fad, meon a bhí agam fós nuair a chuir mé tús le máistreacht i léann an aistriúcháin in Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath an bhliain dár gcionn. Chomh luath is a bhí mé féin sásta mo thuairimí pearsanta a roinnt sna ranganna agus sna léachtaí teanga, ag leibhéal na bunchéime agus na máistreachta araon, thug mé faoi deara a laghad daoine eile a raibh an mhuinín chéanna acu. Is cuimhin liom buairt mo chomhfhoghlaimoirí bunchéime leis an Ghaeilge a úsáid os comhair an ranga agus drogall mo chomhfhoghlaimoirí máistreachta le hí a labhairt

lasmuigh den chomhthéacs foghlama in ainneoin an ardchumais a bhí bainte amach ag an dá ghrúpa. Is ag an phointe sin a thosaigh mé ag ceistiú céard a bhí ag cur bac ar na mic léinn seo chun páirt a ghlacadh san fhoghlaím agus sa teanga. An é nach raibh siad muiníneach, mar a bhí mé féin ag tús na céime, as an chumas a bhí acu sa Ghaeilge? An é gur fheidhmigh an teanga mar ábhar acadúil dóibh seachas mar mhodh cumarsáide? Is iad na ceisteanna seo a bhí fós greanta i m'inchinn nuair a fuair mé an deis chun tabhairt faoi staidéar dochtúireachta agus é mar aidhm agam iad a fhiosrú tuilleadh. Tar éis dom tús a chur leis an staidéar sin agus eolas a fháil ar an phróiseas taighde, thuig mé go mbeadh sé sách deacair rannpháirtithe nach mbíonn chomh páirteach sin sa phróiseas foghlama a mhealladh chun páirt a ghlacadh i dtionscadal nach mbaineann ar chor ar bith leis an chéim. Ina theannta sin, de cheal réimse leathan taighde atá déanta ar foghlaim na Gaeilge ar an tríú leibhéal, ní raibh mé ag iarraidh díriú ar ghnéithe diúltacha amháin amhail inní agus díspreagadh. Is mar gheall ar an dá cheist seo ar shocraigh mé ar lionsa níos leithne a chur i bhfeidhm chun díriú ar an taithí foghlama ar fad ach an tsaoirse á tabhairt do na rannpháirtithe chun labhairt faoi ghné ar bith den taithí foghlama sin.

Déanann Attia agus Edge (2017) idirdhealú ar an athmhacnamhacht ionchasach agus iardhearcach d'fhonn béim a chaitheamh ar thionchar an taighdeora ar an taighde féin agus a mhalairt. Is iomaí impleacht a bhí ag an tionscadal seo dom ní hamháin mar thaighdeoir ach mar theagascóir agus mar fhoghlaimeoir araon. Ó chuir mé tús leis an taighde in 2021 bhí go leor deiseanna agam chun ranganna teanga a theagasc do mhic léinn BA, BEd agus mháistreachta laistigh de chóras na hollscoile agus d'fhoghlaimeoirí fásta lasmuigh de. Ní hamháin sin ach bhí deis agam fosta leanúint le m'aistear teanga féin agus mé ag obair trí mheán na Gaeilge gach uile lá, ag freastal ar imeachtaí agus ar chomhdhála a bhaineann léi, agus ag streachailt le ceisteanna comhréire agus gramadaí araon de bharr an tráchtas a bheith á scríobh agam trí mheán na Gaeilge. Is mar gheall ar an dá eispéireas seo go raibh an-dáimh agam le scéal an lucht foghlama agus an lucht teagaisc a ghlac páirt sa staidéar agus gur bhain mé leas as an dáimh sin agus baill den dá ghrúpa á gcur faoi agallamh agam. Más rud é go raibh mé ag labhairt le mac léinn sa chéad bhliain a bhí díreach tar éis tosú ar an chéim nó le ceann roinne a raibh taithí na mblianta bainte amach aige, bhí mé in ann tógáil ar mo thaithí phearsanta féin chun caidreamh a chruthú leo. Bhí saindifríochtaí le feiceáil sa chineál teanga a bhí in úsáid agam mar thaighdeoir, agus ag na rannpháirtithe iad féin, a d'fheidhmigh mar chomharthaí le linn na n-agallamh ar an ról a bhí á chomhlíonadh agam (Coupland & Creese, 2015). Cé go ndearna mé iarracht srian a chur leis an tionchar a d'imir mo thaithí féin ar thaithí an rannpháirtí, chuidigh an dlúthpháirtíocht a cruthaíodh le linn na

n-agallamh seo chun na rannpháirtithe a chur ar a suaimhneas agus chun comhthuiscintí a chur ar bun. Ó thaobh straitéisí leis an tsrian sin a chur i bhfeidhm bhí treoircheisteanna agus tráchtanna a sheachaint sna huirlisí taighde in éineacht le haithint agus le scaradh mo chlaontachtaí féin sular tugadh faoin anailís ar thuairimí na rannpháirtithe. Is de bharr na gcomhthuiscintí a forbraíodh le linn na n-agallamh taighde, áfach, a raibh deis agam tuilleadh machnaimh a dhéanamh ar mo thaithí foghlama féin, léargas a fháil ar riachtanais mo chuid mac léinn agus forbairt a dhéanamh ar mo straitéisí mar theagascóir. Ní hamháin gur bhain mé leas praiticiúil as mo chúla foghlama agus teagaisc féin chun rannpháirtithe a chur faoi agallamh agus chun anailís a dhéanamh ar na sonraí iad féin ach ba mhinic a thug mé faoi phróiseas na hathmhacnamhachta agus tuairisc á scríobh agam faoi chruinnithe stiúrthóra nó nótaí á mbreacadh agam de réamhsmaointe taighde (Reynolds, 2023). Cé go raibh sé mar phríomhaidhm ag na tuairiscí sin taifead cruinnithe a chur ar fáil don bhord stiúrthóireachta, thug sé deis dom fosta mar thaighdeoir machnamh domhain a dhéanamh ar aon chinntí ar glacadh iontu agus na chéad chéimeanna eile á gcur le chéile agam. D’fheidhmigh na réamhsmaointe taighde, a ndearna mé taifead orthu in NVivo, mar dheis dom chun taifead a choinneáil d’aon léargas nó cheangal a rith liom agus mé ag déanamh anailís ar na sonraí toisc go raibh an spás agam, ag an am sin, mé féin a thumadh go huile is go hiomlán i gcaint na rannpháirtithe.

1.5 Saintearmaí an Tráchtas

In ainneoin go ndéanfar tréaniarracht sa tráchtas seo saintearmaí a mhíniú go soiléir go háirithe nuair a bhaineann siad le teoiricí casta an inspreagtha nó modhanna taighde ar leith, ní mór míniú a thabhairt fós ar an bhunús atá le cinntí an taighdeora i gcás téarmaí áirithe. Is téarmaí iad seo, a leagtar amach sa liosta thíos, a bhfuil leaganacha agus sainmhínithe éagsúla ar fáil díobh i nGaeilge agus sa Bhéarla ach nach mór cloí le leagan ar leith síos tríd an tráchtas. Baineann formhór na dtéarmaí le cúrsaí teanga agus oideachais agus iad ag feidhmiú mar léiriú ar thuiscintí comhaimseartha sa dá réimse sin.

1.5.1 Cainteoir dúchais

Aithnítear gur téarma sách conspóideach é coincheap an chainteora dúchais ar neart cúiseanna éagsúla ach baintear úsáid as sa staidéar áirithe seo de bharr mhinicíocht an téarma i gcás na Gaeilge. Mar sin féin, tugtar sainmhíniú ar an téarma i gcomhthéacs an staidéir ar mhaithe leis an neamhshoiléireacht a bhaineann lena úsáid agus leis an dochar a d’fhéadfadh sé a dhéanamh do bhaill den phobal teanga a sheachaint (Cheng et al., 2012). Go traidisiúnta, is cainteoir dúchais a labhraíonn teanga a dtuismitheoirí, atá cumasach sa teanga agus tumtha

i gcultúr na teanga céanna agus a bhfuil cur amach acu, dá bharr, ar stór focal leathan, ar nathanna cainte agus ar chúrsaí comhréire (Ó hIfearnáin, 1999). Bíodh is gur minic a dhéanann coincheap an chainteora dúchais, áfach, neamhaird den éagsúlacht cumais a fhaightear i measc daoine a shásaíonn na coinníollacha seo (Tsehaye et al., 2021), toisc nach ndírítear ar phatrúin chainte na rannpháirtithe ní chuirtear béim ar an éagsúlacht sin sa staidéar. Ina áit sin, baintear leas as scéalta na rannpháirtithe iad féin d'fhonn sainmhíniú a thabhairt ar an téarma agus an sainmhíniú sin fréamhaithe, dá bharr, i dtaithí na gcainteoirí iad féin (Cheng et al., 2012). Níor ghlac ach beirt mhac léinn a bhfuil ceangal teaghlaigh acu leis na ceantair Ghaeltachta páirt sa taighde seo agus an-chuid tagairtí déanta acu i scéal agus in agallamh dá gcuid do thionchar an cheangail sin ar a dtaithí foghlama féin. Sa dá chás seo, tógadh trí mheán na Gaeilge iad fosta. Mar mhalairt air sin, cé nár tógadh trí mheán na Gaeilge é, bhí mac léinn eile a raibh teagmháil éigin aige leis an teanga sa bhaile agus a chaith neart samhrai dá chuid i gceantar Gaeltachta. Anuas air sin, bhí mac léinn ar tógadh trí mheán na Gaeilge é, ar thaobh a athar, ach nach raibh ceangal láidir aige le ceantar Gaeltachta ach amháin tréimhsí a chaith sé ag staidéar nó ag obair i gcolaistí samhraidh¹. Cé gur cuireadh fáilte roimh na fochéimithe ar fad, beag beann ar chúlra teanga dá gcuid, chun páirt a ghlacadh sa taighde, is mar gheall ar na samplaí seo ar fad go ndéantar cur síos ar choincheap an chainteora dúchais mar dhuine ar tógadh trí mheán na Gaeilge é, a bhfuil cumas maith bainte amach acu sa teanga, a bhfuil ceangal láidir aige le ceantar Gaeltachta agus a bhfuil an Ghaeilge agus an ceangal sin mar dhlúthchuid d'fhéiniúlacht dá gcuid. Bíodh is nach raibh an lipéad seo róthábhachtach i gcás scéalta na mac léinn, seachas tagairtí na beirte thuas d'fhoinsí litríochta óna gceantair dhúchais, bhí sé i bhfad níos tábhachtaí i gcás agallaimh an lucht teagaisc agus cur síos á dhéanamh acu ar éagsúlacht cumais na bhfochéimithe ag brath ar chúlra teanga dá gcuid. Is de bharr an rangaithe a rinne an lucht teagaisc ar na fochéimithe go raibh gá le sainmhíniú a thabhairt ar choincheap an chainteora dúchais mar chuid den taighde seo.

1.5.2 Nuachainteoir

Is iomaí sainmhíniú atá ar fáil i dtaca leis an téarma 'nuachainteoir' le haghaidh cur síos a dhéanamh ar stádas agus ar fhéiniúlacht cainteora teanga. Cé gur iarracht a bhíonn sa téarma in amanna meas a léiriú ar iarrachtaí an chainteora leis an teanga a shealbhú, in áit iad a chur i gcomparáid le cumas na gcainteoirí dúchais (O'Rourke & Walsh, 2015), fágann leithead

¹ Is iad an dá chás seo, nuair a bhí teagmháil ag an mhac léinn leis an Ghaeilge sa bhaile agus é ag fás aníos, a chuireann le castacht na téarmaíochta agus idirdhealú á dhéanamh ar chainteoir dúchais agus ar nuachainteoir. In áit béim a leagan ar dhifríocht na dtéarmaí seo, mar a mhínítear sa chéad alt eile, díreann ar ghnéithe aistear teanga na mac léinn mar a shocraíonn siad féin labhairt orthu, bíodh sé sin nasc na litríochta lena gceantar dúchais nó ról a dtuismitheoirí san aistear céanna.

an tsainmhínte gur dúcheist nó paradacs é (Williams, 2023). Beag beann ar iliomad na mínithe atá bainteach leis an téarma (m.sh. Jaffe, 2015; Ortega et al., 2015; Pujolar & Puigdevall, 2015; Belmar et al., 2019), glactar leis go hacadúil gurb ionann nuachainteoir agus duine “...who did not acquire (the language) in the home when growing up but have nevertheless acquired (it) to a significant degree of competence and are now making active use of the language in their lives” (McLeod & O’Rourke, 2017: 1). Is í an úsáid sin a dhéanann idirdhealú ar fhoghlaimeoirí agus ar nuachainteoirí de bharr thoilteanas an dara dream don teanga in éineacht leis an spás lárnach atá tugtha di ina saol pearsanta féin (O’Rourke & Walsh, 2020). Ní mór aitheantas a thabhairt, áfach, do ról an chainteora i gcruthú a chuid féiniúlachta féin agus tábhacht an rogha phearsanta a chur san áireamh in aon phlé faoi cheist na nuachainteoirí (McNulty, 2023). Is mar gheall ar thábhacht an rogha seo nach mbaintear úsáid as an téarma sa taighde seo le cur síos a dhéanamh ar aon de na rannpháirtithe ach amháin má dhéanann siad tagairt don téarma iad féin. Cé go bhféadfaí breathnú ar chuid de na mic léinn, ag brath ar aistear teanga dá gcuid agus sainmhíniú acadúil an téarma, mar nuachainteoirí, níor tharraing aon duine acu an téarma sin orthu féin. Is de bharr nár tháinig ceist na téarmaíochta chun cinn i scéal ná in agallaimh na rannpháirtithe go seachnaítear an coincheap in anailís na sonraí agus go ndírítear, ina ionad sin, ar an difríocht idir cainteoirí agus cainteoirí féideartha ag brath ar úsáid na Gaeilge i measc na bhfochéimithe. Mar sin féin, baintear úsáid fhorleathan as an téarma i gCaibidil a Trí faoin léirmheas litríochta i gcomhair plé a dhéanamh ar an taighde atá ar fáil cheana féin faoi inspreagadh na Gaeilge. Is mar gheall ar úsáid an téarma sa taighde sin go gcuirtear é i bhfeidhm sa chaibidil áirithe seo agus is é an sainmhíniú a ndéantar tagairt dó san alt seo atá i gceist sna cásanna sin.

1.5.3 Scoileanna T1 agus T2

Baintear úsáid go rímhinic sa tráchtas seo as an dá lipéad scoil T1 agus T2 nuair a dhéantar cur síos ar an chóras oideachais in Éirinn agus ar thaithí na rannpháirtithe ann. Is ionann scoil T1 agus scoil nó aonad ina bhfuil an Ghaeilge in úsáid mar phríomhtheanga na scoile agus na foghlama araon bíodh sé sin laistigh nó lasmuigh de na ceantair Ghaeltachta (Mac Gearailt & Ó Duibhir, 2023). Mar mhalairt air sin, is é an Béarla a bhíonn in úsáid den chuid is mó sna scoileanna T2 agus formhór na ndaltaí, dá réir, ag foghlaim na Gaeilge mar dhara teanga dá gcuid (ibid.). Tá an t-idirdhealú seo i bhfad níos coitianta anois i ndiaidh don dá shonraíocht siollabais a bheith curtha i bhfeidhm ag leibhéal na bunscoile agus ag leibhéal na hiar-bhunscoile araon. Tá an téarmaíocht seo ag teacht le moltaí sa chomhthéacs idirnáisiúnta chomh maith le T1 agus T2 ag feidhmiú mar thagairt do chéad agus do dhara

teanga na ndaltaí sa chomhthéacs foghlama in áit idirdhealú níos conspóidí a dhéanamh amhail cainteoirí dúchais agus cainteoirí neamhdhúchasacha mar shampla (Dewaele, 2018b).

1.5.4 Teanga mhionlaithe

Cuirtear síos ar an Ghaeilge sa tráchtas seo mar theanga mhionlaithe seachas mar mhionteanga ar chúpla cúis. I dtosach báire, aithnítear tríd an téarma ‘mionlaithe’ nach stádas seasmhach atá i gceist agus nach i gcónaí go raibh an teanga ina ‘mionlach’ (Costa et al., 2018). Tugtar aitheantas mar chuid den stádas athraitheach seo, mar sin, do na próisis go léir ar tugadh fúthu chun mionlú a dhéanamh ar an teanga bíodh sé sin de réir cóilínitheora nó cumhacht ar bith eile lena ndearnadh neamhshuim den teanga mhionlaithe. Nuair a bhaintear úsáid as an téarma ‘mionlaithe’ ní hamháin go dtugtar aitheantas don phróiseas mhionlaithe seo ach caitear béim leis an aitheantas sin ar stádas na gcainteoirí fosta agus iad ag feidhmiú go minic mar ghrúpa mionlaigh chomh maith (Halima & Yerian, 2024). Is mar gheall ar na trí phointe seo go mbaintear úsáid as an téarma ‘teanga mhionlaithe’ in áit ‘mionteanga’ sa taighde seo agus cur síos á dhéanamh ar stádas na Gaeilge. Déantar seo ar mhaithe le haird a thabhairt ar an stádas láidir a bhí ag an Ghaeilge sa tír seo tráth dá raibh, ar fhulaingt na teanga de bharr an chóilínithe agus ar iarrachtaí na mílte síos trí na blianta leis an stádas sin a thabhairt ar ais.

1.6 Struchtúr na gCaibidlí

Ní mór críoch a chur leis an réamhrá trí chur síos a dhéanamh ar struchtúr an tráchtais trí chéile i bhfoirm leagan amach na gcaibidlí eile. Is i réamhrá an tráchtais a ndearnadh plé ar pholasaithe an ardoideachais agus na Gaeilge araon d’fhonn léargas a thabhairt ar stair an chomhthéacs ina bhfuil an staidéar seo lonnaithe. Lonnaíodh an taighdeoir sa chomhthéacs sin fosta trí aire a thabhairt do chúlra dá chuid agus tugadh míniú ar roinnt saintearmaí a bheidh in úsáid síos tríd an tráchtas. Beidh seacht gcaibidil eile i gcorp an tráchtais, is iad sin comhthéacs an taighde, an léirmheas litríochta, an mhodheolaíocht taighde, sonraí na mac léinn, sonraí an lucht teagaisc, an plé agus an chonclúid. Is i leabharliosta agus in aguisíní an tráchtais a fhaightear liosta na dtagairtí ar baineadh leas astu, samplaí de thras-scríbhinn a ndearnadh ar agallaimh agus taifead ar chuid de na tástálacha staitistiúla a ritheadh ar an cheistneoir.

Tábla 1: Struchtúr na gcaibidlí

Caibidil	Ábhar
1	Réamhrá an tráchtais
2	Comhthéacs an taighde
3	Léirmheas ar an litríocht
4	An mhodheolaíocht taighde
5	Sonraí na mac léinn
6	Sonraí an lucht teagaisc
7	An plé
8	An chonclúid
	Aguisíní agus leabharliosta

1.6.1 Comhthéacs an Taighde

Cuirfear síos i gCaibidil a Dó faoi chomhthéacs an taighde ar stair an chórais oideachais in Éirinn mar léargas ar an chomhthéacs a bhfuil rannpháirtithe an staidéir ag teacht uaidh. Mar chuid den léargas sin, déanfar plé ar an chóras bunoidreachais agus iar-bhunoideachais araon, ar chás na Gaelscolaíochta agus na réamhscolaíochta in éineacht le comhthéacs an ardoideachais féin. Is plé croineolaíoch a bheidh i gceist lena rianaítear forbairtí an oideachais in Éirinn ó bhunú an tSaorstáit ar aghaidh. Díreofar ansin ar chás na Gaeilge laistigh de réimse an ardoideachais trí shúil a chaitheamh ar an mhéid litríochta atá ar fáil faoin ábhar. Mar chuid den litríocht seo, cuimseofar imeachtaí comhdhála ar eagraíodh faoin ábhar agus a fheidhmíonn mar phlé idirinstiúideach ar theagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal anuas ar ailt éagsúla a scríobhadh faoin teagasc sin in institiúidí ar leith.

1.6.2 An Léirmheas Litríochta

Is ar choincheap an inspreagtha a ndíreofar air i gCaibidil a Trí faoin léirmheas litríochta trí bhéim a leagan ar an chomhthéacs idirnáisiúnta agus náisiúnta araon. Ó thaobh an chomhthéacs idirnáisiúnta de, déanfar an fhorbairt a tháinig ar inspreagadh an dara teanga a rianú trí mhionphlé a dhéanamh ar réimse na dteoiricí éagsúla ar cruthaíodh faoi. Is mar gheall ar an fhorbairt seo a bhreathnaítear ar an inspreagadh T2 anois mar choincheap atá

casta agus athraitheach agus is é an tuiscint sin a chuirtear i bhfeidhm sa staidéar. Caithfear súil ar an chomhthéacs náisiúnta ansin i bhfoirm an taighde ar fad atá déanta ar cheist an inspreagtha i gcás na Gaeilge go dtí seo. Déanfar an taighde sin a rangú i dtrí fhoghrúpa de réir mar a bhaineann sé le foghlaimeoirí fásta, anseo in Éirinn, thar lear agus ar líne, le nuachainteoirí agus le mic léinn ag leibhéal na hollscoile. Is é an taighde seo, ag leibhéal idirnáisiúnta agus náisiúnta araon, a dhéanfar bunús d'anailís an staidéir agus ceangail á gcruthú le torthaí atá ar fáil cheana féin. Is ag deireadh na caibidle seo go leagfar na ceisteanna taighde amach agus leas á bhaint as an léirmheas litríochta chun teacht orthu. Is iad seo a leanas na ceisteanna sin:

1. Céard iad na gnéithe de thaithí foghlama fhochéimithe na Gaeilge a chuireann leis an inspreagadh teanga atá acu?
2. Conas is féidir taithí na bhfoghlaimeoirí a fhorbairt trí thuiscint agus trí thuairim an lucht teagaisc?
3. Cén dóigh a n-athraíonn an taithí sin ag brath ar an ollscoil ina bhfuil siad lonnaithe agus / nó ar an chéim atá ar siúl acu?

1.6.3 An Mhodheolaíocht Taighde

I ndiaidh mionphlé a dhéanamh ar thaobh teoiriciúil an taighde, déanfar cur síos ar dhearadh an staidéir féin i gCaibidil a Ceathair faoin mhodheolaíocht taighde. Tabharfar míniú ar fhealsúnacht an taighde agus ar an dóigh a ndéanfar an fhealsúnacht sin a fhréamhú sna cinntí modheolaíochta go léir. I measc na gcinntí sin, cuirfear síos ar chreat teoiriciúil an staidéir, agus na teoiricí sin ag teacht ó inspreagadh an dara teanga agus ó shíceolaíocht na foghlama agus an teagaisc teanga, in éineacht leis na huirlisí taighde ar fad de réir mar a bhaineann siad leis na ceisteanna taighde. Is í an mhodheolaíocht mheasctha a mbainfear leas aisti sa staidéar ach le formhór na béime curtha ar an taobh cháilíochtúil de agus meas á léiriú, dá bharr, ar chastacht agus ar shaibhreas na taithí foghlama. Leagfar béim sa chaibidil ar straitéis samplála agus anailíse an taighde mar léiriú ar earcú na rannpháirtithe agus ar an iniúchadh a ndearnadh ar fhocail dá gcuid. Díreofar ar deireadh ar na hathruithe ar fad a tháinig ar dhearadh an staidéir trí chéile i ndiaidh tástáil a dhéanamh ar na céimeanna seo go léir trí staidéar píolótach a rith.

1.6.4 Sonraí na Mac Léinn

Bainfear úsáid as Caibidil a Cúig den tráchtas i gcomhair plé domhain a dhéanamh ar shonraí na mac léinn de réir mar a bhaineann siad leis na scéalta foghlama teanga a scríobh siad agus leis na hagallaimh leath-struchtúrtha a ndearnadh leo. Pléifear téamaí na scéalta sin i dtosach báire agus tús curtha leis an phlé trí chur síos a dhéanamh ar chúlra scoile agus teanga na

rannpháirtithe go léir. Is plé croineolaíoch a bheidh i gceist leis na téamaí seo ag tosú amach le laethanta scoile na mac léinn sula mbogfar ar aghaidh chuig an taithí atá acu faoi láthair ag leibhéal na hollscoile agus na pleananna teanga atá acu don todhchaí ar deireadh. Díreofar isteach go mion ar théamaí coitianta a tháinig chun cinn sna scéalta ar fad ach tabharfar meas fosta do thaithí an duine aonair agus leas á bhaint as sleachtanna chun an anailís a fhréamhú i bhfocail na rannpháirtithe iad féin. Seachas plé croineolaíoch a dhéanamh ar théamaí na n-agallamh, díreofar, ina ionad sin, ar thrí phríomhthéama a tháinig chun cinn, is iad sin céard is ann don teagasc éifeachtach i dtuairim na mac léinn, cén teagmháil shóisialta atá acu leis an Ghaeilge agus cén tosaíocht a thabharfaí di ina saol amach anseo.

1.6.5 Sonraí an Lucht Teagaisc

Is ó thaobh an lucht teagaisc a ndéanfar plé ar theagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais i gCaibidil a Sé agus mionchur síos á dhéanamh ar théamaí a tháinig chun in agallaimh dá gcuid. Ní hamháin go ndéanfar forbairt ar scéal an fhoghlaimeora trí na téamaí seo ach bainfear leas astu fosta d'fhonn an scéal a thuiscint ón dá thaobh de. Tabharfar míniú ar dtús ar ollscoil an lucht teagaisc agus ar an phost a bhí acu ag am an staidéir. Cuirfear neart léargas breise ar fáil ar chás na teanga trí shúile an lucht teagaisc go háirithe ó thaobh éagsúlacht cumais agus meoin na bhfochéimithe, riachtanais foghlama dá gcuid agus na straitéisí go léir ar baineadh leas astu chun freastal ar na riachtanais chéanna. Ní hamháin go ndéanfar cur síos ar réimse straitéisí an lucht teagaisc ach caithfear súil fosta ar an iliomad ról a bhíonn le comhlíonadh acu, ar shaincheisteanna a bhaineann le múineadh na Gaeilge amhail cúrsaí canúna agus siollabais, agus ar an stádas atá ag an teanga i gcóras na hollscolaíochta trí chéile. Díreofar ar deireadh ar an tsásamh a bhaineann an lucht teagaisc as a bpost mar theagascóirí nó mar léachtóirí ag leibhéal na hollscoile agus béim ar leith á cur ar bhuanna agus ar dhúshláin an phoist.

1.6.6 An Plé

Is i gCaibidil a Seacht faoi phlé an taighde a ndéanfar comparáid ar scéal an lucht foghlama agus an lucht teagaisc le torthaí ón cheistneoir iar-staidéir in úsáid mar bhunús na comparáide sin. I ndiaidh plé a dhéanamh ar chosúlachtaí agus ar dhifríochtaí i sonraí cáilíochtúla an dá ghrúpa, déanfar na treochothaí sin a mheas i dtaca le sampla níos leithne i bhfoirm an cheistneora. Is iad tuairimí an lucht foghlama agus an lucht teagaisc a fheidhmeoidh mar hipitéisí don réimse tástálacha a chuirfear i bhfeidhm ar fhreagraí an cheistneora. Déanfar ceangail a chruthú fosta idir torthaí an staidéir seo, an taighde atá déanta ar inspreagadh na Gaeilge cheana féin agus teoiricí ón chomhthéacs idirnáisiúnta a bhí in úsáid mar chuid de chreat teoiriciúil an tionscadail. Is iad na ceangail theoiriciúla a ndíreofar orthu ná speictream

an inspreagtha ó theoiric an fhéinchinntiúcháin (Deci & Ryan 1985), tionchar na héagothroime ó theoiric na hinfheistíochta (Darvin & Norton, 2015), impleachtaí na mothúchán don toilteanas chumarsáide (MacIntyre et al., 1998) agus féineacha na mac léinn de réir chóras an fhéin inspreagtha T2 (Dörnyei 2005). Is ar na ceangail seo in éineacht le freagraí an cheistneora a mbunófar moltaí an tráchtas i dtaca leis an chur chuige teagaisc ar an tríú leibhéal. Bainfear leas as an cheistneoir d'fhonn comparáid a dhéanamh ar ghrúpaí éagsúla agus aird ar leith á tarraingt ar dhifríochtaí ag brath ar chúlra scoile na mac léinn.

1.6.7 An Chonclúid

Déanfar forbairt ar na moltaí seo i gCaibidil a Ocht faoi chonclúid an tráchtas i ndiaidh freagra a chur ar na ceisteanna taighde go léir. Baineann trí príomh-mholadh leis an taighde seo, is iad sin an gá chun aitheantas a thabhairt don taithí foghlama in aon phlé faoi inspreagadh T2, an tábhacht a bhaineann le himeachtaí teanga a dhéanamh mar dhlúthchuid de churaclam na gcúrsaí Gaeilge agus an fhéidearthacht maidir le comhairleoirí teanga a fhostú ar na céimeanna céanna. Tabharfar aitheantas do laigí an taighde go háirithe i dtaca le claonadh féideartha na háis-samplála agus scóip theoranta an staidéir ó thaobh líon na mac léinn a tháinig ó na hinstiúidí éagsúla. Díreofar ansin ar mholtaí i gcomhair taighde eile maidir le cumhacht na físe a thriail mar straitéis inspreagtha, iniúchadh a dhéanamh ar ról na Gaeilge i saol an mhúinteora agus cúrsa oiliúna a chur le chéile do theagasc na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile. Cuirfear críoch leis an tráchtas le hachóimre ar an staidéar agus béim á leagan ar thrí shaincheist gur gá a chur san áireamh in aon phlé ar theagasc na Gaeilge amach anseo is iad sin an dá shiollabas T1 agus T2 sa chóras oideachais, forbairtí na hintleachta saorga agus stádas na dteangacha trí chéile.

2 Comhthéacs an Taighde

Déanfar an staidéar a fhréamhú sa chaibidil seo i gcomhthéacs an taighde d'fhonn thorthaí an tionscadail trí chéile a lonnú sa ghort. Bíodh is go gcaithfear súil i gCaibidil a Trí faoin léirmheas litríochta ar an chomhthéacs idirnáisiúnta in éineacht le taighde eile atá déanta ar chás na Gaeilge, breathnófar sa chaibidil seo ar an chomhthéacs áitiúil amháin. Tosófar le mionphlé ar stádas na Gaeilge mar theanga mhionlaithe trí shúil a chaitheamh ar an dóigh a ndéantar an stádas sin a chosaint sa chóras oideachais. Mar chuid den phlé sin, tabharfar aird ar fhorbairtí agus ar chonstaicí an chórais, amhail cás na Gaelscolaíochta agus bronnadh na ndíolúintí, ar mhaithe le léargais a fháil ar stair an chomhthéacs as a dtagann fochéimithe na tíre. Díreofar go huile is go hiomlán ansin ar chás na hollscolaíochta agus béim á leagan ar an dul chun cinn atá déanta ó thaobh na Gaeilge de i réimse an ardoideachais cheana féin agus ar na dúshláin a mhaireann fós.

2.1 An Ghaeilge sa Chóras Oideachais

Is dlúthchuid den phleanáil sealbhaithe agus den phleanáil stádais araon an cur chun cinn teanga a tharlaíonn i suíomhanna oideachasúla (Walsh, 2022) agus breathnaítear, i gcás na Gaeilge, ar an chóras oideachais mar cheann de na “...critical engines for generating linguistic ability” (Rialtas na hÉireann, 2010: 12). Bunaíodh córas náisiúnta oideachais sa tír thiar sa bhliain 1831 faoi scáth na Breataine agus é mar aidhm an chórais sin smacht a choinneáil ar phobal na hÉireann agus an pobal sin a ghalldú (Walsh, 2016). Bhí bac curtha ar an Ghaeilge sa phríomhchóras go dtí 1878 nuair a tugadh í isteach mar ábhar ag leibhéal na bunscoile agus na hiar-bhunscoile araon (Ó Ceallaigh & Ní Dhonnabháin, 2015). Níor ghlac mórán bunscoileanna leis an chead a bhí faighte acu chun an Ghaeilge a theagasc lasmuigh den ghnátham scoile, áfach, de bharr deacrachtaí teacht ar mhúinteoirí cáilithe agus ar leabhair oiriúnacha (Ó Suilleabháin, 1988). Ba faoin ainm ‘Celtic’ ar tugadh an Ghaeilge isteach sa chóras mheánoideachais ach í ar stádas níos ísle ná teangacha eile agus á teagasc le modhanna neamhoiriúnacha nár cuireadh béim ar labhairt na teanga (ibid.). Le bunú an tSaorstáit i 1922, bhí an neamhspleáchas teanga mar dhlúthchuid den idé-eolaíocht náisiúnta a bhí go mór i réim ag an am agus stádas na hÉireann mar thír dhátteangach i gcroílár na hathbheochana (Flynn, 2022). Dátteangachas idéalaithe a bhí i gceist, áfach, agus cé gur aithníodh an tábhacht a bhaineann le húsáid shóisialta na Gaeilge, bhí an-bhéim fós féin ar thaobh acadúil na teanga in an-chuid scoileanna (ibid.). I measc iarrachtaí an Stáit le húdarás na teanga a chur chun cinn bhí stádas na Gaeilge mar chroí-ábhar sna bunscoileanna agus sna meánscoileanna araon, mar mhodh teagaisc sna ranganna sóisearacha agus mar riachtanais i gcomhair pas i scrúdú na hArdteistiméireachta (Ó Laoire,

2019; Walsh, 2022). Is iad na hiarrachtaí seo agus cinn eile a dtabharfar aghaidh orthu sa chuid eile den chaibidil de réir mar a bhaineann siad leis an chóras bhunoideachais, an córas iar-bhunoideachais, cás na Gaelscolaíochta agus leis an chóras oideachais ó thuaidh.

2.1.1 An Córas Bunoidreachais

Mar a luadh thuas bhí an Ghaeilge ag feidhmiú mar chroí-ábhar ag leibhéal na bunscoile agus mar mhodh teagaisc sna ranganna sóisearacha ó bhunú an tSaorstáit ar aghaidh go dtí 1934 nuair a baineadh úsáid aisti chun an stair, an tíreolaíocht, an ceol agus an corpoideachas a mhúineadh sna ranganna sinsearach chomh maith (Shiel et al., 2010; Ó Ceallaigh & Ní Dhonnabháin, 2015). Tháinig laghdú ar úsáid an chur chuige thumoidreachais seo, áfach, sna 1960idí nuair a tugadh rogha do mhúinteoirí béim a leagan ar an Ghaeilge labhartha ina ionad (Ní Fhearghusa, 1998; Ó Ceallaigh & Ní Dhonnabháin, 2015). Bíodh is go raibh luath-teagasc na Gaeilge bunaithe ar an Mhodh Ghramadach-Aistriúcháin, mar shampla sna leabhair de chuid Choiste Buanchoimeáda na Gaeilge agus Eoghain Uí Ghrannnaigh (Dunne & Ní Aogáin, 2025), agus níos déanaí arís ó 1971 ar aghaidh ar an Mhodh Chlosamhairc, cuireadh an cur chuige cumarsáide i bhfeidhm i 1989 d'fhoneadh mhúineadh na teanga a cheangal le dea-chleachtas i sealbhú an dara teanga (Dunne, 2020a; 2020b). Is é an cur chuige comhtháite atá in úsáid sa churaclam uasdátaithe a bhí tugtha isteach ag an Comhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta i 2015 agus ina gcruthaítear nasc idir teagasc na Gaeilge agus teagasc an Bhéarla araon (Walsh, 2022). Bíodh is gur ábhar scoile atá i gceist leis an Ghaeilge sna scoileanna ina ndéantar an teagasc trí mheán an Bhéarla, ar a dtugtar scoileanna T2, moltar sa churaclam nua seo an teanga a úsáid ar bhonn neamhfhoirmiúil fosta agus í a shuí isteach i ngnáthchúrsaí an lae (Gael Linn, 2017). Toisc go mbíonn tionchar ag cumas na múinteoirí ar chumas na ndaltaí (ibid), is cúis mhór inní é aon toradh faoi dhroch-chumas dá gcuid. De réir an fhéinmheasúnaithe a rinne múinteoirí bunscoile in Harris et al. (2006) cheap 25% go raibh cumas lag nó an-lag sa Ghaeilge acu, céatadán a bhí ag teacht le Tuairisc Chigireachta (2007a) a léirigh go raibh droch-chumas labhartha ag 3% de na múinteoirí bunscoile agus cumas réasúnta ag 20% acu. Ó thaobh chumas na ndaltaí de, léirigh an taighde céanna (Harris et al., 2006) go raibh titim shuntasach tar éis teacht idir 1985 agus 2002 i scileanna na ndaltaí bunscoile ó thaobh éisteacht, labhairt agus léitheoireacht na Gaeilge de. Faightear cur síos eile i dtaighde Roinne, a rinneadh idir 2010 agus 2016 (Hislop, 2013; 2018), ar dheacrachtaí na ndaltaí céanna le hiad féin a chur in iúl trí mheán na teanga anuas ar ghanntanas na ndeiseanna cumarsáide a chuirtear ar fáil dóibh ar scoil (Ní Dhíorbháin, 2018). Bíodh is go bhfuil ardmholadh tuillte ag iarrachtaí leis an fhoghlaím chomhtháite ábhar agus teangacha (FCÁT) a chur chun cinn, agus é mar

fhéidearthacht an mhodha cur le scileanna litearthachta na ndaltaí, deiseanna fíorchumarsáide agus inspreagadh dá gcuid (An Roinn Oideachais agus Scileanna, 2011; Ó Duibhir, 2016), maítear gurb í inniúlacht teanga na múinteoirí a chuireann srian lena húsáid (Ní Dhiorbháin, 2018). In ainneoin go bhfuil an cur chuige áirithe seo á mholadh fosta sa *Stráitéis 20 Bliain don Ghaeilge*, cáinte an easpa dul chun cinn atá déanta ina leith (Walsh, 2022). Ní mór aitheantas a thabhairt, áfach, d'iarrachtaí an Stáit maidir leis an fhoghlaim teanga a chur chun cinn trí chéile agus é mar aidhm an bheartais nua dar teideal *Languages Connect* (An Roinn Oideachais agus Scileanna, 2017) cur le líon na ndaltaí scoile a bhfuil staidéar á dhéanamh acu ar theanga iasachta ag gach leibhéal oideachais. Bíodh is go n-aithnítear sa straitéis luach na héagsúlachta teanga agus chultúrtha a fhaightear in Éirinn inniu, agus méadú in ann do líon na dteangacha a chuirtear ar fáil ar scoil, ceistítear stádas na Gaeilge i gcomhthéacs pholasaí an Aontais Eorpaigh agus í ag feidhmiú áit éigin idir teanga 'iasachta' agus máthairtheanga na tíre (Lanvers, 2024).

2.1.2 An Córas Iar-Bhunoideachais

Cé go raibh sé riachtanach pas a fháil sa Ghaeilge leis an Teastas Ardteistiméireachta a bhaint amach ó 1934 ar aghaidh, cuireadh deireadh leis an riachtanas seo in 1973 de bharr brú ón Ghluaiseacht Saoirse Teanga (Walsh, 2022; Hyland, 2024). Bliain ina dhiaidh sin cuireadh deireadh le riachtanas eile, ba é sin riachtanas na Gaeilge i gcomhair poist sa Státseirbhís, i ndiaidh dó a bheith i bhfeidhm ó bhí 1925 ann (Rowland, 2014). Dar ndóigh bhí tionchar ag an dá athrú seo ar dhearcadh na ndaltaí scoile i dtaca le fiúntas na Gaeilge agus ar inspreagadh dá gcuid chun tabhairt fúithi dá réir. Ar dtús, dhírigh foghlaim na Gaeilge ar an dara leibhéal ar chúrsaí litríochta agus scríbhneoireachta fad is a bhí líofacht sa teanga mar sprioc ag leibhéal na bunscoile. Nuair nár baineadh an sprioc áirithe seo amach, rinneadh dochar do chumas labhartha na ndaltaí, in éineacht le cur chun cinn na Gaeilge sa phobal (Kelly, 2002), agus moill ar an rialtas an scéal a réiteach go dtí 1960 trí bhéaltrial a tugadh isteach mar chuid den Teastas Shinsearach (Walsh, 2022). Mar an chéanna sa chóras bhunoideachais, is curaclam cumarsáide a bhí i bhfeidhm ó 1989 ar aghaidh agus tábhacht na cumarsáide sin á léiriú sna hathruithe a tháinig ar an mheasúnacht in 2010. Sa bhliain áirithe sin, méadaíodh céatadán na marcanna ag bhí ag gabháil don bhéaltrial roghnach sa Teastas Shóisearach agus don cheann éigeantach sa Teastas Shinsearach ó 25% go 40% faoi seach (Gael Linn, 2017). Cé gur tháinig méadú ar líon na ndaltaí a bhí ag tabhairt faoin scrúdú chainte don Teastas Shóisearach, cuireadh deireadh leis an bhéaltrial ina hiomlán le leasú na sraithe sóisearaí sa bhliain 2017 agus scileanna labhartha na ndaltaí á meas, ina hionad sin, ag measúnachtaí sa tseomra ranga (Mac Gearailt

& Ó Duibhir, 2023). Tá méadú tar éis teacht fosta ar líon na ndaltaí a dhéanann an Ghaeilge ag an ardleibhéal sa tsraith shinsearach in éineacht le feabhas tagtha ar a ngráid chomh maith agus tuilleadh béime á cur anois ar chúrsaí cainte seachas cúrsaí litríochta sa scrúdú (ibid.). Is bac ollmhór ar fhoghlaim na Gaeilge ag leibhéal na hiar-bhunscoile, agus ag leibhéal na bunscoile chomh maith, é córas na ndíolúintí atá go hiomlán as smacht, de réir an taighde, agus díolúine ón Ghaeilge bronnata ar an-chuid daltaí nach gcomhlíonann na cúinsí cuí (Ó Laoire, 2013). Sa bhliain 2021-2022 bhí díolúine ag 41,158 dalta iar-bhunscoile (Comhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus Phobal Labhartha na Gaeilge, 2024), figiúr a bhí ardaithe go 49,570 don scoilbhliain 2022-2023 agus go 55,660 don scoilbhliain 2023-2024 (Roinn an Oideachais, 2024). Déanann an córas seo buntáiste na Gaeilge agus an dátheangachais trí chéile a cheilt ar roinnt mhaith daltaí. Ní hamháin go mbeadh impleachtaí tromchúiseacha aige sin ar dheiseanna gairme dá gcuid sa todhchaí (Burns et al., 2024) ach d'imreodh sé drochthionchar ar mheon na ndaltaí agus na dtuisimitheoirí araon i dtaca le míchaoithiúlacht na teanga (Ó Duibhir et al., 2019). Is tromchúisí fós an tionchar seo nuair a smaoinítear ar an mheon dhiúltach a bhíonn ag an-chuid daltaí cheana féin agus iad den tuairim nach bhfuil an Ghaeilge chomh húsáideach ná chomh suimiúil céanna is atá an Béarla, an Mhatamaitic agus an Fhraincis (Darmody & Daly, 2015). Is spéisiúil, áfach, gur cheap na daltaí céanna nach bhfuil an Ghaeilge chomh deacair is atá na teangacha eile, amhail an Fhraincis agus an Ghearmáinis (ibid.), go háirithe nuair a chuirtear san áireamh go bhfuil teanga iasachta á foghlaim ag 63.2-74.1% de na daltaí a bhfuil díolúine faighte acu ón Ghaeilge (Ó Duibhir et al., 2019). Ó thaobh fhoghlaim na dteangacha trí chéile, tá 90% de na daltaí idir 13-15 agus 70% idir 16-17 ag déanamh staidéar ar theanga iasachta (An Roinn Oideachais agus Scileanna, 2017) agus é mar aidhm ag *Languages Connect* céatadán na sraithe sóisearaí a ardú go 100% faoi 2026 (Lanvers, 2024).

2.1.3 Cás na Gaelscolaíochta

Cé gur tháinig laghdú ar líon na scoileanna a raibh cur chuige tumoideachais á chleachtadh acu ó 1960 ar aghaidh, bhí éileamh mór sa phobal fós ar scoileanna a bhíonn ag feidhmiú trí mheán na Gaeilge. Is de dheasca iarrachtaí agus bhrú ó thuismitheoirí a tháinig borradh ar líon na scoileanna Gaeilge, nó scoileanna T1 ar a dtugtar orthu, a bhí ar fáil sa tír agus tionchar acu ar líon na gcainteoirí T2 fosta (Ó Ceallaigh & Ní Dhonnabháin, 2015; Walsh, 2022). De réir na bhfigiúirí is déanaí ó Ghaeloideachas², tá 153 scoileanna T1 agus 103 scoileanna Gaeltachta ag leibhéal na bunscoile agus 45 scoileanna T1 agus 29 scoileanna Gaeltachta, na haonaid Ghaeilge san áireamh, ag leibhéal na hiar-bhunscoile. Fágann sé seo

² <https://gaeloideachas.ie/is-taighdeoir-me/staitistici/?lang=ga>

go bhfuil 8% de dhaltáí bunscoile agus 3.8% de dhaltáí iar-bhunscoile ag fáil a gcuid oideachais trí mheán na Gaeilge. Bíodh is go bhfuil líon suntasach den phobal ag iarraidh a gcuid páistí a chur chuig scoileanna T1, ní leor na scoileanna atá ar fáil faoi láthair chun freastal ar an éileamh sin (Comhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus Phobal Labhartha na Gaeilge, 2024). Ní hamháin sin, ach cuireann deacrachtaí maidir le múinteoirí a earcú bac sa bhreis ar an tsoláthar seo (Gael Linn, 2017). Is léir go bhfuil tairbhe á baint ag lucht na Gaelscolaíochta as buntáiste an dátheangachais agus iad ag déanamh níos fearr i léitheoireacht an Bhéarla agus sa mhatamaitic ag leibhéal na bunscoile i gcomparáid leis an mheán náisiúnta (Shiel et al., 2011). Bíodh is go mbíonn deacrachtaí acu fós ó thaobh na gramadaí agus an chruinnis de, éiríonn leo máistreacht a fháil ar bhunscoileanna litearthachta agus cumarsáide araon (Ó Duibhir, 2018). Cé go mbíonn dearcadh níos dearfaí ag na daltaí seo i leith na Gaeilge agus i léith úsáid na teanga, tagann laghdú ar an úsáid sin nuair a bhíonn siad lasmuigh den chomhthéacs foghlama, amhail sa chlós, agus nuair a aistríonn siad go leibhéal na hiar-bhunscoile (Ó Duibhir & Ní Thuairisg, 2019). Bíodh is go mbíonn amhras ar thuismitheoirí faoi oiriúnacht an tumoideachais do pháistí a bhfuil riachtanais bhreise acu, áitíonn Nic Aindriú et al. (2024) nach ndéanann sé dochar do shealbhú a gcéad teanga bíodh is go mbíonn moill orthu, in amanna, leis an Ghaeilge a thuiscint nó mearbhall orthu idir an dá theanga. Ní mór a aithint, áfach, go bhfuil leagan Gaeilge de roinnt mhaith trialacha caighdeánaithe, scagthástáil disléicse san áireamh, fós in easnamh sna scoileanna T1 (Nic Aindriú et al., 2021). D'fhéadfadh drogall a bheith ar thuismitheoirí a labhraíonn teanga eile seachas an Béarla sa bhaile a gcuid páistí a sheoladh chuig scoileanna T1 fosta ach moltar cur chuige ilteangach go forleathan anois d'fhonn páirt ghníomhach a thabhairt dóibh san fhoghlaim (Ní Dhíorbháin et al., 2024). Is céim mhór chun tosaigh é an *Polasaí don Oideachas Gaeltachta* a dhíríonn ar an Ghaeilge a chur chun cinn mar theanga an phobail sna ceantair Ghaeltachta agus ar fheabhas a chur ar theagasc na teanga sna scoileanna iontu. Bunaíodh an Scéim Aitheantais Scoileanna Gaeltachta mar chuid den pholasaí agus tacaíocht á cur ar fáil ag an Aonad um Oideachas Gaeltachta agus ag an Chomhairle um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta (COGG) chun an tumoideachas a chur i bhfeidhm sa scoil agus an lántumoideachas a chur i bhfeidhm sna ranganna naíonáin (An tAonad um Oideachas Gaeltachta, 2022). Athrú mór a tháinig i bhfeidhm le déanaí, agus a bhfuil tionchar aige ar scoileanna T1 agus T2 araon, ná na sonraíochtaí difriúla a dhéantar anois i gCuraclam Teanga na Bunscoile agus sa tsraith shóisearach, agus a bheidh á gcur i bhfeidhm sa tsraith shinsearach go luath, ar mhúineadh na Gaeilge sa dá shuíomh seo. Is é aidhm na sonraíochtaí seo freastal ar na riachtanais teanga dhifriúla a bhíonn ag daltaí sna scoileanna difriúla agus, cé go gcuirtear fáilte roimh an idirdhealú seo, cáintear an easpa teorach a

chuirtear ar fáil chun iad a chur i bhfeidhm agus an iomarca béime a chuirtear ar chúrsaí litríochta ag leibhéal na hiar-bhunscoile (Mac Gearailt & Ó Duibhir, 2023). Ceistítear fosta cothroime na sonraíochtaí do dhaltaí i scoileanna T1 a bhíonn ag tabhairt faoi scrúdú atá níos deacra anois (Ní Dhíorbháin & O’Grady, 2025) in éineacht leis an fhéidearthacht chun cúrsa roghnach nua a chruthú ag leibhéal na sraithe sinsearaí ina ndíreofar ar léann na Gaeilge agus cumarsáid na teanga á cludach ag an chúrsa éigeantach (Mac Gearailt et al., 2023).

2.1.4 An Córas Réamhscolaíochta

Ní hamháin go raibh éileamh mór sa phobal ó 1960 ar aghaidh ar scoileanna Gaeilge ach tuigeadh an tábhacht a bhain le seirbhísí réamhscolaíochta trí mheán na teanga chomh maith. Bunaíodh na chéad naíonraí i gContae an Chláir, san Iarmhí, i mBaile Átha Cliath agus i gCorcaigh ag deireadh na 1960idí agus iad bunaithe go mór ar mhodhanna a bhí in úsáid sa Bhreatain Bheag ag an am (Mhic Mhathúna & Mac Con Iomaire, 2022). Cé nár osclaíodh an chéad naíonra Gaeltachta go dtí 1978 ar an Cheathrú Rua, tá 59 ar fáil sna ceantair Ghaeltachta anois agus tacaíocht á cur ar fáil dóibh ó Chomhar Naíonraí na Gaeltachta (ibid). Tá 373 cheann ar fáil sa tír trí chéile, 78% acu atá príobháideach agus 22% atá pobalbhunaithe (Pobal, 2019), agus Gaeloideachas ag obair leo siúd atá ag feidhmiú lasmuigh de na ceantair Ghaeltachta. De bharr líon na soláthraithe difriúla, áfach, a chuireann seirbhísí réamhscolaíochta ar fáil, idir cinn atá príobháideach, pobalbhunaithe nó deonach, tá an-éagsúlacht go deo ó thaobh chur chuige na seirbhísí sin (Ó Ceallaigh & Ní Dhonnabháin, 2015). Is cuid lárnach den *Stráitéis 20 Bliain don Ghaeilge* é an t-oideachas luath-óige agus é mar aidhm na straitéise an tacaíocht agus an t-airgead cuí a chur ar fáil chun tacú le luathshealbhú na Gaeilge. Treisíonn an *Polasaí don Oideachas Gaeltachta* leis an aidhm seo agus nasc níos láidre á chothú aige idir scoileanna, suíomhanna luath-óige agus pobail Ghaeltachta. Bíodh is go dtugtar aitheantas sa dá pholasaí seo do ról tábhachtach na naíonraí ó thaobh chur chun cinn na Gaeilge, is é an easpa oiliúnaithe speisialaithe agus ciorruithe maoinithe a chuireann bac ar cháilíocht na seirbhísí a sholáthraítear iontu (Ó Ceallaigh & Ní Dhonnabháin, 2015; Mhic Mhathúna & Mac Con Iomaire, 2022). Is iad an oiliúint agus an maoiniú seo in éineacht le scéim aitheantais agus fórdheontais atá á n-éileamh ag Gaeloideachas mar fhreagra ar an chomhairliúchán phoiblí faoi *Phlean Náisiúnta um Sholáthar Gaeilge i bhFoghlaim agus Cúram na Luath-Óige agus sa Chúram Leanai in Aois Scoile* (Gaeloideachas, 2024).

2.1.5 An Córas Oideachais ó Thuaidh

Tá stádas ar leith ag an Ghaeilge ó thuaidh áit a bhfuil sí á teagasc go príomha mar ábhar roghnach i scoileanna Caitliceacha agus i scoileanna T1. Is cúis inní é an neamhaird a dhéantar de luach na dteangacha trí chéile sa Bhreatain. Is cosúil go bhfuil an meon seo le feiceáil i líon na ndaltaí scoile a bhfuil teanga á foghlaim acu sna Sé Chontae chomh maith céanna (Walsh, 2022). Ó thaobh an pholasaí oideachais de, níl sé mar riachtanas sna bunscoileanna Béarla ó thuaidh staidéar a dhéanamh ar theanga ar bith eile seachas an Béarla agus deireadh á chur fosta, in ainneoin rath na scéime, leis an Chlár Nuatheangacha Bunscoile in 2015 (Gael Linn, 2018). Cé gur bunaíodh líonra cúntóirí teanga mar chuid den chlár seo leis na teangacha iad féin a theagasc, feictear go raibh cúntóirí Gaeilge fós in úsáid ag 18 mbunscoil sa bhliain 2025 agus 41.5% de na daltaí bunscoile ag déanamh staidéar ar an teanga (British Council, 2025). Tháinig laghdú ar líon na ndaltaí a bhí ag tabhairt faoin Ghaeilge do Theastas Ginearálta an Mheánoideachais (TGM) ón uair nach raibh sé mar cheangal reachtúil a thuilleadh nua theanga a dhéanamh ó 2008 ar aghaidh (Gael Linn, 2018). Cé nach raibh ach 1,861 daltaí ag déanamh na Gaeilge mar ábhar scrúdaithe don TGM i 2024 is méadú é seo ar 1,630 i 2023 agus bíodh is gur thit an uimhir sin go 282 don A-leibhéal, ba í an Ghaeilge an dara teanga ba choitianta don bhliain áirithe sin (British Council, 2025). Tá an córas Gaelscolaíochta ó thuaidh ag dul ó neart go neart ó bunaíodh an chéad bhunscoil lán-Ghaeilge in 1971 agus an chéad iar-bhunscoil lán-Ghaeilge i 1991 (Dunne, 2024). Faoi láthair tá 28 mbunscoil lán-Ghaeilge agus seacht gceann a bhfuil aonad Gaeilge iontu (British Council, 2025) in éineacht le dhá iar-bhunscoil lán-Ghaeilge agus trí cinn eile a bhfuil aonad Gaeilge iontu³. Is í Comhairle na Gaelscolaíochta a chuireann tacaíocht ar fáil do na scoileanna seo ach cuireann easpa maoinithe agus acmhainní, go háirithe ó thaobh cúrsaí foirgnimh de, bac ar fhorbairt na hearnála trí chéile (Gael Linn, 2018). Is é Altram a chuireann tacaíocht ar fáil do na 46 naíonra⁴ a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge ó thuaidh ach is é an líon beag daoine a bhfuil an saineolas agus an caighdeán cuí acu sa Ghaeilge a chuireann srian le cáilíocht na seirbhíse a sholáthraítear iontu (ibid.). Bíodh is nár bhain córas na Gaelscolaíochta go stairiúil le lucht na bProtastúnach ná le lucht na nAontachtaithe, is léiriú iad an bhunscoil lán-Ghaeilge agus an naíonra⁵ atá lonnaithe in Oirthear Bhéal Feirste ar oiriúnacht na Gaeilge do chách (Simpson, 2021a; Walsh, 2022).

³ <https://www.education-ni.gov.uk/articles/irish-medium-schools#:~:text=There%20are%20currently%2030%20Irish,to%20English%2Dmedium%20host%20schools.>

⁴ <https://www.eani.org.uk/parents/irish-medium-education#:~:text=Currently%2C%20there%20are%20almost%208000,35%20Primaries>

⁵ <https://www.scoilnaseolta.org/>

2.2 Cás na hOllscolaíochta

Tá an Ghaeilge á cur ar fáil mar ábhar céime faoi láthair i 16 institiúid tríú leibhéal ó thuaidh agus ó dheas, dhá cheann acu a dhíríonn go sonrach ar an Ghaeilge a dhéanamh mar chuid de bhunchéim sa bhunoideachas nó ar an bhunchéim sin a dhéanamh go hiomlán trí mheán na teanga. Tháinig borradh ar líon agus ar éagsúlacht na gcúrsaí atá ar fáil síos thar na blianta agus anois ní hannamh go bhfaightear bunchéim speisialaithe ina bhfuil an Ghaeilge agus ábhar eile, ar nós an aistriúcháin, an ghnó, an dlí, na meán nó na ríomheolaíochta fiú, ar fáil mar chéim réamhshocraithe. Ní hamháin sin ach i gcuid de na céimeanna speisialaithe seo is trí mheán na Gaeilge a dhéantar an dara hábhar céime. Luadh cheana gur féidir tabhairt faoi chéim sa bhunoideachas trí mheán na Gaeilge in institiúidí áirithe ach is féidir an Ghaeilge agus ábhar eile a roghnú i roinnt mhaith institiúidí eile mar chuid de bhunchéim sa mheánoideachas fosta. Is mar gheall ar réimse leathan na ndeiseanna fostaíochta atá ar fáil leis an teanga in éineacht leis an éileamh leanúnach a bhíonn ar chúrsaí ollscoile sa Ghaeilge ar cruthaíodh na cúrsaí seo agus a fhágann go bhfuil líon maith mac léinn ag tabhairt faoin teanga ar an tríú leibhéal anois (Ó Ceallaigh & Ní Dhonnabháin, 2015). Cé nach ndíreofar sa chuid eile den chaibidil ar fhorbairt na gcúrsaí éagsúla seo, déanfar mionphlé ar an fhorbairt a tháinig ar theagasc na Gaeilge í féin trí shuíl a chaitheamh ar fhlúirse na litríochta atá ar fáil faoin ábhar i bhfoirm imeachtaí comhdhála, leabhar agus alt irise.

2.2.1 Súil Idirinstitiúideach i bhfoirm Imeachtaí Comhdhála

Tá ceist na Gaeilge ar an tríú leibhéal á plé ag taighdeoirí le fada an lá de réir mar a bhaineann sí leis an teangeolaíocht fheidhmeach, leis an tsochtheangeolaíocht agus le cúrsaí oideachais trí chéile. Cé gurb iomaí páipéar ar tugadh faoin ábhar ag comhdhálacha éagsúla, anseo in Éirinn agus thar lear, i gcomhthéacs na réimsí móra thuas, eagraíodh trí chomhdháil náisiúnta ag tús an 21ú haois inar caitheadh béim idirinstiúideach air. Ba ag na comhdhálacha seo ar pléadh na saincheistanna ar fad ó thaobh theagasc na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile agus is iad na comhdhálacha céanna a ndíreofar orthu sa chaibidil seo d'fhonn léargas a fháil ar na réitigh éagsúla ar moladh ina leith. Cuirfear deireadh leis an phlé ar imeachtaí na gcomhdhálacha le mionchur síos ar an obair idirinstiúideach ba mhó ar tugadh fúithi go dtí seo, ba í sin an siollabas nua do theagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal, sula mbogfar ar aghaidh chuig obair neamhspleách a bhí curtha i gcrích ag taighdeoirí aonair ó shin.

2.2.1.1 Múineadh na Gaeilge ar an Dara Leibhéal agus ar an Tríú Leibhéal

Eagraíodh comhdháil i gcomhar le hAcadamh Ríoga na hÉireann agus Comhar na Múinteoirí thiar sa bhliain 2001 dar teideal Múineadh na Gaeilge ar an Dara Leibhéal agus ar an Tríú Leibhéal: Cleachtais agus Riachtanais. Bhí sé mar sprioc na comhdhála seo plé a

spreagadh ar ghnéithe de mhúineadh na Gaeilge sa dá chóras a bhí ag déanamh inní don lucht teagaisc thuaidh agus theas. Pléadh idir fhorbairtí agus mholtaí sna páipéir éagsúla a foilsíodh i ndiaidh na comhdhála sa bhliain 2003 in imleabhar 8 den iris Teagasc na Gaeilge. In ainneoin thairbhe fhéideartha na gcéimeanna seo go léir, áfach, mar a míníodh go lom ag tús na comhdhála, is é meon na ndaltaí agus na mac léinn araon nár mian leo an Ghaeilge a shealbhú a chuireann srian le haon réiteach a d'fhéadfadh teacht ar an scéal. Ba é moladh amháin a thug Ó Hainle (2003) san aitheasc chun fonn agus féidearthacht na foghlama a spreagadh i measc na ndaltaí scoile leas a bhaint as córas na dteagascóirí a bhí i bhfeidhm ó thuaidh ag am na comhdhála agus atá ar bun ó theas sna ceantair Ghaeltachta ó 1999 agus sna Bailte Seirbhíse Gaeltachta agus Líonraí Gaeilge lasmuigh den Ghaeltacht ó 2023 ar aghaidh.

Rinne Mac Mathúna (2003) cur síos ar athruithe móra a bhí ag tarlú ag an am idir an méadú a bhí tar éis teacht ar líon na mac léinn sa tír a leanann ar aghaidh lena gcuid oideachais go dtí an tríú leibhéal agus an laghdú a tháinig ar an chaighdeán Gaeilge sa chóras oideachais trí chéile. Chun aghaidh a thabhairt ar na hathruithe seo mhol Mac Mathúna cinn eile a chur i bhfeidhm amhail comhoibriú idir ranna Gaeilge na tíre, oiliúint foirne agus banc acmhainní a chur ar fáil go leictreonach. Is ag déanamh plé ar an 6,000 mac léinn a bhí ag gabháil don Ghaeilge ag leibhéal na hollscoile ag an am a raibh na hathruithe seo dírithe orthu agus é mar dhuaglas ag na ranna éagsúla léann na Gaeilge a shaothrú ach aird chuí a thabhairt do theagasc na teanga ag an am chéanna. Leag sé béim ar a thábhachtaí is atá an teagasc sin mar gurb ar an tríú leibhéal a fhaigheann múinteoirí na tíre a gcumas teanga féin.

Bhí Ó Laoire (2003) ag plé torthaí a d'eascair ó cheistneoir a scaipeadh ar ranna Gaeilge timpeall na tíre agus ar chuir naoi gceann acu freagra air. Cé go raibh éagsúlacht ann idir líon agus ábhar na ranganna teagaisc a cuireadh ar fáil ar na céimeanna teanga ag am an cheistneora, ranganna beaga a bhí i gceist le gach uile cheann acu agus iad dírithe den chuid is mó ar an Ghaeilge scríofa agus labhartha, cur chuige a bhí ag teacht le dea-chleachtais an mhúinte teanga. Bhí siollabas a gcuid féin in úsáid ag formhór na n-institiúidí agus leas á bhaint as réimse leathan acmhainní idir théipeanna físe agus fuaime, ríomhairí agus an t-idirlíon. Bíodh is gur baineadh úsáid as an teicneolaíocht ar bhonn deonach, ag brath ar an lucht teagaisc iad féin, bhí teanglann ar fáil do mhúineadh na Gaeilge in dhá institiúid. Bhraith úsáid na teanga i measc na mac léinn den chuid is mó ar na cumainn Ghaelacha ach bhí ionad labhartha teanga ag feidhmiú in dhá institiúid chomh maith. Bhí turas Gaeltachta riachtanach i bhformhór na n-institiúidí ach ní i gcónaí gur bhain an riachtanas seo leis na

mic léinn ar fad. Bhí orthu tabhairt faoi scrúdú cainte gach uile bhliain nó gach uile sheimeastar agus bhí idir 15-20% de na marcanna ag gabháil don scrúdú sin. Cé nach raibh pas sa scrúdú cainte riachtanach sna hinstitiúidí ar fad, níor ligeadh do mhic léinn leanúint ar aghaidh go dtí an chéad bhliain eile gan caighdeán sásúil a bhaint amach sa teanga. Ó thaobh chumas na mic léinn, bhí cuid acu ag streachailt le labhairt, léamh agus scríobh na Gaeilge ach bhí an-mheascán ann agus bhraith na riachtanais teanga ar an fhoghlaimeoir é féin. Ní i gcónaí gur réitíodh na deacrachtaí seo faoi bhliain na céime agus bhí easpa tuisceana i measc cuid de na mic léinn maidir leis an iarracht mhór a bhíonn ag teastáil leis an Ghaeilge a shealbhú. Bhí córas tacaíochta i bhfeidhm i móramh na n-institiúidí ach ní raibh an córas sin forbartha a thuilleadh chun freastal ar na mic léinn ar fad. Cuireadh ranganna teagaisc bunaithe ar léann na Gaeilge ar fáil i gcuid mhaith de na hinstitiúidí ach bhí soláthar na ranganna agus na léachtaí ar fad ag brath ar bhaill foirne pháirtaimseartha agus lánaimseartha araon.

2.2.1.2 Ollscolaíocht Ghaeilge: Dúshlán agus Léargais

Eagraíodh comhdháil dhá lá in Fiontar & Scoil na Gaeilge, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath, sa bhliain 2003 faoin teideal Ollscolaíocht Ghaeilge: Dúshlán agus Léargais. Ba é aidhm na comhdhála seo ná aghaidh idirinstitiúideach a thabhairt ar cheist na Gaeilge i dtaca le forbairt an ardoideachais in Éirinn agus “...athrú ó bhonn ar tí teacht [air]” (Nic Pháidín, 2004: 9). Fiosraíodh sna páipéir éagsúla freagracht agus féidearthacht na n-ollscoileanna iad féin ó thaobh chur chun cinn na Gaeilge agus athruithe eacnamaíocha, déimeagrafacha agus teicneolaíocha na linne sin á gcur san áireamh acu. Cé gurb iomaí athrú atá tar éis teacht ar an scéal ó shin, is léargas iontach iad imeachtaí na comhdhála, a foilsíodh an bhliain dar gcionn, ar shaincheistean atá fós ag dó na geirbe ag lucht teagaisc an lae inniu.

Labhair Ó hIfearnáin (2004) faoi ról lárnach na n-institiúidí tríú leibhéal i saol na tíre trí chéile, ról atá acu fós, i dtaca le taighde nuálach a chur ar fáil, oiliúint a chur ar oibrithe agus naisc a chothú le heagraíochtaí náisiúnta agus idirnáisiúnta araon. Cé gur cheart don oiliúint sin, dar leis, na scileanna cuí a sholáthar d’fhochéimithe na Gaeilge le riachtanais an phobail teanga a shásamh, ba bheag an ról a bhí ag na hollscoileanna iad féin ag an am a scríobhadh an t-alt i gcur chun cinn na Gaeilge. Rinne sé mionchur síos ar mhargadh na hollscolaíochta agus é mar dhualgas ar na hollscoileanna cúrsaí mealltacha Gaeilge a chruthú d’fhonn scoláirí a spreagadh ina dtreo ach cumas na scoláirí sin ag feidhmiú mar bhac, in amanna, ar inniúlacht dá gcuid tabhairt faoi na cúrsaí céanna. Mar thagairt ar ábhar na gcúrsaí Gaeilge, rinne Nic Pháidín (2004) plé ar fhreagracht na n-institiúidí chun “...cothromaíocht a aimsiú

idir nuálaíocht agus cruthaitheacht na teanga beo ar lámh amháin, agus caomhnú na gcaighdeán léinn atá bunriachtanach i gcumarsáid acadúil ollscoile i dteanga ar bith” (25). Moladh uasdátú a dhéanamh ar theagasc na Gaeilge ag gach leibhéal oideachais ní hamháin leis an teanga a choinneáil beo ach chun freastal ar mheon na mac léinn lena ndírítear ar shiamsaíocht agus ar fhostaíocht araon.

Lean Ó Cinnéide (2004) leis an phlé seo ar iomaíocht na gcúrsaí tríú leibhéal agus é den tuairim “...mura bhfuil an ollscolaíocht Ghaeilge in ann an fód a sheasamh lena macasamhail i dteangacha eile, beidh thiar uirthi” (51). Rinne sé comparáid idir fás an ardoideachais in Éirinn sna blianta roimhe agus neamart na gcúrsaí Gaeilge, rud a d’fhág nach raibh na scileanna cuí ag daoine chun a ngnó féin a dhéanamh trí mheán na teanga (Ó Cinnéide et al., 2001), chun a bheith ag teagasc trí Ghaeilge (Comhdháil Náisiúnta na Gaeilge, 1994) nó chun seirbhísí eile a chur ar fáil do na ceantair Ghaeltachta. Caitheadh béim fosta ar an obair bhreise a bhíonn i gceist ó thaobh cheist na téarmaíochta, na n-acmhainní agus na léitheoireachta de le cúrsa Gaeilge a réachtáil, obair gur cheart a bheith curtha san áireamh agus coinníollacha oibre an lucht teagaisc á gcur le chéile ar an tríú leibhéal. Aithníodh féidearthacht na teicneolaíochta ar deireadh leis an ollscolaíocht Ghaeilge a chur ar fáil ar bhonn idirinstiúideach do dhaoine atá scaipthe ar fud na tíre ach aitheantas á thabhairt fós do thábhacht na teagmhála idirphearsanta. Luaigh Hughes (2004) an fhéidearthacht chéanna agus suíomh ollscoile lán-Ghaeilge á phlé ach é mar mholadh aige chomh maith “...meascán sláintiúil a bheith [ann] den fhíschomhdháil agus de léachtóirí áitiúla a bheith os comhair na ndaoine amach sa léachtlann nó sa tseomra seimineáir” (74). Is spéisiúil gur mhol beagnach gach uile údar sa chnuasach thuas tionscadail idirinstiúideacha a chur ar bun d’fhonn cáilíocht na hollscolaíochta Gaeilge a fheabhsú sa tír. Breathnófar anois ar an tsampla is mó den chineál oibre sin i bhfoirm fhorbairt an tsiollabais nua do mhúineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal.

2.2.1.3 Teagasc na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal: Fóram Plé agus Pleanála

Eagraíodh comhdháil eile thar dhá lá i gColáiste Phádraig sa bhliain 2008 agus Teagasc na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal: Fóram Plé agus Pleanála mar ábhar cainte an uair sin. Ba thús a bhí sa chomhdháil seo ar phlé idirinstiúideach faoi shiollabais agus faoi acmhainní nua a fhorbairt do mhúineadh na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile d’fhonn aghaidh a thabhairt ar fhadhb na litearthachta i measc fhoghlaimeoirí na teanga. Rinneadh iarracht, agus forbairtí ar shiollabais na Ghaeilge ag leibhéal na bunscoile agus na hiar-bhunscoile curtha san áireamh, an dea-chleachtas teagaisc a bhunú i réimse an ardoideachais agus aitheantas á

thabhairt don ghá “...le cur chuige aontaithe, agus le malartú saineolais agus acmhainní idir institiúidí” (Ní Fhrighil, 2009: 4).

Cuireadh tús leis an chomhdháil le mionchur síos ar staid na Gaeilge sna hinstitiúidí tríú leibhéal. Labhraíodh faoi chodarsnachtaí na gcur chuige éagsúil ó thaobh uaireanta teagaisc na teanga, na gcineálacha céimeanna a cuireadh ar fáil, líon na n-áiseanna agus na n-imeachtaí Gaeilge, agus shruthú na mac léinn. Aimsíodh roinnt treochtaí coitianta maidir le méadú agus le héagsúlacht na bhfoghlaimoirí, spleáchas na n-institiúidí ar theagascóirí páirtaimseartha, easpa acmhainní teagaisc agus gá le tuilleadh úsáide a bhaint as cúrsaí teicneolaíochta. Tugadh léargas ar dheacrachtaí an lucht teagaisc i dtaca le cumas teanga na mac léinn, deacrachtaí a bhí le feiceáil in an-chuid institiúidí. I measc na ndeacrachtaí seo bhí easpa taithí éisteachta agus spleáchas ar an fhoghlaím de ghlanmheabhair (Ní Mhuirthile, 2009), easpa cur amach ar chultúr na Gaeilge agus ábhar léitheoireachta atá oiriúnach a aimsiú (Ní Loingsigh, 2009), dúshlán a thabhairt do na mic léinn is cumasaí (Ó hIfearnáin & Ní Loingsigh, 2009), easpa freagrachta a ghlactar as an phróiseas foghlama agus streachailt na bhfoghlaimoirí le heolas gramadaí nua a chur in úsáid (Ó Catháin, 2009). Bhí bealaí difriúla ag na hinstitiúidí ar fad chun dul i ngleic leis na deacrachtaí seo amhail múineadh na gramadaí a thosú ó bhonn sa chéad bhliain (ibid.), siollabais éagsúla a úsáid ag brath ar chumas na mac léinn (Walsh, 2009), líon beag foghlaimoirí a chur sna ranganna (Ó hIfearnáin & Ní Loingsigh, 2009), agus modh na dialainne mar mheasúnú ar an tréimhse foghlama sa Ghaeltacht (Ó Baoill, 2009). Rinneadh trácht chomh maith ar an éascaíocht a bhaineann le pobal láidir Gaeilge a chruthú i gcás líon ard mac léinn (Uí Chollatáin, 2009) agus ar an bhéim a d’fhéadfadh teacht ar fhoghlaím na teanga de bharr thírdhreach ilteangach na hÉireann (Nic Eoin, 2009).

Rinne Ní Mhaonaigh (2009) mionphlé ar na dúshláin a sheas roimh shiollabas a chruthú do mhúineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal in éineacht leis na fadhbanna ar fad gur cheart dul i ngleic leo agus an siollabas sin á dhearadh. I measc na bhfadhbanna seo bhí áit imeallach theagasc na Gaeilge ar na cúrsaí tríú leibhéal, an easpa nasc idir an teagasc sin agus forbairtí nuálacha ó thaobh shealbhú an dara teanga de, easpa oiliúna theagascóirí na Gaeilge, agus drochnósanna foghlama na mac léinn agus iad ag teacht ó chóras na meánscoile. Moladh úsáid a bhaint as meascán de shiollabais shintéiseacha agus anailíseacha araon leis an tsiollabas nua a mhúnlú agus béim curtha leis ar fhoghlaím fhollasch na scileanna teanga agus ar an fhoghlaím thascbhunaithe. Ba é toradh an mheasctha seo ná tascanna cumarsáide a bheadh bunaithe ar riachtanais na bhfoghlaimoirí iad féin, múineadh na gramadaí a

chuirfeadh feabhas ar an fheasacht teanga, agus béim úrnua ar fhéinriar agus ar fhreagracht na mac léinn. Dúradh go raibh gá le dhá shainghrúpa ar leith a bhunú chun dearadh siollabais agus oiliúint na dteagascóirí a phlé agus obair an dá ghrúpa ag tógáil ar eiseamláirí an ghoirt.

Chaith Ó Laoire (2009) solas an athuair ar dhrochnósanna na bhfoghlaimeoirí a bhí sealbhaithe acu ón chóras oideachais agus a fhágann deacrachtaí móra roimh lucht teagaisc an tríú leibhéal. In ainneoin fhorbairtí na siollabas iar-bhunscoile agus an bhéim a leagtar iontu ar fhoghlaim chumarsáide agus chomhtháite na Gaeilge, míníodh gur fhadhbanna iad fós droch-chumas na bhfoghlaimeoirí agus spleáchas dá gcuid ar an fhoghlaim de ghlanmheabhair. Ceistíodh fosta conas leanúnachas a bhaint amach idir cur chuige an dara agus an tríú leibhéal nuair nach mbíonn cuntas trédhearcach ar dhul chun cinn na bhfoghlaimeoirí ar fáil mar chuid den chur chuige chumarsáide. Moladh, mar sin, gur gá sainmhíniú soiléir a dhéanamh ar riachtanais na mac léinn, na n-institiúidí tríú leibhéal agus phobal na Gaeilge trí chéile le múineadh na teanga i réimse ar ardoideachais a fhréamhú sna riachtanais sin. Ní hamháin go raibh forbairt ag teastáil ar fhéinmhachnamh na mac léinn iad féin, trí úsáid a bhaint as leithéidí Punann Teanga na hEorpa, ach dúradh gur cheart siollabas Gaeilge na hollscoile a cheangal le feidhmiú an pholasáí teanga chomh maith. Tarraingíodh aird ar neart ceisteanna eile a bhaineann le dearadh an tsiollabais sin lena n-áirítear feidhm na teanga acadúla, ról an lucht teagaisc agus an tionchar féideartha a bheadh ag modúl faoin phróiseas sealbhaithe teanga.

Scríobh Ó Dónaill (2009) faoi úsáid na teicneolaíochta in Ollscoil Uladh mar réiteach féideartha ar easpa dul chun cinn na mac léinn ó thaobh scríobh agus labhairt na Gaeilge, easpa rannpháirtíochta dá gcuid sna ranganna, agus ganntanas na n-áiseanna teagaisc. Ó thaobh lucht na chéad bhliana de, tugadh aghaidh ar éagsúlacht na mac léinn i dtaca le cumas agus le cúlra teanga in éineacht leis an easpa taithí a bhíonn ag an-chuid acu ar chaint na Gaeltachta trí cheachtanna gramadaí agus foghraíochta a dhéanamh trí mheán na teicneolaíochta. I measc na gceachtanna seo bhí cleachtaí gramadaí féincheartaithe, trialacha cluastuisceana ó Vifax agus anailís foghraíochta ar fhéinthaifeadadh. Bíodh is gur cáineadh taobh neamhphearsanta an phróisis, in amanna, ba iad buntáistí na gceachtanna seo solúbthacht an teagascóra chun cuidiú pearsanta a thabhairt do gach uile mhac léinn, féinmheasúnú agus féinmhachnamh na bhfoghlaimeoirí iad féin, agus béim ghníomhach na foghlama. Ón dara bliain ar aghaidh, baineadh leas as uirlisí digiteacha leis an chur chuige thascbhunaithe a chur i bhfeidhm in áit ranganna comhrá traidisiúnta agus deis a thabhairt d'fhoghlaimeoirí le ceird an aistriúcháin a chleachtadh. Bhain sprioc na dtascanna le

scileanna cumarsáide na mac léinn a fhorbairt ar bhealach a bhí spéisiúil dóibh féin agus iad ag obair le chéile ar ghníomhaíochta amhail crosfhocal a chumadh nó dubáil a dhéanamh chun easpa cleachtaidh sna ranganna traidisiúnta a shárú. Cé gur caitheadh solas san alt seo ar thairbhe na teicneolaíochta do mhúineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal, moladh spás sonrach a thabhairt di chomh maith chun mí-úsáid na teicneolaíochta sa phróiseas foghlama a sheachaint.⁶

Tugadh léiriú san achoimre a scríobh Ní Neachtain (2009) ar imeachtaí an fhórait ar phríomhthorthaí na ngrúpaí fócais agus an phlé oscailte a reáchtáladh mar chuid de. Ba iad riachtanais na gcainteoirí T1 agus T2 ábhar cainte na ngrúpaí fócais agus cé gur moladh idirdhealú a dhéanamh ar riachtanais an dá ghrúpa agus foghlaimeoirí cumasacha a úsáid in ionad chatagóir na gcainteoirí dúchais, ní raibh aon chomhaontú ann faoin dóigh gur cheart tabhairt faoin idirdhealú sin. D'eascair réimse leathan téamaí ón phlé oscailte ar iliomad na saincheisteanna a bhaineann le teagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal, cuid acu a ndéantar trácht orthu sa tábla thíos.

Tábla 2: Saincheisteanna theagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal

riachtanais na n-institiúidí tríú leibhéal de bharr Acht na dTeangacha Oifigúla (Rialtas na hÉireann, 2003)
tábhacht na foghraíochta, na feasachta teanga agus na scríbhneoireachta acadúil
áilíniú an tsiollabais nua leis an Fhráma Tagartha Comónta Eorpach
gá le hathbheithniú a dhéanamh ar thréimhse foghlama na Gaeltachta
ról na nuatheicneolaíochta agus na dteagascóirí teanga
maoiniú agus grúpa oibre a shocrú le haghaidh a thabhairt ar na ceisteanna seo

Mar fhreagairt ar shocrú an ghrúpa oibre, bunaíodh an Mheitheal um Theagasc na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal ar an 14 Márta 2008 agus é mar sprioc ghearrthréimhseach ag baill na meithle, a bhí ag teacht ó institiúidí éagsúla in Éirinn, díriú ar shiollabas teanga na chéad bhliana.

Cuireadh tús leis an Tionscadal Siollabais Náisiúnta sa bhliain 2009 le maoiniú ó Foras na Gaeilge, faoi Scéim na nÁiseanna Teagaisc, agus tugadh aghaidh láithreach ar shiollabas na chéad bhliana a dhearadh. Cuireann Walsh & Nic Eoin (2010) síos ar thús an phróisis seo lena n-áirítear grúpaí fócais a rith le foghlaimeoirí na Gaeilge i gceithre institiúid éagsúla inar aimsíodh éagsúlacht leathan i dtaca le cumas agus le feasacht teanga dá gcuid. Bunaíodh

⁶ Ní mór a chur san áireamh agus úsáid na teicneolaíochta á léamh anseo gur líon beag fochéimithe a bhíonn ag tabhairt faoin chéim áirithe seo.

siollabas na chéad bhliana ar leibhéal B2 den Fhráma Tagartha Eorpach d'Fhoghlaim Teanga agus béim á leagan aige ar inniúlachtaí foghlama agus cumarsáide araon, ar an fhéinfheasacht i dtaobh leis an fheasacht teanga agus chultúrtha, ar an chur chuige thascbhunaithe, agus ar théacsanna dílse Gaeilge. Ar mhaithe leis an tsiollabas a chur i bhfeidhm i gceart bhí gá le dhá sheisiún teagaisc in aghaidh na seachtaine, oiliúint na dteagascóirí leis na háiseanna teagaisc a chur in oiriúint dá ranganna féin agus modhanna measúnaithe a d'fhéadfadh spriocanna an tsiollabais a mheas.

Tugann Nic Eoin (2018) uasdátú ar dhul chun cinn an tsiollabais trí phlé ar thorthaí na ngrúpaí fócais a rinneadh le teagascóirí agus le foghlaimeoirí i ndiaidh don tsiollabas a bheith curtha i bhfeidhm i gColáiste Phádraig, Droim Conrach. Ba iad buaicphointí an tsiollabais i dtuairim an lucht teagaisc ná téacsanna dílse agus acmhainní closamhaire, ábharthacht na dtopaicí do shaol an mhic léinn, foghlaim chomhtháite na scileanna teanga, agus an bhéim a bhí curtha ar rannpháirtíocht agus ar fhreagracht na bhfoghlaimeoirí. Cáineadh, áfach, an méid ama a bhí ag teastáil leis an phleanáil ceachta agus leis an mheasúnú leanúnach a chur i gcrích, na dúshlán maidir le hábhar an tsiollabais a mhúineadh i gcomhthéacs, deacracht an ábhair do roinnt mhaith foghlaimeoirí, agus an streachailt a bhain fós le héagsúlacht cumais na mac léinn. Ó thaobh an lucht foghlama de, cé gur moladh éagsúlacht na dtascanna foghlama in éineacht le ról na dteagascóirí mar éascaitheoirí teanga, caitheadh amhras ar mheasúnú an chúrsa agus ar an fhoghlaim mhachnamhach. Bunaithe ar thorthaí an athbhreithnithe seo cuireadh tuilleadh seisiún oiliúna ar fáil do theagascóirí an Choláiste agus caitheadh béim ar fhorbairtí a bhí fós le teacht ar an tsiollabas ó thaobh cheist na measúnachta agus an oiriúnaithe araon.

Faoi am seo, tá críoch á chur le dearadh an tsiollabais don dara agus don tríú bliain chomh maith agus ábhar an tsiollabais trí chéile in úsáid ar roinnt cúrsaí Gaeilge in institiúidí tríú leibhéal na tíre. Déanann Ollscoil Uladh an siollabas a óstáil ar shuíomh idirlín na hOllscoile agus is féidir teacht ar eolas faoi chúlra agus faoi chur chuige an tsiollabais ag an nasc seo a leanas: <https://www.ulster.ac.uk/irishsyllabus/baile>. Bíodh is gurb iomaí staidéar a ndearnadh le déanaí ar mhúineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal, a dtabharfar aghaidh orthu sa chéad chuid eile den chaibidil seo, ba bheag taighde idirinstiúideach a cuireadh i gcrích ó sheoladh an tsiollabais nua. É sin ráite, bheifí ag súil go dtiocfadh comhoibriú de shaghas éigin as an ghrinnschrúdú ar theagasc agus ar stádas na Gaeilge sna hinstiúidí tríú leibhéal atá idir lámha faoi láthair ag Comhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus Phobal Labhartha na Gaeilge⁷. Is deis atá sa ghrinnschrúdú seo chun filleadh an athuair ar obair na Meithle agus

⁷ Cuireadh fáilte roimh aighneachtaí ón phobal go dtí mí Dheireadh Fómhair 2024 faoi ábhair a

ar an spás a chruthaigh sí do thaighde nuálach faoi mhúineadh na Gaeilge i réimse an ardoideachais.

The development of a new Third Level Irish Language Syllabus based on the CEFR has created a new context in which to examine issues of learner awareness, learner involvement and learner autonomy, and the implementation of the Syllabus in a range of third level settings offers a fresh opportunity to open up these applied linguistic research strands

(Nic Eoin, 2018: 28-29).

2.2.2 Taighde Neamhspleách ó Thaighdeoirí Aonair

Cé go raibh an-fhiúntas ag baint leis na hiarrachtaí idirinstiúideacha ar tugadh fúthu ag tús na haoise seo chun aghaidh a thabhairt ar na dúshláin a sheasann roimh mhúineadh na Gaeilge i réimse an ardoideachais, ba bheag an comhoibriú a tharla ó shin. É sin ráite, leanadh leis na hiarrachtaí sin i bhfoirm na hoibre a dhéanann taighdeoirí aonair sna hinstiúidí go léir agus iad ag plé le gnéithe éagsúla de theagasc na teanga. Is é an obair seo a gcaithfear súil uirthi sa chuid eile den chaibidil i dtaca le cúrsaí foghlama, ceist na teicneolaíochta agus ról an lucht teagaisc iad féin.

2.2.2.1 Foghlaim na Gaeilge

Díreofar i dtosach báire ar fhoghlaim na Gaeilge í féin agus mic léinn ar an tríú leibhéal ag dul i dtailí ar ghnéithe éagsúla den chúrsa amhail filíocht agus litríocht na teanga, an litearthacht acadúil agus úsáid na Gaeilge.

Déanann Ní Uigín (2013) plé ar na deacrachtaí a bhíonn ag foghlaimeoirí Gaeilge ar an tríú leibhéal leis an litearthacht agus leis an fhéiniúlacht acadúil. Cabhraíonn na hionaid scríbhneoireachta leis na deacrachtaí seo agus aird á tarraingt iontu ní hamháin ar scileanna praiticiúla ach ar fhéiniúlacht acadúil agus shóisialta na mac léinn chomh maith (Cummins, 1991; Warschauer et al., 2004). Cé gur bhain na mic léinn ar fad a d'fhreastail ar an Ionad Scríbhneoireachta Acadúla in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh, tairbhe as seirbhísí an ionaid, is spéisiúil nach raibh siad in ann cur síos ceart a dhéanamh ar bhunús an tairbhe sin. Tagann an easpa feasachta seo le tailí theagascóirí an ionaid agus iad den tuairim nach mbíonn cur amach ag na foghlaimeoirí ar a gcuid fadhbanna féin a bhaineann go minic le heaspa muiníne agus líofachta agus a chuireann bac ar an chumas atá acu le hiad féin a chur in iúl. Cuireadh locht ar chóras na hArdteiste go háirithe ar an laghdú a tháinig ar ábhar litríochta an chórais

bhaineann le teagasc agus le húsáid na teanga ar an tríú leibhéal amhail líon na gcúrsaí agus na seirbhísí Gaeilge.

sin agus tuilleadh béime á leagan anois ar labhairt seachas ar scríobh na Gaeilge. Tugadh faoi deara go raibh laghdú i ndiaidh teacht fosta ar chaighdeán na scríbhneoireachta agus na litearthachta acadúla le blianta beaga anuas agus easpa cur amach ar chomhréir na Gaeilge, ar an dóigh le tuairimí a léiriú agus ar chúrsaí taighde mar phríomhbhotúin na mac léinn. Bhí gá, mar sin, le tuilleadh comhairle ar thaighde a dhéanamh, ar struchtúr abairtí a scríobh agus ar argóintí a chumadh.

Cuireann Ní Uigín (2019) síos go mion ar na dúshláin agus ar na réitigh fhéideartha a bhaineann le labhairt na Gaeilge ar an tríú leibhéal ina leabhar den teideal chéanna atá bunaithe ar thaighde a rinne sí in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh, sna blianta 2017-2019. Déantar tagairt do réimse maith teoiricí, lena n-áirítear dinimicí ‘I-group’ agus ‘We-group’ (Tuomela, 2013), an scagaire mothaitheach (Krashen, 1985) agus an fhoghlaím thaibhitheach (Even & Schewe, 2016), agus an t-údar ag iarraidh teacht ar bhealach chun úsáid na Gaeilge a spreagadh laistigh agus lasmuigh den tseomra ranga. Baintear leas as teoiric eile atá pléite go mion i gcás na Gaeilge cheana féin, is í sin an difríocht idir an meon follasach agus an meon folaithe (Ó hIfearnáin & Walsh, 2018) nó, i bhfocail eile, an mhír a tharlaíonn go minic idir an idé-eolaíocht agus an cleachtas teanga. Is í idé-eolaíocht na mac léinn go bhfuil siad ag iarraidh an Ghaeilge a labhairt agus í mar chuid lárnach d’oidhreacht na tíre agus mar ghné thábhachtach de na gairmeacha atá uathu. In ainneoin an mheoin dhearfaigh seo, áfach, bíonn sé deacair orthu deiseanna úsáide a aimsiú agus a thapú de bharr easpa cleachtaidh agus muiníne sa teanga. Is minic a bhíonn sé níos éasca, in amanna, an Ghaeilge a labhairt le stráinséir seachas le comhfhoghlaimoirí dá gcuid. Bíodh is go bhfuil sé níos éasca orthu an Ghaeilge a úsáid i ngrúpaí beaga seachas os comhair an ranga agus iad ar a suaimhneas iontu, is minic a bhíonn catalaíoch ag teastáil fós chun tús a chur le labhairt na teanga. Is minic a bhíonn siad éighníomhach sa phróiseas foghlama fosta agus iad ag breathnú ar labhairt na Gaeilge mar chleachtadh don scrúdú cainte seachas mar bhealach chun feabhas a chur ar a gcumas féin. Bíonn sé deacair orthu a gcuid mothúchán a chur in iúl trí mheán na teanga agus bíonn ócáidí foirmeálta ag teastáil uathu leis an Ghaeilge a úsáid. I measc na straitéisí ar baineadh leas astu chun úsáid na Gaeilge a spreagadh sa rang bhí ról-imirtí, obair ghrúpa, an scéalaíocht agus an gheandáil ghasa, agus na modhanna seo ar fad ag feidhmiú mar spás sábhailte dóibh. Ba mhór an cuidiú dóibh an t-ullmhúchán a bhí déanta acu sna cásanna seo ach caithfear béim a leagan fós ar a bheith ag labhairt na teanga go spontáineach. Bíodh is go mbíonn sé deacair ócáidí amhail ciorcal comhrá a reáchtáil mura mbíonn marcanna ag baint leo, moltar aird a dhíriú ar fhorbairt scileanna sóisialta, ar ranganna cumarsáide agus ar thascanna féinmhachnamhacha. Toisc

go mbíonn sé mínáidúrtha do na mic léinn a bheith ag labhairt na Gaeilge nuair a bhíonn sí bunaithe ar an bhréagchumarsáid, moltar iad a dhéanamh gníomhach sa phróiseas foghlama ag tabhairt faoi chomhráite a bhaineann lena saol féin.

Bhain Mac Corraidh (2021) úsáid as modh na grinnléitheoireachta i ranganna dara bliain le lucht an BA agus an BEd chun aghaidh a thabhairt ar dheacracht choitianta dá gcuid maidir le tuiscint a fháil ar théacsanna Gaeilge. Is ag díriú ar shleachta ó scéalta Gaeilge a bhí i gceist leis an mhodh áirithe seo agus leas á bhaint as straitéisí eile amhail íomhánna, achoimriú, athrá agus léirmhíniú chun cur le hanailís na mac léinn. Bíodh is gur bhain formhór na mac léinn sult as an chur chuige seo agus iad ag cur lena saibhreas teanga, stór focal agus leis an chur amach a bhí acu ar stair agus ar chultúr na Gaeilge, bhí deacrachtaí acu fós le castacht na dtéacsanna. Is mar gheall ar an chastacht seo, agus ar an fhrustrachas ar tháinig ar chuid acu dá bharr, go raibh aistriúcháin, nótaí breise agus aiste shamplach ag teastáil uathu. Moladh, mar sin, gur gá míniú soiléir a thabhairt ar nathanna cainte agus ar chomhréir na teanga a úsáidtear sna téacsanna le spéis na mac léinn sna píosaí scríbhneoireachta agus leis an fhiosracht a bhí acu sa ghné stairiúil díobh a threisiú toisc “...go ndruideann castacht na teanga liteartha, fiú i ndiaidh mhíniú an léachtóra, doirse ar an fhiosrú do go leor acu fosta” (Mac Corraidh, 2021: 27). Is spéisiúil gurbh í an stair seo, in éineacht le saol agus le pearsantacht an údair féin, ar chuir mic léinn eile san institiúid chéanna spéis iontu agus iad ag déanamh staidéar ar dhírbheathaisnéis Mhicí Mhic Gabhann, *Rotha Mór an tSaoil* (Mac Corraidh, 2019).

Is ag iarraidh dul i ngleic le dearcadh diúltach eile a fhaightear i measc na mac léinn a bhí de Bléine agus Hanratty (2024) agus iad ag baint úsáid as cur chuige gníomhach leis an fhilíocht a mhúineadh, ábhar a bhíonn casta, dúshlánach agus bainteach le hobair ollscoile d’fhormhór na bhfoghlaimoirí. I measc na straitéisí gníomhacha ar baineadh leas astu bhí grúpa plé ar chúrsaí filíochta agus ar théamaí na ndán a bhí roghnaithe, cur amach a fháil ar chúlra an fhile Cathal Ó Searcaigh trí theachttaireacht phearsanta uaidh agus aithris a dhéanamh os comhair an ranga. Cé gur mhothaigh cuid de na mic léinn fós nár bhain an fhilíocht Ghaeilge ach le hobair na hollscoile amháin, i ndiaidh dóibh páirt ghníomhach a ghlacadh san fhoghlaim, chuaigh gnéithe den phróiseas go mór i bhfeidhm orthu. Bhí siad an-bhuíoch den teachtaireacht a fuair siad ón fhile in éineacht leis an phaisean a léirigh sé don ábhar, chuir siad dúil mhór i mothúcháin agus in íomhánna na ndánta, agus tháinig feabhas ar stór focal dá gcuid agus ar an tuiscint a bhí acu ar chúrsaí filíochta trí chéile.

2.2.2.2 Cúrsaí Teicneolaíochta

Ní mór plé a dhéanamh ar úsáid na teicneolaíochta leis an Ghaeilge a mhúineadh ar an tríú leibhéal de bharr líon na bhforbairtí a tháinig ar an úsáid sin le tamall de bhlianta anuas agus cinn eile atá fós le teacht uirthi fosta. I measc na bhforbairtí seo, díreofar ar na deiseanna agus ar na dúshláin araon a bhaineann le bheith ag teagasc na Gaeilge i dtimpeallachtaí fíorúla agus cumaisc in éineacht le féidearthachtaí na hintleachta saorga giniúnaí chun cur le teagasc na Gaeilge.

Déanann McHale (2014) plé ar ghnéithe den fhoghlaím aisioncronach de réir mar a bhaineann sí le modúl sochtheangeolaíochta a chuirtear ar fáil ar líne. Is é leagan amach an chúrsa ná léachtaí i bhfoirm nótaí, léitheoireacht bhreise, ceisteanna a fhreagairt i bhfóram plé, aiseolas a thabhairt do bheirt mhac léinn eile agus léachtaí ar champas faoi thrí in aghaidh na bliana. In ainneoin na mbuntáistí a bhaineann le bheith ag teagasc ar líne ó thaobh am a thabhairt d'fhoghlaimeoirí chun ábhar an chúrsa a phróiseáil (Kung-Ming & Khoon-Seng, 2000) ba dheacair na mic léinn seo a spreagadh chun an smaointeoireacht chriticiúil a chleachtadh agus freagraí dá gcuid a bhunú ar an litríocht seachas ar a dtaithe phearsanta féin. Cé gurbh é an malartú tuairimí a bhí ag tarlú mar chuid den fhóram ar cheann de na buntáistí ba mhó a bhain leis an chúrsa, chuir cosantacht na mac léinn bac ar dhoimhneacht na díospóireachta a tháinig chun cinn. Bíodh is go gcuireann fóraim den chineál seo le líon na ndeiseanna sóisialaithe ar líne (Chesney & Ginty, 2011), is spéisiúil nár tháinig aon de na mothúcháin dhiúltacha a bhain leis an dul chun cinn sna ranganna a tharla aghaidh-ar-aghaidh. Ina theannta sin, ní raibh an dara rogha ag an údar ach aiseolas grúpa a thabhairt de bharr líon na mac léinn a chláraigh don chúrsa; cur chuige nach raibh in ann freastal ar riachtanais éagsúla dá gcuid.

Faightear léargas in Ní Uigín agus Ó Cofaigh (2016) ar na buntáistí agus ar na míbhuntáistí go léir a bhaineann le bheith ag teagasc ar líne trí scagadh a dhéanamh ar thaithe na dteagascóirí a bhí ag tabhairt faoin teagasc chumaisc ar an BA sa Ghaeilge Fheidhmeach in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh. Cuirtear ábhar an chúrsa ar fáil i dtrí fhoirm éagsúla, is iad sin físeáin ghearra, ábhar scríofa agus seimineáir shioncronacha agus ceardlanna aghaidh ar aghaidh, agus fóram plé ag cur le héifeachtúlacht na bhfoirmeacha sin. Glactar faoi réimse céimeanna éagsúla fosta amhail cúrsa e-mhonatóireachta, teimpléad scríbhneoireachta agus seisiún traenála d'fhonn oiliúint a chur ar lucht teagaisc an chúrsa. In ainneoin líon na ndeiseanna teicniúla a bhí ar fáil don chúrsa, bhraith an lucht foghlama agus teagaisc araon go mór ar ábhar scríofa. Leagadh an-bhéim ar an iomlán ar bhuntáiste na foghlama den chineál

seo do na mic léinn iad féin ó thaobh ábhar agus sholúbthacht an chúrsa agus cé go raibh sé deacair ar an lucht teagaisc, in amanna, aithne a chur ar an ghrúpa foghlama agus tuiscint a fháil ar chumas dá gcuid, ba mhór an cuidiú na ceardlanna míosúla agus an fóram plé ina leith. Theastaigh tuilleadh bainistíochta agus soiléireachta, áfach, ar úsáid an fhórait sin, go háirithe agus cuid de na mic léinn buartha faoi na marcanna a ghabhann leis. De bharr na tosaíochta a thugtar don teagasc dhigiteach i bpolasaí de chuid an Údaráis um Ard-Oideachas, in éineacht leis an éileamh atá ar an fhoghlaím chumaisc na laethanta seo, ní mór tuairimí na dteagascóirí seo a chur san áireamh d'fhonn feabhas a chur le foghlaim, le taithí agus le rannpháirtíocht na bhfoghlaimeoirí agus iad ag tabhairt faoi chúrsaí ar líne.

Déanann Ní Chiaráin (2024) mionphlé ar fhéidearthachtaí na hintleachta saorga (IS) ó thaobh an oideachais de ach trí bhéim a leagan ar na bearnaí a mhaireann fós go háirithe i gcás na dteangacha neamhfhorleathana. In ainneoin fhéidearthachtaí an IS don fhoghlaím phearsantaithe (Bhutoria 2022), measúnú foirmitheach (Sembey 2024) agus ábhair a fhreastalaíonn ar riachtanais an fhoghlaimeora aonair (Cope & Kalantzis, 2016; Schmidt & Strasse 2022), tá i bhfad níos mó forbairtí ag teastáil fós leis na féidearthachtaí seo a bhaint amach. Níl na gléasanna IS in úsáid go forleathan fós do theagasc na dteangacha ná don teagasc go ginearálta agus i measc na gcúiseanna leis an bhac seo tá easpa infreastruchtúir, easpa oiliúna do mhúinteoirí, an costas, imní faoi chlaontacht, imní faoi phríobháideachas sonraí agus cúrsaí eitice (Nazaretsky et al. 2022). Bíonn níos mó dúshlán ann fosta nuair is teanga neamhfhorleathan atá i gceist amhail tacair theoranta sonraí agus easpa taighdeoirí leis na scileanna cuí teangeolaíochta, teagaisc agus teicneolaíochta chun na córais a fhorbairt. Ní ionann forbairtí san IS go ginearálta agus forbairtí san IS ar bhonn oideachasúil de réir na ngnéithe breise is ceart a chur san áireamh agus tús áite á thabhairt don oideolaíocht agus do riachtanais na bhfoghlaimeoirí (Ní Chiaráin & Ní Chasaide, 2020). Ó thaobh na Gaeilge de, déantar plé san alt seo ar ardán Foghlama Ríomhchuidithe Teangacha-Chliste (FRT-chliste) ar a dtugtar *An Scéalaí* (Ní Chiaráin, 2020). Is timpeallacht oiriúnaitheach foghlama í *An Scéalaí* a chuireann ábhair ar ardchaighdeán agus aiseolas pearsantaithe ar fáil trí leas a bhaint as teicneolaíocht na hurlabhra. In ainneoin rathúlacht an chláir Chat GPT, agus na forbairtí leanúnacha a ndéantar uirthi, léiríodh trí thurgnamh a rinne (Ní Chiaráin et al., 2023) nach bhfuil caighdeán na Gaeilge a sholáthraíonn sí maith a dhóthain chun ábhar a chruthú aisti féin. Is é an cliseadh seo a fhágann go mbainfear leas as na haipeanna seo “...chun cabhrú leis an ionchur dhaonna [ach go mbeidh] tús áite ag timpeallachtaí sóisialta go brách” (Ní Chiaráin, 2024).

Caitheann Farrell agus Mac Risteaird (2025) solas ar cheist na hintleachta saorga i gcás oideolaíocht na Gaeilge don iar-bhunscoil trí scagadh a dhéanamh ar iarrachtaí éagsúla in Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath chun fáilte chúramach a chur roimh an nua-theicneolaíocht seo. In ainneoin fhéidearthacht na n-uirlisí atá ISG-bhunaithe, amhail botai comhrá, an réaltacht fhíorúil agus ardáin foghlama, chun measúnuithe oiriúnacha a chruthú, mic léinn a ullmhú don tsuíomh oibre (O'Rourke, 2025) agus acmhainní pearsanta nó inrochtana a chruthú (Kelly, 2025), is iomaí dúshlán a bhaineann lena n-úsáid. Is iad na dúshláin seo, cinntiú foghlama, bailíocht mheasúnaithe, cúrsaí eitice agus an mhacántacht acadúil ina measc (Eaton, 2023; Kelly, 2025), a chaitheann béim ar an ghá le leas a bhaint as na háiseanna seo ar bhonn criticiúil. Ní mór aird a tharraingt fosta ar éagothroime na ndeiseanna seo do theangacha mionlaithe agus acmhainní agus maoiniú araon á moladh mar chuid den *Phlean Digiteach don Ghaeilge* (2022) d'fhonn oideolaíocht a fheabhsú ar bhonn digiteach. Ó thaobh cheist an mheasúnaithe de, d'fhéadfaí uirlisí ISG-bhunaithe a úsáid mar thús nó mar dheireadh na foghlama agus léamh criticiúil á dhéanamh ar aschur na huirlise nó mionchur síos ar an phróiseas oibre féin. Bíodh is go mbaineann an dara modh áirithe seo níos mó le cuir i láthair agus le scrúduithe nó taifeadtaí cainte, d'fhéadfaí úsáid a bhaint fós as ISG d'fhonn scrípteanna na cainte sin a ullmhú. Dar le húdair an ailt tacaíonn formhór na dteagascóirí teanga T2, áfach, le húsáid an ISG agus uirlisí éagsúla in úsáid acu féin chun quizeanna nó ábhair phlé a chruthú. Is sampla é an t-alt áirithe seo ar úsáid na hintleachta saorga mar théama ranga inti féin ní hamháin chun cur le stór focal agus le frásaí na mac léinn ach chun machnamh a spreagadh fosta ar dhigitiú an oideachais agus ar an litearthacht ISG trí chéile.

2.2.2.3 Taithí an Lucht Teagaisc

Cuirfear críoch leis an phlé seo ar theagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal trí súil a chaitheamh ar thrí phíosa taighde a bhaineann le taithí an lucht teagaisc féin. Is iad measúnú agus aiseolas, próiseas machnamhach an teagaisc agus inniúlachtaí an lucht teagaisc atá mar ábhar na bpíosaí seo.

Déanann McHale (2013) plé domhain ar fheidhm an mheasúnaithe agus an aiseolais éifeachtaigh trí mhionscagadh a dhéanamh ar theoiricí an ghoirt. Caitheann sí solas ar fhorbairtí nuálacha atá tar éis teacht ar theagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal agus aitheantas á thabhairt acu do shoiléireacht na dtorthaí foghlama, do phraiticiúlacht na dtascanna ranga agus d'oiriúnacht na modhanna measúnaithe i gcomhthéacs na dtorthaí céanna. Ó thaobh na pleanála teagaisc de, leagann sí béim ar theoiricí Biggs (1999), Barnett & Coate (2005),

Fraser & Basanquet (2006) agus Little (2006) trí aird a dhíriú ar an ailíniú riachtanach idir na trí ghné thuas, ar idirghníomhaíocht an phróiseas teagaisc agus ar thábhacht na foghlama doimhne. Déanann sí tagairt fosta do dhúshláin amhail srianta agus riachtanais an chomhthéacs foghlama a d'fhéadfadh bac a chur ar rathúlacht na ngnéithe sin ach an piarmheasúnú agus an t-aiseolas mar réitigh fhéideartha orthu. Braitheann éifeachtacht an aiseolais, áfach, ar an mhéid machnaimh nó meiteamheastóireachta (MacDonald, 2010) a chleachtar i measc an lucht foghlama agus iad ag glacadh seilbh ar a ndul chun cinn féin. Sa dóigh chéanna is go dtagann feabhas ar thairbhe an aiseolais nuair a chuirtear é ar fáil ar bhonn cumarsáideach (Bloxham, 2004), tugtar ról lárnach don lucht foghlama sa phróiseas teagaisc nuair a chuirtear a gcuid tuairimí faoin chúrsa san áireamh. Bíodh is go gcuireann na dúshláin a luadh thuas agus dúshláin eile nach iad srian le soláthar agus le húsáid an aiseolais, ní féidir an tábhacht a bhaineann leis a shéanadh nuair a smaoinítear ar chuspóirí na gcúrsaí Gaeilge, is iad "...go dtabharfaidh an mac léinn an teanga leis, go mbeidh sé in ann é féin a chur in iúl go soiléir agus go cruinn, go mbeidh sé feasach ar an phróiseas foghlama agus é mar rannpháirtí ann agus go mbeidh sé in ann a chuid spriocanna foghlama a bhaint amach" (McHale, 2013: 14-15).

Cuireann Riordan et al., (2020) síos go mion ar na hinniúlachtaí a bhíonn ag teastáil ó theagascóirí teanga ar an tríú leibhéal de réir mar a tháinig siad chun solais i dtionscadal idirinstiúideach ar an ábhar. Tugadh faoin taighde seo mar iarracht creatlach a chruthú de na hinniúlachtaí seo ón uair nach raibh ceann ar bith ar fáil ag am an tionscadail. Bíodh is gur bhain an tionscadal le teagascóirí de na teangacha ar fad a chuirtear ar fáil ag leibhéal na hollscoile, baineann torthaí an taighde le teagascóirí na Gaeilge fós. Cé nach bhfuil cáilíocht ar leith ag teastáil chun a bheith ag obair mar theagascóir teanga i réimse an ardoideachais, bíonn cáilíocht iarchéime bainte amach ag formhór acu. Is minic a thugann siad faoi ghníomhaíochtaí forbartha gairmiúla fosta agus iad i mbun an phoist ach, de bharr easpa treorach ó na hinstiúidí iad féin, ní i gcónaí go dtugtar an t-aitheantas cuí do na gníomhaíochtaí sin. Cuireann sé seo bac ar ghairmiúlacht an róil agus ar chruthú an phobail chleachtais. Bíonn tionchar díreach ag an dá ghné seo ar cháilíocht an teagaisc a chuirtear ar fáil, teagasc a bhíonn ag fulaingt go maith de bharr srianta eile amhail costas an teagaisc i ngrúpaí beaga, sceidealú na ranganna teanga agus féidearthachtaí conartha i measc an lucht teagaisc. Is i Riordan et al., (2021) a chuirtear torthaí an tionscadail seo i láthair i ndiaidh athbhreithniú a dhéanamh ar chreatlacha ábhartha agus labhairt le páirtithe leasmhara sa ghort. Is iad na hinniúlachtaí a tháinig chun cinn, agus a ndearnadh plé orthu faoi ról an chleachtóra, an tsaineolaí agus an cheannaire, féiniúlacht phearsanta an teagascóra,

luachanna agus féiniúlacht phroifisiúnta, cumarsáid agus comhoibriú, eolas oideolaíoch, scileanna digiteacha, cumas teanga agus cumas meititheangeolaíoch agus idirchultúrtha.

Faightear léargas luachmhar ar phróiseas machnamhach an teagaisc sa dialann a choinnigh agus a d'fhoilsigh Ní Uigín sa bhliain 2021 agus í ag teacht ar thuiscintí agus ar mhodhanna nua trína cuid taithí féin. Is í an taithí atá aici maidir leis an Ghaeilge a theagasc ná go mbaineann na mic léinn an-sult as topaic atá i mbéal an phobail a phlé, go mbíonn antionchar ag leagan amach an tseomra ar an chumarsáid, go mbíonn tascanna níos éifeachtaí nuair a thagann na smaointe ó na foghlaimeoirí iad féin agus gur bealach maith a bhíonn sna ról-imirtí chun stór focal dá gcuid a fhorbairt. Cuireadh réimse leathan moltaí ar fáil maidir le leabhair a bheadh ag feidhmiú mar 'comprehensible input' do na mic léinn agus bíodh is go mbíonn sé níos éasca orthu labhairt faoi thopaic atá réamhullmhaithe, caithfear tuilleadh béime a chur ar a gcumas chun a bheith ag labhairt as a stuaim féin. Is iad deacrachtaí na bhfoghlaimeoirí atá tugtha faoi deara aici ná nach mbíonn siad in ann ceisteanna a chur, go mbíonn siad ag streachailt le freagra a thabhairt ar ráitis agus nach mbíonn siad in ann gníomhartha amhail aontú, easaontú, breis eolais a thabhairt, fiosrú nó athrú ó ábhar amháin go hábhar eile a dhéanamh. Ní mór struchtúr a chur ar fáil don chumarsáid sa tseomra ranga fosta toisc go mbíonn siad ag streachailt leis an Ghaeilge a labhairt go nádúrtha. Moltar leas a bhaint as an teagasc dialógach agus as an fhoghlaím mhachnamhach mar bhealach leis na foghlaimeoirí a dhéanamh gníomhach sa phróiseas foghlama agus iad a spreagadh chun machnamh a dhéanamh ar an phróiseas chéanna. Braitheann saibhreas na bhfreagraí a thugann na foghlaimeoirí ar shaibhreas na gceisteanna a chuirtear orthu agus moltar iad a chur ag féincheistiú agus taighde a dhéanamh ar na réimsí cainte atá ábhartha dá saol féin. Is bealach maith a bheadh i ndialann foghlama fosta chun machnamh a dhéanamh ó thús go deireadh an phróisis sin agus a ngnúth féin á n-aimsíú ag na mic léinn de réir mar a théann siad i ngleic le topaicí an chúrsa.

2.3 Conclúid

Rinneadh mionphlé sa chaibidil seo ar chomhthéacs an taighde lena n-áirítear an córas oideachais ó thuaidh agus ó dheas in éineacht leis an litríocht atá foilsithe go dtí seo faoi theagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal. Ba é aidhm an phlé seo cur síos cuimsitheach a dhéanamh ar an chomhthéacs foghlama as a dtagann fochéimithe na tíre seo anuas ar an chomhthéacs foghlama ina bhfuil siad ag feidhmiú faoi láthair d'fhonn cúlra a cheangal le torthaí an staidéir. Is iad na dúshláin agus na forbairtí a ndearnadh plé orthu sa litríocht a chuirfear i gcomparáid le sonraí an staidéir agus aird á tarraingt ar ghnéithe de theagasc na

Gaeilge ag leibhéal na hollscoile a bhfuil gá le haghaidh a thabhairt orthu fós. Is í an litríocht náisiúnta agus idirnáisiúnta a dtabharfar aghaidh orthu sa chéad chaibidil eile, is í sin an léirmheas litríochta, de réir mar a bhaineann sí le hinspreagadh fhoghlaim na Gaeilge agus le hinspreagadh shealbhú an dara teanga trí chéile.

3 An Léirmheas Litríochta

Titeann ábhar an tráchtais faoi go leor réimsí taighde ar bhonn náisiúnta agus idirnáisiúnta araon. Go náisiúnta, tá baint aige le teagasc na Gaeilge ag gach leibhéal oideachais, ach go háirithe ag leibhéal na hollscoile, in éineacht le cúrsaí sochtheangeolaíochta agus an polasaí nó an phleanáil teanga. Ó thaobh an chomhthéacs idirnáisiúnta de, tagann sé leis an obair atá déanta ar inspreagadh an dara teanga chomh maith le síceolaíocht na foghlama agus an teagaisc teanga. Cé gur díriodh i gCaibidil a Dó faoi chomhthéacs an tráchtais ar stádas na Gaeilge sa chóras oideachais, déanfar plé sa léirmheas litríochta ar an taighde atá ar fáil cheana féin maidir le hinspreagadh fhoghlaím na Gaeilge. Ar mhaithe leis an phlé sin a fhréamhú sna forbairtí idirnáisiúnta, cuirfear tús leis an léirmheas le mionphlé ar theoiricí an inspreagtha T2. Déanfar seo d'fhonn ábharthacht an taighde a leathnú thar chomhthéacs náisiúnta an staidéir agus ionadaíocht a dhéanamh, dá bharr, do chás na Gaeilge ar an ardán idirnáisiúnta.

3.1 Inspreagadh an Dara Teanga

Aithnítear tábhacht an inspreagtha do shealbhú an dara teanga le roinnt blianta anuas agus é ag feidhmiú mar chúis a chuireann tús leis an fhoghlaím, mar threallús chun leanúint ar aghaidh léi agus mar chuidiú i gcoinne laigí i gcumas an fhoghlaimeora teanga (Dörnyei, 2005). Tuigtear chomh maith cé chomh casta agus chomh hathraitheach is atá sé mar choincheap agus rinneadh neart iarrachtaí nuálacha míniú a thabhairt air agus ar an ról atá aige i sealbhú teangacha. Titeann na hiarrachtaí seo faoi na ceithre thréimhse thíos agus cuidíonn plé croineolaíoch orthu le stair an réimse a rianú (Dörnyei & Ushioda, 2021):

- Tréimhse na Síceolaíochta Sóisialta (1959-1990)⁸
- Tréimhse na Cognaíochta Suite (le linn na 90idí)⁹
- An Tréimhse Dírithe ar Phróiseas (casadh na haoise)¹⁰
- An Tréimhse Shochdhinimiciúil (faoi láthair)¹¹

3.1.1 Tréimhse na Síceolaíochta Sóisialta (1959-1990)

Ba le linn Thréimhse na Síceolaíochta Sóisialta a athraíodh fócas an tsealbhaithe teanga ó inniúlacht an fhoghlaimeora mar phríomhbhua na foghlama go dtí tionchar an inspreagtha. Cuireadh tús leis an athrú i gCeanada trí obair de chuid beirt síceolaithe, Lambert agus Gardner, agus béim á leagan acu ar dhearcthaí an fhoghlaimeora i leith phobal an dara

⁸ The Social Psychological Period

⁹ The Cognitive-Situated Period

¹⁰ The Process-Oriented Period

¹¹ The Sociodynamic Period

teanga. Rinneadh idirdhealú ar an inspreagadh imeasctha, nuair atá spéis ag an fhoghlaimeoir i muintir agus i gcultúr an dara teanga, agus an t-inspreagadh pragmatach, nuair a bhíonn sé níos dírithe ar bhuanna praiticiúla na foghlama (Gardner & Lambert, 1972). Léiríodh gur éirigh níos fearr le foghlaimeoirí a raibh inspreagadh imeasctha acu i leith phobal na Fraincise i gCeanada agus cruthaíodh creat, darb ainm ‘the socio-educational model of second language acquisition’ mar léiriú ar cheangail idir an comhthéacs sóisialta agus oideachasúil, difríochtaí indibhidiúla agus torthaí foghlama. Sa chreat seo, feidhmíonn coincheap an inspreagtha mar “...the combination of effort plus desire to achieve the goal of learning the language plus favorable attitudes towards learning the language” (Gardner, 1985: 10) agus rinneadh deimhniú air ar bhonn idirnáisiúnta trí úsáid na huirlise ar a dtugtar ‘The Attitude Motivation Test Battery’ (AMTB) (ibid., Gardner et al., 1997). Cé go bhfuil an múnla sochoideachasúil ar cheann de na teoiricí is ceannasaí i dtaca le sealbhú an dara teanga (MacIntyre, 2007; Gu, 2009), ní mór laigí an chórais a aithint fosta. Ceistíodh ábharthacht an mhúnla, go háirithe ó thaobh na himeascaitheachta¹² de, d’fhoghlaim an Bhéarla mar theanga iasachta nuair nach mbíonn teagmháil dhíreach ag foghlaimeoirí leis an phobal T2 (Mc Clelland, 2000; Yashima, 2002; Lamb, 2004). Is coincheap casta í an imeascaitheacht, áfach, ina mbíonn ról ag dearcthaí i leith an phobail T2, spéis i dteangacha iasachta agus, dar ndóigh, inspreagadh imeasctha chun páirt a ghlacadh sa phobal teanga. Ní gá, mar sin, go bhfuil gach uile ghné di ag an fhoghlaimeoir chun go mbeadh sé spreagtha i dtreo na foghlama, rud a léiríonn go bhféadfaí an múnla a chur i bhfeidhm i gcomhthéacs teangacha iasachta (Gardner, 2006) bunaithe ar thuairimí faoin phobal T2 seachas ar theagmháil le baill de. De bharr chastacht an choincheapa, is minic a bhaintear úsáid as ceist na himeascaitheachta ar an bhealach mhícheart (Rock et al., 2021) agus cáintear an róshimpliú a dhéantar chomh maith ar an dealú idir an t-inspreagadh imeasctha agus pragmatach (Dörnyei, 2005).

Rinneadh forbairt ar an obair a rinne Gardner agus Lambert (1972) ar dhearcthaí an fhoghlaimeora trí phlé ar thábhacht na féinmhuiníne i dtaca le hinspreagadh an fhoghlaimeora chun teanga a fhoghlaim agus a úsáid (Clément et al., 1977). Ní hamháin go mbíonn impleachtaí ag ceist na féinmhuiníne, is í sin “... the overall belief in being able to communicate in the L2 in an adaptive and efficient manner” (MacIntyre et al., 1998: 551) ar mhian an fhoghlaimeora cumarsáid a dhéanamh ach bíonn tionchar aici fosta ar bhá an duine leis an phobal T2 (Clément, 1980; Clément & Kruidenier, 1985). De réir an choincheapa seo, bíonn teagmháil le baill den phobal T2 á lorg ag an fhoghlaimeoir a bhfuil

¹² Integrativeness

dearcthaí dearfacha aige ina leith agus is trí chainníocht agus trí cháilíocht na teagmhála sin a thagann forbairt ar fhéinmhuinín dá chuid (Dörnyei, 2005). Bíonn buairt íseal agus féinbhraistint ard ó thaobh cumais de, dá bharr, ag foghlaimeoirí muiníneacha a mbíonn teagmháil thaitneamhach acu le pobal an dara teanga. Is tríd an teagmháil seo a thagann feabhas ar chumas teanga chomh maith (Clément, 1986) ach is minic a chuireann buairt bac ar fhonn an fhoghlaimeora le deiseanna úsáide agus feabhais a thapú (MacIntyre et al., 1997). Tugtar toilteanas cumarsáide ar an fhonn sin a ndéantar sainiú air mar “...[the learner’s] readiness to enter into discourse at a particular time with a specific person or persons, using a L2” (MacIntyre et al., 1998: 547) agus é ag feidhmiú mar thréith bhuan nó mar staid a d’fhéadfadh athrú thar am. In ainneoin na léargas ar ról na féinmhuiníne ó thaobh iompar cumarsáide an fhoghlaimeora, is beag eolas atá le fáil ar na próisis ina dtagann forbairt ar an fhéinmhuinín sin (Edwards & Roger, 2015). Caitheadh solas fosta ar an chlaonadh réaduchtach a bhaineann in amanna le coincheapadh na féinmhuiníne, go háirithe nuair a smaoinítear ar éagsúlacht na ndeiseanna úsáide a bhíonn ag foghlaimeoirí, rud a fhágann go bhfuil gá le cur chuige caolchúiseach atá comhthéacs-bhunaithe a chur i bhfeidhm (Liu, 2024b). Cé gur cuireadh formhór na béime ar thaobh sóisialta na féinmhuiníne ar dtús, aithnítear gur athróg chognaíoch í atá bainteach go dlúth le cumas braite an duine (Noels & Clément, 1996), baint a chruthaíonn ceangal fosta leis an chéad tréimhse eile, is í sin tréimhse na cognaíochta suite.

3.1.2 Tréimhse na Cognaíochta Suite (le linn na 90idí)

Baineadh leas as teoiricí cognaíocha i dTréimhse na Cognaíocha Suite d’fhonn nasc a chruthú le forbairtí i bpríomhréimse na síceolaíochta. De réir ceann amháin de na teoiricí seo, teoiric an fhéinchinntiúcháin¹³ (Deci & Ryan 1985), caithfear riachtanais an fhoghlaimeora ó thaobh inniúlachta, muintearais agus féinriar de a shásamh chun go mbeadh sé spreagtha chun tabhairt faoin fhoghlaím. Faightear nasc díreach idir coincheap na hinniúlachta agus ceist na féinmhuiníne maidir le tuairim an fhoghlaimeora faoina chumas agus cuirtear an-bhéim le hathróg an mhuintearais ar thaobh sóisialta na foghlama. Braitheann an dá riachtanas seo, áfach, ar fhéinriar an fhoghlaimeora, is é sin an creideamh go bhfuil sé i gceannas ar a chuid foghlama agus go bhfuil an fhoghlaím sin ábhartha go pearsanta dó (Ryan & Deci, 2017). Is ionann claonadh inspreagtha agus an chúis go dtugann daoine faoi theanga a fhoghlaím nó, i bhfocail eile, “...a set of reasons for performing an activity that provides a frame of reference within which the learner interprets her LL¹⁴

¹³ Self-determination Theory

¹⁴ Language learning

experience and directs the learner's attention and effort" (Noels et al., 2019: 97). Déantar na claontáí sin a rangú thar speictream ón inspreagadh eistreach, nuair a thagann spreagadh an fhoghlaimeora ó fhoinsé sheachtrach, go dtí an t-inspreagadh intreach, nuair a bhíonn spéis aige san fhoghlaím féin, agus na foinsí seo a leanas idir eatarthu (Ryan & Deci, 2000):

- claonadh seachtrach agus cumas sa teanga mar riachtanas,
- claonadh inteilgthe agus oibleagáidí seachtracha á n-inmheánú,¹⁵
- claonadh aitheanta agus cumas sa teanga ceangailte le sprioc phearsanta, agus
- claonadh imeasctha agus an teanga mar chuid lárnach d'fhéiniúlacht an duine.¹⁶

Maidir le baint na teoirice le múnlaí eile, léiríodh go raibh na himpleachtaí céanna ag an inspreagadh phragmatach ar inniúlacht agus ar fhéinriar is a bhí ag claontáí rialaithe (Noels et al., 2000) agus caitheadh béim ar cheangail idir an t-inspreagadh imeasctha agus claontáí intreacha agus féinrialaithe an speictrim (Noels, 2001b). Cé gur deimhníodh ábharthacht na teoirice d'inspreagadh T2, agus í tacaíthe ag uirlisí taighde amhail 'The Language Learning Orientation Scale' (Noels et al., 2000), tá gá fós le hiniúchadh ar cheangal an fhéinchinntiúcháin le coincheapa eile a tháinig ina dhiaidh (Noels et al., 2019). Is iomaí coincheap fosta a thagann faoi lipéad an fhéinchinntiúcháin ach is annamh a thugtar aghaidh sa litríocht ar réimse iomlán na teoirice agus ní i gcónaí go ndéantar eolas don dea-chleachtas teagaisc (Al-Hoorie et al., 2022).

Baineadh úsáid fhorleathan as teoiric na haitreabúideachta¹⁷ (Weiner 1985) chomh maith a bhaineann leis an mhíniú a thugann foghlaimeoirí ar rath nó ar theip le linn an phróisis foghlama agus tionchar ag an mhíniú sin ar a n-inspreagadh. Bhí coincheap na haitreabúideachta ag teacht le teoiric inspreagtha um ghaisce¹⁸ (Atkinson, 1964) a dhírigh ar an chinneadh a dhéanann daoine tabhairt faoi thasc bunaithe ar an bhród nó ar an náire a d'fhéadfadh teacht orthu dá n-éireadh leo nó dá dteipfeadh orthu an tasc áirithe sin a bhaint amach. Braitheann cumhacht na mothúcháin ar leibhéal deacrachta an taise agus, mar a mhínigh Weiner (2014), "...the relative value of anticipated competing emotions determines choice or the direction of behavior" (6). Díríonn teoiric na haitreabúideachta ar an taobh eile den tasc, is é sin le rá na mothúcháin a thagann ar dhaoine i ndiaidh dóibh triail a bhaint as agus iad go mór faoi réim na mínithe a cheanglaítear leis an toradh dheiridh. Rinneadh

¹⁵ Breathnaítear ar an dá chlaonadh seo mar chinn atá rialaithe toisc gur spreagadh seachtrach atá i gceist.

¹⁶ Tugtar claontáí féinrialaithe ar na cúiseanna seo toisc go mbaineann siad le haidhmeanna pearsanta an fhoghlaimeora.

¹⁷ Attribution theory

¹⁸ Achievement theory

aicmiú ar cheithre mhíniú na teoirice, is iad sin inniúlacht, iarracht, deacracht an taisc agus ádh, ó thaobh lócais, inrialaitheachta agus seasmhachta de (Weiner, 1986) agus cuireadh tuilleadh mínithe léi ó shin amhail spéis an fhoghlaimeora, cur chuige an mhúinteora agus atmaisféar an ranga (Guan et al., 2024). Tá an-nasc ag teoiric na haitreabúideachta leis an idirdhealú a rinne Dweck (2000) ar cheist an mheoin agus é de nós ag foghlaimeoirí a bhfuil meon fáis acu béim a chur ar athróga a bhfuil smacht acu orthu amhail iarracht foghlama (Lou & Noels, 2019a; Zhang et al., 2021). Mar mhalairt air sin, díríonn foghlaimeoirí a bhfuil meon seasta acu ar ghnéithe den phróiseas foghlama nach féidir leo a athrú, dearcadh a mbeadh drochthionchar aige ar inspreagadh dá gcuid i gcás torthaí diúltacha. Chaith Ushioda (1998; 2001) solas ar thábhacht an mheoin ina cuid oibre ar smaointeoireacht shuibiachtúil an fhoghlaimeora inar léirigh sí gur féidir inspreagadh an fhoghlaimeora a chosaint trí thorthaí dearfacha a cheangal le hathróga inmheánacha agus torthaí diúltacha a nascadh le laigí sealadacha gurbh fhéidir leis a shárú. In ainneoin thionchar na teoirice ar rannpháirtíocht agus ar fhéinmhuinín an fhoghlaimeora teanga, tugtar easpa airde sa litríocht ar inspreagadh T2 do cheist na haitreabúideachta (Kálmán & Gutierrez Eugenio, 2015) beag beann ar an iliomad ceangal atá aige le coincheapa eile an réimse (Guan et al., 2024).

3.1.3 An Tréimhse Dírithe ar Phróiseas (casadh na haoise)

Caitheadh béim ar thaobh teamparála an inspreagtha sa Tréimhse Dhírithe ar an Phróiseas, taobh a éiríonn i bhfad níos tábhachtaí nuair a smaoinítear ar an iarracht leanúnach, fhadtéarmach a bhíonn ag teastáil chun teanga a shealbhú. Bhí an-bhéim ag an am i síceolaíocht an inspreagtha ar an nasc a mhaireann idir spreagadh agus toil, agus iarracht á déanamh tuiscint a fháil ar phróiseas smaointeoireachta an duine aonair agus iad ag tabhairt faoi ghníomh ar leith (Heckhausen, 2007). Roinneadh an próiseas smaointeoireachta ina cheithre chéim, an chéim réamhchinnidh, réamhghnímh, ghnímh agus iarghnímh, i dteoiric dar teideal ‘the Rubicon model of action phases’¹⁹ (Heckhausen & Gollwitzer, 1987), agus cur síos déanta i dteoiric rialaithe an ghnímh²⁰ (Heckhausen & Kuhl, 1985) ar na spriocanna agus ar na spreagthóirí a bhaineann le gach uile cheann acu. Chuir Williams agus Burden (1997) an dá theoiric seo in oiriúint don phróiseas foghlama trí mhúnla trí chéim chun cuidiú le múinteoirí teanga cur le hinspreagadh agus le rannpháirtíocht a gcuid foghlaimeoirí. Baineann na trí chéim faoi seach leis na cúiseanna chun tabhairt faoi thasc éigin, cinneadh an fhoghlaimeora chun tús a chur leis agus cothú a inspreagtha lena linn. Bhain Dörnyei

¹⁹ Baineadh úsáid as an téarma *Rubicon* mar mheafar a thagann ón scéal nuair a thrasnaigh Caesar agus a chuid trúpaí an abhainn darb ainm céanna chun troid i gcoinne Impireacht na Róimhe. Sa chomhthéacs seo, déanann an meafar tagairt do chinneadh bunathraitheach.

²⁰ Action regulation theory

agus Ottó (1998) leas as an obair seo ar fad dá múnla próiseas féin ina leagtar amach éabhlóid an inspreagtha ó mhianta an fhoghlaimeora, sula dtugann sé faoi ghníomh, go spriocanna foghlama, agus an gníomh sin idir lámha aige, agus aon cheachtanna a eascraíonn as measúnú mar thoradh ar a chuid oibre. Mar a léiríonn Ellis (2008) is iomaí ceangal a mhaireann idir an múnla seo agus teoiricí eile an ghóirt. Feictear na ceangail seo sna cosúlachtaí a thagann chun cinn idir an chéim réamhghnímh agus an t-inspreagadh imeasctha, an gníomh féin agus an t-inspreagadh pragmatach agus intreach, in éineacht leis an chéim iarghnímh agus teoiric na haitreabúideachta (ibid.). Cuirtear béim ar leith ar léirmhíniú an fhoghlaimeora ar a chuid oibre de bharr thionchar an léirmhínithe sin ar a chuid rannpháirtíochta sa todhchaí; “...the way students process their past experiences in this retrospective phase will determine the kind of activities they will be motivated to pursue in the future” (Dörnyei, 2005: 84). Cé gur éirigh leis an mhúnla éabhlóid an inspreagtha a rianú, níor thug sé dóthain airde do chastacht an choincheapa (Dörnyei, 2009) ná do ghnéithe eile i saol an fhoghlaimeora a mbíonn tionchar acu ar na céimeanna ar fad (Ushioda, 2009).

De bharr laigí an mhúnla próiseas agus chlaonadh an réimse trí chéile cur síos a dhéanamh ar athróga sa chomhthéacs foghlama mar athróga a bhí neamhspleách óna chéile, mhol Ushioda (2009) go raibh gá le cur chuige coibhneasta a d’fhreastail ar ghréasán neamhlíneach na n-athróg sin. Ní hamháin gur dhírigh sí ar ról suntasach an fhoghlaimeora sa chomhthéacs foghlama ach leagadh béim ar leith ar chaidreamh dinimiciúil an dá ghné (Ushioda, 2015). Áitíodh ar son spás ceart a thabhairt don fhoghlaimeoir sa phróiseas teagaisc agus taighde araon agus aird a tharraingt ar scéal iomlán dá chuid mar “...real people who are necessarily located in particular cultural and historical contexts, and whose motivations and identities shape and are shaped by these contexts” (Dörnyei & Ushioda, 2021: 57). Ba iad na modhanna cainníochtúla a bhí in úsáid d’fhormhór an taighde ar inspreagadh T2 roimhe seo agus bhí géarghá, mar sin, le hathrú modheolaíochta chun aghaidh a thabhairt ar thaithí shaibhir an fhoghlaimeora aonair (Ushioda, 2019). Toisc go bhfuil an foghlaimeoir agus an comhthéacs fite fuaite lena chéile, baineann roinnt deacrachtaí, ó thaobh dearadh taighde de, le sainiú a dhéanamh ar an dá choincheap nó, is é sin le rá, “...how (to) differentiate meaningfully between learner and context when examining these evolving interactions” (Ushioda, 2015: 48). Mar réiteach féideartha ar na deacrachtaí seo, moltar fócas pragmatach a dhíriú ar choincheap ar leith den phróiseas foghlama agus ceangail an choincheapa leis an chomhthéacs atá timpeall air a chur san áireamh. Is bealach atá san anailís dhírithe seo chomh maith chun béim ghinearálaithe an taighde faoi inspreagadh T2 roimhe sin a sháru agus cur leis an chleachtas teagaisc féin (Ushioda, 2013).

Cuirtear neart samplaí ar fáil in Ushioda (2016) maidir le conas úsáid phraiticiúil a bhaint as lionsa dírithe den chineál seo lena n-áirítear iniúchadh ar inspreagadh an fhoghlaimeora i dtaca le saintréithe T2 a thabhairt faoi deara, straitéisí féinrialacháin a chleachtadh nó mar fhreagairt ar imeachtaí sa tseomra ranga. Cé gur minic go gceanglaítear an caidreamh dinimiciúil idir foghlaimeoir agus comhthéacs leis an chéad tréimhse eile, is í sin an Tréimhse Shochdhinimiciúil, is léir bunús an smaoinimh sa chur chuige choibhneasta (Nikoleitou, 2017). Ba cheart a lua fosta nár tháinig deireadh leis na dúshláin mhodheolaíochta a d'eascair as an chur chuige ach gur dúshlán iad fós do thaighdeoirí a thugann aghaidh ar chastacht iomlán an inspreagtha.

3.1.4 An Tréimhse Shochdhinimiciúil (faoi láthair)

Cuireadh tús leis an Tréimhse Shochdhinimiciúil de bharr na spéise a bhí á tarraingt ag síceolaíocht an inspreagtha trí chéile ar an taobh chasta agus dhinimiciúil d'fheiriméin an domhain (Ushioda & Dörnyei, 2012). Tosaíodh ag díriú ar an chastacht shuite agus ar an fhorbairt orgánach a bhaineann le hinspreagadh an dara teanga agus bhí gá le múnlaí nuálacha ina leith. Tá córas an fhéin inspreagtha T2 (Dörnyei 2005) ar cheann de mhórtitheoirí na tréimhse seo ina mbreathnaítear ar inspreagadh T2 trí lionsa an fhéin agus na féiniúlachta. Bunaíodh an córas ar theoiric na bhféineacha féideartha (Markus & Nurius, 1987), a fheidhmíonn mar staideanna samhailteacha an duine sa todhchaí a chuireann treoir agus struchtúr le mianta dá chuid (Markus & Ruvalo, 1989). Rinne Higgins (1987) idirdhealú ar an fhéin idéalach agus ar an fhéin ba chóir, agus bhain sé úsáid as teoiric neamhréire an fhéin mar léiriú ar chumhacht inspreagtha na bhféineacha nuair is mian le daoine aon bhearna idir a staid reatha agus ceann samhlaíthe eile a laghdú. Ó thaobh na foghlama teanga de, baineadh leas as coincheap na bhféineacha mar iarracht forbairt a dhéanamh ar cheist na himeascaitheachta agus spás a aimsiú inti don inspreagadh phragmatach (Dörnyei & Csisér, 2005). Cuireadh an teoiric in oiriúint d'inspreagadh an dara teanga leis na trí choincheap seo a leanas:

- an féin idéalach T2 a sheasann do thréithe ar mian le foghlaimeoirí a bhaint amach,
- an féin ba chóir T2 a bhaineann leis na cinn gur gá dóibh a bheith acu, agus
- an taithí foghlama T2 a dhéanann tagairt d'athróga i gcomhthéacs an duine.

Tugtar spás don inspreagadh phragmatach mar chuid den fhéin idéalach agus é ceangailte go minic le mianta pearsanta an fhoghlaimeora ó thaobh na gairme de (ibid.) ach déantar idirdhealú ar spriocanna feidhmiúla fosta ag brath ar bhéim ardaitheach nó choisctheach na sprice (Higgins, 1998)²¹. Rinneadh idirdhealú ó shin ar mhianta agus ar dhualgais na

²¹ Deirtear go mbíonn *promotion focus* ag baint⁴⁷ le spriocanna a dhíríonn ar bhuanna nó ar ghaiscí

bhfoghlaimeoirí a dtagann uathu féin nó ó dhaoine eile (Papi et al., 2019; Teimouri, 2017)²² agus cruthaíodh féineacha iomlána nua amhail an frithfhéin ba chóir T2 (Thompson & Vasquez, 2015) nó an féinfréamhaithe T2 (MacIntyre, Baker & Sparling, 2017). In ainneoin fhorbairt an chórais, go háirithe i dtaca leis an fhéin idéalach T2, ní thugtar an aird chéanna sa litríocht, áfach, don fhéin ba chóir T2 ná don taithí foghlama T2 (Al-Hoorie, 2018).

Teoiric eile a tháinig chun cinn le linn na tréimhse seo ná teoiric na gcóras casta dinimiciúil a fheidhmíonn mar mheititheoiric le haghaidh taighde iomlánaíoch a dhéanamh ar chastacht inspreagtha T2. Is ionann córas casta agus “...a set of components that interact in particular ways to produce some overall state or form at a particular point in time” (Larsen-Freeman & Cameron, 2008: 26), agus díritear, ó thaobh an taighde de, ar cheangal na gcodanna ar fad agus ar chaidreamh an chórais leis an timpeallacht atá thart air. Ba fhreagairt a bhí sa teoiric ar éileamh an réimse ar mhúnla a d’fhéadfadh freastal ar fhorbairt dhinimiciúil an inspreagtha (Dörnyei, 2017) agus sainiú déanta ar an choincheap mar ghnéithe idirspleácha a bhíonn de shíor ag idirghníomhú lena chéile, leis an timpeallacht sheachtrach agus le roghanna an fhoghlaimeora féin. Cé gur cur chuige riachtanach é teoiric na gcóras casta dinimiciúil, is iomaí dúshlán a bhaineann lena húsáid (Dörnyei et al., 2014). I measc na modhanna taighde atá oiriúnach di tá an taighde fadaimseartha, lena ndéantar feidhmiú an chórais a rianú ag amanna difriúla, nó modh nua ar a dtugtar ‘retrodictive qualitative modelling’ (Dörnyei, 2014). Tosaítear leis an dara modh seo ag staid dheiridh an chórais tar éis toradh ar leith a bhaint amach agus iarracht á déanamh forbairt an chórais i leith na staidhe sin a leanúint. Moltar an córas féin a chur in úsáid mar aonad na hanailíse ach d’fhéadfaí an anailís sin a shimpliú trí dhíriú ar fheidhmiú an chórais laistigh de thréimhse ama ar leith amhail inspreagadh an fhoghlaimeora agus é thar lear, le linn seimeastair nó i mbun taisc (Hiver & Larsen-Freeman, 2020). Cibé fócas a cheanglaítear le teoiric na gcóras casta dinimiciúil, áfach, ní mór aird chuí a thabhairt ar dhothuarthacht agus ar athrú leanúnach an chórais (Dörnyei agus Ushioda, 2021). Cé gur tugadh léargais luachmhara tríd an teoiric ar idirghníomhú na n-athróg T2 ó cuireadh i bhfeidhm í tríocha bliain ó shin, ba mhinic a thugtar neamhaird sa litríocht don timpeallacht foghlama, a bhaintear úsáid as modhanna neamhoiriúnacha nó a chuirtear in úsáid í ar bhonn meafarach amháin (Hiver et al., 2022). Ar mhaithe le bailíocht na teoirice a bhunú, mar sin, ní mór débhríocht a cuid úsáide a sheachaint agus modheolaíocht chuí a cheangal léi.

agus *prevention focus* i gceist leis na cinn maidir le torthaí diúltacha a sheachaint.

²² Cuirtear *ideal own/other* agus *ought-to own/other* ar na féineacha seo ag brath ar fhoinse inmheánach nó sheachtrach dá gcuid.

3.2 Sealbhú an Dara Teanga: Tuiscint & Teoiric

Cé gur díríodh go dtí seo ar fhorbairt inspreagadh T2 maidir le tréimhsí éagsúla an ghoirt, ní mór na tréimhsí sin a rianú fosta i dtaca le sealbhú an dara teanga toisc gur fochuid den réimse sin é. Ba iomaí casadh a bhain le réimse an tsealbhaith teanga ó cuireadh tús leis i lár an fichiú haois. Cuireadh béim ag an tús ar uilíocht agus ar dhúchasachas an phróisis foghlama agus taighdeoirí an ghoirt faoi thionchar ag teoiricí shealbhú na chéad teanga (Foster-Cohen, 1999). Le teacht na réabhlóide cognaíche sa teangeolaíocht agus sa tsíceolaíocht, díríodh go mór, ó thaobh shealbhú an dara teanga de, ar ionchur agus ar aschur teanga. Leagadh béim ar leith ar aird na bhfoghlaimoirí, béim a chruthaigh neart díospóireachtaí maidir leis an fhoghlaím fhollasach agus i ngan fhios, agus a chuir tús leis an teagasc thascbhunaithe agus fhoirmdhírithe (May, 2019). Faoi dheireadh na haoise, díríodh ar fheidhm shóisialta an dara teanga agus aird á tarraingt ar theoiricí eile a bhí ar fáil sa réimse cheana féin. Tugadh aitheantas, sna teoiricí seo, do ról an fhoghlaimeora sa phróiseas sealbhaithe agus é ar a chumas aige deiseanna sóisialta agus foghlama a chuardach (ibid.). Ba mar thoradh ar an chasadh shóisialta a tharla deighilt an réimse idir taobh cognaíoch agus taobh sóisialta an tsealbhaith teanga. Glacadh le tábhacht an tsóisialaithe, áfach, don phróiseas foghlama sa réimse ar an iomlán agus d'éirigh le roinnt teoiricí freastal ar an dá thaobh de. Dhírigh an teoiric shoch-chultúrtha (Vygotsky, 1997) mar shampla ar ról na hidirghabhála sa phróiseas sealbhaithe teanga agus cumas na bhfoghlaimoirí ag forbairt de bharr a gcuid teagmhála le daoine eile. Breathnaíodh ar an phróiseáil eolais a dhéantar in aigne an fhoghlaimeora mar chuid lárnach den fhoghlaím fós ach tús curtha leis an fhoghlaím sin laistigh den teagmháil féin. Cuireadh síos fosta ar theoiric na gcóras casta dinimiciúil mar chur chuige oiriúnach lena dtugtar aghaidh do thaobh cognaíoch agus sóisialta an tsealbhaith teanga (Larsen-Freeman, 2018). Ba léiriú a bhí sa teoiric seo ar thús na chéad chasaidh eile inar breathnaíodh ar an tsealbhú teanga mar phróiseas athraitheach a eascraíonn as athróga sóisialta, cognaíocha agus síceolaíocha. De bharr dhomhandú agus shoghluaisteacht an phobail idirnáisiúnta inniu, cuirtear an-bhéim ar an ilteangachas mar iarracht dul i gcoinne chlaonadh aonteangach an taighde roimhe (The Douglas Fir Group, 2016). Tá an-fhorbairt déanta, dá bharr, ar theoiricí amhail an trasteangú (Baker & Wright, 2021) lena gcuirtear réimse teangacha an fhoghlaimeora san áireamh. Léirítear an fhorbairt chéanna sa taighde reatha ar inspreagadh an dara teanga tríd an bhéim atá curtha ar fhéineacha ilteangacha an fhoghlaimeora (Henry, 2017).

Is léir go raibh tionchar ag forbairtí an mhór-réimse ar inspreagadh an dara teanga ach b'fhiú aird a tharraingt ar chasadh amháin eile ar a dtugtar an casadh mothaitheach. In ainneoin lárnacht na mothúchán i bpróiseas an tsealbhaith teanga, ba mhinic ar cuireadh as an

áireamh iad ó theoiricí an réimse (Pavlenko, 2013). Cé gur tháinig borradh faoi réimse na mothúchán sin le casadh mothaitheach an réimse, díríodh formhór na béime sin ar an bhuaire teanga (Shao et al., 2020). Mar a léirítear thuas, is nós fíorchoitianta é teoiricí ó réimsí taighde eile, réimse na síceolaíochta san áireamh, a chur i bhfeidhm i gcomhair iniúchadh a dhéanamh ar shealbhú an dara teanga. Ar cheann de na teoiricí síceolaíochta is deireanaí a cuireadh in oiriúint don fhoghlaime teanga, tá an tsíceolaíocht dhearfach lena dtugtar aghaidh ar ghnéithe dearfacha agus diúltacha den taithí dhaonna (Lomas & Ivztan, 2015). Is bealach a bhí sa tsíceolaíocht dhearfach, mar sin, chun aird a tharraingt ar thionchar na mothúchán eile agus tuiscint a fháil ar an tionchar a bhíonn acu ar shealbhú an dara teanga. Aithnítear anois gur féidir le mothúcháin dhearfacha agus dhiúltacha araon tionchar maith a imirt ar an phróiseas foghlama teanga (Swain, 2013) agus tugadh aird le déanaí don difear a dhéanann éirim mhothúcháinach an fhoghlaimeora (Taherkhani & Moradi, 2022). Tá gnéithe ar leith ón tsíceolaíocht dhearfach amhail dianseasmhacht, misneach agus dóchas atá thar a bheith feiliúnach d'iarracht fhadtéarmach an tsealbhaithe teanga (MacIntyre et al., 2019). Cuireadh roinnt teoiricí ón réimse in oiriúint do chomhthéacs na foghlama teanga amhail teoiric na folláine, ar a dtugtar EMPATHICS (Oxford, 2016)²³, lena léirítear tionchar na n-athróg neamhchognaíoch ar rannpháirtíocht na bhfoghlaimoirí teanga. Tá baint láidir ag an inspreagadh leis an chreat áirithe seo, baint a léiríonn cé chomh tábhachtach is atá an coincheap do shásamh an fhoghlaimeora. Déantar an tábhacht sin a láidriú fós i dteoiric nuálach eile darb ainm sruthanna inspreagtha dhírithe (Dörnyei et al., 2014) atá bunaithe ar theoiric an tsrutha (Csikszentmihalyi, 2009) ón tsíceolaíocht dhearfach. Feidhmíonn sruth inspreagtha den chineál seo mar chonair fhéindírithé i dtreo sprice nó fise, atá tábhachtach go pearsanta don fhoghlaimeoir, ina bhfaigheann sé spreagadh agus sásamh as gach uile chéim di (Dörnyei et al., 2014). Is de bharr na spéise seo i síceolaíocht an fhoghlaimeora teanga ar cuireadh tús le réimse idirdhisciplíneach nua ina ndírítear ar shíceolaíocht na foghlama agus an teagaisc teanga. Tugtar aghaidh iomlánaíoch sa réimse ar athróga seanbhunaithe an tsealbhaithe teanga in éineacht le cinn eile, dar le Gregersen agus Mercer (2021), a ndearnadh neamhaird orthu go dtí seo amhail mothúcháin an fhoghlaimeora agus aigne an mhúinteora féin.

²³ Seasann an t-acrainm EMPATHICS, atá bunaithe ar theoiric na folláine ar a dtugtar PERMA (Seligman, 2011), do mhothúcháin agus bá, brí agus inspreagadh, dianseasmhacht, féinriail, am, cruas agus nósanna aigne, inniúlachtaí, láidreachtaí carachtair agus athróga an fhéin amhail féinmhuinín, féineifeachtúlacht, coincheap an fhéin agus féindeimhniú.

3.3 Teangacha Eile Seachas an Béarla

Ní hamháin go gcuireann casadh ilteangach an ghóirt béim nua ar réimse teangacha an fhoghlaimeora ach caitear solas leis fosta ar theangacha eile seachas an Béarla. Tá tionchar nach beag ag domhandú an lae inniu ar an luach a cheanglaítear leis na teangacha sin agus cuireadh spéis, dá bharr, san inspreagadh a bhaineann le hiad a fhoghlaim (Rosiak, 2023). Cé go bhfuil an-fhorbairt déanta ar na teoiricí éagsúla a thugann léargas dúinn ar chastacht agus ar chumhacht inspreagadh an dara teanga, dhírigh formhór na léargas sin ar fhoghlaim an Bhéarla sa tseomra ranga iasachta (Boo et al. 2015). Is minic a cheistítear oiriúnacht na dteoiricí, mar sin, do chomhthéacsanna teanga eile (Dörnyei & Al-Hoorie 2017), oiriúnacht a éiríonn níos casta i gcás fhoghlaim na dteangacha mionlaithe nuair nach mbíonn spriocanna praiticiúla i gceist i gcónaí (Belmar et al., 2019).

Tá an-obair déanta, mar shampla, ar an inspreagadh a bhaineann le foghlaim na Breatnaise ní hamháin sa Bhreatain Bheag, ach i dtíortha eile amhail an Pholainn agus an Airgintín, áiteanna a bhfuil stair láidir ag an teanga ó thaobh na heisimirce agus na hinimirce de (Banegas & Roberts, 2019; Rosiak & Hornsby, 2016; Baker et al., 2011). I measc fhoghlaimeoirí na gcomhthéacsanna seo, aimsíodh an t-inspreagadh imeasctha agus pragmatach, spéis intreach sa Bhreatnais le hais chothú na teanga sa bhaile agus sa phobal, codanna den fhéin fhréamhaithe agus baint láidir ag ceist na féiniúlachta. Ní mór a aithint chomh maith gur eascair coincheap an fhéin fhréamhaithe T2, a sheasann do cheangal domhain an fhoghlaimeora le stair agus le cainteoirí na teanga, as taighde ar theanga mhionalithe eile, is í sin foghlaim Ghaeilge na hAlban ar Oileán Cheap Bhreatainn (MacIntyre et al., 2017). De bharr ról lárnach na Catalóinise sa chóras oideachais agus san ionad oibre, léiríodh go raibh baint láidir aici leis an fhéin idéalach agus leis an fhéin ba chóir, i dtaca le cúrsaí pearsanta agus proifisiúnta araon, d'fhochéimíthe Síneacha in Barcelona (Ning, 2024). Mar gurb ionann agus daoine eile a bhí ag tabhairt faoi ardchúrsa sa teanga (Hamilton & Serrano, 2015), bhí nasc suntasach ag na féineacha seo le hinspreagadh imeasctha na bhfoghlaimeoirí, nasc a d'éirigh níos treise fós de bharr teagmhála leis an phobal T2. Tugadh léargas spéisiúil ar chineál fhoghlaimeoirí ar leith i gcás na Gailíise, ba iad turasóirí chun na háite a raibh cúrsa teanga ar bun acu (O'Rourke & De Palma, 2017). Bhreathnaigh na turasóirí go léir ar an teanga mar chuid láidir de chultúr na Gailíise agus bhain siad sult, dá bharr, as taobh oideachasúil agus turasóireachta an chúrsa. Bhí nasc de shaghas éigin acu leis an cheantar, idir ceangail shóisialta nó turais roimh ré, agus ba bhealach a bhí san fhoghlaim dóibh siúd a raibh nasc teaghlaigh acu leis chun cur le féiniúlacht dá gcuid.

Tagann méadú ar an spreagadh a fhaigheann foghlaimeoirí ó chúrsaí féiniúlachta nuair is teanga oidhreachta atá i gceist. Feictear seo i gcás na Maoraise mar theanga a fheidhmíonn ní hamháin mar nasc le cultúr an fhoghlaimeora agus leis an phobal atá timpeall air ach mar cheangal domhain lena chuid sinsear féin (Te Huia, 2017). Léiríodh go raibh brú na n-iarrachtaí athbheochana le haithint mar chuid d'inspreagadh na bhfoghlaimeoirí seo agus an-chuid acu ag iarraidh ardchumas a bhaint amach chun cur le líon na gcainteoirí. D'fhéadfadh easpa fiúntais na teanga, áfach, bac a chur ar uaillmhianacht na spriocanna foghlama, bac a bhí le feiceáil i measc mac léinn ar an ollscoil a bhí sásta lena mbunchumas sa Mhaorais dá réir (Albury, 2017). In éagmais an fhiúntais chéanna i gcás theangacha oidhreachta na hIndinéise, rinneadh inspreagadh an fhoghlaimeora a shainiú trí choincheap an fhéin oidhreachta dhúchais. Bunaíodh an coincheap ar an fhéin fhréamhaithe ach cuireadh córas creidimh na teanga dúchais leis agus aimsíodh nasc láidir aige, in éineacht le féin idéalach na bhfoghlaimeoirí féin, le hinspreagadh agus le rannpháirtíocht dá gcuid (Huang & Chan, 2024).

Mar atá léirithe thuas, is iomaí coincheap nua a d'eascair as an taighde ar inspreagadh na dteangacha mionlaithe agus oidhreachta araon mar léiriú ar na cineálacha spriocanna a bhaineann leo. Aithnítear an stádas ar leith atá tugtha don Ghaeilge i gcomparáid le teangacha mionlaithe eile ar domhan agus í cosanta ag reachtaíocht na tíre, neadaithe sa chóras oideachais agus faoi bhláth ar líne (Ó Ceallaigh & Ní Dhonnabháin, 2015; Flynn, 2020; Mac Lochlainn et al., 2020). Ní mór, mar sin, oiriúnacht na dteoiricí seanbhunaithe agus na gcoincheap a thagann ó chomhthéacsanna mionlaithe eile a mheas i dtaca le foghlaim na Gaeilge. Déantar seo sa chuid eile den léirmheas litríochta trí phlé domhain ar an taighde atá déanta ar inspreagadh na teanga. Caithfear solas, tríd an phlé seo, ní hamháin ar an mhéid litríochta atá ar fáil faoin ábhar cheana féin ach ar nasc na litríochta sin leis an chomhthéacs idirnáisiúnta trí chéile. De bharr bhéim an tionscadail idir chamáin ar fhoghlaimeoirí a chinn ar chéimeanna Gaeilge a dhéanamh, breathnófar amháin ar an litríocht faoi dhaoine a rinne an rogha leanúint ar aghaidh le foghlaim na Gaeilge nó í a thosú ó bhonn²⁴. Cuimsítear mar chuid den litríocht sin foghlaimeoirí fásta, nuachainteoirí agus mic léinn ar an tríú leibhéal.

²⁴ Aithnítear gur minic a dhéanann daltaí ó thuaidh an rogha chun tabhairt faoin Ghaeilge mar ábhar do Theastas Ginearálta an Mheánoideachais agus do scrúduithe na nA-leibhéal ach mar iarracht scóip an léirmheasa seo a shainiú, ní dhírítear ach ar fhoghlaim na Gaeilge i ndiaidh na scoile amháin.

3.4 Inspreagadh na Gaeilge

Ba líonmhaire cainteoirí Gaeilge, a raibh an Ghaeilge mar dhara teanga acu, ná líon na gcainteoirí dúchais sna daonáirimh a rinneadh thuaidh agus theas in 2016 agus in 2011 (Walsh 2019). D'fhéadfaí a thomhas, ag breathnú ar an mhéadú atá tar éis teacht ar líon na gcainteoirí T2 ó shin (CSO, 2022; NISRA, 2021), gurb amhlaidh an scéal fós. Shealbhaigh formhór na gcainteoirí seo a gcumas teanga tríd an chóras oideachais ach thosaigh cuid acu ar an Ghaeilge agus iad ina bhfoghlaimoirí fásta. Braitheann sealbhú na Gaeilge, a bheag nó a mhór, ar chomhthéacs na scoile agus, in ainneoin díospóireachtaí amhail stádas éigeantach na teanga, bronnadh na ndíolúintí nó an fhoghlaím de ghlanmheabhair, leanann neart daltaí ar aghaidh léi fós go leibhéal na hollscoile (Ní Fhrighil & Nic Eoin, 2009). Cibé cúrsa a bhíonn ar siúl ag na mic léinn, mar aon le daoine fásta a fhilleann ar fhoghlaím na Gaeilge nó a thosaíonn uirthi ó bhonn, tá siad tar éis cinneadh comhfhiúrach a dhéanamh cur lena gcuid foghlama sa teanga. Is ábhar spéise é na cúiseanna a bhíonn taobh thiar den chinneadh sin a fheidhmíonn mar inspreagadh tosaigh na bhfoghlaimoirí agus déantar iad a ransú anseo i gcomhréir leis na comhthéacsanna foghlama éagsúla.

3.4.1 Foghlaimoirí Fásta

D'fhéadfaí foghlaimoirí fásta na Gaeilge a rangú in dhá ghrúpa: daoine a d'fhreastail ar an chóras oideachais in Éirinn agus a rinne staidéar ar an teanga ar scoil agus daoine eile ar tógadh thar lear iad agus a d'fhill ar fhoghlaím na Gaeilge nó a bheartaigh an Ghaeilge a fhoghlaím ar chúiseanna pearsanta. Is minic a bhíonn réimse leathan cúiseanna i gceist agus an teanga á foghlaim nó á hathfhoghlaím ag na daoine seo. Ar mhaithe le solas a chaitheamh ar shainghnéithe an inspreagtha ag brath ar chúla agus ar chomhthéacs an fhoghlaimeora, déanfar an taighde seo a phlé i dtaca le trí shuíomh áirithe: foghlaimoirí in Éirinn, thar lear agus ar líne.

3.4.1.1 An Ghaeilge In Éirinn

De réir na tuarascála a d'fhoilsigh Darmody agus Daly in 2015 ar úsáid na Gaeilge i measc daoine fásta agus ar mheon an phobail ina leith, léiríodh go raibh dearcadh dearfach ag an-chuid acu thuaidh agus theas²⁵. Cé gur thacaigh an-chuid daoine le tábhacht na teanga ó thaobh cúrsaí féiniúlachta de, ní dhearna ach mionlach acu iarracht feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge. Is é eispéireas an mhionlaigh sin a ndéantar trácht air anseo.

²⁵ Dearnadh dearfach i leith na Gaeilge ag 67% i bPoblacht na hÉireann agus ag 45% i dTuaisceart Éireann.

Bhain Wright agus McGrory (2005) úsáid as an mhúnla shochoideachasúil in éineacht le déscaradh an inspreagtha, idir intreach nó eistreach agus imeasctha nó pragmatach, chun ról an náisiúnachais a fhiosrú i measc fhoghlaimeoirí fásta na Gaeilge i mBéal Feirste. Cé nach raibh cúiseanna láidre polaitiúla acu, bhreathnaigh formhór na bhfoghlaimeoirí ar an Ghaeilge mar chuid lárnach den tír agus ar fhoghlaím na teanga, dá bharr, mar bhealach chun tuiscint a fháil ar an chultúr agus chun cur lena bhféiniúlacht mar Éireannaigh. Bhí spéis acu i stair na hÉireann agus i bhfuaimniú na teanga, agus iad spreagtha trí spraoi na foghlama agus trí thacaíocht a gcuid cairde agus teaghlaigh.

Chuir Flynn (2013) na teoiricí céanna chomh maith le córas an fhéin inspreagtha T2 i bhfeidhm i gcomhair taighde ar an fheasacht teanga agus chultúrtha a bhí ag glantosaítheoirí a tógadh laistigh agus lasmuigh d'Éirinn. Bhí spéis ag an-chuid acu sna seanleaganacha Gaeilge, i ndifríochtaí canúnacha, agus i dtionchar na teanga ar Bhéarla na hÉireann ach bhí difríocht le sonrú sna spreagthaí foghlama ag brath ar chúlra an fhoghlaimeora. Cé gur mhothaigh na foghlaimeoirí Éireannacha go raibh sé de dhualgas acu ceangal a fhorbairt leis an Ghaeilge, bhain spéis na ndaoine eile, nach raibh nasc teaghlaigh acu le hÉirinn, le cúrsaí teanga go ginearálta, le cultúr a dtíre nua nó le hoideachas a gcuid páistí.

Tugadh léargas níos doimhne ar an spéis a bhíonn ag daoine i gcúrsaí canúna in Murphy agus Flynn (2013) inar léiríodh go raibh tromlach na bhfoghlaimeoirí a bhí ag tabhairt faoi chúrsa sa Ghaeilge ag iarraidh cumas agus / nó blas ar chomhleibhéal na gcainteoirí dúchais a bhaint amach. Chreid siad gur gá na canúintí a chaomhnú agus bhí luí ag roinnt acu le canúint thraidisiúnta ar leith, in amanna mar gheall ar dháimh le cainteoirí nó le ceantar na canúna sin.

D'fhiosraigh Flynn agus Harris (2016) infheidhmeacht na dteoiricí inspreagtha i gcás bunchúrsa Gaeilge i mBaile Átha Cliath. Bhí difríocht le sonrú arís ó thaobh cúlra de le foghlaimeoirí Éireannacha ag déanamh tagairt d'fheidhm chultúrtha na Gaeilge agus foghlaimeoirí eile, nárbh as Éirinn dóibh, ag déanamh trácht ar cheangail teaghlaigh. Bhí luach oidhreachta, áfach, ag baint leis an teanga do na foghlaimeoirí ar fad agus caitheadh béim, dá bharr, ar fheidhm na Gaeilge chun ceangal a chruthú leis an oidhrecht sin seachas leis an phobal teanga féin. Cé go raibh sé mar phríomhaidhm ag cuid de na foghlaimeoirí cumas labhartha a bhaint amach, ní dhearna siad cleachtadh ar an Ghaeilge lasmuigh den chomhthéacs foghlama agus bhain spriocanna eile dá gcuid le hoideachas a gcuid páistí agus le tairbhe na teanga san ionad oibre.

Aimsíodh an neamhréir chéanna in Flynn (2020) i measc foghlaimeoirí a raibh claonadh imeastha acu ach nár bhain úsáid as an Ghaeilge taobh amuigh den tsuíomh foghlama. Rinneadh athchóiriú ar an inspreagadh imeastha, dá réir, leis an lucht foghlama féin ag feidhmiú mar phobal T2 agus dea-thionchar ag gnéithe den taithí foghlama, amhail múinteoirí agus cairde, ar spéis na bhfoghlaimeoirí sa teanga. Bhain féin idéalach na bhfoghlaimeoirí le cumas ar chomhchéim na gcainteoirí dúchais a bhaint amach agus cé go raibh sé de dhualgas orthu, mar chuid den fhéin ba chóir, an Ghaeilge a shealbhú, ghlac siad go fonnmhar leis.

Bhain Barry (2020) leas as teoiric atá ceangailte leis an tsíceolaíocht dhearfach, is í sin teoiric na féinéifeachtúlachta (Bandura, 1997), d'fhonn iniúchadh a dhéanamh ar thionchar *Acht na dTeangacha Oifigiúla* ar thaithí na státseirbhíseach ó thaobh fhoghlaím agus úsáid na Gaeilge de. Ní raibh fonn ar na státseirbhísigh, a raibh féinéifeachtúlacht íseal²⁶ acu, deiseanna úsáide san ionad oibre a thapú go háirithe toisc go raibh siad in ann na tascanna teanga a chur ar aghaidh chuig comhghleacaithe eile. Chuir seiceálacha ar chomhlíontacht na hAhta go mór leis an imní a bhí ar chuid acu an Ghaeilge a labhairt agus in ainneoin dheathionchar a gcairde agus a gcomhghleacaithe ar chúrsaí féinmhuiníne, bhí drochthionchar acu nuair a iompaíodh ar an Bhéarla ina gcuideachta.

3.4.1.2 An Ghaeilge Thar Lear

De bharr ról seanbhunaithe na himirce i stair na tíre seo tá na milliúin duine de bhunadh na hÉireann ina gcónaí i dtíortha éagsúla ar fud an domhain. Tá an-chuid de na daoine seo ag cur fúthu i Sasana, i gCeanada, san Astráil agus sna Stáit Aontaithe, áiteanna a ndeachaigh a sinsir ó thréimhse an Ghorta Mhóir ar aghaidh. Ghlac cuid de na himircigh an teanga leo agus iadsan ag taisteal thar lear ach shocraigh an-chuid eile gan an Ghaeilge a labhairt le páistí dá gcuid mar gheall ar cheangal na teanga le bochtaineacht agus le bás. Blianta ina dhiaidh sin, tá roinnt dá muintir ag tosú ar fhoghlaím agus ar úsáid na Gaeilge agus is léiriú luachmhar é taithí na ndaoine sin ar inspreagadh foghlaimeoirí oidhreacht a ó thaobh na dteangacha mionlaithe de.

D'aimsigh McMonagle (2012) réimse leathan spriocanna i measc grúpaí éagsúla d'fhoghlaimeoirí ag imeachtaí Gaeilge i nGaeltacht Thuaisceart an Oileáin Úir in Ontario, Ceanada. Fuair lucht an diaspóra inspreagadh ón chúlra Éireannach a bhí acu agus ón nasc idir an Ghaeilge agus an t-ilteangachas i gCeanada, inspreagadh a bhí treisithe ag cúrsaí

²⁶ Baineann coincheap na féinéifeachtúlachta le tuairim an duine faoin chumas atá aige tabhairt faoi thasc ar leith. Is ionann féinéifeachtúlacht íseal agus an creideamh nach bhfuil sé in ann don tasc.

oideachais agus taistil chomh maith leis an taitneamh a bhain siad as an phróiseas foghlama. Bhí imircigh a bhí díreach tar éis bogadh go Ceanada ag iarraidh filleadh ar thaithí foghlama a bhí acu cheana féin agus an Ghaeilge ag feidhmiú mar chuid láidir d'oidhreacht agus de chultúr na hÉireann, agus mar acmhainn ar mhaith leo a roinnt le daoine eile, a gcuid páistí ina measc. D'eascair spéis na bhfoghlaimoirí nach raibh nasc teaghlaigh acu leis an tír ón damhsa agus ón cheol Ghaelach in éineacht le cúrsaí eile a bhí ar siúl acu maidir leis an Léann Cheilteach nó le teangacha mionlaithe.

D'fhiosraigh Vaughan (2014) tionchar an chúlra ó thaobh inspreagadh na Gaeilge de chomh maith sa chomparáid a rinne sí idir cleachtais teanga in Éirinn, thuaidh agus theas, san Astráil, sna Stáit Aontaithe agus i gCeanada. Cé go raibh stádas níos láidre ag an teanga thar lear sa chuimhne chultúrtha seachas sa phobal féin, d'fheidhmigh ginealach teanga agus ceangail shóisialta mar inspreagadh láidir do na foghlaimoirí. I gcás na hÉireann, chuir stádas roghnach na Gaeilge le hinspreagadh na ndaltaí ó thuaidh, áit a bhfeidhmíonn sí mar fhoinsé oidhreachta do chuid mhór agus, in ainneoin an mhéadaithe a tháinig ar stádas na Gaeilge ó dheas, chuir buairt bac ar a húsáid. Beag beann ar an áit a raibh na foghlaimoirí lonnaithe, áfach, bhí inspreagadh pearsanta, sóisialta agus cultúrtha le haimsiú iontu. Ba iad spéis sa Ghaeilge agus an nasc a bhí aici le buntáistí gairme, cultúr na hÉireann agus grúpaí sóisialta ar leith na spriocanna ba shuntasáí a bhí acu go léir. Rinneadh fiosrúchán níos doimhne in Vaughan (2016) ar úsáid na Gaeilge mar áis a chuireann le deimhniú féiniúlachta agus cultúrtha i measc an diaspóra i dTalamh an Éisc, Ceanada, áit a bhfuil seasamh láidir agus stairiúil ag an Ghaeilge mar chuid den fhéiniúlacht áitiúil. Bhí fonn ar fhoghlaimoirí na háite an Ghaeilge a athghabháil mar ghné dá bhféiniúlacht chultúrtha a bhí caillte acu blianta ó shin. Bhraith siad go raibh lucht an diaspóra mar chuid de phobal leathan na Gaeilge ach ba mhinic a rinne siad miotasú ar an teanga féin, rud a d'fhág gur dhiúltaigh siad in amanna d'athruithe comhaimseartha ar tháinig uirthi.

Bhí difríocht mhór le sonrú in Walsh agus Ní Dhúda (2015) ó thaobh chleachtais teanga na gcainteoirí Gaeilge sna Stáit Aontaithe idir iadsan nár bhain ach úsáid theoranta as an teanga lasmuigh den tsuíomh foghlama agus daoine eile a rinne cinnte de go raibh spás lárnach aici ina saol pearsanta agus / nó proifisiúnta féin. Bhreathnaigh na foghlaimoirí, a raibh nasc teaghlaigh acu le hÉirinn, ar an Ghaeilge mar ghné lárnach dá bhféiniúlacht mar Ghael-Mheiriceánaigh, gné a bhí chomh tábhachtach gur chuir cuid acu síos orthu féin mar Ghaeil. D'fheidhmigh ceol agus béaloideas na Gaeilge mar spreagadh láidir dóibh siúd nach raibh ceangal chomh díreach sin acu leis an tír.

Tháinig na spéiseanna céanna chun cinn sa taighde a rinne Giles (2016) ar cheathrar foghlaimeoirí in Ontario, Ceanada, nárbh de bhunadh na hÉireann iad. Chuir siad suim sa teanga mar gheall ar an cheol Ghaelach, ar an amhránaíocht thraidisiúnta nó de bharr fiosrachta sna teangacha Ind-Eorpacha. Cuireadh fáilte roimh na foghlaimeoirí seo mar bhaill den phobal teanga ar roinnt cúiseanna difriúla lena n-áirítear ardchaighdeán sa teanga, bua ceoil nó cur amach ar stair agus ar stádas na Gaeilge. Léiríodh in Giles (2022), áfach, go bhféadfadh daoine den chineál seo, de cheal ceangail le hÉirinn, breathnú orthu féin mar fhoghlaimeoirí neamhbhailí. Ar an taobh eile den scéal, is léir cé chomh fréamhaithe is atá cúrsaí oidhreacht in inspreagadh an diaspóra leis an Ghaeilge a fhoghlaim fiú má thugann siad tosaíocht, in amanna, d'imeascadh sóisialta in áit úsáid na teanga féin.

3.4.1.3 An Ghaeilge Ar Líne

De bharr láidreacht an tseasaimh atá ag an teanga ar líne anois, tá an-chuid daoine ar fud an domhain ag foghlaim na Gaeilge ó chian. Tagann formhór an taighde atá déanta ar inspreagadh na gcianfhoghlaimeoirí seo ó ghrúpa taighdeoirí ar leith atá lonnaithe in Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath agus a chuireann cúrsaí Gaeilge atá saor in aisce ar fáil ar líne.²⁷ Is cúrsaí saor in aisce iad seo a chuirtear ar fáil ar bhonn oscailte nach bhfuil teorainn ar líon na ndaoine gur féidir freastal orthu.

Rinne Mac Lochlainn et al. (2019) iniúchadh ar oscailteacht na gcúrsaí den chineál seo trí scagadh a dhéanamh ar thráchtanna na bhfoghlaimeoirí a bhí cláraithe dóibh. Foghlaimeoirí níos sine a bhí iontu den chuid is mó a raibh spéis ar leith acu i dteangacha go ginearálta agus a bhain sult as a bheith páirteach sa chúrsa. Bhreathnaigh siad ar chultúr na hÉireann mar acmhainn luachmhar gur cheart dúinn a chosaint agus cé go raibh siad ag foghlaim na Gaeilge chun tuiscint a fháil ar an chultúr sin, bhain spriocanna foghlama dá gcuid le tuiscint shimplí a fháil ar an teanga go hardchumas a bhaint amach. Chaith Mac Lochlainn et al. (2019) súil an athuair ar thráchtanna na bhfoghlaimeoirí ach trí bhéim a leagan ar a gcuid aiseolais faoin chúrsa. Mar chuid den aiseolas sin, cuireadh an-bhéim ar thairbhe na cumarsáide le foghlaimeoirí agus le teagascóirí an chúrsa de bharr an inspreagtha a fuair siad ón phobal sin. D'fheidhmigh deacracht na foghlama teanga mar bhac nó mar threallús ag brath ar an fhoghlaimeoir agus léirigh an-chuid acu tuiscint ar an iarracht fhadtéarmach a bhíonn ag teastáil chun teanga a shealbhú.

²⁷ Is féidir teacht ar chur síos na gcúrsaí seo atá bunaithe ar theanga agus ar chultúr na Gaeilge ar shuíomh an ardáin foghlama, darb ainm Future Learn, ar a ndéantar iad a óstáil ag www.futurelearn.com/subjects/history-courses/irish-history.

Fiosraíodh ceist na hoscailteachta i dtaca le soláthar na gcúrsaí arís in Mac Lochlainn et al. (2020) agus formhór na bhfoghlaimoirí mar chainteoirí Béarla a raibh oideachas an-mhaith orthu agus a bhí ar scor. Bhí tromlach díobh ag tabhairt faoin chúrsa mar gheall ar nascanna teaghlaigh agus cairde dá gcuid chomh maith lena gcuid spéise i gcultúr na hÉireann agus sa teanga. Cé go raibh siad an-bhuíoch as an deis foghlama a bhí acu, chuir easpa doimhneachta na ndeiseanna cumarsáide díomá orthu. Ní raibh tuiscint ag gach uile fhoghlaimoir ar iarracht fhadtéarmach an tsealbhaith teanga, ná ar an dóigh chun féinrialúchán a chleachtadh, agus ba mhinic, mar sin, a tháinig díomá agus lagmhisneach ar chuid acu mar gheall ar luas agus ar dheacracht an chúrsa. Míníodh in Mac Lochlainn et al. (2023) gur mar gheall ar stádas na bhfoghlaimoirí seo go raibh an t-am agus na hacmhainní acu chun dul i mbun foghlama ar bhonn na féin-achtála. Chaith na húdair solas fosta ar an neamhaird a thugtar sa taighde ar shealbhú an dara teanga do dhaoine den chineál seo nach mbíonn spriocanna pragmatacha ag baint lena gcuid foghlama.

Mar fhreagairt ar chlaonadh an taighde faoi mhothúcháin na foghlama teanga díriú ar bhuairead teanga, rinne Beirne et al. (2019) agus Beirne (2020) grinnscrúdú ar an réimse iomlán mothúchán a thagann ar fhoghlaimoirí agus iad ag foghlaim na Gaeilge ar líne. Léiríodh go raibh na mothúcháin dhearfacha i bhfad ní ba láidre mar gheall ar rogha na bhfoghlaimoirí féin chun freastal ar an chúrsa. Ba iad na cinn ar fad a tháinig orthu lena linn ná fearg, buairt, leadrán, mearbhall, fiosracht, taitneamh, frustrachas, dóchas, lagmhisneach, bród, ionadh, faoiseamh, inní, ciontacht agus sásamh. Ní hamháin gur bhraith mothúcháin na bhfoghlaimoirí ar an chineál taisc a bhí idir lámha acu ach bhí tionchar fosta ag an mhéid smachta a mhothaigh siad a bhí acu ar a gcuid foghlama chomh maith leis an luach a cheangail siad leis na tascanna féin.

D'fhiosraigh Mac Lochlainn (2023) oiriúnacht chóras an fhéin inspreagtha T2 don chomhthéacs foghlama seo in éineacht leis an tionchar a bhíonn ag taithí foghlama agus ag cúla an fhoghlaimora ar a n-inspreagadh. Cuireadh béim ar an inspreagadh a fuair siad ó phobal inmheánach dá gcuid, gné nár tháinig chun cinn roimhe sin sa taighde, de bharr na dtagairtí a rinneadh do ghlúnta a d'imigh rompu agus do chinn a bhí fós le teacht. Rinne na rannpháirtithe níos mó iarrachta leis an Ghaeilge a fhoghlaim seachas le hí a labhairt agus bhí deacrachtaí ag roinnt acu teacht ar ndeiseanna úsáide. Ní mór a aithint, áfach, gur thug siad faoin fhoghlaim chun teacht ar thuiscint níos fearr orthu féin agus ar a bhféiniúlacht seachas chun cumas maith a bhaint amach. Ó thaobh thionchar an chúla agus na taithí de,

léiríodh go raibh féintreoiraithe níos airde ag foghlaimeoirí Éireannacha, go raibh inspreagadh níos ísle ag daoine nach raibh aon taithí ag foghlaim Gaeilge acu roimh ré agus in ainneoin go raibh an féin reatha dá gcuid níos airde acu siúd a raibh taithí acu i suíomh foirmiúil, rinne foghlaimeoirí a tháinig ó shuíomh neamhfhoirmiúil níos mó iarrachta. Tháinig laghdú fosta ar an cheangal idir féintreoiraithe an fhoghlaimeora agus an iarracht a chuir siad isteach de cheal deiseanna lena gcumas féin a chleachtadh agus a mheas.

3.4.2 Nuachaintoirí

Tá borradh tar éis teacht le blianta beaga anuas ar úsáid an téarma ‘nuachaintoir’ mar lipéad a chuireann síos ar chaintoirí teanga nach caintoirí dúchais de chuid na teanga sin iad ar bhonn níos dearfaí. Déantar idirdhealú ar fhoghlaimeoir agus ar nuachaintoir ag brath ar an chumas atá acu sa teanga agus ar rialacht na húsáide a mbaineann siad aisti. I gcás na nuachaintoirí, is úsáideoirí gníomhacha agus tiomanta iad a bhfuil cumas maith bainte amach acu sa teanga (O’Rourke & Walsh, 2020) agus is léiriú é aistear na gcaintoirí den chineál seo ar ardspreagadh fadtréimhseach.

Scríobh Walsh et al. (2015) tuarascáil taighde faoi chúlra, chleachtas teanga agus idé-eolaíochtaí i measc cúig chatagóir de nuachaintoirí, ba iad sin i) sainchaintoirí, ii) nuachaintoirí le canúintí Gaeltachta, iii) nuachaintoirí a úsáideann meascán den Ghaeilge agus den Bhéarla, iv) daoine ar tógadh le Gaeilge iad lasmuigh den Ghaeltacht agus v) nuachaintoirí féideartha. Shealbhaigh tromlach acu an Ghaeilge tríd an chóras oideachais, in scoileanna T1 agus T2, agus rinneadh tagairt don teagmháil agus don mheon dhearfach a bhí ann ó thaobh na teanga de i measc teaghlaigh agus cairde. I measc na spreagthóirí tábhachtacha de, nó ‘mudes’ teangeolaíochta mar a thugtar orthu, bhí tréimhsí sa Ghaeltacht, aithne a chur ar chaintoirí eile ag leibhéal na hollscoile agus ardú feasachta faoi chúrsaí polaitíochta agus féiniúlachta. Bhí neart deiseanna úsáide acu ag suíomhanna sóisialta agus le baill teaghlaigh, agus, cé gurbh fhearr le cuid de na caintoirí leaganacha neamhthraidisiúnta na Gaeilge, d’fheidhmigh caintoirí Gaeltachta mar eiseamláirí teanga. Bhí meascán tuairimí ag na caintoirí maidir leis an chumas a bhí acu sa Ghaeilge ach mhothaigh formhór acu nach raibh an ceangal céanna acu leis an teanga is a bhí ag caintoirí dúchais. Rinne O’Rourke agus Walsh (2015) leathnú ar cheist na húinéireachta trí iniúchadh ar thuairimí na nuachaintoirí i dtaca le coincheap an chainteora dúchais. Aimsíodh réimse leathan idé-eolaíochtaí ina measc ó chaintoirí a chloígh go docht le leaganacha canúnacha na Gaeilge go daoine eile a dhiúltaigh dóibh amach is amach. Bhunaigh na caintoirí a bhféiniúlacht féin ar a n-ardchumas, ar an chanúint a labhair siad, ar nasc teaghlaigh le

ceantar Gaeltachta nó ar a mballraíocht i ngrúpa nua úsáideoirí teanga. Cé go raibh drochthaithí ag beirt i gceantair Ghaeltachta, d'aithin siad tábhacht na spásanna sin mar áis foghlama fós agus, beag beann ar thuairimí éagsúla faoi údarás an chainteora dúchais, d'éiligh siad ar fad go dtabharfaí aitheantas d'iarrachtaí na nuachainteoirí ó thaobh chaomhnú na Gaeilge de.

D'fhiosraigh Walsh agus O'Rourke (2015) tionchar na 'mudes' teangeolaíocha i measc cainteoirí saineolacha mar léiriú ar eachtraí i saol na nuachainteoirí a dhéanann forbairt ar a n-aistear teanga. Aimsíodh ceithre phríomhphointe mar chuid de, ba iad sin úsáid rialta na Gaeilge agus dearcadh dearfach ina leith ar scoil, forbairt ar idé-eolaíochtaí agus ar chleachtas teanga i ndiaidh tréimhse sa Ghaeltacht, úsáid shóisialta na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile, agus labhairt na teanga le teaghlaigh agus le cairde mar chéim pholaitiúil nó chultúrtha. Is minic gur fheidhmigh aon náire ar tháinig orthu nuair a chaill siad a gcumas sa teanga mar spreagadh dóibh chun filleadh ar an fhoghlaim agus léiríodh gur chuir forbairt féiniúlachta agus feasachta araon le buaine na 'mudes' teangeolaíocha. Aithníodh an tionchar dearfach a d'fhéadfadh a bheith ag mothúcháin dhiúltacha sa phlé a rinne Walsh (2017) ar réimse mothúchán na nuachainteoirí, cuid acu a chuir tús le 'muda' teangeolaíoch agus cuid eile a tharla mar thoradh ar cheann. I measc na gceann ba choitianta bhí áthas agus bród mar gheall ar a bhféiniúlacht mar cainteoirí Gaeilge agus ar a gcumas inti in éineacht le dualgas chun cur le líon na n-úsáideoirí teanga agus frustrachas nó díomá nuair a rinne siad comparáid idir a gcumas féin agus cumas na gcainteoirí dúchais. Bhí náire le brath i gcás daoine a raibh ceangal acu le ceantar Gaeltachta ach nár tógadh trí mheán na Gaeilge iad, náire a thug spreagadh dóibh chun an teanga a shealbhú agus an t-easnamh sin a sháru.

Rinne Seoighe (2018) ransú ar cheist na barántúlachta agus na dlisteanachta i dtaca le nuachainteoirí óga a bhí páirteach i spás teanga uirbeach, is é sin an Pop-Up Gaeltacht. Ba mhinic a bhí easpa féinmhuiníne ag na cainteoirí óga seo maidir lena gcumas teanga, go háirithe nuair a cuireadh an cumas sin i gcomparáid le saibhreas na gcainteoirí dúchais, agus ba mhór acu, dá bharr, go raibh deis acu an Ghaeilge a labhairt i suíomh neamhfhoirmiúil. Breathnaíodh ar an tob-Ghaeltacht mar "spás sábhailte" inarbh fhéidir leo a gcuid féiniúlachta mar úsáideoirí Gaeilge a dheimhniú agus aithne a chur ar úsáideoirí eile a d'fheidhmigh, in amanna, mar 'muda' sóisialta. Tháinig sábháilteacht na spásanna teanga chun cinn arís in O'Rourke & Walsh (2020) i dtaca le ciorcal comhrá i mbaile beag in iarthar na hÉireann a raibh stádas mar líonra Gaeilge á lorg aige. Cuireadh tacaíocht, spreagadh agus dlúthpháirtíocht ar fáil tríd an chiorcal seo, ciorcal ina raibh cúrsaí oidhreachta agus

féiniúlachta ag feidhmiú mar spreagadh láidir agus inar aithníodh an fhéidearthacht a bhain le cumas teoranta sa teanga. Bhí neamhréir ag baint leis an cháineadh a rinne muintir an bhaile, áfach, ar chleachtas teanga na ndéagóirí Gaeltachta agus ar dhroghall na gcainteoirí dúchais Gaeilge a labhairt leo i gcomparáid leis an chódmheascadh a bhí á chleachtadh acu féin agus an bá a bhí acu do dhaoine a dhiúltaigh don teanga blianta fada ó shin (O'Rourke, 2015; O'Rourke & Brennan, 2018).

Chaith Walsh (2019) solas ar fhéiniúlachtaí agus ar dhioscúrsaí teanga i measc nuachainteoirí uirbeacha ón phobal aiteach. Cé gur bhunaigh na cainteoirí a bhféiniúlacht ar a gcumas féin sa teanga seachas ar idé-eolaíochtaí 'seanfhaiseanta' bhí deacrachtaí ag cuid acu ceangal a chruthú idir féiniúlacht teanga agus féiniúlacht ghnéasachta dá gcuid. Léiríodh gur tugadh tosaíocht do thaobh amháin thar thaobh eile ag brath ar an iarracht fhadtéarmach a chuir siad leis an Ghaeilge a fhoghlaim, an gá maidir lena gclaonadh gnéis a chosaint nó an dáimh a bhí acu leis an phobal aiteach nó le lucht labhartha na teanga. Caitheadh béim ar cheist na dáimhe i gcaibidil eile in O'Rourke & Walsh (2020) chomh maith agus cuid de na nuachainteoirí ag cur síos orthu féin mar Ghaeil seachas mar Éireannaigh mar léiriú ar an dáimh ba láidre a bhí acu leis an phobal teanga. Mar mhalairt air sin, chuir daoine eile síos orthu féin mar cainteoirí Béarla go príomha mar gheall ar an easpa cumais a bhí acu sa Ghaeilge nó ar fheidhmiú na teanga mar chaitheamh aimsire seachas mar dhlúthchuid dá bhféiniúlacht.

3.4.3 Mic Léinn Ollscoile

Rinne Ó Ciardha (2023), san alt a scríobh sé do Thuairisc, mionchur síos ar an éileamh atá ann i measc an phobail agus an rialtais chun cur le líon na gcúrsaí ollscoile atá ar fáil trí mheán na Gaeilge ní hamháin chun tuilleadh cainteoirí Gaeilge a sholáthar don lucht saothair ach chun deis a thabhairt do dhaoine leanúint leis an Ghaeloideachas go dtí an tríú leibhéal (Conradh na Gaeilge, 2022). Cé nach raibh ach 1% d'fhochéimithe sa bhliain acadúil 2020/2021 ag tabhairt faoi chéim trí mheán na teanga, d'aontaigh 54% de na mic léinn ar fad gur cheart níos mó cúrsaí Gaeilge a chur ar fáil (Ó Ciardha, 2023). Is beag eolas atá againn ar thaithí an 1% sin i gcomparáid leis an taighde atá déanta ar dhaltaí sa chóras oideachais ach is léiriú é an méid atá ann ar inspreagadh na Gaeilge i réimse an ardoideachais.

D'fhiosraigh O'Rourke (2011b) ceist na húinéireachta teanga i measc cainteoirí T1 agus T2 a bhí ag tabhairt faoi bhunchéim sa Ghaeilge agus sruthú ar mhic léinn na chéad bhliana mar

bhac ar chaidreamh agus ar chumarsáid an dá ghrúpa. Tháinig díomá, frustrachas agus easpa féinmhuiníne ar chainteoirí T2 nuair nár labhair cainteoirí dúchais Gaeilge leo cé gur éirigh le cuid acu an nósmaireacht sin a athrú trí bhéim a leagan ar thábhacht na ndeiseanna cumarsáide sin. Cé gur mhol na cainteoirí dúchais an cur amach a bhí ag cainteoirí T2 ar chúrsaí gramadaí, rinne siad trácht ar na deacrachtaí cumarsáide a bhí acu de bharr easpa cleachtaidh nó rudaí a fhoghlaim de ghlanmheabhair. D’fheidhmigh cumas maith na gcainteoirí T2 mar fhoinsé bróid dóibh ar scoil ach tháinig lagmhisneach ar an-chuid acu nuair a chaill siad an stádas sin ag tús na hollscoile.

Ghlac sé tamall ar na cainteoirí T2 in Ní Chualáin (2013) chomh maith, a bhí ag tabhairt faoi chéim sa chumarsáid trí mheán na Gaeilge, chun dul i dtaithe ar chanúintí an lucht teagaisc agus na mac léinn eile. Mhóthaigh na mic léinn go léir, áfach, gur tháinig feabhas ar a gcumas sa Ghaeilge de bharr teagascóirí agus léachtóirí an chúrsa, na léachtaí agus na ranganna féin, úsáid rialta na Gaeilge agus a gcuid comhfhoghlaiméirí. Ba é suim sa teanga nó san ábhar agus an cur chuige tumoideachais an chúis gur chinn formhór acu an cúrsa a dhéanamh. Chuir suíomh tumthach an chúrsa neart deiseanna úsáide ar fáil dóibh agus, bíodh is go raibh sé tábhachtach dóibh cruinneas scríofa agus labhartha a bhaint amach, is díol spéise é nár chuir formhór acu fáilte roimh cheartúcháin. Ó thaobh ról na dteagascóirí de, cuireadh béim ar úsáid na Gaeilge a spreagadh laistigh agus lasmuigh den chúrsa agus ar an dlúthchaidreamh a bhí acu leis na mic léinn féin, rud a chuir le fonn na bhfoghlaiméirí cumarsáid agus cuidiú a lorg uathu.

Faightear léargas ar ról an lucht teagaisc in Mc Hale agus Ní Fhlatharta (2015) chomh maith tríd an fhreagracht a bhí acu, i dtuairim na mac léinn a bhí ag tabhairt faoi dhioplóma sa Ghaeilge, spreagadh, tacaíocht agus aiseolas ceartaitheach a chur ar fáil agus caidreamh dearfach a chothú leo. Caitheadh solas sa taighde ar an tionchar a bhíonn ag gnéithe seachtangeolaíochta ar an phróiseas foghlama teanga, cúrsaí pearsantachta san áireamh. Léiríodh go raibh foghlaiméirí eisdítheacha sásta dul sa tseans agus triail a bhaint as a gcuid scileanna teanga ach go raibh am ag teastáil ó na foghlaiméirí indítheacha chun an t-eolas a phróiseáil. Thuig na mic léinn ar fad, beag beann ar an phearsantacht a bhí acu, tábhacht an inspreagtha, na muiníne agus an chompoird mar ghnéithe den chomhthéacs foghlama.

Bhain Petit (2016) leas as córas an fhéin inspreagtha T2 d’fhonn iniúchadh a dhéanamh ar an inspreagadh agus ar an eispéireas a bhí ag baill den Chumann Ghaelach i gColáiste na

Tríonóide. Bhí ardspreagadh le sonrú i measc na mball agus an féin idéalach T2, an pobal teanga idéalach agus buntáistí na Gaeilge ar na gnéithe ab ábhartha don spreagadh sin. Shamhlaigh formhór acu go mbeadh an Ghaeilge in úsáid acu sa todhchaí le cairde, comhghleacaithe nó baill teaghlaigh agus go gcuideodh an teanga leo chun post a bhaint amach. Rinneadh iniúchadh níos doimhne ar an aistear teanga a bhí ag triúr ball agus aimsíodh go raibh taithí scoile, dearcadh dearfach a dtuismitheoirí agus tréimhsí sa Ghaeltacht ar na spreagthóirí ba thábhachtaí dóibh. Ba mar gheall ar an am ar chaith siad i gcoláistí samhraidh sa Ghaeltacht gur bhreathnaigh siad ar an Ghaeilge mar theanga bheo agus go raibh baint láidir aici fós lena saol féin mar mhic léinn.

Dhírigh Ní Chlochasaigh (2014) ar ghrúpa mac léinn eile a raibh ardspreagadh acu ó thaobh na Gaeilge de, ba iad sin foghlaimeoirí éifeachtacha ar an tríú leibhéal, mar iarracht dul in aghaidh chlaonadh diúltach an taighde faoi shealbhú na Gaeilge sa chóras oideachais. Léiríodh go raibh dearcadh fíordhearfach acu i leith na Gaeilge, chultúr na hÉireann agus fhoghlaim na teanga, agus cé go ndeachaigh siad sa tóir ar dheiseanna úsáide, ba mhinic a chuir ganntanas na ndeiseanna sin díspreagadh orthu. Chuir siad fáilte roimh cheartúcháin mar chuidiú chun an fhís idéalach a bhí acu díobh féin mar úsáideoirí neamhspleácha teanga a bhaint amach agus bhí tuiscint láidir acu orthu féin mar fhoghlaimeoirí agus ar iarracht fhadtéarmach an tsealbhaith teanga. Ní i gcónaí go mbídís sásta lena gcumas de bharr na n-ionchas ard a bhí leagtha amach acu ach bhí straitéisí cuí in úsáid acu chun dul i ngleic le haon mhothúcháin dhiúltacha. Ó thaobh na foghlama de, bhain siad leas as cur chuige gníomhach agus bhí lorg na foghlama féinriartha le feiceáil sa chur chuige sin. Pléadh in Ní Chlochasaigh (2016) gurbh é an tabhairt faoi deara an straitéis foghlama ba mhó a bhí in úsáid ag na foghlaimeoirí éifeachtacha seo agus go raibh an-spéis acu fosta mínithe gramadaí a fháil san aiseolas ón lucht teagaisc. In ainneoin na ndeacrachtaí a bhí acu in amanna deiseanna cumarsáide a aimsiú, d'éirigh leo teacht ar bhealaí éagsúla chun an Ghaeilge a nascadh lena saol féin.

Chuir Ní Dhonnchadha et al. (2024) coincheap an tsrutha inspreagtha dhírithe i bhfeidhm i gcomhair taighde ar fhoghlaimeoirí bunchéime agus iarchéime a bhí i mbun céim san oideachas trí mheán na Gaeilge. Bhí spriocanna soiléire ag an dá ghrúpa maidir lena n-inniúlacht sa teanga agus é mar aidhm acu cur le teagasc na Gaeilge ar scoil agus freastal ar riachtanais a gcuid daltaí. Theastaigh uathu saol a chruthú dóibh féin trí mheán na teanga, mian a bhí le feiceáil san úsáid a bhain siad aisti lasmuigh de chomhthéacs na hollscoile agus na scoile araon. Bhí mothúcháin an-láidre acu i leith na Gaeilge a bhí ceangailte le cúrsaí

oidhreacht agus féiniúlacht, agus ba mhór an tionchar a bhí ag eiseamláirí teanga agus ag pobal na gcleachtóirí ar a n-inspreagadh.

3.4.4 Ceangail an Dá Chomhthéacs

Is léir na cosúlachtaí agus na codarsnachtaí a mhaireann idir spreagadh agus seasamh na bhfoghlaimoirí a phléitear thuas ach teastaíonn súil níos doimhne ar bhaint an taighde le teoiricí inspreagtha ón chomhthéacs idirnáisiúnta. D'fhéadfaí na cúiseanna foghlama a tháinig chun cinn arís agus arís eile a rangú thar speictream an inspreagtha ó theoiric an fhéinchinntiúcháin. De réir na teoirice seo, is é an t-inspreagadh intreach an ceann is éifeachtaí ach seasann dhá chlaonadh eile taobh leis, an t-inspreagadh aitheanta agus an t-inspreagadh imeasctha. Bíonn na claontaí seo i gceist nuair a thugtar faoin fhoghlaím ar chúiseanna pearsanta nó féiniúlacht, cúiseanna a bhí le feiceáil sna tagairtí d'oideachas páistí, cúrsaí taistil agus ceist na hoidhreacht. Ba léir fosta an tionchar a bhí ag tuairimí na bhfoghlaimoirí faoi inniúlacht agus faoi fhéinriar ar a n-inspreagadh sa phlé a rinneadh ar theoiric na féinéifeachtúlachta agus ar smacht na foghlama. Cé nár cuireadh córas an fhéin inspreagtha T2 i bhfeidhm ach i mionlach de na staidéir, bhí rian an chórais le haimsiú i roinnt acu go háirithe ó thaobh fhís idéalach na bhfoghlaimoirí mar chainteoirí neamhspleácha nó mar chainteoirí atá ar chomhleibhéal na gcainteoirí dúchais. Bhí forbairtí an chórais le sonrú sa dóigh ar ghlac foghlaimoirí leis an fhéin ba chóir, nó an dualgas leis an Ghaeilge a shealbhú, mar "...a welcome ... obligation" (MacIntyre et al., 2017: 513) forbairtí a bhí le feiceáil san fhéin fréamhaithe T2 chomh maith. Áitítear go bhfuil teagmháil leis an phobal teanga i bhfad níos tábhachtaí i gcás teangacha eile seachas an Béarla, teangacha mionlaithe ina measc (Nakamura, 2019). Cuirtear leis an argóint seo tuilleadh béime ar cheist na himeascaitheachta a shainiú de réir an chomhthéacs foghlama. Léirítear sa litríocht go mbraitheann an sainiú sin ar shuíomh agus ar sprioc an fhoghlaimeora agus é mar aidhm aige ballraíocht a ghlacadh i bpobal an diaspóra, sa ghrúpa foghlama, i líonra na nuachainteoirí nó i lucht na Gaeilge féin. Cé gur luadh cheana féin sa chaibidil seo nach mbíonn inspreagadh pragmatach ag baint le foghlaim na dteangacha mionlaithe i gcónaí, is léir nach amhlaidh an cas ó thaobh na Gaeilge de. Athraíonn béim fhóntaíoch na foghlama, áfach, ó fhoghlaimeoir go foghlaimoir ag brath ar an chomhthéacs ina bhfuil siad lonnaithe agus tá gá, mar sin, le déscaradh an inspreagtha a chur in oiriúint don tsuíomh foghlama féin. Bhí lorg na sruthanna inspreagtha dhírithe le haithint fosta i measc na nuachainteoirí agus na mac léinn ardspreagtha a ndéantar trácht orthu sa litríocht. D'fhéadfaí leas a bhaint, dá bharr, as aistir teanga na ndaoine seo chun conair an inspreagtha dhírithe a leagan amach do phróiseas foghlama na Gaeilge (Ní Dhonnchadha et al., 2024). Ní hamháin go ndearnadh

rangú ar réimse iomlán na mothúchán a thagann chun cinn sa phróiseas foghlama sin ach caitheadh solas chomh maith ar an tionchar dhearfach a d'fhéadfadh a bheith ag cinn dhiúltacha. Is léiriú é an tionchar seo fosta ar an dóigh a dtagann spreagadh ó neamhréir idir féin reatha agus féintreoir an fhoghlaimeora.

3.5 Ceisteanna na Conclúide

I ndiaidh an litríocht faoi inspreagadh an dara teanga, go ginearálta agus trí lionsa na Gaeilge, a chíoradh go mion, fágtar cúpla ceist a bhfuil plé níos doimhne tuillte acu. Is iomaí teoríic atá ar fáil sa ghort, ón taighde ar shealbhú an dara teanga agus ar shíceolaíocht na foghlama agus an teagaisc teanga, nár cuireadh i bhfeidhm in aon staidéar faoi fhoghlaime na Gaeilge go fóill. An rud a bhí soiléir ó na staidéir sin, áfach, ná an tionchar a imríonn comhthéacs an fhoghlaimeora, ní hamháin ar a gcuid spriocanna teanga ach ar a gcleachtais agus ar a n-idé-eolaíochtaí chomh maith. Cosúlacht amháin a mhair idir an comhthéacs idirnáisiúnta agus náisiúnta araon ná an easpa airde a tugadh do thuairim agus do thaithí an mhúinteora teanga. Is mar gheall ar na torthaí seo a cruthaíodh na ceisteanna taighde thíos mar iarracht teacht ar thuiscint iomlánaíoch faoi inspreagadh na bhfochéimithe Gaeilge sa tír. Mar chuid den tuiscint sin tabharfar tús áite do cheangail na taithí foghlama leis an réimse níos leithne, don ról a bhíonn ag an tsuíomh foghlama agus do shaineolas an lucht teagaisc féin. Déanfar plé níos forbartha ar na ceisteanna seo ar fad, in éineacht leis na huirlisí ar baineadh leas astu chun iad a fhreagairt, sa chéad chaibidil eile atá dírithe ar an mhodheolaíocht taighde.

1. Céard iad na gnéithe de thaithí foghlama fhochéimithe na Gaeilge a chuireann leis an inspreagadh teanga atá acu?
2. Conas is féidir taithí na bhfoghlaimeoirí a fhorbairt trí thuiscint agus trí thuairim an lucht teagaisc?
3. Cén dóigh a n-athraíonn an taithí sin ag brath ar an ollscoil ina bhfuil siad lonnaithe agus / nó ar an chéim atá ar siúl acu?

4 An Mhodheolaíocht Taighde

Díreofar sa chaibidil áirithe seo ar mhodheolaíocht an tráchtas de réir mar a bhaineann sí le gach uile chéim ó thús go deireadh an phróisis taighde. Rinneadh plé i gCaibidil a Trí ar an dóigh ar cruthaíodh na ceisteanna taighde trí mhionscagadh ar an litríocht faoi inspreagadh an dara teanga atá ar fáil ar bhonn náisiúnta agus idirnáisiúnta araon. Breathnófar anois ar an phlean taighde a cuireadh le chéile chun teacht ar fhreagraí do na ceisteanna sin le hais na gcinntí leanúnacha a glacadh agus é á chur i bhfeidhm. Caitheadh solas ag tús an tráchtas ar sheasamh an taighdeora mar mhíniú ar an spéis atá taobh thiar den ábhar taighde ach déanfar forbairt ar an chúlra sin sa chaibidil seo trí phlé domhain ar thionchar dá chuid ar an phróiseas taighde trí chéile. Bainfear úsáid as an seasamh sin, in éineacht leis an fhealsúnacht a dtagann leis, mar bhunús leis na gnéithe éagsúla den phlean taighde, is iad sin an creat modheolaíochta, na huirlisí taighde agus na modhanna anailíse. Déanfar plé iomlán ar an staidéar phiólótach fosta mar léiriú ar na forbairtí a tháinig ar na gnéithe seo ar fad, anuas ar cheist na samplála, agus éifeachtacht an phlean á meas i gcónaí.

4.1 Seasamh an Taighdeora

Tá tábhacht ar leith ag baint le seasamh agus le ról an taighdeora in aon tionscadal ina bhforbraítear dlúthchaidreamh leis na rannpháirtithe taighde. Aithnítear an tábhacht seo le casadh meabhrach na n-eolaíochtaí sóisialta (Consoli, 2024) agus caitear béim le tamall anuas ó thaobh na teangeolaíochta feidhmí de ar “...how social differences or similarities between the researcher and research participants may heighten or reduce power inequities, limit or expand the researcher's analytic perspective, or otherwise shape the research process and results” (Bucholtz et al., 2023: 2). In ainneoin na béime sin is beag eolas atá ar fáil faoin dóigh le taighde meabhrach a chleachtadh (Consoli & Ganassin, 2023) agus is iomaí sainmhíniú difriúil atá déanta ar an choincheap (Olmos-Vega et al., 2023). Mar léiriú uileghabhálach ar na sainmhínithe seo ar fad is ionann athmhacnamhacht an taighdeora agus “...a set of continuous, collaborative, and multifaceted practices through which researchers self-consciously critique, appraise, and evaluate how their subjectivity and context influence the research processes” (ibid.: 242). Cuirtear síos ar an tsuibíachtúlacht sin in amanna mar chaipiteal saoil an taighdeora (Consoli, 2022) agus d’fhéadfaí í a rangú de réir ceithre chatagóir éagsúla, is iad sin athmhacnamhacht phearsanta²⁸, idirphearsanta, mhodheolaíoch agus chomhthéacsúil (Walsh, 2003). Déanfar plé ar an athmhacnamhacht idirphearsanta agus chomhthéacsúil níos déanaí sa chaibidil seo i dtaca le hearcú na rannpháirtithe agus le

²⁸ Rinneadh scagadh ar an athmhacnamhacht phearsanta sa chéad chaibidil den tráchtas inar scríobhadh faoi chúlra agus faoi thaithí an taighdeora mar léiriú ar an dóigh ar chuir sé spéis san ábhar taighde, is é sin taithí foghlama na Gaeilge ar an tríú leibhéal.

cur in iúl na dtorthaí. Breathnófar i dtosach báire, áfach, ar chúrsaí fealsúnachta agus dearadh na modheolaíochta á fhréamhú i mbuntuisceintí ointeolaíochta agus eipistéimeolaíochta an taighdeora.

Baineann ceist na hointeolaíochta leis an dóigh a mbreathnaítear ar an réaltacht agus má ghlactar leis go bhfuil ceann ann a mhaireann lasmuigh den taighde atá ar siúl. Dar le lucht an réalachais, tá réaltacht aonarach infhiosraithe amuigh ansin sa tsaol gurbh fhéidir leis an taighdeoir í a ghabháil go cruinn agus go hoibiachtúil (Philips, 1987). Cuirtear an-bhéim ar bhailíocht na dtorthaí atá saor ó thionchar an taighdeora agus a ndéantar iad a sheiceáil trí iontaofacht comhghrádaitheoirí²⁹. Ar an chaoi chéanna, ní bhíonn ach réaltacht amháin i gceist le cur chuige an réalachais chriticiúil ach í inrochtana trí theanga agus trí thuairim na rannpháirtithe iad féin amháin. Tuigtear go mbíonn na tuairimí sin go mór faoi thionchar an chultúir agus an chomhthéacs agus cuirtear fáilte, mar sin, roimh na hiliomad peirspictíochtaí féideartha sa phróiseas taighde (Maxwell & Mitterpalli, 2010), rud a leagan béim ar léirmhíniú an taighdeora. Diúltaíonn claonadh na coibhneasachta don smaoineamh maidir le réaltacht atá neamhspleách toisc go gcruthaítear í trí ghníomh agus trí idirghníomhaíocht dhaonna. Toisc go mbíonn níos mó ná leagan amháin di, déantar tuairisciú ar an dóigh a mbaineann rannpháirtithe ciall as a gcuid scéalta seachas ag iarraidh teacht ar fhírinne iomlán na n-eispéireas sin go léir.

With multiple interpretations of experience come multiple realities—there are as many different realities as there are people. The purpose of science from a relativist ontology is to understand the subjective experience of reality and multiple truths

(Levers, 2013: 2).

Ardaíonn na claontaí eipistéimeolaíochta ceisteanna faoin tsórt eolais atá tábhachtach agus faoin chaoi go bhféadfaí teacht air. Bunaithe ar an phosaitibheachtas, díríonn an t-iarphosaitibheachtas ar oibiachtúlacht na dtorthaí agus ar chríochnúlacht an phróisis taighde. Cé go n-aithnítear an tionchar dosheachanta a bhíonn ag ról an taighdeora ar léiriú na sonraí, bíonn gá fós le “...a master narrative” (Nadar, 2014: 23) agus taighdeoirí ag iarraidh tabhairt faoi anailís atá cruinn agus neamhchlaonta. Aithníonn teoiric an chomhthéacsachais an deacracht dhoréitithe a bhaineann le daoine a scaradh ón chomhthéacs ina bhfuil siad lonnaithe. Tugtar spás san anailís, mar sin, don réimse réaltachtaí a bhíonn ceangailte go dlúth le ceisteanna comhthéacsúla ach é mar chuspóir an staidéir an fhírinne a aimsiú i measc

²⁹ Is ionann iontaofacht comhghrádaitheoirí nó *inter-rater consistency* agus comparáid idir an anailís a dhéanann cúpla duine ar shonraí mar mheasúnú ar cháilíocht agus ar chruinneas na hanailíse sin.

na bpeirspictíochtaí éagsúla (Pynn, 2017). Dar le claonadh an tógálachais ní hé go nochtar fianaise trí thaighde ach go gcruthaítear an t-eolas tríd an phróiseas agus ról gníomhach ag teanga an duine mar uirlis a thugann taithí chun solais. Toisc nach maireann an t-eolas sin lasmuigh den phróiseas taighde, déantar iniúchadh ar an chaoi a bhforbraítear é i gcomhar leis an taighdeoir in ionad teacht ar an fhírinne uileghabhálach atá taobh thiar de chuntais na rannpháirtithe éagsúla.

Constructivism rejects the idea that there is objective knowledge in some external reality for the researcher to retrieve mechanistically. Instead, the researcher's values and dispositions influence the knowledge that is constructed through interaction with the phenomenon and participants in the inquiry

(Given, 2008: 118).

Bunaíodh dearadh an taighde seo ar chlaonadh na coibhneasachta agus an tógálachais ar mhaithe le haitheantas ceart a thabhairt do thaithí chasta agus shuibiachtúil an duine aonair. Tugadh deis do rannpháirtithe an staidéir dianmhachnamh a dhéanamh ar thaithí dá gcuid agus struchtúr a chur léi i dtaca leis na huirlisí taighde. Tuigtear, mar sin, gur tháinig na rannpháirtithe ar thuiscint faoina dtaithí foghlama nó teagaisc trí pháirt ghníomhach a ghlacadh sa tionscadal. Aithnítear tionchar an taighdeora agus an phróisis taighde ar an pháirt sin agus ar an tuiscint nua ar eascair aisti, tionchar nach féidir deireadh iomlán a chur leis riamh. In áit béim a leagan ar fhíoreispéireas na rannpháirtithe ó thaobh fhoghlaím agus mhúineadh na Gaeilge de, rinneadh rangú ar na gnéithe den dá phróiseas a roghnaigh siad chun labhairt fúthu le linn dóibh a bheith páirteach sa staidéar. Cé nár caitheadh an iomarca dua le treochtaí coitianta a aimsiú sna gnéithe sin ach an oiread, rinneadh iarracht léargais a fháil ar chomhthéacs na Gaeilge ar an tríú leibhéal trí thuairimí na rannpháirtithe ar fad a chur san áireamh. Is mar gheall ar úsáid thaithí an rannpháirtí aonair d'fhonn tuiscint a fháil ar an chomhthéacs trí chéile a cinneadh ar an mhodheolaíocht mheasctha a chur i bhfeidhm. D'fhéadfaí, leis an mhodheolaíocht áirithe seo, ransú domhain a dhéanamh ar an scéal iomlán atá ag rannpháirtithe ar leith agus ábharthacht na scéalta sin a mheas, ag an am chéanna, i gcomhthéacs grúpa atá níos leithne. Tugtar tosaíocht, áfach, do thaobh cáilíochtúil na modheolaíochta agus é mar bhunspríoc an taighde an t-ardán cuí a thabhairt don lucht foghlama agus teagaisc araon lena scéalta féin a léiriú.

4.2 An Creat Modheolaíochta

Mar chuid den mhodheolaíocht mheasctha, ceanglaítear modhanna cáilíochtúla agus cainníochtúla lena chéile ar bhealach faoi leith ina dtarlaíonn idirghníomhú tairbheach idir gnéithe an dá mhodh. Déantar an meascán seo, in amanna, mar iarracht láidreachtaí agus srianta an dá pharaidím a threisiú agus a sheachaint d'fhonn tuiscint níos leithne a fháil ar an ábhar taighde (Johnson & Onwuegbuzie, 2004). É sin ráite, áfach, tá sé ríthábhachtach go n-oireann an mhodheolaíocht mheasctha do spriocanna an taighde agus nach gcuirtear í i bhfeidhm ar bealach atá neamhriachtanach. Tá neart cúiseanna ann go dtabharfaí faoi thaighde ar bhonn na modheolaíochta measctha bíodh sé sin chun torthaí a chomhdhearbhú agus a shoiléiriú, iad a úsáid chun modh eile a chruthú, neamhréiteach a aimsiú iontu nó chun cur le scóip an staidéir féin (Greene et al., 1989). Laistigh den tionscadal áirithe seo, bunaíodh gach uile chéim ar thorthaí na céime roimhe le castacht agus le hábharthacht na dtorthaí sin a mheas i dtaca le cohórt nua rannpháirtithe. Bíonn tionchar ag feidhm an staidéir ar thábhacht na modhanna éagsúla agus ar an dóigh a gcuirtear le chéile iad chomh maith, rud a fhágann gur minic a thugtar tosaíocht do thaobh cáilíochtúil nó cainníochtúil an taighde. Cuireadh formhór na béime sa staidéar seo ar na céimeanna cáilíochtúla de mar bhealaí a d'fhéadfaí freastal ar ilghnéitheacht an phróisis foghlama ach modhanna cainníochtúla in úsáid fosta le leitheadúlacht na ngnéithe sin a thástáil.

Qualitative dominant [or qualitatively driven] mixed methods research is the type of mixed research in which one relies on a qualitative, constructivist-poststructuralist-critical view of the research process, while concurrently recognizing that the addition of quantitative data and approaches are likely to benefit most research projects

(Johnson et al., 2007: 123).

Cuireadh an cur chuige seo den mhodheolaíocht mheasctha, agus an-bhéim curtha ar an taobh cháilíochtúil de, i bhfeidhm ar bhealach ina bhfuil struchtúr seicheamhach agus taiscéalaíoch in úsáid. Ciallaíonn sé sin go dtosaítear amach le hiniúchadh cáilíochtúil agus go bhfeidhmíonn na sonraí a n-eascaíonn as mar threoir don iarchéim chainníochtúil. Is é sin le rá “...the qualitative analysis provides critical fodder for developing specific research questions for the quantitative phase” (Mihas & Odum Institute, 2019: 3). Is taighde ‘taiscéalaíoch’ a bhíonn i gceist sa chéad chéim toisc go ndírítear ar shonraí a bhailiú ón chomhthéacs taighde amháin (Creswell & Plano Clark, 2018). Aimsítear patrúin shuntasacha san anailís cháilíochtúil a mbíonn tionchar acu ar dhearadh na huirlise cainníochtúla. Cuidíonn an anailís staitistiúil ar an eolas chainníochtúil go mór le hábharthacht na sonraí

cáilíochtúla a thástáil. Déantar cur síos ar leagan amach an staidéir, mar sin, leis an lipéadú QUAL → quan (Morse & Niehaus, 2009) agus sainmhíniú soiléir á thabhairt aige ar fhócas an taighde. Toisc go mbaintear úsáid as réimse modhanna éagsúla a bhfuil baint acu le dhá pharaidím dhifriúla, ní mór athchóiriú a dhéanamh ar fhealsúnacht an taighde trí chéile. Is féidir leas a bhaint as claonadh na coibhneasachta agus an tógálachais fós de bharr bhéim cháilíochtúil an taighde ach is é paraidím an phragmatachais a dhéanann cás láidir ar son úsáid na modhanna cainníochtúla. De réir na paraidíme seo, bíonn sé de chead ag taighdeoirí modhanna cáilíochtúla agus cainníochtúla a úsáid lena chéile dá mbeadh léargais níos forbartha ar an fheiniméan taighde mar thoradh ar an mheascadh sin. Bealach amháin le gur féidir an cumasc seo a stiúradh fosta ná leagan amach na gceisteanna taighde.

Pragmatically-oriented MMR researchers use research questions as a springboard to determining the choice of research approach and methods, enabling the investigation of important questions through mixing methods in ways that cannot be adequately addressed with a single approach

(Riazi & Candlin, 2014: 142).

Cuirtear síos ar an staid den phróiseas taighde ina dtagann an mhodheolaíocht cháilíochtúil agus chainníochtúil le chéile mar "...[the] point of interface" (Guest, 2013: 146) agus d'fhéadfadh sé tarlú ag pointí éagsúla sa phróiseas chéanna. Is minic nach ndéantar dóthain plé, áfach, ar an phointe teagmhála seo, go háirithe ó thaobh anailís agus phlé na dtorthaí de, rud a chuireann isteach go mór ar bhailíocht an taighde (Onwuegbuzie et al., 2009). Cé go dtabharfar aird chuí níos déanaí sa chaibidil seo agus sa tráchtas féin ar mheascadh an dá pharaidím le hanailís agus le plé a dhéanamh ar na torthaí, díritear anseo ar úsáid na modhanna cáilíochtúla agus cainníochtúla de réir mar a bhaineann siad leis na ceisteanna taighde. Baineann deacracht ar leith le ceisteanna a chumadh do staidéar ina bhfuil an mhodheolaíocht mheasctha i bhfeidhm toisc go bhfuil gá le ceisteanna cáilíochtúla agus cainníochtúla araon (Onwuegbuzie & Leech, 2006). Mar iarracht an deacracht áirithe seo a sháru, is léiriú iad ceisteanna an tráchtais seo ar dhearadh an staidéir féin agus ceist chumaisc ag seasamh do chomhtháthú an dá mhodheolaíocht (Tashakkori & Cresswell, 2007). Is ionann an chéad agus an dara ceist thíos, mar sin, agus céimeanna cáilíochtúla an taighde ina ndéantar ransú ar thaithí an lucht foghlama agus an lucht teagaisc faoi seach chun teacht ar thuiscint chuimsitheach ar mhúineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal. Is éard atá i gceist leis an tríú ceist ansin ná úsáid na tuisceana sin chun cosúlachtaí agus codarsnachtaí idir chomhthéacsanna agus chéimeanna a fhiosrú ar bhonn cainníochtúil.

Tábla 3: Ceisteanna taighde de réir na modhanna cáilíochtúla agus cainníochtúla

1. Céard iad na gnéithe de thaithí foghlama fhochéimithe na Gaeilge a chuireann leis an inspreagadh teanga atá acu?
2. Conas is féidir taithí an fhoghlaimeora a fhorbairt trí thuiscint agus trí thuairim an lucht teagaisc?
3. Cén dóigh a n-athraíonn an taithí sin ag brath ar an ollscoil ina bhfuil siad lonnaithe agus / nó ar an chéim atá ar siúl acu?

4.3 An Creat Theoiriciúil

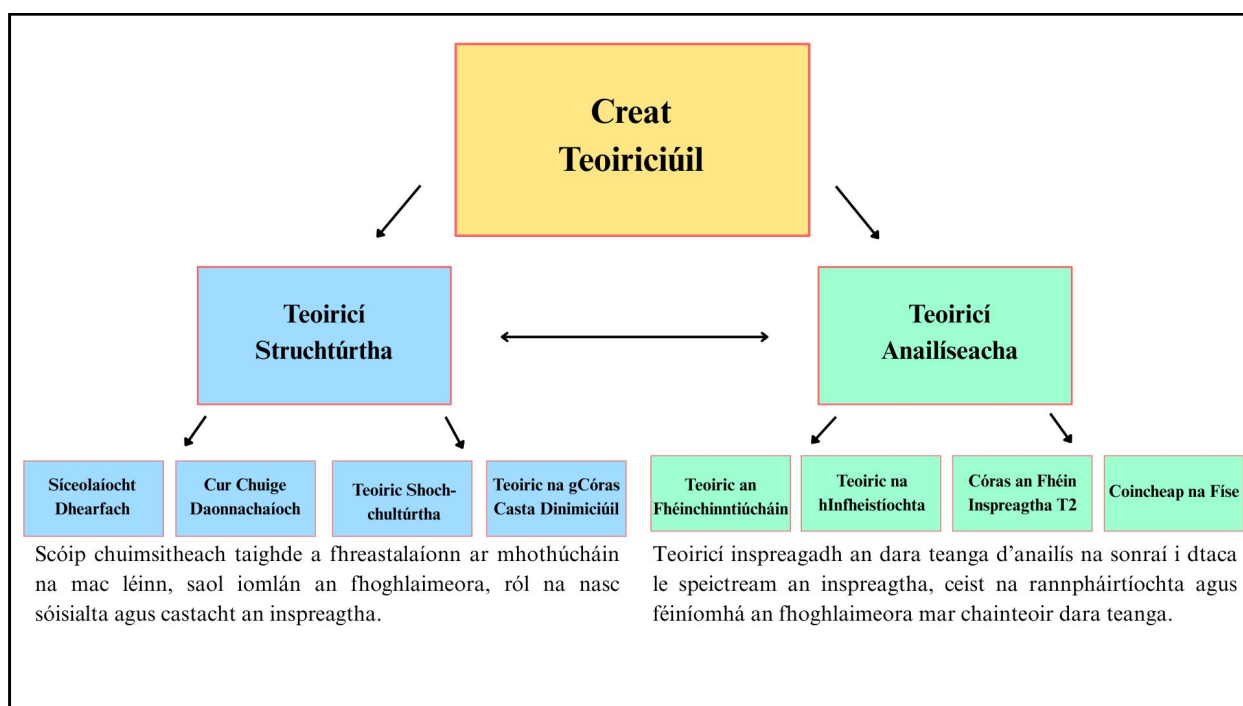
Sula ndéantar mionchur síos ar na huirlisí taighde ar baineadh úsáid astu leis na ceisteanna seo a fhreagairt, ní mór an plean taighde a lonnú i bhforbairtí an réimse taighde trí phlé domhain ar an chreat theoiriciúil de. Is ceangal a bhíonn sa chreat theoiriciúil idir an staidéar atá idir lámha agus an comhthéacs taighde lena mbaineann sé mar léiriú ar “...theories expressed by experts in the field into which you plan to research, which you draw upon to provide a theoretical coat hanger for your data analysis and interpretation of results” (Kivunja, 2018: 46). Ní hamháin go bhfeidhmíonn an creat mar bhunús le hanailísiú na sonraí ach déanann sé eolas fosta do chinntí agus do chéimeanna modheolaíochta (Bendassolli, 2014). Bíonn tionchar nach beag ag seasamh eipistéimeolaíoch an taighdeora ar roghanna teoiricí dá gcuid chomh maith agus cuirtear go mór le cáilíocht an taighde nuair a dhéantar tagairt shonrach don nasc theoiriciúil seo agus do chinn eile sa phróiseas taighde (Collins & Stockton, 2018). Athraíonn feidhm na dteoiricí, áfach, ag brath ar cheist na modheolaíochta agus cé go mbíonn tuilleadh béime ar úsáid rialaithe agus shoiléir na dteoiricí i gcás modhanna cainníochtúla, bíonn ar thaighdeoirí cáilíochtúla míniú a thabhairt fós ar a n-úsáid teoiricí féin (Cresswell & Cresswell, 2017). Toisc gur cuireadh formhór na béime sa staidéar seo ar chéimeanna cáilíochtúla an taighde, rinneadh tréaniarracht na srianta coitianta den chineál taighde sin ó thaobh na dteoiricí de a sheachaint.

There are two main ways in which qualitative researchers often fail to make good use of existing theory: by not using it enough, and by using it too uncritically and exclusively
(Maxwell, 2013: 53).

Cuireadh teoiricí ó inspreagadh an dara teanga agus ó shíceolaíocht na foghlama agus an teagaisc teanga i bhfeidhm sa tionscadal áirithe seo ar dhá phríomhbhealach, is iad sin mar theoiricí struchtúrtha agus anailíseacha. Rinneadh iarracht, trí úsáid na dteoiricí seo, aidhmeanna an taighde a ailíniú le forbairtí nuálacha sa dá ghort, cuid acu a bhí pléite cheana féin i léirmheas litríochta an tráchtais. D’fheidhmigh na teoiricí struchtúrtha mar choincheapa uileghabhálacha a rinne cur chuige agus cuspóir an taighde a threorú trí chreat atá leathan agus cuimsitheach a chur ar fáil. Rinneadh trácht roimhe seo i gCaibidil a Trí den

tráchtas ar theoiric na gcóras casta dinimiciúil agus ar an tsíceolaíocht dhearfach ach is iad an dá theoiric eile ná an cur chuige daonnachaíoch (Arnold & Foncubierta, 2021) agus an teoiric shoch-chultúrtha (Vygotsky, 1978). Díríonn an dá theoiric seo ar scéal iomlán an fhoghlaimeora agus ar thaobh sóisialta na foghlama faoi seach agus nuair a chuirtear iad go léir lena chéile, spreagtar cur chuige iomlánaíoch a chur i bhfeidhm lena dtugtar aird chuí d'uathúlacht agus do chastacht phróiseas an tsealbhaith teanga. Tá ról níos traidisiúnta ag na teoiricí anailíseacha agus iad ag feidhmiú mar lionsa a dhéanann eolas do léirmhíniú agus d'anailísiú na sonraí. In ainneoin chuidiú na dteoiricí le treochtaí coitianta a aimsiú i gcuntais na rannpháirtithe, d'fhan an anailís fréamhaithe i gcónaí i dtaithí an duine féin. Rinneadh mionchur síos cheana féin arís ar chóras an fhéin inspreatha T2 agus ar theoiric an fhéinchinntiúcháin sa léirmheas litríochta ach pléitear dhá theoiric nua anseo darb ainm coincheap na físe (Dörnyei, 2020) agus teoiric na hinfheistíochta (Darvin & Norton, 2015). Is cuid lárnach den L2MSS³⁰ í teoiric na físe a bhíonn in úsáid mar straitéis inspreatha chun sprioc fhadtéarmach a aimsiú agus plean gnímh a chruthú ina leith. Díríonn teoiric na hinfheistíochta ar an pháirt a ghlacann an foghlaimeoir sa phróiseas foghlama de réir mar a shamhlaíonn sé ceangal idir toradh na foghlama agus féiniúlacht dá gcuid, caipiteal féideartha agus na hidé-eolaíochtaí atá acu. Baineadh leas as na teoiricí anailíseacha seo go léir san anailísiú sonraí, mar sin, chun cineálacha inspreatha na bhfoghlaimeoirí, cumhacht na gcuspóirí atá acu agus ábharthacht na foghlama dóibh a mheas.

Figiúr 1: Creat teoiriciúil an staidéir

³⁰ Córas an Fhéin Inspreatha T2

Is léiriú iad na teoiricí struchtúrtha agus anailíseacha seo ar fhorbairtí comhaimseartha ó thaobh shealbhú an dara teanga agus shíceolaíocht na foghlama agus an teagaisc teanga de. Ní mór solas a chaitheamh, áfach, ar an dóigh ar bunaíodh cur chuige an staidéir fosta ar threochtaí modheolaíochta sa dá ghort. Pléadh cheana féin i gCaibidil a Trí den tráchtas an t-aistriú a tharla ó mhodhanna cainníochtúla do mhodhanna cáilíochtúla ón tréimhse a bhí dírithe ar an phróiseas ar aghaidh mar iarracht freastal ar chastacht iomlán an inspreagtha. In ainneoin an aistrithe seo, is minic a cháintear an iomarca úsáide a bhaintear fós as an mhodheolaíocht chainníochtúil le hiniúchadh a dhéanamh ar inspreagadh an dara teanga in éineacht leis na conclúidí bréagacha agus neamhphraiticiúla a bhíonn mar thoradh uirthi (Al-Hoorie et al., 2021). Bhí tionchar nach beag ag an cháineadh seo ar roghnú na dteoiricí struchtúrtha mar iarracht chomhfhiúch an fhaillí choitianta seo a sheachaint. Tugadh ómós sa staidéar, dá réir, do thairbhe na modheolaíochta cáilíochtúla trí bhéim a leagan ar scéal iontaofa an fhoghlaimeora teanga de réir mar a tháinig sé faoi stiúir comhthéacs sóisialta, cultúrtha agus stairiúil ar leith.

Qualitative inquiry can help us to understand better the perspectives, experiences and aspirations of the people whose motivations as language learners we seek to theorize, and understand better how these motivations are shaped by their personal histories and social-contextual interactions

(Ushioda, 2019: 208).

4.4 Na hUirlisí Taighde

Breathnaítear sa chuid seo den chaibidil ar an chaoi ar cuireadh creat modheolaíochta agus teoiriciúil an staidéir i bhfeidhm chun teacht ar uirlisí taighde a d'fhéadfadh freagraí a thabhairt ar na ceisteanna taighde. Tugadh le fios go dtí seo go mbunaíodh gach uile mhodh ar thorthaí na céime roimhe ach déanfar mionphlé anois ar leagan amach na modhanna iad féin agus ar an nasc atá acu le spriocanna an tráchtas. Bhí trí phríomhchéim sa tionscadal a bhaineann le tuiscint cháilíochtúil ar thaithí an lucht foghlama agus an lucht teagaisc in éineacht le hiniúchadh cainníochtúil ar ábharthacht an dá thaithí sin i dtaca le grúpa níos leithne d'fhochéimithe na Gaeilge sa tír. Mar chuid den trí chéim seo, baineadh úsáid as insintí scríofa, straitéisí agallóireachta agus ceistneoir iar-staidéir d'fhonn sonraí saibhre a bhailiú faoi mhúineadh agus faoi fhoghlaím na Gaeilge ar an tríú leibhéal.

4.4.1 Taithí an Lucht Foghlama

Bailíodh eolas faoi thaithí fhochéimithe na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile trí chur chuige insinte darb ainm stair an fhoghlaimeora teanga. Mar a míníodh i gCaibidil a hAon faoi réamhrá an tráchtas is ionann fochéimí Gaeilge sa taighde seo agus aon mhac léinn atá ag déanamh staidéar ar an Ghaeilge ag leibhéal na bunchéime. Tagann ábhair oide faoin aicmiú

seo agus spéis ag an taighdeoir tuiscint a fháil ar an ról atá ag an Ghaeilge mar chuid dá dtaithí foghlama agus dá spriocanna proifisiúnta araon. Cuireadh spéis sa ról sin toisc gurb iad na daoine seo a bheidh ag múineadh na Gaeilge don chéad ghlúin eile. Is iad na fochéimithe eile a bhí páirteach sa taighde ná mic léinn atá i mbun céim sna healaíona, cuid acu atá ag iarraidh dul i dtreo na múinteoireachta chomh maith, agus mic léinn atá ag tabhairt faoi chúrsaí eile ar nós cúrsaí gnó, dlí, aistriúcháin agus neart eile nach iad. Cuirtear síos ar na scéalta a eascraíonn as modh taighde den chineál seo mar “...self-report-based, introspective research narratives written by students about their own language learning” (Oxford, 1995: 582) agus is iomaí buntáiste a bhaineann leo don phróiseas foghlama, teagaisc agus taighde. Bíonn deis ag foghlaimeoirí, trí stair phearsanta den chineál seo a chumadh, a gcuid scileanna scríbhneoireachta a chleachtadh, ciall a bhaint as a dtaithí féin, a gcuid mothúchán a chur in iúl, féinmhuinín agus féinchumasú a fhorbairt, machnamh a dhéanamh ar a gcuid spriocanna agus straitéisí foghlama, agus feabhas a chur ar a bhfeasacht mheiteachognaíoch (ibid.; Deacon et al., 2006; Mercer, 2013). D’fhéadfadh múinteoirí teanga leas a bhaint as an mhodh insinte seo sa tseomra ranga chun léargais a fháil ar riachtanais, eispéiris agus inspreagadh a gcuid foghlaimeoirí agus an t-eolas sin a chur in úsáid chun caidreamh fiúntach a chruthú leo agus feabhas a chur ar a gcleachtais teagaisc (Deacon et al., 2006; Oxford, 2011; Mercer, 2013). Ó thaobh cúrsaí taighde de, tugtar spás lárnach do ghuth an fhoghlaimeora féin in éineacht le haird chuí d’fhachtóirí sóisialta, mothaitheacha agus comhthéascúla tríd an chur chuige seo a fhreastalaíonn ar chastacht agus ar athraitheacht an phróisis teanga (Oxford, 1995; 2011; Pavlenko, 2007; Mercer, 2013).

Because of the chronological and historical dimensions of personal narratives, a narrative approach made it possible to link together features of individuals' motivation as they related to the ongoing journey of language learning, which unfolds over time

(Thompson & Vásquez, 2015: 173).

Tagann stair an fhoghlaimeora teanga mar uirlis taighde le claonadh ointeolaíoch agus eipistéimeolaíoch an staidéir de bharr na béime a leagtar ar smaointeoireacht shuibiachtúil an fhoghlaimeora. Ní bhíonn sé mar bhunspríoc an mhodha tuiscint a fháil ar fhíorthaithí an rannpháirtí ach díritear, ina hionad sin, ar an dóigh a ndéanann siad an taithí sin a phróiseáil (Goodson et al., 2010). Is léiriú a bhíonn sa phróiseáil sin fosta ar an chumas a bhíonn againn go léir chun ár bhféiniúlacht féin a chruthú (Thomson & Vásquez, 2015). Mar gheall ar shainiúlacht na n-insintí foghlama, ní fhéadfaí ginearálú a dhéanamh ar thaithí na

bhfoghlaimeoirí ach breathnaítear orthu, ina áit sin, mar scéalta coitianta ó chomhthéacs cultúrtha nó sóisialta ar leith (Oxford, 2011). Cuirtear le bailíocht na hanailísithe, áfach, trí cheangail a chruthú idir scéalta na rannpháirtithe agus coincheapa i litríochta an ghoirt (Oxford, 1995). Is bealach a bhíonn sna ceangail sin chomh maith aicmiú éadomhain a sheachaint mar laige fhorleathan a bhaineann le modhanna anailísithe áirithe amhail an anailís théamach nó an anailís ábhair. Is iad na teoiricí anailíseacha, a ndearnadh trácht orthu thuas, a bhí in úsáid ag an taighdeoir chun scéalta na mac léinn a nascadh le litríocht an ghoirt ach meas á thabhairt i gcónaí do thaithí phearsanta dá gcuid.

To provide analysis that goes beyond a list-making activity, researchers need to adopt a specific theoretical framework that would allow them to clarify the nature of their conceptual categories and to pinpoint the links between the recurrent themes and conceptual constructs (Pavlenko, 2007: 167).

Ar mhaithe le stair an fhoghlaimeora teanga a chur i bhfeidhm sa tionscadal seo agus tuairiscí a bhailiú ó na fochéimithe iad féin faoina dtaithí phearsanta ó thaobh fhoghlaime na Gaeilge de, breathnaíodh ar na treoirlínte a cuireadh ar fáil do rannpháirtithe i staidéir eile (Deacon et al., 2006; Mercer, 2013). Baineadh leas as na treoirlínte seo chun leideanna scríbhneoireachta a chur le chéile a bheadh oiriúnach do chás na Gaeilge agus a chlúdódh gach uile chéim oideachais ó leibhéal na bunscoile go leibhéal na hiar-bhunscoile agus ar aghaidh chuig an tríú leibhéal. Cuirtear liosta iomlán de na treocheisteanna seo ar fáil in aguisín an tráchtais lena spreagtar rannpháirtithe an staidéir chun dianmhachnamh a dhéanamh ar a dtaithí foghlama go dtí seo agus focail a chur léi. Leagadh an-bhéim, áfach, sa chumarsáid leis na mic léinn ar fad ar bharántúlacht na scéalta agus cuireadh in iúl dóibh i gcónaí gurb iad a gcuid tuairimí pearsanta féin na gnéithe is tábhachtaí díobh. D'fhonn forbairt a dhéanamh ar bhuanna an mhodha seo, agus ar na sonraí a dtagann as, eagraíodh agallamh le roinnt mac léinn chun plé níos doimhne a dhéanamh ar an chuntas a scríobh siad. Agallamh leathstruchtúrtha a bhí i gceist ina mbunaíodh an treoir agallaimh ar théamaí an chuntais sin agus inar tugadh deis do na rannpháirtithe chun a bpróiseas smaointeoireachta agus scríbhneoireachta féin a phlé. Baineadh leas as na hathagallaimh seo, mar a mhíneofar sa chéad chaibidil eile, chun aon mhíthuiscintí féideartha a sheachaint agus chun tuilleadh solais a chaitheamh ar phointí spéisiúla a tháinig chun cinn sna startha foghlama teanga dá gcuid.

4.4.2 Taithí an Lucht Teagaisc

Rinneadh taifead ar thaithí agus ar thuairim an lucht teagaisc trí mhodh agallóireachta ar a dtugtar an t-agallamh fadhbhlárnaithe le saineolaithe. Is cleachtas agallóireachta úrnua é seo a bhí forbartha ag Döringer (2021) mar chuid dá taighde dochtúireachta féin ina gcuirtear dhá chur chuige lena chéile, is iad sin an t-agallamh fadhbhlárnaithe (Witzel & Reiter, 2012) agus an t-agallamh le saineolaithe (Bogner et al., 2009). Nuair is agallamh le saineolaí atá i gceist, feidhmíonn an t-agallaí mar fhoinsé luachmhar eolais a bhfuil cur amach acu ar nithe nach mbeadh ar eolas ag daoine lasmuigh den réimse áirithe atá i gceist (Meuser & Nagle, 2009). Baintear leas as an agallamh ní hamháin chun an t-eolas sin a bhailiú agus chun deis a thabhairt do na hagallaithe lena ndearcthaí agus lena n-eispéiris féin a chur in iúl (Pfadenhauer, 2009). Bíonn tionchar ar leith ag an ról a ghlacann an taighdeoir, mar chomhshaineolaí, mar ghnáthdhuine nó mar cháinteoir féideartha ar an eolas a chuirtear ar fáil (Döringer, 2021). Cé gur cheart don taighdeoir cur amach a bheith acu roimh ré ar chúlra agus ar chomhthéacs an réimse, moltar ceisteanna simplí a chur fós chun freagraí oscailte agus pearsanta a spreagadh (Walter, 1994). Cuirtear síos ar an agallamh fadhbhlárnaithe mar “...[a] qualitative, discursive-dialogic method of reconstructing knowledge about relevant problems” (Witzel & Reiter, 2012: 5). Mar chuid den agallamh seo, díreann ar fhadhbanna praiticiúla gur féidir leis an agallaí trácht a dhéanamh orthu i gcomhrá comhoibríoch ina dtugtar aitheantas do chúlra an agallaí sin agus d’eolas an taighdeora féin. Forbraíodh an modh agallóireachta seo chun struchtúr agus cruinneas a cheangal le hagallaimh cháilíochtúla, ar nós an agallaimh leathstruchtúrtha, a bhí ag feidhmiú in amanna mar “...[a] query tool without theoretical foundation” (Mey & Mruck, 2010: 423).

Oireann an dá mhodh agallóireachta seo dá chéile, mar gheall ar an bhéim a leagtar ar eolas cos istigh, fad is a chuirtear réamheolas an taighdeora agus ról an agallaí san áireamh (Witzel & Reiter, 2012). Aithnítear sa dá mhodh an tionchar díreach a bhíonn ag réamheolas an taighdeora ar struchtúr agus ar cháilíocht an agallaimh. Ó thaobh an agallaimh fadhbhlárnaithe de, déantar idirdhealú ar eolas coitianta, comhthéacsúil, taighde agus íograithe³¹, agus bíonn sé de rogha ag an taighdeoir san agallamh le saineolaithe méid an eolais chomhthéacsúil a chuirtear in iúl don agallaí. Is cur chuige solúbtha a bhíonn in úsáid sa dá agallamh atá bunaithe ar theoir agallaimh ach a chuireann fáilte fosta roimh thopaicí gan choinne. I gcás an agallaimh le saineolaí d’fhéadfaí na topaicí seo a lua chomh maith in agallamh le saineolaithe eile (Meuser & Nagel, 2009) agus cuirtear tús leis an agallamh

³¹ Is ionann eolas íograithe agus coincheapa a bhaineann le feiniméan an taighde chun aird an taighdeora a dhíriú ar théamaí a bheadh ábhartha don staidéar (Charmaz, 2003).

fhadhblárnaithe le mionchur síos ar chúlra an agalláí féin (Witzel & Reiter, 2012). Déantar mionphlé ar chumasc an dá mhodh in Döringer (2021) mar léiriú ar an dóigh ar cheangal teicnící ceistithe ón agallamh fhadhblárnaithe le cur chuige oscailte an agallaimh le saineolaithe d'fhonn freastal go cuí ar shaineolas agus ar shaintuiscint na n-agallaithe.

The theory-generating expert interview takes into account the specificity of interviewing experts and the complexity of expert knowledge, whereas the PCI highlights the individual perspective of interviewees and provides a supporting interview design combining an open narrative beginning with a topical guide

(Döringer, 2021: 276).

Rinneadh treoir ceisteanna na n-agallamh seo a bhunú ar na sonraí cáilíochtúla a bailíodh sa chéad chéim den taighde ó fhochéimithe na Gaeilge agus ar threochtaí agus ar thopaicí coitianta sa litríocht a ghabhann le teagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal. Dhírigh céad cheist na teorach seo, atá ar fáil in aguisín an tráchtais, ar chúlra agus ar cháilíochtaí an agalláí chun sonraí déimeagrafacha a bhailiú agus chun na freagraí a thug siad a fhréamhú i dtaithí dá gcuid. Cuireadh na ceisteanna réamhdhéanta i bhfeidhm ar bhonn solúbtha chun struchtúr téamach a chur le gach uile agallamh ach chun spás a thabhairt fosta d'fhreagraí gan choinne nó do phointí a raibh tuilleadh plé ag teastáil orthu. Is bealach éifeachtach iad na teicnící ceistithe a luadh cheana, amhail scáthánú, achrann³² nó ceisteanna atá bunaithe ar eochairfhocail ó agallaimh eile, chun forbairt agus soiléiriú a dhéanamh ar fhreagraí na rannpháirtithe. Ní hamháin gur fiosraíodh tuairim an lucht teagaisc faoi mheon agus faoi thaithí a gcuid foghlaimeoirí ach rinneadh plé ar an tsásamh a bhaineann siad féin as an phost de bharr thionchar an taitnimh sin ar eispéireas na mac léinn (Dörnyei & Ushioda, 2011). Cuireadh an treoir agallaimh ar fáil do na hagallaithe roimh ré le dóthain ama a thabhairt dóibh chun machnamh a dhéanamh ar a dtaithí phearsanta, rud a chuireann le saibhreas na sonraí a bhailítear (Burke & Miller, 2001) agus a thugann meas do shuaimhneas an rannpháirtí. Cé gur baineadh leas as tuairimí an lucht teagaisc chun taithí an lucht foghlama a fhorbairt tuilleadh, ní dhearnadh neamhaird riamh de scéalta na chéad ghrúpa. In áit glacadh le ceachtar acu mar lomchlár na fírinne, cuireadh le chéile dearchtaí an lucht foghlama agus teagaisc i gcomhair léargas domhain ar chás na Gaeilge ar an tríú leibhéal.

³² Tagann na teicnící ceistithe seo ón agallamh fadhblárnaithe. Is ionann scáthánú agus achoimre a dhéanamh ar fhreagra an agalláí nó é a chur ar bhealach eile. Baintear úsáid as teicníc an achrainn nuair a chaitear béim ar fhreagraí frithráiteacha (Witzel & Reiter, 2012).

4.4.3 Ábharthacht an Dá Thaithí

Baineadh úsáid as ceistneoir iar-staidéir d'fhonn tástáil a dhéanamh ar ábharthacht na dtorthaí a tháinig chun cinn i scéalta agus in agallaimh na mac léinn chomh maith le hagallaimh an lucht teagaisc. In ainneoin fhorleithne an cheistneora mar mhodh do thaighde ar an teangeolaíocht fheidhmeach, cáineann Dörnyei (2007) an easpa feasachta atá ann sa ghort i dtaca le forbairt agus le dáileadh na huirlise. Mar iarracht an laige choitianta seo a shárú, leantar treoirilínte de chuid DeVellis (2017) ar mhaithe le suirbhé beacht bailí a chruthú. Is minic a bhíonn sé mar fheidhm ag ceistneoirí taighde coincheap nó feiniméan sách casta agus débhríoch a fhiosrú. Tugtar athróg folaigh ar an choincheap seo agus cé nach féidir iniúchadh díreach a dhéanamh air, déantar é a choincheapú agus a shainmhíniú i dtaca le míreanna an cheistneora. Aithnítear coincheap an inspreagtha mar cheann de na feinimeáin is débhríche i réimse na n-eolaíochtaí sóisialta (Dörnyei, 2001: 2) agus forbraíodh na mílte ceistneoir síos trí na blianta chun codanna den choincheap a thástáil. Leanadh dea-shampla na suirbhéanna seo sa staidéar nuair a bhí gá le hinspreagadh T2 a choincheapú ina mhíreanna difriúla toisc gur bhraith rath an tsuirbhé ar an iomlán ar shainiú an choincheaptha sin.

The properties of a scale are determined by the items that make it up. If they are a poor reflection of the concept you have worked long and hard to articulate, then the scale will not accurately capture the essence of the construct

(DeVellis, 2017: 109).

De réir dea-chleachtais ceistneoirí, moltar níos mó ná ceist amháin a dhíriú ar mhíreanna aonair ar mhaithe le fadhbanna san fhoclaíocht nó neamhréireanna sna freagraí a chur san áireamh agus aon impleacht a bheadh acu sin ar thorthaí na míre a shárú (Skehan, 1989). Cuirtear scálaí ilmhíreanna nó iomarcaíocht ar an chur chuige seo agus baineann neart rialacha lena chur i bhfeidhm ar bhonn córasach. Ní mór na ceisteanna a scaradh óna chéile sa tsuirbhé féin agus foclaíocht ionann a sheachaint ionas nach mbailítear na freagraí céanna do gach uile cheann acu. Níor cheart iomarcaíocht a chur in úsáid ach amháin má chuireann sé le héifeachtúlacht an cheistneora agus bíonn gá, mar sin, le cinneadh comhfhiúch i dtaca leis na míreanna gur gá aithris a dhéanamh orthu (DeVellis, 2017). Baintear úsáid fhorleathan as scálaí Likert i gcomhair taighde ar thuairimí, ar chreidimh agus ar dhearcthaí suibhiachtúla daoine (Nemoto & Beglar, 2014). Leagtar na scálaí Likert amach mar ráiteas fógrach in éineacht le réimse freagraí féideartha ionas gur féidir le rannpháirtithe an méid a aontaíonn nó a easaontaíonn siad leis an ráiteas áirithe sin a léiriú. Ba cheart go mbeadh spás

cothrom idir gach uile fhreagra, meascán de ráitis dhearfacha agus dhiúltacha in úsáid agus ráitis atá sách láidir a mheallfadh éagsúlacht tuairimí ó na rannpháirtithe i gceist (DeVellis, 2017). Ó thaobh líon na bpointí de cuirtear le hiontafacht agus le bailíocht na scálaí Likert nuair a bhíonn idir 4 - 6 chatagóir ann (Lozano et al., 2008) ach bíonn rogha ag an taighdeoir idir líon cothrom nó éagothrom a úsáid.

Is minic a chuirtear lárphointe ar fáil mar rogha ar scála Likert chun gur féidir le rannpháirtithe seasamh neodrach nó éiginnte a ghlacadh. De réir na teoirice, ar a dtugtar ‘survey satisficing’ (Krosnick, 1991), bíonn sé de nós ag daoine a bhfuil deacrachtaí acu le ceisteanna a fhreagairt nó nach bhfuil spreagadh chomh mór sin acu le páirt a ghlacadh sa tsuirbhé, an freagra is éasca a roghnú. Cé go bhféadfaí an iomarca úsáide a bhaint as lárphointe an scála, dá bharr, léiríodh in O’Muircheartaigh et al. (1999) gur tháinig laghdú ar iontaofacht na bhfreagraí nuair nár cuireadh an rogha sin ar fáil. Cuireadh lárphointe ar fáil mar rogha do gach uile cheist sa tsuirbhé seo, atá le fáil in aguisín an tráchtais, ar mhaithe le deis a thabhairt d’fhoghlaimeoirí tuairim neodrach a chur in iúl. Mar iarracht mí-úsáid an lárphointe sin a sheachaint, áfach, leagadh an-bhéim ar spreagadh na rannpháirtithe chun tabhairt faoin cheistneoir, ar ábharthacht na gceisteanna do thaithí dá gcuid agus cuireadh ‘neamhábhartha’ mar rogha le ceisteanna nach mbeadh baint acu le heispéireas na bhfochéimithe go léir. Bailíodh sonraí déimeagrafacha faoi chúlra an rannpháirtí ag tús an tsuirbhé agus dhírigh na 10 bhfochuid eile ar ghné ar leith den phróiseas foghlama amhail tuairimí faoin chúrsa, úsáid agus cumas teanga nó tionchar daoine eile. Bhí 5 phointe ar fáil ar na scálaí go léir agus cuireadh cló trom ar eochairfhocail sna ráitis chun aird na mac léinn a dhíriú ar chuspóir na gceisteanna. Tugadh spás do na rannpháirtithe ag bun gach uile cheist chomh maith chun míniú a thabhairt ar a bhfreagraí nó chun na freagraí sin a fhorbairt thuilleadh. Ba mhinic a bhí níos mó ná ceist amháin thíos faoi na fochodanna den cheistneoir agus iad ag díriú ar ghnéithe éagsúla d’ábhar ar leith ar nós ábharthacht na gcúrsaí Gaeilge nó thaitneamh teanga na mac léinn. Mar a léirítear i bhfigiúr 2 thíos, bhí sé mar aidhm ag na ceisteanna seo an t-ábhar a mheas ina iomlán amhail ábharthacht na gcúrsaí do chaithimh aimsire na rannpháirtithe nó atmaisféar na ranganna agus na léachtaí teanga faoi seach.

Figiúr 2: Sampla de cheisteanna an tsuirbhé

Conas mar a mhothaíonn tú faoi **na rudaí a ndéanann tú staidéar orthu** mar chuid den chéim?

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
Tá ábhar an chúrsa Ghaeilge ábhartha do mo shaol pearsanta féin mar mhac léinn.	☐	☐	☐	☐	☐
Tá na rudaí a ndéanaim staidéar orthu mar chuid den chéim Ghaeilge ábhartha don ghairm atá uaim amach anseo.	☐	☐	☐	☐	☐
Baineann ábhar an chúrsa le cultúr na teanga í féin.	☐	☐	☐	☐	☐
Bíonn ceangail ann idir ábhar an chúrsa Ghaeilge agus na caithimh aimsire atá agam.	☐	☐	☐	☐	☐
Tá éagsúlacht mhaith (<i>good variety</i>) ann maidir le hábhar an chúrsa Ghaeilge.	☐	☐	☐	☐	☐

Bíonn **atmaisféar deas** le mothú sna ...

	easaontaím go hiomlán	easontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4.5 Modh Anailíse

Mar a míníodh cheana féin sa chaibidil seo, baineadh leas as meascán de mhodhanna cáilíochtúla agus cainníochtúla araon sa staidéar seo, rud a chiallaíonn go raibh gá le dhá mhodh anailíse chomh maith. De bharr thraidisiún an dá pharaidím, caithfear úsáid a bhaint as uirlisí agus as scileanna difriúla d'fhonn léirmhíniú nó tástáil a dhéanamh ar thorthaí na modhanna faoi seach. Is deacair, mar sin, anailísiú na sonraí a tharraingt lena chéile ach rinneadh modhanna an staidéir seo a chomhtháthú bunaithe ar fheidhm an dá anailís mar chuid de dhearadh uileghabhálach an taighde. Ba é feidhm an anailísithe cháilíochtúil solas a chaitheamh ar thaithí an lucht foghlama agus teagaisc in éineacht le heolas a dhéanamh do chéimeanna eile an taighde. Rinneadh ábharthacht an dá thaithí sin, anuas ar ábharthacht an taighde trí chéile, a mheas i dtaca le sampla níos leithne d'fhochéimithe na Gaeilge trí

thástálacha staitistiúla a rith. Baineadh úsáid fhairsing as uirlisí teicneolaíochta, lena n-áirítear NVivo agus SPSS, fosta leis na modhanna anailísithe seo a chur i bhfeidhm.

4.5.1 An Anailís Théamach

Baineadh leas as modh anailísithe ar a dtugtar an anailís théamach d’fhonn léirmhíniú a dhéanamh ar shonraí cáilíochtúla an tráchtais. Déantar tagairt go minic sa litríocht chuí don díospóireacht leanúnach a ghabhann le bunú na hanailíse téamaí mar chur chuige do thaighde cáilíochtúil. Áitíonn Joffe (2011) go bhfuil an teicníc áirithe seo fréamhaithe in anailís ábhair agus gurb é Gerald Holton (1975) bunaitheoir na straitéise. Cuireann Terry et al. (2017) in iúl, áfach, go raibh an téarma in úsáid i bhfad roimhe sin mar chur síos ar theicnící anailíseacha sna heolaíochtaí sóisialta agus i neart réimsí eile. Is de bharr na héiginnteachta seo, agus stadás an mhodha mar “...a poorly demarcated and rarely acknowledged, yet widely used qualitative analytic method” (77) a chinn Braun agus Clarke (2006) ar bhunús na hanailíse téamaí a leagan amach go córasach. Ba mhinic a breathnaíodh uirthi, go dtí an tráth sin, mar uirlis taighde seachas mar mhodh ar leith (Boyatzis, 1998) nó mar phróiseas taighde a tháinig faoi mhodhanna cáilíochtúla eile (Ryan & Bernard, 2000). Aithnítear stádas na hanailíse téamaí anois mar chur chuige taighde atá thar a bheith éifeachtach go háirithe agus í solúbtha go leor le bheith oiriúnach do neart modhanna éagsúla. Is de dheasca sholúbthacht na hanailíse téamaí agus neamhspleáchas an mhodha ar chreat teoiriciúil ar leith a fhágann go bhfuil an-chuid bealaí ann chun tabhairt faoi. É sin ráite, bíonn sé mar sprioc uilíoch ag na leaganacha go léir pátrúin a aimsiú sna sonraí agus forbairt a dhéanamh orthu trí phróiseas an chódaithe (Braun & Clarke, 2022). D’fhéadfaí scagadh a dhéanamh ar leaganacha na hanailíse téamaí ar a lán slite ach, chun críocha an tráchtais seo, déantar í a rangú idir an cur chuige eispéireasach, criticiúil, ionduchtach agus déaduchtach.

Déanann an t-idirdhealú eispéireasach agus criticiúil tagairt don dóigh a smaoiníonn an taighdeoir faoi na sonraí atá bailithe acu (Reicher, 2000). Breathnaíonn an cur chuige eispéireasach ar fhreagraí na rannpháirtithe mar léiriú ar an réaltacht atá acu cé go n-aithníonn an cur chuige criticiúil go gcruthaítear ciall nuair a chuireann daoine focail leis an réaltacht sin mar chuid den phróiseas taighde. Bíonn sé mar dhualgas ar an taighdeoir, mar sin, freagraí na rannpháirtithe a cheistiú agus smaoineamh faoi leagan na réaltachta a chuirtear ar fáil iontu. Seasann an ghné dhéaduchtadh nó ionduchtach den anailís théamach don tslí a dtéann an taighdeoir i ngleic leis na sonraí atá bailithe. Is cur chuige déaduchtach a bhíonn i gceist nuair a dhéantar códú ar na sonraí bunaithe ar théamaí ón litríocht. Cuirtear an-bhéim ar infheidhmeacht na gcód a aimsítear sna sonraí trí iontaofacht

comhghrádaitheoirí (Boyatzis, 1998) agus déantar ceangail leanúnacha a chruthú le teoiricí an ghoirt (Braun agus Clarke, 2016). Bíonn próiseas códaithe atá orgánach, solúbtha agus léirmhínitheach i gceist nuair a chuirtear cur chuige ionduchtach i bhfeidhm. Glactar leis go dtagann solas ar théamaí de réir a chéile trí theagmháil dhomhain leis na sonraí ina mbíonn ról lárnach ag saineolas agus ag cúlra an taighdeora. Ní hamháin go n-aithnítear an tionchar a bhíonn ag suibíachtúlacht an taighdeora ach breathnaítear uirthi mar uirlis luachmhar a chuireann go mór leis an chódú.

The data do not reveal anything in or of themselves; instead, it is the way that psychologists utilize and interpret the data that reveals meaning. But again, it is not a truth that is revealed, or rather it is a truth, the truth that the researcher, given his or her experiences and knowledge, created while interacting with the social environment

(Spencer et al., 2014: 85).

Cuireadh leagan criticiúil agus ionduchtach den anailís théamach i bhfeidhm sa staidéar seo mar mhodh a thagann le claontaí ointeolaíochta agus eipistéimeolaíochta an taighdeora. D'fhéadfaí cur síos a dhéanamh ar an leagan áirithe seo mar anailís théamach mheabhrach ina bhfuil baint ag “...(Big Q) qualitative research values, and a subjective, situated researcher who reflexively strives to own their position and can tolerate or accept some degree of uncertainty” (Braun & Clarke, 2022: 22). Is ionann struchtúr an phróisis chódaithe a bhaineann leis an anailís théamach mheabhrach agus na céimeanna a bhíonn in úsáid ag leaganacha eile an mhodha. Rangaítear an próiseas idir sé chéim áirithe ach is gníomhaíocht neamhlíneach a bhíonn i gceist ina mbíonn an taighdeoir tumtha sna sonraí agus sa mheabhrachas araon (Campbell et al., 2021). Tar éis don taighdeoir na comhaid taighde ar fad a iompórtáil san uirlis ríomhchuidithe atá in úsáid aige, bann sé é féin sna sonraí go léir tríd an eolas a léamh arís agus arís eile agus nótaí á mbreacadh aige d’aon réamhsmaointe a ritheann leis. I ndiaidh eolas a chur ar an fhaisnéis, cuireann an taighdeoir ord agus eagar ar na sonraí trí mhionchódú a dhéanamh ar aon údair suime a aimsítear iontu agus lipéidí códaithe a thabhairt orthu. Déantar réamhthéamaí a chruthú trí ghrúpaí de chóid chosúla a ghlacadh lena chéile agus athbhreithniú a dhéanamh ar na téamaí sin de réir mar a bhaineann siad leis na sonraí. Ní mór na téamaí sin a shainiú agus a dheimhniú sula gcuirtear iad in iúl i scéal soiléir a thugann freagra ar cheisteanna an taighde agus é tacaithe ag sleachta ó fhocail na rannpháirtithe féin.

4.5.2 Tástálacha Staitistiúla

Cuireadh réimse leathan tástálacha i bhfeidhm d'fhonn iniúchadh staitistiúil a dhéanamh ar shonraí cainníochtúla an taighde. An chéad rud gur ceart don taighdeoir a dhéanamh ná tástálacha tuairisciúla a rith agus cur amach a fháil ar struchtúr ginearálta na sonraí agus ar chúlraí na rannpháirtithe. Is ionann tástáil thuairisciúil agus “...any statistical/mathematical procedure that reduces or summarizes numerical and/or categorical data into a form that is more easily understood” (Aldrich, 2019: 88). Cuimsíonn na tástálacha seo an freagra is coitianta a ghabhann leis na hathróa éagsúla, lárphointe na bhfreagraí sin agus raon na sonraí trí chéile. Ní hamháin go gcaitheann na tástálacha solas ar threochtaí na sonraí ach is minic a bhraitheann roghnú na dtástálacha eile ar na réamhthorthaí seo amhail raon tipiciúil nó neamhthipiciúil na bhfreagraí. D'fhéadfaí graif a chruthú as torthaí na dtástálacha fosta chun leagan amach na sonraí a chur in iúl go soiléir agus eolas a dhéanamh do chinntí modheolaíocha eile. Caithfear béim tríd na graif seo ar aon mhórdhifríocht a mhaireann idir athróa an cheistneora agus solas á tharraingt, dá bharr, ar ghnéithe den tsuirbhé a bhfuil tuilleadh tástálacha ag teastáil orthu.

I ndiaidh do na tástálacha tuairisciúla a rith, roghnaítear tástálacha infeireacha a oireann don chineál sonraí a bhailítear agus do na ceisteanna taighde a chuirfear orthu. Caithfear tosú, mar sin, le hipitéisí faoi nádúr na sonraí cosúil le difríochtaí idir athróa áirithe ag brath ar chúlra na rannpháirtithe nó tionchar na n-athróg sin ar a chéile. Is hipitéis aonfhoircneach a bhíonn i gceist nuair a dhírítear ar láithreach agus ar threo na difríochta sin. Ar an lámh eile de, ní dhéanann hipitéis dhéfhfoircneach ach seic an bhfuil difríocht ann sa chéad áit. Ar an dóigh chéanna, díríonn staidéar comhchoibhneasach ar chaidrimh na n-athróga lena chéile ach cuireann staidéar garthurgnamhach béim ar threo na gcaidreamh sin. Déantar roghnú na dtástálacha infeireacha a bhunú ar spriocanna an taighde trí chéile agus iad in úsáid chun ábharthacht na dtorthaí a fhiosrú i dtaca leis an phobal taighde níos leithne. Is é sin le rá “...inferential statistical tests allow us to decide which of two possible explanations is the most likely: are the results of our study ‘real’ or simply down to a poor sample selection” (Harrison et al., 2020: 11). Cé go n-athraíonn na tástálacha infeireacha ó thaobh castachta de, ní mór na ceisteanna taighde seachas sofaisticiúlacht an mhodha a bheith mar bhunús le roghanna an taighdeora.

Do not choose an analytic method to impress your readers or to deflect criticism. If the assumptions and strength of a simpler method are reasonable for your data and research problem, use it

(Wilkinson & Task Force on Statistical Inference, 1999: 598)

De bharr úsáid na scálaí Likert chun tuairimí agus eispéiris fhochéimithe na Gaeilge a mheas, bhí sonraí ordaitheacha mar thoradh ar an cheistneoir. D'fhág sé sin go raibh tástálacha ar leith níos oiriúnaí d'iniúchadh na sonraí ná cinn eile. Ó thaobh struchtúr ginearálta na sonraí, mar sin, rinneadh lárphointe na bhfreagraí a mheas tríd an airmheán agus raon na bhfreagraí céanna trí áireamh an raoin. Beag beann ar an raon sin, moltar trialacha neamhpharaiméadracha a úsáid i gcás sonraí ordaitheacha. Bíodh sin mar atá d'fhéadfaí tairbhe a bhaint as doimhneacht na dtrialacha paraiméadracha nuair atá ráta ard freagratha agus dáileach normalach ag baint le sonraí na scálaí (Mircioiu & Atkinson, 2017). Mar a luadh cheana féin níos luaithe sa chaibidil seo, dhírigh sonraí cainníochtúla an staidéir ar an tríú ceist taighde a fhreagraí, is í sin aon difríochtaí a aimsítear i bhfreagraí na rannpháirtithe ag brath ar chúlra scoile, teaghlaigh agus ollscoile dá gcuid. Rinneadh hipitéisí défhoirneacha a fhorbairt, mar sin, do gach uile athróg agus iniúchadh comparáideach a dhéanamh idir na cohóirt éagsúla a ghlac páirt sa cheistneoir. Tar éis don taighdeoir na hamhshonraí a chur in oiriúint don uirlis staitistiúil, rinneadh tástálacha tuairisciúla a rith chun léargas a fháil ar struchtúr na sonraí agus modhanna staitistiúla eile a roghnú. Baineadh leas as tástálacha infeireacha bunaithe ar thorthaí na réamhthástálacha sin mar léiriú ar an tionchar a bhíonn ag cúlra agus ag taithí an fhoghlaimeora ar na hathróa spleácha éagsúla amhail an t-inspreagadh atá acu, meon dá gcuid i leith an phróisis foghlama teanga nó an úsáid a bhaineann siad as an Ghaeilge féin.

4.5.3 Úsáid na Teicneolaíochta

A bhuí le forbairtí teicneolaíochta, is iomaí aip agus uirlis atá ar fáil do thaighdeoirí a éascaíonn anailísiú sonraí agus a chuidíonn le taifead cruinn a choinneáil ar chéimeanna an phróisis. Déantar plé sa chuid seo den chaibidil ar úsáid na n-uirlisí anailísithe darb ainm NVivo agus SPSS mar ghnéithe lárnacha den staidéar a chuireann le cáilíocht an taighde. Cé gur baineadh úsáid as uirlisí eile, amhail Google forms agus Google slides, le rannpháirtithe a earcú, díritear anseo ar úsáid bogearra ceistneora d'fhonn chruthú agus scaipeadh an tsuirbhé iar-staidéir in éineacht leis na cúiseanna taobh thiar de roghnú an bhogearra sin.

Breathnaítear ar bhogearraí anailísithe mar réiteach féideartha ar an éagsúlacht ó thaobh cáilíochta agus críochnúlachta de a mhaireann fós i gcás an taighde cháilíochtúil (Marks,

2015). Is minic a cháintear, áfach, go ndéanann siad an próiseas taighde a mheicniú agus go gcruthaítear fad, dá bharr, idir an taighdeoir agus a gcuid sonraí (Jackson, Paulus & Woolf, 2018; Bazeley, 2008; Fielding & Lee, 1999). Feictear fosta go gcuireann an easpa tuairiscithe phraiticiúil a dhéantar ar úsáid na mbogearraí sin (Allsop et al., 2022) agus an plé easnamhach atá sa litríocht ar na míthuiscintí a ghabhann leo (Zamawe, 2015) bac suntasach ar fhiúntas na teicneolaíochta. É sin ráite, aithnítear go forleathan luach na n-uirlisí cáilíochtúla d'fhonn iontaofacht, críochnúlacht agus macasamhlaíocht an taighde a dheimhniú (Allsop et al., 2022). Baintear úsáid sa staidéar seo as an leagan is déanaí den uirlis ríomhchuidithe ar a dtugtar NVivo (1.7.2) mar uirlis a oireann go sonrach do chur i bhfeidhm na hanailise téamaí (Zamawe, 2015). I measc bhuntáistí na huirlise, cuirtear ar chumas an taighdeora taifead cruinn a dhéanamh ar chéimeanna an phróisis taighde agus éabhlóid na hanailise sonraí a rianú dá bharr. Cuidíonn straitéisí cuardaigh na haipse go mór le comparáid agus le ceistiú córasach a dhéanamh ar na sonraí chomh maith i dtaca le teorric ón litríocht nó le toradh ón taighde féin. D'fhéadfaí míreanna eolais a nascadh lena chéile san uirlis chéanna, idir nótaí an taighdeora, na comhaid iad féin agus sonraí déimeagrafacha, rud a chuireann le comhthéascú na faisnéise trí chéile.

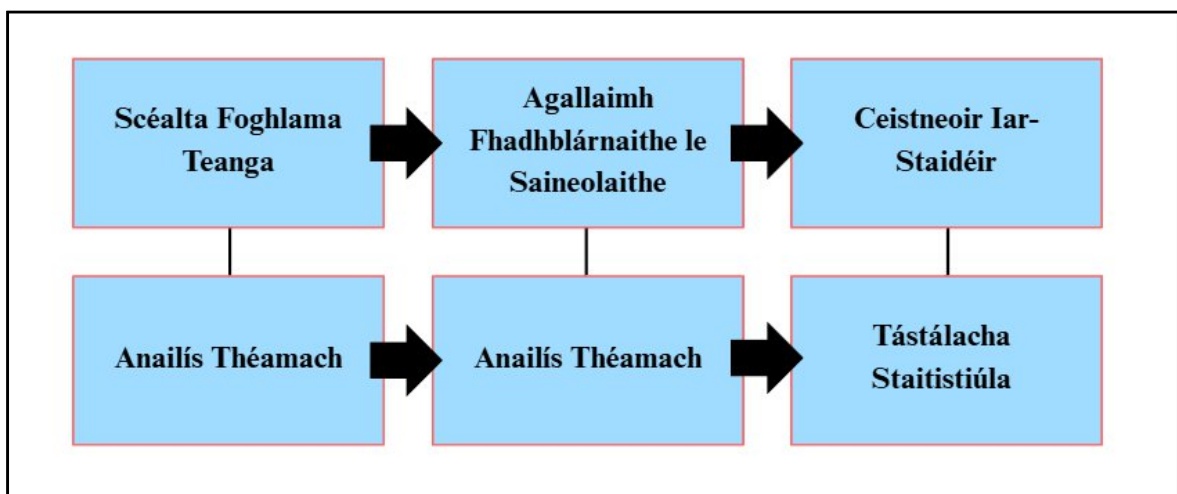
Linking qualitative and quantitative information at unit level (a person being the unit in this study) is important for analysis as it facilitates cross referencing of attitudes, beliefs, and behaviors coded to thematic nodes with profiling and demographic information stored against participants

(Bonello & Meehan, 2019: 487-488).

Baineadh leas as IBM SPSS (17.1) i gcomhair iniúchta ar shonraí cainníochtúla an taighde. Cé gurb iomaí aip atá ar fáil don anailisiú staitistiúil, baintear úsáid fhorleathan as SPSS sa tsaol acadúil agus in earnáil na tionsclaíochta (Harrison et al., 2020). Is é feidhm na n-aipseanna seo ar fad achoimre a dhéanamh ar mhéid mór eolais chun treochtaí a thuiscint, cinntí a dhéanamh agus iompraíocht a thuar (Elliot & Woodward, 2020). Is iad na buntáistí a bhaineann go sonrach le SPSS ná inniúlacht an bhogearra chun tacair mhóra sonraí a phróiseáil, formáidí comhaid difriúla a láimhseáil agus léirshamhluithe éifeachtacha a chruthú (Jasrai, 2020; Rafman & Muktadir, 2021). Ní hamháin go bhfuil SPSS oiriúnach do shonraí mórsála ach feileann sé do thaighdeoirí ó chúlraí éagsúla toisc nach bhfuil eolas teicniúil ag teastáil le gnéithe na huirlise a úsáid (Ong & Puteh, 2017). Ní raibh gá le heolas teicniúil don uirlis eile a bhí in úsáid do chéim chainníochtúil an taighde ach an oiread, ba í sin an bogearra ceistneora gréasáin. Tá an-tóir ar na bogearraí seo ina ndéantar an ceistneoir

agus na sonraí a óstáil ar líne (Toepoel, 2016). Bíodh is go bhféadfadh ráta íseal freagartha agus sampláil neamhdhothúlachta a bheith mar thoradh orthu (Couper, 2000), is iomaí buntáiste a bhaineann lena n-úsáid amhail clúdach leathan an tsuirbhé agus go leor ama ag rannpháirtithe le hé a fhreagairt (Regmi et al., 2016). Ní mór aird chuí a thabhairt, áfach, do shothuigtheacht an cheistneora agus do shaincheisteanna eitice ar nós rúndachta agus chearta na rannpháirtithe le míreanna a fhágáil ar lár (ibid.). Baineadh úsáid as bogearra ceistneora darb ainm Survey King, mar sin, mar gheall ar inrochtaineacht na huirlise ar ghléasanna móibíleacha, an fhéidearthacht chun ‘neamhábhartha’ a roghnú mar fhreagra ar mhír agus cosaint na sonraí de réir an pholasáí príobháideachais³³.

Figiúr 3: Forbairt na n-uirlisí taighde

4.6 An Staidéar Píolótach

Cuirfear críoch leis an chaibidil seo faoi mhodheolaíocht an taighde le mionphlé ar an dóigh a ndearnadh píolótú ar na huirlisí taighde ar fad agus ar na hathruithe a tháinig orthu dá bharr. Bíodh is go bhfuil níos mó tábhachta ag baint le píolótú na modhanna cainníochtúla ná cáilíochtúla tá gá le cleachtadh ar an phlean taighde ar fad “...to ensure the high quality (in terms of reliability and validity) of the outcomes in a specific context” (Dörnyei, 2007: 75). Tar éis léitheoireacht dhomhain a dhéanamh ar inspreagadh an dara teanga, ar chomhthéacs na Gaeilge agus ar chúrsaí modheolaíochta, cuireadh isteach ar chead eitice ó Choiste um Eitic Thaighde Dhámh na nDaonnaíochtaí agus na nEolaíochtaí Sóisialta (F-REC)³⁴ don phlean taighde a bhí mar thoradh uirthi i mí na Nollag 2021. Nuair a bronnadh cead eitice ar an phlean sin ag deireadh mhí Eanáir 2022, tosaíodh ar an ullmhúchán don staid píolótach chun tús a chur léi an mhí dár gcionn. Ionas nach gcuirfí an iomarca daoine as an áireamh

³³ Is féidir teacht ar pholasáí príobháideachais an bhogearra ag an nasc seo a leanas: <https://www.surveying.com/privacy>.

³⁴ Humanities & Social Sciences Faculty Research Ethics Committee

don phríomhstaidéar, beartaíodh an réamhthaighde seo a dhéanamh laistigh de Fiontar agus Scoil na Gaeilge in Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath, áit a raibh an taighdeoir seo lonnaithe.

4.6.1 An Lucht Foghlama

A bhuí le cead agus le cuidiú léachtóirí agus theagascóirí na Scoile, cuireadh an taighde i láthair do mhic léinn a bhí i mbun céime sa bhunoideachas, sna healaíona agus sa mheánmhúinteoireacht chomh maith le mic léinn a bhí ag tabhairt faoin chúrsa sa Ghaeilge agus sa Ghnó. Rinneadh na cainteanna seo sna ranganna teagaisc, áit ina mbíonn béim iomlán ar scileanna teanga na mac léinn, agus cuireadh síos ar ábhar an taighde go háirithe ról an rannpháirtí mar chuid de. Ar deireadh thiar thall, ghlac seisear mac léinn páirt sa staidéar phíolótach agus iad ag teacht ó chúrsaí agus ó bhlianta éagsúla. Cé go raibh roinnt deacrachtaí ann maidir le mic léinn ollscoile a earcú mar rannpháirtithe don staid phíolótach, foghlaimíodh an-chuid uathu ó thaobh leasú a dhéanamh ar an phlean taighde don phríomhstaidéar. Dhírigh formhór na leasuithe sin ar chúrsaí earcaíochta agus ar pháirt an fhoghlaiméora sa tionscadal lena n-áirítear:

- gan líon focal a chur le scéalta na bhfoghlaiméoirí,
- rogha a thabhairt do mhic léinn an Ghaeilge nó an Béarla a úsáid chun scríobh,
- an-bhéim a chur ar thábhacht na scéalta agus ar thuairimí pearsanta na mac léinn, agus
- dearbháin One4All a úsáid chun rannpháirtithe a mhealladh³⁵.

Mar chuid den staid phíolótach, bhí ar na mic léinn a bhí páirteach ann cuntas gearr a scríobh i nGaeilge faoina dtaithí foghlama féin ag baint úsáid as na leideanna scríbhneoireachta ar cuireadh ar fáil dóibh. Eagraíodh cruinniú taighde ar líne leis na foghlaiméoirí chun na treoirlinnte scríbhneoireachta seo agus na foirmeacha taighde a mhíniú dóibh go soiléir. Cuireadh in iúl do na mic léinn go mbeadh a gcuid eolais faoi chosaint an t-am ar fad, go mbeadh orthu foirm thoilithe a shíniú agus a roinnt leis an taighdeoir mar nasc ar Google Drive nó ar One Drive, agus go mbeinn ag iarraidh agallamh a dhéanamh le duine nó beirt chomh maith. Rinneadh taifeadadh ar an chruinniú taighde seo agus cuireadh ar aghaidh é d'aon mhac léinn nach raibh ábalta freastal air. Ar cheann de na lochtanna eile a bhain leis an staidéar phíolótach, tugadh faoi deara go raibh easpa doimhneachta le feiceáil i scéalta na mac léinn. D'fhéadfadh dhá chúis fhéideartha a bheith taobh thiar de sin:

³⁵ Bhí gá le leasú ar an iarratas um chead eitice de bharr athrú an mhodha earcaíochta. Cuireadh an leasú sin faoi bhráid an Choiste i mí Dheireadh Fómhair 2022 agus ceadaíodh é an mhí dár gcionn.

- clonadh na hinmhianaitheachta sóisialta agus na mic léinn ag iarraidh sonraí idéalacha a thabhairt don taighdeoir, agus
- caighdeán Gaeilge na bhfoghlaimoirí mar bhac ar a gcuid scríbhneoireachta.

Mar a luadh níos luaithe, bhí sé de rogha ag na mic léinn Gaeilge nó Béarla a úsáid sa phríomhstaidéar chun níos mó rannpháirtithe a earcú ach chuirfeadh sé seo le barántúlacht na scéalta chomh maith. Cuireadh an-bhéim fosta ar dhoimhneacht na scéalta i ngach aon teagmháil leis na mic léinn agus rinneadh forbairt ar liosta na leideanna scríbhneoireachta chun cuidiú leo dul níos doimhne san ábhar. Cuireadh mac léinn amháin faoi agallamh chomh maith bunaithe ar an scéal foghlama teanga a scríobh sé agus cé nár tháinig mórán athraithe ar an chur chuige agallóireachta, rinneadh forbairt ar scileanna agallaimh an taighdeora féin. In ainneoin laigí na staide píolótaí, tháinig roinnt torthaí luachmhara chun cinn maidir le taithí foghlama na mac léinn a thacaigh le hoiriúnacht na n-uirlisí agus na dteoiricí don ábhar taighde.

4.6.2 An Lucht Teagaisc

Ar mhaithe le roinnt teagascóirí agus léachtóirí a earcú don réamhthaighde, cuireadh ríomhphost chuig an lucht teagaisc go léir a bhí ag obair le Fiontar agus Scoil na Gaeilge an tráth sin. Luadh sa teachtaireacht chomh maith go rabhthas ag iarraidh teacht ar dhaoine nach mbeadh ag teagasc sa Scoil an chéad bhliain acadúil eile ionas nach gcuirfí aon duine as an áireamh. Sa deireadh bhí triúr teagascóirí sásta páirt a ghlacadh sa réamhthaighde a raibh cáilíochtaí difriúla agus méid áirithe blianta teagaisc bainte amach acu. De bharr theagmháil laethúil an taighdeora leis na teagascóirí seo sa tsuíomh oibre ní raibh gá le cruinniú taighde a eagrú ach roinneadh na cáipéisí go léir leo ar líne agus tugadh deis dóibh ceisteanna a chur roimh an agallamh. De bharr bhunú na teorach agallaimh ar scéalta na mac léinn, fiosraíodh oiriúnacht na huirlise taighde chun cosúlachtaí agus codarsnachtaí idir taithí an dá ghrúpa a mheas. Tháinig roinnt cosúlachtaí chun cinn, dá bharr, ó thaobh aistriú na mac léinn ón dara go dtí an tríú leibhéal, imní na bhfoghlaimoirí roimh labhairt na Gaeilge agus spriocanna dá gcuid mar mhúinteoirí féideartha. Aimsíodh nasc spéisiúil fosta idir moltaí na mac léinn d'ábhar an chúrsa agus straitéisí an lucht teagaisc le suim na bhfoghlaimoirí a mhúscailt ann i dtaca le hábharthacht na gceachtanna do na freagrachtaí proifisiúnta a bheidh acu amach anseo. Ní raibh gá, mar sin, le hathrú ar fhoinsé na gceisteanna don agallamh agus rinneadh an-fhorbairt ar scileanna idirphearsanta an taighdeora a chur in oiriúint don tsuíomh taighde. Toisc go raibh aithne mhaith ag an taighdeoir ar na hagallaithe ar fad, bhí gá le haire ar leith a thabhairt do dhinimic na n-

agallamh agus iad ag feidhmiú mar chomhshaineolaithe ar an ábhar. I measc na straitéisí agallóireachta ar leagadh béim orthu chun an t-agallamh a athrú ó chomhrá pearsanta go ceann proifisiúnta bhí:

- freagairtí neodracha a thabhairt ar ráitis na n-agallaithe,
- dotháin ama a thabhairt dóibh lena bpointe iomlán a dhéanamh, agus
- srian a chur le tionchar thuairimí an taighdeora ar fhreagraí na rannpháirtithe.

Cé go raibh sé sách deacair an tríú stráitéis seo a chur i bhfeidhm nuair a bhí dearcadh an taighdeora á lorg ag na rannpháirtithe taighde, ní raibh an oiread deacrachta céanna ag baint leis an fhad sin a choinneáil in agallaimh an phríomhstaidéir. Bhí dinimic níos gairmiúla ann i gcás rannpháirtithe ó institiúidí eile nach raibh an aithne chéanna ag an taighdeoir orthu agus nuair a cuireadh daoine sinsearacha ó na hinstiúidí sin faoi agallamh.

4.6.3 An Ceistneoir Iar-staidéir

Rinneadh píolótú ar an cheistneoir taighde d'fhonn iontaofacht an tsuirbhé a mheas, tástáil a dhéanamh ar na míreanna is ábhartha do na coincheapa éagsúla agus aiseolas a lorg maidir le foclaíocht na gceisteanna. Mar chuid den thriail phíolótach, scaipeadh an dréachtcheistneoir le dhá rang teanga agus le dhá léacht litríochta ag leibhéal na bunchéime agus le foghlaimeoirí a ghlac páirt i gcéim a haon den phríomhstaidéar cheana féin. Rinneadh é seo ar mhaithe le dóthain mac léinn a earcú chun an dréacht seo a thástáil ach gan an iomarca foghlaimeoirí a chur as an áireamh don phríomhcheistneoir. Míníodh go soiléir do na mic léinn seo go léir gur ceistneoir píolótach a bhí i gceist, cé chomh fada is a mhairfidh sé, stíl na gceisteanna a bhí in úsáid, nach raibh aon bhrú orthu tabhairt faoi agus nach mbeadh cead acu páirt a ghlacadh sa phríomhcheistneoir chomh maith. Sa deireadh, ghlac deichniúr páirt sa dréachtcheistneoir seo, naonúr acu a chríochnaigh é, agus iad ag teacht ó thrí ollscoil éagsúla, ceithre chúrsa dhifriúla agus meascán den chéad, tríú agus ceathrú bliain den chéim. Toisc nach raibh sampla suntasach i gceist, ní raibh sé d'acmhainn ag an taighdeoir tástálacha staitistiúla a rith agus míreanna an cheistneora a mheas. Baineadh úsáid as an staid phíolótach, ina n-ionad sin, chun tuairimí na rannpháirtithe faoi leagan amach an cheistneora a fháil agus na tuairimí sin a chur san áireamh do chruthú an phríomhcheistneora. Tugadh deis do na rannpháirtithe aiseolas a thabhairt ag deireadh an tsuirbhé maidir le soiléireacht agus le hábharthacht na gceisteanna in éineacht le haon mholtaí dá gcuid ó thaobh ceisteanna tábhachtacha eile a bhí fágtha ar lár nó fhad agus fhoclaíocht an cheistneora. Mhóthaigh na rannpháirtithe ar fad go raibh na ceisteanna an-soiléir agus an-

ábhartha araon ach bhí roinnt moltaí acu maidir le cruth na gceisteanna iad féin amhail an fhoclaíocht a bhí in úsáid agus cló na foclaíochta sin.

4.7 An Príomhstaidéar

Cuireadh tús leis an phríomhstaidéar i mí Aibreáin 2022 trí ríomhphost a chur amach chuig rúnaithe na sé ollscoil a roghnaíodh don taighde. Bhí sé mar sprioc an taighde ag an tús idir cúigear agus seisear mac léinn a aimsiú ó sé ollscoil i gceantair éagsúla ar fud na hÉireann. Ba leagan den tsampláil shrathaithe a bhí i gceist leis an chur chuige seo a chuirfeadh le comparáid idir taithí na ngrúpaí éagsúla agus le ginearálú na dtorthaí taighde. Ní raibh sé riamh ar chumas an taighdeora, áfach, an tsampláil randamach a chur i bhfeidhm toisc nach raibh fáil aige ar liosta fhochéimithe na Gaeilge i ngach uile ollscoil agus toisc gur bhraith roghnú na rannpháirtithe ar thoilteanas dá gcuid chun a bheith páirteach sa taighde. Rinneadh an réamhtheagmháil seo le fáil amach faoin dóigh is fearr chun taighde a dhéanamh sa roinn ábhartha agus i ngach cás, cuireadh an taighdeoir ar aghaidh chuig duine éigin sa scoil a bhí sásta feidhmiú mar phointe teagmhála. Cuireadh fiseán earcaíochta le chéile, ina raibh fotheidil Bhéarla, mar chur síos gonta ar an taighde agus ar ról an fhoghlaimeora mar chuid de. D'fheidhmigh an fiseán sin mar an chéad chéim teagmhála agus scaipeadh é ar na hollscoileanna go léir a bhí sásta páirt a ghlacadh sa staidéar ó mhí na Samhna ar aghaidh. Bhraith scaipeadh an fhíseáin ar na mic léinn ar chóras na hollscoile féin. I gcásanna áirithe, bhí léachtóirí sásta an cur i láthair a thaispeáint sna ranganna a bhí acu leo agus i gcásanna eile, roinneadh é trí ríomhphost nó trí ardán foghlama na scoile. Níor tháinig ach beirt mhac léinn i dteagmháil leis an taighdeoir i ndiaidh na chéad chéime earcaíochta seo agus bhí gá, mar sin, le cuairt ar na hollscoileanna iad féin agus labhairt go pearsanta leis na foghlaimeoirí.

Figiúr 4: Seat den scáileán ón fhíseán earcaíochta

The screenshot shows a Google Slides presentation titled "An Tionscadal (The Project)". The slide content includes:

- Taithí foghlama teanga fhoghlaimeoirí na Gaeilge ag an 3ú leibhéal
Language learning experience of 3rd level learners of Irish
- Scéal agus aistear an fhoghlaimeora (rudai dearfacha & diúltacha)
The story and journey of the learner (positive & negative aspects)
- Inspreagadh, cúiseanna foghlama agus pleananna teanga don todhchaí
Motivation, reasons for learning and future language plans

A video call overlay in the top right corner shows a woman speaking. A text box at the bottom of the slide reads: "I'm very interested in your motivation, the reasons why you're studying Irish at university, clideo.com". The browser address bar shows a Google Docs link.

D'éirigh go maith leis na cuairteanna agus é i bhfad níos éasca mic léinn a spreagadh le bheith páirteach sa taighde tar éis aithne a chur orthu. Ní hamháin gur chuidigh sé chun ceangal pearsanta a chruthú leis na mic léinn ach bhí sé níos fusa an staidéar a chur in iúl go soiléir agus béim a leagan ar na gnéithe is tábhachtaí de. Míníodh do na foghlaimeoirí gur próiseas réchúiseach a bhí i gceist leis an taighde agus go mbeadh sé de cheart acu éirí as ag am ar bith. Dúradh leo go ndéanfad siad an obair ina gcuid ama féin agus nach mbeadh brú ná deifir orthu riamh. Cuireadh fáilte roimh fhoghlaimeoirí de gach aon leibhéal Gaeilge agus cuireadh in iúl dóibh cé chomh tábhachtach is a bhí a gcuid scéalta chomh maith. Gealladh dóibh chomh maith go mbeadh an taighdeoir ar fáil thar ríomhphost don phróiseas taighde ar fad dá mbeadh ceisteanna nó deacrachtaí acu ag am ar bith. Eagraíodh cruinniú taighde ar líne leis na mic léinn go léir i ngach ollscoil a bhí ag iarraidh páirt a ghlacadh sa tionscadal agus baineadh leas as an chruinniú sin chun cearta dá gcuid a chur i gcuimhne dóibh, béim a leagan ar bhuntáistí an staidéir, léamh a dhéanamh ar na foirmeacha taighde ar fad, míniú a thabhairt ar cén chaoi le comhaid a roinnt ar Google Drive agus ar One Drive, agus deis a thabhairt dóibh ceisteanna a chur. Rinneadh taifeadadh ar an chruinniú taighde agus scaipeadh é ar na rannpháirtithe go léir, go háirithe orthu siúd nach raibh ábalta freastal air. Toisc go ndearnadh taifeadadh ar an chruinniú, tugadh deis do na foghlaimeoirí an ceamara a mhúchadh agus athraíodh na hainmneacha ar mhaithe lena gcuid eolais agus féiniúlachta a chosaint.

Ní raibh ach 12 fhoghlaimeoir ó na sé ollscoil sásta páirt a ghlacadh sa staidéar agus bhí ar an taighdeoir scóip an taighde a leathnú dá bharr. Cuireadh ríomhphost, mar sin, chuig gach

uile ollscoil ar fud na hÉireann ina bhfuil an Ghaeilge ar fáil mar ábhar ag leibhéal na bunchéime. Leanadh na céimeanna céanna a luadh thuas chun teacht ar rannpháirtithe ó na hollscoileanna breise seo agus sa deireadh aimsíodh 22 fhochéimí ar an iomlán le bheith páirteach sa staidéar, 14 acu a bhí sásta dul faoi agallamh chomh maith. Ní mór a aithint gur straitéis samplála neamhdhóchúlachta a bhí á cleachtadh sa staidéar de bharr úsáid na háis-shamplála chun rannpháirtithe a earcú. Is é bunús na straitéise seo ná go roghnaítear na rannpháirtithe taighde toisc go bhfuil siad sásta páirt a ghlacadh sa staidéar. Cé gur modh thar a bheith furasta é le cur i bhfeidhm, caithfear a bheith airdeallach faoin bhaol a bhaineann le straitéis samplála ina bhfuil baint ag féinroghnú. Nuair a ainmníonn na rannpháirtithe iad féin don taighde, d'fhéadfaí teacht ar shampla aonchineálach atá éagsúil ón phobal ghinearálta de bharr, mar shampla, leibhéal dearfachta nó diúltachta an ghrúpa i dtaca leis an ábhar taighde. Chuirfeadh sé seo bac ar ionadaíocht an tsampla a sholáthródh torthaí taighde a bheadh claonta i dtreo tuairimí foghrúpa áirithe. I gcomhthéacs an staidéir áirithe seo, d'fhéadfadh mic léinn atá thar a bheith spreagtha nó díspreagtha a bheith mar thoradh ar úsáid na háis-shamplála agus ní mór an chlaontacht fhéideartha a d'fhéadfadh a bheith baint le tuairimí na gcineálacha mac léinn sin a chur san áireamh agus anailís á déanamh ar shonraí an taighde.

The problem is that the types of respondents ... may be a specific type of 'eager-beaver' or 'gung-ho' respondent. Thus the results of the survey can only be generalized to 'eager-beaver' or 'gung-ho' people in the population rather than to the entire population

(Brown, 2001: 85).

Cé gur cuireadh an chlaontacht fhéideartha seo san áireamh, a d'fhéadfadh tarlú agus straitéis na háis-shamplála á cur i bhfeidhm, nuair a rinneadh anailís ar thorthaí an taighde, aithníodh í ní hamháin mar bhunshrian an staidéir ach mar dhúshlán dosheachanta chomh maith agus pobal taighde a bhfuil sé deacair teacht air in úsáid. Mar iarracht tuairimí claonta na rannpháirtithe féinroghnaithe a shárú fosta, cuireadh an-bhéim i ngach uile chumarsáid leo ar aidhmeanna an staidéir chun tuiscint a fháil ar fhíorthaithí fhochéimithe na Gaeilge. Cé go raibh sé mar rogha ag na mic léinn iad féin páirt a ghlacadh sa taighde, baineadh leas as roinnt critéar cuimsithe agus eisiama araon chun teacht ar na rannpháirtithe is oiriúnaí don ábhar taighde. Ar mhaithe le bheith páirteach sa taighde ní mór do na mic léinn a bheith ag tabhairt faoin Ghaeilge mar ábhar ag leibhéal na bunchéime in Éirinn. Cuireadh as an áireamh, mar sin, aon fhoghlaimeoir a bhí ag déanamh staidéar ar an Ghaeilge mar ábhar roghnaithe, a bhí ag tabhairt faoi chúrsa iarchéime agus a bhí lonnaithe in ollscoil thar lear.

Baineadh leas as modh na háis-shamplála chun teacht ar rannpháirtithe d'agallaimh an lucht teagaisc agus don cheistneoir iar-staidéir chomh maith. Nuair a cuireadh críoch le hanailís na scéalta agus na n-agallamh le fochéimithe na Gaeilge, a bhí mar bhunús fosta le treoir agallaimh an lucht teagaisc, seoladh ríomhphost chuig an cheann roinne i ngach uile roinn Gaeilge mar iarracht teacht ar léachtóirí agus ar theagascóirí araon don dara céim. Míníodh sa ríomhphost feidhm na n-agallamh i dtaca le haidhm an staidéir trí chéile agus iarradh ar an cheann roinne é a roinnt le baill foirne na roinne. Ba sa ríomhphost sin a leagadh amach critéir chuimsithe agus eisiámh a bhain leis an lucht teagaisc chomh maith, is iad sin go raibh siad ag teagasc na Gaeilge, nó ábhar eile ar nós na litríochta agus na filíochta trí mheán na teanga, mar léachtóir nó mar theagascóir ag leibhéal na bunchéime in Éirinn. Tháinig 14 lucht teagaisc i dteagmháil leis an taighdeoir agus rinneadh agallamh a eagrú leo ar líne nó aghaidh ar aghaidh ag am a bhí feiliúnach dóibh le linn na bliana acadúla 2023/2024. Cé nach ndearnadh cruinniú taighde leis na rannpháirtithe seo roimh ré, mar iarracht gan chur isteach ar obair dá gcuid, roinneadh na foirmeacha taighde ar fad in éineacht le míniú soiléir orthu i bhfoirm ríomhphoist leo agus tugadh deis dóibh aon cheisteanna a chur ag tús an agallaimh féin. I gcás an cheistneora taighde, cruthaíodh leagan Gaeilge agus Béarla den tsuirbhé agus scaipeadh iad i bhfoirm cód QR ar fhochéimithe na Gaeilge ar fud na tíre. Rinneadh seo arís trí ríomhphost a chur chuig cinn roinne na ranna Gaeilge agus iarradh orthu an ceistneoir, agus an mionchur síos air, a roinneadh le mic léinn dá gcuid. Thug 86 fhochéimí freagra ar an tsuirbhé i ndiaidh na céime seo, 68 acu a chríochnaigh é, agus cuireadh cúigear eile leis nuair a roinneadh an ceistneoir ar leathanach institiúid an taighdeora ar X.

4.8 Conclúid

Cuireadh síos go mion sa chaibidil seo den tráchtas ar mhodheolaíocht an taighde lena n-áirítear úsáid na modheolaíochta measctha agus í fréamhaithe go dlúth i bhfealsúnacht an taighdeora féin. Rinneadh plé ar an dóigh ar chuir teoiricí an ghoirt le dearadh an phlean taighde agus ar roghnú na n-uirlisí agus na modhanna anailísithe araon i gcomhair freagraí a thabhairt ar cheisteanna an staidéir. Caitheadh béim fosta ar thriail phíolótach an phlean sin agus ar na hathruithe a tháinig air, dá bharr, sular cuireadh tús leis an phríomhstaidéar. I ndiaidh críoch a chur leis an bhailiú sonraí fágadh 22 scéal agus 14 n-agallamh foghlama, 14 n-agallamh teagaisc agus 91³⁶ fhreagra ceistneora le hanailís a dhéanamh orthu, na torthaí díobh siúd a ndéanfar plé orthu i gCaibidil a Cúig, a Sé agus a Seacht den tráchtas.

³⁶ Níor cuireadh na freagraí neamhchríochnaithe as an áireamh ón anailís ach baineadh leas astu, ina ionad sin, do na míreanna den cheistneoir ar cuireadh freagra orthu.

5 Sonraí na Mac Léinn

Déanfar anailís sa chaibidil seo ar na sonraí go léir a bailíodh ó scéalta agus ó agallaimh na mac léinn a ghlac páirt sa staidéar. Mar a mhínítear sa chaibidil ar an mhodheolaíocht taighde, tugadh saoirse do na mic léinn seo sna tuairiscí a scríobh siad faoina dtaithí foghlama teanga féin. Cé go ndearnadh an scríbhneoireacht sin a threorú trí liosta de cheisteanna samplacha a chur ar fáil dóibh, atá ar fáil in aguisín an tráchtas, léirítear uathúlacht an phróisis foghlama sna scéalta a chuir siad le chéile. Is mar gheall ar an éagsúlacht sin go raibh ábhar machnaimh nach beag ag an taighdeoir maidir le cén dóigh gur cheart iniúchadh comparáideach a dhéanamh ar na cuntais ar fad agus meas a léiriú do scéal iomlán gach uile fhoghlaimeoir ag an am chéanna. Tháinig an éagsúlacht chéanna chun cinn i gcás na n-agallamh taighde fosta toisc gurbh é aidhm na n-agallamh sin plé níos doimhne a dhéanamh ar scéalta na mac léinn agus dul i ngleic le haon chlaonadh a d'fhéadfadh a bheith taobh thiar díobh idir an dá linn. De réir sheasaimh fhealsúnachta an tionscadail, a ndearnadh trácht orthu i gCaibidil a Ceathair den tráchtas, is iad sin claonadh na coibhneasachta agus claonadh an tógachais, tagann foghlaimeoirí an staidéir seo ar thuiscint faoina dtaithí foghlama trí pháirt ghníomhach a ghlacadh ann. Aithnítear tionchar an taighdeora agus an phróisis taighde araon ar an pháirt sin agus ar an tuiscint nua a n-eascaíonn aisti, tionchar nach féidir deireadh iomlán a chur leis riamh. Tagann an cur chuige criticiúil den anailís théamach a úsáidtear sa staidéar le bunús na seasamh sin de réir an aitheantais a thugtar do ról na rannpháirtithe sa phróiseas taighde mar ról ina mbaineann siad ciall as a dtaithí féin. In áit teacht ar fhíoreispéireas na mac léinn ó thaobh fhoghlaime na Gaeilge de, mar sin, cuirtear béim ar na gnéithe den phróiseas foghlama a gcuimhníonn siad orthu le linn dóibh a bheith páirteach sa taighde. Bunaítear an bhéim sin ar theagmháil dhomhain an taighdeora leis na sonraí ar fad trí phróiseas ionductach den anailís théamach a chur i bhfeidhm agus cuirtear in iúl torthaí na hanailíse sin ar bhonn croineolaíoch a chlúdaíonn gach uile chéim den phróiseas foghlama.

Figiúr 5: Treoir do théamaí ó scéalta na mac léinn

Téamaí ó Scéalta an Lucht Foghlama:

An taithí roimhe seo -

- taithí scoile
- teaghlach
- tréimhse thumthach

An taithí faoi láthair -

- cúis foghlama
- cúrsaí céime
- cumarsáid na Gaeilge

An taithí amach anseo -

- fostaíocht
- féidearthachtaí úsáide

5.1 Scéalta Foghlama Teanga

Tar éis teagmháil a dhéanamh le hinstitiúidí tríú leibhéal sa tír, ina bhfuil an Ghaeilge ar fáil mar ábhar ag leibhéal na bunchéime, agus cuairt a thabhairt orthu i gcásanna áirithe, cuireadh liosta le chéile de mhic léinn a raibh spéis acu páirt a ghlacadh sa staidéar. Eagraíodh cruinniú ar líne leis na rannpháirtithe féideartha sin ar mhaithe le mionchur síos a thabhairt dóibh ar an phróiseas taighde agus chun teoracha a roinnt maidir le scéal a scríobh faoina dtaithí foghlama teanga. Scaipeadh ceistneoir leis na daoine a bhí i láthair ag na cruinnithe sin, agus le daoine eile nach raibh ábalta a bheith ann, d'fhoill eolas a bhailiú faoi shonraí déimeagrafacha dá gcuid. Cuimsíodh mar chuid de na sonraí sin an ollscoil agus an bhliain ina raibh siad, an cúrsa a bhí ar siúl acu, an cineál oideachais a fuair siad ag leibhéal na bunscoile agus na hiar-bhunscoile araon, agus an teagmháil a bhí acu leis an teanga sa bhaile. Cé gur bailíodh 36 fhreagra ón cheistneoir, mar a tharlaíonn go minic i dtionscadail den chineál seo, níor ghlac gach éinne acu páirt sa staidéar féin. Ar deireadh bailíodh 22 scéal ó mhic léinn a bhí ag freastal ar naoi n-institiúid éagsúla agus leagtar amach an cúlra oideachais agus teaghlaigh a bhí acu ó thaobh na teanga de sa tábla seo a leanas.

Tábla 4: Sonraí déimeagrafacha ó mhic léinn na scéalta

Ollscoil		Cúrsa		Bliain		Scoil		Cúlra	
A	4	BA	18	1	6	Bun & Meán (B)	13	Gaeilge lasmuigh	4
B	4	BEd	3	2	5	Bun & Meán (G)	7	gan Ghaeilge lasmuigh	16
C	3	BComm	1	3	2	Bun (G)	1	Gaeilge laistigh	2
D	4			4	9	Meán (G)	1	gan Ghaeilge laistigh	
E	1								
F	1								
G	2								
H	1								
I	2								

37

Toisc go dtugtar aitheantas do shaol iomlán na bhfoghlaimoirí sa tionscadal, bhí deis acu sna tuairiscí a scríobh siad plé a dhéanamh ar chéimeanna éagsúla den phróiseas foghlama ó chomhthéacs na scoile ar aghaidh go dtí an tríú leibhéal agus na pleananna a bhí leagtha amach acu don todhchaí. Is fearr, dá réir, cur síos croineolaíoch a dhéanamh ar na scéalta fosta chun aistir teanga na bhfoghlaimoirí a rianú agus solas a chaitheamh, ag an am chéanna, ar ghnéithe cinniúnacha na n-aistear sin. Dírítear san anailís seo a leanas, mar sin, ar théamaí coitianta na scéalta ó phointí difriúla i saol na mac léinn.

5.1.2 Taithí Scoile

Dar le Ó Laoire (2009), má táthar chun leanúnachas a bhaint amach idir an t-oideachas dara leibhéal agus tríú leibhéal, teastaíonn tuiscint chuimsitheach ar churaclam agus ar chomhthéacs an iar-bhunoideachais. Déantar leathnú ar an tuiscint sin sa tráchtas seo trí chomhthéacs an bhunoideachais a chur san áireamh fosta agus breathnaítear ar an dá chomhthéacs seo mar thús an aistir foghlama do na rannpháirtithe taighde. Bhí taithí fhíordhearfach i leith fhoghlaím na Gaeilge ag an-chuid de na foghlaimoirí seo ag leibhéal na bunscoile agus na hiar-bhunscoile araon agus léiríodh gur minic a bhí dearfach na taithí sin faoi thionchar na múinteoirí. I gcás 12 rannpháirtí bhí go leor tagairtí sna scéalta do thréithe pearsanta agus proifisiúnta na múinteoirí agus don tionchar a bhí acu sin ar inspreagadh agus ar rannpháirtíocht na ndaltaí féin. Ó thaobh cheist na pearsantachta de, rinneadh trácht ar cé chomh spreagúil, tacúil, fáilteach agus foighneach is a bhí cuid de na múinteoirí chomh maith leis an tiomantas a léirigh siad don Ghaeilge, rud a chuir spraoi san fhoghlaím fiú san fhoghlaím a bhí dírithe ar scrúduithe. Luadh na modhanna éagsúla teagaisc ar bhain siad úsáid astu i dtaobh leis an úsáid a bhain siad as an Ghaeilge. Ar an lámh eile, ba léir an drochthionchar a bhí ag múinteoirí nach raibh spéis acu sa Ghaeilge ar an tsult a bhain na daltaí as an fhoghlaím.

³⁷ Is éard a chiallaíonn cúlra na mac léinn ná más rud é gur tógadh iad trí mheán na Gaeilge nó trí mheán an Bhéarla laistigh nó lasmuigh de na ceantair Ghaeltachta.

I mbunscoil, is cuimhin liom bhí uair sa mhaidin eagraithe ag ár múinteoir i rang a 3 nó a 4 chun an Ghaeilge a chríochnú chomh luath agus is féidir agus bhí sé soiléir dúinn bhí sé déanta aici chun fáil réidh léi agus bhí leabhar gramadaí ann agus bhí orainn an leathanach iomlán a dhéanamh ar ár stuaim fhéin agus níor thaitin sé liom agus bhí leadrán agus mearbhall orm

(ML_5)

D'fhéadfaí an tsuim láidir a bhí ag triúr mac léinn agus iad ar scoil a rianú sa pháirt a ghlac siad sna gníomhaíochtaí seach-churaclaim. Bhí beirt acu an-ghníomhach i gcur chun cinn na Gaeilge agus iad ina gceannaire Gaeilge nó ina mball de Choiste Gaelbhratach na scoile. Mar chuid den dá ról seo bhí sé de dhualgas orthu imeachtaí spráíula amhail quizeanna agus céilithe a eagrú nó páirt na scoile i bhfeachtais ar nós Sheachtain na Gaeilge agus Gaeilge 24 a rialú. I gcás an tríú duine seo, thapaigh sé an deis le húsáid a bhaint as a chuid Gaeilge trí pháirt a ghlacadh i gcomórtais díospóireachta de chuid Gael Linn.

When I reached second year, I joined my school's Coiste Gaelbhratach. I was on the Coiste Gaelbhratach from second to sixth year. Here, we organised events such as Seachtain na Gaeilge, many tráth na gceist's and lots of céilís with the surrounding primary schools

(ML_8)

B'ábhar spéise é go ndearna an bheirt chainteoirí dúchais saintagairt don spéis a chuir siad i litríocht na Gaeilge agus iad ar scoil, go háirithe mar gheall ar an bhaint a bhí ag cuid den litríocht sin lena gceantar dúchais féin. Chuir beirt eile, nár chainteoirí dúchais iad, spéis sa staidéar a rinne siad ar scoil in amanna ar ábhair teanga nach raibh bainteach le curaclam na Gaeilge.

Ceann de na rudaí is mó a mhaireann i mo chuimhne nó ag léamh [leabhar ón cheantar] agus muid i Rang a Sé. Dar ndóigh, níl an leabhar ar churaclam bunscoile, ach mar gheall ar an nasc áitiúil, léigh gach duine [é] agus iad i Rang a Sé. Silim go raibh tionchar ollmhór ag sin ar mo thaithí mar fhoghlaimeoir Gaeilge, ag léamh píosa litríochta a scríobhadh i mo cheantar dúchais féin, cothaíodh bród ionam go raibh na daoine a tháinig romham ábalta píosa litríochta chomh pléisiúrtha a chumadh agus gur tháinig píosaí cáiliúil litríochta ó bhéal mo dhaoine muinteartha féin

(ML_11)

Bhí an bhéim neamhchuraclaim seo ar cheann de na buntáistí a luadh i dtaca le cúrsaí tumoideachais in éineacht leis an ardchaighdeán teagaisc, an t-atmaisféar speisialta agus cumas teanga na ndaltaí. Chuaigh triúr chomh fada le comparáid a dhéanamh idir caighdeán an teagaisc i scoileanna T1 agus scoileanna T2 mar cháineadh ar chóras na scrúduithe trí chéile. In ainneoin thairbhe an tumoideachais, áfach, rinne ceathrar plé ar an mheon dhiúltach a bhí ag cuid de na daltaí i leith úsáid na Gaeilge ar scoil agus iad ag iarraidh diúltú do rialacha na scoile. Níos suntasaí fós, bhí tionchar láidir ag an mheon seo ar dhearcadh agus ar chleachtas teanga an fhoghlaimeora féin agus labhair beirt faoin dóigh ar éirigh siad as an Ghaeilge a labhairt ar feadh tamaill.

Is cuimhin liom go raibh iontas an domhain orm nach fonn ar na scoláirí eile i mo rang Gaeilge a labhairt liom agus iad ag spalpadh Béarla sa scoil. Níor thuig mé cén fáth gur labhair siad Béarla liom agus dúirt siad liom i mbeagán focal gur rud náireach a bhí sa nGaeilge. Labhair mé Béarla le mo mham & ba dhrugall dom Gaeilge a labhairt le m'athair ag an am mar gheall ar an dearcadh a bhí agam ag an am, is stóigh mar gheall ar timpeallacht ina raibh mé ann

(ML_9)

5.1.3 Teaghlach

Cé go mbraitheann sealbhú na Gaeilge, a bheag nó a mhór, mar theanga mhionlaithe ar an chóras oideachais, tá tábhacht fós ag baint le cúrsaí teaghlaigh. Aithnítear fosta ar bhonn idirnáisiúnta an tábhacht a bhaineann le daoine eile ar nós ball den teaghlach mar chuid den phróiseas foghlama agus an ról a d'fhéadfadh siad glacadh mar eiseamláirí, spreagthóirí nó úsáideoirí teanga. Bhí neart tagairtí i scéalta na mac léinn do chúrsaí teaghlaigh agus don teagmháil, nó don easpa teagmhála, a bhí acu leis an Ghaeilge sa bhaile. Luaigh triúr a d'fhreastail ar scoileanna T1 agus ar scoileanna T2 na deacrachtaí a bhí acu leis an obair bhaile ar scoil toisc nach raibh Gaeilge ar thoil a dtuismitheoirí. Cé gur chuir an easpa Gaeilge seo brú ar na páistí agus ar na tuismitheoirí araon, mhínigh rannpháirtí amháin gur fhoghlaim sé conas a bheith ag obair as a stuaim féin dá bharr.

Níl Gaeilge ag mo thuismitheoirí agus ba é sin an spreagadh a bhí acu mé a chur sa Ghaelscoil. Is cinnte go raibh dúshlán ann chomh maith bainteach leis sin. Níorbh fhéidir leo cabhrú liom le m'obair bhaile, streachailt a chuir cúpla deora sa bhreis ar an tábla a bhí cheana féin tuilte agus mé ag déanamh mata le m'athair sa chistin. Ach spreag sé mé le bheith níos neamhspleách agus úsáid a bhaint as mo thionscnamh mar is cinnte nach raibh mo thuimitheoirí mórán cabhrach sa mhéid sin

(ML_17)

Bhí teagmháil de shaghas éigin ag an-chuid de na rannpháirtithe eile leis an Ghaeilge sa bhaile ach bhí codarsnacht láidir ann ó thaobh láidreacht agus mhinicíocht na teagmhála sin. Ar an taobh ba láidre de bhí an bheirt chainteoirí dúchais a bhí tógtha go huile is go hiomlán trí mheán na Gaeilge. I gcás duine amháin acu bhí sé tumtha i saol na Gaeilge agus é ag fás aníos i gceantar Gaeltachta. Ní raibh air an Ghaeilge a fhoghlaim riamh agus bhí Gaeilge labhartha iontach aige mar gheall ar an pháirt ar ghlac sé i ngrúpaí óige agus i ranganna filíochta nó damhsa. Thug an mac léinn seo faoi deara an buntáiste a bhí aige i gcomparáid le daltaí eile ar scoil nach raibh Gaeilge acu sa bhaile ach d'aithin sé na bearnaí a bhí aige fós ina chumas gramadaí. I gcás an chainteora dúchais eile, cé nach raibh sé ina chónaí ann, chuir an nasc teaghlaigh a bhí aige le ceantar Gaeltachta go mór leis an tsult a bhain sé as filíocht na Sraithe Sinsearaí ar scoil. Bhí deis aige fosta taighde a dhéanamh ar an cheantar áirithe seo mar chuid den obair chúrsa ar an tríú leibhéal.

Rinne triúr eile trácht ar an chumas a bhí ag tuismitheoir amháin, ar a laghad, dá gcuid sa Ghaeilge agus ar an chuidiú a fuair siad dá réir lena gcuid foghlama. Mar a mhínigh duine amháin acu, bíonn deis aige an teanga a chleachtadh ar bhonn laethúil agus is mór an spreagadh a fhaigheann sé ó ardchumas a athar chun feabhas a chur ar a chuid Gaeilge féin. Bhí tagairtí ann i scéalta na mac léinn eile do bhaill teaghlaigh nár tuismitheoirí iad amhail deirfiúracha, deartháireacha nó seantuismitheoirí a raibh cumas sa Ghaeilge acu agus a bhí, i gcásanna áirithe, sásta agus ábalta an teanga a úsáid leo. Ba dhíol suime é gur luaigh beirt rannpháirtithe gur iarr gaolta dá gcuid orthu an Ghaeilge a mhúineadh dóibh agus i gcás beirt eile gur fheidhmigh a gcumas teanga mar thréith speisialta dóibh ó thaobh an teaghlaigh de.

Ní gaelgoirí iad mo thuistí ach bhí beagánín Gaeilge ag mo sheanathair agus tá Gaeilge ag mo dheirfiúr. Nuair a bhí mé óg labhair mé as Gaeilge le mo sheanathair don chuid is mó. Níor fhreastal éinne i mo chlann ar gael scoileanna agus anois tá siad ag iarradh ar mé féin agus mo dheirfiúr píosa gaeilge a mhúineadh dóibh

(ML_7)

5.1.4 Tréimhse Thumthach

Samhlaítear go forleathan an seasamh a bhaineann leis na ceantair Ghaeltachta fós mar chroílár údarásach na Gaeilge. Tagann na mílte chuig na ceantair seo gach uile bhliain chun úsáid a bhaint as an teanga nó chun blaiseadh a fháil den tsaol agus den chultúr a bhaineann léi. B'iomaí trácht a bhí i dtuairiscí na rannpháirtithe ar thréimhse a chaith siad ag staidéar nó ag obair i gcoláiste samhraidh sa Ghaeltacht. I gcuid de na tráchtanna seo bhí mionchur

síos ar thairbhe na dtréimhsí tumthacha sin ó thaobh chumas, mheon nó chur amach na mac léinn i dtaca leis an Ghaeilge. Bhain mic léinn áirithe sult as cultúr ceolmhar, réchúiseach agus cineálta na Gaeltachta, mar a chuir siad féin síos air, nó as cé chomh suaimhneach is a bhí sí mar áit agus mar thimpeallacht foghlama. Tháinig feabhas ar mhuinín agus ar thuiscint foghlaimeoir amháin tar éis dó coicís a chaitheamh sa Ghaeltacht le linn an tsamhraidh, feabhas a mhothaigh sé fós nuair a d'fhill sé ar an ollscoil. Thuig foghlaimeoir eile an tábhacht a bhain leis an teanga a úsáid lasmuigh den chomhthéacs foghlama i ndiaidh dó forbairt a dhéanamh ar a chuid scileanna labhartha agus é ag obair mar cheannaire i gcoláiste samhraidh.

I mbliana, chuaigh mo scileanna labhartha i bhfeabhas agus d'fhoghlaim mé cé chomh tábhachtach atá sé le bheith ag labhairt as Gaeilge taobh amuigh de ranganna. D'oibrigh mé mar cheannaire i (gcoláiste samhraidh) an samhraidh seo cáite agus ar ndóigh, bhí orm Gaeilge amháin á labhairt

(ML_10)

Luaigh mac léinn amháin go raibh air seimeastar a chaitheamh sa Ghaeltacht mar chuid dá chéim agus in aineoinn gurbh as an Ghaeltacht chéanna dó bhí an-tairbhe ag baint leis an tseimeastar ó thaobh na gramadaí de. Mar a mhínigh sé féin, tugadh deis dó staidéar ceart a dhéanamh ar ghramadach a chanúna, deis nach raibh faighte aige roimhe sin sa chéim. Ba iad na daltaí meanscóile a tháinig chuig ceantar dúchais an fhoghlaimeora seo gach uile shamhradh chun freastal ar champa samhraidh a chuir buntáiste a thógála ar a shúile dó. Bíodh is go raibh an teanga aige ón chliabhán, mhothaigh an mac léinn go raibh dua fós ag baint le céim a dhéanamh sa Ghaeilge agus go raibh meas tuillte, dá bharr, ar an mhéid iarrachta a chuir sé isteach. Tá codarsnacht spéisiúil idir an taithí áirithe seo agus an tuairim a bhí ag foghlaimeoir eile nach mbíonn ar chainteoirí dúchais an aird chéanna a thabhairt ar chúrsaí gramadaí mar gheall ar nádúrthacht a gcuid cainte. Cé go raibh an duine áirithe seo bródúil as an chumas a bhí bainte amach aige sa Ghaeilge, ba léir gur tháinig laghdú ar an bhród sin nuair a rinne sé comparáid idir a chumas féin agus cumas na gcainteoirí dúchais.

5.1.5 Cúis Foghlama

Dírítear anois ar leibhéal an oideachais ag a bhfuil na foghlaimeoirí seo faoi láthair, is é sin an tríú leibhéal, agus ransú á dhéanamh ar an réimse cúiseanna éagsúla a bhfuil siad ag tabhairt faoi bhunchéim sa Ghaeilge. Breathnaítear ar na cúiseanna seo mar inspreathadh tosaigh na bhfoghlaimeoirí agus feictear gur minic a tháinig siad faoi scáth cúrsaí gairme, taithí scoile agus chumas na rannpháirtithe sa Ghaeilge nó, ar an lámh eile, de bharr an

chumais a bhí uathu sa teanga. Ba mhinic fosta a bhí níos mó ná cúis amháin ag gach uile mhac léinn agus leagtar amach na cúiseanna a luaigh siad ar an iomlán i dtábla 5 thíos. Léirítear i gcás amháin go raibh ar fhoghlaimeoir áirithe an Ghaeilge a dhéanamh mar ábhar ar mhaithe le cead a bheith aige aistriú chuig cúrsa eile sa dara bliain den chéim³⁸. Faightear mionchur síos i gcás foghlaimeoir eile ar an chinneadh a rinne sé féin aistriú ó chéim eolaíochta go céim sa Ghaeilge chun ról a ghlacadh leis an teanga a chosaint agus a chaomhnú.

Tábla 5: Cúiseanna foghlama na mac léinn

Cúis Foghlama	Líon na Mac Léinn
caighdeán níos airde a bhaint amach	4
spéis sa mhúinteoireacht	4
spreagadh a n-iarlmhúinteoirí	3
gairm a fháil leis an teanga	3
grá don Ghaeilge nó spéis inti	3
taitneamh aisti mar ábhar scoile	2
caighdeán maith sa teanga cheana féin	2
cur chun cinn na Gaeilge	2
taithí dhearfach ar scoil	1
taithí dhearfach sa Ghaeltacht	1

Aithnítear an difríocht mhór a bhaineann le bunchéim a dhéanamh sa Ghaeilge i gcomparáid le staidéar a dhéanamh uirthi mar chuid de bhunchéim san oideachas ach cuireadh spéis, mar sin féin, i ról na teanga mar chuid de chúis foghlama na n-ábhar oide. Ba í an mhúinteoireacht a bhí mar phríomhaidhm an triúir foghlaimeoirí a raibh céim sa bhunmhúinteoireacht ar siúl acu. I gcás beirt acu bhí grá don Ghaeilge ceangailte leis an aidhm sin agus iad sásta go mbeadh deis acu staidéar a dhéanamh ar an teanga agus í a mhúineadh chomh maith. Ní raibh scéal chomh dearfach sin ag an tríú duine, áfach, agus é buartha go gcuirfeadh a chumas sa Ghaeilge bac ar a chuid pleananna dul leis an mhúinteoireacht ag leibhéal na hollscoile. Bhí codarsnacht spéisiúil le sonrú fosta idir na hionchais a bhí ag na hábhair oide seo do chéim san oideachas ó thaobh na Gaeilge agus an ról a bhí aici sa deireadh. Shíl duine amháin acu nach mbeadh sé ach ag déanamh staidéar ar an dóigh leis an Ghaeilge a mhúineadh do dhaltaí scoile agus bhí duine eile ag súil go mbeadh cumas i bhfad níos fearr ag mic léinn eile an chúrsa sa teanga. Ní hamháin go raibh míréir le haimsíú idir céard a bhí na rannpháirtithe ag súil leis i dtaca le bunchéim san oideachas agus céard a bhí ag tarlú ar an chéim sin ach bhí difríocht ann chomh maith maidir le mianta na bhfochéimithe Gaeilge

³⁸ Luaigh an mac léinn seo go raibh deacrachtaí aige ar dtús leis an Ghaeilge a dhéanamh sa dara bliain den ollscoil tar éis dó cailleadh amach ar an chéad bhliain den chúrsa.

agus spriocanna na gcúrsaí a raibh siad ag tabhairt fúthu. Shíl beirt fhoghlaimeoirí go mbeadh siad ag díriú isteach i bhfad níos mó ar an Ghaeilge í féin a fhoghlaim agus bhí díomá ar fhoghlaimeoir eile ó thaobh mhéid na béime a leagtar ar labhairt na teanga. Bhí rannpháirtí amháin buartha chomh maith faoi ábhar na léachtaí a thuiscint agus faoi ríomhphoist a sheoladh trí mheán na Gaeilge le linn na céime mar gheall ar a chumas féin sa teanga agus é ag teacht ó scoileanna T2.

I genuinely thought I would not be able to understand the lectures etc. because I was not fluent going in but writing this since I started the course, I can thoroughly say that I have learned so much Gaelge. ... When I heard my lecturer say we had to have all correspondence through Irish, I genuinely jumped but now it is like second nature to me. I genuinely thought I wouldn't be able to send all emails through Irish, but I can do it in my sleep now. From learning the language through English in secondary school it was obviously a big change for me to have all lectures delivered through Irish but surprisingly I can understand the lectures, and the lecturers are there to help and support you in any way possible when needed

(ML_6)

5.1.6 Cúrsaí Céime

Mar an chéanna le múinteoirí ag leibhéal na bunscoile agus ag leibhéal na hiar-bhunscoile, ba mhór an tionchar a bhí ag léachtóirí agus ag teagascóirí araon ar na foghlaimeoirí seo ar an tríú leibhéal. Rinne naonúr trácht ar an tacaíocht agus ar an chúnamh a fhaigheann siad ón lucht teagaisc agus iad ag feidhmiú mar dhaoine atá cineálta, cumasach agus inspioráideach. Chuir rannpháirtí amháin síos ar an phobal láidir atá ann idir mhic léinn agus lucht teagaisc na céime agus dar le beirt eile is é an pobal nó an tacaíocht seo a chuidíonn leo le haon deacrachtaí a shárú. Rinne beirt fhoghlaimeoirí cáineadh, áfach, ar an easpa éagsúlachta ó thaobh na canúna de a bhí ann i measc daoine a bhí ag teagaisc ar an chéim, rud a chuir bac ar an tuiscint a bhí acu ar a gcanúint féin. Cé gur admhaigh duine amháin acu go raibh níos mó éagsúlachta ann i measc na léachtóirí, ba iad na teagascóirí a bhí na mic léinn ag plé leo den chuid is mó. Anuas air sin, mhothaigh mac léinn eile nach raibh an lucht teagaisc ar an eolas faoin réimse dúshlán a bhaineann leis an Ghaeilge a fhoghlaim toisc go raibh formhór acu ina gcainteoirí dúchais.

Is cainteoirí dúchaiseach iad an chuid is mó de mo léachtóirí agus braithim féin agus na daoine eile I mo rang san ollscoile nach bhfuil a lán tuiscint ag na daoine ag múineadh sa tríú leibhéal mar gheall ar cé chomh deacair is atá an teanga

(ML_18)

Dream eile a bhíonn tionchar nach beag acu ar an taithí foghlama ná lucht na céime féin agus bhí roinnt tagairtí i scéalta na rannpháirtithe seo do chaighdeán agus do chur chuige na gcomhfhoghlaimoirí sin. Chaith beirt rannpháirtithe béim ar an easpa cumais a bhí ag na foghlaimoirí eile sa teanga agus, i gcás duine amháin acu, ní raibh sé ar a chompord ag labhairt leo i nGaeilge dá bharr. Cé gur luaigh duine den bheirt seo nach mbíonn mórán spéise ag na mic léinn san ábhar ach an oiread, rinne foghlaimoir eile comparáid idir meon na ndaltaí a raibh sé ar scoil leo agus an grá atá ag daoine don Ghaeilge ag leibhéal na céime. Is minic mar sin gurb ag an ollscoil a chasann daoine, den chéad uair i gcásanna áirithe, le foghlaimoirí eile a bhfuil an-spéis agus an-chumas acu sa Ghaeilge. D'fhéadfadh an comhluadar nua seo cur le spéis agus le cumas an fhoghlaimora aonair, agus é ag foghlaim ó na cainteoirí eile seo (2)³⁹, nó d'fhéadfadh sé dochar a dhéanamh dá fhéinmhuinín má tá cumas níos ísle aige sa teanga (2). Nuair a bhí na rannpháirtithe ag scríobh faoin úsáid a bhaineann siad féin as an teanga, rinne seachtar acu tagairt do na cairde ar bhuail siad leo ar an chúrsa agus a labhraíonn siad Gaeilge leo anois. B'ábhar suime é go mbaineann rannpháirtí amháin úsáid as an Ghaeilge agus é ag caint le foghlaimoirí áirithe ach gur Béarla a úsáideann sé i gcuideachta foghlaimoirí eile nach bhfuil chomh muiníneach sin sa teanga. I gcás beirt eile, áfach, is i mBéarla a bhíonn siad féin agus a gcairde ag caint mar gheall ar náire an ghrúpa ó thaobh a gcumais sa Ghaeilge nó ar an éascaíocht a bhaineann le comhrá a bheith acu ina máthairtheanga.

I have tried to get some of my friends to practice with me in our spare time but it hasn't ever happened. I think we are all slightly embarrassed to speak to each other as we feel we aren't good at it

(ML_3)

Mar a luaitear cheana féin, ní i gcónaí go raibh ionchais na mac léinn ó thaobh ábhar na céime agus an taithí a bhí acu ar an chúrsa ag teacht lena chéile. Bíodh sé sin mar atá, luaigh seachtar acu gur bhain siad sult as an chúrsa tríd is tríd agus gur minic a fuair siad spreagadh ó ábhar na léachtaí nó na ranganna féin. Léirítear sa chéad tábla eile na tagairtí a bhí ann i dtuairiscí na rannpháirtithe do ghnéithe ar leith den chúrsa ar bhain, agus nár bhain, siad taitneamh astu.

³⁹ Is ionann na huimhreacha seo agus líon na mac léinn a raibh an téama áirithe seo den phróiseas foghlama luaite i scéalta dá gcuid.

Tábla 6: Gnéithe den chúrsa ar bhain agus nár bhain na mic léinn taitneamh astu

Rudaí Taitneamacha	Líon na Mac Léinn	Rudaí Neamhthaitneamacha	Líon na Mac Léinn
teagasc dírithe ar ghramadach	2	easpa gnéithe nua den teanga	1
béim a chuirtear ar úsáid na Gaeilge	1	teagasc ar líne de bharr na paindéime	1
modúl ar an scéalaíocht & bhéaloideas	1	modúl ar Ghaeilge na hAlban	1
topaici dúshlánacha m.sh. an litríocht	1		

40

Rinne beirt rannpháirtithe trácht ar na deacrachtaí a bhí acu le hábhar na céime ar dtús ach tháinig laghdú sa dá chás ar na deacrachtaí sin de réir mar a ndeachaigh siad i dtaithí air. Ó thaobh na gramadaí de, mhothaigh beirt fhoghlaimeoirí go raibh na ranganna gramadaí ró-éasca in amanna agus shíl foghlaimeoir eile nach raibh deis acu staidéar domhain a dhéanamh ar an ghramadach mar chuid den chéim. Cháin triúr acu fosta an easpa rogha a bhí i gceist maidir le modúil an chúrsa agus iad den tuairim go raibh an-iomarca béime curtha ar chúrsaí litríochta (1), gur chuir an clár ama isteach go mór ar na roghanna a bhí ar fáil (1) nó gur cheart díriú isteach níos mó ar ábhair chomhaimseartha (1). Chreid an tríú rannpháirtí seo gur mór an spreagadh a bheadh ann i dtopaici nua-aimseartha d'fhoghlaimeoirí na Gaeilge le húsáid a bhaint as an teanga ina saol féin tar éis dóibh an bhunchéim a bhaint amach.

Tuigim an tábhacht atá ag baint lena scéaltaí agus faoi stair na teanga agus gach rud mar sin, agus tá meas mór agam den chuid seo den gcultúr na hÉireann, ach, is é mo tuairim láidir go gcaithfidh na hOllscoileanna ar fud na tíre na topaici níos nua-aimseartha a múineadh níos mó. Tá suim agus grá mór agam den Ghaeilge agus ceapaim go raibh na ochtó mhic léinn eile a rinne stadéir ar an Ghaeilge, mar an gcéanna, mar sin, is doigh liom go gcaithfidh na léachtóirí agus na múinteoirí na daltaí cósúil liomsa a spreagadh chun leanúint ar aghaidh leis an nGaeilge in ár shaolta

(ML_18)

Ó thaobh shealbhú na Gaeilge de, dírithear anois ar dhúshláin agus ar straitéisí foghlama na rannpháirtithe mar léiriú ar an dul chun cinn atá déanta acu go dtí seo ar an chéim agus ar an fheabhas atá fós le déanamh acu. Agus iad ag scríobh faoi na deacrachtaí a bhíonn acu ar an chúrsa, rinne seisear foghlaimeoirí trácht ar chúrsaí gramadaí, dúine amháin a bhí ag trácht go sonrach ar ghramadach a chanúna féin, triúr acu ar chanúintí agus triúr eile ar chomhréir nó ar scríobh na Gaeilge. As an chúigear mac léinn a bhíonn ag streachailt le cúrsaí gramadaí,

⁴⁰ Bíodh is gur bailíodh scéalta ó 22 mhac léinn, ní dhearna gach uile dhuine acu cur síos ar na rudaí ar thaitin agus nár thaitin leo faoin chéim. Is mar sin atá sé i gcás roinnt topaici eile, rud a fhágann nach mbíonn líon na mac léinn sa staidéar agus sna táblaí ag teacht lena chéile i gcónaí.

mhínigh beirt acu gur eascair an streachailt áirithe seo as an bhéim a leagtar ar labhairt na Gaeilge i scoileanna T1. Ar an dóigh chéanna, luaigh foghlaimeoir eile go mbíonn sé ar a chompord ag labhairt na teanga seachas ag scríobh ná ag léamh toisc nach raibh taithí leanúnach aige leis na scileanna sin a chleachtadh trí mheán na Gaeilge agus é ag freastal ar scoileanna T2. B'fhearr le foghlaimeoir eile an Ghaeilge a labhairt nó a léamh fosta mar gheall ar fheiceálacht na mbotún ina chuid scríbhneoireachta. Rinne beirt cur síos ar na deacrachtaí a bhíonn acu leis an Ghaeilge a fhoghlaim mar mhíniú ar an dóigh ar scríobh siad faoina dtaithí foghlama teanga trí mheán an Bhéarla. Luaigh duine amháin acu go mbíonn náire air faoina chumas sa teanga agus d'admhaigh an duine eile go mbíonn deacrachtaí aige le habairtí a chumadh i nGaeilge. Cé go mbíonn inní de shíor ar fhoghlaimeoir amháin roimh an Ghaeilge a labhairt, braitheann an leibhéal compoird a bhíonn ag beirt eile ar an duine a bhfuil siad ag caint leis. Mhínigh mac léinn amháin acu go dtagann lagmhisneach air in amanna agus é ag labhairt le cainteoirí atá thar a bheith cruinn agus luaigh an dara mac léinn go mbíonn sé ar a shuaimhneas ag labhairt le foghlaimeoirí eile seachas le cainteoirí dúchais. Mar mhalairt air seo, faigheann duine de na rannpháirtithe spreagadh ó bheith ag labhairt le cainteoirí cumasacha agus iad ag feidhmiú mar eiseamláirí teanga dó.

What motivates you in relation to learning Irish at university? Give examples.

“Listening and talking to very good Irish speakers and trying to meet their Standard”

(ML_1)

Rinneadh idirdhealú sna scéalta ar na scileanna teanga atá feabhsaithe go mór ag na mic léinn agus ar chinn eile a bhfuil feabhas fós ag teastáil orthu. Léirítear an t-idirdhealú seo i dtaobh leis na straitéisí foghlama a ndearna na rannpháirtithe trácht ar leith orthu i dtábla 7 thíos.

Tábla 7: Dul chun cinn agus straitéisí foghlama na mac léinn

Forbairt Déanta	Líon na Mac Léinn	Feabhas ag Teastáil	Líon na Mac Léinn	Straitéisí Foghlama	Líon na Mac Léinn
labhairt na Gaeilge	4	scríobh na Gaeilge	2	ábhar trí mheán na Gaeilge	4
féinmhuinín sa teanga	2	léamh na Gaeilge	2	na meáin shóisialta	2
léamh na Gaeilge	1	cumas gramadaí	1	úsáid na teanga ina saol pearsanta	1
cruinneas	1	cumas i gceantúint ar leith	1	freastal ar imeachtaí Gaeilge	1
fuaimniú	1	féinmhuinín sna scileanna ar fad	1		
stór focal	1				
cumas go ginearálta	1				

41

⁴¹ Is éard atá i gceist le hábhar trí mheán na Gaeilge ná cláir theilifíse agus raidió, scannáin, podchraoltaí agus amhráin atá ar fáil i nGaeilge.

As an ochtar mac léinn atá muiníneach as a gcumas sa Ghaeilge, bíodh sé gur tháinig feabhas ar an mhuinín sin laistigh nó lasmuigh den chéim, leirítear go gcuireann siad fáilte roimh bhotúin mar dheis foghlama (2), go gcaitheann siad béim ar dheiseanna úsáide (2) nó ar iarracht foghlama (1) mar chúis léi, agus go dtagann forbairt ar a gcuid muiníne agus iad ag obair leis an Ghaeilge (1). I gcás foghlaimeoir eile nach bhfuil chomh muiníneach céanna, cuireann an easpa féinmhuiníne sin isteach go mór ar an bhród a mhothaíonn sé as an Ghaeilge.

Even now, I write this story in English as I am too self-conscious of grammatical mistakes and imperfect sentence structure. Despite Gaelgeoir being part of my identity, I do not always feel capable of showing the pride I feel

(ML_2)

5.1.7 Cumarsáid na Gaeilge

Cé nach ndearna ach seisear foghlaimeoirí tagairt do na straitéisí a mbaineann siad úsáid astu chun cur lena gcuid foghlama den Ghaeilge, ba léir na cosúlachtaí idir na straitéisí áirithe seo agus na deiseanna úsáide teanga a bhí luaite ag foghlaimeoirí eile. B'iomaí trácht a bhí sna scéalta ar dheiseanna na mac léinn chun úsáid a bhaint as an teanga laistigh agus lasmuigh den chúrsa Ghaeilge. Mar léiriú ar na deiseanna a bhíonn ar fáil ag leibhéal na hollscoile rinne seisear tagairt d'imeachtaí na gcumann Gaelach faoi seach agus luaigh beirt tréimhse a chaith siad i lóistín Gaeilge mar chuid de scéim cónaithe na n-ollscoileanna. Rinne seisear trácht ar an úsáid a bhaineann siad as an Ghaeilge i measc na gcairde atá acu ar an chúrsa agus bhí tagairtí ann fosta do spásanna Gaelacha (1), d'fheiceáilacht na teanga ar champas (1) agus don tseasamh láidir a bhíonn ag ceol agus cultúr na Gaeilge mar chuid de shaol na hollscoile (1).

Ar mhaithe le léargas a fháil ar shaol iomlán na rannpháirtithe, caitear béim ar leith ar an teagmháil a bhíonn acu leis an Ghaeilge lasmuigh den chúrsa agus den champas. Chuir seachtar síos ar an úsáid a bhaineann siad as an teanga ar na meáin shóisialta agus, mar a mhínigh beirt acu, is bealach gníomhach é seo lena bhféiniúlacht féin mar chainteoirí Gaeilge a fhréamhú ar líne agus leis an Ghaeilge a chur chun cinn. Rinne ceathrar tagairt d'ábhar Gaeilge ar nós clár raidió, teilifíse nó podchraoltaí agus luaigh ceathrar eile cairde agus daoine a bhfuil aithne acu orthu lasmuigh den ollscoil agus a bhfuil Gaeilge ar a dtoil acu. Bhain triúr acu úsáid as an teanga mar chuid den phost a bhí acu, mar mhúinteoir, mar oifigeach teanga nó mar fheighlí leanaí, agus bhí sé de nós ag triúr eile freastal ar imeachtaí Gaeilge go minic. Luaigh beirt fhoghlaimeoirí an bhaint a bhíonn acu leis an phobal Ghaeilge

i gcoitinne agus mar a mhínigh foghlaimeoir eile mothaíonn sé mar chuid den phobal sin anois tar éis dó tosú ar a chéim ollscoile. Ba dhíol spéise é gur chuir rannpháirtí amháin síos ar an úsáid a bhaineann sé as an Ghaeilge ina shaol féin mar iarracht chomhfhiúrach agus gur mhínigh rannpháirtí eile go mbíonn ar fhoghlaimeoirí Gaeilge dul sa tóir ar an phobal teanga agus ar dheiseanna le bheith páirteach ann. Is minic fosta a bhíonn teagmháil na mac léinn leis an Ghaeilge nasctha leis na caithimh aimsire atá acu agus i measc na gcaitheamh aimsire a luadh sna scéalta bhí cúrsaí ceoil (3), spóirt (2) agus filíochta (1). Bhreathnaigh mac léinn amháin ar an ghrá a bhí aige don Ghaeilge mar bhealach lena fhéiniúlacht mar Éireannach a chur in iúl toisc nach raibh spéis aige riamh sna cluichí Gaelacha. Cuireadh spéis ar leith sa tuairim a bhí ag foghlaimeoir eile faoin deacracht a bhaineann le dul chun cinn a dhéanamh sa teanga mura bhfuil fíorspéis agat sa Ghaeilge mar theanga inti féin.

Mhóthaigh sé an-deacair bogadh amach as an leibhéal ina raibh mé leis an teanga gan suim sheach-churaclaim sa teanga, rud nach bhfuil agam. Feicim an Ghaeilge mar rud éigin a bhaineann le hobair domsa, ní rud ‘spraoiúil’ per se

(ML_13)

Mar a léirítear thuas, is minic a bhíonn tionchar láidir ag tréimhse na hollscoile, idir dhaoine a chuirtear aithne orthu le linn na bunchéime agus an sult a bhaintear as an chúrsa féin, ar an ról a thugtar don Ghaeilge i saol an mhic léinn. Aithnítear an stádas atá ag cuid mhaith de na rannpháirtithe cheana féin mar chainteoirí Gaeilge ach d’fhéadfaí breathnú orthu siúd nach mbaineann úsáid chomh rialta sin as an teanga go fóill mar chainteoirí féideartha. Beag beann ar stádas an dá dhream, cuirtear spéis sa taighde seo sna pleananna atá acu ó thaobh na Gaeilge de amach anseo ach go háirithe sna réimsí ina shamlaítear go mbainfidh siad úsáid aisti.

5.1.8 Fostaíocht

Dírítear i dtosach báire orthu siúd a chuaigh i dtreo na bunmhúinteoireachta ón chéad lá riamh ar an ollscoil. Dar ndóigh, aithníonn an triúr mac léinn seo go mbeidh an Ghaeilge in úsáid acu mar chuid dá ngairm mar bhunmhúinteoir ach ba mhian le duine amháin acu an teanga a labhairt lasmuigh den ghairm chomh maith dá mbeadh an deis sin aige. In aineoinn go bhfuil na deiseanna labhartha sin ag duine de na hábhair oide eile cheana féin, dar leis ní bhainfidh sé úsáid as an Ghaeilge ina shaol pearsanta ach amháin nuair a thagann an deis chun cinn i measc teaghlaigh nó cairde dá chuid. Mar gheall ar an spéis atá aige i gcúrsaí spóirt bhí an rannpháirtí áirithe seo ag smaoineamh faoi ghairm sa chraoltóireacht fosta agus cé nach raibh sé ar intinn aige a chuid páistí a thógáil go hiomlán trí mheán na Gaeilge,

déanfaidh sé iarracht an teanga a cheangal le saol an teaghlaigh. Bhí an bheirt eile ag iarraidh Gaeilge a úsáid lena gcuid páistí amach anseo ar mhaithe le deiseanna an dátheangachais ó thaobh oideachais agus fostaíochta de a thabhairt dóibh.

I would like to offer my children greater opportunities to learn Irish than I was given. Helping them to develop their use and understanding of the language will be of great benefit to them in the future. It will help them with using the language in primary and secondary school and will prevent them worrying about it in the way I did. It will also give them greater opportunities for jobs or experiences when they are older

(ML_3)

I measc na rannpháirtithe eile a raibh an Ghaeilge ar siúl acu mar ábhar céime, bhí cúigear ag iarraidh dul i dtreo na múinteoireachta, tríúr ag smaoineamh faoi chúrsa aistriúcháin, beirt a raibh plean acu dochtúireacht a dhéanamh agus duine amháin a bheadh sásta an Ghaeilge a mhúineadh thar lear. I gcás na bhfoghlaimoirí a bhí ag iarraidh post mar mhúinteoir a bhaint amach, luaigh beirt acu a gcuid pleananna leis an Ghaeilge a mhúineadh ar bhealach atá spráúil ar mhaithe leis an ghrá atá acu don teanga a roinnt le daltaí dá gcuid amach anseo. Mhínigh rannpháirtí amháin gurb í an mhúinteoireacht an ghairm is coitianta a bhíonn á lorg ag foghlaimoirí na Gaeilge cé go bhfuil an-chuid gairmeacha eile ar fáil dóibh chomh maith. Scríobh ceathrar mac léinn, an foghlaimoir thuasluaite san áireamh, faoi réimse leathan na ndeiseanna fostaíochta atá ar fáil leis an teanga faoi láthair ach bhí tríúr eile in amhras faoi líon na ndeiseanna sin atá taobh amuigh den Aontas Eorpach (1) agus den státseirbhís (1) nó atá oiriúnach do dhaoine nach cainteoirí dúchais (1) agus nach cainteoirí fíorthiomanta (1) iad. Mhothaigh mac léinn amháin, nach raibh go hiomlán cinnte faoi céard gur mhaith leis a dhéanamh i ndiaidh na hollscoile, go raibh buntáistí agus míbhuntáistí ag baint le cé chomh leathan agus solúbtha is a bhíonn bunchéim sa Ghaeilge. Dar leis, cé gur bunús maith a bhí ann sa chúrsa, bíonn sé deacair do dhaoine áirithe post a roghnú ina dhiaidh. Thapaigh rannpháirtí eile an deis lena bhuíochas a léiriú as na deiseanna agus as na heispéiris ar fad ar tháinig ina threo toisc go ndearna sé staidéar ar an teanga ar an tríú leibhéal. Is ábhar spéise é fosta gurb ionann an rannpháirtí seo agus an mac léinn a raibh orthu an Ghaeilge a dhéanamh sa dara bliain ag an ollscoil ar mhaithe le bheith in ann aistriú chuig céim eile.

Myself and Irish have a real enemies to friends story and it's crazy to think that this language that boiled my blood in school has provided me with so many experiences, friends and

opportunities. I hope to continue to use Irish in my work in the future and am excited to see what other opportunities this fantastic language has in store for me

(ML_14)

5.1.9 Féidearthachtaí Úsáide

Léiríodh i scéalta na mac léinn gur shamhlaigh roinnt acu go mbeadh ról ag an Ghaeilge lasmuigh den ionad oibre chomh maith. Cé gur mhínigh foghlaimeoir amháin nach mbainfidh sé úsáid as an teanga lasmuigh den réimse phroifisiúnta ach amháin le cairde ón chúrsa ollscoile, bhí tuairimí láidre ag seachtar eile faoi thábhacht na Gaeilge ina saol pearsanta féin sa todhchaí. I measc na gcúiseanna a thug cuid acu leis an tábhacht sin bhí a gcaighdeán sa teanga a chaomhnú (2), ról lárnach na Gaeilge i ngach uile ghné dá saol trí chéile (2), a mballraíocht reatha sa phobal teanga (1) agus úsáid na Gaeilge mar phríomhmhodh cumarsáide i measc cairde dá gcuid (1). I measc na gcomhthéacsanna a luadh ina mbeidh an teanga in úsáid ag na rannpháirtithe bhí cairde (6) nó teaghlach (4) dá gcuid, imeachtaí teanga (1) agus leis an chlub pheile áitiúil (1). Mhínigh foghlaimeoir amháin, a bhfuil gairm sa cheol seachas sa Ghaeilge á lorg aige, go ndéanfaidh sé tréaniarracht teacht ar dheiseanna páirtaimseartha leis an teanga a úsáid. B'údar spéise é gur shamhlaigh an mac léinn áirithe seo nasc idir an Ghaeilge agus an réimse proifisiúnta fós chun spás a chruthú don teanga ina saol laethúil féin.

Ba mhaith liom post sa cheol a bhaint amach, agus mar sin b'fhéidir nach mbeidh deis agam an Ghaeilge a úsáid gach lá mar chuid dem' phost, ach ba mhaith liom deiseanna eile a aimsiú, b'fhéidir mar obair páirtaimseartha ag múineadh na gaeilge, ag obair ar son na teangan le heagraíochtaí náisiúnta, ag obair le Tg4 má tá deis ann, ag freastal ar imeachtaí gaelainne I mo cheantar srl

(ML_20)

Mar a luaitear cheana féin, ba shuíomh úsáide teanga é comhthéacs an teaghlaigh a bhí coitianta go maith i scéalta na mac léinn. Rinne cúigear acu cur síos follasach ar na pleananna a bhí acu leis an Ghaeilge a labhairt lena gcuid páistí amach anseo. Bhí rian na feasachta teanga le feiceáil i gcuid mhaith de na pleananna seo i dtaca le deiseanna an dátheangachais agus an tumoideachais araon (1), an buntáiste a bhaineann le teanga bhreise a fhoghlaim ó aois an-óg (1) agus spleáchas na Gaeilge mar theanga mhionlaithe ar sheachadadh teanga ó ghlúin go glúin. (1). Anuas ar thuiscint na mac léinn ar an tairbhe a bhaineann le caomhnú na Gaeilge i gcomhthéacs an teaghlaigh, bhí cur amach ag roinnt acu ar stádas na teanga agus ar an phróiseas foghlama féin. Luaigh ceathrar rannpháirtithe go raibh sé mar phlean

acu tuilleadh feabhais a chur ar a gcumas sa Ghaeilge amach anseo agus d'aithin ceathrar acu próiseas fadtéarmach na foghlama teanga chomh maith. Taobh amuigh de chomhthéacs an teaghlaigh, rinneadh tagairt do bhua an dátheangachais agus an ilteangachais go ginearálta (2), don tábhacht a bhaineann leis an Ghaeilge a shealbhú agus a úsáid ar bhonn cultúrtha (2) agus don bhuntáiste a bhí acu féin tar éis dóibh a bheith tumtha sa teanga mar pháiste (1). Rinneadh trácht fosta ar an mhéadú atá tar éis teacht ar fhoghlaím na Gaeilge ar an iomlán (2) agus don ghá maidir le líonra nó ceantar Gaeltachta a bhunú i mBaile Átha Cliath (1).

5.2 Agallaimh Scéalbhunaithe

As na 22 rannpháirtí a scríobh scéal faoina dtaithí foghlama teanga ó thaobh na Gaeilge de, bhí 14 acu, a léirítear sonraí déimeagrafacha dá gcuid i dtábla 8 thíos, sásta páirt a ghlacadh in iar-agallamh i gcomhair plé ar an scéal sin. Mar a míníodh cheana féin sa chaidibil seo ba é aidhm na n-agallamh tuiscint níos forbartha a fháil ar thaithí na bhfoghlaimeoirí chomh maith leis an phróiseas scríbhneoireachta a chíoradh. Bunaíodh an treoir agallaimh ar ábhar an scéil féin le haird ar leith tugtha do ghnéithe spéisiúla, doiléire nó frithráiteacha a ndéarnadh trácht orthu ann agus, mar fhosprioc leis sin, do smaointeoireacht shuibiachtúil na bhfoghlaimeoirí. Ba mhór an cuidiú iad na hiar-agallaimh, mar sin, le léargas a fháil ar chuimhní roghnaithe na mac léinn agus iad á dtochailt i gcomhar le taighdeoir agus le rannpháirtithe an staidéir. Mhair na hagallaimh idir uair agus uair go leith agus tar éis iad a thras-scríobh agus a anaithnidiú ina n-iomlán cuireadh ar ais chuig na rannpháirtithe iad, nuair ab fhéidir, leis an leagan deiridh a chinntiú leo. Cuireadh an anailís théamach i bhfeidhm ar an dóigh chéanna leis na scéalta foghlama teanga, dóigh a raibh dílis d'fhealsúnacht an taighde agus ar chuir ar chumas an taighdeora léamh cuimsitheach a dhéanamh ar insintí na rannpháirtithe. Cé go ndéarnadh plé sna hagallaimh ar na céimeanna éagsúla ar fad den taithí foghlama, bíodh is gur plé níos mine ná na scéalta a bhí ann fosta, díritear san anailís seo ar na feiniméin is casta den taithí sin a rachadh iniúchadh críochnúil chun leasa dóibh.

Tábla 8: Sonraí déimeagrafacha ó mhic léinn na n-agallamh

Ollscoil		Cúrsa		Bliain		Scoil		Cúlra	
A	3	BA	10	1	5	Bun & Meán (B)	7	Gaeilge lasmuigh	4
B	3	BEd	3	2	3	Bun & Meán (G)	6	gan Ghaeilge lasmuigh	8
C	3	BComm	1	3	0	Bun (G)	0	Gaeilge laistigh	2
D	1			4	6	Meán (G)	1	gan Ghaeilge laistigh	0
E	1								
F	1								
G	1								
H	0								
I	1								

Figiór 6: Treoir do théamaí ó agallaimh na mac léinn

Téamaí ó Agallaimh an Lucht Foghlama:

Teagasc éifeachtach -

- teagasc na scoile
- ábhar na gcúrsaí ollscoile
- teagasc na hollscoile

Teagmháil shóisialta -

- meon na ndaltaí T1
- bacainní ar úsáid na teanga
- tairbhe úsáid na teanga

Tosaíocht na Gaeilge -

- spriocanna na n-ábhar oide
- tábhacht na ngairmeacha
- pleananna teanga na mac léinn
- úsáid na Gaeilge i suíomh an teaghlaigh

5.2.1 Teagasc Éifeachtach

Mar a luaitear cheana féin bhí an-chuid tagairtí i scéalta na rannpháirtithe do chuimhní a bhí acu ag foghlaim na Gaeilge ar scoil agus ar an ollscoil. Nuair a thugtar spás dóibh sna hiar-agallaimh plé a dhéanamh ar cheachtanna agus ar mhodhanna a sheasann leo ón dá leibhéal oideachais, faightear léargas ar céard is ann don teagasc éifeachtach i dtuairim na mac léinn féin.

Ní haon ionadh é go raibh an-chomparáid déanta ag cúigear agallaithe idir an fhoghlaim de ghlanmheabhair agus an fhíorfhoghlaim, mar a chuir siad féin síos uirthi, a bhí ar bun acu ag leibhéal na meánscoile. Dar leis na rannpháirtithe seo, d'éirigh le roinnt múinteoirí saol na Gaeilge a roinnt leo trí ábhar 'a chur i gcomhthéacs' (1), fuair siad blaiseadh de thaobh 'neamhfhoirmeálta na teanga' de bharr úsáid na gclár teilifíse mar áis teagaisc (1), múineadh dóibh mar chuid den tumoideachas conas an Ghaeilge 'a choinneáil don tsaol ar fad' in ionad pas a fháil sna scrúduithe amháin (1), agus cuireadh béim ar 'úsáid nádúrtha na teanga' béim nach raibh ann i gcás teangacha eile sa chóras oideachais (1). Tá an-chodarnsnacht le feiceáil idir na dea-chuimhní seo agus an easpa suime, an brú agus an strus a bhí le mothú ag na rannpháirtithe nuair a díriodh an aird ar fad ar ábhar na scrúduithe. Léirítear cé chomh láidir is atá feacht na rannpháirtithe ar a gcuimhní foghlama fosta sa dóigh is go bhfuil cuid acu ábalta na deacrachtaí a bhíonn acu leis an Ghaeilge anois a rianú siar chuig leibhéal na scoile. Mhínigh beirt go mbíonn siad ag streachtailt leis an ghramadach de bharr na heaspa béime

ar cuireadh uirthi i scoileanna T1 agus leag duine eile béim ar an mheascán de chanúintí a bhí ag a chuid múinteoirí ar scoil mar chúis leis an mhearbhall a dtagann air fós.

Bíodh is go mbíonn ar gach uile mhúinteoir, agus ar gach uile fhoghlaimeoir dá bharr, topaicí an churaclaim a chlúdach, léiríonn na samplaí thuas cumhacht na hidirghabhála a bhíonn ag múinteoirí agus ag scoileanna fós. Cé nach raibh fiornasc ag rannpháirtí amháin leis an Ghaeilge go dtí gur thosaigh sé ar an tríú leibhéal, mar gheall ar an chosc a bhíonn ann ar an fhoghlaime de ghlanmheabhair, bhain sé sult as na ceachtanna scoile a bhí aige fós. Ba iad an t-atmaisféar a bhí ann sa tseomra ranga agus na ceangail a chruthaigh múinteoir dá chuid idir ábhar an chúrsa agus a shaol féin a bhí mar chúiseanna taobh thiar den tsult sin. I gcás rannpháirtí eile ba í an úsáid a bhain na múinteoirí as an Ghaeilge iad féin a chuir stádas na teanga mar rud atá beo agus bríomhar ar a shúile dó. In ainneoin go raibh mac léinn amháin faoi bhrú ó thaobh na scrúduithe de ar scoil, d'aithin sé nach raibh an oiread sin deacrachtaí aige leo de bharr a chuid teagmhála leis an Ghaeilge taobh istigh de chomhthéacs an Ghaeloideachais. Ba le linn na hidirbhliana agus é i mbun staidéir ar chúrsaí drámaíochta agus ag tabhairt faoi thaithí oibre sna meáin a fuair mac léinn eile tuiscint ar an taobh stairiúil agus spraiúil den teanga faoi seach. Nuair nach raibh an taithí ná an tuiscint sin á fháil ag agalláí amháin eile laistigh den chóras oideachais, d'éirigh leis suim sa Ghaeilge a mhúscailt ann féin trí nasc pearsanta a thógáil leis an teanga agus spás a chruthú di ina chuid pleananna saoil.

Ceapaim gur thosaigh mé ag breathnú ar an mbealach gur féidir liom é a úsáid sa todhchaí like tá mé ag iarraidh dul ar aghaidh leis an múinteoireacht ach like tá mé ag iarraidh, nuair atá páistí agam, iad a thógáil go dátheangach leis an nGaeilge agus thosaigh mé ag úsáid é lasmuigh den rang fiú like ag caint le mo chairde agus rudaí mar sin ... agus ansin thosaigh mé ag baint taitneamh as é seachas ag déanamh é like go bhfuil like caithfidh mé é a dhéanamh ar scoil

(ML_17)⁴²

I gcás fhoghlaime na Gaeilge ar an tríú leibhéal, cuireadh spéis ar leith le linn na n-agallamh i dtuairimí na mac léinn faoi ábhar a gcúrsaí éagsúla toisc gur pléadh an t-ábhar sin go forleathan i scéalta pearsanta dá gcuid. Bhí beirt agallaithe den tuairim gur cheart níos mó béime a leagan ar thopaicí comhaimseartha seachas ar an tseanlitríocht toisc gurb iad na topaicí sin, ar nós na pleanála agus an pholasáí teanga, a bhfuil poist ag gabháil leo (1) agus

⁴² Baintear úsáid as na cóid aitheantais chéanna ó scéalta na mac léinn i gcás na rannpháirtithe ar cuireadh faoi agallamh iad.

gurb í úsáid na Gaeilge bunspríoc na foghlama teanga (1). Baineann agalláí eile idir shult agus tairbhe as taobh praiticiúil na gceachtanna teanga, go háirithe cora cainte agus cúrsaí canúna, a chuireann ní hamháin le saibhreas a chumais féin ach leis an úsáid a mbainfidh sé as amach anseo is cuma cén post a bheidh aige. Rinne an rannpháirtí céanna tagairt do thábhacht modúl amháin a dhíríonn go sonrach ar ghairmeacha atá ar fáil leis an Ghaeilge agus chuir rannpháirtí eile síos ar an spreagadh a fhaigheann sé ó ábhar a chúrsa lena mhachnamh a dheánadh faoin réimse gairmeacha sin. Bhain foghlaimeoir amháin antaitneamh as an deis a bhí aige sna ranganna Gaeilge cúrsaí reatha agus topaicí spéisiúla a phlé ach níor amhlaidh an scéal i gcás na n-ábhar oide ar cuireadh faoi agallamh iad.

Cé gur mór an difear idir céim sa Ghaeilge agus céim san oideachas, in éineacht le spriocanna na mac léinn a dtugann fúthu, tugadh aird faoi leith do thuairimí na n-ábhar oide faoi ranganna teanga an chúrsa. Mhóthaigh an triúr acu gur clúdaíodh ábhar sna ranganna a bhí neamhábharta agus róchasta in amanna do ghairm an mhúinteora bunscoile agus bíodh is gur aithin beirt acu an réasúnú ba bhonn leis an ábhar, ba léir an drochthionchar a bhí aige ar a gcuid spéise sna ceachtanna. Tháinig an bac céanna ar rannpháirtíocht beirt eile agus iad ag déanamh staidéar ar ábhair níos stairiúla mar chuid de chéim sna healaíona bíodh is gur thuig siad an saibhreas a bhain leo ó thaobh na teanga agus na hoidhreacht de. Tharla baic eile nuair nach raibh aird á tabhairt ar chanúint beirte sna ranganna teanga agus nuair nach raibh dúshlán ag baint le cúrsaí gramadaí i dtuairim triúr agallaithe eile. Bhí drochthionchar ag an easpa dúshlán seo fiú nuair a thuig duine amháin acu go ndearnadh rudaí bunúsacha sa chéad bhliain chun daoine a fháil ag an leibhéal cumais chéanna. B'údar spéise é gur phléigh mac léinn amháin an bac a bhí air ceisteanna a chur sna léachtaí móra a bhí aige d'ábhar eile agus gur leag beirt an-bhéim ar an bhuntáiste a bhain le ranganna beaga don Ghaeilge.

Mothaím de bhrí go bhfuil na ranganna Gaeilge chomh beag sin ní bhíonn difear ollmhór idir na ranganna, gnáthranganna agus na léachtaí de bhrí go mbíonn na léachtóirí chomh cuidiúil agus in amanna bíonn ranganna againn agus tá sé cosúil le comhrá. Tá siad ag teagasc ach tá siad cineál ag iarraidh tuairimí s'againn féin a fháil amach fosta agus sin rud éigin speisialta fosta. Mar tá léachtaí agam sa Spáinnis agus tá léachtaí ag mo chuid cairde agus bíonn b'fhéidir 20, 30, 40 duine bhuel dalta sa seomra seo agus léachtóir amháin agus tá siad ag labhairt fã choinne uair a chloig agus sin é

(ML_22)

Bhí tionchar nach beag ag seachadadh an ábhair ar an tríú leibhéal nó, is é sin le rá, ag cur chuige an lucht teagaisc díreach mar a bhí i gcomhthéacs na scoile. Mar a mhínigh beirt, is

minic a bhíonn an sult a bhaineann foghlaimeoirí as na ranganna á rialú ag stíl agus ag carachtar an lucht teagaisc (1) nó gur tábhachtaí iad in amanna ná ábhar an ranga féin (1). B'iomáí comparáid a bhí déanta sna hagallaimh idir an cleachtas spreagúil agus spráúil a bhí in úsáid ag cuid de na léachtóirí agus de na teagascóirí araon (2) le hais modhanna nach raibh chomh hidirghníomhach céanna a bhí á gcleachtadh ag cuid eile (2). Is spéisiúla fós an mionchur síos a rinne agalláí amháin ar an bhac ar cuireadh ar a spéis féin sna ceachtanna teanga nuair a bhí teagascóir de shíor dá cheartú agus dá cháineadh mar an chéanna le múinteoirí a bhí aige ar an mheánscoil. Bhí an-chodarsnacht idir an déine seo agus baill eile den lucht teagaisc a raibh sé in ann labhairt 'go nádúrtha' leo, codarsnacht a léiríonn an tábhacht a bhaineann le caidreamh a fhorbairt idir foghlaimeoirí agus múinteoirí ar an chéim.

Is léir go bhfuil an-tábhacht ag baint leis an chaidreamh seo sa dóigh is gur mhian le seachtar rannpháirtithe labhairt faoina mbuíochas don tacaíocht agus don spreagadh a fuair siad ón lucht teagaisc mar aon leis an mheas a bhí acu ar shaineolas agus ar phaisean dá gcuid. Feictear fosta cumhacht an chaidrimh mar réiteach féideartha ar an bhuaireant a d'fhéadfadh teacht ar fhoghlaimeoirí sna ranganna (1) ach go bhfeidhmíonn drochthinreamh mar bhac ar fhorbairt an chaidrimh chéanna (1). Mhóthaigh beirt rannpháirtithe go raibh caidreamh níos dliúthe acu le teagascóirí an chúrsa de bharr líon na n-uaireanta teagmhála⁴³ a bhí acu leo (1) agus a gcóngaracht ó thaobh aoise de (1) ach faightear léargas chomh maith ar ról ilfheidhmeach an lucht teagaisc go léir. Is iomaí ról a bhíonn ag an lucht teagaisc ar an tríú leibhéal idir múinteoir, comhairleoir agus, in amanna, idirghabhálaí idir mic léinn dá gcuid agus pobal na Gaeilge. Feictear i gcás beirt mhac léinn an dóigh ar fheidhmigh a gcuid léachtóirí mar fhoinsé eolais agus spreagtha i dtaca le post in eagraíocht teanga (1) agus le comórtais don scríbhneoireacht agus don amhránaíocht Ghaeilge (1)

Léachtóir eile a bhí agam sa cheathrú bliain agus tá mé chomh sásta go ndearna mé mo chéim uilig mar gheall air. ... Ba shin an léachtóir ab fhearr a bhí agam ariamh i mo shaol like oh my god rinne sé béaloideas agus scéalaíocht linn so d'inis sé dúinn faoi na seanscéalta agus

⁴³ Ní fios cé mhéad uair an chloig a bhí ag an mhac léinn seo leis na teagascóirí i gcomparáid leis na léachtóirí ach ba léir ón scéal agus ón agallamh a rinne sé go raibh teagmháil níos rialta acu leis an chéad dream seo.

na scéalta agus fiú bhí comórtas ann ... bím ag casadh ar an sean-nós freisin ach ... bhí cineál faitíos orm cur isteach air agus cineál bhí mé ag labhairt leis roimhe ach ansin chuir sé ríomhphost eile chugam just ag rá like 'look cuir isteach air.' So ní bheinn théis cur isteach ar an gcomórtas murach eisean, murach an ríomhphost sin is dóigh

(ML_9)

5.2.2 Teagmháil Shóisialta

Bhí an-éagsúlacht le feiceáil i scéalta na mac léinn go léir i dtaca le líon na ndeiseanna úsáide a bhí acu ó thaobh na Gaeilge de. Bhí an-teagmháil ag cuid acu léi sa bhaile, sa chóras oideachais nó i gcomhthéacs na hollscolaíochta, d'aimsigh cuid eile spás dóibh féin i bpobal na teanga agus bhí roinnt ann nach raibh ach deiseanna teoranta ar fáil dóibh. Cuireadh spéis le linn na n-agallamh mar sin sna gnéithe den taithí foghlama a chuireann le fonn na bhfoghlaimoirí na deiseanna seo a chuardach agus a thapú nó, ar an lámh eile, a chuireann srian leis.

Pléadh cheana féin sa chaibidil seo an drogall a bhíonn ar dhaltaí i scoileanna T1 in amanna úsáid a bhaint as an Ghaeilge ach fiosraíodh tuairim na rannpháirtithe i gcomhrá leo faoi na cúiseanna a d'fhéadfadh a bheith taobh thiar den drogall sin. Cé gur leor na cosúlachtaí idir na cúiseanna seo ag gach leibhéal oideachais, bhí cuid acu a bhain leis an chóras scolaíochta amháin ach go háirithe córas na Gaelscolaíochta. Thug beirt mhac léinn faoi deara nár tháinig an drogall seo chun cinn go dtí gur thosaigh siad ar an mheánscoil agus imeascadh le daoine nua ba chúis leis i dtuairim duine amháin acu. Bhí rian de chumhacht mheon an phiargrúpa le brath sa chur síos ar an imeascadh seo, cumhacht a bhí luaite ag mac léinn eile nár bhain úsáid as an Ghaeilge ar scoil ionas nach mbeadh sé ait ná difriúil i gcomparáid le daltaí eile. Mhóthaigh rannpháirtí amháin gur nós coitianta a bhíonn i gceist le heaspa úsáid na Gaeilge i nGaelcholáistí na tíre agus rinneadh tagairtí fosta don drochthionchar a bhíonn ag rialacha dochta uaireanta agus é mar thuairim ag beirt eile gur bealach a bhí sa Bhéarla chun dul i gcoinne rialacha na scoile. B'údar spéise é gur luaigh an bheirt chainteoirí dúchais, agus iad ag caint faoi dhrogall na ndaltaí scoile leis an Ghaeilge a labhairt, gur meon comónta é a bhíonn ag daoine óga sa Ghaeltacht chomh maith.

Tá rud ag déagóirí ach go háirithe déagóirí óga sa Ghaeltacht nach maith leo ag caint Gaeilge ... agus cé go raibh a fhios againn uilig go raibh Gaeilge againn uilig like b'fhéidir go raibh leibhéil éagsúla ag daoine ach bhí Gaeilge de shórt againn uilig agus níor labhair muid é agus na cairde a bhí agam ar an bhunscoil ... chomh luath is a cuireadh isteach sa

mheánscoil muid agus bhí muid ag meascadh le daoine eile, d'iompaigh muid uilig ar an mBéarla

(ML_11)

Tá cosúlachtaí ann idir na fáthanna eile nach mbíodh an Ghaeilge in úsáid ag daltaí sna scoileanna T1 agus an dóigh nach mbíonn sí de shíor á labhairt ag foghlaimeoirí tríú leibhéal. Rinneadh ransú ar na fáthanna sin ó dhearcadh na ndaoine a bhaineann úsáid rialta as an Ghaeilge agus ó thuairim na ndaoine eile nach mbaineann úsáid aisti chomh minic sin. Mhínigh triúr nach mbíonn sé éasca an Ghaeilge a labhairt, bíodh sé sin ar scoil, ar an ollscoil nó sa bhaile fiú, nuair nach bhfuil an cumas céanna ag gach uile dhuine sa teanga. D'admhaigh beirt acu go bhfeidhmíonn an neamhréir cumais seo mar bhac leis an Ghaeilge a labhairt ar eagla go gcuireann siad brú nó míshuaimhneas ar dhaoine. Léirítear ón taobh eile den speictream an náire a thagann ar bheirt rannpháirtithe agus an Ghaeilge in úsáid acu mar gheall ar a n-easpa cumais nó cruinnis inti. Ba thopaic fíorchoitianta é easpa muiníne sna hagallaimh mar chúis leis an Ghaeilge a sheachaint. I gcás beirte, d'fheidhmigh a n-easpa féinmhuiníne mar bhac leis an Ghaeilge a úsáid agus ba shin an chúis a shamhlaigh duine eile, mar aon le heaspa spéise (2), a bhí taobh thiar de dhroghall a chomhfhoghlaimeoirí leis an teanga a labhairt. Luaigh beirt an deacracht a ghabhann le nós cumarsáide i measc cairde a athrú, is é sin le rá má chuirtear aithne ar a chéile trí mheán an Bhéarla go mbíonn sé ciotach go leor teanga an chairdis a athrú chuig an Ghaeilge. Tá cosúlachtaí idir an dua seo agus an taithí shóisialta (1) nó an éascaíocht (2) a bhaineann le húsáid an Bhéarla i dtuairim triúr eile agus é ar chumas acu, sa teanga sin, iad féin a chur in iúl gan stró.

Tá beirt eile ehm agus nuair a bhuaílím leo yeah seans go mbeidh beagáinín Gaeilge ann ach formhór an ama, táimid ag iarraidh scéalta a insint dá chéile agus fillimid ar an mBéarla nó ní féidir linn ár bpearsantacht a chur chuig a chéile gan an Béarla ... agus ansin cara amháin eile, tógadh é leis an nGaeilge sa bhaile so labhraím Gaeilge lena thuistí agus mar sin de ach is ea is minic go mbeimid ag labhairt as Béarla chomh maith mar táimid ag iarraidh labhairt faoi mhothúcháin agus rudaí mar sin

(ML_2)

Labhair beirt agallaithe faoin chuardach a bhíonn ag teastáil chun teacht ar dheiseanna úsáide Gaeilge agus pléadh in an-chuid de na hagallaimh iarrachtaí na bhfoghlaimeoirí agus iad ag dul sa tóir ar na deiseanna sin. Faightear léargas níos doimhne ar thábhacht agus ar thairbhe an chuardaigh fosta trí chomparáid a dhéanamh idir pleannanna na mac léinn chun tuilleadh deiseanna a aimsiú agus na buanna a bhaineann leo nuair a aimsítear iad. Shocraigh beirt ar

pháirt a ghlacadh sa chumann Ghaelach ina gcuid ollscoileanna ar mhaithe le feabhas a chur ar a gcumas sa teanga (1), le húsáid nádúrtha a bhaint aisti (1), nó le hiad féin a thumadh i saol na hollscoile (1). Rinneadh tagairt don phobal láidir atá sna hinstitiúidí ó thaobh na Gaeilge de (3) nó don bhéim a chuirtear ar chultúr na teanga iontu (1), gnéithe a chruthaíonn nasc leis an lucht teagaisc (1) agus le mic léinn eile (1). Tagann tábhacht bhreise ar phobal na Gaeilge san ollscoil sa chás, mar a luaigh beirt, nach mbíonn fáil ag foghlaimeoirí ar dheiseanna cumarsáide ina gceantar féin. Ar an dóigh chéanna, labhair rannpháirtí eile faoi thábhacht na cumarsáide sna ranganna teanga nuair is sna ranganna sin amháin a bhíonn deis ag mic léinn áirithe úsáid a bhaint as an Ghaeilge.

I gcás na bhfoghlaimeoirí a raibh cairde déanta acu trí mheán na Gaeilge nó a raibh spás aimsithe acu dóibh féin i bpobal na Gaeilge, breathnaíodh ar an teanga mar cheangal speisialta eatarthu ar fad (3) agus ar bhaill an phobail mar dhaoine a chuireann fáilte roimh chách (1). Mhínigh agalláí amháin an feabhas a tháinig ar a chumas, go háirithe ó thaobh na gcanúintí de, a bhuí le himeachtaí Gaeilge agus lena phost in eagraíocht teanga. Luaigh agalláí eile, in ainneoin na páirte a ghlacann sé cheana féin in imeachtaí, tob-Ghaeltachtaí agus ranganna oíche, an fonn atá air níos mó cairde a dhéanamh trí mheán na Gaeilge chun úsáid nádúrtha a bhaint aisti. Dóigh eile a n-éiríonn le han-chuid foghlaimeoirí teacht ar dheiseanna cumarsáide ná úsáid a bhaint as na meáin shóisialta. Mar a mhínigh duine amháin acu is bealach a bhíonn sna meáin shóisialta rochtain a fháil ar dheiseanna normalaithe teanga nó, i gcás duine eile, réiteach a bhí iontu ar easpa deiseanna ina shaol pearsanta lena chumas a fheabhsú. Baineann agalláí amháin úsáid astu mar áis foghlama atá spráúil dó féin agus d'fhoghlaimeoirí dá chuid, agus feictear ról ilfheidhme na hidirlíne i gcás beirt eile le stádas na Gaeilge a scaipeadh, normalú a dhéanamh uirthi agus aithne a chur ar an phobal teanga.

Tá sé rithábhachtach mar nuair atá daoine ag féachaint ar na meáin shóisialta gach lá, tá siad ag féachaint go bhfuil an Ghaeilge ann agus go bhfuil níos mó daoine ag baint úsáid as an nGaeilge agus is sách gluaiseacht é nuair a fheiceann daoine ... go bhfuil Gaeilge ann agus go bhfuil daoine eile ag cur Gaeilge ar na meáin chumarsáide. B'fhéidir go mbeadh inspreagadh faighte acu chun an Ghaeilge a chur amach dóibh féin ... agus scaipeann an scéal go bhfuil an Ghaeilge faoi bhláth

(ML_19)

5.2.3 Tosaíocht na Gaeilge

Toisc gur chuid lárnach den taighde agus den taithí foghlama araon é inspreagadh na mac léinn, rinneadh iniúchadh domhain sna hagallaimh ar sheasamh na Gaeilge mar chuid den inspreagadh sin. Ar mhaithe le tuiscint níos fearr a fháil ar nádúr an inspreagtha, chuaigh an taighdeoir i mbun fiosrúcháin le gach uile agallaí faoi mhéid na tosaíochta a thugtar don teanga i roghanna céime agus i bpleananna pearsanta agus / nó proifisiúnta dá gcuid.

Agus é mar thuairim ag agallaí amháin go dtéann formhór na bhfochéimithe Gaeilge i dtreo na múinteoireachta, tosaítear leis na rannpháirtithe a bhfuil gairm an mhúinteora ar intinn acu. I gcás an triúir a bhí ag tabhairt faoi chéim san oideachas, d’fheidhmigh an cumas a bhí acu sa Ghaeilge mar bhuntáiste (2) nó mar bhac féideartha (1) leis an chéim sin a roghnú. Maidir le beirt eile a raibh an mhúinteoireacht mar thosaíocht dóibh agus céim sna healaíona ar siúl acu, chuaigh siad leis an Ghaeilge toisc gur bhain siad sult aisti ar scoil (1) nó chun ábhar a bhfuil grá acu dó a mhúineadh ar an dara leibhéal (1). Bhí an mhúinteoireacht agus an Ghaeilge ar chomhchéim lena chéile do mhac léinn amháin a raibh plean aige le seasamh na Gaeilge a threisiú ina shaol gairmiúil trí phost a fháil i gcomhthéacs an Ghaeloideachais. Tháinig athrú ar thosaíochtaí beirt eile ó thosaigh siad ar an ollscoil tar éis dóibh cur amach a fháil ar líon na ndeiseanna fostaíochta atá ar fáil (1) agus a ngrá don teanga a fhorbairt (1). B’ábhar suime é go raibh an chéad duine seo, a bhí ag smaoineamh ar ghairm mar mhúinteoir, buartha anois go gcuirfeadh an ghairm sin isteach ar a ghrá féin don Ghaeilge. Is spéisiúil go raibh an bhuairt chéanna léirithe ag agallaí eile a bhí fós ag iarraidh dul i dtreo na múinteoireachta i dtaca leis an dóigh a múintear í ar scoil. Beag beann ar stádas na Gaeilge mar chuid de chinntí na bhfoghlaimoirí nuair a bhí céim agus gairm á roghnú acu, is léir go bhfuil spriocanna áirithe leagtha amach acu ar fad ó thaobh mhúineadh na teanga féin. Cuirtear na spriocanna seo, in éineacht le cinn eile dá saol pearsanta, in iúl sa tábla thíos, spriocanna a léiríonn tiomantas don teagasc agus don teanga araon.

Tábla 9: Pleananna proifisiúnta agus pearsanta ó thaobh na múinteoireachta de

Spriocanna Proifisiúnta	Líon na Mac Léinn	Spriocanna Pearsanta	Líon na Mac Léinn
teanga a mhúineadh ar bhealach spraiúil	2	Gaeilge a úsáid sa saol pearsanta	4
béim a chur ar fhíorúsáid na teanga	1	obair a dhéanamh le Cumann Lúthchleas Gael	2
labhairt faoi bhuntáistí na Gaeilge	1	freastal ar imeachtaí teanga	1
Gaeilge a úsáid lasmuigh den cheacht	1	cumas sa teanga a choinneáil	1
meon dearfach a spreagadh	1		
clubanna a thosú	1		
úsáid a bhaint as ceol sa rang	1		

Díreach cosúil leis na foghlaimeoirí a bhfuil gairm mar mhúinteoir á lorg acu, labhair na hagallaithe atá ag smaoineamh ar ghairmeacha eile faoi thaobh proifisiúnta agus pearsanta na Gaeilge ina saol féin. Cé go raibh cúrsaí gairme ábhairín níos tábhachtaí ná an Ghaeilge do mhac léinn amháin nuair a roghnaigh sé a chéim, mhínigh beirt eile gurbh é líofacht sa teanga an sprioc ba mhó a bhí acu. In ainneoin go bhfuil tuiscint níos fearr ag duine amháin acu anois ar dheiseanna fostaíochta ó thaobh na Gaeilge de, d'admhaigh sé nach raibh sé ag smaoineamh faoi na deiseanna sin ag tús na hollscoile. Chreid an duine eile gur tabhachtaí an cumas teanga ionas go mbeidh an Ghaeilge i gcónaí aige is cuma cén post a bhfaighidh sé go háirithe toisc nach bhfuil tuairim aige faoin phost sin go fóill. Bhí meon difriúil ag foghlaimeoir eile a rinne céim sa Ghaeilge chun spás a chinntiú di ina shaol trí phost a fháil leis an teanga. Luaigh beirt gur shocraigh siad ar ábhar eile a dhéanamh anuas ar an Ghaeilge ionas go mbeidh fáil acu ar níos mó deiseanna amach anseo agus tá duine eile sa tóir anois ar phost a gcuirfeadh lena chumas sa teanga agus lena chur amach ar an stair atá taobh thiar di. Chuir triúr an-bhéim ar thábhacht na Gaeilge don fhéiniúlacht Éireannach, duine amháin acu a bhí ag smaoineamh ar phost mar Oifigeach Pleanála Teanga a bhaint amach le cultúr na Gaeilge a chaomhnú agus rannpháirtí eile a chreid go láidir go bhfuil gá le cumas sa teanga le cultúr na tíre a thuiscint.

An cheist atá agam ná cé mise agus cé muidne? Cad iad na tréithe le bheith i d'Éireannach? Agus má fheiceann tú an fhobairt den teanga ó SheanGhaeilge go dtí an Nua-Ghaeilge, thig leat níos mó den saghas intinn Gaelach a thuiscint agus is turas suimiúil é sin. ... Tá suim agam i gcultúr na hÉireann ach creidim féin gurb í an teanga an rud is tábhachtaí sa cheist sin. Ní féidir leat cultúr na nÉireannaigh a thuiscint gan tuiscint mhaith don teanga a bheith agat

(ML_12)

Is léiriú breise atá sna pleananna proifisiúnta agus pearsanta seo ar fheasacht na bhfoghlaimeoirí faoin phróiseas foghlama teanga. Cuirtear in iúl trí chur chuige na rannpháirtithe atá, nó a bheidh, ag tabhairt faoi theagasc na Gaeilge an tuiscint atá ag anchuid acu ar bhunchlocha an tsealbhaithe teanga. I measc na dtuiscintí seo bhí ról an mhúinteora mar eiseamláir teanga (1), tionchar a dhearcaidh ar na foghlaimeoirí (1) agus tábhacht na dea-thaithí leis an Ghaeilge (1). Is iomaí cosúlacht a mhaireann fosta idir aidhmeanna na rannpháirtithe mar mhúinteoirí agus an tuiscint a fuair siad ar an phróiseas foghlama óna n-aistear teanga féin. Ó thaobh úsáid na teanga de, labhair ceathrar faoin ghá le cleachtadh rialta a dhéanamh ar an Ghaeilge chun cur le muinín (1) agus le cumas (1)

chomh maith leis an tairbhe a bhaineann le tréimhse a chaitheamh tumtha inti (2). Ó thaobh na foghlama féin de, leagadh béim ar an tábhacht maidir le hiarracht leanúnach agus fhadtéarmaeach a chur isteach (3), botúin a dhéanamh (3), fáilte a chur roimh cheartúcháin (2), cuidiú a lorg (1) agus dul sa tseans leis an teanga (1). Feictear difríocht shuntasach idir meon agallai amháin a thuigeann an bhaint a bhíonn ag muinín an fhoghlaimeora le cé chomh toilteanach is atá sé botún a dhéanamh agus dearcadh agallai eile a chuireann a náire féin bac ar an toilteanas sin. Maidir le cúlra na bhfoghlaimeoirí, d'aithin triúr an buntáiste a bhain lena gcuid teagmhála leis an Ghaeilge sa bhaile cé go mbíonn iarracht fós ag teastáil ó chainteoirí dúchais chun céim a dhéanamh sa teanga (1). Is é an iliomad ábhar a bhaineann leis an Ghaeilge a bhíonn taobh thiar den ghá seo, gá a bhíonn de shíor á chosaint ag agallai eile de bharr a stádas féin mar iar-dhalta Gaelscoile.

Ba léir feasacht na bhfoghlaimeoirí faoi stair agus faoi stádas na teanga sna pleananna a bhí ag roinnt acu a gcuid páistí féin a thógáil trí mheán na Gaeilge. Rinne ceathrar tagairt do bhuanna an dátheangachais agus mhínigh triúr agallaithe tábhacht an tseachadta teanga chun saibhreas na Gaeilge a chothú (1) agus tuiscint faoin fhéiniúlacht Éireannach a thabhairt don chéad ghlúin eile (1). Mhínigh duine de na hagallaithe seo gur cheart an seachadadh sin a dhéanamh ar bhonn nádúrtha chomh maith ar mhaithe le haon bhrú a sheachaint san aistear teanga. Labhair rannpháirtí amháin faoi fheiceálacht na Gaeilge sa phobal, ar líne agus ar champas na hollscoile, feiceálacht atá ábhartha fós, dar leis, i gcás daoine nach bhfuil staidéar á dhéanamh acu uirthi. Bhí an-chur amach ag rannpháirtí eile ar stair an chóilíneachais i dtaca leis an teanga, stair a mhothaigh sé a chuirfeadh le spéis daoine eile leis an Ghaeilge a fhoghlaim. Léiríonn an dá shampla thuas an dáimh a bhí ag roinnt de na mic léinn le daoine eile nach raibh an taithí chéanna acu leis an teanga, dáimh a bhí le feiceáil san aitheantas a tugadh d'easpa tuisceana na ndaoine sin ar chomhthéacs na Gaeilge (1) agus d'fhoinsé a dtuairimí diúltacha fúithi in amanna (1).

You'll just always see Irish posters around (campus) like they still want you to see that Irish is around and like encourage other students to use it as well. Not even Irish students you know like just translations like on the board and stuff you know or like on the door. ... I just feel like people used to say 'ah it's a dead language,' but like even like on Twitter ... accounts on Instagram ... you just see like a lot more kind of events happening and like you know Conradh na Gaeilge and different places like that that really do want to promote the language. ... I just feel like it's nice to see it outside of college

(ML_6)

5.3 Conclúid

Rinneadh trácht sa chaibidil seo ar na gnéithe de thaithí foghlama na bhfochéimithe a roghnaigh siad féin chun plé a dhéanamh orthu i scéalta agus in agallaimh dá gcuid. Tugadh cead do na rannpháirtithe scríobh faoi chéim ar bith dá dtaithí foghlama agus rinneadh iarracht san anailís freastal ar na céimeanna sin ar fad d'fhonn meas a léiriú do scéal iomlán na bhfoghlaimoirí. I dtaca leis na tuairiscí a scríobhadh pléadh taithí scoile, cúla teaghlaigh agus tréimhse thumthach na mac léinn, an cinneadh céime a rinne siad chomh maith le heispéireas reatha agus deiseanna cumarsáide dá gcuid, agus na pleananna atá leagtha amach acu ó thaobh fostaíochta agus féidearthachtaí úsáide teanga de. I ndiaidh plé níos mine a dhéanamh ar na gnéithe seo sna hagallaimh, rinneadh iniúchadh domhain ar fheiniméin chasta a bhfuil baint acu leo, is iad sin sainmhíniú ar theagasc éifeachtach, cáilíocht na teagmhála teanga agus tosaíocht na Gaeilge sna spriocanna saoil. Baineadh úsáid as na sonraí seo go léir mar bhunús na gceisteanna d'agallaimh an lucht teagaisc agus é mar aidhm ag an taighdeoir múineadh na Gaeilge i réimse an ardoideachais a thuiscint ó thaobh na foghlama agus an teagaisc de araon. Díreofar sa chéad chaibidil eile, mar sin, ar thorthaí an dara sraith agallamh seo agus scéal an fhoghlaimeora á fhorbairt trí lionsa an lucht teagaisc.

6 Sonraí an Lucht Teagaisc

Déanfar plé sa chuid seo den anailís ar na téamaí ba choitianta a tháinig chun cinn in agallaimh an lucht teagaisc. Mar a míníodh cheana féin i gCaibidil a Ceathair faoi mhodheolaíocht an tionscadail, baineadh úsáid as scéalta agus as agallaimh na mac léinn, mar aon le léirmheas ar thaighde ábhartha a bhaineann le teagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal, mar bhunús le ceisteanna na n-agallamh seo. Ar deireadh, cuireadh 14 oideoir faoi agallamh agus iad ag teacht ó sheacht n-institiúid agus ó cheithre ról éagsúla. Baineadh úsáid as modh agallóireachta ar a dtugtar agallamh fadhblárnaithe le saineolaithe ar mhaithe le haird chuí a dhíriú ar thaithí agus ar chúlra na n-agallaithe féin ach ar bhealach a chuirfeadh le comparáid idir tuairimí dá gcuid ag an am chéanna. Díreofar anseo ar na cosúlachtaí agus ar na difríochtaí a tháinig as an chomparáid sin mar léargas ar dhearcadh an lucht teagaisc maidir le cumas agus meon na mac léinn, ar ról agus ar chleachtas na n-oideoirí sin chomh maith le stádas na Gaeilge i gcomhthéacs an ardoideachais. Cíorfáir na hábhair seo go léir de réir mar a thagann siad faoi scáth na dtéamaí seo a leanas; 1. cúinsí cúlra, 2. inspreagadh na mac léinn agus 3. an comhthéacs ollscoile ó thaobh na Gaeilge de.

Tábla 10: Suíomh agus post an lucht teagaisc ar cuireadh faoi agallamh iad

44

Ollscoil		Ról	
A	5	Ceann Roinne	4
B	0	Léachtóir	7
C	0	Teagascóir	2
D	1	Taighdeoir	1
E	2		
F	0		
G	1		
H	3		
I	1		
J	1		

⁴⁴ Is iad na lipéid chéanna a úsáidtear chun tagairt a dhéanamh do na hollscoileanna i gcás shonraí na mac léinn agus an lucht teagaisc araon.

Figióir 7: Treoir do théamaí ó agallaimh an lucht teagaisc

Téamaí ó Agallaimh an Lucht Teagaisc:

Cúinsí cúlra -

- cumas na mac léinn
- tionchar na scoile

Inspreagadh na mac léinn -

- cúiseanna foghlama
- ceist na féiniúlachta
- úsáid na teanga

Comhthéacs na hollscoile:

- ról an lucht teagaisc
- múineadh na Gaeilge
- stádas na teanga

6.1 Cúinsí Cúlra

6.1.1 Cumas na Mac Léinn

Nuair a ceistíodh an lucht teagaisc faoi chumas na bhfochéimithe Gaeilge a bhíonn ina gcuid ranganna, rinne gach uile dhuine acu tagairt don éagsúlacht caighdeán a bhíonn le feiceáil iontu. Ní hamháin sin ach bhain siad go léir úsáid as catagóirí difriúla chun míniú a thabhairt ar an éagsúlacht seo agus an cheist á scagadh acu i gcás cainteoirí dúchais, iar-dhaltaí de chuid chóras an Ghaeloideachais agus mac léinn a d'fhreastail ar scoileanna Béarla. Dar ndóigh, fágann an éagsúlacht seo go mbíonn deacrachtaí móra roimh na hoideoirí freastal ar riachtanais na mac léinn go léir ach pléifear na straitéisí a úsáideann siad chun dul i ngleic leo níos déanaí faoi dhea-chleachtas an lucht teagaisc.

I measc láidreachtaí agus laigí Gaeilge na gcainteoirí dúchais, míníodh go mbíonn siad cumasach agus muiníneach ó thaobh labhairt agus fhuaimiú na Gaeilge de ach nach mbíonn siad chomh maith céanna nuair a thagann sé chuig cúrsaí gramadaí ná scríobh agus litriú na teanga. Tugadh cosúlachtaí faoi deara sa chur síos a rinneadh ar fhoghlaimeoirí a bhfuil Gaeilge ón chliabhán acu agus ar na mic léinn a d'fhreastail ar scoileanna tumoideachais ach luadh, i gcás an dara dream seo, go mbíonn sé deacair in amanna a chur ina luí orthu go bhfuil feabhas ag teastáil fós ar a gcuid scileanna teanga. Maidir leis na fochéimithe a fuair a gcuid oideachais trí mheán an Bhéarla, rinneadh tagairt don bhunús mhaith gramadaí agus scríbhneoireachta a bhíonn acu go minic le hais na ndeacrachtaí labhartha agus féinmhuiníne

a thagann leis. Rinne rannpháirtí amháin trácht ar an difríocht cumais, áfach, a mhaireann idir lucht na scoileanna T2 thuaidh agus theas agus é mar rogha ag an chéad ghrúpa seo tabhairt faoin Ghaeilge mar ábhar ar scoil.

Bhí cuid acu ann a raibh múinteoirí acu sa mheánscoil a labhair Gaeilge leo agus an-chuid eile uaireanta labhair siad Béarla leo agus, dá bharr sin, bhí deacrachtaí acu uaireanta le canúint ... le is dócha ó thaobh na léachtóirí a thuiscint ... Is dócha ... freisin go raibh mic léinn ann a d'fhoghlaim ábhar de ghlanmheabhair don Ardteist agus is dócha ... nach raibh siad in ann brath ar an bhfoghlaim de ghlanmheabhair san ollscoil agus bhí mic léinn is dócha ansin, mic léinn ón nGaeltacht nó mic léinn a fuair oideachas trí mheán na Gaeilge, is dócha go raibh bhuel bhí Gaeilge labhartha, bhí scileanna maithe acu sa Ghaeilge labhartha. Bhí siad breá muiníneach ach ... is dócha go raibh an chaint níos láidre acu ná is dócha an scríobh, cúrsaí gramadaí agus mar sin

(LT_6)

Mar léargas ar dheacrachtaí ginearálta na bhfochéimithe Gaeilge, beag beann ar an chúlra atá acu, labhair ceathrar faoi chúrsaí foghraíochta, go háirithe na fadhbanna a bhíonn ag cuid acu ceangal a chruthú idir litriú agus fuaimniú na teanga nó idirdhealú a dhéanamh ar ghutaí gearra agus fada chomh maith le consain chaola nó leathana. Rinne seisear trácht ar bhotúin ghramadaí na mac léinn idir bhriathra agus athruithe tosaigh agus cinn atá níos casta amhail an tuiséal ginideach, an chopail agus an clásal coibhneasta. Luaigh beirt an raon teoranta foclóra a bhíonn ag cuid mhaith de na foghlaimeoirí agus rinne ceathrar eile tagairt don streachailt a bhíonn acu in amanna le cúrsaí canúna. Deacracht amháin eile a tháinig chun cinn go rímhinic sna hagallaimh ná an eagla a bhíonn ar an-chuid mac léinn roimh labhairt na Gaeilge. Déanfar forbairt ar an téama sin ar ball i dtaca le dearcadh na bhfoghlaimeoirí.

6.1.2 Tionchar na Scoile

Tugadh nod do na himpleachtaí a bhaineann le cúlra oideachais na bhfoghlaimeoirí sa dóigh ar cuireadh síos ar chumas teanga na ngrúpaí éagsúla. Rinneadh tagairt dhíreach don tionchar seo, áfach, nuair a chaith cuid den lucht teagaisc solas ar na cúiseanna atá taobh thiar de riachtanais na mac léinn. Labhair ceathrar agallaithe faoin easpa béime, go háirithe i gcás scoileanna T1, a chuirtear ar chúrsaí cruinnis. Cuireann sé seo le muinín na bhfoghlaimeoirí agus iadsan ar scoil ach fágann sé go mbíonn sé deacair tábhacht an chruinnis sin a chur in iúl dóibh ag leibhéal na hollscoile. Chuir cúigear agallaithe síos ar an deacracht a bhíonn acu, agus ar an fhrustrachas a thagann léi, na mic léinn áirithe seo a spreagadh chun tabhairt faoi chúrsaí gramadaí nó faoi thopaicí nua. Ina theannta sin, mhínigh cúigear agallaithe,

agus scoileanna T2 i gceist, go mbíonn na mic léinn sin ag streachailt leis an chur chuige thumoideachais ar an tríú leibhéal mar gheall ar easpa úsáid na Gaeilge ar scoil. Cháin duine amháin an neamhaird a thugtar do scoileanna labhartha ar an dara leibhéal ach neamhaird atá intuigthe, dar leis féin, nuair a smaoinítear ar líon beag na marcanna a ghabhann leis an scil sin sna scrúduithe stáit⁴⁵. Rinne duine eile comparáid idir an cur chuige seo agus an ceann ó thuaidh, áit a dtugtar cothrom na Féinne do labhairt na Gaeilge mar chuid den scrúdú A-leibhéil.

Rinneadh tagairt don tionchar, idir dhearfach agus diúltach, a bhíonn ag caighdeán, canúint agus meon na múinteoirí scoile ar a gcuid daltaí chomh maith leis an dóigh a n-athraíonn an meon sin ó scoil amháin go scoil eile. Luaigh beirt na difríochtaí cumais a thugtar faoi deara i measc na mac léinn ag brath ar éiteas agus ar chultúr na scoileanna ar fhreastail siad orthu. I gcomhthéacs an chórais oideachais go ginearálta, go háirithe na difríochtaí idir an dara agus an tríú leibhéal, luaigh an-chuid den lucht teagaisc drochnósanna na bhfochéimithe a chruthaíonn deacrachtaí dóibh agus iadsan ag tosú amach ar an ollscoil. Rinne cúigear tagairt do spleáchas na mac léinn ar nótaí a fhoghlaim de ghlanmheabhair agus labhair beirt faoin easpa taithí a bhíonn ag formhór acu a gcuid tuairimí féin a chur in iúl. Phléigh ceathrar agallaithe go mion an streachailt a bhíonn ag foghlaimeoirí ag tús na céime freagracht a ghlacadh as a gcuid foghlama agus é mar dhualgas na n-oideoirí tábhacht na freagrachta sin a chur ar a súile dóibh. Faightear, sa chur síos seo ar úinéireacht na mac léinn ar a gcuid foghlama féin, léargas ar ról teoranta an lucht teagaisc, ról a ndéanfar plé domhain air níos déanaí sa chaibidil seo.

Ba cheart a aithint, mar a léirítear thuas, go mbíonn tionchar ag cúlra an fhoghlaimeora aonair, idir cúlra scoile agus teaghlaigh araon, ní hamháin ar a chumas féin sa Ghaeilge ach ar an mheon atá aige i leith na teanga agus na foghlama chomh maith. Pléadh cheana féin an easpa tuisceana a bhíonn ag cuid mhaith de na foghlaimeoirí ag tús na céime ar an mhéid freagrachta gur cheart dóibh glacadh as a gcuid foghlama ach tugadh le fios sna hagallaimh go mbaineann an easpa tuisceana seo leis an phróiseas foghlama fosta. Míníodh go n-eascraíonn an easpa feasachta maidir le conas teanga a fhoghlaim ó dhrochúsáid na nótaí ag an dara leibhéal agus go mbíonn na mic léinn fós sa toir ar ábhar ar féidir leo a chur de ghlanmheabhair. Mar a luaigh agalláí amháin, fágann sé seo nach bhfuil cur amach acu ar na céimeanna cearta atá le glacadh chun líofacht sa teanga a bhaint amach. Labhair agalláí

⁴⁵ Cé go bhfuil 40% de na marcanna ag dul do labhairt na Gaeilge ag leibhéal na Sraithe Sinsearaí níl ach 10% de na marcanna sa tSraith Shóisearach ag dul don Tasc Mheasúnaithe ina gcuireann daltaí T1 agus T2 síos ar an mheasúnacht sa seomra ranga a bhaineann le labhairt na teanga.

eile faoin mhéid oibre a bhíonn i gceist chun teanga a shealbhú de bharr líon na scileanna ar gá aghaidh a thabhairt orthu, rud nach mbíonn ar eolas ag formhór na bhfochéimithe. Agus é ag caint faoin fhoghlaím teanga mar phróiseas atá casta agus fadálach go maith, cháin léachtóir amháin eitic oibre na bhfoghlaimeoirí toisc nach bhfuil tromlach acu sásta an iarracht fhadtéarmach a bhfuil gá léi a chur isteach. Ceist mhaith atá ann mar sin, agus tuairimí na n-agallaithe éagsúla á gcur san áireamh, an amhlaidh nach bhfuil cuid mhór de na fochéimithe Gaeilge ag iarraidh an iarracht seo a dhéanamh nó gur easpa tuisceana ar phróiseas an tsealbhaith teanga atá mar chúis leis an drogall seo?

Bíonn an nós sin acu ón meánscoil go mbíonn an t-eolas ag teacht ón múinteoir agus cineál ‘transmission,’ an focal atá sa litríocht, go mbíonn eolas ag an múinteoir, go mbíonn sé aistrithe acu, curtha ar fáil gan mórán Q&A agus a leithéid, agus tá sé an-deacair a chur ina luí ar na mic léinn go mbeadh féinbhainistíocht i gceist, go mbeadh féinriar i gceist, go mbeadh obair neamhspleách i gceist, go bhfuil orthu teacht ar litríocht agus nach mbeadh gach rud curtha ar fáil ... agus tógann sé ar a laghad an chéad seimeastar chun an nós sin a bhriseadh agus uaireanta ní féidir

(LT_13)

6.2 Inspreagadh na Mac Léinn

6.2.1 Cúiseanna Foghlama

Díreach cosúil le caighdeán na bhfoghlaimeoirí, d’admhaigh na hagallaithe go mbíonn éagsúlacht leathan cúiseanna ag na mic léinn chun tabhairt faoi chúrsa Gaeilge agus gur minic a bhíonn níos mó ná cúis amháin ag gach uile fhoghlaimeoir. Tagann cuid acu go dtí an ollscoil le plan cheana féin, agus iad dírithe ar chuspóir foghlama nó ar ghairm faoi leith, agus tagann cuid eile ar mhaithe le sult a bhaint as an fhoghlaím nó, i bhfocail rannpháirtí amháin, “...ar cosúil go díreach go bhfuil siad ann ar mhaithe le bheith ann” (LT_12). Rinne an t-agalláí seo comparáid idir spreagadh na ndaoine atá ag iarraidh a bheith ar an chúrsa, a bhíonn gach rud ullmhaithe acu chun tús a chur leis, agus daoine eile a bhfuil sé soiléir fúthu nach bhfuair siad na pointí a bhí ag teastáil don chéim a bhí uathu. Rinneadh go leor tráchtanna sna hagallaimh ar ghrá agus ar phaisean na bhfoghlaimeoirí don teanga, rud a bhíonn mar chúis ag an-chuid acu a bhfuil cúrsa Gaeilge ar siúl acu. B’ábhar spéise é go ndúirt léachtóir amháin go bhfuil sé seo fíor i gcás fhormhór na mac léinn mar, murach an spéis sin, bheadh i bhfad níos mó roghanna ar fáil dóibh ar an tríú leibhéal nach mbeadh chomh deacair céanna le cúrsa Gaeilge nó cúrsa teanga ar bith. Mar a léirigh léachtóir eile, áfach, ní i gcónaí go mbaineann an spéis seo le gach uile ghné den Ghaeilge agus is minic

a bhíonn níos mó dúile ag cuid de na foghlaimeoirí sa teanga féin ná mar atá acu i gcúrsaí litríochta nó filíochta mar shampla. Chaith rannpháirtí amháin solas an athuair ar dhifríochtaí ó thuaidh idir meon na mac léinn a raibh orthu an Ghaeilge a roghnú ar scoil, agus an rogha sin a chosaint, agus lucht na Gaelscolaíochta a dhéanann talamh slán de in amanna go bhfuil an teanga ar a dtoil acu.

Ó thaobh slite beatha de, i measc na ngairmeacha a mbíonn spéis ag na fochéimithe iontu luadh an mhúinteoireacht, an t-aistriúchán, an iriseoireacht, post sa státseirbhís, an chraoltóireacht agus na meáin. Labhraíodh faoin tuiscint níos fearr a bhíonn ag foghlaimeoirí a bhfuil céim ar leith ar bun acu ar céard atá uathu ón chúrsa. D’admhaigh beirt go mbíonn na mic léinn, a bhfuil an Ghaeilge ar siúl acu mar ábhar roghnach nó mar chuid de chéim speisialaithe, i bhfad níos fearr ó thaobh díograise agus cumais de óir go mbíonn sé níos deacra spás a fháil ar chéimeanna den chineál sin. Dúradh go mbíonn cuid de na foghlaimeoirí ag iarraidh ardleibhéal cumais sa Ghaeilge a bhaint amach, agus marcanna maithe a fháil idir an dá linn, chun cur isteach ar mháistreacht i ndiaidh na bunchéime. Cé gur rud maith é go mbíonn mic léinn spreagtha chun marcanna maithe a bhaint amach, ceistíodh an dochar féideartha don tairbhe a bhaineann siad as an chéim má bhíonn siad ródhírithe ar ghráid. Mhóthaigh beirt agallaithe gur minic a bhíonn na mic léinn thar a bheith straitéiseach, dá bharr, agus nach mbíonn mórán suime acu sna rudaí nach bhfuil marcanna ag gabháil leo. Labhair agalláí amháin faoin tábhacht a bhaineann le pleananna proifisiúnta na mac léinn ó thaobh na Gaeilge de ach amháin nuair a bhíonn meon na bhfoghlaimeoirí faoina gceannas agus fiúntas gach uile mhodúl á cheistiú acu i gcónaí.

Go minic, bíonn plean acu agus tá sé sin ann, go gcaithfidh gach rud a bheith fiúntach agus go bhfuil ‘oh bhuel cén fáth a ndéanann tú céim? Déanann tú céim chun post a fháil.’ Ba chóir go mbeadh tú ag smaoineamh faoi sin. Níor chóir duit tabhairt faoi chéim ceithre bliana gan tuairim éigin a bheith agat faoin méid a dhéanfaidh tú ina dhiaidh ... Tá sé sin ann ach amantaí tagann siad agus bíonn siad ag iarraidh a bheith ag obair leis an nGaeilge go minic agus is é atá sa chéim ná doras chuige sin ach téann sé sin i gcoin ansin ar an dearcadh atá acu. ‘Bhuel, mura bhfuil uaim ach céad onóracha ag deireadh na céime, céard a chaithfidh mé a dhéanamh chun é sin a bhaint amach?’

(LT_11)

Míníodh go mbíonn an-chuid de na fochéimithe Gaeilge ag iarraidh dul i dtreo na múinteoireachta, ag leibhéal na bunscoile agus na meánscoile araon. I gcas na bunmhúinteoireachta, dúradh go bhfuil cuid acu ag tabhairt faoin Ghaeilge mar chuid de

Bhairsiléir Ealaíon toisc nach bhfuair siad dóthain pointí chun áit a fháil ar chúrsa bunoidreachais. Ó thaobh cumais de, labhraíodh faoin streachailt a bhíonn ag roinnt foghlaimeoirí, atá ag smaoineamh ar bhunmhúinteoireacht nó ar mheánmhúinteoireacht, le hardleibhéal an chúrsa teanga ach go leanann siad leis toisc go bhfuil siad chomh dírithe sin ar ghairm an mhúinteora. Ó thaobh meoin de, leagadh béim ar an chodarsnacht láidir a bhíonn le feiceáil idir na mic léinn a bhfuil fíorghrá acu do chúrsaí múinteoireachta agus do na hábhair a bheidh á múineadh acu, agus na mic léinn eile atá ag iarraidh a bheith ina múinteoirí de bharr bhuntáistí an phoist. Rinneadh plé ar dhifríocht an mheoin, áfach, a bhíonn ag bunmhúinteoirí agus meánmhúinteoirí, in amanna, mar gheall ar an tsuim níos láidre a bhíonn ag an dara dream sa Ghaeilge agus í roghnaithe mar shainábhar acu. Mar a mhínigh duine amháin den lucht teagaisc, áfach, tá an difríocht seo intuigthe nuair a smaoinear ar líon na n-ábhar éagsúil a ndéanann na bunmhúinteoirí staidéar orthu. B'údar suime é an ceangal a rinne léachtóir amháin idir nasc na bhfochéimithe leis an Ghaeilge, an cumas atá acu sa teanga agus na conairí gairme a roghnaíonn siad nuair a dúirt sé gur minic, ag brath ar thaithí dá cuid, nach dtéann na mic léinn a bhfuil baint acu le saol na Gaeilge agus a bhfuil cumas maith acu sa teanga i dtreo na múinteoireachta.

6.2.2 Ceist na Féiniúlachta

Rinneadh trácht cheana féin ar an mheon theoranta a bhíonn ag mic léinn a d'fhreastail ar Ghaelscoileanna in amanna maidir le tábhacht an chruinnis ach, ar an taobh eile den scéal, mhínigh triúr gur minic gurb iad na foghlaimeoirí sin a bhfuil dáimh níos láidre acu leis an teanga. Thug triúr agallaithe léargas luachmhar ar na scoileanna gramadaí ó thuaidh, áit a roghnaíonn daltaí an Ghaeilge mar ábhar scoile mar gheall ar an tsuim atá acu inti. Bíodh is go bhfuil grá acu don teanga, míníodh nach mbraitheann cuid de na foghlaimeoirí seo go bhfuil baint acu leis an Ghaeilge ceal nasc sóisialta léi ó thaobh teaghlaigh ná ó thaobh cairdis de. Labhair ceathrar faoin tuiscint chúng a bheadh ag an-chuid de na foghlaimeoirí ar oidhreacht na Gaeilge in ainneoin na húsáide a bhaineann siad as frásaí seanchaite amhail 'tír gan teanga, tír gan anam'. Rinne ceathrar mionphlé ar an dóigh a bhfeidhmíonn easpa cumais agus féinmhuiníne na bhfochéimithe mar bhac ar an pháirt a ghlacann siad i bpobal na Gaeilge nó ar an mhuintearas a mothaíonn siad leis. De réir mar a d'aithin duine de na hagallaithe sin, áfach, ní i gcónaí go mbíonn an muintearas sin á lorg ag gach uile fhoghlaimeoir. Os a choinne sin, mar a luaigh duine eile acu, d'fhéadfadh easpa cumais sa Ghaeilge náire a chur ar mhic léinn atá fíorphaiseanta faoin Ghaeilge, náire a chruthaíonn coimhthíos lena gcuid féiniúlachta féin.

Is féidir go mbeadh náire ag baint leis sin mar mura bhfuil an teanga sách maith ag duine, déanann sé sin dochar don fhéiniúlacht nó mura gceapann siad go bhfuil scileanna teanga sách láidir acu, arís eile déanann sé sin dochar don fhéiniúlacht. Síleann siad nach bhfuil siad sách compordach ina bhféiniúlacht féin nó go bhfuil fadhbanna le réiteach maidir leis an bhféiniúlacht

(LT_14)

Cé gur labhair ceathrar agallaithe faoin easpa eolais a bhíonn ag na fochéimithe faoi chultúr agus faoi shaol na Gaeilge agus gur luaigh seachtar go mbreathnaíonn siad uirthi mar ábhar acadúil fós, bhí an-chuid tagairtí sna hagallaimh do mhic léinn a thuigeann luach na teanga mar mhodh cumarsáide agus mar fhoinsé oidhreachta araon. Rinne seisear den lucht teagaisc plé ar an nasc phearsanta agus speisialta a mhothaíonn an-chuid de na foghlaimeoirí leis an Ghaeilge agus ar cé chomh dearfach is atá siad faoin teanga dá bharr. Mhínigh duine amháin acu go gcuidíonn an ceangal seo go mór leo chun dul chun cinn a dhéanamh agus rinne duine eile trácht ar an nasc a bhíonn idir na mic léinn féin de bharr na spéise atá acu sa Ghaeilge. B'fhearr le rannpháirtí eile an focal 'fiosracht' seachas 'féiniúlacht' a úsáid agus é ag caint faoin chíocras eolais a bhíonn ag leath de na fochéimithe agus tuiscint fhorleathan á lorg acu ar an litríocht, stair, béaloideas agus neart eile. Léirigh teagascóir amháin gur minic a bhíonn suim na mac léinn sa teanga agus spéis acu i gcúrsaí peile nó ceoil fite fuaite lena chéile ach cheistigh teagascóir eile an mbíonn siad ró-óg in amanna chun luach na Gaeilge a thuiscint i gceart.

Ag trácht ar fhoinsé na fiosrachta nó na suime seo a bhíonn ag cuid mhaith de na foghlaimeoirí, rinneadh tagairt do chúrsaí teaghlaigh, cúlra scoile na mac léinn, tréimhsí sa Ghaeltacht agus imeachtaí pobail. Bíodh is go ndúradh sna hagallaimh nach bhfuil spéis na mac léinn ó thuaidh ceangailte le cúrsaí polaitíochta chomh mór sin a thuilleadh in amanna, cheap rannpháirtí amháin go bhfuair roinnt díobh an tsuim atá acu in oidhreacht na teanga óna gcuid tuismitheoirí a raibh an spéis áirithe sin acu. Luaigh léachtóir amháin gur scéal grá a bhíonn i gceist i bhformhór na gcásanna, grá a thagann ó idé-eolaíocht na mac léinn i leith na Gaeilge agus a bhíonn aimsithe acu sula dtagann siad chuig an ollscoil. Rinneadh trácht le linn na n-agallamh ar mhic léinn atá gníomhach ó thaobh na teanga de laistigh agus lasmuigh den ollscoil. D'aithin beirt agallaithe gur minic gurb iad na daoine a shamhlaíonn go bhfuil baint acu le pobal na Gaeilge a ghlacann páirt sna himeachtaí teanga. Mar a

mhínigh duine amháin acu, ní gá iad a mhealladh chucu toisc go mbíonn spéis agus spreagadh láidir acu cheana féin.

Braitheann sé ar an taithí a bhí acu arís. Daoine a chaith am sa Ghaeltacht agus daoine atá saghas sáite i saol na Gaeilge cheana féin, na daoine a bheadh ag dul isteach chuig club an Chonaratha as a stuaim féin mar shampla, ní gá iad a mhealladh ar chor ar bith. Má chloiseann siad aon rud, beidh siad ann ar an phointe, beidh siad thar a bheith sásta. Daoine eile, fós tá siad just ag smaoineamh air mar ábhar scoile b'fhéidir ... just tá siad ag ceapadh nach féidir rud níos measa a shamhlú b'fhéidir go bhfuil sé cosúil le hobair bhaile bhreise nó rud mar sin

(LT_7)

6.2.3 Úsáid na Teanga

Pléadh síos tríd na hagallaimh ar fad an tairbhe agus an tábhacht a bhaineann le fonn na mac léinn an Ghaeilge a úsáid taobh amuigh de theorainneacha na céime nó an tseomra ranga. Luadh gur cheart don fhonn seo teacht ó na mic léinn iad féin agus rinne beirt tagairt dhíreach don drogall a bhíonn ar fhormhór acu an teanga a labhairt i gcuideachta a gcomhfhoghlaimoirí. D'aithin triúr, áfach, an tionchar dearfach a d'fhéadfadh a bheith ag mac léinn nó beirt atá fíorthiomanta don teanga, ní hamháin ar atmaisféar an ranga ach ar dhíograis na bhfoghlaimoirí eile deiseanna cumarsáide a lorg agus a thapú. Ba cheart a lua fosta gur luaigh agallaithe eile an éifeacht dhiúltach a bhíonn ag foghlaimoirí nach bhfuil suim ar bith acu sa teanga ar an rang chomh maith leis an lagmhisneach a d'fhéadfadh teacht ar mhic léinn áirithe agus iad féin á gcur i gcomparáid leis na díograiseoirí teanga seo.

Labhraíodh faoin mhaitheas a dhéanann deiseanna cumarsáide do mhuinín agus do scileanna labhartha na mac léinn chomh maith leis an dóigh a gcuireann taithí leis an teanga lasmuigh den tseomra ranga go mór le nádúrthacht na cainte a dhéantar sa rang. Aithníodh an brú atá ar an Ghaeilge mar theanga mhionlaithe agus an tábhacht a bhaineann leis an chóras oideachais, dá bharr, ach áitíodh nach leor an chumarsáid a bhíonn ar siúl ag foghlaimoirí mar chuid den chúrsa chun cumas maith a bhaint amach. Leagadh béim ar an ghá leis an tseomra ranga a leathnú amach agus imeachtaí sóisialta a chur ar fáil chun deiseanna rialta úsáide a mhéadú ach tuigeadh arís gur faoi na foghlaimoirí iad féin atá sé na deiseanna sin a thapú. Mar a léirigh agallaí amháin is i dtimpeallacht Bhéarla a chaitheann na mic léinn formhór a gcuid ama agus, mar a mhínigh agallaí eile, bíonn an-tábhacht ag baint leis na ranganna teanga nuair is ionann iad agus an t-aon chumarsáid trí Ghaeilge a dhéanann siad.

De bharr an bhrú atá ar an teanga sa phobal, tá an-tábhacht leis an suíomh oideachais i gcás na Gaeilge agus is cuid de sin an obair a dhéanaimid anseo agus tá an-tábhacht is dócha le rialtacht na teagmhála agus is dócha rialtacht na ndeiseanna cumarsáide ag na mic léinn freisin agus caithfimid na deiseanna sin a chur ar fáil agus ansin caithfidh na mic léinn na deiseanna sin a thapú

(LT_9)

Nuair a rinneadh plé ar dheiseanna na bhfoghlaimoirí úsáid a bhaint as an teanga, bhí an-chuid tagairtí do dhíograiseoirí teanga nó do dhaoine eisceachtúla a bhíonn páirteach in imeachtaí chumann Gaelach na hollscoile. Cuireadh síos orthu mar mhic léinn atá gníomhach, díograiseach agus cumasach, agus leagadh béim ar thábhacht na hoibre a dhéanann na cumainn chun an teanga a chur chun cinn i measc fochéimithe Gaeilge agus i measc mac léinn a bhfuil cúrsaí eile ar bun acu chomh maith. Tugadh aitheantas d'iarrachtaí na gcumann daoine ó gach leibhéal Gaeilge a mhealladh, ach solas á chaitheamh ag an am chéanna, ar an deacracht a bhaineann leis na hiarrachtaí sin agus, dá réir, ar an tionchar theoranta a bhíonn acu in amanna. I measc na gcúiseanna ba choitanta a luadh, a chuireann bac ar dhaoine freastal ar imeachtaí na gcumann, bhí imní nó buairt na mac léinn i dtaca lena gcumas sa Ghaeilge, cúrsaí airgid, an taisteal a bhíonn le déanamh ag cuid acu chuig an choláiste agus poist pháirtaimseartha dá gcuid. Cé nach mbíonn na ranna Gaeilge iad féin páirteach in imeachtaí na gcumann Gaelach, rinneadh go léor tráchtanna ar acmhainní ag leibhéal na roinne a chuireann pobal Gaeilge chun cinn san ollscoil. Mar chuid de na hacmhainní seo, luadh an obair a dhéanann oifigigh Ghaeilge, scéimeanna cónaithe atá dírithe ar mhic léinn na gcúrsaí ar fad, áiseanna amhail seomraí Gaeilge agus aonaid teanga chomh maith le himeachtaí ar nós club leabhar Gaeilge, lónta saor in aisce agus turas chuig an phictiúrlann nó chuig ionaid teanga.

Tháinig an imní chun solais mar mhóorthéama go háirithe i dtaobh na heagla a bhíonn ar fhochéimithe roimh an Ghaeilge a labhairt sa tseomra ranga. Cuireadh síos ar an bhuairet a bhíonn orthu roimh botún a dhéanamh agus ar an náire a mhothaíonn siad mura bhfuil freagra ar eolas acu. Míníodh go ndéanann siad comparáid eatarthu féin agus daoine eile sa rang agus go gcuireann na mothúcháin dhiúltacha seo isteach go mór ar rannpháirtíocht na mac léinn. Aithníodh an méadú a tháinig ar fheasacht maidir le cúrsaí imní go coitianta le blianta beaga anuas agus an dóigh a mbíonn mic léinn éagsúla ag streachailt leis an deacracht seo go ginearálta agus ní díreach i gcomhthéacs na ranganna teanga amháin. Rinneadh trácht ar chúthaileacht foghlaimoirí áirithe sna ranganna agus ar an dua a bhíonn ag cuid acu dul i dtaithe ar shuíomh nua na hollscoile ag an tús. Labhraíodh fosta faoin ardú muiníne agus

feabhais a dtagann orthu de réir a chéile. Ní hamháin go gcuireann buairt na bhfochéimithe isteach ar an pháirt a ghlacann siad sa chomhthéacs foghlama ach is amhlaidh do mhodhanna múinte an lucht teagaisc go háirithe nuair a chuirtear ceisteanna ar ghrúpa ranga.

Is cinnte go bhfeictear an easpa féinmhuiníne sin go háirithe sa chéad bhliain ... mar na daoine sin níl aithne acu ar a chéile, tá siad ag iarraidh go mbeadh b'fhéidir go mbeadh meas ag na mic léinn eile orthu nó nach gceapadh na mic léinn you know gur amadáin iad, go bhfuil siad aisteach, pé rud é. Níl siad ag iarraidh seasamh amach an iomarca ag an tús. Tá siad ag iarraidh a bheith cosúil le gach duine eile agus is rud nádúrtha é sin nuair a thosaíonn tú céim ... Ach ansin tá an dara rud i gceist i gcás na Gaeilge. Tá daoine ann agus toisc nach bhfuil b'fhéidir nach bhfuil na scileanna cainte acu nó b'fhéidir go bhfuil siad beagán cúthail nó beagán ciúin agus níl mórán féinmhuiníne acu mar gheall air sin

(LT_5)

6.3 Comhthéacs na hOllscoile

6.3.1 Ról an Lucht Teagaisc

Cé gur baineadh úsáid as agallaimh an lucht teagaisc chun forbairt a dhéanamh ar thaithí an fhoghlaimeora, bhí sé tábhachtach fosta súil a chaitheamh ar stádas na Gaeilge i réimse an ardoideachais agus ar ról an oideora mar chuid de. Luadh cheana féin sa chaibidil seo na deacrachtaí a bhíonn ag fochéimithe nuair a thosaíonn siad ar an ollscoil ach déanfar plé anseo ar straitéisí an lucht teagaisc chun cuidiú leis an aistriú sin. Rinne triúr trácht ar an dóigh ar athraíodh struchtúr an chúrsa Ghaeilge sa chéad bhliain chun freastal ar riachtanais na mac léinn nua. Labhair duine amháin acu faoi líon na n-ábhar a chuirtear ar fáil do na fochéimithe ag an tús chun tacú leo dul i dtaithí ar chóras na hollscoile agus ar obair neamhspleách a dhéanamh ach déantar laghdú ar an ábhar seo de réir mar a théann an bhliain ar aghaidh. Ba straitéis choitianta í seo i measc na n-agallaithe nótaí agus aistriúcháin a thabhairt do lucht na chéad bhliana anuas ar thús simplí a chur le cúrsaí gramadaí, luas cainte a mhoilliú agus stór focal atá casta a sheachaint.

Faightear léargas spéisiúil sna hagallaimh ar fad ar na róil éagsúla a ghlacann an lucht teagaisc. Ról amháin a tháinig chun cinn go han-mhinic ná ról an mhínitheora agus é mar dhualgas ag na léachtóirí agus ag na teagascóirí mic léinn a chur ar an eolas faoi choincheapa amhail an próiseas foghlama, an córas ollscoile agus cás na Gaeilge. Ó thaobh an phróisis foghlama de, labhraíodh faoi fhreagracht an lucht teagaisc chun tábhacht an turais féin a chur in iúl do na foghlaimeoirí, a gcuid feasachta a mhéadú maidir leis na tréithe, buanna

agus spriocanna atá acu, agus iad a spreagadh chun machnamh a dhéanamh ar an mhéid atá foghlamtha acu. Labhair cúigear go sonrach faoi mheon na mac léinn a athrú ionas go gcuireann siad fáilte roimh bhotúin mar fheinimeán atá nádúrtha, inghlactha agus lárnach don iarracht agus don fhoghlaím. Maidir le córas na hollscoile, bíonn ar na hoideoirí freagracht agus neamhspleáchas na hoibre a chur ar shúile na bhfoghlaimoirí chomh maith le próisis amhail bradaíl agus córais tagartha a mhíniú dóibh. Mar iarracht suim na bhfochéimithe a mhúscailt san fhoghlaím, labhraíonn an lucht teagaisc faoi na buntáistí a bhaineann le gach uile mhodúl agus iad ag feidhmiú, beag beann ar an ábhar féin, mar dheis chun forbairt a dhéanamh ar scileanna teanga agus foghlama araon. Mar mhalairt ar úsáid na nótaí sa chéad bhliain, mhínigh léachtóir amháin nach gcuireann sé mórán nótaí ar fáil ar mhaithe le béim a leagan ar argóintí na bhfoghlaimoirí féin ach go ligeann sé dóibh sa chéad bhliain aiseolas a fháil ar dhréachtaí sula gcuireann siad aistí iseach.

Díreach mar a dhéantar plé ar thorthaí foghlama na modúl, chun suim na mac léinn a mhúscailt iontu, mhínigh léachtóir go gcuidíonn plé ar na scileanna éagsúla atá bainte amach acu chun iad a ullmhú don chuardach post. Ní hamháin go ndírítear ar fheasacht na bhfoghlaimoirí a ardú maidir lena gcuid buanna féin ach cuirtear ar an eolas iad faoi líon na ndeiseanna fostaíochta atá ar fáil ó thaobh na Gaeilge de chomh maith. Rinne beirt agallaithe tagairt d'aoichainteoirí a thagann isteach ó earnálacha éagsúla chun labhairt faoi ghairmeacha le Gaeilge agus luaigh duine amháin an tairbhe a bhaineann leis an taithí oibre a dhéanann na mic léinn i réimsí difriúla. Anuas ar chúrsaí proifisiúnta, bíonn ar an lucht teagaisc stádas sochtheangeolaíoch na Gaeilge a chur in iúl dá gcuid mac léinn. Cuimsítear, mar chuid den stádas seo, beocht agus úsáid na teanga ar fud fad an domhain chomh maith leis na constaicí a bhaineann lena foghlaim i dtimpeallacht Bhéarla ar mhaithe le spriocanna réalaíocha a leagan síos. Chreid léachtóir ar leith go láidir gur cheart labhairt go hionraic leis na foghlaimoirí faoin deacracht maidir leis an teanga a shealbhú chun taispeáint dóibh gurb í an fhorbairt an chuid is tábhachtaí den aistear dar leis féin.

Bíonn muid ag rá leis na mic léinn, tá an ghramadach dúshlánach agus is fiú an ghramadach a fhoghlaím mar gheall go bhfuil sí dúshlánach. Déantar iarracht i bhfoghlaim teangacha, muc i mála a dhíol ar bhealach, má tá cead agam cúpla samhail a chaitheamh le chéile mar sin, amhail is go bhfuil sé éasca chun teanga a fhoghlaím ach níl agus glacann muid leis nach bhfuil agus gur rud maith é sin agus mura n-éireoidh go fíormhaith leat bhuel is cuma, is é an fhorbairt a thagann ort agus tú ag iarraidh dul i ngleic leis na rudaí seo atá tábhachtach

(LT_4)

In éineacht le ról an mhínitheora, feidhmíonn an lucht teagaisc, in amanna, mar éascaitheoir nó mar phointe teagmhála idir na fochéimithe atá ina gcuid ranganna agus saol na Gaeilge. Déantar iarracht pobal Gaeilge a chur ar fáil laistigh den chúrsa agus cuirtear tús lena chruthú ón chéad lá ar an ollscoil trí na mic léinn a chur in aithne dá chéile. Forbraítear an pobal seo de réir a chéile agus cruthaítear atmaisféar deas ionas go mothaíonn na foghlaimeoirí ar a suaimhneas agus go bhfuil siad sásta teacht chuig na ranganna. Cuirtear an-bhéim ar an Chumann Ghaelach agus breathnaítear air mar bhealach chun gur féidir leis na mic léinn sna blianta éagsúla meascadh lena chéile agus cleachtadh a dhéanamh ar a gcuid scileanna teanga idir an dá linn. Ar mhaithe leis an aonad teanga seo a leathnú amach thar theorainneacha an tseomra ranga, labhraítear faoi na féidearthachtaí atá ann páirt a ghlacadh sa phobal Ghaeilge lasmuigh de. I measc na bhféidearthachtaí a luadh, spreagtar na foghlaimeoirí chun dul ag teagasc, tabhairt faoi ranganna nó freastal ar imeachtaí pobail. Mar a mhínigh rannpháirtí amháin, labhraítear go minic faoi cé chomh hoscailte is atá an pobal teanga agus faoin dóigh a bhfuil deis ag gach uile dhuine a bheith páirteach ann. Moltar do na mic léinn úsáid a bhaint as an Ghaeilge chomh minic agus is féidir leo trí leas a bhaint as na meáin agus tríd an teanga a labhairt i measc cairde, fiú ar feadh tréimhse gairid. Moltar do na foghlaimeoirí smaoineamh faoin phobal teanga a mhaireann lasmuigh den chúrsa agus thug duine den lucht teagaisc le fios gur bealach éifeachtach é ábhar dílis faoi eagraíochtaí agus faoi ghníomhaíochtaí Gaeilge chun tabhairt faoi sin.

Dar ndóigh, titeann na freagrachtaí go léir thuas faoi phríomhról an lucht teagaisc, is é sin ról an oideora. Cé go mbaineann na rannpháirtithe úsáid rialta as réimse leathan straitéisí agus iad i mbun teagaisc, díritear, mar chuid den anailís seo, ar na cinn a phléann go sonrach le héagsúlacht cumais agus le rannpháirtíocht na mac léinn. Bíonn an-tábhacht ag baint le cur chuige ionchuimsitheach a chur i bhfeidhm ag leibhéal oideachais ar bith agus cuid lárnach den chur chuige seo sa rang Gaeilge ar an tríú leibhéal ná cúlraí éagsúla na bhfoghlaimeoirí a aithint. Dúirt agalláí amháin go ndéanann sé tagairt dhíreach do na cúlraí seo ag tús an chúrsa chun é a mhíniú do na fochéimithe go bhfuil sé mar dhualgas aige freastal orthu ar fad. Mhínigh agalláí eile go labhraíonn sé leis na foghlaimeoirí mar dhaoine a bhfuil Gaeilge ar a dtoil acu cheana féin seachas mar dhaoine atá ag foghlaim na teanga ar mhaithe le cainteoirí dúchais a chur san áireamh. Aithníodh fosta an deacracht a bhaineann leis an ábhar teagaisc a chur in oiriúint do chaighdeán na ngrúpaí éagsúla. I measc na dteicnící chun tabhairt faoi seo luadh míniú simplí agus beagán Béarla a úsáid, chun cur le tuiscint na bhfoghlaimeoirí is laige sa ghrúpa, agus dúshlán a thabhairt, nuair is féidir, do na foghlaimeoirí is fearr ionas nach mbíonn leadrán orthu le linn na ranganna. Mhínigh beirt

go dtugann siad cead do na mic léinn, ag brath ar an chumas atá acu, freagra a thabhairt nó ceist a chur i mBéarla le cinntiú go bhfuil siad fós in ann páirt a ghlacadh sa rang.

Ní hamháin go ndéantar an t-ábhar teagaisc a athrú chun aghaidh a thabhairt ar riachtanais na mac léinn go léir ach cuirtear iad i mbun foghlama lena chéile chomh maith. Rinne ochtar trácht ar an mhaitheas a dhéanann obair ghrúpa chun an chomhfhoghlaim a chur ar bun sa tseomra ranga. Mar a mhínigh na hagallaithe, bíonn na mic léinn i bhfad níos muiníne ag labhairt na Gaeilge sna grúpaí beaga seo agus, de bharr na heaspa brú a bhaineann leo, bíonn seans acu ar fad páirt a ghlacadh sa phlé agus guth gach aon duine a chloisteáil. Is minic a dhéanann an léachtóir nó an teagascóir féin na grúpaí seo a shocrú ionas go mbíonn daoine ar leibhéil éagsúla, ó thaobh cumais, aithne nó pearsantachta de, ag obair as lámha a chéile. Tugann an cur chuige seo deis do na foghlaimeoirí cleachtadh a dhéanamh ar an tasc atá idir lámha acu agus aiseolas a fháil, rud a fhágann gur minic a bhíonn siad níos sásta a dtuairimí a roinnt nuair a thagann an rang ar ais le chéile. In amanna, cuirtear teorainn ama leis an phlé ghrúpa seo nó déantar daoine a mheascadh go rialta sa rang mar iarracht aird na mac léinn a choinneáil ar an obair agus ar úsáid na Gaeilge. Feictear cosúlachtaí idir an deis cleachtaidh a thugann obair ghrúpa agus an réamhábhar, i bhfoirm ról-imirtí, nótaí, frásaí nó ceisteanna samplacha, a chuireann cuid den lucht teagaisc ar fáil ag tús an ranga nó roimh ré. Mar a mhínigh beirt, tugann sé seo deis do na foghlaimeoirí iad féin a ullmhú don rang agus laghdaíonn sé an brú a bhaineann leis an Ghaeilge a labhairt as a stuaim féin, go háirithe ag tús an chúrsa.

Ní thugaim tasc labhartha sa cheardlann gan ullmhúchán a dhéanamh. So, mar shampla, má tá siad chun labhairt mar gheall ar fiú an deireadh seachtaine nó labhairt mar gheall ar fiú podchraoltaí ... cuirim foclóir ar an gclár so like ‘ceapaim, measaim, sílim, i mo thuairim, iontach, ar fheabhas.’ So bíonn an-chuid stuif ann agus déanaim gach rud i mbeirteanna. Ní bhíonn ar éinne aon rud a dhéanamh os comhair an ranga. So like ‘Ar dtús báire, just léigi na focail ar an gclár. Má tá aon rud nua ann déan é a phlé le do...’ agus sin slí chomh maith chun a gcuid foclóra a fheabhsú. So cuirim isteach nathanna nua agus frásaí agus saibhreas ansin ... tugaim ceisteanna samplacha le cur sa chomhrá

(LT_3)

Is é feidhm na straitéisí seo ar fad na mic léinn a chur ar a suaimhneas chun an rannpháirtíocht a mhéadú a oiread agus is féidir. Modh amháin atá thar a bheith éifeachtach chun cur le rannpháirtíocht na bhfoghlaimeoirí ná roghanna a thabhairt dóibh le linn an phróisis foghlama. Rinne triúr agallaithe tagairt don chuireadh a thugann siad do na

fochéimithe páirt a ghlacadh i ndearadh an ábhair agus an mheasúnaithe a bhaineann lena gcuid ranganna. Bealaí eile a luadh chun ardán a thabhairt do thuairimí dá gcuid ná foirmeacha aischothaithe a bhailiú, ceisteanna a chur le linn na scrúduithe cainte nó fiú labhairt go díreach le mic léinn aonair i lár nó ag deireadh na ranganna. Taobh istigh de shuíomh foirmiúil an ranga, áfach, is minic a chuireann imní na bhfoghlaimoirí bac ar an pháirt a ghlacann siad ann go háirithe nuair a bhíonn orthu ceisteanna a fhreagairt. Bíonn ar an lucht teagaisc, dá bharr, smaoineamh ar mhodhanna níos solúbtha chun ceisteanna a chur a chinntíonn go bhfuil an seans céanna acu go léir a bheith páirteach sa cheacht. Léiríodh sna hagallaimh go mbíonn teicnící difriúla in úsáid ag an lucht teagaisc ar fad chun aghaidh a thabhairt air seo. Dúirt beirt go gcuireann siad ceisteanna oscailte ar an rang iomlán ach mhínigh duine amháin acu go n-athraíonn sé an cur chuige seo má bhíonn na daoine is láidre de shíor ag tabhairt an fhreagra. Ina ionad sin, díreach mar a dhéanann triúr agallaithe eile, roghnaíonn sé duine ar leith chun tabhairt faoin cheist. Bíonn sé de nós ag duine de na teagascóirí ceist a chur ar an ghrúpa seachas ar dhuine aonair ionas go dtuigfí gur comhiarracht atá i gceist go háirithe i gcás botúin. Díol spéise é fosta foghlaim faoi na modhanna éagsúla a bhíonn in úsáid ag an lucht teagaisc chun dul i ngleic le freagra atá mícheart ó thaobh na teanga nó ó thaobh an eolais de. In ionad aird a tharraingt ar bhotún agus náire a chur ar mhac léinn, tugtar moladh dóibh as ucht iarracht a dhéanamh, díritear ar an phointe atá déanta acu seachas ar an ghramadach nó baintear úsáid as tuin chainte atá neodrach agus éadrom.

Anuas ar dhualgais an phoist agus na cuir chuige éagsúla a bhíonn in úsáid ag an lucht teagaisc chun tabhairt fúthu, ceistíodh na hagallaithe faoin taitneamh a bhaineann siad as an ról chomh maith. Labhair ochtar faoin tsásamh a fhaigheann siad trí spreagadh a thabhairt do na mic léinn, dearcadh dearfach i leith na teanga agus na foghlama a chothú ina measc, tacaíocht a thabhairt dóibh a gcuid spriocanna a bhaint amach agus an fhorbairt a dhéanann siad ó thaobh cumais agus muiníne de a fheiceáil. Dúradh go dtugann sé fuinneamh agus ardú croí don lucht teagaisc nuair a chuireann na fochéimithe suim san ábhar agus gur pribhléid atá ann gur féidir leo ábhar a mhúineadh a bhfuil an oiread sin grá acu dó. Mhínigh triúr go mbaineann siad sult as scéalta na mac léinn tar éis dóibh an chéim a bhaint amach a chloisteáil agus rinne beirt eile tagairt don sprioc chéanna atá ag oideoirí agus foghlaimoirí araon maidir leis an Ghaeilge a chur chun cinn. Labhair na teagascóirí go han-dearfach faoin deis a bhíonn ann sa phobal teagaisc obair agus foghlaim as lámha a chéile chomh maith lena gcuid cruthaitheachta a úsáid agus ábhar á dheardh acu.

Ar an lámh eile de, rinneadh trácht chomh maith ar na deacrachtaí éagsúla a mbuaileann an lucht teagaisc leo agus iad ag múineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal. Rinne naonúr agallaithe cur síos ar leagan amach an phoist, go háirithe na teorainneacha a bhaineann leis, agus an easpa tionchair a d'fhéadfadh siad imirt i gcás fhonn na mac léinn chun an Ghaeilge a labhairt, freastal ar imeachtaí agus suim a chur sa teanga. Ba chúis frustrachais é d'an-chuid acu an cuidiú teoranta gur féidir leo a thabhairt do na fochéimithe ó thaobh cúrsaí inné, lóistín agus airgeadais de chomh maith. Labhair seachtar faoin dúshlán a bhíonn acu freastal ar riachtanais foghlama na mac léinn go léir, cinntiú go bhfuil dul chun cinn á dhéanamh acu ar fad agus iarracht a dhéanamh gan leadrán ná mearbhall a chur ar aon duine sa rang. Luaigh ceathrar ceist na n-acmhainní teagaisc ag déanamh tagairt don dóigh a dtéann ábhar as cló nó as dáta, don deacracht a bhíonn ann teacht ar ábhar dílis tarraingteach nach bhfuil fotheidil Bhéarla ceangailte leis, agus don ghá maidir le cleachtaí gramadaí a bheith ar fáil go hoscailte ar líne. Cé go ndearnadh tagairt don mhéid mhór taighde atá ann bunaithe ar theagasc na Gaeilge, admhaíodh nach mbíonn dóthain ama ag baill den lucht teagaisc chun an taighde sin a léamh. Labhair beirt faoi chúrsaí airgeadais agus é mar ghearán acu go bhfuil níos mó maoinithe ag teastáil chun atmaisféar Gaelach a chruthú sna hollscoileanna.

Mhínigh beirt go mbíonn na ranna Gaeilge ag brath go mór ar fhostaithe páirtaimseartha, rud a chuireann brú millteanach ar an fhoireann teagaisc chomh maith le bac ar líon na n-imeachtaí gur féidir leo a stiúradh agus ar an mhéid aiseolais gur féidir leo a thabhairt. Cuireadh síos fosta ar choinníollacha na gconarthaí sealadacha a bhíonn ag formhór na dteagascóirí agus é mar cháineadh ag cuid de na rannpháirtithe an easpa cinnteachta agus airgid a bhíonn á dtairiscint dóibh. Tháinig brú na gairme chun cinn go rímhinic sna hagallaimh. Labhair ceathrar faoin lear mhór freagrachtaí a bhíonn idir lámha acu, ó thaobh teagaisc, taighde agus ceartúchán de, agus faoin easpa ama a bhíonn fágtha acu, dá réir, chun tabhairt faoi imeachtaí Gaeilge agus aiseolas a thabhairt do na mic léinn. Bhí ceist an riaracháin ar cheann de na freagrachtaí ba mhó a luadh, gné den phost, mar a mhínigh beirt, a chuireann isteach ar an phleanáil teagaisc agus ar athruithe a chur i bhfeidhm. Tharraing rannpháirtí amháin aird ar chultúr na hoibre sa tsaol acadúil agus é den tuairim gur cultúr contúirteach atá ann de bharr an nós agus an bhrú a mhothaítear dar leis tabhairt faoi phost beirte ar mhaithe le dul chun cinn a dhéanamh. Gné eile den phost a d'fhéadfadh brú sa bhreis a chur ar an lucht teagaisc ná líon na mac léinn a bhíonn sna ranganna. Labhair cúigear faoi na srianta a chuireann ranganna móra ar aitheantas na bhfoghlaimoírí agus ar éifeacht an teagaisc féin. Faightear liosta de na deacrachtaí eile a mbuaileann an lucht teagaisc leo agus iad ag múineadh na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile sa tábla seo a leanas:

Tábla 11: Deacrachtaí an phoist maidir le múineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal

mic léinn nach gcuireann iarracht isteach nó nach bhfreastalaíonn ar na ranganna (7)
imní agus easpa féinmhuiníne cuid de na mic léinn (5)
drochnósanna foghlama na bhfochéimithe ón chóras scoile (4)
easpa suime agus easpa cumais cuid de na foghlaimoirí (3)
imní agus easpa féinmhuiníne cuid de na mic léinn (5)
iardhaltaí T1 a spreagadh chun feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge (3)
méid ábhair atá le clúdach sna ranganna (2)
úsáid na nguthán sna ranganna (1)
ranganna fada nach n-oireann d'aird na mac léinn (1)

6.3.2 Múineadh na Gaeilge

Ag filladh ar cheist na n-acmhainní, ábhar lárnach eile a ndearnadh mionphlé air le linn agallaimh an lucht teagaisc ná na siollabais do mhúineadh na teanga a dhear an Mheitheal um Theagasc na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal. Cuireadh ceist ar na hagallaithe faoina gcuid tuairimí agus taithí féin maidir le himpleachtaí na siollabas sin do mhúineadh na Gaeilge i réimse an ardoideachais. Bhí éagsúlacht mhaith sna freagraí i dtaca le húsáid na siollabas ar bhonn institiúideach agus pearsanta araon. I gcás ollscoil amháin míníodh go bhfuil struchtúr na ranganna teanga, agus an tráthchláir a dtéann leo, leagtha amach de réir threoirlínte an tsiollabais. I gcás ceann eile, tá cur chuige an tsiollabais go huile is go hiomlán neadaithe sna modúil teanga a chuirtear ar fáil mar chuid den chúrsa Gaeilge. Roghnaíodh in dhá ollscoil eile, áfach, gan leas a bhaint as an tsiollabas chun cloí le cur chuige canúnach nó leis an mhodh dhíreach ina ionad. Dar le teagascóir amháin, a bhfuil taithí aige ag obair i roinnt ollscoileanna éagsúla, baineann cúpla institiúid sa tír úsáid as na siollabais mar bhunús do dheardh a gcúrsaí féin. Ó thaobh úsáid phearsanta na siollabas de, bhí siad in úsáid ag agalláí amháin mar chreatlach agus a chuid ceachtanna féin á gcruthú aige agus, ar an dóigh chéanna, d'admhaigh agalláí eile go raibh siad thar a bheith úsáideach dó nuair a bhí siollabas teanga le forbairt aige.

Tugadh go leor moltaí d'ábhar agus do chuspóirí na Meithle sna hagallaimh ar fad. I measc bhuanna na siollabas bhí úsáid an ábhair dhílis mar cheangal idir pobal na Gaeilge agus an seomra ranga agus mar phlé nádúrtha ar chúrsaí gramadaí chomh maith leis an chur chuige chiorlach, éagsúlacht agus ábharthacht na dtascanna, agus an fiúntas a bhaineann le pointí teanga a athdhéanamh chun cur le tuiscint an fhoghlaimeora. Tugadh moladh fosta d'éifeacht

an ábhair taighde a bhíonn le déanamh sa tríú bliain mar shampla d'obair neamhspleách chomh maith leis an leanúnchas fhéideartha a thairg an Mheitheal idir na hinstitiúidí tríú leibhéal agus an pobal a chuir sí chun cinn i measc lucht teagaisc na Gaeilge. Moladh feidhm an fhilleáin foghlama agus an bhéim a chuir sé ar an phróiseas foghlama agus ar thábhacht na mbotún in éineacht leis an fhorbairt a rinne na siollabais ar mhúineadh na Gaeilge agus ar scileanna múinteoireachta an lucht teagaisc. Maidir le laigí na siollabas céanna, mhothaigh cearthrar go raibh cuid den ábhar as dáta agus go raibh gá le nuashonrú a dhéanamh orthu. Shíl rannpháirtí amháin go raibh an-iomarca teoiricí ag baint leo agus easpa rudaí praiticiúla a bhíonn ag teastáil ó theagascóirí go háirithe toisc nach mbíonn mórán ama acu chun staidéar domhain a dhéanamh ar chúrsaí teagaisc. D'áitigh rannpháirtí eile go raibh sé neamhréalaíoch mar chuspóir na siollabas freastal ar riachtanais na n-ollscoileanna ar fad sa tír agus gur cheart, ina áit sin, ceiliúradh a dhéanamh ar chultúir éagsúla na n-institiúidí féin. Nuair a admhaíodh go bhfuil gá le huasdátú a dhéanamh ar ábhar na siollabas, rinneadh neart tagairtí d'acmhainní eile atá ar fáil mar dhea-shamplaí féideartha. I measc na n-acmhainní seo bhí Vifax, acmhainní foghlama Teastas Eorpach na Gaeilge, Cúla 4 agus Snas TV. I measc cinn eile a bhíonn in úsáid go forleathan ag an lucht teagaisc bhí tionchairí agus cuntais éagsúla ar na meáin shóisialta chomh maith le roinnt suíomhanna ar nós Meon Eile, Molscéal, Nós agus Tuairisc.

Is dócha ní fhéadfá siollabas úr a thabhairt air anois a thuilleadh ach an oiread. An fhadhb leis na rudaí seo ná téann siad as dáta ana-thapaidh. So tá ná fiseáin luaite, tá siad go breá ach tá siad seanchaite faoin am seo is dócha ach bhíodar go maith ... bhaineamar úsáid astu minic go leor agus cheapas go rabhadar éifeachtach ach ana-thiubh. Bhí go leor ann ó thaobh ábhair de. Ach is dócha aríst, tá gá lena leithéid a bheith againn aríst. Is maith liom Vifax, rud atá ag Má Nuad. Ní fhaca mé aon ábhar úr i mbliana ach ar a laghad bhí sé sin ag plé leis an nuacht reatha

(LT_1)

Cuireadh ceist sna hagallaimh fosta mar gheall ar chur chuige na n-institiúidí éagsúla ó thaobh cúrsaí canúna de. I gcás ceithre ollscoil, a raibh taithí ag agallaithe éagsúla ag obair iontu, míníodh go gcuirtear béim ar leith ar chanúint na cúige ina bhfuil an ollscoil suite. I gcás ceann amháin de na hollscoileanna seo baintear úsáid as téacsanna canúnacha sna ranganna teanga agus tugtar deis do na mic léinn cumas i gcanúint na cúige a chothú. Bíodh is go bhfuil béim mhór ar an chanúint áirithe sin, glactar fós le canúintí eile i scríbhneoireacht na mac léinn fad is atá sí ceart ó thaobh na gramadaí de. Cé go bhfuil meascán canúintí le cloisteáil i measc bhaill foirne na hinstitiúide, dúradh, mar gheall ar shuíomh na hollscoile,

gur minic a bhíonn daoine áitiúla ag tabhairt faoi na ranganna beaga agus go dtuigtear ó fhuaimniú na mac léinn go raibh múinteoirí maithe ag cuid mhaith acu ar scoil. In ainneoin an bhuntáiste seo, admhaíodh fós go mbíonn níos mó taithí ag formhór na bhfochéimithe ar Ghaeilge na scoile nó ar an Ghaeilge chaighdeánach agus easpa cur amach acu ar bhunfhuaimneanna agus ar bhunrialacha gramadaí. Maidir le hollscoil eile, ina ndírítear ar mhic léinn a oiliúint i gcanúint na cúige, cuirtear an-bhéim ar thuiscint a fhorbairt ar na canúintí go léir trí leas a bhaint as ábhair chanúnacha éagsúla agus trí mhodúl ar an chanúineolaíocht a chur ar fáil. Luadh go bhfuil an chanúint chéanna ag an lucht teagaisc ar fad ach go múintear do na mic léinn conas scríobh go caighdeánach toisc go mbeidh an scil áirithe sin ag teastáil i réimsí gairmiúla na Gaeilge. Ó thaobh thuiscint na bhfochéimithe de, mhínigh an-chuid den lucht teagaisc go bhfuil tromlach acu an-chumasach ina gcanúint féin ach gan mórán cur amach acu ar na canúintí eile cé gur minic a bhíonn míreanna canúnacha éagsúla sealbhaithe acu ó na múinteoirí a bhí acu ar scoil. Bhí tuairimí léachtóir eile bunaithe ar an taithí a bhí aige ag múineadh in dhá ollscoil éagsúla, dhá ollscoil ina ndéantar na mic léinn a theagasc de réir chanúint an cheantair. Labhair sé faoi na tagairtí a rinne sé do rialacha na gcanúintí go léir agus an ghramadach á múineadh aige agus faoin easpa eolais a bhí ag na foghlaimeoirí ar na canúintí éagsúla nó fiú faoin mheon dhúnta a bhí ag cuid acu ina leith.

Ba sprioc choitanta é, i measc na dtrí ollscoil eile nach ndíríonn ar chanúint ar leith, feasacht na mac léinn a fhorbairt ar phríomhghnéithe agus ar phríomhdhifríochtaí na gcanúintí go léir trí phlé ar théacsanna agus ar shamplaí canúnacha éagsúla. I gceann amháin de na hollscoileanna seo, moltar do na mic léinn a bheith ag scríobh go caighdeánach, ach amháin cainteoirí dúchais a bhfuil an-chumas acu ina gcanúint féin. I gcás ceann eile, úsáidtear an Ghaeilge chaighdeánach sna nótaí ranga go háirithe toisc go mbeidh an cineál sin teanga ag teastáil ó fhoghlaimeoirí a bheidh ag iarraidh dul i dtreo na múinteoireachta. Mhínigh léachtóir amháin, sa dara hinstitiúid seo, go mbíonn mic léinn dá gcuid ag streachailt le luas cainte níos mó ná rudaí canúnacha. Mhóthaigh beirt eile ón insitiúid chéanna, áfach, nach mbíonn mórán ar eolas ag na fochéimithe faoi chúrsaí canúna ag tús na céime, go háirithe na rudaí a d'fhoghlaim siad i ngan fhios dóibh féin ar scoil.

I bhfocail dhuine de na hagallaithe, ní féidir ceist na gcanúintí a sheachaint maidir le foghlaim na Gaeilge agus léiríodh go raibh réimse straitéisí in úsáid ag an lucht teagaisc féin chun an cheist seo a phlé. Luaigh beirt go gcuireann siad in iúl dá gcuid mac léinn gur teanga amháin atá i gceist leis an Ghaeilge agus, cé nach bhfuil cúrsaí canúna mar sprioc dheiridh na foghlama, go gcuireann tuiscint ar na canúintí éagsúla le feasacht ar an teanga. Labhair

léachtóir amháin faoin chomparáid a dhéanann sé le cás an Bhéarla, agus líon na gcanúintí atá le cloisteáil ann, chun meon na mac léinn a athrú i leith na gcanúintí Gaeilge. Mhottaigh léachtóir eile gur cheart brú a chur ar na fochéimithe freagracht a ghlacadh as an ghné seo den fhoghlaím agus níos mó teagmhála a dhéanamh leis na meáin Ghaeilge. Bhí an-chuid tagairtí sna hagallaimh ar fad do thionchar na múinteoirí scoile ar chanúint na mac léinn ach rinneadh tagairtí eile chomh maith do chumasc na gcanúintí a fheictear go forleathan anois de bharr theagmháil na gceantar éagsúil. Breathnaíodh, mar sin, ar an mheascán canúintí atá ag cuid mhaith de na fochéimithe Gaeilge sa tír mar fheiniméan atá nádúrtha agus dosheachanta. Feictear cosúlachtaí idir seo agus an comhtharlú a tharlaíonn i gcás chanúintí an lucht teagaisc nuair, mar a luaigh agallaí amháin, nach bhfuil cultúr canúna seanbhunaithe san áit ina bhfuil siad fostaithe. Mhottaigh rannpháirtí amháin go bhfuil laghdú tar éis teacht ar thábhacht na canúineolaíochta de bharr chomhtháthú na gcanúintí agus nár cheart an-iomarca dua a cheangal léi ach an oiread.

Ní dóigh liom go bhfuil na canúintí chomh tábhachtach sa lá atá inniu ann mar go bhfuil siad ag teacht giota maith níos cóngaraí dá chéile ... toisc go bhfuil an oiread sin cineál exposure ag foghlaimoirí don Ghaeilge ar an teilifís, don Ghaeilge ar raidió na Gaeltachta nó b'fhéidir daoine a bhíonn ag amharc ar TG4, go bhfuil comhthuiscint níos fearr ann ar fud na tíre. Ní hé go bhfuil lárchanúint againn go fóill. ... Luaim na canúintí nuair a thagann na ceistanna chun cinn. So ní deirim le mic léinn ag am ar bith 'seo cainteoir as Corcaigh,' just deirim 'seo duine ag caint Gaeilge agus mura dtuigeann sibh seo, seo canúint faoi leith'. Má chuireann tú béim, má dhéanann tú bagairt den rud ... bhuel ansin shílfeadh siad go bhfuil sé deacair

(LT_8)

Ceistíodh na rannpháirtithe chomh maith faoina gcuid tuairimí maidir le héagsúlacht na modúl Gaeilge atá ar fáil in institiúidí ar fud na tíre na laethanta seo. Ar an iomlán, dúradh go raibh réimse iontach leathan d'ábhair ar fáil mar chuid de chéimeanna Gaeilge agus cuirtear liosta de na cinn a luadh ar fáil sa tábla thíos. Míníodh go bhfuil fiúntas ag baint le gach uile cheann acu ach, mar chuspóir uileghabhálach na gcúrsaí iad féin, luadh tuiscint a chothú i measc na mac léinn ar chultúr na Gaeilge agus ar sheasamh an chultúir sin sa tír, na scileanna cuí a thabhairt dóibh le gairm a bhaint amach in earnáil na Gaeilge, eolas a sholáthar faoi oidhreacht na teanga chun iad a spreagadh le bheith rannpháirteach i bpobal na Gaeilge agus struchtúr an chúrsa féin a choinneáil i dtiúin le stádas reatha na teanga. Dúradh go mbraitheann soláthar na modúl ar spéiseanna agus ar shainréimsí na léachtóirí atá ag teagasc san ollscoil agus cé gur aithníodh an tábhacht a bhaineann le dóthain roghanna

a thabhairt do na mic léinn, admhaíodh go mbíonn deacrachtaí i gceist fosta le réimse leathan na roghanna sin. Mar phlé ar na gnéithe a mbunaíonn na mic léinn a gcuid roghanna modúl orthu, luadh cúrsaí tráthchláir, roghanna a gcuid cairde, measúnú an mhodúil, téamaí na gceachtanna agus cosúlachtaí leis na hábhair a rinne siad ar scoil. Áitíodh go mbíonn sé de nós ag foghlaimeoirí modúil a roghnú má shíleann siad go mbeidh sé éasca marcanna maithe a fháil iontu, rud a chiallaíonn gur minic a sheachnaíonn siad na hábhair atá níos traidisiúnta. Mar réiteach féideartha air seo, mhol beirt gur cheart go bhfuil modúl litríochta éigeantach ann i ngach uile bhliain den chúrsa le cinntiú go bhfaigheann na mic léinn tuiscint dhomhain ar shaibhreas na teanga. Cé gur bhreathnaigh léachtóir amháin ar na modúil mar bhealaí éagsúla chun forbairt intleachtúil a dhéanamh, cháin léachtóir eile an-iomarca béime a chuirtear ar scileanna inaistrithe seachas ar dhoimhneacht an eolais faoi na hábhair féin.

Tábla 12: Liosta na modúl Gaeilge a ndearnadh tagairt dóibh le linn na n-agallamh

an teanga	an amhránaíocht	an teangeolaíocht	an teicneolaíocht
an litríocht	an scannánaíocht	an tsochtheangeolaíocht	an t-oideachas
an fhilíocht	an iriseoireacht	an chanúineolaíocht	an dli
an béaloideas	an chraoltóireacht	an ainmeolaíocht	an Ghaeilge gharimitiúil
an mhiotaseolaíocht	na meáin	an t-aistriúchán	stair na hÉireann
an léann ceilteach	an chumarsáid	an phleanáil teanga	Gaeilge na hAlban
na taibhealaíona	cás na nGaeltachtaí	na daonnachtaí digiteacha	stair na hAlban

Ní hamháin go ndearnadh plé ar dhoimhneacht na tuisceana a fhaigheann na foghlaimeoirí le linn na céime ach labhraíodh go forleathan fosta faoin ghá le cothromaíocht a bhaint amach i dtaca le líon na n-ábhar traidisiúnta agus comhaimseartha ar na cúrsaí Gaeilge. Mhínigh léachtóir amháin go bhfuil luach agus ábharthacht ag baint le seantéacsanna Gaeilge agus cheistigh léachtóir eile an saibhreas a fhaigheann na mic léinn as rudaí ata níos nua-aimseartha agus, in amanna, níos éasca a dhéanamh. Moladh an-chuid den lucht teagaisc gur cheart meascán d'ábhair idir shean agus nua a chur ar fáil sna céimeanna Gaeilge ach bhí beirt acu in amhras faoin cheangal a d'fhéadfaí a chruthú le pobal comhaimseartha na Gaeilge má dhírítear an-iomarca ar chúrsaí léinn. I measc mholtaí an lucht teagaisc maidir le héagsúlacht na modúl Gaeilge, moladh seanábhair agus rudaí níos comhaimseartha a phlé mar chuid den mhodúl chéanna, stór focal atá níos ábhartha do shaol na mac léinn a mhúineadh sna ceachtanna, níos mó úsáide a bhaint as na meáin Ghaeilge mar théacsanna teagaisc, leagan amach na gcúrsaí a bhunú ar aidhmeanna na bhfochéimithe féin agus fad na ranganna a chur in oiriúint do réise aire na mac léinn.

Tá sé iontach doiligh ag duine ar bith, duine óg anois an dóigh a bhfuil siad anois, iontach doiligh acu aird a dhíriú ar rang trí uair an chloig ... agus caithfear, caithfidh muidne mar léachtóirí smaoineamh air sin. An dóigh a bhfoghlaimíonn siad, a bhfaigheann siad amach rudaí anois ná fiseáin ghearra, rudaí beaga bídeacha agus is mar sin a chaithfidh muid é a dhéanamh istigh sa rang. So éagsúlacht rudaí a dhéanamh ar feadh tréimhse ghairid mar má dhéanann tú léacht ghradaí uair an chloig a thabhairt, ní fhoghlaimeoidh siad ach a leath. ... Ní hé nach bhfuil dúil acu sa rud ach níl siad cleachta le bheith ag éisteacht le rud ar an dóigh sin agus bíonn sé trom orthu

(LT_12)

6.3.3 Stádas na Teanga

Faightear sa phlé ar ról an lucht teagaisc, ar cheist na n-acmhainní agus ar chúrsaí canúna léargas ar stádas na Gaeilge laistigh agus lasmuigh den chóras ardoideachais. Is féidir athruithe an stádais sin, agus stádas an teagaisc go ginearálta, a rianú trí shúil a chaitheamh ar dhifríochtaí idir an córas ollscoile anois agus an córas a bhí ann blianta ó shin. Dar leis na hagallaithe, tháinig laghdú síos trí na blianta ar an tsaineolas a fhaightear ó chéim sa Gaeilge, ar dheacracht na céime sin agus ar úsáid na teanga i measc na mac léinn a dtugann fúithi. De réir mar a tháinig ardú ar líon na ndaoine a dhéanann staidéar ar an Ghaeilge ar an tríú leibhéal, tháinig laghdú fosta ar chumas na ndaoine sin sa teanga. Ceistítear fós an gá maidir le tuilleadh simplithe a dhéanamh ar na céimeanna Gaeilge chun freastal ar riachtanais reatha na bhfochéimithe. Labhair léachtóir amháin faoin deacracht a bhíonn ann téacsanna casta, a chaitheann solas ar shaibhreas na Gaeilge, a theagasc d'fhoghlaimeoirí atá fós ag streachailt leis na bunrialacha teanga ach d'aithin sé fós luach na n-ábhar sin i gcomhthéacs na foghlama. Mhínigh léachtóir eile an difríocht idir ranganna oíche, inar féidir díriú ar shuimeanna na bhfoghlaimoirí féin, agus cúrsa Gaeilge ar an ollscoil, inar gá caighdeán agus spriocanna faoi leith a bhaint amach. Chuir duine de na hagallaithe leis an difríocht seo nuair a d'admhaigh sé nach féidir róshimpliú a dhéanamh ar aon chúrsa Gaeilge toisc go bhfuil sé mar dhualgas ag na hollscoileanna céimithe, a bhfuil an caighdeán cuí acu sa teanga, a sholáthar do ghairmeacha san earnáil Ghaeilge.

Athrú eile a tháinig ar theagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais le blianta beaga anuas ná úsáid na teicneolaíochta. Bíonn earnáil na teicneolaíochta ag fás agus ag forbairt an t-am ar fad agus tháinig borradh le déanaí ar chaighdeán na n-uirlisí digiteacha atá ar fáil i gcomhthéacs an oideachais go háirithe le teacht na hintleachta saorga. Mhóthaigh duine de na rannpháirtithe go raibh níos mó tábhachta ag baint le cúrsaí cruinnis sula raibh rochtain ag daoine ar litreoirí Gaeilge ach mhínigh duine eile go gcaithfear tábhacht an chruinnis ó

thaobh úsáid na Gaeilge de ar líne a chur i gcuimhne do na foghlaimeoirí go fóill. Is minic, áfach, a bhíonn na foghlaimeoirí céanna, dar le rannpháirtí amháin, sa tóir ar bhealaí chun leas a bhaint as uirlisí digiteacha ar mhaithe leis an obair féin a sheachaint. Cé go bhfuil an-bhéim fós dar le hagalláí amháin ar aistí traidisiúnta ar an tríú leibhéal, rinneadh neart tagairtí sna hagallaimh d'athruithe praiticiúla, amhail scrúduithe ranga agus cuir i láthair, ar cuireadh i bhfeidhm iad mar chuid de mheasúnú an chúrsa. Ní hamháin go raibh tionchar ag forbairt na teicneolaíochta ar an dóigh a dtugtar faoi obair ollscoile ach, mar a mhínigh beirt, d'athraigh sé meon, aird agus eitic oibre na bhfochéimithe chomh maith. Labhair léachtóir amháin faoin deacracht a bhíonn ag foghlaimeoirí óga anois a n-aird a choinneáil ar an ábhar taobh istigh den rang mar gheall ar an bhealach a fhaigheann siad a gcuid eolais ar an idirlíon. Luaigh léachtóir eile an rochtain láithreach a bhíonn ag daoine ar an eolas sin, rud a chuireann isteach go mór ar an mhachnamh a dhéanann cuid de na mic léinn faoi rudaí.

Rud mór abair le cúig bliana go háirithe ná an t-idirlíon, bhuel tá sin ann an t-am ar fad ach tá sé i ngach aon áit faoi mar a thuigeann tú anois agus an sórt conas a fhaighimid eolas ... abair tá cogadh fíochmhar anois á throid gan dabht faoi mar atá a fhios agat sa Phalaistín, sa Gaza agus mar sin de agus ní gá duine a bheith neamheolasach air sin mar ní gá dúinn ach dul ar an idirlíon agus bheadh an t-eolas ar fad againn i gcúig shoicind. Mar sin, tá an lá sin go gcaithfeá an páipéar a léamh agus do chuid machnamh a dhéanamh air imithe agus tagann sé sin isteach ansin chomh maith gan dabht

(LT_10)

Cuireann na forbairtí agus na hathruithe seo leis na castachtaí a bhaineann le teanga a theagasc, gan trácht ar theanga mhionlaithe a theagasc. Mar a luadh cheana féin, rinne an-chuid de na hagallaithe cur síos ar na dúshláin a bhaineann leis an Ghaeilge a mhúineadh lena n-áirítear straitéisí a chur in oiriúint do riachtanais gach uile fhoghlaimeoir agus na coinníollacha cearta don fhoghlaím a chinntiú. B'ábhar spéise é mar sin, ag breathnú ar líon na ndeacrachtaí casta seo, nach mbíonn cáilíocht sa teagasc ag teastáil chun an Ghaeilge a mhúineadh ar an tríú leibhéal. Ba trí thaithí agus trí léitheoireacht phearsanta a fuair an-chuid de na hagallaithe a gcuid oiliúna agus eolais maidir le múineadh na Gaeilge. Dúradh go gcuireann an-chuid ollscoileanna cúrsaí teagaisc ar fáil dá gcuid ball foirne ach gurb annamh a bhíonn na cúrsaí sin dírithe ar theangacha amháin. Anuas air seo, mhothaigh beirt nach mbíonn dóthain plé ar an tríú leibhéal faoin phróiseas teagaisc ó thaobh na Gaeilge de agus, mar a mhínigh duine amháin acu, gur minic a bhíonn easpa suime ag cuid den lucht teagaisc féin ann. D'fhéadfaí comparáid a dhéanamh idir an easpa cúrsaí teanga-bhunaithe a chuirtear ar fáil ag leibhéal na hollscoile agus an easpa aitheantais, mar a luaigh duine de

na rannpháirtithe, a thugtar don mhéid oibre a bhíonn i gceist leis an Ghaeilge a mhúineadh. Mar chuid den obair bhreise sin, nach dtugtar faoi deara i gcónaí dar leis, luadh stór focal a thabhairt ag tús an ranga, súil a choinneáil ar na foghlaimoirí le linn an cheachta chun cinntiú go bhfuil siad á leanúint, freastal ar riachtanais éagsúla na mac léinn agus aiseolas domhain agus rialta a chur ar fáil.

Mar thagairt eile don éagothroime a d'fhéadfadh tarlú idir na hábhair éagsúla a chuirtear ar fáil ag leibhéal na hollscoile, labhair léachtóir amháin faoin dóigh a ndéanann bord na hinstitiúide ina bhfuil sé lonnaithe airgead a roinnt idir rudaí atá faiseanata agus rudaí nach bhfuil. Mar a mhínigh sé féin, níl an Ghaeilge chomh faiseanta céanna is a bhí sí tráth dá raibh. Luaigh triúr eile an easpa airgid agus acmhainní a fhaigheann siad chun imeachtaí sóisialta agus ranganna breise a chur ar siúl. Thagair beirt do stádas neamhfhaiseanta na Gaeilge i gcomparáid le hábhair eile agus é deacair ag an teanga spás a bhaint amach i margadh na hollscolaíochta agus, ó thuaidh, go bhfuil teorainn ar líon na mac léinn gur féidir tabhairt faoin chéim, líon atá i bhfad níos ísle ná roinnt ábhar eile. Feictear cosúlachtaí idir stádas na Gaeilge i réimse an ardoideachais agus, mar a luaigh duine de na hagallaithe, stádas imeallach na dteangacha sa chóras oideachais i gcoitinne. Tugann an stádas seo léargas ar mheon an phobail ó thaobh na Gaeilge de agus, mar a mhínigh an léachtóir céanna, bíonn sé de nós ag formhór an phobail sin breathnú uirthi mar ábhar seachas mar theanga atá beo. Luaigh duine den lucht teagaisc an tionchar cóilíneach atá fós le brath sa tír agus é mar thuairim ag an-chuid daoine go bhfuil sé ródheacair nó ródhéanach dóibh an Ghaeilge a shealbú. Rinne duine eile trácht ar an mhéid Gaeilge atá ag daoine, ó chóras na Gaelscolaíochta ach go háirithe, Gaeilge nach mbaineann siad úsáid aisti ina saol féin.

Is dócha tá daoine áirithe ann go bhfuil eolas acu ar an nGaelainn agus bíonn siad ar a gcompord leis an nGaelainn b'fhéidir sa tseomra ranga ach is dócha nach gcoinneoidís go deo ag labhairt saghas lasmuigh den seomra ranga. Is dócha go bhfaigheann tú an rud céanna b'fhéidir le daoine a chuaigh go dtí Gaelscoileanna, ana-chuid daoine b'fhéidir nach labhraíonn an Ghaelainn níos mó agus tuigtear dóibh go bhfuil deighilt idir iad féin agus Gaeilgeoirí, sé sin le rá daoine saghas a labhraíonn an Ghaelainn go rialta agus bíonn sé sin i gceist san ollscoil. ... Tá ana-chuid daoine a bhfuil Gaelainn acu nach labhraíonn í. Cad ina thaobh? Tá an cheist sin ana-chasta braithim ach sin cuid de. Nach feictear dóibh gur Gaeilgeoirí iad go bhfuil saghas bearna idir iad féin agus na Gaeilgeoirí

(LT_2)

Luadh cheana féin sa chaibidil seo an tábhacht a bhaineann leis an chóras oideachais i gcás na Gaeilge mar gheall ar an bhrú atá uirthi mar theanga mhionlaithe agus fuarthas cur síos ar ról na n-ollscoileanna sa chás sin. Mar a mhínigh rannpháirtí amháin is ionann an seomra ranga Gaeilge agus scáthan ar an phobal teanga agus is féidir cur leis an phobal sin ar an tríú leibhéal trí dheiseanna cumarsáide rialta a chur ar fáil d'fhochéimithe agus dearcadh dearfach i leith na Gaeilge a chothú ina measc. B'ábhar spéise é an cur síos a rinne triúr ar chomhthéacs na Gaeilge ó thuaidh agus an difríocht, ó thaobh an teagaisc de, leis an chomhthéacs foghlama sa deisceart. Rinneadh tagairt do sholúbthacht na gceachtanna mar gheall ar líon beag na mac léinn atá ar na cúrsaí Gaeilge, rud a fhágann go mbíonn sé i bhfad níos éasca don lucht teagaisc aghaidh a thabhairt ar riachtanais éagsúla an bhlianghrúpa. Cé gur mhothaigh beirt acu go bhfuil scoilt ann go ginearálta idir córas na hollscolaíochta, saol na Gaeilge, scoileanna agus eagraíochtaí teanga, rinne an duine eile trácht ar an dlúthcheangal atá ann idir an insititúid, ina bhfuil sé lonnaithe, agus pobal na Gaeilge sa cheantar mórthimpeall. Labhair beirt acu fosta faoi láidreacht an phobail teanga atá ann ó thuaidh agus faoin dóigh a mbíonn daoine ó neart cúlraí éagsúla páirteach ann na laethanta seo.

6.4 Conclúid

Mar a léirítear san anailís seo, is iomaí gné, laistigh agus lasmuigh den chomhthéacs foghlama, a mbíonn tionchar acu ar mhúineadh na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile. Cuireann tuairimí agus taithí an lucht teagaisc go mór leis an tuiscint atá faighte cheana féin ó scéalta na bhfochéimithe. Rinneadh forbairt le linn na n-agallamh seo ar thopaicí ar pléadh i gCaibidil a Cúig i dtaca le cumas na bhfochéimithe, an tionchar a imríonn comhthéacs na scoile ar an chumas sin, cúiseanna foghlama dá gcuid, cúrsaí féiniúlachta agus an úsáid a bhaineann siad as an Ghaeilge. Anuas ar na topaicí seo, cuireadh síos go mion ar na straitéisí saincheaptha a bhíonn in úsáid ag an lucht teagaisc chun freastal ar riachtanais foghlama na mac léinn, na freagrachtaí go léir a thagann faoina gcúram agus an stádas atá bainte amach ag an teanga ag leibhéal na hollscoile. Nuair a chuirtear tuairiscí an lucht foghlama agus teagasic le chéile, mar sin, faightear léargas níos cuimsithí ar chomhthéacs na Gaeilge trí chéile i réimse an ardoideachais. Déanfar an léargas seo a phlé i dtaca leis an taighde ar tháinig roimhe sa chéad chaibidil eile mar iniúchadh domhain ar an taithí foghlama Gaeilge agus ar na gnéithe éagsúla a mbíonn páirteach inti ó thús go deireadh an aistir. Mar a míníodh cheana féin i gCaibidil a Ceathair faoin mhodheolaíocht taighde, cuireadh taithí an lucht foghlama agus teagaisc le chéile i bhfoirm ceistneora a scaipeadh le fochéimithe na Gaeilge in ollscoileanna timpeall na tíre. Bainfear leas as torthaí an cheistneora sin do leagan amach

phlé an tráchtais agus scagadh á dhéanamh, idir an dá linn, ar ábharthacht na sonraí cáilíochtúla i dtaca le sampla foghlaimeoirí níos leithne.

7 An Plé

Déanfar plé sa chaibidil seo ar cheangal na sonraí le creat teoiriciúil an staidéir agus leis na torthaí a aimsíodh i dtaighde eile roimhe seo a ndearnadh trácht air i gCaibidil a Dó agus i gCaibidil a Trí faoi chomhthéacs an staidéir agus faoin léirmheas litríochta. Mar chuid den taighde sin, cuirfear san áireamh obair faoi fhoghlaim na Gaeilge i measc foghlaimeoirí fásta, foghlaimeoirí ar an tríú leibhéal ach go háirithe, agus forbairtí ar inspreagadh shealbhú an dara teanga i gcás teangacha mionlaithe agus mórtheangacha araon. Bainfear leas as sonraí cainníochtúla an tionscadail d'fhonn an plé seo a stiúradh agus ábharthacht an taighde trí chéile á meas sula gcuirtear é i gcomparáid le treochtaí an chomhthéacs náisiúnta agus le teoiricí an ghoirt idirnáisiúnta. Cé nach mbeadh sé d'acmhainn ag an taighdeoir mionchur síos a dhéanamh sa chaibidil áirithe seo ar na tástálacha staitistiúla go léir ar baineadh leas astu leis na sonraí cainníochtúla a fhiosrú, cuirfear tuilleadh eolais faoin chur chuige anailísithe ar fáil in aguisín an tráchtais.

Figiúr 8: Treoir do théamaí ón cheistneoir iar-staidéir

Téamaí ón Cheistneoir Iar-Staidéir:

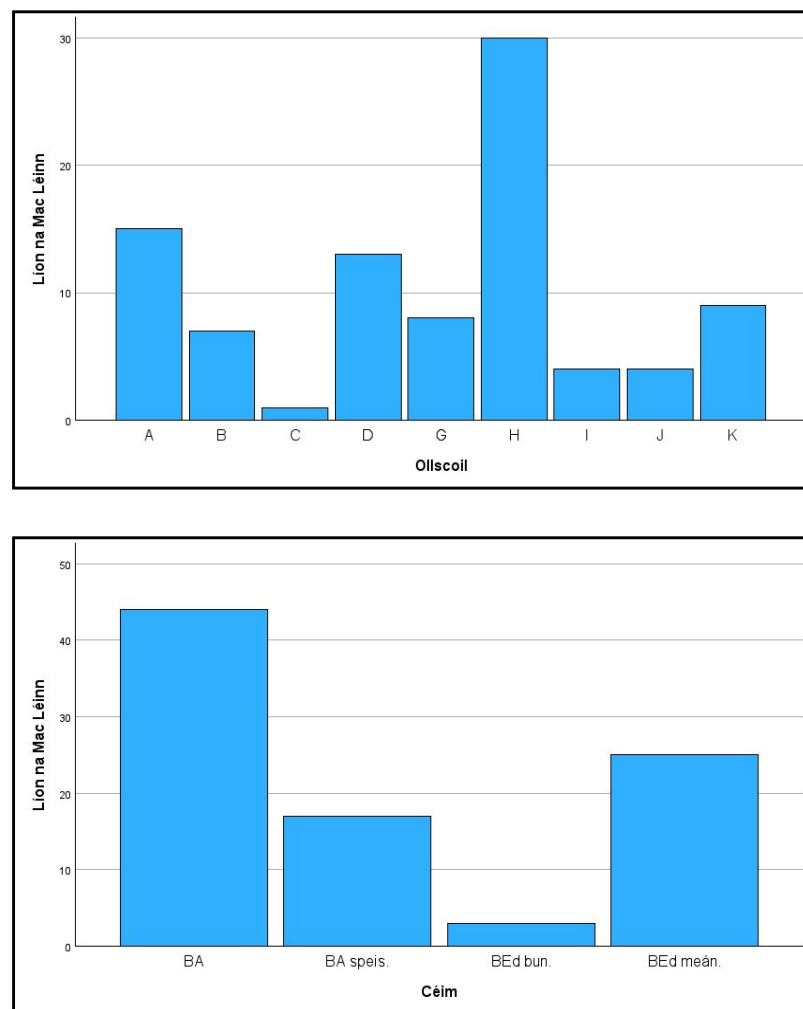
- cuspóir na foghlama
- tuairimí faoin ábhar
 - ábharthacht an chúrsa
 - deacracht an chúrsa
- úsáid na teanga
 - poist pháirtaimseartha
- tionchar na mothúchán
 - taitneamh teanga
 - buairt teanga
 - mothúcháin eile
- ról daoine eile
- ceist an inspreagtha
 - cur chuige na mac léinn
 - pleananna teanga na mac léinn

7.1 Rannpháirtithe an Cheistneora

Mar a luadh cheana féin i gCaibidil a Ceathair faoin mhodheolaíocht taighde, chuir 91 fhochéimí freagra ar an cheistneoir iar-staidéir, 73 acu siúd a chríochnaigh an suirbhé ar fad. Bíodh is gur fhág sé sin gur bailíodh 18 bhfreagra neamhchríochnaithe, cuireadh codanna de na freagraí sin i bhfeidhm do thástálacha na míreanna ceistneora lenar bhain siad. Tháinig na fochéimithe seo ó naoi n-ollscoil dhifriúla sa tír agus cuirtear líon na rannpháirtithe a bhí

lonnaithe i ngach uile cheann acu in iúl sa chéad ghráf thíos. Ó thaobh chúrsaí na mac léinn seo, bhí siad ag tabhairt faoi 18 gcéim dhifriúla ach, ar mhaithe le comparáid chórasach a éascú eatarthu, cuireadh le chéile iad sna catagóirí seo a leanas: Baitsiléir Ealaíon, Baitsiléir Ealaíon speisialaithe⁴⁶, Baitsiléir Oideachais sa bhunmhúinteoireacht agus Baitsiléir Oideachais sa mheánmhúinteoireacht. Léirítear líon na rannpháirtithe de réir na gceithre chúrsa seo sa dara graf thíos.

Figiúr 9: Líon na rannpháirtithe ó thaobh ollscoile⁴⁷ agus céime de

7.1.1 Cuspóir na Foghlama

Breathnaíodh ar na fáthanna ar thug foghlaimeoirí na céime cáilíochtúla faoi bhunchéim sa Ghaeilge mar inspreatadh tosaigh dá gcuid. Léiríodh i gcás shonraí an lucht foghlama agus

⁴⁶ Is ionann Baitsiléir Ealaíon speisialaithe agus céim ina bhfuil an Ghaeilge mar shainábhar i struchtúr réamhdhéanta an chúrsa i gcomparáid le rogha oscailte na n-ábhar a bhíonn bainteach le Baitsiléir Ealaíon mar shampla céim a dhéanamh sa Ghnó agus sa Ghaeilge, sa Dlí agus sa Ghaeilge agus mar sin de.

⁴⁷ Is ionann lipéid na n-ollscoileanna seo agus na lipéid a bhí in úsáid do shonraí cáilíochtúla an taighde. Níor ghlac fochéimithe ó aon ollscoil atá in easnamh páirt sa cheistneoir agus níor ghlac an lucht foghlama ná teagaisc ó aon ollscoil nua páirt sna céimeanna cáilíochtúla roimhe seo.

teagaisc araon go mbíonn an-éagsúlacht i gceist leis na cúiseanna seo agus gur minic a bhíonn níos mó ná ceann amháin ag gach uile mhac léinn. I measc na gcúiseanna go léir a luaigh an dá ghrúpa bhí cúrsaí gairme, ar nós spéis sa bhunmhúinteoireacht, sa mheánmhúinteoireacht nó i ngairm eile ina bhfuil baint ag an Ghaeilge, taithí scoile amhail spreagadh na n-iarmhúinteoirí nó taithí dhearfach ar scoil, agus cúinsí níos pearsanta cosúil le cumas a choinneáil nó a fheabhsú, grá don Ghaeilge nó ceangal na teanga le cúrsaí féiniúlachta.

Is iomaí cosúlacht atá ann idir cúiseanna an inspreagtha thosaigh a tháinig chun cinn i gcéimeanna cáilíochtúla an staidéir agus torthaí an taighde atá ar fáil cheana féin faoi fhoghlaím na Gaeilge i measc foghlaimeoirí fásta, nuachaintoirí agus fochéimithe. Baineann na cosúlachtaí seo le feidhm fhéiniúlachta na Gaeilge (Wright & Mc Grory, 2005; McMonagle, 2012; Vaughan, 2014; Walsh & Ní Dhúda, 2015; Walsh & O'Rourke, 2020), tairbhe na teanga do chúrsaí gairme (Flynn & Harris, 2016; Vaughan, 2014; Petit, 2016), dea-thionchar ó ghnéithe den taithí scoile nó foghlama (McMonagle, 2012; Walsh & O'Rourke, 2015; Petit, 2016; Mac Lochlainn et al., 2019; Flynn, 2020) agus spéis phearsanta sa teanga í féin (Ní Chualáin, 2013; Ní Chlochasaigh, 2014; Mac Lochlainn et al., 2020). Ó thaobh spriocanna na bhfoghlaimeoirí a ghlac páirt sa taighde eile roimhe seo, bhíodh sé de nós acu, díreach cosúil le rannpháirtithe an staidéir seo, a gcinneadh foghlama a bhunú ar chumas a bhí bainte amach acu sa teanga cheana féin nó ar na pleananna a bhí acu le hardchumas a bhaint amach inti (O'Rourke, 2011b; Ní Chlochasaigh, 2014; Mac Lochlainn et al., 2019).

Aithníodh cheana féin i gCaibidil a Cúig faoi shonraí na mac léinn an tsaindifríocht a mhaireann idir bunchéim a dhéanamh sa Ghaeilge agus an Ghaeilge a fhoghlaím mar chuid de bhunchéim san oideachas. Léiríodh sa chaibidil chéanna, áfach, go raibh an grá a bhí ag cuid de na hábhair oide don Ghaeilge ceangailte lena n-aidhmeanna do ghairm sa bhunmhúinteoireacht. Cuireadh síos ar ilghnéitheacht an inspreagtha den chineál seo chomh maith in Ní Dhonnchadha et al. (2024) agus é mar aidhm ag múinteoirí an staidéir sin cur lena gcleachtas teagaisc agus lena n-inniúlacht sa teanga de bharr bhaint na Gaeilge lena bhféiniúlacht phearsanta. Mar a léiríodh i gCaibidil a Sé bhí an lucht teagaisc den tuairim go mbíonn an-chuid fochéimithe ag iarraidh dul i dtreo na múinteoireachta cé go leanann daoine eile léi go leibhéal na máistreachta agus níos faide arís. Mhínigh siad go mbíonn roinnt mhaith acu ag tabhairt faoi Bhaitisiléir Ealaíon sa Ghaeilge toisc nár éirigh leo na pointí cuí a fháil do Bhaitisiléir Oideachais agus go mbíonn cuid acu ag streachailt le leibhéal

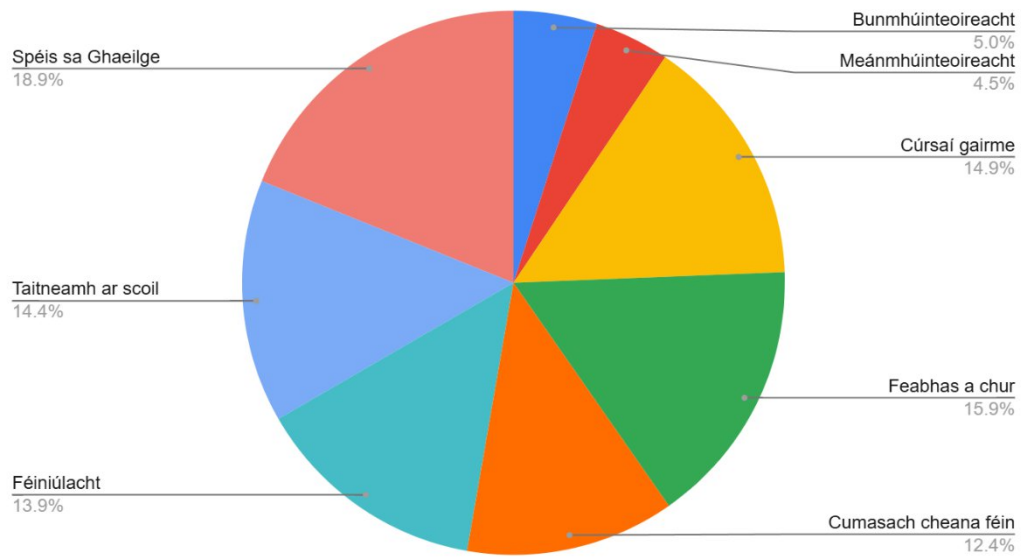
deacrachta an chúrsa dá réir. Is iad na treochtaí seo a thugann oideoirí na gcúrsaí Gaeilge faoi deara a ndearnadh tástáil orthu i gcéim chainníochtúil an taighde.

Cuireadh ceist ar na rannpháirtithe ag tús an cheistneora, mar sin, faoi na cúiseanna a raibh siad ag déanamh staidéar ar an Ghaeilge ag leibhéal na hollscoile. Bhí orthu, mar chuid den cheist sin, an méid a d'aontaigh nó a d'easaontaigh siad leis an réimse cúiseanna seo a leanas a chur in iúl: post a fháil sa bhunmhúinteoireacht, sa mheánmhúinteoireacht nó i ngairm a bhfuil baint ag an Ghaeilge léi, chun feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge nó toisc go raibh cumas maith bainte amach acu cheana féin, nó de bharr nasc na teanga lena bhféiniúlacht, an taitnimh a bhain siad aisti ar scoil nó mar gheall ar a gcuid spéise féin sa Ghaeilge. Léirítear torthaí na ceiste seo i dtaca leis na ceithre chúrsa éagsúla i bhfigiúr 3 thíos trí líon na mac léinn a d'aontaigh nó a d'aontaigh go láidir le gach uile chúis a chur le chéile. Cé go n-aithnítear an forluí féideartha idir cúrsaí múinteoireachta agus gairme, is léir go bhfuil baint láidir agus choibhneasta ag an inspreagadh phragmatach le cúiseanna foghlama na bhfreagróirí. Luífeadh sé le ciall go mbeadh post sa bhunmhúinteoireacht nó sa mheánmhúinteoireacht níos ábhartha mar chúis i gcás na rannpháirtithe a bhí ag tabhairt faoi na cúrsaí áirithe sin ach is spéisiúil an nasc a bhí ag ceisteanna níos pearsanta, amhail féiniúlacht, taitneamh agus spéis, leis an chúis sin chomh maith. Murarb ionann agus taithí an lucht teagaisc, ba thábhachtaí i bhfad na cúiseanna pearsanta seo agus cúrsaí gairme go ginearálta do lucht an BA a ghlac páirt sa cheistneoir, treocht a bhí soiléir i gcás iad siúd a bhí ag tabhairt faoi cheann speisialaithe chomh maith. Bhunaigh roinnt de na rannpháirtithe, is cuma cén cúrsa a bhí idir lámha acu, a gcinneadh foghlama ar an chumas a bhí acu sa Ghaeilge cheana féin ach tugadh tosaíocht in an-chuid cásanna don fheabhas a theastaigh uathu cur ar an chumas sin. Rinneadh forbairt ar na cúiseanna éagsúla seo sna tráchtanna a d'fhág roinnt rannpháirtithe ar an chuid seo den cheistneoir agus iad ag déanamh tagairt do na spriocanna seo a leanas:

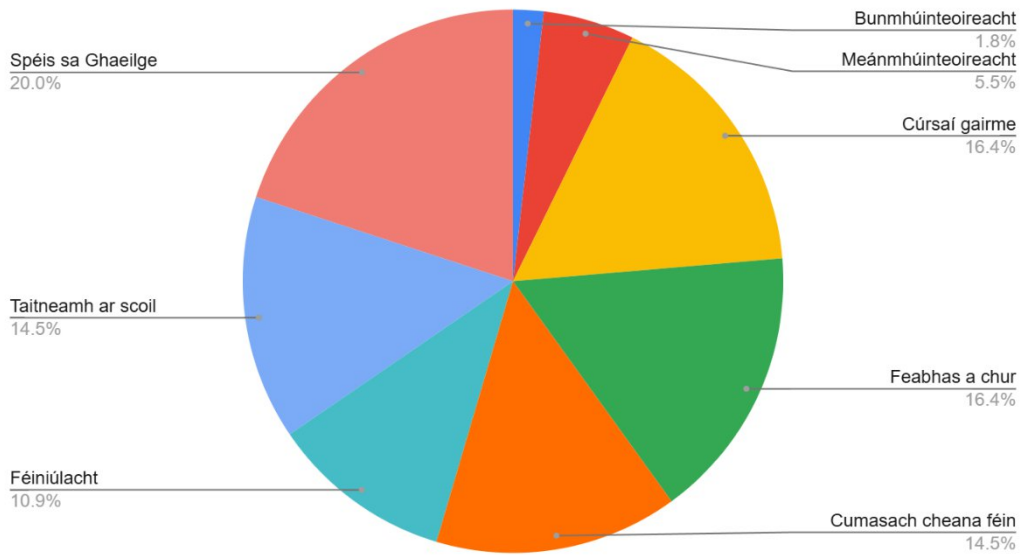
- feabhas a chur ar a gcumas sa Ghaeilge chun clann a thógáil trí mheán na teanga (1),
- gan ag iarraidh a gcumas labhartha a chailleadh i ndiaidh na scoile (1),
- a bpaisean féin don teanga a chur ar aghaidh chuig daltaí dá gcuid (1),
- spéis ar leith post a bhaint amach i léann an aistriúcháin (1),
- spéis ar leith staidéar a dhéanamh ar an mhiotaseolaíocht agus ar an bhéaloideas (1),
- spéis ar leith a bheith dátheangach (1), agus
- deiseanna a bhaineann leis an Ghaeilge a thapú (1).

Figiúr 10: Cúiseanna foghlama na rannpháirtithe de réir na gceithre chúrsa

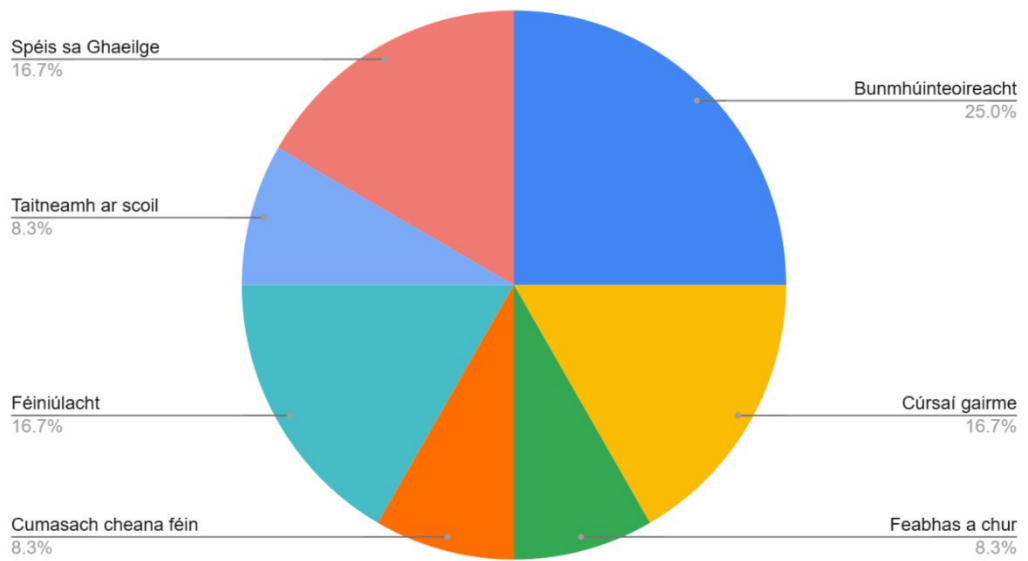
BA

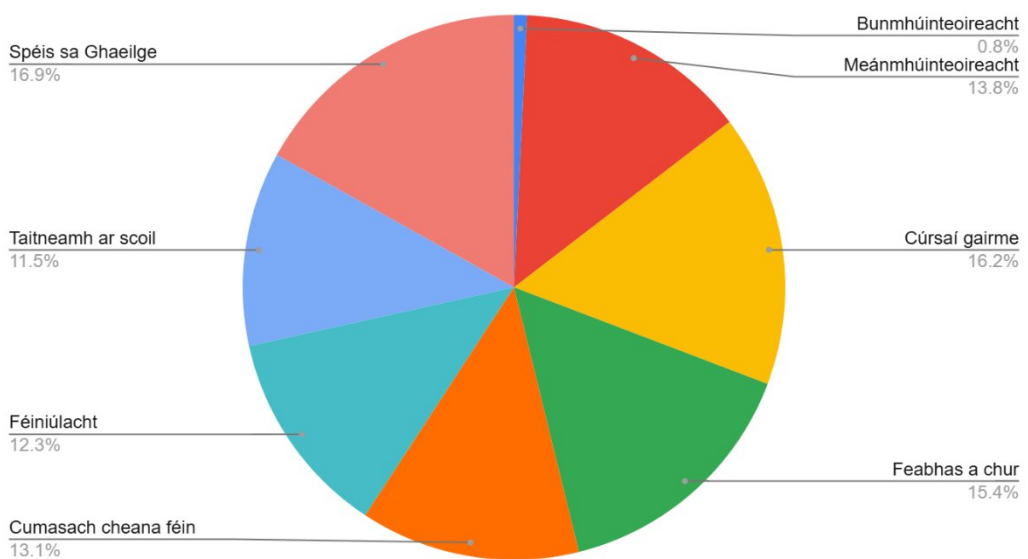
BA Speisialaithe

BEd Bunmhúinteoireacht

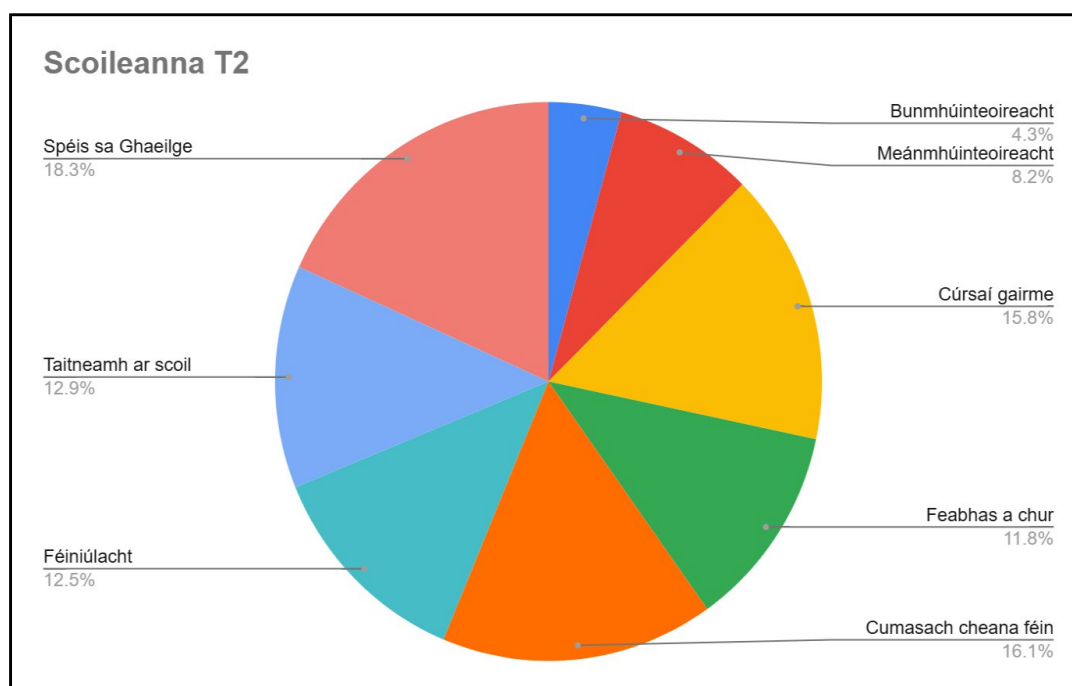
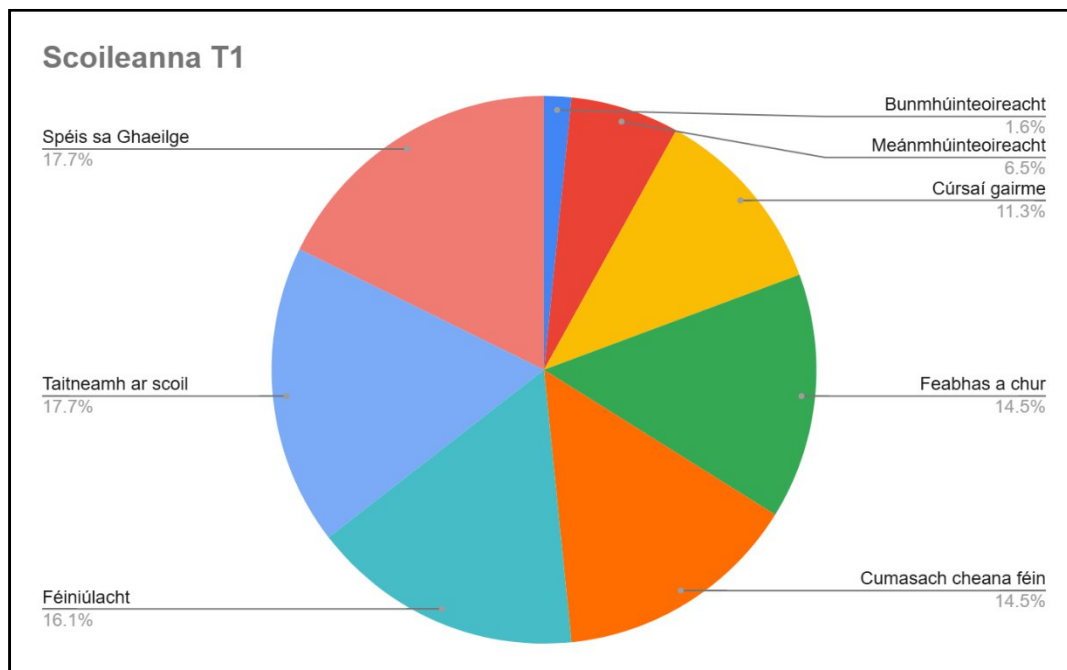
BEd Meánmhúinteoireacht

Anuas ar chúrsaí múinteoireachta, leagadh béim in agallaimh an lucht teagaisc ar dhifríocht meoin idir lucht na Gaelscolaíochta agus mic léinn a d'fhreastail ar scoileanna T2. Míníodh go mbíonn cuid den chéad dream ag déanamh staidéar ar an Ghaeilge ar an tríú leibhéal toisc go raibh sé éasca orthu an teanga a fhoghlaim ar scoil agus ceistíodh, mar sin, an spéis a bhíonn acu sa teanga trí chéile. Caitear solas i bhfigiúr 4 ar éagsúlacht na gcúiseanna foghlama de réir mar a bhaineann siad le cúlra scoile na rannpháirtithe. Ó thaobh líon na rannpháirtithe i dtaca le cúrsaí scoile, d'fhreastail 26 ar scoil T1 ag leibhéal na bunscoile, figiúr a thit go 17 ag leibhéal na hiar-bhunscoile, agus d'fhreastail 60 ar scoil T2 ag leibhéal na bunscoile, figiúr a thit go 55 ag leibhéal na hiar-bhunscoile. Níor fhreastail ach triúr ar scoil Ghaeltachta ag leibhéal na bunscoile, duine amháin acu a chuaigh chuig scoil Ghaeltachta ag leibhéal na hiar-bhunscoile chomh maith. Ar mhaithe le comparáid a dhéanamh idir cúiseanna foghlama na rannpháirtithe ó thaobh cúlra scoile de, ní chuirtear san áireamh ach amháin na daoine a d'fhreastail ar an chineál scoile chéanna ag leibhéal na bunscoile agus na hiar-bhunscoile araon⁴⁸. Cé go raibh níos mó spéise ag rannpháirtithe a d'fhreastail ar scoileanna T1 agus T2 araon sa mhéanmhúinteoireacht ná mar a bhí acu sa bhunmhúinteoireacht, ba thábhachtaí i bhfad cúrsaí gairme dóibh, rud a thugann le fios go bhfuil spéis acu i bpoist eile nach mbaineann leis an chóras oideachais. Bhunaigh an líon céanna mac léinn ó chóras na Gaelscolaíochta a gcinneadh chun tabhairt faoin Ghaeilge ar an tríú leibhéal ar an chumas a bhí acu sa teanga cheana féin agus ar mhian a bhí acu leis an chumas sin a fheabhsú. Is spéisiúil go raibh cumas na rannpháirtithe níos tábhachtaí i gcás lucht na scoileanna T2 cé go bhféadfadh athruithe teacht ar a gcuid tuairimí faoin chumas sin nuair a chuireann siad aithne ar chainteoirí eile ar an tríú leibhéal (O'Rourke, 2011b). Léiríodh go raibh miondifríocht idir foghlaimeoirí an dá chomhthéacs maidir le ceangal na Gaeilge lena bhféiniúlacht phearsanta agus leis an taitneamh a bhain siad aisti ar scoil. Tá an difríocht seo ag teacht le sonraí cáilíochtúla an taighde inar cuireadh síos ar an bhaint phearsanta a bhíonn ag lucht na Gaelscolaíochta leis an Ghaeilge in éineacht leis na buntáistí spráíúla a bhaineann go sonrach leis an chomhthéacs foghlama sin.

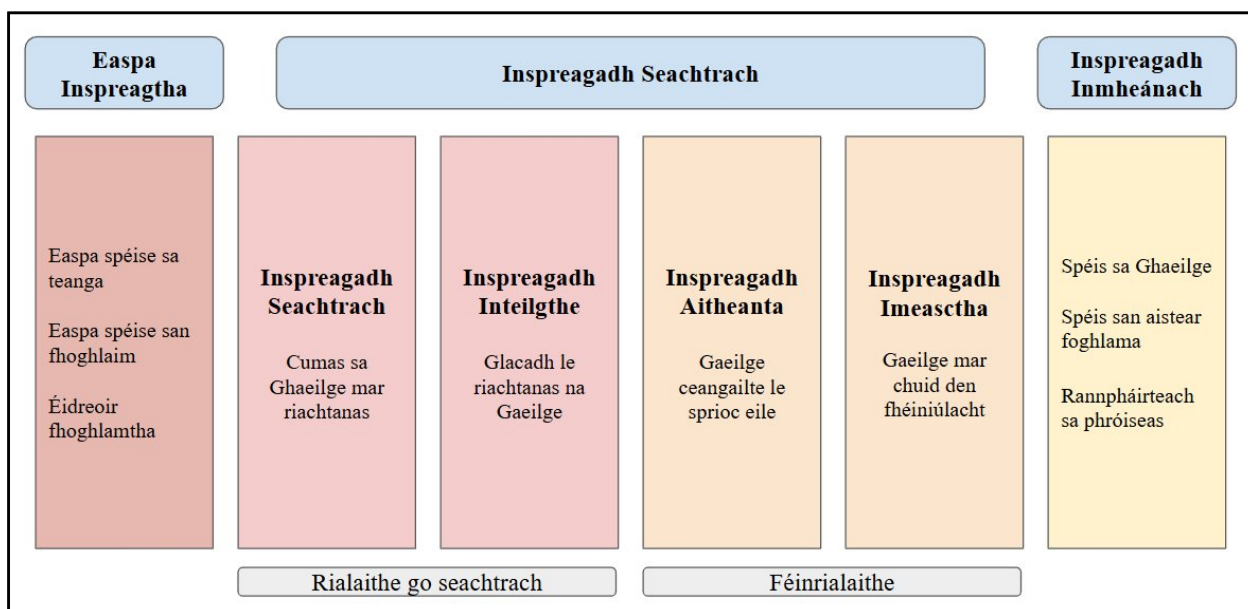
⁴⁸ Bíodh is nár cuireadh san áireamh iad don chomparáid ar chúiseanna foghlama na rannpháirtithe, is díol spéise é líon na ndaoine a d'aistrigh ó scoil T1 go scoil T2 (7) nó ó scoil T2 go scoil T1 (5) ag leibhéal na hiar-bhunscoile. Cé gur minic a bhíonn ar dhaltáí freastal ar scoil T2 ag leibhéal na hiar-bhunscoile, ceal roghanna Gaelcholáistí sa tír (Roinn an Oideachais, 2022), ní mór an difríocht idir an dá chineál aistrithe seo i gcás rannpháirtithe an cheistneora.

Figióir 11: Cúiseanna foghlama na rannpháirtithe de réir cúlra scoile dá gcuid

Rinneadh tagairt do speictream an inspreagtha ó theoiric an fhéinchinntiúcháin (Ryan & Deci, 2000) cheana féin i gCaibidil a Trí faoi léirmheas litríochta an tráchtas nuair a rinneadh torthaí an taighde atá ar fáil cheana féin a rangú de réir an speictrim sin. Dar leis an teoiric seo, is é an t-inspreagadh intreach an cineál inspreagtha is láidre a d'fhéadfadh a bheith ag foghlaimeoirí agus tagann laghdú ar láidreacht an inspreagtha sin de réir mar a bhogtar síos an speictream go dtí an easpa inspreagtha. Fágann sé sin gurb iad an t-inspreagadh imeasctha, nuair is cuid d'fhéiniúlacht an fhoghlaimeora í an teanga, agus an t-inspreagadh aitheanta, nuair atá sí ceangailte le spriocanna pearsanta eile atá acu, an dara agus an tríú cineál inspreagtha is éifeachtaí. Bíodh is gur léir nuair a bhí an t-inspreagadh imeasctha ag rannpháirtithe an taighde, sna tagairtí a rinne siad do cheist na féiniúlachta, teastaíonn soiléiriú ar leagan amach an inspreagtha aitheanta. Is ionann inspreagadh aitheanta agus "...a state that drives individuals to enact behaviors on the basis of perceived personal value and meaning, whether or not these behaviors are inherently enjoyable" (Howard et al., 2021: 1301). Nuair a chuirtear an sainmhíniú seo san áireamh, d'fhéadfaí samplaí den chineál inspreagtha seo a aimsiú i bpleananna na rannpháirtithe ó thaobh cúrsaí clainne, gairme agus múinteoireachta nuair a bhí ról lárnach ag an Ghaeilge mar chuid de na pleananna sin. Is é sin le rá go raibh foghlaim na Gaeilge ceangailte go dlúth, mar a léiríodh i gCaibidil a Cúig, leis na spriocanna a bhí acu chun teaghlach a thógáil trí mheán na teanga, post a bhaint amach ina mbeidh an teanga in úsáid nó an paisean atá acu don teanga a chur ar aghaidh chuig an chéad ghlúin eile. Bíodh is go dtagann an t-inspreagadh aitheanta ó fhoinsé lasmuigh den fhoghlaimeoir, is léir an chodarsnacht atá aige leis an inspreagadh inteilgthe. Bíonn an t-inspreagadh inteilgthe ag duine nuair a thugann siad faoi theanga a fhoghlaim "...due to some type of pressure that [they] have incorporated into the self, such that they compel themselves to carry out that activity" (Noels et al., 2000: 62). Cé go dtarraingíonn na foghlaimeoirí an brú seo orthu féin, is freagairt a bhíonn san fhoghlaim ar éileamh seachtrach. Tarlaíonn an fhreagairt seo mar shampla nuair is cúis náire é cumas teanga na bhfoghlaimeoirí, nó cailleadh féideartha an chumais sin, agus nuair atá sé de dhualgas acu an teanga a chaomhnú. Is é an difríocht idir an cineál inspreagtha seo agus an t-inspreagadh seachtrach ná nach mbíonn mothúcháin ná tuairimí pearsanta ag an fhoghlaimeoir faoi riachtanas na Gaeilge agus go bhfuil siad ag tabhairt faoi fhoghlaim na teanga toisc gur riachtanas í.

Figiór 12: Speictream an inspreagtha ó theoiric an fhéinchinntiúcháin

Bhíodh sé de nós ag taighdeoirí an ghoirt an t-inspreagadh imeasctha a fhágáil as an áireamh ó speictream an fhéinchinntiúcháin de bharr cosúlachtaí leis an inspreagadh aitheanta (Yu, 2018) agus mar gheall ar mhúnú neamhchríochnaithe na féiniúlachta i measc foghlaimeoirí óga (Deci et al., 1996). Léirítear in Yu (2018), áfach, ní hamháin difríocht an dá inspreagadh óna chéile ach ábharthacht an inspreagtha imeasctha i measc foghlaimeoirí rathúla an Bhéarla. Ní leor, mar sin, go mbeadh tuiscint ag foghlaimeoirí ar luach pearsanta a gcuid spriocanna teanga (Noels et al., 2000) ach caithfear iad a spreagadh leis na spriocanna sin a inmheánu i bhféiniúlacht dá gcuid chomh maith (Yu, 2018). Is tábhachtaí fós an dá phróiseas seo nuair a aithnítear nach leor an t-inspreagadh intreach d'fhonn iarrachtaí foghlama a chothú ach an oiread (Noels et al., 2000). Cé go mbreathnaítear ar chúiseanna féinrialaithe mar an cineál inspreagtha is láidre, tá tábhacht ag baint le cúiseanna seachtracha chomh maith. Aimsítear ceangal in Howard et al. (2021) idir an t-inspreagadh inteilgthe agus dianseasmhacht na bhfoghlaimeoirí, ceangal a chaitheann solas ar fheidhm an inspreagtha rialaithe go háirithe nuair a mhaireann cúiseanna níos féinrialaithe in éineacht leis. Bíodh sin mar atá, aithnítear go forleathan fós dá fhéinrialaithe is atá inspreagadh an fhoghlaimeora is dearfaí is ea tionchar an inspreagtha sin ar an phróiseas foghlama (Guay, 2022). Moltar, mar sin, an spreagadh agus an spás a thabhairt d'fhochéimithe na Gaeilge chun dianmhachnamh a dhéanamh ar thosaíocht na teanga mar chuid dá spriocanna foghlama, cleachtas a bhí le feiceáil cheana féin i straitéisí an lucht teagaisc. Cuireann féinriail an fhoghlaimeora teanga, in éineacht le hinniúlacht agus le muintearas mar bhunriachtanais dá gcuid, go mór lena rannpháirtíocht sa phróiseas foghlama (Liu et al., 2025). Tháinig go leor bealaí maithe chun cinn sa taighde seo maidir leis an fhéinriail sin a fheabhsú. I measc na dteicnící seo bhí

roghanna a thabhairt do na foghlaimeoirí, plé a dhéanamh ar thairbhe na teanga agus na foghlama araon nó ceangal a chruthú idir ábhar an chúrsa agus a gcuid spriocanna pearsanta. Bheifí ag súil go gcuirfeadh na straitéisí seo deireadh fosta le meon straitéiseach na mac léinn, a bhí luaite ag cuid den lucht teagaisc, agus páirt phearsanta á tabhairt dóibh ina gcuid foghlama féin.

7.1.2 Tuairimí faoin Ábhar

Beag beann ar chúiseanna na bhfochéimithe chun tabhairt faoi chéim sa Ghaeilge, bíonn tionchar dosheachanta ag a gcuid tuairimí faoi ábhar na céime ar an tsult a bhaineann siad as an fhoghlaím agus ar an pháirt a ghlacann siad inti dá réir. Aimsíodh éagsúlacht tuairimí sna sonraí cáilíochtúla idir foghlaimeoirí a bhain sult agus spreagadh as ábhar an chúrsa agus foghlaimeoirí eile a cháin easpa rogha agus béim sheanaimseartha na céime. Bíodh is gur thaitin praiticiúlacht na gcúrsaí ó thaobh cúrsaí gairme agus reatha le roinnt rannpháirtithe, ní hamhlaidh an cás maidir leis na hábhair oide a cháin castacht agus neamhábharthacht a gcúrsaí féin. Ba léir nach raibh struchtúr an chúrsa ag teacht le hionchais an dara dream seo agus iad ag súil le bheith ag foghlaim faoi mhúineadh na Gaeilge amháin. Is spéisiúil go raibh an mhír seo le haimsiú i measc mac léinn ar chéim sna healaíona fosta a bhí ag súil le dírfú níos mó ar fhoghlaím na Gaeilge í féin.

Rinneadh tagairt in agallaimh an lucht teagaisc d'fhochéimithe a bhreathnaíonn ar an teanga mar ábhar acadúil fós nach mbíonn ach tuiscint chúnacu ar oidhreacht agus ar chultúr na Gaeilge. Ba mhór an chodarsnacht idir meon na ndaoine seo nach mbíonn spéis acu in ábhair eile atá bainteach leis an Ghaeilge, ar nós na litríochta ná na filíochta, agus daoine eile a mbíonn fiosracht dhomhain acu sna hábhair chéanna. Is mór an cuidiú é an fhiosracht sin le dul chun cinn a dhéanamh sa teanga agus is minic a bhíonn sí ceangailte fosta le spéis na bhfoghlaimeoirí i gcúrsaí spóirt nó ceoil. Is é sprioc na gcéimeanna trí chéile ná cultúr na Gaeilge a chur ar shúile do na foghlaimeoirí, iad a spreagadh chun páirt a ghlacadh i bpobal na teanga agus na scileanna cuí a thabhairt dóibh a bheadh ag teastáil do ghairm amach anseo. Cé go ndéantar iarracht i gcuid mhaith de na hollscoileanna nasc a chruthú idir ábhar an chúrsa agus stádas reatha na teanga, cáinte go gcaitear an-iomarca béime in amanna ar scileanna inaistrithe seachas ar dhoimhneacht na foghlama. Aithnítear an gá le cothromaíocht a bhaint amach idir ábhar comhaimseartha agus ábhar atá níos traidisiúnta ar na cúrsaí ach tuigtear, ag an am chéanna, go mbíonn sé de nós ag an-chuid de na mic léinn beag beann ar roghanna na céime na modúil 'is éasca' a roghnú.

Pléitear an chothromaíocht riachtanach seo ar cheart a bheith ann ar na céimeanna Gaeilge idir ábhar traidisiúnta agus comhaimseartha le fada an lá (Ní Pháidín, 2004). Cuirtear le castacht na cothromaíochta sin nuair a smaoinear ar dhualgas na n-institiúidí tríú leibhéal chun úsáideoirí Gaeilge a sholáthar don earnáil teanga, ar iomaíocht na gcéimeanna Gaeilge le cúrsaí tríú leibhéal eile, agus ar chumas na bhfochéimithe mar bhac ar chaighdeán an ábhair a d'fhéadfaí tabhairt faoi (Ó Cinnéide, 2004; Ó hÍfearnáin, 2004; Ní Mhaonaigh, 2009; Ó Laoire, 2009). Is mar gheall ar an bhearna seo idir cumas na mac léinn agus caighdeán léinn na gcéimeanna go mbíonn sé deacair teacht ar ábhar léitheoireachta atá oiriúnach d'aithmeanna an chúrsa agus do riachtanais na bhfoghlaimoirí araon (Ní Loingsigh, 2009). Is mar gheall ar an idirdhealú seo, in éineacht le spriocanna pragmatacha na mac léinn, nach mbíonn spéis ag cuid acu in ábhar litríochta ná filíochta na céime (Mac Corraidh, 2021; de Bléine & Hanratty, 2024). Is cuid lárnach de rannpháirtíocht an fhoghlaimeora cé chomh hábhartha (Flynn, 2013) agus cé chomh deacair (Mac Lochlainn et al., 2019; Mac Lochlainn et al., 2020) is atá ábhar an chúrsa dóibh agus ba iomaí straitéis a bhí in úsáid ag an lucht teagaisc chun tionchar an dá ghné a láimhseáil. Mar iarracht ábharthacht an ábhair a chur ar shúile do na foghlaimoirí labhraíodh faoi thairbhe na modúl do scileanna teanga agus foghlama araon, tugadh roghanna leanúnacha do na mic léinn agus spreagadh machnamh ar spriocanna agus ar dhul chun cinn dá gcuid. D'fhonn aghaidh a thabhairt ar dheacracht an ábhair, cuireadh tús simplí leis an chúrsa sa chéad bhliain (Ó Catháin, 2009), baineadh úsáid as réamhábhar, nótaí agus aistriúcháin, agus labhraíodh go honraic faoi ghnéithe den phróiseas foghlama amhail tábhacht na mbotún, dúshlán na foghlama agus an gá le spriocanna réalaíocha a leagan amach.

Mar a léirítear i dtaca le hinspreagadh na bhfochéimithe Gaeilge, tugann daoine faoin fhoghlaim teanga agus iad sa tóir ar acmhainní ábharacha agus eacnamaíocha a chuirfeadh le caipiteal sóisialta agus cultúrtha dá gcuid (Darvin & Norton, 2017). Cé go bhfeidhmíonn na hacmhainní seo mar spreagthóirí láidre don fhoghlaimeoir teanga, ní leor iad i gcónaí chun páirt ghníomhach a ghlacadh sa phróiseas foghlama. Breathnaítear ar rannpháirtíocht an fhoghlaimeora mar léiriú ar an inspreagadh (Martin et al., 2020) agus í faoi stiúir réimse athróg phearsanta agus shóisialta a chuireann leis an rannpháirtíocht sin nó a mbaineann uathí (Mercer & Dörnyei, 2020). I measc na n-athróg a chuireann srian le rannpháirtíocht an fhoghlaimeora, fiú nuair is foghlaimoir spreagtha iad, tá tascanna leadránacha, neamhábhartha agus dúshlánacha, deacracht na foghlama teanga agus spriocanna neamhréalaíocha, tionchar na gcomhfhoghlaimoirí eile agus cur chuige an mhúinteora féin (Teravainen-Goff, 2022). Aithnítear suibíachtúlacht na ngnéithe seo ar fad agus iompraíocht

an fhoghlaimeora ag brath ar “...their own perceptions of the environment, their academic assignments and activities, the events unfolding around them, and other factors” (Zhang, 2023: 2). Déantar na gnéithe éagsúla seo a rangú idir fachtóirí an fhéin, amhail féiniúlacht, cumas agus teacht aniar, coinníollacha an chomhthéacs cosúil le múinteoirí, piaraí agus teaghlach, agus spriocanna braite an duine (ibid.).

Caitheann tionchar na bhfachtóirí seo béim ar thábhacht an chomhthéacs i dtaca le hinspreagadh agus le rannpháirtíocht an fhoghlaimeora agus iad ag feidhmiú mar ghníomhaithe lárnacha sa chomhthéacs chéanna (Ushioda, 2009). Tuigtear cé chomh tábhachtach is atá ceist na féinrialach fosta nuair nach leor fiontas na foghlama agus rannpháirtíocht an duine chun seilbh iomlán a ghlacadh ar an phróiseas foghlama (Dauzón-Ledesma & Izquierdo, 2023). Bíodh is go bhféadfaí cur le féinriail an fhoghlaimeora, in éineacht le hinspreagadh agus le hiarracht dá gcuid, trí bhéim a leagan ar ábharthacht an ábhair do shaol an fhoghlaimeora (Johansen et al., 2023), ní mór éagothroime fhéideartha sa chomhthéacs foghlama agus shóisialta a chur san áireamh. Ó thaobh na Gaeilge de, déantar trácht sa taighde seo, agus i dtaighde roimhe seo, ar údarás na gcainteoirí dúchais (Flynn, 2020; Seoighe, 2018; Walsh, 2017; O’Rourke & Walsh, 2015; Walsh et al., 2015; Murphy & Flynn, 2013), ar líofacht na mac léinn T1 agus ar easpa féinmhúiníne na bhfochéimithe T2 (O’Rourke, 2011b). Bhíodh sé de nós ag roinnt den lucht teagaisc sa staidéar aghaidh a thabhairt ar an dinimic seo trí thagairt a dhéanamh do chúilraí éagsúla na mac léinn agus trí chead a thabhairt dóibh, in amanna, chun an Béarla a úsáid i gcomhair ceiste nó freagra. Is gá, áfach, tógáil ar na straitéisí seo trí aitheantas a thabhairt do chaipiteal na bhfoghlaimeoirí go léir (Rojo, 2013) agus trí phlé oscailte a spreagadh ar láidreachtaí agus ar laigí na ngrúpaí foghlama éagsúla. Chuideodh tuilleadh plé ar stair na Gaeilge, in éineacht leis na hidé-eolaíochtaí a dtagann léi, go mór leis na fochéimithe chun stádas mar chainteoirí teanga a aimsiú dóibh féin toisc gurb é trí fheasacht an duine gur féidir dul i ngleic le rialacha ceilte an chomhthéacs (Darvin and Norton, 2015; 2016).

Fíosraíodh tuairimí na mac léinn faoi ábhar an chúrsa a raibh siad ag tabhairt faoi i dtaca le sampla níos leithne sa cheistneoir. Cuireadh cúig cheist orthu faoi ábharthacht an ábhair sin do shaol pearsanta dá gcuid agus don ghairm a bhí uathu, ceangal an ábhair chéanna le cultúr na Gaeilge agus lena gcaithimh aimsire in éineacht le héagsúlacht an ábhair trí chéile. Cuirtear miondealú na bhfreagraí a fuarthas in iúl i dtábla 13 thíos.

Tábla 13: Tuairimí na mac léinn faoi ábharthacht an chúrsa

Ábharthacht	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Cultúr na Gaeilge	2.61	3	5 (5.6%)	9 (10.1%)	16 (18.0%)	45 (50.6%)	14 (15.7%)	59 (66.3%)
Éagsúlacht Mhaith	2.21	3	8 (9.0%)	21 (23.6%)	14 (15.7%)	36 (40.4%)	10 (11.2%)	46 (51.6%)
Cúrsaí Gairme	2.2	2	5 (5.7%)	21 (23.9%)	23 (26.1%)	29 (33.0%)	10 (11.4%)	39 (44.4%)
Saol Pearsanta	1.96	2	8 (9.0%)	29 (32.6%)	15 (16.9%)	33 (37.1%)	4 (4.5%)	37 (41.6%)
Caithimh Aimsire	1.93	2	8 (9.0%)	30 (33.7%)	16 (18.0%)	30 (33.7%)	5 (5.6%)	35 (39.3%)

Cé go raibh tuairimí dearfacha ag formhór na mac léinn faoi cheangal an ábhair le cultúr na Gaeilge agus faoi éagsúlacht an ábhair sin, ní raibh tuairimí chomh láidir acu faoi nasc an chúrsa le cúrsaí gairme, lena saol pearsanta ná le caithimh aimsire dá gcuid. Faightear léargais bhreise ar a gcuid tuairimí sna tráchtanna a rinne siad ar easpa ábharthachta an ábhair do dhaoine gurb as Baile Átha Cliath iad (1), seanaimsearthacht an ábhair (1), agus ceangal na ranganna teagaisc amháin le saol laethúil na mac léinn ach easpa treorach i leith gairmeacha eile seachas an mhúinteoireacht (1).

Ar mhaithe le difríochtaí ó thaobh thuairimí na mac léinn faoi ábharthacht an chúrsa ag brath ar chéim agus ar chúlra scoile dá gcuid bhí gá le tástálacha infheireacha a rith. I ndiaidh tástálachta normalachta a rith léiríodh go raibh gá le tástálacha neamhpharaideamacha de bharr dháileadh neamhnormalach na sonraí. Baineadh leas as an Tástáil Kruskal-Wallis i dtosach báire chun difríochtaí idir na ceithre chéim go léir a mheas. Baineadh úsáid as an tástáil chéanna nuair a cuireadh lucht an BEd sa bhunmhúinteoireacht agus sa mheánmhúinteoireacht le chéile mar aon ghrúpa amháin agus an tástáil á rith ar thrí chéim éagsúla. Toisc nach raibh ach dhá chéim i gceist nuair a cuireadh lucht an BA agus an BA speisialaithe le chéile don tríú tástáil ceadáíodh úsáid a bhaint as an U-thástáil Mann-Whitney.⁴⁹ Ba í an tástáil chéanna a bhí in úsáid chun difríochtaí ag brath ar chúlra scoile na mac léinn a fhiosrú chomh maith. Níor tháinig aon difríochtaí suntasacha chun cinn toisc go raibh p-luach na dtástálacha ar fad os cionn 0.05⁵⁰ agus tomhas éifeachta dá gcuid faoi 0.20⁵¹ ar an iomlán. Is é an toradh a d'eascair as na tástálacha seo, mar sin, ná nach n-imríonn céim

⁴⁹ Ba é an próiseas céanna a bhí i gceist d'athróga eile an cheistneora agus tástálacha á rith ar na ceithre chéim éagsúla i dtosach báire sular cuireadh an dá ghrúpa BA agus an dá ghrúpa BEd le chéile do thástálacha ina dhiaidh sin.

⁵⁰ Más ionann an p-luach agus figiúr atá níos ísle ná 0.05 diúltaítear don tsainhipitéis agus deirtear go maireann difríocht shuntasach idir an dá thoradh. Cé nach féidir leis an p-luach aon eolas a thabhairt faoi threo na difríochta sin, breathnaítear ar shonraí tuairisciúla, amhail meánrangú na ngrúpaí, leis an eolas sin a bhaint amach.

⁵¹ Toisc nach gcuireann an p-luach aon eolas ar fáil maidir le cé chomh mór is atá an difríocht ní mór úsáid a bhaint as tomhas éifeachta leis an eolas sin a bhaint amach. Baineadh úsáid as meánrangú seachas meán na n-athróg éagsúil sa cheistneoir toisc gur tástálacha neamhpharaideamacha a bhí i gceist, rud a d'fhág go raibh gá leis an chomhchoibhneas déshrathach rangaithe leis an tomhas éifeachta a oibriú amach. Is ionann $r = 0.10-0.29$ agus éifeacht bheag, $r = 0.30-0.49$ agus meánéifeacht agus $r \geq 0.5$ agus móréifeacht (López-Martín & Ardúria-Martínez, 2023).

na cúlra scoile na mac léinn tionchar suntasach ar a gcuid tuairimí faoi ábharthacht an chúrsa trí chéile.

Cé nár aimsíodh difríocht shuntasach i bhfreagraí an cheistneora i dtaca le hábharthacht na gcúrsaí rinneadh an-chuid tagairtí i dtuairiscí cáilíochtúla an lucht foghlama agus teagaisc don tionchar a bhíonn ag ábharthacht agus ag deacracht an ábhair ar inspreagadh agus ar rannpháirtíocht na bhfochéimithe. Cé gur bhain ceist na hábharthachta le cúiseanna foghlama na mac léinn agus le céard a bhí siad ag súil leis, dá réir, ó na céimeanna éagsúla, mhair ceangal ní ba láidre idir deacracht na gcéimeanna sin agus cúlra scoile agus teanga dá gcuid. I measc na ndeacrachtaí a luaigh na mic léinn iad féin bhí cúrsaí gramadaí, na canúintí agus scríobh na Gaeilge ach léirigh siad feasacht láidir ar chúiseanna na ndeacrachtaí sin chomh maith. Thuig formhór na rannpháirtithe a d'fhreastail ar scoileanna T1 go raibh siad ag streachailt le ceist na gramadaí de bharr na heaspa béime a chuirtear ar an ábhar sna scoileanna den chineál sin. Ag an am chéanna, rinneadh roinnt tagairtí don tairbhe a dhéanann úsáid rialta na Gaeilge agus tréimhse thumthach i gceantar Gaeltachta do chur amach na mac léinn ar chúrsaí gramadaí, ar labhairt na Gaeilge agus ar an teanga trí chéile. Bíodh is gur mhothaigh cuid de lucht an BA go raibh na ranganna gramadaí ró-éasca dóibh, shíl lucht an BEd go raibh ábhar an chúrsa róchasta don ghairm a bhí uathu mar mhúinteoirí bunscoile. Ba mhinic a tháinig laghdú ar bhród agus ar mhuinín na mac léinn nuair a chuir siad cumas teanga dá gcuid i gcomparáid le saibhreas na gcainteoirí dúchais agus is spéisiúil gur leag duine de na cainteoirí dúchais sin béim ar dheacracht na céime dóibh fós. Ní thagann an iarracht seo a bhí fós ag teastáil ó na cainteoirí dúchais leis an dearcadh a bhí ag foghlaimeoir eile agus é den tuairim nach mbíonn tuiscint ag an lucht teagaisc ar dheacrachtaí na mac léinn de bharr stádas dá gcuid mar chainteoirí dúchais. Léiríodh i gcás agallaimh an lucht teagaisc nárbh amhlaidh an scéal agus formhór na léachtóirí agus na dteagascóirí araon ag labhairt go hoscailte sa tseomra ranga faoi dheacracht agus faoi dhúshlán na foghlama teanga. Ina theannta sin, thacaigh siad le liosta na ndeacrachtaí a luaigh na mic léinn agus cinn eile, amhail cúrsaí foghraíochta, foclóra agus imní, á gcur acu leis. Chaith siad tuilleadh solais, áfach, ar impleachtaí na gcúlraí scoile ar mheon agus ar chumas na bhfochéimithe, impleachtaí a fhágann go mbíonn lucht na Gaelscolaíochta ag streachailt le cruinneas na teanga agus go mbíonn foghlaimeoirí a thagann ó scoileanna T2 ag streachailt leis an chur chuige thumoideachais a bhíonn i bhfeidhm ar an tríú leibhéal. Cé go mbíonn na cainteoirí dúchais agus lucht na Gaelscolaíochta araon ag streachailt le scríobh na Gaeilge, dar leo, is iad an dara dream seo a dhéanann neamhaird go minic de thábhacht an chruinnis. Anuas air seo, cé gur léirigh mic léinn an staidéir cur amach maith ar ghnéithe

den phróiseas foghlama, amhail tábhacht na mbotún agus na hiarrachta, mhothaigh an lucht teagaisc nach mbíonn tuairim acu faoi chéimeanna an phróisis mar gheall ar an fhoghlaime de ghlanmheabhair a tharlaíonn ag leibhéal na hiar-bhunscoile.

Tá tuairiscí an dá ghrúpa ag teacht leis an taighde eile atá déanta ar fhoghlaime na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile agus i measc foghlaimeoirí fásta trí chéile. Pléadh an éagsúlacht mhór ó thaobh chumas na mac léinn sa Ghaeilge, éagsúlacht ar chaith lucht teagaisc an staidéir an-bhéim uirthi, go forleathan ag an chomhdháil a eagraíodh roimh dhearadh an tsiollabais nua (Ní Fhrighil & Nic Eoin, 2009). Mar chuid den éagsúlacht sin, rinneadh tagairt do dhrochnósanna na bhfoghlaimeoirí a bhí sealbhaithe acu ón chóras mheánscolaíochta (Ní Mhaoinigh, 2009), an spleáchas a bhíonn acu ar nótaí agus ar an fhoghlaime de ghlanmheabhair (Ó Laoire, 2009; Ní Mhuirthile, 2009), easpa taithí dá gcuid ar éisteacht na Gaeilge agus ar chaint na Gaeltachta (Ó Dónaill, 2009; Ní Mhuirthile, 2009) in éineacht leis an easpa freagrachta a ghlacann siad as a gcuid foghlama féin (Ó Catháin, 2009). Bíodh is nach mbíonn cur amach maith ag formhór na bhfochéimithe Gaeilge ar an phróiseas foghlama teanga, is léir go n-éiríonn go han-mhaith leo siúd a bhfuil tuiscint acu ar iarracht fhadtéarmach na foghlama, a chuireann fáilte roimh cheartúcháin agus a bhíonn in ann an féinrialachán a chleachtadh (Ní Chlochasaigh, 2014; Mac Lochlainn et al., 2019, 2020). Ní haon ionadh é an díomá, frustrachas ná lagmhisneach a thágann ar na mic léinn nuair a smaoiníonn siad faoi ardchumas na gcainteoirí dúchais (Walsh, 2017; O'Rourke, 2011b) agus aithnítear go forleathan fosta an deacracht a bhíonn ag lucht na scoileanna T2 maidir le labhairt na Gaeilge in ainneoin bhunús maith na gramadaí a bhíonn ag cuid acu (ibid.).

Ar mhaithe le tuairimí na mac léinn faoi dheacracht an chúrsa a bhí idir lámha acu a mheas, cuireadh cheist ar rannpháirtithe an cheistneora faoin chineál ábhair a dhéantar agus faoin chineál teanga a úsáidtear sna léachtaí agus sna ranganna Gaeilge. Cruthaíodh cúig athróg chumaisc as na ceisteanna éagsúla seo chomh maith, ba iad deacracht an ábhair ($\alpha = .900$) agus na teanga ($\alpha = .920$), deacracht na ranganna ($\alpha = .574$) agus na léachtaí ($\alpha = .554$) faoi seach in éineacht le deacracht na foghlama trí chéile ($\alpha = .822$)⁵². De bharr dháileadh neamhnormalach na n-athróg seo ar fad, bhí gá le tástálacha neamhpharaidéamacha d'fhothair difríochtaí eatarthu a fhiosrú. Toisc gur samplaí péireáilte a bhí i gceist baineadh úsáid as an rangthástáil Wilcoxon agus is iad torthaí na tástála sin a léirítear i dtábla 14 thíos.

⁵² Ó thaobh líon na gceisteanna a bhí i ngach uile athróg chumaisc bhí dhá cheann i ndeacracht an ábhair agus na teanga faoi seach, dhá cheann i ndeacracht na ranganna agus na léachtaí faoi seach agus ceithre chinn i ndeacracht na foghlama trí chéile.

Tábla 14: Tuairimí na mac léinn faoi dheacracht an chúrsa

	Meánrangú	Wilcoxon Z	Luach p	Tomhas Éifeachta
Ábhar - Teanga na Léachtaí	Ranga Diúltacha: 19.00 (4)	-6.62	<.001	0.82
	Ranga Dearfacha: 33.92 (61)			
	Comhscóir: 22			
	Meánrangú	Wilcoxon Z	Luach p	Tomhas Éifeachta
Ábhar - Teanga na Ranganna	Ranga Diúltacha: 12.50 (4)	-6.89	<.001	0.85
	Ranga Dearfacha: 34.85 (62)			
	Comhscóir: 23			
	Meánrangú	Wilcoxon Z	Luach p	Tomhas Éifeachta
Deacracht an Ábhair - na Teanga	Ranga Diúltacha: 12.00 (4)	-6.99	<.001	0.84
	Ranga Dearfacha: 36.42 (65)			
	Comhscóir: 20			
	Meánrangú	Wilcoxon Z	Luach p	Tomhas Éifeachta
Deacracht na Ranganna - na Léachtaí	Ranga Diúltacha: 17.27 (24)	-3.37	<.001	0.60
	Ranga Dearfacha: 11.64 (7)			
	Comhscóir: 57			

Bhí rannpháirtithe an cheistneora ag streachailt ní ba mhó le hábhar an chúrsa ($Mdn = 3.00$) seachas leis an chineál teanga a úsáidtear mar chuid de ($Mdn = 1.00$). B'amhlaidh an scéal fosta ó thaobh ábhar ($Mdn = 3.00$) agus theanga ($Mdn = 1.00$) na léachtaí in éineacht le hábhar ($Mdn = 3.00$) agus le teanga ($Mdn = 3.00$) na ranganna chomh maith. Ba léir ón rangthástáil Wilcoxon gur difríochtaí suntasacha a bhí i gceist ó thaobh dheacracht an ábhair agus na teanga sa chúrsa trí chéile ($p = <.001$, $r = 0.84$), sna léachtaí ($p = <.001$, $r = 0.82$) agus sna ranganna teanga ($p = <.001$, $r = 0.85$). Cé go raibh airmheán na deacrachta sa dá shuíomh teagaise mar an chéanna ($Mdn = 2.00$) léirigh an rangthástáil Wilcoxon go raibh na léachtaí ní ba dheacra ná na ranganna iad féin ($p = <.001$, $r = 0.60$). Caitheann na torthaí seo ar fad an-solas ar na gnéithe den chúrsa Ghaeilge a chruthaíonn deacrachtaí don lucht foghlama. Faightear léargas breise ar dheacracht na léachtaí éagsúla i dtrácht duine de na rannpháirtithe a luaigh go raibh ábhar suimiúil agus nua á phlé acu sna léachtaí liteartha cé go raibh ábhar na léachtaí gramadaí an-bhunúsach ar fad.

Tábla 15: Deacracht an chúrsa de réir cúla scoile

Deacracht	Scoil	N	Meánrangú	Mann Whitney	Luach p	Tomhas Éifeachta
Ábhar na Léachtaí	T1	19	23.34	253.500	<.001	0.41
	T2	53	41.22			
Teanga na Léachtaí	T1	19	26.05	305.00	.010	0.31
	T2	52	39.63			
Ábhar na Ranganna	T1	19	29.45	369.500	.045	0.23
	T2	54	39.66			
Teanga na Ranganna	T1	19	24.79	281.00	.002	0.36
	T2	54	41.30			
Deacracht an Ábhair	T1	19	25.50	294.500	.003	0.34
	T2	54	41.05			
Deacracht na Teanga	T1	19	24.87	282.500	.003	0.35
	T2	54	41.27			
Deacracht na Léachtaí	T1	19	21.71	222.500	<.001	0.43
	T2	53	41.80			
Deacracht na Ranganna	T1	19	23.55	257.500	<.001	0.39
	T2	54	41.73			
Deacracht na Foghlama	T1	19	22.13	230.5	<.001	0.42
	T2	54	42.23			

Cé nár aimsíodh aon difríocht idir tuairimí na mac léinn faoi dheacracht na céime ag brath ar an chineál cúrsa a bhí idir lámha acu, tháinig an-chuid difríochtaí suntasacha chun cinn ó thaobh cúla scoile dá gcuid. Bhí mic léinn a d'fhreastail ar scoileanna T2 (Mdn = 3.00) ag streachailt ní ba mhó le hábhar na gcúrsaí Gaeilge ná mar a bhí lucht na Gaelscolaíochta (Mdn = 2.00). Mhair an difríocht seo i gcás ábhar na léachtaí (T1 Mdn = 2.00, T2 Mdn = 3.00) agus na ranganna (T1 Mdn = 2.00, T2 Mdn = 3.00) araon. Ina theannta sin, ba iad lucht na scoileanna T2 a bhí ag streachailt ní ba mhó fosta leis na léachtaí (T1 Mdn = 1.50, T2 Mdn = 2.00), na ranganna (T1 Mdn = 1.50, T2 Mdn = 2.00) agus leis an chúrsa (T1 Mdn = 1.50, T2 Mdn = 2.00) trí chéile. Ba léir ón *Ú-thástáil* Mann Whitney, a ndéantar trácht uirthi i dtábla 15 thuas, gur difríocht shuntasach a bhí i gceist ó thaobh thuairimí an dá ghrúpa faoi dheacracht an ábhair sna léachtaí ($p = <.001$, $r = 0.41$), sna ranganna ($p = .045$, $r = 0.23$) agus sa chúrsa ($p = .003$ $r = 0.34$) in éineacht le deacracht na léachtaí ($p = <.001$, $r = 0.43$), na ranganna ($p = <.001$, $r = 0.39$) agus an chúrsa ($p = <.001$, $r = 0.42$) trí chéile. Bíodh is go raibh airmheán an dá ghrúpa (Mdn = 1.00) mar an chéanna i gcás dheacracht na teanga sa trí shuíomh sin, mar a léiríodh sa tábla thuas, tháinig difríocht shuntasach chun cinn sa rangthástáil Wilcoxon maidir le teanga na léachtaí ($p = .010$ $r = 0.31$), na ranganna ($p = .002$, $r = 0.36$) agus an chúrsa ($p = .003$ $r = 0.35$) chomh maith. Tugann na torthaí seo go léir le fios gur cheart tuilleadh tacaíochta a chur ar fáil d'fhochéimithe a thagann ó scoileanna T2. Tháinig an cheist seo chun cinn roimhe seo sa phlé ar an fhéidearthacht maidir le dhá shiollabas teanga a chruthú ag deireadh na comhdhála ar theagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal (Ní Neachtain, 2009).

Bíodh is go gceistítear ábharthacht na scaflála teagaisc (Bruner, 1983) don fhoghlaím teanga mar gheall ar chastacht, dothuarthacht agus iarracht fhadtéarmach an phróisis (Hamidi & Bagherzadeh, 2018), is iomaí straitéis a bhí in úsáid ag lucht teagaisc an taighde a thagann faoin chur chuige áirithe seo. Ba é sprioc na straitéisí sin ar fad cuidiú a thabhairt d'fhochéimithe le hábhar an chúrsa a thuiscint (Lyster, 2019) agus neamhspleáchas foghlama a spreagadh iontu (van de Pol et al., 2010). Mar chur chuige atá bainteach go dlúth leis an zón neasfhorbartha (Vygotsky, 1978), cuidíonn sé go mór le foghlaimeoirí tascanna a thiteann díreach lasmuigh dá gcumas reatha a chur i gcrích trí thacaíocht, spreagadh agus treoir a chur ar fáil (Boştinǎ-Bratu et al., 2022). In ainneoin fhorleithne a húsáide don oideachas dhátteangach agus do shealbhú an dara teanga trí chéile, is beag comhaontú atá ann ó thaobh shainmhíniú agus chur i bhfeidhm na scaflála (Lo & Lin, 2019; Pitura & Chang, 2023). Bíodh sé sin mar atá, d'fhéadfaí leas fiúntach a bhaint as straitéisí na scaflála fós, straitéisí a ndearnadh an-chuid tagairtí dóibh in agallaimh an lucht teagaisc. I measc na straitéisí seo bhí úsáid an Bhéarla i measc na mac léinn, nuair a bhí gá leis, ábhar Gaeilge a bhí intuigthe agus oiriúnach do leibhéal na bhfoghlaimeoirí a chur ar fáil i bhfoirm nótaí, aistriúchán agus liosta stór focal, agus deiseanna úsáide a chruthú trí obair ghrúpa a chur ar bun (Ertugruloğlu et al., 2023). Is é bunús na scaflála, díreach mar a luaigh an lucht teagaisc, go mbunaítear an cuidiú seo ar riachtanais reatha na bhfoghlaimeoirí agus go ndéantar laghdú air de réir a chéile agus iad ag glacadh níos mó freagrachta as a gcuid foghlama féin (Van de Pol et al., 2010). Baineann modh traidisiúnta na scaflála teagaisc leis an treoir a thugann an múinteoir d'foghlaimeoirí dá gcuid ach d'fhéadfadh sí tarlú i measc na mac léinn iad féin. Cé go raibh Piaget (1926) go mór den tuairim go dtagann forbairt ar fhoghlaimeoirí nuair a théann siad ag obair le daoine atá ar an leibhéal chéanna acu, is minic a bhíonn ar a laghad foghlaimeoir amháin atá níos cumasaí ná daoine eile sa ghrúpa foghlama (Baleghizadeh et al., 2010). In ainneoin na dtorthaí difriúla maidir leis an chur chuige ab fhearr, mic léinn a chur ag obair de réir cumais nó iad a mheascadh lena chéile, is léir an maitheas a dhéanann an dá mhodh do scileanna teanga agus don taithí foghlama araon (Hue Nguyen, 2013; Farangi & Izanlu, 2015). Bhain an lucht teagaisc úsáid fhorleathan as an obair ghrúpa ina gcleachtas féin i bhfoirm grúpaí a bhí measctha go maith de bharr éagsúlacht cumais na mac léinn. Ní mór a aithint, áfach, go dtagann méadú ar thábhacht an aiseolais cheartaithaigh (Shooshtari et al., 2018) a chuir siad ar fáil i ndiaidh na hoibre den chineál seo mar gheall ar an drochthionchar a d'fhéadfadh idirtheanga na bhfoghlaimeoirí imirt ar chumas na bhfoghlaimeoirí eile (Mc Hale & Ní Fhlatharta, 2015). De bharr na ndeacrachtaí a bhíonn ag mic léinn aistriú ón dara leibhéal go dtí an tríú leibhéal, is scafláil teagaisc ar leith í an tacaíocht a chuirtear ar fáil ag tús na hollscoile. Is minic a bhíonn an

difríocht idir modhanna scoile agus cur chuige na hollscoile, in éineacht le streachailt na mac léinn chun feidhmiú mar fhoghlaimeoirí neamhspleácha, taobh thiar de na deacrachtaí seo (Macaskill & Taylor, 2010; Beaumont et al., 2011). Fágann an bhearna seo, agus an ról a bhíonn ag lucht teagaisc na hollscoile mar chuid den aistriú (Owen, 2002; Brooman & Darwent, 2014), go mbíonn orthu tacaíocht ar leith a chur ar fáil do lucht na chéad bhliana. Bhain tacaíocht lucht teagaisc an taighde le critéir mheasúnaithe an chúrsa a dhearadh i gcomhair leis na foghlaimeoirí, aiseolas a thabhairt ar chéad dréacht dá gcuid agus muintearas a chruthú ón chéad lá ar aghaidh (Beaumont et al., 2011; Meehan & Howells, 2017).

7.1.3 Úsáid na Teanga

Caitheadh béim i gcéimeanna cáiliochtúla an staidéir ar úsáid na Gaeilge laistigh agus lasmuigh den ollscoil d'fhonn fiosrú a dhéanamh ar rochtain na bhfochéimithe ar an teanga ina saol laethúil féin. D'fhéadfaí idirdhealú a dhéanamh ar fhoghlaimeoirí an taighde idir cainteoirí agus cainteoirí féideartha ag brath ar rialtacht a n-úsáide teanga (Carty, 2018) agus cur síos an dá ghrúpa ag teacht ó fhocail an lucht foghlama agus teagaisc araon. I gcás na bhfochéimithe a bhain úsáid rialta as an Ghaeilge, ba dhaoine iad a bhí muiníneach as a gcumas sa teanga, a raibh cairde acu a bhí sásta í a labhairt, agus a mhothaigh go raibh nasc acu le pobal na Gaeilge. Ba iad na daoine a bhí ag freastal ar imeachtaí Gaeilge agus ní raibh gá iad a spreagadh ina leith toisc gur mic léinn dhíograiseacha agus ghníomhacha iad. Thuig siad tábhacht na ndeiseanna úsáide chun feabhas a chur ar a gcumas, normálú a dhéanamh ar labhairt na Gaeilge agus le bheith tumtha i saol na hollscoile agus / nó i saol na teanga í féin. Bhreathnaigh siad ar an Ghaeilge mar cheangal speisialta le cairde, comh-mhic léinn agus le hoideoirí dá gcuid agus is minic a bhí spriocanna láidre acu i dtaca le húsáid na Gaeilge ina saol pearsanta agus proifisiúnta amach anseo. Ar an taobh eile den speictream, ba i dtimpeallacht Bhéarla a chaith foghlaimeoirí nár bhain leas chomh minic sin as an Ghaeilge formhór a gcuid ama. Bhí inní orthu roimh an Ghaeilge a labhairt, go háirithe agus cainteoirí cumasacha i gceist, tháinig laghmhisneach orthu nuair a chuir siad iad féin i gcomparáid le foghlaimeoirí eile agus ba chúis náire do roinnt acu cumas teanga dá gcuid. Ní i gcónaí go raibh muintearas á lorg acu le pobal na Gaeilge agus is minic a theip orthu an teanga a úsáid i measc cairde mar gheall ar an taithí shóisialta agus ar an éascaíocht a bhain leis an Bhéarla dóibh. Bhí sé deacair orthu in amanna dul chun cinn a dhéanamh sa teanga agus ní í gcónaí go raibh sé mar phlean acu an Ghaeilge a labhairt lasmuigh den ionad oibre sa todhchaí.

Ó thaobh ghnéithe an phróisis foghlama a tharraing líne chomh docht sin idir taithí an dá ghrúpa, bhí tionchar dosheachanta ag féinmhuinín an fhoghlaimeora aonair. Ba mar gheall ar cheist na féinmhuiníne a bhreathnaigh na rannpháirtithe ar bhotúin dá gcuid mar chúis náire nó mar dheis foghlama agus ba mhinic nár labhair cainteoirí cumasacha i nGaeilge le foghlaimeoirí nach raibh muiníneach ionas nach gcuirfí brú ná míshuaimhneas orthu. Rinneadh tagairt don mhíshuaimhneas a thagann ar fhoghlaimeoirí nuair a dhéantar iarracht nós cumarsáide an chairdis sheanbhunaithe a athrú ón Bhéarla go dtí an Ghaeilge agus d'fheidhmigh easpa féinmhuiníne mar bhac, in amanna, ar bhród na bhfochéimithe as a dteanga dhúchais. Tháinig codarsnacht láidir chun cinn maidir le meon na mac léinn a ghlac leis an easpa deiseanna úsáide a bhí ar fáil dóibh agus daoine eile a thuig go mbíonn gá le hiarracht chomhfhiosach leis na deiseanna céanna a aimsiú. In ainneoin líon na dtacaíochtaí a chuirtear ar fáil ag leibhéal na hollscoile, ó scéimeanna cónaithe go hoifigigh Ghaeilge agus spásanna teanga, aithníodh go dtiteann sé faoi chúram an mhic léinn féin leis na tacaíochtaí sin a thapú. Ní hamháin gur chuir meon agus féinmhuinín na mac léinn srian le tionchar agus le húsáid na n-áiseanna seo, obair na gcumann Gaelach san áireamh, ach ba iad cúrsaí an tsaoil amhail ceist an airgid, na poist pháirtaimseartha agus fad an bhaile ón ollscoil a chuir bac orthu fosta.

Is taobh ar leith den toilteanas chumarsáide é fonn na bhfochéimithe Gaeilge le deiseanna úsáide teanga, laistigh agus lasmuigh den ollscoil, a lorg agus a thapú. Is iomaí gné sóisialta, cognaíoch agus mothaitheach a imríonn tionchar ar an toilteanas sin, cuid acu, amhail pearsantacht an fhoghlaimeora, atá sách buan, agus cuid eile, cosúil le féiniúlacht an chainteora eile, a athraíonn de réir comhthéacs (MacIntyre et al., 1999). Bíodh is go ndéantar forbairt ar chumas agus ar mhuinín an fhoghlaimeora trí chumarsáid sa dara teanga, aithnítear tábhacht na féinmhuiníne mar réamhriachtanas don chumarsáid sin. Fágann sé seo ceisteanna móra roimh an lucht foghlama agus teagaisc araon faoin dóigh ab fhearr leis an chaidreamh thimthriallach seo a bhriseadh (Edwards & Roger, 2015). De bharr inathraitheacht an toilteanais chumarsáide, ní mar an chéanna é i ngach uile shuíomh. Is minic go mbíonn foghlaimeoirí ar a suaimhneas, mar sin, i gcuideachta cairde dá gcuid (MacIntyre et al., 2001), cainteoirí neamhdhúchasacha eile (Edwards & Roger, 2015) nó, i gcás teangacha mionlaithe ach go háirithe, daoine nach cainteoirí gníomhacha iad (O'Rourke & Ramallo, 2018). Bíodh is nach mbíonn an imní chéanna ar dhaoine i measc cairde, mar a léiríodh i sonraí cáilíochtúla an staidéir, ní i gcónaí, de réir "...inertia condition of language choice" (Spolsky, 1991: 146), go mbíonn sé éasca orthu teanga an chairdis sin a athrú. Bhí réiteach aimsithe ag roinnt foghlaimeoirí sa taighde seo, fiú na foghlaimeoirí nach raibh

muiníneach as a gcumas sa teanga, ar an easpa deiseanna úsáide a bhí ar fáil dóibh ina saol laethúil féin tríd an Ghaeilge a úsáid ar líne. Cé go ndearnadh tagairt do mhodhanna níos traidisiúnta ar nós clár raidió agus teilifíse, b'acmhainn foghlama a bhí sna meáin shóisialta ní hamháin leis an fhoghlaím neamhspleách a chleachtadh ach chun stádas na teanga a scaipeadh agus féiniúlacht mar chainteoir Gaeilge a chur in iúl chomh maith. Cuirtear 'affordances' ar dheiseanna nó ar thacaíochtaí i dtimpeallacht an fhoghlaimeora a chuireann leis an fhoghlaím agus leis an úsáid teanga (Aronin & Singleton, 2010) agus, fiú mura ndéanann siad gach uile cheann acu i suíomh na hollscoile a thapú, ba léir gur tháinig na fochéimithe ar chinn nuálacha ar líne. Cé go gcuireann aipeanna ar nós TikTok agus Instagram le féinriail na bhfoghlaimeoirí agus iad sa tóir go cruthaitheach ar áiseanna foghlama (Lee, 2023), ní féidir tairbhe na fíorchumarsáide ná muintearas an phobail (Pae, 2008) a sháru.

Ní mór aitheantas a thabhairt d'iarrachtaí an lucht teagaisc d'fhonn buairt teanga na bhfoghlaimeoirí a laghdú, féinmhuinín dá gcuid a mhéadú agus cur leis an fhonn a bhíonn orthu an Ghaeilge a labhairt laistigh agus lasmuigh den chomhthéacs foghlama. I measc na straitéisí a bhí in úsáid acu, bhí an obair ghrúpa a chur ar bun, ceisteanna a chur agus aiseolas a thabhairt go haireach, tábhacht na mbotún a mhíniú in éineacht le roghanna agus réamhábhar a thabhairt. Bhí cuir chuige an lucht teagaisc ag teacht, dá réir, le dea-chleachtas an ghoirt chun toilteanas cumarsáide a spreagadh i measc foghlaimeoirí teanga lena n-áirítear an scafláil teagaisc (Azizi & Khafaga, 2023), smacht a thabhairt dóibh ar a gcuid foghlama (Kang, 2005), iarrachtaí a mholadh (Zarrinabedi et al., 2023) agus timpeallacht dhearfach agus thacúil a chruthú (Peng & Woodrow, 2010). Is é bunús na straitéisí seo ar fad ná an fhoghlaím fhiúntach a chur ar bun chun go rachfaí i ngleic le haon deacrachtaí teanga nó, is é sin le rá, "...creating the conditions in which learners form a strong intention toward meaningful communication with emotional investment [to] overcome uncertainty in one's language ability" (MacIntyre and Wang, 2021: 893). Anuas ar iarrachtaí an lucht teagaisc chun aghaidh a thabhairt ar easpa féinmhuiníne na bhfochéimithe, d'fheidhmigh siad mar dhroichead in amanna idir mic léinn agus pobal na Gaeilge. Labhair siad faoi na féidearthachtaí atá ann chun páirt a ghlacadh sa phobal agus faoi cé chomh hoscailte is atá sé agus bealach amháin chun tabhairt faoi sin ná úsáid an ábhair dhílis. Is ionann na féidearthachtaí seo agus na spásanna sábhailte a ndéantar trácht rialta orthu sa taighde faoi nuachainteoirí (Walsh & O'Rourke, 2020; Seoighe, 2018). Is fíor gur foinse díomá é easpa féidearthachtaí teanga (Ní Chlochasaigh, 2014; Mac Lochlainn et al., 2020), ach is léir fosta an tairbhe a dhéanann siad dóibh siúd a bhfuil pobal cleachtais (Ortega et al., 2015) aimsithe

acu i gcás cumais, féinmhuiníne agus taithí dá gcuid. In ainneoin líon na ndeiseanna úsáide agus na gcainteoirí Gaeilge a fhaightear laistigh de chomhthéacs na hollscoile (Walsh & O'Rourke, 2015), braitheann fonn na bhfochéimithe leis na féidearthachtaí sin a thapú ar fhéinmhuinín (Barry, 2020) agus ar thosaíochtaí (Walsh & Ní Dhúda, 2015; Giles, 2022; Mac Lochlainn, 2023) dá gcuid. Bíodh is go n-éiríonn ionannas na bhféidearthachtaí sin níos casta nuair a smaoinítear ar éagsúlacht na gcúlraí teanga agus scoile a mhaireann i measc na mac léinn (O'Rourke, 2011b; Ní Chualáin, 2013), d'éirigh le han-chuid acu an Ghaeilge a nascadh lena saol féin fós ar roinnt bealaí éagsúla (Ní Chlochasaigh, 2016). Fiú mura mbíonn muintearas le pobal na Gaeilge é féin á lorg ag na fochéimithe, d'fhéadfadh siad a bpobal cleachtais féin a chruthú i gcomhar lena gcuid cairde nó foghlaimoirí eile (Mac Lochlainn et al., 2019; Flynn, 2020).

Murab ionann agus an taighde a rinne Mc Hale agus Ní Fhlathartha (2015), níor cuireadh aon cheist ar rannpháirtithe an cheistneora faoina bpearsantachtaí trí chéile ach bailíodh neart eolais faoi theagmháil teanga, faoi mhothúcháin agus faoi chumas braite dá gcuid. Caithear súil i sonraí cainníochtúla an taighde, mar sin, ní hamháin ar an mhéid úsáide a bhaineann fochéimithe as an Ghaeilge ach ar cheangal cómhálartach na húsáide sin le gnéithe mothaitheacha agus cognaíocha den phróiseas foghlama. Dhírigh fochuid den cheistneoir ar an úsáid a bhaineann fochéimithe na Gaeilge as an teanga, laistigh agus lasmuigh den ollscoil, in éineacht le líon na ndeiseanna a bhíonn ar fáil dóibh, cé chomh rialta is a fhreastalaíonn siad ar imeachtaí agus cé chomh muiníneach is a bhíonn siad sa dá shuíomh. Cuireadh ceist orthu fosta faoin úsáid a bhaineann siad as na hacmhainní seo a leanas chun cur lena gcuid foghlama den Ghaeilge; na meáin shóisialta, podchraoltaí, an teilifís agus an raidió. Leagtar amach freagraí na mac léinn ó thaobh úsáid na Gaeilge i dtábla

Tábla 16: Úsáid na Gaeilge i measc na mac léinn

16 thíos.

Úsáid	M	Mdn	Go fíorannamh	Go hannamh	Neodrach	Go minic	Go han-mhinic	Freagraí dearfacha
Meáin Shóisialta	2.11	2.00	10 (12.5%)	21 (26.3%)	14 (17.5%)	20 (25.0%)	15 (18.8%)	35 (43.8%)
Raidió	1.73	2.00	17 (21.8%)	19 (24.4%)	20 (25.6%)	12 (15.4%)	10 (12.8%)	22 (28.2%)
Teilifís	1.69	1.00	17 (21.3%)	24 (30.0%)	13 (16.3%)	19 (23.8%)	7 (8.8%)	26 (32.5%)
Podchraoltaí	1.65	1.00	20 (25.0%)	21 (26.3%)	16 (20.0%)	13 (16.3%)	10 (12.5%)	23 (28.8%)
Laistigh	M	Mdn	Go fíorannamh	Go hannamh	Neodrach	Go minic	Go han-mhinic	Freagraí dearfacha
Úsáid	2.36	3.00	8 (10.0%)	15 (18.8%)	13 (16.3%)	28 (35.0%)	16 (20.0%)	44 (55.0%)
Muinín	2.44	3.00	10 (12.5%)	14 (17.5%)	10 (12.5%)	23 (28.7%)	23 (28.7%)	46 (57.4%)
Deiseanna	2.06	2.00	11 (13.8%)	17 (21.3%)	20 (25.0%)	20 (25.0%)	12 (15.0%)	32 (40.0%)
Imeachtaí	1.84	2.00	16 (20.0%)	22 (27.5%)	13 (16.3%)	17 (21.3%)	12 (15.0%)	29 (36.3%)
Lasmuigh	M	Mdn	Go fíorannamh	Go hannamh	Neodrach	Go minic	Go han-mhinic	Freagraí dearfacha
Muinín	2.26	3.00	14 (17.5%)	14 (17.5%)	9 (11.3%)	23 (28.7%)	20 (25.0%)	43 (53.7%)
Úsáid	2.18	2.00	13 (16.3%)	14 (17.5%)	16 (20.0%)	20 (25.0%)	17 (21.3%)	37 (46.3%)
Deiseanna	1.54	1.00	25 (31.3%)	20 (25.0%)	11 (13.8%)	15 (18.8%)	9 (11.3%)	24 (30.0%)
Imeachtaí	1.23	1.00	33 (41.3%)	19 (23.8%)	13 (16.3%)	7 (8.8%)	8 (10.0%)	15 (18.8%)

Ba dhíol spéise é gur bhain níos mó foghlaimeoirí ná a mhalairt úsáid rialta as an teanga, laistigh agus lasmuigh den chomthéacs foghlama, agus go raibh siad muiníneach den chuid is mó ag labhairt na Gaeilge sa dá chomthéacs. Bíodh is go raibh líon maith deiseanna úsáide ar fáil do thromlach na mac léinn ag an ollscoil, cé gur difear an-bheag a bhí i gceist, an mhalairt a bhí fíor lasmuigh di. Léiríodh fosta nach raibh formhór na mac léinn ag freastal ar imeachtaí teanga laistigh ná lasmuigh den chomthéacs ollscoile ach an oiread. In ainneoin na húsáide a bhaineann na foghlaimeoirí as an Ghaeilge sa dá shuíomh, ní haon ionadh é go dtagann laghdú ar an úsáid sin nuair a imíonn siad ón chomthéacs foghlama (Flynn, 2020). B'ábhar iontais é, ag brath ar scéalta agus ar agallaimh na mac léinn, nár bhain i bhfad níos mó foghlaimeoirí úsáid as an Ghaeilge ar na meáin shóisialta bíodh is go raibh na háiseanna sin in úsáid ag níos mó ná leath acu. In ainneoin úsáid fhorleathan an phodchraolta mar acmhainn foghlama (Ramirez, 2024), agus líon na gceann atá ar fáil trí mheán na teanga⁵³, ba bheag foghlaimeoirí a d'éist go minic nó go han-mhinic le podchraoltaí Gaeilge. Tá líon na ndaoine a bhaineann úsáid as cláir theilifíse nó raidió trí mheán na Gaeilge ag teacht le tuairiscí an lucht teagaisc agus iad den tuairim nach mbíonn formhór na mac léinn á n-úsáid.

Tábla 17: Úsáid na Gaeilge de réir cúlra scoile

Muinín	Scoil	N	Meánrangú	Mann-Whitney	Luach p	Tomhas Éifeachta
Laistigh den Ollscoil	T2	52	28.41	203.000	.001	0.40
	T1	17	47.59			
Lasmuigh den Ollscoil	T2	52	30.38	269.000	.021	0.28
	T1	15	46.85			

⁵³ Cuirtear liosta cuimsitheach de phodchraoltaí a dhéantar trí mheán na Gaeilge ar fáil ar an tsuíomh Peig.ie ag an leathanach seo a leanas: <https://peig.ie/podchraoltaí-gaeilge/>

Bíodh is nár aimsíodh aon difríochtaí de réir céime i dtaca leis an úsáid a bhaineann na fochéimithe as an Ghaeilge, ba iad lucht na Gaelscolaíochta a bhí níos muiníne ag labhairt na teanga laistigh (T1 Mdn = 3.00, T2 Mdn = 2.00) agus lasmuigh (T1 Mdn = 3.00, T2 Mdn = 2.00) den chomhthéacs foghlama. I ndiaidh Ú-thástáil Mann Whitney a rith, léiríodh gur difríocht shuntasach a bhí i gceist maidir le muinín an dá ghrúpa ar an ollscoil ($p = .001$ $r = 0.40$) agus lasmuigh di ($p = .021$ $r = 0.28$). Is spéisiúil go raibh tionchar ní ba mhó ag cúla scoile na mac léinn ar an mhuinín a bhí acu leis an Ghaeilge a úsáid laistigh den chomhthéacs foghlama, rud a léiríonn gur gá aghaidh a thabhairt ar mhuinín na bhfochéimithe T2 agus iad ag freastal ar an ollscoil.

De bharr líon an lucht teagaisc a luaigh an srian a chuireann poist pháirtaimseartha na mac léinn leis an pháirt a ghlacann siad i saol na hollscoile agus i saol na Gaeilge trí chéile, fiosraíodh tuairimí an lucht foghlama faoin tionchar sin. Cuireadh ceist ar an 59 mac léinn a raibh post páirtaimseartha acu le linn na bliana acadúil faoi impleachtaí an phoist sin dá dtinreamh sna ranganna agus sna léachtaí Gaeilge, don pháirt a ghlac siad in imeachtaí teanga laistigh agus lasmuigh den ollscoil agus don bhaint a bhí acu le saol na hollscoile ar an iomlán. Faightear freagraí na mac léinn sin i dtábla 18 thíos.

Tábla 18: Tionchar an phoist pháirtaimseartha ar rannpháirtíocht na mac léinn

Tionchar an Phoist	M	Mdn	Go fíorannamh	Go hannamh	Neodrach	Go minic	Go han-mhinic	Freagraí dearfacha
Saol na hOllscoile	1.78	2.00	14 (23.7%)	11 (18.6%)	15 (25.4%)	12 (20.3%)	7 (11.9%)	19 (32.2%)
Imeachtaí Lasmuigh	1.77	2.00	17 (28.3%)	11 (18.3%)	11 (18.3%)	11 (18.3%)	10 (16.7%)	21 (35.0%)
Imeachtaí Laistigh	1.48	1.00	19 (31.7%)	13 (21.7%)	12 (20.0%)	12 (20.0%)	4 (6.7%)	16 (26.7%)
Léachtaí	1.47	1	23 (39.0%)	11 (18.6%)	7 (11.9%)	10 (16.9%)	8 (13.6%)	18 (30.5%)
Ranganna	1.4	1	22 (37.9%)	13 (22.4%)	9 (15.5%)	6 (10.3%)	8 (13.8%)	14 (24.1%)

Cé nár chuir cúrsaí oibre isteach ar rannpháirtíocht fhórmhar na mac léinn, ní féidir neamhaird a thabhairt ar an líon suntasach foghlaimeoirí a raibh drochthionchar ag an phost pháirtaimseartha fós ar a dtaithí foghlama. Is suntasaí fós an drochthionchar seo nuair a bhreathnaítear ar líon na mac léinn ar chuir post páirtaimseartha dá gcuid isteach go han-mhinic ar an pháirt a ghlac siad i ranganna (11.9%, $n=7$), i léachtaí (11.9%, $n=7$), in imeachtaí laistigh (6.8%, $n=4$) agus lasmuigh (16.9%, $n=10$) den ollscoil agus i saol na hollscoile (11.9%, $n=7$) go ginearálta. Cé nár díriodh sa cheistneoir ach ar cheist na rannpháirtíochta, ní mór impleachtaí na hoibre páirtaimseartha ar strus, fuinneamh, uaigneas, sóisialú agus fonn foghlama na bhfochéimithe (Brennan et al., 2018) a aithint chomh maith.

7.1.4 Tionchar na Mothúchán

De bharr bhaint na mothúchán le cúrsaí inspreagtha (Teimouri, 2017; Saito et al., 2018), in éineacht le líon na dtagairtí a rinneadh dóibh i dtuairiscí an lucht foghlama agus teagaisc araon, ní féidir neamhaird a thabhairt orthu i dtaithí foghlama na bhfochéimithe. Cé go mbíonn dea-thionchar ag mothúcháin dhearfacha, amhail taitneamh, bród agus suaimhneas, ar inspreagadh agus ar shealbhú teanga an fhoghlaimeora (Dewaele & Alfawzan, 2018; Méndez-Aguado et al., 2020), déanann cinn dhiúltacha, ar nós náire, buartha, frustrachais agus leadráin, dochar don dá ghné chéanna (Horwitz, 2010; Papi, 2010; Swain, 2013; López & Cárdenas, 2014; Dewaele & MacIntyre, 2016; Teimouri, 2017). Ba chuid lárnach de scéalta agus d'agallaimh na mac léinn mothúcháin an dá thaobh idir an sult a bhain cuid acu as foghlaim na scoile agus na hollscoile, an bród a tháinig orthu agus an Ghaeilge in úsáid, in éineacht leis an náire, inní nó lagmhisneach a mhothaigh siad ag brath ar chumas, ar mhuinín agus ar chomhluadar dá gcuid. Rinne an lucht teagaisc an-chomparáid idir an fhéinmhuinín a bhíonn ar fhochéimithe áirithe agus an bhuairt a mhothaíonn fochéimithe eile agus béim á leagan acu ar thionchar an dá mhothúchán sin ar a gcuid rannpháirtíochta sa rang agus sa phobal teanga trí chéile. Pléadh ceist na mothúchán go forleathan sa taighde atá déanta cheana féin ar foghlaim na Gaeilge agus cuid de na mothúcháin sin níos láidre sa chomhthéacs áirithe seo mar gheall ar stádas aici mar theanga mhionlaithe (Walsh, 2017). Luadh liosta mór mothúchán sa taighde sin ó fhiosracht go sásamh agus ó fhrustrachas go díomá agus aithníodh, ag an am chéanna, an tionchar a bhíonn ag tuairimí na bhfoghlaimeoirí faoin ábhar foghlama in éineacht le tairbhe fhéideartha na gceann diúltach (ibid.; Beirne et al., 2019; Beirne, 2021).

Agus iad ag feidhmiú mar phríomh-mhothúcháin an phróisis foghlama teanga (Dewaele et al., 2023), dhírigh dhá fhochuid den cheistneoir iar-staidéir ar an taitneamh agus ar an bhuairead teanga. Cuireadh ceithre cheist ar rannpháirtithe an cheistneora faoin taitneamh a bhaineann siad as na léachtaí agus as na ranganna Gaeilge, ocht gceist ar an iomlán nuair a chuirtear an dá chomhthéacs le chéile. Bhain na ceisteanna seo leis an tsult a bhaineann siad as na ceachtanna agus leis an spraoi a bhaineann leo, leis an atmaisféar a bhíonn iontu agus leis an speis a bhíonn acu san ábhar. Cruthaíodh trí athróg chumaisc as na ceisteanna áirithe seo, ba iad an taitneamh teanga sna léachtaí ($\alpha = .88$), sna ranganna ($\alpha = .87$) Gaeilge agus ar an chéim trí chéile ($\alpha = .89$)⁵⁴. De bharr dháileadh neamhnormalach na n-athróg sin ar fad, baineadh úsáid as rangthástáil Wilcoxon d'fhonn difríochtaí idir an dá chomhthéacs a mheas.

Tábla 19: Taitneamh teanga na mac léinn

	Meánrangú	Wilcoxon Z	Luach p	Tomhas Éifeachta
Taitneamh sna Ranganna - Léachtaí	Ranga Diúltacha: 25.73 (13)	-3.79	.001	0.42
	Ranga Dearfacha: 29.34 (43)			
	Comhscóir: 26			

Cé nach mór an difríocht idir airmheán an dá chomhthéacs teagaisc (Léachtaí Mdn = 2.50, Ranganna Mdn = 2.75), léiríonn an rangthástáil Wilcoxon i dtábla 19 thuas go raibh difríocht shuntasach idir taitneamh an dá shuíomh ($p = .001$), difríocht a bhí ag teacht le tuairiscí cáilíochtúla na mac léinn. Bíodh is gur bhain 43 rannpháirtí níos mó taitnimh as na ranganna seachas na léachtaí Gaeilge, níor thug 26 acu aon difríocht faoi deara idir taitneamh an dá shuíomh. In ainneoin líon ard na gcomhscór, tugann an tomhas éifeachta ($r = 0.42$) le fios go bhfuil an fhéidearthacht ann cur chuige na ranganna Gaeilge a chur i bhfeidhm sna léachtaí chun cur leis an taitneamh a bhaineann na fochéimithe astu. Caitear solas ar fhoinsé an taitnimh seo, sna ranganna agus sna léachtaí araon, i dtráchtanna na rannpháirtithe. Rinneadh tagairt sna tráchtanna sin do mheon ‘álainn’ an lucht teagaisc agus d’atmaisféar ‘fuinniúil, spráúil’ na gceachtanna de bharr líon beag mac léinn ar an chúrsa (1), do spraoi na ranganna beaga de bharr cuir chuige níos pearsanta agus don ghá le hábhar níos comhaimseartha sna léachtaí (1), do spraoi na gceachtanna agus do mhuintearas an bhliainghrúpa i ndiaidh tréimhse a chaitheamh sa Ghaeltacht (1), agus don deacracht a bhíonn ag foghlaimeoirí nach as an Ghaeltacht dóibh sult a bhaint as na léachtaí agus as na ranganna araon (1).

⁵⁴ Ó thaobh líon na gceisteanna a bhí i ngach uile athróg chumaisc bhí ceithre cheann i dtaitneamh na léachtaí agus na ranganna faoi seach in éineacht le ocht gcinn i dtaitneamh an chúrsa trí chéile.

Cé gur dhírigh sé cheist den cheistneoir ar bhuaire teanga sna léachtaí agus sna ranganna Gaeilge, 12 cheist ina iomlán, níor bhain ach ceithre de na ceisteanna sin lena chéile sna léachtaí ($\alpha = .784$) agus sna ranganna ($\alpha = .839$) araon. Bhain na ceisteanna áirithe seo leis an inné a bhíonn ar mhic léinn roimh bhotúin a dhéanamh agus roimh an Ghaeilge a labhairt, míshuaimhneas na mac léinn céanna agus má tá cumas níos ísle sa teanga acu i gcomparáid le mic léinn eile ar an chúrsa. Bunaithe ar thuairiscí cáilíochtúla an staidéir agus ar na torthaí cainníochtúla faoin taitneamh teanga, bheifí ag súil nach mbeadh na fochéimithe chomh buartha céanna sna ranganna Gaeilge is a bhíonn siad sna léachtaí. In ainneoin dháileadh normalach na ranganna Gaeilge, d'fhág dáileadh diúltach na léachtaí Gaeilge go raibh gá le rangthástáil Wilcoxon arís leis an difríocht seo a fhiosrú.

Tábla 20: Buairt teanga na mac léinn

	Meánrangú	Wilcoxon Z	Luach p	Tomhas Éifeachta
Buairt sna Ranganna - Léachtaí	Ranga Diúltacha: 24.65 (31)	-2.13	.033	0.24
	Ranga Dearfacha: 22.75 (16)			
	Comhscóir: 35			

Bíodh is nach raibh mórán difríochta idir airmheán an dá chomhthéacs teagaisc i dtaca le buairt na mac léinn ach an oiread (Léachtaí Mdn = 2.25, Ranganna Mdn = 2.00), léiríonn torthaí na rangthástála i dtábla 20 thuas go raibh difríocht nach beag ann idir an dá shuíomh arís ($p = .033$). Bíodh is gur mhothaigh 31 rannpháirtí níos buartha sna léachtaí Gaeilge ná mar a mhothaigh siad sna ranganna, níor thug 35 acu aon difríocht faoi deara idir taitneamh an dá shuíomh. In ainneoin líon ard na gcomhscór, cuireann an tomhas éifeachta ($r = 0.24$) tuilleadh béime ar an ghá le gnéithe de na ranganna a chur i bhfeidhm sna léachtaí d'fhonn buairt teanga na rannpháirtithe a laghdú iontu. Faightear léargas breise arís i dtráchtanna an

Tábla 21: Buairt teanga de réir cúlra scoile

Buairt	Scoil	N	Meánrangú	Mann Whitney	Luach p	Tomhas Éifeachta
Buairt na Ranganna	T1	16	22.50	224.000	.004	0.34
	T2	53	38.77			
Buairt na Foghlama	T1	17	24.65	266.000	.011	0.30
	T2	53	38.98			

cheistneora ar fhoinsé na buartha seo agus í ag baint le ceachtanna gramadaí (2), le scríobh na Gaeilge (1), agus le hardchaighdeán na gcainteoirí dúchais (1). Ba dhíol spéise é go raibh taitneamh teanga na rannpháirtithe ní ab airde ná buairt dá gcuid sna léachtaí (Taitneamh Mdn = 2.50, Buairt Mdn = 2.25), sna ranganna (Taitneamh Mdn = 2.75, Buairt Mdn = 2.00) agus sa chúrsa trí chéile (Taitneamh Mdn = 2.63, Buairt Mdn = 2.15). Ní féidir neamhshuim a dhéanamh, áfach, den mhéid mheasartha buartha a bhí ar na fochéimithe sna trí chomhthéacs éagsúla sin.

Bíodh is go raibh buairt teanga na bhfochéimithe seasmhach go maith thar na cúrsaí éagsúla, tháinig difríochtaí móra chun cinn ó thaobh cúlra scoile dá gcuid. Léiríodh gur minic a bhí foghlaimeoirí a d'fhreastail ar scoileanna T2 níos buartha sna ranganna Gaeilge (T1 Mdn = 1.00, T2 Mdn = 2.25) agus ar an chúrsa trí chéile (T1 Mdn = 1.25, T2 Mdn = 2.25) ná mar a bhí iad siúd a ndeachaigh chuig scoileanna T1. Mar a léiríonn an Ú-thástáil Mann Whitney i dtábla 21 thuas ba dhifríochtaí suntasacha a bhí i gceist ó thaobh bhúairt na ranganna ($p = .004$) agus an chúrsa trí chéile ($p = .011$). Beag beann ar éagothroime an tsampla ón dá ghrúpa, ba léir ó thomhas éifeachta na ranganna ($r = 0.34$) agus an chúrsa ($r = 0.30$) gur gá aire a thabhairt d'fhoghlaimeoirí a thagann ó scoileanna T2 agus iarracht chomhfhiosach a dhéanamh lena mbúairt teanga a laghdú.

Cuireadh spéis fosta sna ceangail a bhí ag buairt agus ag taitneamh teanga na mac léinn lena gcuid tuairimí faoi dheacracht an chúrsa agus sa tionchar a bhí acu ar a chéile dá bharr. Chuige sin, baineadh leas as tástáil ar a dtugtar rho Spearman, mar a léirítear in aguisín an

tráchtais, chun comhghaol na ngnéithe seo a mheas. I ndiaidh don tástáil seo a rith, léiríodh go raibh gaol dearfach agus láidir idir buairt teanga na rannpháirtithe agus deacracht an chúrsa ($r_s = .654$, $p < .001$) in éineacht le gaol diúltach agus measartha idir deacracht an chúrsa agus taitneamh teanga dá gcuid ($r_s = -.333$, $p = .002$). Fágann sé seo go dtagann méadú ar bhuairt na mac léinn ach laghdú ar thaitneamh dá gcuid de réir mar a éiríonn an cúrsa níos deacra. Is díol spéise é chomh maith nach raibh an ceangal seo chomh láidir i gcás thaitneamh teanga na mac léinn ná mar a bhí sé do bhuairt teanga dá gcuid. Rinneadh tástáil eile ar an chomhghaol a bhí ag buairt agus ag taitneamh teanga lena chéile agus léiríodh gur mhair coibhneas measartha diúltach eile ($r_s = -.360$, $p < .001$) idir an dá ghné. Tagann an toradh seo le comhghaol an dá ghné a fhaightear sa litríocht ar an ábhar (Dewaele & MacIntyre, 2016), comhghaol a thugann le fios go bhféadfaí buairt teanga na mac léinn a laghdú trí eispéireas taitneamhach a chothú sa tseomra ranga.

D'fhonn aird cheart a tharraingt ar chastacht na mothúchán a thagann ar mhic léinn agus iad ag tabhairt faoin fhoghlaím teanga, anuas ar iliomad na gcomhthéacsanna ina mbíonn na mothúcháin sin i gceist, cuireadh 42 gceist ar an iomlán ar rannpháirtithe an cheistneora faoi speictream mothúchán dá gcuid. Bhain na ceisteanna seo leis an áthas, bród, muinín, imní, náire, frustrachas agus leadrán a thagann ar na fochéimithe sna comhthéacsanna seo a leanas; léachtaí agus ranganna Gaeilge, ag labhairt na Gaeilge laistigh agus lasmuigh den ollscoil, agus ag freastal ar imeachtaí teanga laistigh agus lasmuigh di chomh maith.

Tábla 22: Mothúcháin na mac léinn

Léachtaí	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Áthas	2.61	3.00	4 (6.8%)	4 (6.8%)	9 (15.3%)	36 (61.0%)	6 (10.2%)	42 (71.2%)
Bród	2.42	3.00	2 (3.8%)	11 (21.2%)	10 (19.2%)	21 (40.4%)	8 (15.4%)	29 (55.8%)
Imní	2.27	3.00	6 (9.0%)	16 (23.9%)	8 (11.9%)	28 (41.8%)	9 (13.4%)	37 (55.2%)
Frustrachas	2.10	2.00	5 (7.9%)	22 (34.9%)	7 (11.1%)	20 (31.7%)	9 (14.3%)	29 (46.0%)
Muinín	2.15	2.00	4 (6.8%)	18 (30.5%)	10 (16.9%)	19 (32.2%)	8 (13.6%)	27 (45.8%)
Leadrán	2.08	2.00	5 (7.9%)	23 (36.5%)	10 (15.9%)	12 (19.0%)	13 (20.6%)	25 (39.7%)
Náire	1.66	1	15 (23.4%)	20 (31.3%)	7 (10.9%)	16 (25.0%)	6 (9.4%)	22 (34.4%)
Ranganna	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Áthas	2.49	3.00	4 (5.4%)	6 (8.1%)	19 (25.7%)	40 (54.1%)	5 (6.8%)	45 (60.8%)
Muinín	2.16	2.00	6 (8.1%)	16 (21.6%)	18 (24.3%)	28 (37.8%)	6 (8.1%)	34 (45.9%)
Bród	2.27	2.00	3 (4.1%)	11 (14.9%)	29 (39.2%)	25 (33.8%)	6 (8.1%)	31 (41.9%)
Imní	1.93	2.00	12 (16.2%)	16 (21.6%)	17 (23.0%)	23 (31.1%)	6 (8.1%)	29 (39.2%)
Frustrachas	1.92	2.00	8 (10.8%)	22 (29.7%)	16 (21.6%)	24 (32.4%)	4 (5.4%)	28 (37.8%)
Leadrán	1.74	2.00	11 (14.9%)	25 (33.8%)	17 (23.0%)	14 (18.9%)	7 (9.5%)	21 (28.4%)
Náire	1.58	1	13 (17.6%)	25 (33.8%)	18 (24.3%)	16 (21.6%)	2 (2.7%)	18 (24.3%)
Labhairt Laistigh	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Áthas	3.07	3.00	1 (1.4%)	1 (1.4%)	11 (15.1%)	39 (53.4%)	21 (28.8%)	60 (82.2%)
Bród	3.01	3.00	0 (0%)	2 (2.7%)	13 (17.8%)	40 (54.8%)	18 (24.7%)	58 (79.5%)
Muinín	2.48	2.00	2 (2.7%)	11 (15.1%)	24 (32.9%)	22 (30.1%)	14 (19.2%)	36 (49.3%)
Imní	1.51	1.00	19 (26.0%)	21 (28.8%)	12 (16.4%)	19 (26.0%)	2 (2.7%)	21 (28.7%)
Frustrachas	1.25	1.00	19 (26.0%)	28 (38.4%)	15 (20.5%)	11 (15.1%)	0 (0%)	11 (15.1%)
Náire	1.1	1.00	26 (35.6%)	24 (32.9%)	13 (17.8%)	10 (13.7%)	0 (0%)	10 (13.7%)
Leadrán	0.71	1	33 (45.2%)	31 (42.5%)	6 (8.2%)	3 (4.1%)	0 (0%)	3 (4.1%)
Imeachtaí Laistigh	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Áthas	2.89	3.00	2 (2.9%)	1 (1.4%)	18 (25.7%)	31 (44.3%)	18 (25.7%)	49 (70.0%)
Bród	2.74	3.00	2 (2.9%)	2 (2.9%)	23 (32.9%)	28 (40.0%)	15 (21.4%)	43 (61.4%)
Muinín	2.35	2.00	5 (7.2%)	8 (11.6%)	25 (36.2%)	20 (29.0%)	11 (15.9%)	31 (44.9%)
Imní	1.60	2.00	15 (21.4%)	19 (27.1%)	17 (24.3%)	17 (24.3%)	2 (2.9%)	19 (27.2%)
Náire	1.29	1.00	19 (27.1%)	22 (31.4%)	21 (30.0%)	6 (8.6%)	2 (2.9%)	8 (11.5%)
Leadrán	1.06	1.00	23 (32.9%)	28 (40.0%)	13 (18.6%)	4 (5.7%)	2 (2.9%)	6 (8.6%)
Frustrachas	1.16	1	18 (25.7%)	29 (41.4%)	19 (27.1%)	2 (2.9%)	2 (2.9%)	4 (5.7%)
Imeachtaí Lasmuigh	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Áthas	2.9	3.00	0 (0%)	1 (1.5%)	21 (30.9%)	30 (44.1%)	16 (23.5%)	46 (67.6%)
Bród	2.88	3.00	0 (0%)	3 (4.4%)	19 (27.9%)	29 (42.6%)	17 (25.0%)	46 (67.6%)
Muinín	2.51	2.00	0 (0%)	7 (10.3%)	29 (42.6%)	22 (32.4%)	10 (14.7%)	32 (47.1%)
Imní	1.40	1.00	14 (20.6%)	23 (33.8%)	21 (30.9%)	10 (14.7%)	0 (0%)	10 (14.7%)
Náire	1.18	1.00	19 (27.9%)	24 (35.3%)	19 (27.9%)	6 (8.8%)	0 (0%)	6 (8.8%)
Leadrán	1.09	1.00	18 (26.9%)	26 (38.8%)	22 (32.8%)	1 (1.5%)	0 (0%)	1 (1.5%)
Frustrachas	0.99	1	24 (35.3%)	22 (32.4%)	21 (30.9%)	1 (1.5%)	0 (0%)	1 (1.5%)

Ba é an t-áthas an mothúchán ba láidre a mhothaigh na rannpháirtithe sna léachtaí agus sna ranganna Gaeilge, ag imeachtaí teanga laistigh agus lasmuigh den ollscoil agus nuair a bhí siad ag labhairt i nGaeilge laistigh di. Bhí siad níos bródúla ag labhairt i nGaeilge lasmuigh den ollscoil ná mar a bhí siad taobh istigh b'fhéidir mar gheall ar annamhacht na teanga sa timpeallacht sin agus an gaisce a bhaineann lena húsáid dá réir. Bíodh is gur foinse bróid í

an Ghaeilge do na mic léinn sna comhthéacsanna go léir, is spéisiúil go raibh siad níos muiníní sna ranganna seachas sna léachtaí arís mar gheall ar chur chuige réchúiseach an chéad suímh. Ar an lámh eile, ba mhór an imní agus an frustrachas a tháinig ar na mic léinn agus iad ag freastal ar na léachtaí Gaeilge. Cé nach raibh leadrán ná náire chomh láidir sin ar na fochéimithe sa dá shuíomh teagaisc, ní féidir neamhaird a thabhairt dóibh siúd ar tháinig na mothúcháin dhiúltacha sin orthu go tráth rialta. B'údar spéise é, áfach, nárbh iad na mothúcháin dhiúltacha na cinn ba láidre a bhí ar na mic léinn agus iad ag labhairt na Gaeilge laistigh agus lasmuigh den chomhthéacs ollscoile agus ag freastal ar imeachtaí teanga sa dá shuíomh. De bharr dháileadh neamhnormalach na gceisteanna seo ar fad, baineadh leas as Tástálacha Kruskal-Wallis agus as U-thástálacha Mann-Whitney d'fhothn difríochtaí idir cúrsaí agus cúlra scoile na mac léinn a mheas.

Tábla 23: Muinín na mac léinn de réir cúrsa

Mothúchán	Cúrsa	N	Meánrangú	Z	Luach p	Tomhas Éifeachta
Muinín ag Labhairt Laistigh	BA (speis)	13	21.88	-2.80	.006	0.50
	BEd (meán)	19	12.82			
Muinín ag Labhairt Laistigh	BA (speis)	13	24.35	-2.94	.004	0.50
	BEd	22	14.25			

Ba iad na mic léinn a bhí ag tabhairt faoi Bhaitisiléir Ealaíon speisialaithe a bhí níos muiníne ag labhairt na Gaeilge laistigh den ollscoil ná na mic léinn a bhí i mbun céim sa mheánoideachas (BA speis Mdn = 3.00, BEd meán Mdn = 2.00). Mhair an difríocht chéanna nuair a cuireadh mic léinn an bhunoideachais san áireamh fosta (BA speis Mdn = 3.00, BEd Mdn = 2.00). Cé gur difríocht shuntasach a bhí i gceist maidir le lucht an BA speisialaithe agus lucht an BEd trí chéile ($p = .004$), mar a léirítear i dtábla 23 thuas, níor mhair ach difríocht a bhí beagnach suntasach idir lucht an BA speisialaithe agus lucht an BEd sa mheánoideachas ($p = .006$). In ainneoin neamhshuntasacht an dara difríocht seo, ba léir ó thomhas éifeachta an dá thástáil ($r = 0.50$) go n-imríonn na trí chúrsa mórtionchar ar mhuinín na mac léinn leis an Ghaeilge a labhairt laistigh de chomhthéacs na hollscoile.

Tábla 24: Mothúcháin na mac léinn de réir cúlra scoile

Mothúchán	Scoil	N	Meánrangú	Z	Luach p	Tomhas Éifeachta
Muinín sna Léachtaí	T1	13	38.27	-2.93	.003	0.40
	T2	41	24.09			
Imní ag labhairt Lasmuigh	T1	46	34.70	-2.97	.003	0.38
	T2	15	19.67			
Muinín ag labhairt Lasmuigh	T1	15	44.37	-3.52	<.001	0.45
	T2	46	26.64			

Aimsíodh roinnt difríochtaí ó thaobh mhothúcháin na bhfochéimithe ag brath ar chúlra scoile dá gcuid. Ba iad lucht na Gaelscolaíochta a raibh an méid ba mhó muiníne orthu sna léachtaí Gaeilge (T1 Mdn = 3.00, T2 Mdn = 2.00) agus nuair a bhí siad ag labhairt na teanga lasmuigh de chomhthéacs na hollscoile (T1 Mdn = 4.00, T2 Mdn = 3.00). Mar mhalairt air sin, bhí níos mó imní ar lucht na scoileanna T2 nuair a bhí siadsan ag labhairt na Gaeilge lasmuigh den chomhthéacs foghlama (T1 Mdn = 0.00, T2 Mdn = 1.00). Mar a léirítear i dtábla 24 thuas, ba dhifríochtaí suntasacha a bhí i gceist ó thaobh mhuinín na mac léinn sna léachtaí Gaeilge ($p = .003$) in éineacht leis an mhuinín ($p < .001$) agus an imní ($p = .003$) a tháinig orthu agus an teanga á labhairt acu lamsuigh de shuíomh na hollscoile. Is mar gheall ar an mheántomhas éifeachta a bhaineann le mothúcháin na mac léinn agus iad ag freastal ar léachtaí Gaeilge ($r = 0.40$) nó ag labhairt na teanga taobh amuigh den ollscoil (Imní $r = 0.38$, Muinín $r = 0.45$) gur cheart aghaidh a thabhairt ar thionchar an chúlra scoile i dtaca le teagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal. Rinneadh tagairt fosta d'fhoinsé frustrachais bhreise i dtrácht fochéimí amháin a luaigh nach féidir leis díriú ar obair an cheachta nuair a bhíonn foghlaimeoirí eile ag labhairt sa tseomra ranga.

Aithnítear go dtiteann sé faoi chúram an lucht teagaisc mothúcháin a gcuid foghlaimeoirí teanga a bhainistiú (Guz & Tetiruka, 2016) agus é ar a gcumas tionchar a imirt orthu ar bhonn aonair agus grúpa araon (Mercer et al., 2016). Is iomaí straitéis a bhíonn ar fáil do mhúinteoirí, an-chuid acu a ndearnadh trácht orthu i dtuairiscí an lucht foghlama agus teagaisc araon, d'fhoillíodh taithí dhearfach a spreagadh i measc na bhfoghlaimeoirí. I measc na straitéisí seo tá dea-chaidreamh idir an múinteoir agus foghlaimeoir (Li, 2023), gníomhaíochtaí idirghníomhacha sa chomhthéacs foghlama (Chen et al., 2024) agus tascanna a oireann do chumas an ranga (Piechurska-Kuciel, 2011). Ní hamháin go gcuireann atmaisféar dearfach sa tseomra ranga le taitneamh na bhfoghlaimeoirí (Khajavy et al., 2018) ach d'fhéadfadh sé cur le folláine an lucht foghlama agus teagaisc araon (Gabrys-Barker, 2016). Bíodh is go bhfanann formhór na cumhachta chun mothúcháin an ghrúpa a rialú leis na múinteoirí iad féin, is féidir cuid den chumhacht sin a roinnt le foghlaimeoirí an ranga trí éirim agus rialú mothúcháin (Oxford, 2016; 2017) a mhúscailt iontu nó straitéisí cuí a thabhairt dóibh le hinspreagadh agus le buairt dá gcuid a bhainistiú (Alrabai, 2022). Ba iad straitéisí den chineál seo a bhí in úsáid ag foghlaimeoirí éifeachtacha na Gaeilge a ghlac páirt sa taighde ghreannata a rinne Ní Chlochasaigh (2014). B'fhiú go mór aghaidh a thabhairt sa chomhthéacs foghlama ar smaointe diúltacha na bhfoghlaimeoirí agus oiliúint a chur orthu, dá bharr, chun dul i ngleic leis na smaointe céanna (Wang et al., 2024). Cé gur mór an tionchar a bhíonn ag stíl teagaisc agus ag pearsantacht an mhúinteora ar thaitneamh na

bhfoghlaimeoirí ná an bhuairt teanga a mhothaíonn siad (Deawele & Dewaele, 2020; Jiang & Dewaele, 2019), bíonn feidhm spreagtha ag an taitneamh sin fós (Dewaele et al., 2021). Anuas air sin, de bharr nádúr athraitheach an taitnimh teanga (Teimouri, 2017), b'fhiú go mór tuilleadh airde a tharraingt sa tseomra ranga ar thaobh spráúil na foghlama ach leis na teicnící cuí curtha i bhfeidhm fosta chun smacht a choinneáil ar mhothúcháin dhiúltacha na bhfoghlaimeoirí. Ní mór a aithint chomh maith, díreach mar a d'aithin Walsh (2017), gur féidir leis na mothúcháin dhiúltacha sin dea-thionchar a imirt ar inspreagadh na bhfoghlaimeoirí agus iad ag tabhairt faoi "...a facilitative role by keeping (learners) alert to the presence of possible negative outcomes" (Teimouri, 2017: 702). Is mór an spreagadh é an fheasacht sin do na foghlaimeoirí iad féin chun scileanna a bhfuil feabhas ag teastáil orthu a aimsiú, teacht aniar a chleachtadh agus freagracht a ghlacadh as a gcuid foghlama féin (López et al., 2013). Bíodh is go n-athraíonn mothúcháin teanga ó fhoghlaimeoir go foghlaimeoir agus ó chomhthéacs go comhthéacs, is mór an cuidiú iad pátrúin ghrúpa, díreach mar atá curtha ar fáil ag torthaí an cheistneora seo, chun cur chuige teagaisc ar leith a bhunú ar riachtanais na ngrúpaí éagsúla (Yu et al., 2022). Is mar gheall ar na patrúin shuntasacha sin gur cheart aghaidh a thabhairt ar an difríocht a dhéanann cúlra scoile na bhfochéimithe dá gcuid taithí foghlama agus iad ag foghlaim lena chéile mar aon ghrúpa amháin ag leibhéal na hollscoile.

7.1.5 Ról Daoine Eile

Ba léir ó shonraí cáilíochtúla an staidéir, in éineacht le torthaí eile an cheistneora, an tionchar idirghabhála a bhí ag lucht teagaisc na scoile agus na hollscoile araon ar inspreagadh agus ar rannpháirtíocht na mac léinn. Agus iad ag cur síos ar thaithí foghlama dá gcuid sa dá shuíomh teagaisc, rinne fochéimithe an taighde an-chuid tagairtí do chur chuige, do phearsantacht agus do thacaíocht na n-oideoirí a chuaigh i bhfeidhm go mór orthu. Ba léir fosta an tionchar a bhí ag na gnéithe éagsúla seo ar fad ar mhothúcháin na mac léinn agus ar a gcuid tuairimí faoin fhoghlaim teanga. Tugadh léargas chomh maith ar réimse na ról a bhíonn idir lámha ag lucht teagaisc na hollscoile. I measc na ról seo bhí múinteoir, comhairleoir, mínitheoir agus éascaitheoir le pobal na Gaeilge agus dá dlúithe an caidreamh a bhí acu le foghlaimeoirí an chúrsa, is ea is fearr an tionchar a bhí ag na ról éagsúla seo ar thaithí foghlama dá gcuid. Anuas ar an lucht teagaisc, bhí ról nach beag ag cairde agus ag comhfhoghlaimeoirí na mac léinn, bíodh sé sin mar spreagadh chun an Ghaeilge a labhairt, mar chomparáid le cumas teanga dá gcuid nó mar fhoinse taitnimh dóibh. I gcás iad siúd a raibh an Ghaeilge sealbhaithe sa bhaile acu, bhí ról tábhachtach ag baill teaghlaigh ina n-aistear teanga.

Bhí ról na dtrí ghrúpa ag teacht le taighde eile ar fhoghlaim na Gaeilge go háirithe ó thaobh fheidhm an lucht teagaisc mar fhoinsé spreagtha, aiseolais agus tacaíochta in éineacht le tábhacht a gcaidrimh leis an lucht foghlama (Ní Chualáin, 2013; Mc Hale & Ní Fhlatharta, 2015; Flynn, 2020). Is é spleáchas na foirne teagaisc ar oibrithe páirtaimseartha (Ní Fhrighil & Nic Eoin, 2009)⁵⁵, an easpa forbartha ghairmiúil atá aitheanta (Riordan et al., 2020) agus líon na ndualgas a bhíonn idir lámha acu (Ó Cinnéide, 2004), áfach, a chuireann bac ar leanúnachas agus ar cháilíocht na ngnéithe seo ar fad. Cé nár tháinig aon deacracht chun cinn leis na cainteoirí dúchais a chur ag caint i nGaeilge le foghlaimeoirí eile (O'Rourke, 2011b), cuireadh síos go mion ar dhograll na mac léinn nach raibh muiníneach as a gcumas féin chun cumarsáid a dhéanamh trí mheán na teanga. Ba léir an chosúlacht, áfach, ó thaobh na deacrachta a bhaineann le nósmaireacht na cumarsáide a athrú (ibid.) in éineacht leis an spreagadh, an cuidiú agus an tacaíocht a chuireann cairde ar fáil (Wright & Mc Grory, 2005; Barry, 2020; Flynn, 2020; Mac Lochlainn et al., 2020; Walsh & O'Rourke, 2020). Ó thaobh cúrsaí teaghlaigh de, tháinig cosúlachtaí eile chun cinn maidir le dea-thionchar dhearcadh na dtuismitheoirí (Petit, 2016) anuas ar na deiseanna úsáide, an spreagadh agus an tacaíocht a fhaightear ó bhaill teaghlaigh trí chéile (Wright & Mc Grory, 2005; Flynn & Harris, 2016; Walsh et al., 2015; Walsh & O'Rourke, 2015; Mac Lochlainn et al., 2020). Bíodh is go bhfuair lucht an diaspóra agus foghlaimeoirí fásta eile spreagadh ó shinsir dá gcuid (Garland, 2008; McMonagle, 2012; Vaughan, 2014; Vaughan, 2016; Walsh & Ní Dhúda, 2015; Giles, 2022; Mac Lochlainn, 2023) bhí roinnt fochéimithe ag smaoineamh cheana féin ar thairbhe na teanga dá gcuid páistí amach anseo (McMonagle, 2012; Flynn, 2013, Flynn & Harris, 2016; Mac Lochlainn, 2023).

Ar mhaithe leis an tionchar a bhíonn ag daoine eile ar thaithí foghlama na mac léinn a mheas, cuireadh roinnt ceisteanna orthu sa cheistneoir maidir leis an spreagadh agus tacaíocht a fhaigheann siad ó léachtóirí, teagascóirí, cairde, comhfhoghlaimeoirí agus tuismitheoirí nó caomhnóirí dá gcuid. Cuireadh ceist orthu maidir leis na himpleachtaí a bhíonn ag caighdeán, bíodh sé sin ina ardchaighdeán nó ina dhrochchaighdeán, agus ag meon a gcairde agus a gcomhfhoghlaimeoirí orthu chomh maith.

⁵⁵ Ní mór a aithint, áfach, go mbíonn lucht teagaisc idir léachtóirí agus teagascóirí araon ag teagasc na Gaeilge go lánaimseartha in institiúidí tríú leibhéal sa tír chomh maith.

Tábla 25: Ról na ndaoine eile i dtaithí foghlama na mac léinn

Tionchar Daoine Eile	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Tacaíocht na gCairde	2.88	3.00	3 (3.9%)	5 (6.5%)	11 (14.3%)	37 (48.1%)	21 (27.3%)	58 (75.3%)
Tacaíocht na dTeagascóirí	2.49	3.00	5 (6.6%)	13 (17.1%)	11 (14.5%)	34 (44.7%)	13 (17.1%)	47 (61.8%)
Tacaíocht na Léachtóirí	2.57	3.00	5 (6.6%)	9 (11.8%)	16 (21.1%)	30 (39.5%)	16 (21.1%)	46 (60.5%)
Tacaíocht na Mac Léinn Eile	2.40	2.00	5 (6.4%)	10 (12.8%)	25 (32.1%)	25 (32.1%)	13 (16.7%)	38 (48.7%)
Tacaíocht na dTuisti/Caomhnóirí	1.99	2.00	17 (22.7%)	12 (16.0%)	13 (17.3%)	21 (28.0%)	12 (16.0%)	33 (44.0%)
Tionchar Daoine Eile	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Spreagadh na gCairde	2.70	3.00	4 (5.2%)	6 (7.8%)	14 (18.2%)	38 (49.4%)	15 (19.5%)	53 (68.8%)
Spreagadh na Léachtóirí	2.75	3.00	4 (5.2%)	6 (7.8%)	14 (18.2%)	38 (49.4%)	15 (19.5%)	53 (68.8%)
Spreagadh na dTeagascóirí	2.59	3.00	4 (5.3%)	8 (10.5%)	16 (21.1%)	35 (46.1%)	13 (17.1%)	48 (63.2%)
Spreagadh na Mac Léinn Eile	2.40	3.00	5 (6.5%)	10 (13.0%)	21 (27.3%)	31 (40.3%)	10 (13.0%)	41 (53.2%)
Spreagadh na dTuisti/Caomhnóirí	1.89	2.00	18 (25.0%)	9 (12.5%)	18 (25.0%)	17 (23.6%)	10 (13.9%)	27 (37.5%)
Tionchar Daoine Eile	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Imní ó Ardchaighdeán na Mac Léinn Eile	1.99	2.00	14 (17.9%)	16 (20.5%)	17 (21.8%)	19 (24.4%)	12 (15.4%)	31 (39.7%)
Imní ó Ardchaighdeán na gCairde	1.76	1.50	17 (21.8%)	22 (28.2%)	12 (15.4%)	17 (21.8%)	10 (12.8%)	27 (34.6%)
Tionchar Daoine Eile	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Cuidiú ó Mheon na gCairde	2.73	3.00	4 (5.1%)	3 (3.8%)	15 (19.2%)	44 (56.4%)	12 (15.4%)	56 (71.8%)
Cuidiú ó Mheon na Mac Léinn Eile	2.44	3.00	5 (6.4%)	8 (10.3%)	23 (29.5%)	32 (41.0%)	10 (12.8%)	42 (53.8%)
Tionchar Daoine Eile	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Frustrachas ó Chaighdeán Íseal na Mac Léinn Eile	1.78	2.00	14 (17.9%)	23 (29.5%)	20 (25.6%)	8 (10.3%)	13 (16.7%)	21 (26.9%)
Frustrachas ó Chaighdeán Íseal na gCairde	1.55	1.00	17 (21.8%)	27 (34.6%)	16 (20.5%)	10 (12.8%)	8 (10.3%)	18 (23.1%)

Ba iad cairde na mac léinn a thug an tacaíocht agus an spreagadh ba mhó dóibh agus bíodh is gur thug na teagascóirí níos mó tacaíochta dóibh ná na léachtóirí, an mhalairt a bhí fíor ó thaobh an inspreagtha de. Níor thug mic léinn eile ná tuismitheoirí agus caomhnóirí na bhfochéimithe an méid céanna tacaíochta ná spreagtha dóibh, rud a thugann le fios nach raibh pobal foghlama chomh dlúth sin i bhfeidhm ar na cúrsaí éagsúla agus, mar a luaigh fochéimí amháin i dtrácht dá gcuid, nach raibh mórán Gaeilge sa bhaile ag an-chuid acu. Ba iad cairde na bhfochéimithe a thug níos mó cuidithe dóibh ná mic léinn eile an chúrsa agus cé nár chuir caighdeán na mac léinn sin imní ná frustrachas orthu, léiríodh i dtrácht a d'fhág fochéimí amháin gurbh fhoinsé frustrachais é aineolas na mac léinn nuair a bhíonn drochchaighdeán Gaeilge acu. Rinneadh tagairt do thábhacht na meán sóisialta i dtrácht fochéimí eile a luaigh go bhfaigheann sé spreagadh óna chuid cairde ar líne.

Tábla 26: Ról na ndaoine eile de réir cúrsa scoile agus cúrsa

Tionchar Daoine Eile	Cúrsa	N	Meánrangú	Mann Whitney	Luach p	Tomhas Éifeachta
Meon na bhFoghlaimeoirí	BA	40	23.65	126.00	.004	0.52
	BA Speis	13	37.31			

De bharr dháileadh neamhnormalach na gceisteanna seo ar fad, baineadh úsáid as Tástálacha Kruskal-Wallis agus as U-thástálacha Mann-Whitney chun difríochtaí maidir le tionchar daoine eile sa phróiseas foghlama teanga a fhiosrú ó thaobh cúrsa agus cúrsa scoile de. Bíodh is nár aimsíodh mórán difríochta thar na cúrsaí ná na cúrsaí scoile éagsúla, léiríodh go raibh tionchar níos dearfaí ag meon na bhfoghlaimeoirí eile ar fhochéimithe a bhí ag tabhairt faoi Bhaitisiléir Ealaíon speisialaithe i gcomparáid leo siúd a bhí ag tabhairt faoi BA sna Daonnachtaí (BA speis Mdn = 3.00, BA Mdn = 2.00). Mar a leagtar amach i dtábla 26 thuas,

ba dhifriocht shuntasach a bhí i gceist ($p = .004$) agus is é an móorthomhas éifeachta ($r = 0.52$) a thugann le fios go mbíonn pobal foghlama i bhfad níos dlúithe i bhfeidhm ar na cúrsaí Gaeilge a dhíríonn ar shainábhair ar leith.

Aithnítear tríd an teoiric shoch-chultúrtha (Vygotsky, 1978) an ról lárnach a bhíonn ag daoine eile agus ag caidrimh shóisialta ar fhoghlaim agus ar fhorbairt an duine aonair. In ainneoin an spáis a tugadh don ról seo sna chéad teoiricí faoi inspreagadh an dara teanga (Gardner, 1985), is beag an taighde atá déanta air ó shin seachas tionchar an mhúinteora (Noels et al., 2019). Is é an múinteoir an duine a bhfuil an méid is mó tionchair aige ar fhoghlaim agus ar inspreagadh a gcuid foghlaimeoirí agus, mar a léiríodh sa taighde seo, bíonn impleachtaí nach beag ag stíl teagaisc dá chuid (Fakuda et al., 2020). Ní hamháin go mbíonn tionchar ag cur chuige an mhúinteora ach baineann tábhacht ar leith le caighdeán an chaidrimh agus na teagmhála atá aige lena gcuid foghlaimeoirí i gcás rannpháirtíocht (Dennie et al., 2019; Jia et al., 2020; Engels et al., 2021), thaitneamh (Mainhard et al., 2018; Goetz et al., 2021; Song, 2021) agus inspreagadh (Rajabnejad et al., 2017; Henry and Thorsen, 2018; Meng, 2021) na bhfoghlaimeoirí sin. Luíonn sé le ciall, mar sin, go raibh níos mó tionchair ag teagascóirí na gcúrsaí seachas ag na léachtóirí ar thaithí foghlama na mac léinn de bharr mhéid na teagmhála a bhíonn acu leo. Imríonn gnéithe neamhbhriathartha na teagmhála sin tionchar fosta ar rannpháirtíocht na bhfoghlaimeoirí (Mortazavi, 2013; Behjat et al., 2014), tionchar a chaitheann tuilleadh béime ar thuin neodrach an lucht teagaisc i gcás bhotúin na mac léinn. Cé go raibh tionchar níos láidre ag cairde na mac léinn ar a dtaithí foghlama ná mar a bhí ag comhfhoghlaimeoirí dá gcuid, ní mór iarrachtaí a dhéanamh leis an dara caidreamh seo a láidriú de bharr ról na grúpdhinimice sa phróiseas foghlama (Dornyei & Murphey, 2003; Busse & Walter, 2013). Is iomaí impleacht a bhíonn ag nósanna agus ag aontacht an ghrúpa foghlama ar chúrsaí inspreagtha (Eddy-U, 2015; Fukada et al., 2017; Sasaki et al., 2017) agus léirítear cé chomh somhúnlaithe is atá dinimic an ghrúpa sin i dtagairtí an lucht teagaisc don tionchar a bhíonn ag mic léinn aonair. Is í an timpeallacht foghlama seo a imríonn tionchar ar mhuintearas an ghrúpa trí chéile (Joe et al., 2017) ach d'fhéadfadh, mar a tháinig chun cinn sa staidéar, éagsúlacht i gcumas na bhfoghlaimeoirí dochar a dhéanamh dó (Beaudrie & Ducar, 2005). Cibé grúpa sóisialta ina mbíonn ballraíocht ag an fhoghlaimeoir laistigh den chomhthéacs foghlama, is minic a fheidhmíonn a gcuid nascanna sóisialta lasmuigh de, amhail trí chlubanna spóirt, cúrsaí oibre nó na meáin shóisialta, mar fhoinsé inspreagtha nó díspreagtha dóibh chomh maith (Falout et al., 2013). Mar chuid de na nascanna seo bíonn ról ar leith ag teaghlach an fhoghlaimeora. Cé nach raibh tionchar chomh mór sin acu i gcás rannpháirtithe an cheistneora, léiríodh i gcás

fhoghlaimeoirí eile an staidéir an dlúthbhaint a bhí ag dearcadh, tacaíocht agus spreagadh a gcuid tuisimithoirí ar a dtaithí foghlama féin (Cao & Philip, 2016; Noels et al., 2019; Wang & Li, 2020). Bíodh is go ndéantar laghdú ar dheiseanna úsáide na bhfoghlaimeoirí nuair nach mbíonn an sprioctheanga ar thoil na dtuisimitheoirí (Tam, 2009), is mór an difear a dhéanann an caidreamh tuismitheora fós d'inspreagadh an fhoghlaimeora (Cheng & Zhou, 2023). Is minic, áfach, a théann foghlaimeoirí teanga, díreach mar a rinne roinnt rannpháirtithe sa taighde, sa tóir ar dheiseanna úsáide le baill teaghlaigh eile (Hann, 2017a), deirfiúracha agus deartháireacha dá gcuid ina measc. Chaith tuairiscí na mac léinn solas, mar sin, ar an ról a d'fhéadfadh a bheith ag deirfiúracha agus deartháireacha mar eiseamláir, múinteoir nó deis cleachtaidh sa taithí foghlama teanga (Bridges & Hoff, 2014).

7.1.6 Ceist an Inspreagtha

Agus é ag feidhmiú mar chúis agus mar thoradh i dtaca le gnéithe eile den taithí foghlama teanga a ndearnadh trácht orthu cheana féin sa chaibidil seo, ní mór críoch a chur leis an phlé trí mhionscagadh ar cheist an inspreagtha. Cé gur cuireadh síos go mion ag tús na caibidle ar inspreagadh tosaigh na bhfoghlaimeoirí, i bhfoirm na gcúiseanna ar chinn siad ar chéim a dhéanamh sa Ghaeilge, díreofar anois ar spriocanna reatha dá gcuid a chuireann dlús lena n-iarrachtaí laethúla. Bíodh is gur léir an grá a bhí ag an-chuid de na mic léinn don Ghaeilge agus an sult a bhain siad as an teanga laistigh agus lasmuigh den ollscoil, bhí an lucht teagaisc den tuairim go mbíonn formhór acu an-straitéiseach faoina gcuid foghlama agus iad dírithe ar ghráid agus ar mharcanna maithe a bhaint amach. Cé gur thuig siad an tábhacht a bhaineann le pleananna proifisiúnta na bhfochéimithe, ceistíodh dochar na bpleananna sin nuair a bhíonn spriocanna dá gcuid go mór faoina smacht go háirithe i gcás foghlaimeoirí a bhíonn ag steachailt leis an chúrsa ach atá go hiomlán meáite ar ghairm sa mhúinteoireacht. Tugadh aitheantas, áfach, dóibh siúd a bhíonn fíorspéis acu sa Ghaeilge agus a n-éiríonn go hiontach leo dul chun cinn a dhéanamh, dá bharr, rud atá fíor i gcás cuid de na rannpháirtithe a bhí ag smaoineamh faoin mhúinteoireacht agus a raibh a bpleananna gairme agus teanga fite fuaite lena chéile. I measc na bpleananna sin bhí taithí agus dearcadh dearfach i leith na teanga a thabhairt dá gcuid scoláirí, feidhmiú mar eiseamláir mhaith teanga dóibh nó post a fháil in earnáil na Gaelscolaíochta chun spás lárnach a chinntiú don Ghaeilge ina saol trí chéile. Beag beann ar spriocanna proifisiúnta na mac léinn, thuig an-chuid acu an tábhacht a bhaineann leis an Ghaeilge ó thaobh cheist na féiniúlachta de agus bhí siad buíoch den ról lárnach a bhí aici i gcás cairde, teaghlaigh agus pobail dá gcuid, rud a fhágann fosta go mbeadh sí bainteach lena saol go deo. Is mar gheall ar an ról seo, in éineacht le spriocanna na mac léinn chun a gcumas sa teanga a chaomhnú nó chun feabhas a chur leis, a raibh sé

mar phlean acu an Ghaeilge a úsáid amach anseo ina saol pearsanta féin agus ar bhain siad sult as gnéithe den chúrsa a gcuirfeadh leis an úsáid sin. Léiríodh, áfach, cé chomh tábhachtach is a bhí pleananna gairmiúla na mac léinn i gcás iad siúd nach raibh an spéis ‘sheach-churaclaim’ chéanna acu sa teanga nó mic léinn eile, in ainneoin a gcuid spéise féin, a bhreathnaigh ar chúrsaí oibre mar chomhthéacs lárnach d’úsáid na Gaeilge fós. Mar mhalairt air sin, cheap fochéimithe eile go mbeadh an teanga in úsáid acu is cuma cén post a gheobhadh siad agus is é ceann de na príomhdheiseanna úsáide eile a tháinig chun cinn go rímhinic sna sonraí ná comhthéacs an teaghlaigh. Bíodh is go raibh na foghlaimeoirí seo fós ar an ollscoil, bhí pleananna láidre ag an-chuid acu a gclann féin a thógáil trí mheán na teanga ar mhaithe le tairbhe an dátheangachais a thabhairt do pháistí féideartha dá gcuid.

Rinneadh plé cheana féin ag tús na caibidle ar na ceangail a mhaireann idir inspreagadh rannpháirtithe an taighde seo agus taighde eile mar gheall ar fheidhm chultúrtha, oidhreachta agus fhéiniúlachta na Gaeilge (Wright & McGrory, 2005; McMonagle, 2012; Vaughan, 2014; 2016; Flynn & Harris, 2016; Walsh et al., 2015; Walsh & Ní Dhúda, 2015; Mac Lochlainn et al., 2019; 2020; Walsh & O’Rourke, 2020; Giles, 2022; Ní Dhonnchadha et al., 2024). Cé gur minic a bhaineann taobh cultúrtha na teanga le cúlra na bhfoghlaimeoirí agus lena muintir ar tháinig rompu, baineann foghlaim na Gaeilge ar son páistí dá gcuid (McMonagle, 2012; Flynn, 2013; Flynn & Harris, 2016) le taobh todhchaíoch an phobail inmheánaigh (Mac Lochlainn, 2023). In ainneoin dhifríocht aoise na rannpháirtithe, ba léir tuiscint agus tiomantas na bhfoghlaimeoirí go léir ó thaobh úsáid na Gaeilge i suíomh an teaghlaigh. D’fhéadfaí ceangal eile a chruthú fosta idir mianta na bhfochéimithe dá gcuid páistí amach anseo agus seasamh cultúrtha nó polaitiúil na nuachainteoirí tríd an teanga a labhairt lena mbaill teaghlaigh féin (Walsh & O’Rourke, 2020). Cé go ndearnadh trácht cheana féin ar thábhacht na teanga do phleananna gairmiúla na bhfoghlaimeoirí éagsúla (Vaughan, 2014; Flynn & Harris, 2016; Petit, 2016), caithfear béim anois ar na cúiseanna a dhéanann leathnú ar an tábhacht sin sa tsaoil trí chéile. Mar a luaigh lucht teagaisc an taighde, is minic a chuireann easpa cumais na bhfochéimithe bac ar bhaint na Gaeilge lena saol pearsanta féin (Walsh & O’Rourke, 2020). Is léir an chodarsnacht idir cás na bhfoghlaimeoirí seo agus cur chuige na bhfoghlaimeoirí eile a bhfuil agus a mbeidh spás ceart tugtha don Ghaeilge i ngnéithe éagsúla dá saol. Mar a léiríodh i dtuaisicí na mac léinn, is minic a bhíonn ballraíocht dá gcuid i bpobal na Gaeilge mar chúis taobh thiar den spás seo ach d’fhéadfadh eispéiris dhearfacha (Petit, 2016) agus fiseanna pearsanta (Ní Chlochasaigh, 2014) a bheith mar chúis leis chomh maith. Bíodh is go mbíonn sé de nós ag mic léinn áirithe a n-iarrachtaí foghlama a bhunú ar thaobh pearsanta nó proifisiúnta an inspreagtha faoi seach, is minic a

thagann an dá thaobh lena chéile faoi spriocanna saoil dá gcuid (Ní Dhonnchadha et al., 2024).

D'fhonn spriocanna reatha na bhfochéimithe a fhiosrú, in éineacht leis an ról a bheadh ag an Ghaeilge ina saol féin amach anseo, cuireadh sraith ceisteanna ar rannpháirtithe an cheistneora faoi inspreagadh laethúil agus faoi phleananna teanga dá gcuid. Ó thaobh an inspreagtha de, ceistíodh iad faoin chúis atá taobh thiar den iarracht a chuireann siad isteach, an pháirt a ghlacann siad sna léachtaí agus sna ranganna, na daoine a bhfaigheann siad cuidiú uathu agus na spriocanna atá leagtha amach acu dóibh féin.

Tábla 27: Spriocanna agus cur chuige na mac léinn

Rannpháirtíocht	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Scrúduithe	3.30	3.00	1 (1.3%)	-	4 (5.2%)	42 (54.5%)	30 (39%)	72 (93.5%)
Feabhas ar Ghaeilge	2.91	3.00	1 (1.3%)	7 (9.1%)	9 (11.7%)	41 (53.2%)	19 (24.7%)	60 (77.9%)
Tasc le Déanamh	2.81	3.00	2 (2.6%)	6 (7.7%)	15 (19.2%)	37 (47.4%)	18 (23.1%)	55 (70.5%)
Páirt sna Ranganna	2.81	3.00	2 (2.6%)	11 (14.1%)	10 (12.8%)	32 (41.0%)	23 (29.5%)	55 (70.5%)
Páirt sna Léachtaí	2.5	3.00	3 (3.9%)	14 (18.4%)	14 (18.4%)	32 (42.1%)	13 (17.1%)	45 (59.2%)
Cabhair	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Mé Féin	3.15	3.00	1 (1.3%)	3 (3.8%)	6 (7.7%)	41 (52.6%)	27 (34.6%)	68 (87.2%)
Cairde	3.06	3.00	3 (3.8%)	4 (5.1%)	6 (7.7%)	37 (47.4%)	28 (35.9%)	65 (83.3%)
Mic Léinn	2.56	3.00	4 (5.2%)	10 (13.0%)	13 (16.9%)	39 (50.6%)	11 (14.3%)	50 (64.9%)
Teagascóirí	2.18	2.00	10 (13.0%)	14 (18.2%)	15 (19.5%)	28 (36.4%)	10 (13.0%)	38 (49.4%)
Léachtóirí	1.94	2.00	11 (14.3%)	18 (23.4%)	19 (24.7%)	23 (29.9%)	6 (7.8%)	29 (37.7%)
Tuisti/Caomhnóirí	1.03	1.00	34 (45.9%)	21 (28.4%)	6 (8.1%)	9 (12.2%)	4 (5.4%)	13 (17.6%)
Sprioc	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Gráid Mhaithe	3.32	3.00	1 (1.3%)	1 (1.3%)	4 (5.1%)	38 (48.7%)	34 (43.6%)	72 (92.3%)
Pobal Teanga	3.23	3.00	1 (1.3%)	1 (1.3%)	10 (12.8%)	33 (42.3%)	33 (42.3%)	66 (84.6%)
Féiniúlacht Phearsanta	3.18	3.00	1 (1.3%)	2 (2.6%)	11 (14.1%)	32 (41.0%)	32 (41.0%)	64 (82.0%)
Post Amach Anseo	3.08	3.00	2 (2.6%)	3 (3.8%)	10 (12.8%)	35 (44.9%)	28 (35.9%)	63 (80.8%)
Teanga a Theagasc	3.05	3.00	5 (6.4%)	4 (5.1%)	6 (7.7%)	30 (38.5%)	33 (42.3%)	63 (80.8%)

Cé go mbíonn na rannpháirtithe spreagtha agus rannpháirteach i dtreo gnéithe éagsúla den chéim (Mdn = 3.00) is iad na scrúduithe an spreagthóir is láidre atá ag formhór acu. In ainneoin na béime seo ar mharcanna na scrúduithe, is díol spéise é fosta go bhfuil spéis acu fós feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge, go gcuireann siad iarracht isteach nuair a bhíonn tasc le déanamh acu agus go mbíonn fonn orthu páirt a ghlacadh sna léachtaí agus sna ranganna araon. Is spéisiúil nuair a bhíonn ceist ag na fochéimithe go ndéanann siad iarracht teacht ar an fhreagra iad féin i dtosach báire sula gcuireann siad ceist ar chairde dá gcuid nó ar mhic léinn eile an chúrsa. Níos spéisiúla arís tá caidreamh níos dlúithe ag roinnt acu le teagascóirí an chúrsa seachas leis na léachtóirí agus níl ról chomh mór sin ag tuismitheoirí ná ag caomhnóirí dá gcuid ina dtaithí foghlama teanga. Ó thaobh na spriocanna atá leagtha amach ag na mic léinn, tá formhór acu dírithe ar mharcanna maithe a bhaint amach cé go bhfuil roinnt mhaith acu ag iarraidh páirt a ghlacadh i bpobal na Gaeilge agus cur lena bhféiniúlacht phearsanta féin. Feidhmíonn cúrsaí gairme agus cúrsaí teagaisc mar spreagthóirí láidre do

na rannpháirtithe chomh maith agus iad ag smaoineamh faoin phost ar mhaith leo a bhaint amach sa todhchaí.

Is mar gheall ar dháileadh neamhnormalach na gceisteanna seo ar fad gur baineadh úsáid as Tástálacha Kruskal-Wallis agus as U-thástálacha Mann-Whitney arís chun spriocanna laethúla na mac léinn a mheas de réir cúrsa agus cúla scoile dá gcuid. Bíodh is nár tháinig aon difríochtaí suntasacha chun cinn thar na grúpaí éagsúla seo, is léiriú iad na sonraí i dtábla 27 thuas fós ar inspreagadh agus ar chur chuige na mac léinn trí chéile. Cé gur aimsíodh rian den mheon straitéiseach i bhfeagraí na bhfochéimithe i dtaca le scrúduithe agus le gráid an chúrsa, bhí taobh suntasach den mheon chéanna dírithe ar spriocanna níos buaine amhail cumas teanga a fheabhsú, a bheith páirteach sa phobal teanga nó ceist na féiniúlachta. Bíodh is go raibh sé de nós ag formhór na bhfochéimithe an fhoghlaím neamhspleách a chleachtadh agus iarracht a dhéanamh ceist a réiteach dóibh féin i dtosach báire, ba chrann taca iad cairde agus comhfhoghlaimoirí dá gcuid chomh maith.

Maidir le pleananna teanga na rannpháirtithe, ceistíodh iad faoin spás a bheidh ag an teanga ina saol laethúil féin, faoin úsáid a bhainfidh siad aisti i saol pearsanta agus / nó proifisiúnta dá gcuid agus faoi na pleananna a bhí acu chun feabhas a chur ar a gcumas, deiseanna úsáide a aimsiú, cairde a dhéanamh nó teaghlach a thógáil trí mheán na Gaeilge, agus freastal ar imeachtaí teanga.

Tábla 28: Pleananna teanga na mac léinn

Pleananna	M	Mdn	Easaontaigh go láidir	Easaontaigh	Neodrach	Aontaigh	Aontaigh go láidir	Freagraí dearfacha
Feabhas	3.5	4.00	-	-	4 (5.4%)	29 (39.2%)	41 (55.4%)	70 (94.6%)
Tuilleadh Deiseanna	3.26	3.00	-	1 (1.4%)	4 (5.5%)	43 (58.9%)	25 (34.2%)	68 (93.1%)
Spás Lárnach	3.28	3.00	-	2 (2.7%)	4 (5.4%)	39 (52.7%)	29 (39.2%)	68 (91.9%)
Saol Pearsanta	3.26	3.00	-	1 (1.1%)	5 (6.8%)	41 (56.2%)	26 (35.6%)	67 (91.8%)
Tuilleadh Cairde	3.18	3.00	-	1 (4.2%)	8 (11.1%)	34 (47.2%)	27 (37.5%)	61 (84.7%)
Teaghlach a Thógáil	3.11	3.00	1 (1.4%)	5 (6.8%)	7 (9.6%)	32 (43.8%)	28 (38.4%)	60 (82.2%)
Imeachtaí	2.91	3	-	4 (5.4%)	17 (23%)	35 (47.3%)	18 (24.3%)	53 (71.6%)
Saol Proifisiúnta Amháin	1.4	1	14 (19.2%)	31 (42.5%)	14 (19.2%)	13 (17.8%)	1 (1.4%)	14 (19.2%)

B'údar suime é an ról lárnach a shamhlódh rannpháirtithe an cheistneora don Ghaeilge ina saol féin amach anseo in éineacht leis na pleananna a bhí ag an-chuid acu chun deiseanna úsáide agus nascanna sóisialta a chruthú di sa tsaol sin. Ba léir gur thuig formhór acu an iarracht fhadtéarmach a bhíonn ag teastáil chun teanga a shealbhú agus é mar phlean acu feabhas a chur ar a gcumas féin i ndiaidh dóibh an ollscoil a fhágáil. Bíodh is nach raibh pleananna chomh láidir sin ag na fochéimithe, cheal feasachta nó féidearthachtaí b'fhéidir, freastal ar imeachtaí teanga amach anseo is dea-chomhartha é nach mbeadh an Ghaeilge sáinnithe san earnáil oibre ach amháin i gcás mionlach acu.

Mar an chéanna le spriocanna laethúla na mac léinn, níor aimsíodh aon difríochtaí suntasacha ó thaobh pleananna teanga na mac léinn nuair a rinneadh iad a mheas de réir cúrsa agus cúlra scoile trí Thástálacha Kruskal-Wallis agus U-thástálacha Mann-Whitney. In ainneoin na heaspa difríochta sin, tá luach fós ag baint le freagraí na bhfochéimithe mar léargas ginearálta ar spriocanna fadtéarmacha dá gcuid. Mar is léir ó thábla 29 thuas, ní bheidh an Ghaeilge sáinnithe san earnáil oibre i gcás fhormhór na mac léinn agus spás ceart tugtha di mar chuid dá saol pearsanta. Is díol spéise é fosta go bhfuil an-chuid de na mic léinn chéanna ag iarraidh leanúint lena n-aistear teanga i ndiaidh na hollscoile agus iad ag súil le forbairt ar a gcumas féin sa Ghaeilge, ar líon na gcairde atá acu trí mheán na teanga agus ar na deiseanna a bhíonn acu le hí a labhairt.

Bíodh is go ndéanann córas an fhéin inspreagtha T2 (Dörnyei, 2005) faillí i gcás cheangal an fhoghlaimeora le spriocphobal ar leith agus na spreagthóirí pearsanta a bhíonn i gceist nuair is teanga seachas an Béarla atá á foghlaim (Dörnyei & Al-Hoorie, 2017; MacIntyre et al., 2017), faightear rian den chóras i dtuairiscí an lucht foghlama agus teagaisc araon. D'fhéadfaí taobh den fhéin idéalach T2 a fheiceáil i dtagairtí na bhfochéimithe don fheabhas ar mhaith leo cur ar a gcumas agus don ról lárnach a bheadh ag an Ghaeilge ina saol pearsanta amach anseo trí chairde, bhaill teaghlaigh nó tríd an phobal teanga féin. Tagann béim ar thábhacht na spriocanna sin nuair a smaoinítear ar thionchar na féine seo ar inspreagadh, taitneamh, úsáid teanga, féinrialachán agus feidhmiú an fhoghlaimeora (Taguchi et al., 2009; Csizér & Lukacs, 2010; Kormos & Csizér, 2014; Domakani & Mohammadi, 2016; Khajavy & Ghonsooly, 2017; Al-Hoorie, 2018; Papi et al., 2019; Papi & Khajavy, 2021). In ainneoin na neamhréireanna maidir le dea-thionchar féideartha na féine ba chóir T2 (Dörnyei & Chan, 2013; You & Dörnyei, 2016), caitheadh solas ar impleachtaí an choincheapa tríd an idirdhealú a ndearnadh ar an chuid den fhéin a thagann ó fhoghlaimeoirí agus an chuid eile a thagann ó ghnéithe lasmuigh díobh, is iad sin an féin ba chóir (inmheánach) agus an féin ba chóir (seachtrach) (Teimouri, 2017). Is iad na dualgais a ndéantar inmheánú orthu a bhíonn i gceist leis an fhéin ba chóir (inmheánach) agus tuiscint mhaith acu ar an luach agus ar an tábhacht a bhaineann leo (ibid.). Faightear sampla den fhéin seo i bpleananna na bhfochéimithe leis an chumas atá bainte amach acu sa Ghaeilge a chaomhnú i ndiaidh na hollscoile agus lena dteaghlach féin a thógáil trí mheán na teanga. Cé go mbíonn dea-thionchar féideartha ag na dualgais seo ar an iarracht foghlama (Papi et al., 2019; Blair & Azaz, 2019), ní mór tairbhe a bhaint astu sa chomhthéacs foghlama trí thascanna atá bunaithe ar spriocanna na bhfoghlaimeoirí a chur i bhfeidhm. Is iad tascanna dírithe den chineál seo

a d'fhéadfadh ceangal a chruthú idir iarrachtaí reatha na bhfoghlaimoirí agus na mianta atá acu don todhchaí (Smith et al., 2020). Cé go bhfaightear rian den fhéin ba chóir (seachtrach) sna tráchtanna a rinneadh ar scrúduithe, ar thascanna agus ar ghráid, tagann athrú ar mheon 'straitéiseach' na bhfochéimithe nuair a thuigeann siad ábharthacht na ngnéithe sin. Is sampla iontach den dualgas inmheánaithe seo dearcadh na rannpháirtithe a raibh gairm mar mhúinteoir uathu agus a raibh pleananna láidre leagtha amach acu, dá réir, dá gcleachtas teagaisc féin. Is minic fosta a bhunaíonn muinteoirí, a bhfuil an teanga teagaisc mar dhara teanga acu, a gcur chuige ar a dtaithe foghlama féin (Zhang et al., 2025), rud a tháinig chun cinn sna cosúlachtaí idir dea-eispéiris na mac léinn agus spriocanna teagaisc dá gcuid. Is tábhachtaí fós na heispéiris seo nuair a bhreathnaítear ar dhifríocht na bpleananna a bhí ag lucht na Gaelscolaíochta i gcomparáid leo siúd a d'fhreastail ar scoileanna T2. Is é tionchar na taithí seo ar iarrachtaí an fhoghlaimeora (Papi & Teimouri, 2012; Taguchi et al., 2009) in éineacht leis na féidearthachtaí a mhaireann inti chun spriocanna inmheánaithe a chruthú a chaitheann béim ar an tábhacht a bhaineann le tacaíocht agus le spreagadh an chomhthéacs foghlama (Papi, 2010). Ní mór aird a tharraingt fosta ar fhéin reatha na bhfoghlaimoirí mar choincheap a bhaineann le cumas braite, le féiniúlachtaí pearsanta agus le dearethaí foghlama dá gcuid (Hu et al., 2025). Bíodh is go dtugtar neamhaird uirthi go minic (Kangasvieri & Leontjev, 2021; Thorsen et al., 2017), is as an fhéin reatha a eascraíonn pleananna agus fiseanna teanga don todhchaí. Is í an fhéin seo in éineacht le féineacha féideartha an fhoghlaimeora a d'fhéadfaí solas a chaitheamh orthu sa chomhthéacs foghlama trí idirghabhálacha fise (Magid, 2011; Magid & Chan, 2012; Sampson, 2012; Mackay, 2015; Munezane, 2015; Sato, 2020; Safadri, 2021) a chur i bhfeidhm. Ní hamháin gur tascanna spraíúla agus taitneamhacha iad (Machin, 2023) ach is trí ghníomhaíochtaí den chineál seo a fhorbraítear straitéisí agus pleananna leis na fiseanna nua aimsithe seo a bhaint amach (Oyserman et al., 2004; You & Chan, 2015).

7.2 Conclúid

Rinneadh plé sa chaibidil seo ar thorthaí an taighde agus iad fréamhaithe sa chomhthéacs náisiúnta agus idirnáisiúnta araon i bhfoirm na hoibre atá déanta cheana féin ar fhoghlaim na Gaeilge agus ar inspreagadh an dara teanga. Baineadh leas as sonraí cainníochtúla an taighde d'fhonn béim a leagan ar ábharthacht na dtorthaí sin agus impleachtaí an staidéir trí chéile a láidriú. Caitheadh solas ar na ceangail a mhaireann idir sonraí an staidéir agus taighde eile faoi inspreagadh na Gaeilge ar an iliomad spriocanna, pearsanta agus proifisiúnta, a bhíonn ag foghlaimoirí in éineacht le héagsúlacht na gcúlraí a fhaightear ina measc. Díríodh go sonrach, áfach, ar impleachtaí na héagsúlachta taobh istigh de réimse an

ardoideachais in éineacht leis an tionchar a bhíonn aici ar thaobh mothaitheach na foghlama. Cuireadh béim sna tástálacha a rinneadh ar oiriúnacht na dteoiricí inspreagtha do chomhthéacs na dteangacha mionlaithe ar chastacht iomlán an inspreagtha, an réimse daoine a bhíonn páirteach sa taithí foghlama teanga agus na gnéithe éagsúla a imríonn tionchar ar úsáid teanga an fhoghlaimeora. Rinneadh trácht fosta ar na cosúlachtaí a tháinig chun cinn idir straitéisí an lucht teagaisc agus dea-chleachtas an ghoirt go háirithe ó thaobh na scaflála de. Is iad na straitéisí seo, anuas ar fhaillí na dteoiricí inspreagtha i gcás na dteangacha mionlaithe, a ndéanfar forbairt orthu sa chéad chaibidil eile agus cur chuige den oideachas dearfach atá foghlaimeoir-lárnach agus frith-easnamhach á mholadh mar phríomhchonclúid an taighde.

8 An Chonclúid

Is achoimre a bheidh sa chaibidil seo ar phríomhthorthaí an taighde agus ar na modhanna ar leith ar baineadh leas astu chun teacht ar na torthaí sin. Fillfear i dtosach báire ar cheisteanna an taighde trí phlé domhain a dhéanamh ar na freagraí ar cuireadh orthu le linn an staidéir sula ndíreofar ar impleachtaí an staidéir trí chéile. I measc na n-impleachtaí seo caithfear aird ar ionchur teoriciúil an taighde in éineacht leis na moltaí ar eascair as don chleachtas teagaisc agus don ghort teanga araon. Tabharfar aitheantas do shrianta an taighde féin ar deireadh sula leagfar síos moltaí eile i gcomhair taighde ar gá aghaidh a thabhairt orthu go fóill.

Is taighde modhanna measctha a bhí i gceist leis an staidéar áirithe seo ina raibh leas á bhaint as cur chuige seicheamhach agus taiscéalaíoch d'fhonn fhormhór na béime a leagan ar na céimeanna cáilíochtúla. Ba iad na céimeanna cáilíochtúla sin ná scéalta foghlama teanga agus agallaimh leathstructúrtha i gcás na bhfochéimithe Gaeilge agus agallaimh fhadhbhlárnaithe le saineolaithe i gcás an lucht teagaisc. Rinneadh iniúchadh ar ábharthacht an dá chéim sin ina dhiaidh trí cheistneoir iar-staidéir a scaipeadh ar mhic léinn timpeall na tíre. Mar a míníodh i gCaibidil a Ceathair faoi mhodheolaíocht an taighde, bunaíodh na céimeanna éagsúla seo ar na cinn ar tháinig rompu agus iad ag tógáil ar shonraí na gcéimeanna eile. Baineadh úsáid as an anailís théamach agus as réimse tástálacha staitistiúla d'fhonn anailís a dhéanamh orthu agus an anailís sin fréamhaithe go dlúth i bhfealsúnacht an taighdeora. De bharr chlaonadh na coibhneasachta agus an tógálachais araon, ar a bunaíodh cur chuige an staidéir, cuireadh béim leanúnach ar thaithí shuibiachtúil an rannpháirtí aonair agus iad ag teacht ar thuiscint faoin taithí sin de réir mar a ghlac siad páirt sa taighde. Cé go dtabharfar aird ar an chreat teoriciúil níos déanaí sa chaibidil seo i dtaca le himpleachtaí an staidéir, is ar na ceisteanna taighde iad féin a mbunófar an plé ar na príomhthorthaí taighde.

8.1 Na Ceisteanna Taighde

D'fhonn chumasc na modhanna taighde, idir cháilíochtúil agus chainníochtúil araon, a fhréamhú go dlúth i ndearadh an taighde, ba léiriú a bhí sna ceisteanna taighde ar gach uile chéim. Trí cheist a bhí ann agus iad dírithe ar an chéad, an dara agus an tríú céim den taighde faoi seach. Bhain an chéad agus an dara ceist le taithí cháilíochtúil an lucht foghlama agus teagaisc leis an tríú ceist ag feidhmiú mar chomparáid chainníochtúil ar chúlra teanga agus foghlama na mac léinn.

1. Céard iad na gnéithe de thaithí foghlama fhochéimithe na Gaeilge a chuireann leis an inspreagadh teanga atá acu?

Ba iomaí gné den taithí foghlama ag gach leibhéal oideachais a raibh tionchar acu ar inspreagadh na bhfochéimithe chun tabhairt faoi fhoghlaím na Gaeilge. Is tús maith ó thaobh anailís a dhéanamh ar an inspreagadh sin cúiseanna foghlama na mac léinn nuair a bhí céim ollscoile á roghnú acu. Mar a léiríodh cheana féin i bplé an tráchtais, bhí an-éagsúlacht go deo i measc na gcúiseanna sin ach bhain siad go léir, a bheag nó a mhór, le cúrsaí gairme, an mhúinteoireacht, taithí scoile, cumas na mac léinn sa teanga nó an cumas a bhí uathu, grá pearsanta don Ghaeilge agus ceist na féiniúlachta. Ní mór tionchar na laethanta scoile a aithint agus an-chuid de na fochéimithe ag déanamh mionchur síos ar na múinteoirí inspioráideacha a bhí acu agus ar an pháirt a ghlac siad in imeachtaí spraiúla leis an Ghaeilge. Bhí tionchar mór fosta ag imeachtaí seach-churaclaim amhail tréimshí a bhí caite i gcoláistí samhraidh, taithí oibre le linn na hidirbhliana agus úsáid na teanga sa bhaile. Bíodh is go raibh an-chuid rannpháirtithe ag smaoineamh ar ghairm sa mhúinteoireacht a bhaint amach, bhí an smaoineamh sin ceangailte go dlúth i gcás roinnt acu lena ngrá féin don teanga agus iad ag súil leis an ghrá sin a roinnt leis an chéad ghlúin eile. Is spéisiúil gur léiriú a bhí ina gcuid pleananna teagaisc ar an ról a d'fhéadfaí a bheith acu mar mhúinteoirí inspioráideacha amach anseo. Ba mhór an tionchar a bhí ag tuairimí suibichtúla na mac léinn faoi ábharthacht agus faoi dheacracht an chúrsa ar an inspreagadh a bhí acu chun páirt a ghlacadh ann. Bíodh gur bhain cuid acu an-sult as ábhar an chúrsa, go háirithe taobh liteartha agus praiticiúil na céime agus í ag teacht lena gcuid spéiseanna nó pleananna teanga féin, bhí daoine eile a cháin an easpa rogha a bhí ar fáil dóibh agus an bhéim sheanaimseartha. Bhí drochthionchar ag an dá ghné seo in éineacht le deacracht nó le simplíocht an ábhair ar mhian na bhfochéimithe chun páirt a ghlacadh san fhoghlaím. Ba shoiléir fós an drochthionchar seo i gcás na n-ábhar oide nár bhain sult as gnéithe den chúrsa a bhí róchasta nó neamhábharta don ghairm a bhí uathu dar leo. Cé go bhféadfadh deacrachtaí na mac léinn ó thaobh scríobh agus labhairt na Gaeilge, na canúintí agus cúrsaí gramadaí de, dochar a dhéanamh dá gcuid inspreagtha, thuig an-chuid acu, go háirithe lucht na Gaelscolaíochta, an ceangal a bhí ag na deacrachtaí sin le cúlra scoile dá gcuid. D'fheidhmigh deiseanna úsáide teanga mar bhuntáiste nó mar bhac ag brath ar an bhaint a bhí ag na fochéimithe le pobal na Gaeilge agus ar an mheon a bhí acu ina leith. Bhí an-difríocht le sonrú in inspreagadh na mac léinn chun an Ghaeilge a labhairt idir iadsan a raibh ról lárnach ag an teanga ina saol pearsanta féin agus daoine eile a bhí ag brath go mór ar úsáid an Bhéarla fós. Bíodh is nach raibh an mhuinín ag an dara dream seo in amanna leis an Ghaeilge a labhairt, ba mhinic a bhí deiseanna úsáide eile aimsithe acu ar na meáin shóisialta. Ba é an easpa féinmhuiníne seo in

éineacht leis an bhuairt teanga, náire agus laghmhisneach a rinne dochar d'inspreagadh na mac léinn ach ba iad na mothúcháin ní ba dhearfaí amhail an bród agus an taitneamh a thacaigh go mór leis. Tuigtear an ról tábhachtach a bhíonn ag daoine eile sa phróiseas foghlama teanga sna tagairtí a rinne na fochéimithe don lucht teagaisc, do chairde, do chomhfhoghlaimeoirí agus do bhaill teaghlaigh. Cé gur tháinig laghdú ar inspreagadh na mac léinn nuair a chuir siad iad féin i gcomparáid le cainteoirí cumasacha eile, d'fheidhmigh piaraí dá gcuid mar fhoinsé tacaíochta dóibh nuair a bhí siad in ann an Ghaeilge a úsáid leo. Faightear léargas ar inbhuanaitheacht inspreagadh na mac léinn sna pleananna teanga a bhí leagtha amach acu don todhchaí. Fad is a bhí pleananna gairme agus teanga fite fuaite lena chéile i gcás an-chuid de na fochéimithe, bhí daoine eile a cheap go mbeadh sí in úsáid acu laistigh den chomhthéacs phroifisiúnta amháin. Bhí roinnt acu, áfach, an-bhuíoch den ról lárnach a bhí ag an Ghaeilge mar chuid dá saol agus dá bhféiniúlacht araon agus iad ag súil lena gcumas inti a choinneáil nó leis an chumas sin a fheabhsú fós. Bhí pleananna soiléire ag formhór na mac léinn leis an teanga a úsáid lena dteaghlach féin amach anseo agus fiú i gcás na ndaoine nach raibh ag smaoineamh ar an Ghaeilge a úsáid ach amháin mar chuid dá bpost, bhí mian láidir ag an-chuid acu leis an úsáid sin a fhorbairt.

2. Conas is féidir taithí na bhfoghlaimeoirí a fhorbairt trí thuiscint agus trí thuairim an lucht teagaisc?

Ní hamháin go ndearnadh forbairt ar an léargas ar thaithí foghlama na mac léinn trí thuairimí an lucht teagaisc ach caitheadh solas ar straitéisí ar baineadh leas astu chun freastal ar an taithí sin chomh maith. Bhí an lucht teagaisc den tuairim go mbíonn formhór na bhfochéimithe ag iarraidh dul i dtreo na múinteoireachta agus go raibh cuid acu, go háirithe na daoine a bhí i mbun Baitisléara Ealaíon mar bhealach isteach chuig an mhúinteoireacht, ag streachailt le leibhéal deacrachta an chúrsa. Mhóthaigh siad fosta go mbíonn cuid de lucht na Gaelscolaíochta ag tabhairt faoin Ghaeilge ag leibhéal na hollscoile toisc go raibh an t-ábhar éasca dóibh ar scoil. Rinne siad an-chomparáid ar mhic léinn a mbíonn fiosracht dhomhain acu sa Ghaeilge, in éineacht leis an iliomad ábhar a bhaineann léi, agus mic léinn eile a bhreathnaíonn uirthi mar ábhar acadúil fós nach mbíonn cur amach maith acu ar chultúr na teanga. Aithníodh an tábhacht a bhaineann le cothromaíocht a bhaint amach idir ábhar traidisiúnta agus comhaimseartha ar an chéim in ainneoin go mbeadh sé de nós ag mic léinn áirithe na hábhair is éasca a roghnú go minic. Bíodh is gur tuigeadh an tábhacht a bhaineann le pleananna proifisiúnta na mac léinn mar fhoinsé inspreagtha dóibh, caitheadh béim ar leith ar an dochar a dhéanann meon straitéiseach na mac léinn céanna don pháirt a ghlacann siad san fhoghlaim. Caitheadh solas ar leith ar chúlra scoile na mac léinn le lucht na

Gaelscolaíochta ag déanamh neamhaird go minic de thábhacht an chruinnis agus fochéimithe a thagann ó scoileanna T2 ag streachailt leis an chur chuige thumoideachais ar an tríú leibhéal. Tháinig an chodarsnacht chéanna chun cinn i dtuairiscí an lucht teagaisc idir mhic léinn a bhíonn tumtha go huile is go hiomlán i saol na Gaeilge a bhíonn ag freastal ar imeachtaí teanga as a stuaim féin agus daoine eile nach dtuigeann go mbíonn sé de dhualgas acu féin na deiseanna úsáide a thapú. Tá cosúlacht idir an easpa tuisceana seo agus an dochar a rinne an fhoghlaím de ghlanmheabhair ag leibhéal na hiar-bhunscoile, i dtuairim an lucht teagaisc, do chur amach na mac léinn ar an phróiseas foghlama teanga. Bíodh is nach mbíonn sé de nós ag formhór na mac léinn páirt a ghlacadh in imeachtaí na hollscoile, aithníodh na himpleachtaí a bhíonn ag cúrsaí an tsaoil amhail cúrsaí airgid, fad an bhaile ón ollscoil agus na poist pháirtaimseartha don pháirt sin. Rinneadh comparáid fosta ar fhéinmhuinín agus ar bhuaire na bhfochéimithe agus tionchar nach beag ag an dá ghné sin ar an pháirt a ghlacann siad san fhoghlaím. Ba í an bhuaire sin in éineacht le spéis na mac léinn san fhoghlaím agus sa teanga trí chéile a raibh sainstraitéisí in úsáid ag an lucht teagaisc chun aghaidh a thabhairt uirthi. I measc na straitéisí sin, a bhí ag teacht go mór leis an scafláil teagaisc, bhí plé oscailte ar dhúshlán na foghlama teanga agus ar chúlaí éagsúla na bhfochéimithe, ábhar intuigthe a chur ar fáil dóibh i bhfoirm nótaí, aistriúchán agus réamhábhair, tairbhe na modúl a chur ar a súile dóibh, machnamh a spreagadh faoi spriocanna agus faoi dhul chun cinn dá gcuid, roghanna agus aiseolas cuí a thabhairt, agus úsáid fhorleathan a bhaint as an obair ghrúpa. Bhí éifeachtacht na straitéisí seo, áfach, teoranta go maith ag spleáchas na n-institiúidí ar oibrithe páirtaimseartha agus líon na bhfreagrachtaí a bhí faoina stiúir amhail cúrsaí riaracháin, ceartúcháin agus neart eile nach iad. Is léiriú iad na freagrachtaí sin ar an réimse leathan ról a bhíonn á gcomhlíonadh ag an lucht teagaisc mar mhúinteoir, comhairleoir, mínitheoir agus éacsaitheoir le pobal na Gaeilge. Ní hamháin sin ach ba mar gheall ar líon na ndualgas a bhí idir lámha acu in éineacht le castachtaí i saol an fhoghlaimeora a raibh an tionchar teoranta a bhíonn acu ar fholláine na mac léinn ag feidhmiú mar fhoinsé frustrachais dóibh.

3. Cén dóigh a n-athraíonn an taithí sin ag brath ar an ollscoil ina bhfuil siad lonnaithe agus / nó ar an chéim atá ar siúl acu?

Ba iad tuairimí an lucht foghlama agus teagaisc a ghlac páirt i gcéimeanna cáilíochtúla an staidéir a ndearnadh tástáil orthu sa cheistneoir iar-staidéir. Bíodh is go raibh sé mar aidhm an cheistneora comparáid a dhéanamh ar thaithí na bhfochéimithe ag brath ar an ollscoil ina raibh siad lonnaithe, de bharr líon éagothrom na rannpháirtithe ó na hinstiúidí éagsúla, níor ceadaíodh comparáid den chineál sin. Díríodh ina hionad sin, áfach, ar dhifríochtaí ag brath

ar chéim agus ar chúlra scoile dá gcuid. Fad is a bhí an t-inspreagadh pragmatach ag na fochéimithe go léir, bhí cineálacha inspreagtha eile in éineacht leis amhail an t-inspreagadh intreach i bhfoirm a gcuid spéise sa Ghaeilge agus an tsuilt ar bhain siad aisti ar scoil nó an t-inspreagadh imeasctha agus í ceangailte le féiniúlacht dá gcuid. Bhí cúrsaí gairme go ginearálta i bhfad ní ba thabhairt do lucht an BA agus an BA speisialaithe agus bhí na mic léinn ar fad, beag beann ar an chéim a bhí idir lámha acu, ag smaoineamh ar an chumas a bhí acu sa Ghaeilge cheana féin nó ar an chumas sin a fheabhsú. Bhí cúrsaí gairme níos láidre mar chúis foghlama ná cúrsaí múinteoireachta do lucht na scoileanna T1 agus T2 agus an dá dream sásta leis an chumas teanga a bhí acu agus ag súil le cumas níos airde a bhaint amach. Bhí na rannpháirtithe níos dearfaí faoi cheangal an chúrsa le cultúr na Gaeilge agus faoi éagsúlacht an ábhair a bhí ar fáil dóibh i gcomparáid le nasc an chúrsa le cúrsaí gairme, lena saol pearsanta ná lena gcaithimh aimsire. Bhí na mic léinn ag streachailt i bhfad ní ba mhó le hábhar na gcúrsaí éagsúla seachas le cúrsaí teanga agus an streachailt sin ag baint le léachtaí an chúrsa ach go háirithe. Ba iad lucht na scoileanna T2 a bhí ag steachailt ní ba mhó fosta. Luíonn sé le ciall, mar sin, gur bhain na mic léinn ar fad níos mó taitnimh as na ranganna teanga seachas as na léachtaí teanga agus go raibh siad níos buartha sa dara suíomh teagaisc. Anuas air sin, ba iad lucht na Gaelscolaíochta a bhain níos mó taitnimh as an chúrsa trí chéile agus lucht na scoileanna T2 a bhí níos buartha. Ba iad áthas, muinín agus bród na mothúcháin ba láidre a bhí ag na mic léinn seachas an imní agus an frustrachas ar tháinig orthu in amanna sna ranganna agus san léachtaí teanga. Ba iad lucht an BA speisialaithe a bhí níos muiníne ag labhairt na Gaeilge laistigh den chomhthéacs foghlama ná na mic léinn a bhí i mbun céim san oideachas. Bhí lucht na Gaelscolaíochta níos muiníne sna léachtaí Gaeilge agus ag labhairt na teanga lasmuigh den ollscoil i gcomparáid leo siúd a d'fhreastail ar scoileanna T2. Fuair na mic léinn ar fad an méid ba mhó tacaíochta agus spreagtha ó chairde dá gcuid cé go raibh teagascóirí agus léachtóirí an chúrsa in éineacht lena gcomhfhoghlaimoirí mar fhoinsé tacaíochta agus spreagtha dóibh chomh maith. Bhí tionchar níos láidre ag meon na gcomhfhoghlaimoirí sin ar lucht an BA speisialaithe i gcomparáid le lucht an BA. Bíodh is go raibh líon maith mac léinn ag baint úsáid as an Ghaeilge laistigh agus lasmuigh de chomhthéacs na hollscoile, agus iad muiníneach sa dá chomhthéacs, ní raibh formhór acu ag freastal ar imeachtaí teanga i gceachtar den dá shuíomh. Ní raibh tionchar chomh mór sin, ag brath ar fhreagraí an cheistneora, ag poist pháirtaimseartha ar rannpháirtíocht na mac léinn agus a bheifí ag súil leis bunaithe ar thuairimí an lucht teagaisc. Bíodh sé sin mar atá, áfach, ní mór an drochthionchar a bhí acu fós ar an pháirt a ghlac cuid acu i ranganna, i léachtaí, in imeachtaí laistigh agus lasmuigh den ollscoil agus i saol na hollscoile trí chéile a chur san áireamh. Cé go raibh scrúduithe

agus marcanna mar na spreagthóirí ba láidre ag na fochéimithe go léir bhí an-chuid acu fós an-spreagtha chun feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge, páirt a ghlacadh i bpobal na teanga agus cur lena gcuid féiniúlachta. Bhí siad sásta iarracht a chur isteach nuair a bhí tasc le déanamh acu, páirt a ghlacadh i ranganna agus i léachtaí an chúrsa agus iad ag smaoineamh chun tosaigh chomh maith ar phost a bhaint amach sa todhchaí agus ar an teanga a theagasc. Rinne siad iarracht teacht ar an fhreagra iad féin nuair a bhí ceist acu sula ndeachaigh siad i dteagmháil le cairde agus le comhfhoghlaimoirí dá gcuid agus bhí caidreamh ní ba dhlúithe acu le teagascóirí seachas le léachtóirí an chúrsa. Ní bheidh an Ghaeilge sáinnithe san earnáil oibre i gcás fhormhór na mac léinn ach an oiread agus iad ag súil le feabhas a chur ar a gcuid Gaeilge, deiseanna úsáide agus nascanna sóisialta a aimsiú, teaghlach a thógáil trí mheán na teanga agus spás lárnach a thabhairt di ina saol pearsanta féin.

8.2 Impleachtaí an Taighde

Díreofar anois ar impleachtaí an taighde trí chéile trí aird a tharraingt ar na príomh-mholtaí a d'eascair ó thorthaí an staidéir. Baineann na moltaí seo leis an chomhthéacs idirnáisiúnta agus náisiúnta araon agus é mar aidhm acu forbairt a dhéanamh ar an tuiscint theoiriciúil faoi inspreagadh an dara teanga, ar theagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais agus ar struchtúr na gcúrsaí teanga ar an tríú leibhéal.

8.2.1 Ionchur Teoiriciúil

Cuireadh síos go mion i gCaibidil a Ceathair den tráchtas faoin mhodheolaíocht taighde ar chreat teoiriciúil an staidéir agus leas á bhaint as réimsí teoiricí ó inspreagadh an dara teanga agus ó shíceolaíocht na foghlama agus an teagaisc teanga. Bíodh is go ndearnadh na teoiricí struchtúrtha, lena n-áirítear an tsíceolaíocht dhearfach, an cur chuige daonnachaíoch, teoiric na gcóras casta dinimiciúil agus an teoiric shoch-chultúrtha, eolas do dhearadh an taighde d'fhonn aird chuí a tharraingt ar thaithí iomlán an fhoghlaimeora, ba iad na teoiricí anailíseacha ar a bunaíodh anailís na sonraí. Ba é sprioc na dteoiricí anailíseacha seo, lena n-áirítear córas an fhéin inspreagtha T2, coincheap na físe, teoiric na hinfheistíochta agus teoiric an fhéinchinntiúcháin, oiriúnacht teoiricí seanbunaithe an réimse taighde a mheas i dtaca le comhthéacs na dteangacha mionlaithe. Caitheadh solas ar an oiriúnacht sin i dtaca le torthaí an staidéir i bplé an tráchtais ach béim curtha leis ar fhorbairtí atá fós ag teastáil ar na teoiricí.

Bíodh is gur féidir cúiseanna foghlama na mac léinn a rangú thar speictream an inspreagtha ó theoiric an fhéinchinntiúcháin, teastaíonn tuilleadh béime ar aithint agus ar inmheánú na

gcúiseanna sin. Ní hamháin go gcuirfeadh sé seo le cumhacht an inspreagtha ach tharraingeofaí aird fosta ar fheidhm thábhachtach na spreagthóirí éagsúla, an t-inspreagadh inteilgthe ach go háirithe. D'fhéadfaí an fheasacht agus an féinmhachnamh seo a chothú i measc fhochéimithe na Gaeilge trí cheachtanna ina ndírítear ar aistear teanga dá gcuid agus pleananna pearsanta foghlama á gcur le chéile acu. Is ó thaobh an lucht teagaisc a bhfuil tuilleadh machnaimh ag teastáil maidir le teoiric na hinfheistíochta agus gá le haird ar leith a tharraingt ar éagothroime sa chomhthéacs foghlama de réir chúlra teanga agus scoile na mac léinn. Cé go bhfuil an-obair ag dul ar aghaidh faoi láthair leis an deardh uilíoch don fhoghlaím a chur i bhfeidhm i réimse an ardoideachais (Healy et al., 2024), agus é mar aidhm aige an t-oideachas tríú leibhéal a dhéanamh inrochtana do chách, d'fhéadfaí an inrochtaineacht sin a leathnú tuilleadh trí chur chuige atá láidreachtaí-bhunaithe. Is cuid lárnach den oideachas dhearfach an cur chuige frith-easnamhach seo a dhíríonn ar láidreachtaí na bhfoghlaimeoirí, amhail fiosracht, dianseasmhacht agus buíochas (Peterson & Seligman 2004), a chothú chun cur le foghlaim agus le folláine dá gcuid. Bíodh is gur láidreachtaí pearsanta a bhíonn i gceist seachas buanna a bhaineann go sonrach le sealbhú teangacha, ar nós scileanna labhartha nó scríofa, is iad na tréithe seo a bhíonn ag teastáil don phróiseas foghlama teanga. Cuireann an t-oideachas láidreachtaí-bhunaithe go mór le muinín, rannpháirtíocht agus le sástacht an fhoghlaimeora (Louis, 2011; Duan et al., 2014) agus d'fhéadfaí béim a leagan, i gcás fhoghlaím na Gaeilge, ar thréithe pearsanta agus teanga na mac léinn d'fhonn aghaidh a thabhairt ar an éagsúlacht cumais a fhaightear eatarthu ar an tríú leibhéal. Bíodh is gur baineadh leas as an teoiric shoch-chultúrtha mar theoiric structúrtha seachas mar theoiric anailíseach sa staidéar, fuarthas léargas luachmhar sna torthaí ar an ról a bhíonn ag réimse leathan daoine sa phróiseas foghlama teanga agus iad ag feidhmiú mar bhuntáiste nó mar bhac ag brath ar chumas agus ar mheon dá gcuid. Ba léargas iontach ar fheidhmiú an zóin neasfhorbartha a bhí i dteicnicí scaflála an lucht teagaisc fosta lena ndíríodh ar thacaíocht shaindeartha a chur ar fáil do mhic léinn chun cuidiú leo dul chun cinn a dhéanamh. Mar an chéanna leis an teoiric shoch-chultúrtha tugadh tús áite do thionchar na mothúchán, i dtosach báire, i ndearadh seachas in anailís an taighde ar mhaithe leis an spás chuí a thabhairt do rannpháirtithe an staidéir chun cur síos a dhéanamh ar a gcuid mothúchán féin. De bharr chumhacht agus mhinicíocht na mothúchán sin, áfach, bhí gá le mionchur síos ar impleachtaí dá gcuid i bplé an tráchtais agus rialú mothúchánach agus straitéisí eile á moladh chun smacht a fháil orthu. In ainneoin go mbíonn sé níos éasca cur le taitneamh teanga na bhfoghlaimeoirí seachas buairt dá gcuid a laghdú, ní féidir neamhaird a dhéanamh de thionchar na buartha sin go háirithe i dtaca leis an toilteanas chumarsáide a bhí mar phríomhthoradh sa taighde. Bíodh is gur éirigh le han-chuid fochéimithe teacht ar

dheiseanna cumarsáide ar líne, a bhuí le feiceálacht na teanga ar na meáin shóisialta, bhí difríocht fhollasach le haimsiú fòs i muinín agus in inspreagadh na ndaoine a raibh a bpobal teanga féin aimsithe acu.

Is í an t-aon teoiric anailíseach nach ndearnadh plé uirthi go dtí seo i gconclúid an tráchtas ná córas an fhéin inspreagtha T2 agus féineacha éagsúla an chórais ag teacht chun cinn i dtuairiscí an lucht foghlama agus teagaisc araon. Bíodh is gur moladh sa phlé tascanna atá dírithe ar spriocanna na bhféineacha seo a chur i bhfeidhm sa chomhthéacs foghlama chun leas ceart a bhaint as inspreagadh an chórais, is moladh teoiriciúil a bhaineann go príomha lena úsáid sa taighde trí chéile. Mar chuid den phlé i gCaibidil a Trí den tráchtas faoin léirmheas litríochta leagadh béim ar rath na teoirice seo. Ó cruthaíodh í tá an-fhorbairt déanta ar dhá chuid den chóras, is iad sin an féin idéalach T2 agus an féin ba chóir T2 (Boo, et al., 2015). Ní thugtar an aird chéanna sa taighde, áfach, ar an tríú cuid den chóras, is é sin an taithí foghlama T2, agus is deacair, dá bharr, sainmhíniú beacht a thabhairt uirthi. Mar gheall ar easnamh na forbartha a mbaineann léi, foilsíodh eagrán speisialta den iris dar teideal ‘Studies in Second Language Learning and Teaching’ sa bhliain 2019 a bhí dírithe go sonrach ar an taithí foghlama T2. Cé gur minic a bhaintear úsáid as an choincheap áirithe seo mar léiriú ar ghnéithe den chomhthéacs foghlama ina bhfuil an foghlaimeoir lonnaithe, áitítear san eagrán seo gur cheart leathnú a dhéanamh ar an tuiscint éadomhain sin. Mar a léirítear sa tsainmhíniú thíos, déantar forbairt ar an taithí foghlama T2 chun eispéiris reatha an fhoghlaimeora ó thaobh fhoghlaime agus úsáid na teanga de, chomh maith leis na cinn a bhí acu cheana, laistigh agus lasmuigh den tseomra ranga a chur san áireamh.

The L2 Learning Experience is the perception of internal cognitive and emotional processes, as well as external stimuli and circumstances that the learner experiences during the course of learning a foreign language in and outside the classroom; it is shaped and determined by attributions stemming from past L2 learning and L2 use experiences that continually evolve after the actual language learning and language use has taken place

(Csizér & Kálmán, 2019: 16).

Is léir na cosúlachtaí idir scóip leathan an tsainmhínithe thuas agus bunús an fhéin fhréamhaithe a oireann go maith do theangacha oidhreacht, amhail an Ghaeilge, a bhfuil stair phearsanta agus choiteann ag baint leo. Ní mór aird chuí a thabhairt fosta in aon staidéar ar inspreagadh an dara teanga don taithí foghlama a tharlaíonn lasmuigh den chomhthéacs foghlama go háirithe agus é mar bhunspríoc na foghlama úsáid na teanga a spreagadh lasmuigh den chomhthéacs áirithe sin (ibid.). Bíodh is nár baineadh úsáid sa staidéar seo as

an mhodh taighde ar a dtugtar an t-agallamh faoin stair foghlama teanga a bhí in úsáid ag Hiver et al. (2019) leis an taithí foghlama teanga a mhapáil, ba iad na tréimhsí céanna a tháinig chun cinn amhail tús na foghlama, spreagadh a chur le spéis san fhoghlaim, dúshlán agus sárú an dúshláin sin, agus naisc a chruthú le daoine eile. Is mar gheall ar shuibhreas, éagsúlacht agus fad na scéalta foghlama Gaeilge a bailíodh ón lucht foghlama agus teagaisc araon a mholtar gur cheart tosaíocht a thabhairt don taithí foghlama T2 in aon phlé faoi cheist an inspreagtha. Is tábhachtaí fós an tosaíocht seo nuair is teanga oidhreacht atá i gceist agus foghlaim an duine bainteach, dá bharr, le “...historical knowledge, connection to one’s ancestors, identity, attachment, demographic trends, hopes for the future of the language and its meaning to future speakers” (MacIntyre et al., 2017: 513).

8.2.2 An Cleachtas Teagaisc

Ba léiriú luachmhar a bhí i gcur chuige an lucht teagaisc, agus i dtagairtí an lucht foghlama don chur chuige sin, ar an dea-chleachtas teagaisc ó thaobh mhúineadh na Gaeilge. In ainneoin fhlúirse na dtagairtí don dea-chleachtas teagaisc ag leibhéal na scoile, i bhfoirm teicnící amhail úsáid shóisialta na Gaeilge, atmaisféar suaimhneach an tseomra ranga, foghlaim spráúil na teanga agus spéiseanna na ndaltaí a aithint, is ar theagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal a ndíreofar air go príomha sa chaibidil seo. Is spéisiúil gurbh iad na teicnící céanna ar bhain na fochéimithe taitneamh astu ag leibhéal na hollscoile fosta agus iad ag teacht chomh maith leis na dea-chuimhní scoile a ndearnadh tagairt dóibh in Dunne agus Ní Aogáin (2024). Is iad príomhfhoinsí na ndteicnící seo, áfach, ná agallaimh an lucht teagaisc agus iad ag labhairt faoi na modhanna éagsúla a bhíonn in úsáid acu chun freastal ar chumas, ar mheon agus ar inspreagadh na bhfochéimithe. I measc na modhanna seo bhí ábhar tacaíochta a chur ar fáil, páirt ghníomhach a thabhairt do na mic léinn sa phróiseas foghlama, straitéisí leis an ábhar a éacsú ar nós úsáid an Bhéarla nó luas cainte a mhoilliú, an obair ghrúpa a chur ar bun agus feachtas na bhfochéimithe a mhéadú faoi bhuntáistí na modúl agus faoi dhul chun cinn dá gcuid.

Bíodh is go raibh modúl ar leith i bhfeidhm ar chéimeanna áirithe faoi chúrsaí gairme agus é mar aidhm an mhodúil sin deiseanna fostaíochta a chur ar a súile do na mic léinn, ba faoin lucht teagaisc féin a tháinig an fhreagracht sin i gcás céimeanna eile. Is mar an chéanna a ndearnadh forbairt ar thuiscint na mac léinn ar an phróiseas foghlama teanga agus ar chóras na hollscoile trí chéile leis an lucht teagaisc ag déanamh mionchur síos ar na gnéithe seo sna ranganna agus sna léachtaí teanga. Cé gur minic, áfach, a bhíonn modúl idirthréimhse (Langan, 2018) nó ionad scríbhneoireachta (Ní Uigín, 2013) ar fáil in an-chuid institiúidí

chun cuidiú leis na mic léinn dul i dtaithí ar chóras an ardoideachais agus ar an smaointeoireacht chriticiúil, ní hamhaidh an scéil i gcás an phróisis foghlama teanga. Bíodh is go gcuirfeadh modúl faoin phróiseas sealbhaithe teanga go mór le feasacht na mac léinn faoi na céimeanna le teanga a shealbhú (Ó Laoire, 2009), ní raibh tagairt ar bith do mhodúl den chineál sin i dtuariscí an lucht foghlama ná teagaisc araon. Is fíor go soláthraítear ranganna faoin oideolaíocht teanga ar chéimeanna san oideachas ach de bharr easpa feasachta na bhfochéimithe faoin oideolaíocht chéanna, tá gá leis an oiliúint seo a leathnú amach chuig na céimeanna teanga chomh maith. Ní mór aitheantas a thabhairt d'iarrachtaí na n-oideoirí aonair leis an chur amach seo a mhúscailt ina gcuid foghlaimeoirí féin trí chomhráite oscailte a stiúradh faoin phróiseas foghlama teanga ach d'fhéadfaí na hiarrachtaí sin a threisiú ar bhonn institiúideach fós trí spás ceart a thabhairt dóibh i gcuraclam an chúrsa. Ní mór rathúlacht na n-iarrachtaí sin a cheistiú fosta nuair a smaoinítear ar an deacracht a bhaineann le mic léinn a spreagadh chun tabhairt faoi ábhar nach bhfuil marcanna ag gabháil leis, deacracht a d'fhéadfaí a shárú trí mhodúl creidiúnaithe ar an phróiseas sealbhaithe teanga. Is ar an mhodúl seo a d'fhéadfaí béim a leagan ar cheist an inspreagtha fosta agus na mic léinn ag obair ar phleananna foghlama a chur le chéile bunaithe ar spriocanna teanga dá gcuid.

Bhain an deacracht chéanna i dtaca le bronnadh na marcanna agus meon straitéiseach na bhfochéimithe le gníomhaíochtaí seach-churaclaim fosta ar nós imeachtaí teanga agus obair na gcumann Gaelach. Is ag na himeachtaí seo a ndéanann mic léinn forbairt ar a scileanna teanga agus ar a bhféiniúlacht phearsanta féin ach cuirtear bac ar an fhorbairt sin nuair nach bhfuil an t-am ná an spéis acu chun freastal orthu. Cuirtear leis an bhac seo an-bhéim ar an úsáid teanga laistigh den chomhthéacs foghlama agus leas forleathan á bhaint ag an lucht teagaisc as an obair ghrúpa chun an úsáid sin a threisiú. Is spás sábhailte a bhíonn i gceist leis na grúpaí beaga seo agus suaimhneas na mac léinn iontu ag cur leis an fhonn a bhíonn orthu chun an Ghaeilge a labhairt (Ní Uigín, 2019). Bíodh is go gcuireann na himeachtaí den chineál seo le cleachtadh teanga na mac léinn, go háirithe nuair a bhíonn réamhábhar ag gabháil leo, ní mór iad a spreagadh fosta chun a bheith ag labhairt go nádúrtha as a stuaim féin (ibid.). Is iad na scileanna labhartha seo, agus an mhuinín a dtagann leo, a ndéantar forbairt orthu trí úsáid rialta a bhaint as an teanga lasmuigh den chomhthéacs foghlama. Cé gur féidir leis an lucht teagaisc droichead a chruthú idir lucht foghlama dá gcuid agus pobal na Gaeilge trí sholas a chaitheamh ar fhéidearthachtaí úsáide teanga sa tseomra ranga, níl aon chinnteacht ann go mbainfeadh na fochéimithe leas astu. Mar an chéanna le cur amach

na mac léinn ar an phróiseas foghlama teanga, bheadh i bhfad níos mó tionchair ag na féidearthachtaí úsáide seo nuair is cuid lárnach den chúrsa Gaeilge iad.

Bíodh is go mbíonn ar mhic léinn a ghlacann páirt san fhoghlaím phobail-bhunaithe seirbhís nó tacaíocht a chur ar fáil agus iad ag obair go dlúth le heagraíocht ar leith (Bedri et al., 2017), d'fhéadfaí leagan den fhoghlaím seo a chur i bhfeidhm fós ar na cúrsaí Gaeilge. Is iad príomhbhuntaistí na foghlama den chineál seo ná go dtugtar deis do mhic léinn ábhar an chúrsa a chur in úsáid sa fíorshaol (Shah et al., 2023) agus forbairt a dhéanamh, ag an am chéanna, ar scileanna idirphearsanta, ceannaireachta agus proifisiúnta in éineacht le muinín agus le féinfheasacht dá gcuid (Carlisle et al., 2017). Cé gur féidir iarradh ar fhochéimithe imeacht teanga a eagrú don phobal atá timpeall orthu, bíodh sé sin laistigh nó lasmuigh de phobal na hollscoile, bheadh an fhéidearthacht ann fosta chun ról an rannpháirtí a thabhairt dóibh agus iad díreach ag freastal ar imeachtaí teanga atá ar fáil cheana féin. D'fhéadfaí grúpaí beaga a shocrú chun cur le suaimhneas na mac léinn agus iad ag dul chuig imeachtaí teanga i gcuideachta a chéile agus taifead a dhéanamh ar a n-eispéireas féin i ndialann mhachnamhach. Ní hamháin go bhfeidhmeodh an dialann sin mar mhodh measúnaithe ach thabharfadh sí deis do na fochéimithe chun machnamh a dhéanamh ar mheon agus ar mhothúcháin dá gcuid roimh an imeacht agus ina dhiaidh. Is é sprioc na gníomhaíochta seo ná go bhfaigheadh na mic léinn taithí dhearfach ag imeacht teanga áitiúil agus go mbeadh siad níos toillteanaí agus níos spreagtha, dá réir, chun dul chuig cinn eile sa todhchaí. In éineacht leis an phobal teanga a thabhairt isteach ar na cúrsaí Gaeilge ag leibhéal na hollscoile trí imeachtaí áitiúla a dhéanamh mar dhlúthchuid an churaclaim, ní mór tús áite a thabhairt do shaol na mac léinn ar na cúrsaí céanna. Agus é mar dheacracht ag cuid de na mic léinn ceangal a chothú idir úsáid na Gaeilge agus a saol pearsanta féin, ba cheart béim a chaitheamh ar thopaicí agus ar réimsí cainte atá ábhartha dóibh seachas ar an bhréagchumarsáid (Ní Uigín, 2021).

8.2.3 An Gort Teanga

Faightear léargas i dtuairiscí an lucht foghlama agus teagaisc ar stádas na Gaeilge i réimse an ardoideachais, ar líon na n-áiseanna teanga a chuirtear ar fáil do na mic léinn agus ar réimse na bhfreagrachtaí a bhíonn le comhlíonadh ag na hoideoirí iad féin. I measc na n-áiseanna sin bhí seomraí Gaeilge, scéimeanna cónaithe agus imeachtaí teanga a chuireann le heispéireas na mac léinn agus a chothaíonn pobal láidir i measc fhoghlaimeoirí na hollscoile go léir. Anuas ar na háiseanna sin, rinneadh tagairt do ranganna breise agus acmhainní eile a chuirtear ar fáil do na mic léinn ar fad go háirithe iad siúd a bhíonn ag

streachailt leis an chéim. Ó thaobh fhreagrachtaí an lucht teagaisc de, cuireadh béim ar an iliomad ról a bhíonn idir lámha acu in éineacht le líon na ndualgas a chuireann bac, in amanna, ar chomhlíonadh na ról sin. B'fhoinsé sásaimh don lucht teagaisc an caidreamh a bhí cruthaithe acu lena gcuid foghlaimeoirí go háirithe nuair is féidir tionchar an chaidrimh sin ar fhoghlaím agus ar fhorbairt dá gcuid a aithint. Bíodh is gur bhain siad go léir an-sult as dul chun cinn na mac léinn a fheiceáil, ghoill sé go mór orthu nuair nach raibh siad in ann cuidiú a chur ar fáil dóibh i dtaca le rudaí nach mbaineann go díreach le teagasc na Gaeilge, go háirithe agus tuiscint mhaith acu ar dheacrachtaí na mac léinn ó thaobh cúrsaí inní, tithíochta agus airgid de. Is iad cuid de na deacrachtaí céanna, anuas ar an easpa am saor a bhíonn ag daoine na laethanta seo, a imríonn drochthionchar ar an mheon agus ar an fhuinneamh atá againn trí chéile leis an Ghaeilge a shealbhú agus a chur chun cinn (Ó Ceallaigh, 2024).

Aithnítear gur próiseas mothúcháinach a bhíonn i gceist le teanga a fhoghlaím agus is léir ó shonraí an taighde an tionchar láidir a bhíonn ag mothúcháin na mac léinn ar thaithí dá gcuid. Cé go mbíonn tionchar maith ag mothúcháin dhearfacha amhail bród, áthas agus muinín ar fhoghlaím na mac léinn, is iad na cinn dhiúltacha ar nós buartha, eagla agus laghmhisnigh a chuireann srian leis an pháirt a ghlacann siad inti. Ní bhíonn sé éacsá i gcónaí smacht a fháil ar na mothúcháin thromchúiseacha sin in ainneoin an spáis lárnaí a thugtar dóibh i gcur chuige an lucht teagaisc. Tá méadú as cuimse i ndiaidh teacht ar inní an lucht foghlama trí chéile (Mahon et al., 2022), go háirithe ó tharla paindéim an choróinvíris (Mothersill et al., 2024), agus is minic nach mbíonn an t-am ná an oiliúint chuí ag oideoirí chun aghaidh a thabhairt uirthi sa chomhthéacs foghlama. Bíodh is go mbíonn sé i bhfad níos fiúntaí aird a tharraingt ar thaitneamh teanga na mac léinn sa tseomra ranga toisc go mbíonn sé níos éacsá tionchar a imirt ar an mhothúchán áirithe sin, ní hionann é sin is a rá nár cheart aghaidh a thabhairt ar bhuairt na bhfoghlaimeoirí ag an am chéanna. Cé go bhfuil an fhéidearthacht ann chun béim a leagan ar an éirim mhothúcháinach sna ranganna teanga ionas gur féidir leis na mic léinn dul i ngleic le mothúcháin dhiúltacha dá gcuid, de bharr líon na n-ábhar a bhíonn le clúdach sna ranganna sin in éineacht leis na freagrachtaí eile a thagann faoi chúram an lucht teagaisc, tá seans ann nach mbeadh an tsolúbthacht ann chun glacadh leis an dualgas bhreise seo.

De bharr an bhrú a bhíonn ar an lucht teagaisc cheana féin agus mhéid na buartha a fheictear i measc na mac léinn, tá spás ann chun comhairleoir teanga a fhostú ar na céimeanna Gaeilge. Bíonn ról ar leith ag comhairleoirí teanga sa phróiseas sealbhaithe teanga chun cuidiú le

foghlaimeoirí spriocanna a shocrú, acmhainní a aimsiú, straitéisí a roghnú agus a gcuid torthaí foghlama a mheas (Ní Loingsigh & Mozzon-McPherson, 2020). Cuirtear béim sa chomhairleoireacht den chineál seo ar an fhoghlaím bhunathraitheach a chur ar bun trí aird a tharraingt ar riachtanais dhifriúla na bhfoghlaimeoirí agus trí chaidreamh a chothú eatarthu chun cuidiú leo na réamhdhearthaí atá acu fúthu féin mar chainteoirí teanga a athchruthú (Ní Loingsigh, 2023). Faightear léargas iontach sa taighde dhochtúireachta a rinne Ní Loingsigh (2015) ar an ábhar ar thairbhe na comhairleoireachta, i bhfoirm seisiún grúpa, tréimhse tumthaí, ciorcal comhrá agus fóraim ar líne, chun buairt teanga na bhfoghlaimeoirí a athrú chuig fuinneamh gníomhach agus iad ag glacadh freagracht as cur chun cinn na Gaeilge. Is iad na gníomhaíochtaí den chineál seo a d'fhéadfadh comhairleoir teanga ar na céimeanna Gaeilge a eagrú, duine ar dhuine nó i ngrúpaí beaga, chun cuidiú le fochéimithe aghaidh a thabhairt ar mhothúcháin agus ar dhearthaí dochracha dá gcuid go háirithe i dtaca leis an deighilt láidir a fhaightear ar an chúrsa idir cainteoirí dúchais agus cainteoirí T2 in éineacht le lucht na Gaelscolaíochta agus mic léinn a thagann ó scoileanna T2. Chruthódh spás sábhailte ar an chéim ina bhféadfadh siad dul i ngleic le taobh mothúcháin na foghlama, machnamh a dhéanamh ar spriocanna pearsanta dá gcuid agus freagracht a ghlacadh, dá bharr, as a gcuid foghlama féin. Tá cúrsa páirtaimseartha faoin chóitseáil teanga ar fáil faoi láthair in Ollscoil Luimnigh ina ndírítear go sonrach ar an chomhairleoireacht den chineál seo⁵⁶. Is é an cúrsa seo a bhféadfaí leas a bhaint as chun oiliúint a chur ar chomhairleoir teanga le bheith ag feidhmiú ar na cúrsaí Gaeilge ar an tríú leibhéal nó fiú chun oiliúint a chur ar an lucht teagaisc atá ag obair ar na cúrsaí sin cheana féin. D'fhéadfaí seisiúin ghrúpa nó aonair a réachtáil taobh le modúl faoin phróiseas foghlama teanga agus an deis a thabhairt d'fhochéimithe chun plé a dhéanamh ar na deacrachtaí a mbuaileann siad leo agus iad ag déanamh staidéar ar an Ghaeilge ag leibhéal na hollscoile. Díreach mar a rinneadh sa taighde dhochtúireachta a ndearnadh trácht air thuas, d'fhéadfaí seisiún ar leith a eagrú bunaithe ar ghnéithe éagsúla den chúrsa a chuireann inni ar an lucht foghlama amhail tréimhse a chaitheamh i gceantar Gaeltachta, cur i láthair a thabhairt os comhair an ranga nó, má chuirtear iad i bhfeidhm mar dhlúthchuid den chúrsa, freastal ar imeacht teanga. Ní hamháin go dtabharfadh na seisiúin seo an deis do mhic léinn a gcuid mothúcháin a phróiseáil agus na straitéisí cuí a chur in iúl agus chuirfeadh sé deacrachtaí na mac léinn eile ar a súile dóibh ionas go mbeadh siad in ann tairbhe a bhaint as an fheasacht chaidrimh (Taylor, 2000) a spreagann an chomhairleoireacht teanga i measc grúpa. Is tábhachtaí fós an fheasacht seo nuair a smaoinítear ar láidreacht na mothúcháin nuair is teanga oidhreacht a

⁵⁶ Scríobhadh alt ar Tuairisc.ie le déanaí faoi aidhmeanna agus struchtúr an chúrsa seo a bhféadfaí teacht air ag an nasc seo a leanas: <https://tuairisc.ie/suil-ann-go-gcabhroidh-coitsealaithe-teanga-le-daoin-a-mbionn-imni-orthu-gaeilge-a-labhairt/>

bhíonn á sealbhú (Walsh, 2019) agus ar an tionchar a imríonn coincheap an chainteora dhúchais ó thaobh fhoghlaím na Gaeilge de fós (Ní Loingsigh & Mozzon-McPherson, 2020).

8.3 Sriantha an Taighde

Ba cheart sriantha féideartha an tráchtais a chur san áireamh agus léirmhíniú á dhéanamh ar shonraí an taighde i gcomhthéacs an lae inniu. In ainneoin iarrachtaí fòinteacha na n-institiúidí tríú leibhéal leis an taighdeoir a chur i dteagmháil le fochéimithe Gaeilge dá gcuid, ba é ceann de na deacrachtaí ba mhó a bhain leis an tioncscadal ná mic léinn a spreagadh chun páirt a ghlacadh ann. Pléadh an deacracht seo go mion i gCaibidil a Ceathair faoin mhodheolaíocht taighde agus aitheantas á thabhairt do laige na straitéise samplála ar baineadh leas aisti. Aithnítear nuair is straitéis neamhdhóchúlachta atá i gceist agus úsáid á baint as an áis-shampláil go bhféadfaí teacht ar shampla atá aonchineálach nó claonta ar go leor bealaí éagsúla. Cé gur cuireadh an straitéis áirithe seo i bhfeidhm mar iarracht deacrachtaí earcaíochta an taighde a sháru, ní mór laigí na straitéise céanna a chur san áireamh agus sonraí an taighde á meas. Mar a luadh cheana féin i gCaibidil a Ceathair den tráchtas, d'fhéadfadh rannpháirtithe an staidéir páirt a ghlacadh ann mar gheall ar na tuairimí dearfacha nó diúltacha atá acu faoin ábhar taighde agus an pháirt ag feidhmiú mar dheis dóibh, dá bharr, leis na tuairimí sin a scaipeadh. Is mar gheall ar na haidhmeanna féideartha seo ar breathnaíodh ar dhearcchaí na rannpháirtithe mar thuairimí suibíachtúla dá gcuid ach meas á thabhairt dóibh ag an am chéanna mar léargais ar fhoghlaím na Gaeilge ar an tríú leibhéal. Ba cheart béim a leagan chomh maith ar na cúiseanna féideartha nach raibh fochéimithe eile ag iarraidh a bheith páirteach sa taighde amhail brú na hoibre, deacracht na céime dóibh nó míshoiléireacht faoi aidhmeanna an tionscadail. Ní hamháin sin ach d'fhéadfadh tuairimí pearsanta an taighdeora féin tionchar a imirt ar na léargais sin, rud a chaitheann an-bhéim ar thuiscint an taighdeora fúthu féin agus faoin phróiseas taighde trí chéile. Bíodh is gur tugadh spás don tionchar seo, de bharr fhealsúnachtaí an taighde, in anailís na sonraí, coinníodh srian air fosta trí thús áite a thabhairt do thaithí na rannpháirtithe, tras-scríbhinní na n-agallamh a sheiceáil leo agus torthaí an staidéir a fhréamhú go dlúth i litríocht an ghoirt. Aithnítear fosta go bhfuil baol ar leith ag baint le forbairt a dhéanamh ar thuairimí an lucht foghlama trí thaithí an lucht teagaisc toisc, mar a léiríodh i gCaibidil a Seacht faoi phlé an tráchtais, nach mbíonn taithí an dá ghrúpa de shíor ag teacht lena chéile. Mar a míníodh i gCaibidil a Ceathair faoi mhodheolaíocht an taighde, áfach, níor glacadh le ceachtar acu mar bhun agus barr an scéil ach dearcchaí agus eispéiris an dá ghrúpa ag cur leis an phictiúr níos leithne de cheist na Gaeilge i réimse an ardoideachais.

Bhí sé mar aidhm an tionscadail seo ón tús tuiscint a fháil ar fhoghlaím agus ar theagasc na Gaeilge sna hinsititiúidí tríú leibhéal timpeall na tíre. Cé nár éirigh leis an taighdeoir rannpháirtithe a earcú ó na hinsititiúidí sin go léir, ba é móramh acu a bhí páirteach sa tionscadal. Tháinig na fochéimithe a ghlac páirt i gcéimeanna cáilíochtúla an staidéir ó naoi ollscoil éagsúla agus ní raibh ach ceann amháin de na hollscoileanna sin nach ndearnadh ionadaíocht di in agallaimh na mac léinn. Ó thaobh an lucht teagaisc de, bhí rannpháirtithe an taighde ag obair, ag am an staidéir, i seacht n-ollscoil dhifriúla, trí ollscoil a bhí fágtha as an áireamh a bhí páirteach sa chéad chéim den taighde agus ceann nua nár ghlac fochéimithe dá gcuid páirt ann. Cé nár chuir foghlaimeoirí in dhá ollscoil a bhí páirteach i gcéimeanna eile an taighde freagra ar an cheistneoir iar-staidéir, ghlac foghlaimeoirí ó ollscoil nua eile páirt ann. Ba 11 ollscoil ar an iomlán, as 16 gceann ina bhfuil an Ghaeilge ar fáil mar ábhar céime faoi láthair, a bhí páirteach i gcéimeanna éagsúla an staidéir, líon a thugann léargas leathan ar an taithí foghlama Gaeilge timpeall na tíre. Bíodh is nach rabhthas in ann comparáid chórasach a dhéanamh ar struchtúr na n-institiúidí éagsúla, mar gheall ar líon difriúil na rannpháirtithe ar tháinig astu, tháinig roinnt difríochtaí agus cosúlachtaí chun cinn i dtaca le háiseanna agus le himeachtaí teanga, roghanna ábhar na céime agus cur chuige teagaisc. Ó thaobh chúrsaí Gaeilge na mac léinn, bhí fochéimithe an staidéir i mbun roinnt céimeanna éagsúla amhail Baitsiléir Ealaíon, Baitsiléir Ealaíon speisialaithe agus Baitsiléir san Oideachas ag leibhéal na bunscoile agus na hiar-bhunscoile. Bíodh is gur chuir líon éagothrom na mac léinn a raibh na cúrsaí éagsúla seo idir lámha acu agus a bhí páirteach sa taighde bac ar an chomparáid chórasach a d'fhéadfaí a dhéanamh ar thaithí dá gcuid, ba spéisiúil na difríochtaí orgánacha a tháinig chun cinn fós go háirithe i dtaca le freagraí an cheistneora. Ba é an difríocht ba mhó a tháinig chun cinn, áfach, ná an tionchar a imríonn teagmháil teanga na mac léinn ar a dtaithí foghlama féin bíodh sé sin de bharr úsáid na Gaeilge sa bhaile, pháirt an fhoghlaimeora sa phobal teanga nó cúlra scoile dá gcuid. Ba mhór an difear a rinne na gnéithe éagsúla seo do mheon agus do mhuinín na mac léinn in éineacht leis na pleananna teanga a bhí leagtha síos acu don todhchaí. Anuas air sin, ba luachmhar an léargas a cuireadh ar fáil ó thaobh an tionchair a imríonn cúlra scoile na bhfochéimithe ar thaithí ollscoile dá gcuid in éineacht le ról na Gaeilge ina saol féin. Bíodh is nár bailíodh sonraí i dtaca le cás na Gaeilge ó gach uile institiúid sa tír, d'fhéadfaí a shamhlú, ag brath ar shonraí an taighde, gurb é an éagsúlacht seo a fhaightear sna hinsititiúidí sin ar fad.

8.4 Moltaí do Thaighde Eile

Cé gur caitheadh solas leathan sa taighde seo ar fhoghlaím agus ar theagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais sa tír, in éineacht le stádas na teanga sa réimse sin, tá go leor ábhar eile a tháinig chun cinn sa staidéar a bhfuil taighde ag teastáil orthu fós. Baineadh úsáid as coincheap na físe mar theoiric anailíseach sa staidéar agus is mar gheall ar shaibhreas agus ar chastacht na sonraí ar eascair as go bhfuil an fhéidearthacht ann tabhairt faoi mhioniniúchadh ar fhís phearsanta na mac léinn agus ar chumhacht na físe sin. Tagann an moladh seo leis an taighde atá déanta ar dhianchonnairí féideartha an inspreagtha⁵⁷ i measc foghlaimeoirí atá ag tabhairt faoi chéim san oideachas trí mheán na Gaeilge ina leagtar béim ar an ghá le múnlaí inspreagtha a chur i bhfeidhm sa chóras oideachais (Ní Dhonnchadha et al., 2024). Baintear úsáid fhorleathan as coincheap na físe mar straitéis inspreagtha i neart réimsí éagsúla (Dörnyei, 2020) agus ó thaobh an tsealbhaithe teanga de, díríonn sí ar íomhá an fhoghlaimeora díobh féin mar chainteoir cumasach. Foilsíodh roinnt treoirlínte faoi chur i bhfeidhm na straitéise sa tseomra ranga (Dörnyei & Kubanyiova, 2014) agus rinneadh roinnt tástálacha orthu ag leibhéal na hollscoile (Magid & Chan, 2012; MacKay, 2014; 2019). D'fhéadfaí leas a bhaint as moltaí na staidéar seo chun idirghabháil físe a chruthú d'fhoghlaím na Gaeilge ina mbeidh deis ag na rannpháirtithe spriocanna teanga, plean gníomhartha agus straitéisí in aghaidh dúshlán a chur le chéile. Dhéanfaí tionchar na traenála a mheas trí cheistneoir faoi fhéineacha teanga a scaipeadh roimh an oiliúint agus ina diaidh nó trí dhialanna taighde agus agallaimh. D'fhéadfaí an oiliúint a chur ar mhic léinn ollscoile i gcúrsaí agus / nó in ollscoileanna difriúla agus, dá ndéanfaí é i measc ábhar oide, tuairimí na rannpháirtithe a mheas faoi oiriúnacht na straitéise dá gcleachtas teagaisc féin. Bheadh an spás ann, in aon mhodúl céime faoin phróiseas sealbhaithe teanga, oiliúint den chineál seo a chur i bhfeidhm mar iarracht cur le feachtas na mac léinn faoina n-inspreagadh féin agus inbhuanaitheacht an inspreagtha sin a threisiú tuilleadh.

De bharr líon na mac léinn a ghlac páirt sa staidéar seo a bhí ag iarraidh dul i dtreo na múinteoireachta, líon a thagann le taithí an lucht teagaisc chomh maith, tá gá le tuilleadh taighde ar ról na Gaeilge i bhféiniúlacht an mhúinteora scoile. Aithnítear an tábhacht a bhaineann le ceist na féiniúlachta i dtaca le hoiliúint agus le cleachtas múinteoirí dara teanga (Barkhuizen, 2016) le roinnt blianta anuas agus ní mór spás lárnach a thabhairt do chruthú na féiniúlachta sin sna cúrsaí oiliúna. Léiríodh sa taighde seo gur minic a bhí grá na mac léinn don Ghaeilge agus pleananna múinteoireachta dá gcuid fite fuaite lena chéile agus é mar aidhm ag formhór acu an grá sin a chur ar aghaidh chuig an chéad ghlúin eile. Bíodh is

⁵⁷ Directed motivational currents

go raibh pleananna láidre acu ó thaobh theagasc na Gaeilge laistigh de chomhthéacs na scoile, ní i gcónaí go raibh sé mar aidhm acu an teanga a labhairt lasmuigh den tsaol phroifisiúnta. Ní mór a aithint, áfach, gur thuig siad fós an tairbhe a dhéanadh an úsáid sin dá ngairm. D'fhéadfaí breathnú ar na rannpháirtithe sin mar nuachaintoirí féideartha mar gheall ar an úsáid neamhghníomhach a bhaineann siad as an teanga (Walsh & O'Rourke, 2020) agus tá gá, mar sin, le tuiscint a fháil ar na gnéithe a chuireann bac ar a n-úsáid teanga agus conas is féidir tacú leis in oideachas múinteoirí. D'fhéadfaí ceistneoir cainníochtúil a scaipeadh ar ábhair oide, múinteoirí nuacháilithe nó daoine atá ag obair ar feadh na mblianta i gcomhair léargas a fháil ar ról reatha na Gaeilge ina gcuid saolta féin. Dhéanfaí leathnú ar thorthaí an cheistneora trí agallaimh nó trí ghrúpaí fócais agus béim á cur ar riachtanais na múinteoirí d'fhonn úsáid níos leithne a bhaint as an teanga. Chuirfeadh an taighde seo ar ról na Gaeilge i saol an mhúinteora go mór le taighde eile atá déanta cheana féin ar fheasacht, cumas, traenáil agus dearchaí na ndaoine sin (Ó Murchadha & Flynn, 2018; Ní Chathasaigh & Ó Ceallaigh, 2021; Ní Dhiorbháin & Ó Duibhir, 2021).

Tháinig léargas luachmhar chun cinn sa taighde seo ar an dea-chleachtas teagaisc i bhfoirm líon na straitéisí ar bhain an lucht teagaisc úsáid astu chun freastal ar riachtanais a gcuid foghlaimeoirí. I measc na riachtanas seo bhí imní agus éagsúlacht cumais na mac léinn, tuiscint dá gcuid faoi chomhthéacs na Gaeilge agus faoin phróiseas foghlama teanga in éineacht leis an chur amach a bhí acu ar a ndul chun cinn féin. De bharr líon na n-institiúidí tríú leibhéal a bhíonn ag brath ar oibrithe páirtaimseartha teagaisc (Ó Laoire, 2003; Ní Fhrighil & Nic Eoin, 2009) nó ina bhfuil fostú na n-oibrithe sin teoranta ag coinníollacha conartha ar leith, coinníollacha atá i gceist timpeall an domhain (Solomon & Du Plessis, 2023), tá gá leis an dea-chleachtas seo a roinnt ar bhonn idirinstiúideach. Tá an-obair go deo ar siúl ag leithéidí Vifax, Cúla 4 agus Snas TV, a ndearnadh tagairt dóibh in agallaimh an lucht teagaisc, chun acmhainní agus áiseanna teagaisc a chruthú agus tá cúrsa páirtaimseartha ar fáil anois in Lárionad na Gaeilge in Ollscoil Mhá Nuad a dhíríonn go sonrach ar mhúineadh na Gaeilge d'fhoghlaimeoirí fásta. Tá gá le cúrsa den chineál seo i gcás mhúineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal i bhfoirm cáilíochta a bheadh aitheanta ag na hinstiúidí ar fad. D'fhéadfaí dea-shampla an chúrsa thuas a leanúint d'fhonn an ceann nua seo a fhorbairt agus leas a bhaint fosta as straitéisí an lucht teagaisc a ndearnadh trácht orthu sa tráchtas seo. Dhéanfaí líon na straitéisí sin a fhorbairt trí theagmháil a dhéanamh le teagascóirí agus le léachtóirí a bhíonn ag teagasc na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile in institiúidí éagsúla na tíre. Chuirfí béim leis an obair seo fosta ar chultúr comhoibrithe idir na hinstiúidí sin go léir, a bhí á éileamh ag imeachtaí agus i dtuairiscí faoin ábhar (Mac

Mathúna, 2003), a chur ar bun trí bhunachar teicnící teagaisc atá dírithe ar mhúineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal a roinnt go hoscailte.

8.5 Conclúid

Tugadh faoi bhailiúchán scéalta ó fhochéimithe agus ó oideoirí araon a bhíonn ag staidéar agus ag teagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais sa taighde seo agus na scéalta sin ag feidhmiú mar léargais ar chás na teanga sa chomhthéacs áirithe sin agus sa chóras oideachais trí chéile. Is i bhfoirm scéalta foghlama teanga, agallamh leath-struchtúrtha agus ceistneora iar-staidéir ar bailíodh na tuairisicí sin agus leas á bhaint as an anailís théamach agus as meascán de thástálacha tuairisciúla agus infheireacha chun anailís a dhéanamh orthu. Thángthas ar rannpháirtithe an staidéir trí straitéis na háis-samplála agus teagmháil á déanamh le hinstitiúidí tríú leibhéal sa tír. Tháinig neart téamaí saibhre chun cinn san anailís amhail tionchar na taithí scoile, cúiseanna foghlama na mac léinn, ábharthacht agus deacrachtaí na céime, an teagmháil a bhíonn acu leis an Ghaeilge agus na gnéithe a chuireann bac ar an úsáid sin, taobh mothúcháinach na foghlama agus pleananna teanga dá gcuid don todhchaí. Cuireadh taithí an lucht teagaisc go mór leis na téamaí sin agus béim á leagan aici ar éagsúlacht cumais na bhfoghlaimoírí, an dea-chleachtas teagaisc, tuiscintí teoranta faoin phróiseas foghlama teanga agus freagrachtaí an oideora. Is mar gheall ar na téamaí sin a mholtar gur gá modúl faoin phróiseas sealbhaithe teanga a chur i bhfeidhm ar na céimeanna Gaeilge, imeachtaí teanga a dhéanamh mar dhlúthchuid na gcéimeanna sin agus spás a chruthú iontu do chomhairleoírí teanga. Cé go raibh tuairisicí an lucht foghlama agus teagaisc ag teacht le teoiricí an inspreagtha sa chomhthéacs idirnáisiúnta, caitear solas ar an ghá le tús áite a thabhairt do chastacht na taithí foghlama sna teoiricí sin. Cuirtear béim leis an chastacht sin ar ábhar taighde eile gur cheart aghaidh a thabhairt air amach anseo lena n-áirítear cumhacht na físe mar straitéis inspreagtha agus feasachta, ról na Gaeilge i saol an mhúinteora agus banc straitéisí teagaisc a fhorbairt. De bharr líon na dtagairtí a rinneadh do dhifriocht i gcumas agus i meon na mac léinn ag brath ar chúlra scoile dá gcuid, úsáid agus tionchar na teicneolaíochta in éineacht le stádas na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile, ní mór aird a tharraingt in aon phlé ar mhúineadh na Gaeilge ar an tríú leibhéal amach anseo ar impleachtaí an dá shiollabas T1 agus T2 (Mac Gearailt & Ó Duibhir, 2023), forbairtí na hintleachta saorga (Ní Chiaráin, 2024) agus stádas na dteangacha trí chéile sa lá atá inniu ann (Carthy, 2019). Má chaitear súil arís ar obair de chuid Chomhairle na Gaeilge, a ndearnadh tagairt di ag tús an tráchtais, ba léir gurbh ann do na fáthanna foghlama sin go léir i scéalta na bhfochéimithe Gaeilge ó chúrsaí gairme go spriocanna úsáide teanga agus meon an phobail trí chéile. Ní hamháin gur tháinig éagsúlacht an inspreagtha chun solais sa taighde

ach caitheadh béim fosta ar an tábhacht a bhaineann leis. Fágann an tábhacht sin “...gur cuid riachtanach d’aon pholasaí faoi mhúineadh na Gaeilge go mbeadh léirmheas á dhéanamh i gcónaí ar na fáthanna is dócha a thabharfadh spreagadh forleathan chun an teanga a fhoghlaim agus a labhairt” (Comhairle an Gaeilge, 1974: 4). Beag beann ar chumhacht na bhfáthanna sin, is fíor, ag brath ar thaithí an lucht foghlama agus teagaisc, gurb é an ní is tábhachtaí den aistear foghlama teanga ar fad “... na hócáidí [a chuirtear] ar fáil chun úsáid a bhaint as an nGaeilge a foghlaimíodh ar scoil” (ibid) nó, sa chás áirithe seo, ar an ollscoil. Cé gurb iad na hócáidí sin a thugann deis do na foghlaimeoirí a gcumas sa Ghaeilge a chleachtadh agus a bhféiniúlacht mar chainteoirí a dheimhniú, is iomaí deacracht, mar a phléitear sa tráchtas, a bhaineann lena n-úsáid. Is iad na deacrachtaí seo gur gá aghaidh a thabhairt orthu, sa chleachtas agus sa pholasaí araon, go háirithe nuair a smaoinítear ar ról na n-ócáidí agus na líonraí teanga i dtaithí na mac léinn sin a raibh spás lárnach tugtha don Ghaeilge mar chuid dá saol trí chéile.

Leabharliosta

- Albury, N.J. (2018) “‘If We Lose Their Language We Lose Our History’: Knowledge and Disposition in Māori Language Acquisition Policy’, *Journal of Language, Identity & Education*, 17(2), 69–84, ar fáil ag: doi: 10.1080/15348458.2017.1389281.
- Aldrich, J.O. (2019) ‘Descriptive Statistics’ in *Using IBM® SPSS® Statistics: An Interactive Hands-On Approach*, 4ú eág., Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc. 88-103, ar fáil ag: <https://doi.org/10.4135/9781544318912>.
- Al-Hoorie, A.H. (2018) ‘The L2 Motivational Self System: A Meta-Analysis’, *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 8(4), 721-754, ar fáil ag: doi: 10.14746/sslt.2018.8.4.2.
- Al-Hoorie, A.H., Hiver, P., Kim, T.Y., & De Costa, P.I. (2021) ‘The Identity Crisis in Language Motivation Research’, *Journal of Language and Social Psychology*, 40(1), 136–153, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/0261927X20964507>.
- Al-Hoorie, A.H., Oga-Baldwin, W.L.Q., Hiver, P., & Vitta, J.P. (2022) ‘Self-determination mini-theories in second language learning: A systematic review of three decades of research’, *Language Teaching Research*, 29(4), 1603-1638, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/13621688221102686>.
- Allsop, D.B., Chelladurai, J.M., Kimball, E.R., Marks, L.D., & Hendricks, J.J. (2022) ‘Qualitative Methods with Nvivo Software: A Practical Guide for Analyzing Qualitative Data’, *Psych*, 4(2), 142-159, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3390/psych4020013>.
- Alrabai, F. (2022) ‘The role of mixed emotions in language learning and teaching: A positive psychology teacher intervention’, *System*, 107, 102821, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2022.102821>.
- An Chigireacht. (2007a) *Ag Breathnú ar an nGaeilge sa tSraith Shóisearach: Múineadh agus Foghlaim in Iar-bhunscoileanna*. Baile Átha Cliath: An Roinn Oideachais agus Eolaíochta.
- An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta (2023) *An Ghaeilge sa tSraith Shóisearach Scoileanna a fheidhmíonn trí mheán an Bhéarla (T2) Treoirlínte don Mheasúnú Rangbhunaithe agus don Tasc Measúnaithe*.
- An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta (2023) *An Ghaeilge sa tSraith Shóisearach Scoileanna a fheidhmíonn trí mheán na Gaeilge (T1) Treoirlínte don Mheasúnú Rangbhunaithe agus don Tasc Measúnaithe*.
- An Roinn Oideachais (1965) *Investment in Education*, Baile Átha Cliath: Oifig an tSoláthair.
- An Roinn Oideachais (1967) *Commission on Higher Education Report 1960-1967*, Baile Átha Cliath: Commission on Higher Education.
- An Roinn Oideachais (1992) *Education for a Changing World: Green Paper on Education*, ar fáil ag: <http://hdl.handle.net/2262/79870> [faighte 16 Iúil 2025].

- An Roinn Oideachais & Scileanna (1995) *Charting our Education Future: White Paper on Education*.
- An Roinn Oideachais (2024) *Exemptions From the Study of Irish: Post-Primary School*, ar fáil ag: <https://education-statistics-doeirl.hub.arcgis.com/datasets/doeirl::exemptions-from-the-study-of-irish-post-primary-school/explore> [faighte 9 Iúil 2025].
- An Roinn Oideachais agus Scileanna (2011) *An Straitéis Náisiúnta Ard-Oideachais go dtí 2030*, Baile Átha Cliath, An Roinn Oideachais agus Scileanna, ar fáil ag: <https://hea.ie/assets/uploads/2017/04/Summary-of-National-Strategy-in-Irish.pdf> [faighte 19 Meán Fómhair 2025].
- An Roinn Oideachais agus Scileanna (2011) *An Straitéis Náisiúnta leis an Litearthacht agus an Uimhearthacht a fheabhsú i measc Leanaí agus Daoine Óga*, Baile Átha Cliath: An Roinn Oideachais agus Scileanna, ar fáil ag: https://www.education.ie/ga/Foilseacháin/Tuarascálacha-Beartais/lit_num_strat_summary_ir.pdf [faighte 9 Iúil 2025].
- An Roinn Oideachais agus Scileanna (2016) *Polasáí don Oideachas Gaeltachta 2017–2022*, Baile Átha Cliath, An Roinn Oideachais agus Scileanna, ar fáil ag: <https://assets.gov.ie/static/documents/polasai-don-oideachas-gaeltachta-2017-2022.pdf> [faighte 9 Iúil 2025].
- An Roinn Oideachais agus Scileanna (2017) *Déanann Teangacha - Nasc Straitéis Do Theangacha Iasachta San Oideachas In Éirinn 2017-2026*, Baile Átha Cliath, An Roinn Oideachais agus Scileanna, ar fáil ag: <https://assets.gov.ie/static/documents/deanann-teangacha.pdf> [faighte 9 Iúil 2025].
- An tAonad um Oideachas Gaeltachta (2022) *Nóta treorach do bhunscoileanna agus d'iar-bhunscoileanna sa Scéim Aitheantais Scoileanna Gaeltachta An próiseas deimhnithe um aitheantas a ghnóthú mar scoil Ghaeltachta*, Baile Átha Cliath: An Roinn Oideachais, ar fáil ag: <https://assets.gov.ie/static/documents/nota-treorach-an-proiseas-deimhnithe-um-aitheantas-a-ghnothu-mar-scoil-ghaeltachta.pdf> [faighte 9 Iúil 2025].
- Arnold, J. & Foncubieta, J.M. (2021) 'The Humanistic Approach', i Gregersen, T. & Mercer, S., eág., *The Routledge Handbook of the Psychology of Language Learning and Teaching*, Routledge: Oxon, 36-47.
- Aronin, L. & Singleton, D. (2010) 'Affordances and the diversity of multilingualism', *International Journal of the Sociology of Language*, 205, 105-129, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1515/ijsl.2010.041>.
- Atkinson, J.W. (1964). *An introduction to motivation*. Van Nostrand.
- Attia, M. & Edge, J. (2017) 'Be(com)ing a Reflexive Researcher: A Developmental Approach to Research Methodology', *Open Review of Educational Research*, 4, 33-45, ar fáil ag: doi: 10.1080/23265507.2017.1300068.
- Azizi, Z. & Farid Khafaga, A. (2023) 'Scaffolding via group-dynamic assessment to positively affect motivation, learning anxiety, and willingness to communicate: A

- case study of high school students', *Journal of Psycholinguistic Research*, 52, 831–85, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1007/s10936-023-09935-6>
- Baker, C., Andrews, H., Gruffydd, I. & Lewis, G. (2010) 'Adult language learning: a survey of Welsh for Adults in the context of language planning', *Evaluation & Research in Education*, 24(1), 41–59, ar fáil ag: doi: 10.1080/09500790.2010.526204.
- Baker, C. & Wright, W.E. (2021) *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism. 7th Edition*, 7ú eag., Multilingual Matters.
- Baleghizadeh, S., Parsazadeh, H. & Memar, A. (2010) 'The Effect of Symmetrical versus Asymmetrical Scaffolding on English Reading Comprehension of EFL Learners', *Studies in Literature and Language*, 1(7), 104–111, ar fáil ag: <https://core.ac.uk/download/pdf/236303485.pdf>
- Ball, S. (2015) 'Living the Neo-liberal University', *European Journal of Education*, 50(3), 258–261, ar fáil ag: <https://www.jstor.org/stable/26609276>,
- Bandura, A. (1997) *Self-efficacy: The exercise of control*. W H Freeman/Times Books/ Henry Holt & Co.
- Banegas, D.L. & Roberts, G. (2022) "'If we don't study the language, the history will be lost': motivation to learn Welsh in Argentine Patagonia", *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 25(3), 1137–1150, ar fáil ag: doi: 10.1080/13670050.2020.1742651.
- Barkhuizen, G. (2016) 'Narrative approaches to exploring language, identity and power in language teacher education', *RELC Journal*, 47(1), 25–42, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/0033688216631222>.
- Barnett, R., & Coate, K. (2005) *Engaging the Curriculum in Higher Education*. An Bhreatain: Open University Press.
- Barry, S. (2020) 'Irish language self-efficacy beliefs and the Official Languages Act 2003', *TEANGA, the Journal of the Irish Association for Applied Linguistics*, 27, ar fáil ag: doi: 10.35903/teanga.v27i.213.
- Bazeley, P. (2008) 'Software tools and the development of multiple and mixed methods research', *International Journal of Multiple Research Approaches*, 2(1), 127–132, ar fáil ag: doi: 10.5172/mra.455.2.1.127.
- Bedri, Z., de Fréin, R. & Dowling, G. (2017) 'Community-based Learning: A Primer', *Irish Journal of Academic Practice*, 6(1), 5, ar fáil ag: doi:10.21427/D7F143
- Behjat, F., Bayat, S., & Kargar, A. (2014) 'An investigation of students' attitudes and teachers' nonverbal interaction in Iranian EFL classrooms', *International Journal of Language and Linguistics*, 2(6), 13–18, ar fáil ag: doi: 10.11648/j.ijll.s.2014020601.13.
- Beirne, E. (2020) *What a feeling! A multistage, multimethod Investigation of emotions and their antecedents in an Irish language MOOC*, PhD thesis, Dublin City University.

- Beirne, E., Nic Giolla Mhichíl, M. & Mac Lochlainn, C. (2019) 'Curiouser and Curiouser: The Wonderland of Emotion in LMOOCs', i Calise, M., Delgado Kloos, C., Reich, J., Ruiperez-Valiente, J., Wirsing, M., eag., *Digital Education: At the MOOC Crossroads Where the Interests of Academia and Business Converge. EMOOCs 2019. Lecture Notes in Computer Science*, 11475. Springer, Cham, ar fáil ag: https://doi.org/10.1007/978-3-030-19875-6_2.
- Belmar, G., Van Boven, C. & Pinho, S. (2019) 'Why Do Adults Decide to Learn a Minority Language? A Study of the Motivation(S) of Potential New Speakers of West Frisian', *Sustainable Multilingualism*, 14(1), 138–159, ar fáil ag: <https://doi.org/10.2478/sm-2019-0007>.
- Bendassolli, P.F. (2014) 'Reconsidering theoretical naïveté in psychological qualitative research', *Social Science Information*, 53(2), 163-179, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/0539018413517181>.
- Beaudrie, S., & Ducar, C. (2005) 'Beginning Level University Heritage Programs: Creating a Space for All Heritage Language Learners', *Heritage Language Journal* 3(1), 1-26, ar fáil ag: <https://doi.org/10.46538/hlj.3.1.1>.
- Beaumont, C., O'Doherty, M. & Shannon, L. (2011) 'Reconceptualising assessment feedback: a key to improving student learning?' *Studies in Higher Education*, 36(6), 671–687, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1080/03075071003731135>.
- Bhutoria, A. (2022) 'Personalized education and Artificial Intelligence in the United States, China, and India: A systematic review using a Human-In-The-Loop model', *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 100068, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100068>.
- Biggs, J. (1999) 'What the Student Does: teaching for enhanced learning', *Higher Education Research & Development*, 18(1), 57-75, ar fáil ag: doi: 10.1080/0729436990180105.
- Blair, R. & Azaz, M. (2019) 'Self-guide distinctions and episodic memory in L2 motivation: The case of Arabic in the United States', *System*, 81, 192–205, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2019.01.015>.
- Bloxham, S. (2004) 'Understanding the rules of the game: marking peer assessment as a medium for developing students' conceptions of assessment', *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 29(6), 721-733, ar fáil ag: doi: 10.1080/0260293042000227254.
- Bogner, A., Littig, B. & Menz, W. (2009) *Interviewing experts*. Palgrave Macmillan: UK.
- Bonello, M., & Meehan, B. (2019) 'Transparency and Coherence in a Doctoral Study Case Analysis: Reflecting on the Use of NVivo within a 'Framework' Approach', *The Qualitative Report*, 24(3), 483-498, ar fáil ag: doi: 10.46743/2160-3715/2019.3823.
- Boo, Z., Dörnyei, Z. & Ryan, S. (2015) 'L2 motivation research 2005-2014: Understanding a publication surge and a changing landscape', *System*, 55, 145-157, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2015.10.006>

- Boștină-Bratu, S., Negoescu, A.G. & Morar, L. (2022) ‘Scaffolding Strategies in Overpassing Language Learning Difficulties’, *Land Forces Academy Review*, 27(3), 210–215, ar fáil ag: <https://doi.org/10.2478/raft-2022-0027>
- Boyatzis, R. (1998) *Transforming qualitative information: Thematic analysis and code development*, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Bridges, K., & Hoff, E. (2014) ‘Older sibling influences on the language environment and language development of toddlers in bilingual homes’, *Applied Psycholinguistics*, 35(2), 225–241, ar fáil ag: doi: 10.1017/S0142716412000379.
- British Council Northern Ireland (2025) *Language Trends Northern Ireland 2025*, ar fáil ag: https://nireland.britishcouncil.org/sites/default/files/language_trends_2025_report_-_embargoed_until_wednesday_4_june_00.01.pdf [faighte 9 Iúil 2025].
- Brown, J. D. (2001) *Using surveys in language programs*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006) ‘Using thematic analysis in psychology’, *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101, ar fáil ag: doi: 10.1191/1478088706qp063oa.
- Braun, V., Clarke, V. & Hayfield, N. (2022) “‘A starting point for your journey, not a map’”: Nikki Hayfield in conversation with Virginia Braun and Victoria Clarke about thematic analysis’, *Qualitative Research in Psychology*, 19(2), 424–445, ar fáil ag: doi: 10.1080/14780887.2019.1670765.
- Brooman, S. & Darwent, S. (2014) ‘Measuring the beginning: a quantitative study of the transition to higher education’, *Studies in Higher Education*, 39(9), 1523–1541. Ar fáil ag: <https://doi.org/10.1080/03075079.2013.801428>.
- Bruen, J. (2004) ‘Language Policies in Higher Education Institutions in Ireland: Some Preliminary Findings’, *European Network for the Promotion of Language Learning Among All Undergraduates*, ar fáil ag: www.fu-berlin.de/enlu [faighte 9 Iúil 2025].
- Bruen, J. (2023) ‘Foreign Language Learning in the Republic of Ireland: Trends, developments, challenges and policy implications’, *Languages, Society and Policy*.
- Bruner, J. (1983). *Child’s Talk: Learning to Use Language*. New York, NY: Notton.
- Bucholtz, M., Campbell, E.W., Cevallos, T., Cruz, V., Fawcett, A.Z., Guerrero, B., Lydon, K., Mendoza, I.G., Peters, S.L., & Reyes Basurto, G. (2023) ‘Researcher positionality in linguistics: Lessons from undergraduate experiences in community-centered collaborative research’, *Language & Linguistics Compass*, 12495, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/lnc3.12495>.
- Burke, C. (2021) *A critical evaluation of higher education policy in Ireland: the Global Financial Crisis and beyond*. Ed.D thesis.
- Burke, L. & Miller, M. (2001) ‘Phone interviewing as a means of data collection: Lessons learned and practical recommendations’, *Forum: Qualitative Social Research*, 2(2), ar fáil ag: doi: 10.17169/fqs-2.2.959.

- Burns, G., Ní Ghloinn, A., O'Neill, J., Ní Ghallchobhair, C., Whelan, K. & Nic an Bhaird, M. (2024) “‘Overcoming the fear’: the story of the Irish language in a programme promoting diversity in the primary teaching profession”, *Irish Educational Studies*, ar fáil ag: doi: 10.1080/03323315.2024.2421507.
- Busse, V. & Walter, C. (2013) ‘Foreign language learning motivation in higher education: A longitudinal study of motivational changes and their causes’, *The Modern Language Journal*, 97(2), 435–456, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.2013.12004.x>.
- Campbell, K.A., Orr, E., Durepos, P., Nguyen, L., Li, L., Whitmore, C., Gehrke, P., Graham, L., & Jack, S.M. (2021) ‘Reflexive Thematic Analysis for Applied Qualitative Health Research’, *The Qualitative Report*, 26(6), 2011–2028, ar fáil ag: <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2021.5010>.
- Cao, Y. & Philip, H.J. (2016) ‘A study on the motivation of Chinese high school students to learn English’, *English Language Teaching*, 9(2), 114–122.
- Carlisle, S.K., Gourd, K., Rajkhan, S. & Nitta, K. (2017) ‘Assessing the Impact of Community-Based Learning on Students: The Community-Based Learning Impact Scale (CBLIS)’, *Journal of Service-Learning in Higher Education*, 6.
- Carty, N. (2018) ‘New speakers, potential new speakers, and their experiences and abilities in Scottish Gaelic’, i Smith-Christmas, C., Ó Murchadha, N., Hornsby, M. & Moriarty, M., ead., *New Speakers of Minority Languages: Linguistic Ideologies and Practices*. Palgrave Macmillan: London, 253–270.
- Carthy, U. (2018) ‘Language Policy in an era of Globalisation: Some recent Research from the Higher Education Sector in the Republic of Ireland’, *TEANGA, the Journal of the Irish Association for Applied Linguistics*, 25, 15–33, ar fáil ag: <https://doi.org/10.35903/teanga.v25i0.47>.
- Carthy, U.R. (2019) ‘Are Languages losing their voice in the Institutes of Technology?’, *TEANGA, the Journal of the Irish Association for Applied Linguistics*, 26, 52–78, ar fáil ag: <https://doi.org/10.35903/teanga.v26i0.163>.
- Central Statistics Office (2022) *Census 2022 Profile 8 - The Irish Language and Education*. [ar líne] ar fáil ag: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cpp8/census2022profile8-theirishlanguageandeducation/> [faighte 10 Iúil 2025].
- Chen, Z., Zhang, P., Lin, Y., & Li, Y. (2024) ‘Interactions of trait emotional intelligence, foreign language anxiety, and foreign language enjoyment in the foreign language speaking classroom’, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 45(2), 374–394, ar fáil ag: doi: 10.1080/01434632.2021.1890754.
- Cheng, L.S.P., Burgess, D., Vernooij, N., Solís-Barroso, C., McDermott A. & Namboodiripad, S. (2021) ‘The Problematic Concept of Native Speaker in Psycholinguistics: Replacing Vague and Harmful Terminology With Inclusive and Accurate Measures’, *Frontiers in Psychology*, 12, 715843, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.715843>.

- Cheng, X. & Zhou, S. (2023) 'The influence mechanism of parental emotional companionship on children's second language acquisition', *Frontiers in Psychology*, 13, 1034867, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1034867>.
- Chesney, S., & Ginty, A., (2011) 'Computer Aided Assessment', i *Developing Effective Assessment in Higher Education. A Practical Guide*. An Bhreatain: Open University Press, 207-220.
- Clément, R. (1980) 'Ethnicity, contact and communicative competence in a second language', i H. Giles, W. P. Robinson & P. M. Smith, eag., *Language: Social psychological perspectives*, Oxford: Pergamon, 147–154.
- Clément, R. (1986) 'Second language proficiency and acculturation: An investigation of the effects of language status and individual characteristics', *Journal of Language and Social Psychology*, 5(4), 271–290, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/0261927X8600500403>.
- Clément, R., Gardner, R.C., & Smythe, P.C. (1977) 'Motivational variables in second language acquisition: A study of Francophones learning English', *Canadian Journal of Behavioural Science*, 9(2), 123–133, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1037/h0081614>.
- Clément, R. & Kruidenier, B. G. (1985) 'Aptitude, attitude and motivation in second language proficiency: A test of Clément's model', *Journal of Language and Social Psychology*, 4, 21–37, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/0261927X8500400102>.
- Cohen, S.H.F. (1999) *An Introduction to Child Language Development*, Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315844893>.
- Collins, C.S., & Stockton, C.M. (2018) 'The Central Role of Theory in Qualitative Research', *International Journal of Qualitative Methods*, 17(1), ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1609406918797475>.
- Comhairle na Gaeilge (1974) *An Ghaeilge sa Chóras Oideachais*, Baile Átha Cliath: Oifig an tSoláthair.
- Comhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus Phobal Labhartha na Gaeilge (2024) *An tÉileamh ar an Oideachas Lán-Ghaeilge ag leibhéal na hIar-Bhunscoile nach bhfuil á shásamh ag an Stát*, Baile Átha Cliath: Tithe an Oireachtais, ar fáil ag: https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/committee/dail/33/comhchoiste_na_gaeilge_na_gaeltachta_agus_phobal_labhartha_na_gaeilge/reports/2024/2024-10-23_an-teileamh-ar-an-oideachas-lan-ghaeilge-ag-leibheal-na-hiar-bhunscoile-nach-bhfuil-a-shasamh-ag-an-stat_en.pdf. [faighte 10 Iúil 2025].
- Comhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus Phobal Labhartha na Gaeilge (2024) *Córas Bronnta na nDíolúintí i leith na Gaeilge ag Leibhéal na Bunscoile agus na hIar-Bhunscoile*, Baile Átha Cliath: Tithe an Oireachtais, ar fáil ag: https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/committee/dail/33/comhchoiste_na_gaeilge_na_gaeltachta_agus_phobal_labhartha_na_gaeilge/reports/2024/2024-02-07_coras-bronnta-na-ndioluinti-i-leith-na-gaeilge-ag-leibheal-na-bunscoile-agus-na-hiar-bhunscoile_en.pdf. [faighte 10 Iúil 2025].

- Comhdháil Náisiúnta na Gaeilge (1994) *Staid-Pháipéar ar Sholáthar Oideachas Tríú Leibhéal trí Mheán na Gaeilge*. Baile Átha Cliath.
- Conradh na Gaeilge (2022) *Céard é an Scéal?: Tuairimí an Phobail i leith na Gaeilge*. Baile Átha Cliath, ar fáil ag: https://cnag.ie/images/Feachtais/C%C3%A9ard_%C3%A9_an_Sc%C3%A9al/2022_C%C3%A9ard_%C3%A9_an_Sc%C3%A9al.pdf. [faighte 10 Iúil 2025].
- Consoli, S. (2022) 'Life Capital: An Epistemic and Methodological Lens for TESOL Research', *TESOL Quarterly*, 56, 1397-1409, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1002/tesq.3154>.
- Consoli, S. (2024) 'Reports from British Association for Applied Linguistics with Cambridge University Press seminars 2023 Developing Researcher Reflexivity for Applied Linguistics', *Language Teaching*, 57(3), 433–436, ar fáil ag: doi: 10.1017/S0261444824000028.
- Consoli, S & Ganassin, S. (2023) *Reflexivity in Applied Linguistics: Opportunities, Challenges, and Suggestions*. *Routledge Studies in Applied Linguistics*, Routledge, New York.
- Coolahan, J. (2008) 'The National University of Ireland and the Changing Structure of Irish Higher Education, 1967-2007', i Coolahan, J., Dunne, T., Manning, M. & Ó Tuathaigh, G. eag., *The National University of Ireland 1908-2008 Centenary Essays*, Baile Átha Cliath: UCD Press, 261-279.
- Copland, F. & Creese, A. (2015) *Linguistic Ethnography: Collecting, Analysing and Presenting Data*. 55 City Road, London: SAGE Publications Ltd.
- Cope, B. & Kalantzis, M. (2016) 'Big Data Comes to School: Implications for Learning, Assessment, and Research', *AERA Open*, 2(2), ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/2332858416641907>.
- Costa, J., Lane, P. & De Korne, H. (2018) 'Standardising Minority Languages: Reinventing Peripheral Languages in the 21st Century', i Lane, P, Costa, J & De Korne, H. eag., *Standardizing Minority Languages: Competing Ideologies of Authority and Authenticity in the Global Periphery*, 1–23. New York: Routledge.
- Couper, M.P. (2000) 'Web Surveys: A Review of Issues and Approaches', *Public Opinion Quarterly*, 64(4), 464–494, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1086/318641>.
- Courtois, A. & O'Keefe, T. (2015) 'Precarity in the Ivory Cage: Neoliberalism and Casualisation of Work in the Irish Higher Education Sector', *Journal for Critical Education Policy Studies*, 13(1), 43-66.
- Creswell. J.W. & Creswell, J.D. (2017) *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, 4ú eag., Sage, Newbury Park.
- Creswell, J.W., & Plano Clark, V.L. (2018). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*, 3ú eag., Thousand Oaks, CA: SAGE.

- Csikszentmihalyi, M. (2009) 'The promise of positive psychology', *Psihologiske Teme*, 18(2), 203–211.
- Csizér, K. & Kálmán, C. (2019) 'A study of retrospective and concurrent foreign language learning experiences: A comparative interview study in Hungary', *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 9(1), 225–246, ar fáil ag: doi: 10.14746/ssllt.2019.9.1.10.
- Csizér, K. & Lukács, G. (2010) 'The comparative analysis of motivation, attitudes and selves: The case of English and German in Hungary', *System*, 38(1), 1-13, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2009.12.001>.
- Cummins, J. (1991) 'Conversational & Academic Language Proficiency in Bilingual Contexts', *Reading in Two Languages*, *AILA Review-Revue de l'AILA*, 8, 75-89.
- Darmody, M. & Daly, T. (2015) *Attitudes towards the Irish language on the island of Ireland*. Baile Átha Cliath: ESRI.
- Darvin, R. & Norton, B. (2015) 'Identity and a model of investment in applied linguistics', *Annual Review of Applied Linguistics*, 35, 36–56, ar fáil ag: doi: 10.1017/S0267190514000191.
- Darvin, R. & Norton, B. (2017) 'Language, identity, and investment in the 21st century', i McCarty, T. & May, S., eag., *Language policy and political issues in education. Encyclopedia of language and education*, Switzerland: Springer, 227–240.
- Dauzón-Ledesma, L. & Izquierdo, J. (2023) 'Language Learning Investment in Higher Education: Validation and Implementation of a Likert-Scale Questionnaire in the Context of Compulsory EFL Learning', *Education Sciences*, 13(4), 370, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3390/educsci13040370>.
- Deacon, B., Murphey, T. & Dore, P. (2006) 'Knowing our students through language learning histories', i Bradford-Watts, K., Ikeguchi, C. & Swanson, M., eag., *JALT2005 Conference Proceedings*. Tokyo: JALT.
- de Bléine, P. & Hanratty, B. (2024) 'Foghlaim na filíochta ag an tríú leibhéal: éisteacht ghníomhach agus féidearthachtaí maidir le fonn agus fiosracht a spreagadh i measc na mac léinn', *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/19188>.
- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (1985) *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Deci, E.L., Ryan, R.M. & Williams, G.C. (1996) 'Need satisfaction and the self-regulation of learning', *Learning and Individual Differences*, 8(3), 165-183, ar fáil ag: [https://doi.org/10.1016/S1041-6080\(96\)90013-8](https://doi.org/10.1016/S1041-6080(96)90013-8).
- Dennie, D., Acharya, P., Greer, D. & Bryant, C. (2019) 'The impact of teacher student relationships and classroom engagement on student growth percentiles of 7th and 8th grade students', *Psychology in the Schools*, 56, 765–780, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1002/pits.22238>.

- DeVellis, R.F. (2017) *Scale development : theory and applications*, 4^ú eag., Los Angeles: SAGE.
- Dewaele, J.M. (2018) ‘Why the Dichotomy “L1 Versus LX User” is Better than “Native Versus Non-native Speaker”’, *Applied Linguistics*, 39, 236–240, ar fáil ag: doi: 10.1093/applin/amw055.
- Dewaele, J.M. & Alfawzan, M. (2018) ‘Does the effect of enjoyment outweigh that of anxiety in foreign language performance?’, *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 8, 21–45, ar fáil ag: doi: 10.14746/ssllt.2018.8.1.2.
- Dewaele, J.M., Botes, E. & Greiff, S. (2023) ‘Sources and effects of foreign language enjoyment, anxiety, and boredom: A structural equation modeling approach’, *Studies in Second Language Acquisition*, 45(2), 461–479, ar fáil ag: doi: 10.1017/S0272263122000328.
- Dewaele, J.M. & Dewaele, L. (2020) ‘Are foreign language learners’ enjoyment and anxiety specific to the teacher? An investigation into the dynamics of learners’ classroom emotions’, *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 10(1), 45–65, ar fáil ag: doi: 10.14746/ssllt.2020.10.1.3.
- Dewaele, J.M., & MacIntyre, P.D. (2016) ‘Foreign language enjoyment and foreign language classroom anxiety: the right and left feet of the language learner’, i MacIntyre, P.D., Gregersen, T. & Mercer, S., eag., *Positive Psychology in SLA*, Bristol: Multilingual Matters, 215–236.
- Domakani, M.R. & Mohammadi, M.H. (2016) ‘Iranian learners’ L2 selves and their self-regulated learning strategies’, *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 7(3), 404–410.
- Döringer, S. (2021) “‘The problem-centred expert interview’” Combining qualitative interviewing approaches for investigating implicit expert knowledge’, *International Journal of Social Research Methodology*, 24(3), 265–278, ar fáil ag: doi: 10.1080/13645579.2020.1766777.
- Dörnyei, Z. (2001) *Motivational Strategies in the Language Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dörnyei, Z. (2005) *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Dörnyei, Z. (2010) *Research methods in applied linguistics: quantitative, qualitative and mixed methodologies*, Oxford: Oxford University Press.
- Dörnyei, Z. (2009) ‘The L2 Motivational Self System’, i Dörnyei, Z. & Ushioda, E., eag., *Motivation, Language Identity and the L2 Self*, Clevedon: Multilingual Matters.
- Dörnyei, Z. (2014) ‘Researching complex dynamic systems: ‘Retrodictive qualitative modelling’ in the language classroom’, *Language Teaching*, 47(1), 80–91, ar fáil ag: doi: 10.1017/S0261444811000516.

- Dörnyei, Z. (2017) 'Conceptualizing learner characteristics in a complex, dynamic world', i Ortega, L. & Han, Z., eag., *Complexity Theory and Language Development: In Celebration of Diane Larsen-Freeman*, Amsterdam: John Benjamins, 79–96.
- Dörnyei, Z. (2020) *Innovations and Challenges in Language Learning Motivation*. Routledge.
- Dörnyei, Z., & Al-Hoorie, A.H. (2017) 'The Motivational Foundation of Learning Languages Other than Global English: Theoretical Issues and Research Directions', *The Modern Language Journal*, 101, 455-468, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/modl.12408>.
- Dörnyei, Z. & Chan, L. (2013) 'Motivation and vision: An analysis of future L2 self images, sensory styles, and imagery capacity across two target languages', *Language Learning*, 63(3), 437–462, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/lang.12005>.
- Dörnyei, Z. & Csizer, K. (2005) 'The Effects of Inter-Cultural Contact and Tourism of Language Attitudes and Language Learning Motivation', *Journal of Language and Social Psychology*, 24, 327-357, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/0261927X05281424>.
- Dörnyei, Z. & Kubanyiova, M. (2014) *Motivating learners, motivating teachers: Building vision in the language classroom*, Cambridge University Press.
- Dörnyei, Z., Muir, C. & Ibrahim, Z. (2014) 'Directed Motivational Currents: Energising language learning by creating intense motivational pathways', i Lasagabaster, D., Doiz, A. & Sierra, J.M., eag., *Motivation and foreign language learning: From theory to practice*, Amsterdam: John Benjamins, 9-29.
- Dörnyei, Z. & Murphey, T. (2003) *Group dynamics in the language classroom*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Dörnyei, Z. & Otto, I. (1998) 'Motivation in Action: A Process Model of L2 Motivation', *Working Papers in Applied Linguistics*, 4, 43-69.
- Dörnyei, Z. & Ushioda, E. (2011). *Teaching and researching motivation*, 2ú eag., Routledge.
- Dörnyei, Z. & Ushioda, E. (2021) *Teaching and researching motivation*, 3ú eag., Routledge/Taylor & Francis Group.
- Duan, W., Ho, S.M.Y., Tang, X., Li, T. & Zhang, Y. (2014) 'Character Strength-Based Intervention to Promote Satisfaction with Life in the Chinese University Context', *Journal of Happiness Studies*, 15(6), 1347–1361, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1007/s10902-013-9479-y>.
- Dunne, C.M. (2024) *An Tumoideachas in Éirinn: Na Buntáistí: Tacaíocht ón Taighde. An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta*, ar fáil ag: <https://www.cogg.ie/wp-content/uploads/An-Tumoideachas-Na-Buntaisti-Tacaiocht-on-Taighde.pdf>.
- Dunne, C.M. (2020a) *Learning and teaching Irish in English-medium schools Part 1: 1878-1971*, National Council for Curriculum and Assessment, ar fáil ag:

<https://ncca.ie/media/4796/learning-and-teaching-irish-in-english-medium-schools-1878-1971-part-1.pdf>.

Dunne, C. M. (2020b) *Learning and teaching Irish in English-medium schools Part 2: 1971-Present*, National Council for Curriculum and Assessment, ar fáil ag: <https://ncca.ie/media/4797/learning-and-teaching-irish-in-english-medium-schools-1971-present-part-2.pdf>.

Dunne, C.M. & Ní Aogáin, S. (2024) Dea-chuimhní ar Fhoghlaim na Gaeilge: Léargais ó Dhaoine a Bhain Ardchumas Amach sa Teanga, *COMHARTaighde*, 10 [idirlión] ar fáil ag: <https://comhartaighde.ie/ailt-taighde/dea-chuimhni-ar-fhoghlaim-na-gaeilge-leargais-o-dhaoine-a-bhain-ardchumas-amach-sa-teanga/> [faighte 15 Iúil 2025].

Dunne, C.M. & Ní Aogáin, S. (2025) *An Ghaeilge do gach duine: An dearadh uilíoch don fhoghlaim*. An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta / Institiúid Oideachais Marino.

Dweck, C.S. (2000) *Self-theories: Their role in motivation, personality, and development*. Psychology Press.

Eaton, S.E. (2023) 'Postplagiarism: transdisciplinary ethics and integrity in the age of artificial intelligence and neurotechnology', *International Journal for Educational Integrity*, 19(23), ar fáil ag: <https://doi.org/10.1007/s40979-023-00144-1>.

Eddy-U, M. (2015) 'Motivation for participation or non-participation in group tasks: A dynamic systems model of task-situated willingness to communicate', *System*, 50, 43–55, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2015.03.005>.

Edwards, E. & Roger, P.S. (2015) 'Seeking out Challenges to Develop L2 Self-Confidence: A Language Learner's Journey to Proficiency', *TESL-EJ*, 18, 1-24.

Elliott, A. & Woodward, W. (2020) *Quick guide to ibm® spss®*. (Vols. 1-0). SAGE Publications, Inc., ar fáil ag: <https://doi.org/10.4135/9781071909638>.

Ellis, R. (2008). *The Study of Second Language Acquisition*, 2ú eag., Oxford: Oxford University Press.

Engels, M.C., Spilt, J., Denies, K. & Verschueren, K. (2021) 'The role of affective teacher-student relationships in adolescents' school engagement and achievement trajectories', *Learning and Instruction*, 75, 101–114, ar fáil ag: doi: 10.1016/j.learninstruc.2021.101485.

Ertugruloglu, E., Mearns, T. & Admiraal, W. (2023) 'Scaffolding what, why and how? A critical thematic review study of descriptions, goals, and means of language scaffolding in Bilingual education contexts', *Educational Research Review*, 40, 100550, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2023.100550>.

Falout, J., Murphey, T., Fukuda, T., & Trovela, M. (2013) 'Japanese EFL learners' remotivation strategies', i Cortazzi, M. & Jin, L., eag., *Researching cultures of learning*, Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan, 328–349.

- Farangi, M.R. & Izanlu, M. (2015) 'The Effects of Symmetrical and Asymmetrical Scaffolding on University Students' Grammar Learning', *English Language Teaching*, 2(3), 87-103.
- Farrell, O. & Mac Risteaird, S. (2025) 'Cara nó Namhaid? An Intleacht Shaorga Ghiniúnach agus oideolaíocht na Gaeilge ag leibhéal an Ardoideachais', *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/29637>.
- Fielding, N.G. & Lee, R.M. (1999) *Computer Analysis and Qualitative Research*, SAGE Publications: Thousand Oaks, CA, USA.
- Flynn, C.J. (2013) 'The role of culture in minority language learning: The case of adult learners of Irish', i Farr, F. & Moriarty, M., ead., *Language, learning and teaching: Irish research perspectives*, Oxford: Peter Lang, 41-64.
- Flynn, C.J. (2020) *Adult minority language learning: Motivation, identity and target variety*. Bristol, UK: Multilingual Matters.
- Flynn, C.J. (2021) *Foghlaim an dara teanga : modhanna agus tascanna sa seomra ranga*, Cló Iar-Chonnacht.
- Flynn, C.J. & Harris, J. (2016) 'Motivational diversity among adult minority language learners: are current theoretical constructs adequate?', *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 37(4), 371–384, ar fáil ag: doi: 10.1080/01434632.2015.1072204.
- Fraser, S.P. & Bosanquet, A.M. (2006) 'The curriculum? That's just a unit outline, isn't it?', *Studies in Higher Education*. London: Routledge, 269-284.
- Fukada, Y., Falout, J., Fukuda, T. & Murphey, T. (2020) 'Motivational group dynamics in SLA: The interpersonal interaction imperative', i Lamb, M., Csizer, K., Henry, A. & Ryan, S., ead., *The Palgrave handbook of motivation for language learning*, Palgrave Macmillan, 307–325.
- Fukada, Y., Murphey, T., Falout, J., & Fukuda, T. (2017) 'Essential motivational group dynamics: A 3-year panel study', i Breeze, R. & Guinda, C.S., ead., *Essential competencies for English-medium university teaching*, Switzerland: Springer, 249–266.
- Gabrys-Barker, D. (2016) 'Caring and sharing in the foreign language class: on a positive classroom climate', i Gabrys-Barker, D. & Galajda, D. ead., *Positive psychology perspectives on foreign language learning and teaching*, Switzerland: Springer. 155–174.
- Gael Linn (2017) *Tuairisc ar an Ghaeilge sa Chóras Oideachais i bPoblacht na hÉireann*, Baile Átha Cliath: Foras na Gaeilge.
- Gael Linn (2018) *An Ghaeilge sa Chóras Oideachais ó Thuaigh*, Baile Átha Cliath: Foras na Gaeilge.
- Gaeloideachas (2024) *Plean Náisiúnta do Sholáthar Gaeilge san Fhoghlaim agus Cúram na Luath Óige agus sa Chúram Leanai d'Aois Scoile*, ar fáil ag:

<https://gaeloideachas.ie/wp-content/uploads/2024/07/Aighneacht-Plean-Naisiunta-do-Sholathar-Gaeilge-san-Fhoghlaim-agus-Curam-na-Luath-Oige-agus-sa-Churam-Leanai-dAois-Scoile.pdf>.

- Gardner, R.C. (1985) *Social psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation*. London: Edward Arnold.
- Gardner, R.C. (2006) 'The socio-educational model of second language acquisition: A research paradigm', *EUROSLA Yearbook*, 6(1), 237-260.
- Gardner, R.C. & Lambert, W.E. (1972) *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley, MA: Newbury House.
- Gardner, R.C., Tremblay, P.F. & Masgoret, A.M. (1997) 'Towards a full model of second language learning: An empirical investigation', *The Modern language journal*, 81(3), 344-362.
- Garland, J.N. (2022) 'The importance of being Irish: National identity, cultural authenticity, and linguistic authority in an Irish language class in the United States', *Pragmatics. Quarterly Publication of the International Pragmatics Association (IPrA)*, 253–276, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1075/prag.18.2.04gar>.
- Giles, J. (2016) "'No, it is a hobby for me": Examining the motivations of non-Irish learners of the Irish language in North America', *Language & Communication*, 47, 135–143, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.langcom.2015.06.001>.
- Giles, J. (2022) "'It creates a whole linkage with your ancestral line": language socialisation, family lineage, and language choice at diasporic Irish immersion events in Ontario', *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 43(3), 243–252, ar fáil ag: doi: 10.1080/01434632.2022.2039676.
- Given, L.M. (2008) *The sage encyclopedia of qualitative research methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Goetz, T., Bieleke, M., Gogol, K., van Tartwijk, J., Mainhard, T., Lipnevich, A.A. & Pekrun, R. (2021) 'Getting along and feeling good: Reciprocal associations between student-teacher relationship quality and students' emotions', *Learn. Instruct.* 71, 101–115, ar fáil ag: doi: 10.1016/j.learninstruc.2020.101349.
- Goodson, I., Biesta, G. J.J., Tedder, M. & Adair, N. (2010) *Narrative learning*. Routledge, London.
- Greene, J.C., Caracelli, V.J., & Graham, W.F. (1989) 'Toward a Conceptual Framework for Mixed-Method Evaluation Designs', *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 11(3), 255-274, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3102/01623737011003255>.
- Gregersen, T. & Mercer, S. (2021) *The Routledge Handbook of the Psychology of Language Learning and Teaching*. Routledge.
- Guan, Y., Zhu, X., Longhai, X., Zhu, S. & Yao, Y. (2024) 'Investigating the relationships between language mindsets, attributions, and learning engagement of L2 writers', *System*. 125, 103431, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2024.103431>.

- Guay, F. (2022) ‘Applying Self-Determination Theory to Education: Regulations Types, Psychological Needs, and Autonomy Supporting Behaviors’, *Canadian Journal of School Psychology*, 37(1), 75–92, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/08295735211055355>.
- Guest, G. (2013) ‘Describing Mixed Methods Research’, *Journal of Mixed Methods Research*, 7, 141-151, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1558689812461179>.
- Gu, M. (2009) *The discursive construction of second language learners' motivation: A multi-level perspective*. Bern: Peter Lang AG, International Academic Publishers.
- Guz, E., & Tetiurka, M. (2016) ‘Positive emotions and learner engagement: Insights from an early FL classroom’, i Gabry’s-Barker, D. & Galajda, D. eág., *Positive psychology perspectives on foreign language learning and teaching*, Springer International Publishing, 133–154.
- Halima, B. & Yerian, K. (2024) ‘Majoritized and Minoritized Languages,’ i Halima, B. & Yerian, K. eág., *Learning How to Learn Languages*, University of Oregon.
- Hamidi, E. & Bagherzadeh, R. (2018) ‘The logical problem of scaffolding in second language acquisition’, *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 3(1), ar fáil ag: <https://doi.org/10.1186/s40862-018-0059-x>.
- Hamilton, C. & Serrano, R. (2015) ‘Contact, attitude and motivation in the learning of Catalan at advanced levels’, *International Journal of Multilingualism*, 12(3), 241–258, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1080/14790718.2014.986127>.
- Hann, N.B. (2017a) ‘Beyond Pastoral: The Role of Family in Second Language Learning Experiences of Adults’, *English Scholarship Beyond Borders*, 3(1), 29-49.
- Harris, J., Forde, P., Archer, P., Nic Fhearaile, S. & O’Gorman, M. (2006) *Irish in primary schools: Long-term national trends in achievement*. Baile Átha Cliath: An Roinn Oideachais & Eolaíochta.
- Harrison, V., Kemp, R., Brace, N. & Snegler, R. (2020) *SPSS for psychologists*, 7ú eág., London: Macmillan International Higher Education.
- Healy, R., Ryder, D. & Banks, J. (2024) ‘Universal Design for Learning Policy in Tertiary Education in Ireland: Are We Ready to Commit?’, *AISHE-J*, 16(2), ar fáil ag: <https://doi.org/10.62707/aishej.v16i2.883>.
- Heckhausen, J. (2007) ‘The Motivation-Volition Divide and Its Resolution in Action-Phase Models of Developmental Regulation’, *Research in Human Development*, 4(3-4), 163-180, ar fáil ag: doi: [10.1080/15427600701662983](https://doi.org/10.1080/15427600701662983),
- Heckhausen, H. & Gollwitzer, P.M. (1987) ‘Thought contents and cognitive functioning in motivational versus Volitional States of Mind’, *Motivation and Emotion*, 2, 101-120, ar fáil ag: <http://dx.doi.org/10.1007/BF00992338>.
- Heckhausen H. & Kuhl, J. (1985) ‘From wishes to action: The dead ends and short cuts on the long way to action’, i Frese, M. & Sabin, J., eág., *Goal-directed behaviour: The concept of action in psychology*, Lawrence Erlbaum, Hillsdale, NJ.

- Henry, A. (2017) 'L2 Motivation and Multilingual Identities', *The Modern Language Journal*, 101, 548-565, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/modl.12412>.
- Henry, A. & Thorsen, C. (2018) 'Teacher–student relationships and L2 motivation', *Modern Language Journal*, 102, 218–241, ar fáil ag: doi: 10.1111/modl.12446.
- Higgins, E.T. (1987) 'Self-discrepancy: A theory relating self and affect', *Psychological Review*, 94(3), 319–340.
- Higgins, E.T. (1998) 'Promotion and Prevention: Regulatory Focus as a Motivational Principle', *Advances in Experimental Social Psychology*, 30, 1-46.
- Hislop, H. (2013) Tuarascáil an Phríomhchigire 2010–2012. Baile Átha Cliath: An Roinn Oideachais agus Scileanna.
- Hislop, H. (2018) Tuarascáil an Phríomhchigire 2013–2016. Baile Átha Cliath: An Roinn Oideachais agus Scileanna.
- Hiver, P., Al-Hoorie, A. H., & Evans, R. (2022) 'Complex dynamic systems theory in language learning: A scoping review of 25 years of research', *Studies in Second Language Acquisition*, 44(4), 913–941, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1017/S0272263121000553>.
- Hiver P. & Larsen-Freeman, D. (2020) 'Motivation: It is a relational system', i Al-Hoorie A. H., MacIntyre P.D., ead., *Contemporary language motivation theory: 60 years since Gardner and Lambert (1959)*, Multilingual Matters, 285–303.
- Hiver, P., Obando, G., Sang, Y., Tahmouresi, S., Zhou, A. & Zhou, Y. (2019) 'Reframing the L2 learning experience as narrative reconstructions of classroom learning', *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 9(1), 83–116, ar fáil ag: <https://doi.org/10.14746/sslt.2019.9.1.5>.
- Holton, G. (1975) 'On the role of themata in scientific thought', *Science, New Series*, 188(4186), 328–334, ar fáil ag: doi: 10.1126/science.188.4186.32.
- Horwitz, E.K. (2010) 'Foreign and second language anxiety', *Language Teaching*, 43, 154–167, ar fáil ag: doi: 10.1017/S026144480999036X.
- Howard, J.L., Bureau, J., Guay, F., Chong, J.X.Y. & Ryan, R.M. (2021) 'Student Motivation and Associated Outcomes: A Meta-Analysis From Self-Determination Theory', *Perspectives on Psychological Science*, 16(6), 1300–1323, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1745691620966789>.
- Huang, H.T. & Chan, H.Y. (2024) 'Heritage identity and Indigenous language learning motivation: A case of Indigenous Taiwanese high school students', *The Modern Language Journal*, 108(S1), 127–146, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/modl.12894>.
- Hue Nguyen, M. (2013) 'EFL Students' Reflections on Peer Scaffolding in Making a Collaborative Oral Presentation', *English Language Teaching*, 6(4), 64, ar fáil ag: <https://doi.org/10.5539/elt.v6n4p64>.

- Hughes, A. (2004) ‘Ollscoil na Gaeilge: Seachnaímis “Eilifintí Bána”’, i Uí Bhraonáin, D. & Nic Pháidín, C., eag., *Ollscolatocht Ghaeilge: dúshláin agus léargais: páipéir chomhdhála*, Báile Átha Cliath: Fiontar, OCBÁC, 69-76.
- Hu, X., Zhang, Y. & Hennebry-Leung, M. (2025) ‘Conceptualising the actual L2 self into the L2 motivational self system’, *System*, 130, 103620, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2025.103620>.
- Hyland, Á. (2024) ‘100 Years of the Leaving Certificate in Ireland’, *Leader*, Winter 2024, 1-7.
- Jackson, K., Paulus, T., & Woolf, N.H. (2018) ‘The Walking Dead Genealogy: Unsubstantiated Criticisms of Qualitative Data Analysis Software (QDAS) and the Failure to Put Them to Rest’, *The Qualitative Report*, 23(13), 74-91, ar fáil ag: <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2018.3096>
- Jaffe, A. (2015) ‘Defining the new speaker: theoretical perspectives and learner trajectories’, *International Journal of the Sociology of Language*, 2015(231), 21–44, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1515/ijsl-2014-0030>.
- Jasrai, L. (2020) *Data Analysis Using SPSS*, Sage Publications India Pvt Ltd.
- Jia, M., Zhang, N. & Li, L. (2020) ‘The power of teacher supportive communication: effects on students’ positive emotions and engagement in learning’, *Northwest J. Commun.* 48, 9–36.
- Jiang, Y., & Dewaele, J.M. (2019) ‘How unique is the foreign language classroom enjoyment and anxiety of Chinese EFL learners?’, *System*, 82, 13–25, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2019.02.017>.
- Joe, H., Hiver, P., & Al-Hoorie, A.H. (2017) ‘Classroom social climate, self-determined motivation, willingness to communicate, and achievement: A study of structural relationships in instructed second language settings’, *Learning and Individual Differences*, 53, 133–144, ar fáil ag: doi: 10.1016/j.lindif.2016.11.005.
- Joffe, H. (2011) *Thematic Analysis*, i Harper, D. & Thompson, A.R., eag., *Qualitative Research Methods in Mental Health and Psychotherapy: A Guide for Students and Practitioners*, Chichester: John Wiley & Sons, Ltd. <http://dx.doi.org/10.1002/9781119973249.ch15>.
- Johansen M.O, Eliassen, S. & Jenö, L.M. (2023) ““Why is this relevant for me?”: increasing content relevance enhances student motivation and vitality”, *Frontiers in Psychology*, 14, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1184804>.
- Johnson, R.B. & Onwuegbuzie, A.J. (2004) ‘Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come’, *Educational Researcher*, 33(7), 14-26, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3102/0013189X033007014>.
- Johnson, R.B., Onwuegbuzie, A.J. & Turner, L.A. (2007) ‘Toward a Definition of Mixed Methods Research’, *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112-133, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1558689806298224>.

- Kálmán, C. & Gutierrez Eugenio, E. (2015) 'Successful language learning in a corporate setting: The role of attribution theory and its relation to intrinsic and extrinsic motivation', *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 5(4), 583–608, ar fáil ag: <https://doi.org/10.14746/ssllt.2015.5.4.4>.
- Kangasvieri, T. & Leontjev, D. (2021) 'Current L2 self-concept of Finnish comprehensive school students: The role of grades, parents, peers, and society', *System*, 100, 102549, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2021.102549>.
- Kang, S.J. (2005) 'Dynamic emergence of situational willingness to communicate in a second language', *System*, 33(2), 277–292, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2004.10.004>.
- Kelly, A. (2002) *Compulsory Irish: Language and Education in Ireland*. Baile Átha Cliath: Irish Academic Press.
- Kelly, B. (2025) 'GenAI in Higher Education: Key Considerations,' i Schalk, A. & Rooney, P., eág., *Using GenAI in Teaching, Learning and Assessment in Irish Universities*.
- Khajavy, G.H., MacIntyre, P.D., & Barabadi, E. (2018) 'Role of the emotions and classroom environment in willingness to communicate: Applying doubly latent multilevel analysis in second language acquisition research', *Studies in Second Language Acquisition*, 40(3), 605–624, ar fáil ag: doi:10.1017/S0272263117000304.
- Khajavy, G.H. & Ghonsooly, B. (2017) 'Predictors of willingness to read in English: testing a model based on possible selves and self-confidence', *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 38(10), 871–885, ar fáil ag: doi: 10.1080/01434632.2017.1284853.
- Kivunja, C. (2018) 'Distinguishing between Theory, Theoretical Framework, and Conceptual Framework: A Systematic Review of Lessons from the Field', *International Journal of Higher Education*, 7, 44–53, ar fáil ag: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v7n6p44>.
- Kormos, J. & Csizér, K. (2014) 'The Interaction of Motivation, Self-Regulatory Strategies, and Autonomous Learning Behavior in Different Learner Groups', *TESOL Quarterly*, 48, 275–299, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1002/tesq.129>.
- Krosnick, J.A. (1991) 'Response strategies for coping with the cognitive demands of attitude measures in surveys', *Applied Cognitive Psychology*, 5(3), 213–236, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1002/acp.2350050305>.
- Kung-Ming, T. & Khoon-Seng, S. (2000) 'Asynchronous vs. Synchronous Interactions'. *Encyclopedia of Distance Learning*, 1, 104–113.
- Lamb, M. (2004) 'Integrative motivation in a globalizing world', *System*, 32(1), 3–19, ar fáil ag: doi:10.1016/j.system.2003.04.002.
- Lomas, T. & Ivztan, I. (2016) 'Second wave positive psychology: Exploring the positive–negative dialectics of wellbeing', *Journal of Happiness Studies: An*

- Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 17(4), 1753–1768, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1007/s10902-015-9668-y>.
- Lo, Y.Y. & Lin, A. (2019) ‘Teaching, learning and scaffolding in CLIL science classrooms’, *Journal of Immersion and Content-Based Language Education*, 7, 151–165, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1075/jicb.00006.lo>.
- Langan, E. (2018) *An evaluation of an introductory module to support students with the transition to Irish higher education*. Doctor of Education thesis, Dublin City University.
- Lanvers, U. (2024) ‘Language policy in the crossfire in Ireland: can Languages Connect deliver in the Republic of Ireland?’, *Irish Educational Studies*, 43(4), 1209–1225, ar fáil ag: doi: 10.1080/03323315.2023.2202654.
- Larsen-Freeman, D. (2018) ‘Looking ahead: Future directions in, and future research into, second language acquisition’, *Foreign Language Annals* 51(1): 55–72, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/flan.12314>.
- Larsen-Freeman, D. & Cameron, L. (2008) *Complex Systems and Applied Linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Lauridsen, K. (2013) ‘Higher education language policy: report of the CEL/ELC Working Group’, *European Journal of Language Policy*, 128–138.
- Lee, Y.J. (2023) ‘Language learning affordances of Instagram and TikTok’, *Innovation in Language Learning and Teaching*, 17(2), 408–423, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1080/17501229.2022.2051517>.
- Levers, M.J.D. (2013) ‘Philosophical Paradigms, Grounded Theory, and Perspectives on Emergence’, *SAGE Open*, 3(4), ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/2158244013517243>.
- Li, H. (2023) ‘Perceived teacher-student relationship and growth mindset as predictors of student engagement in foreign student engagement in foreign language learning: the mediating role of foreign language enjoyment’, *Frontiers in Psychology*, 14, ar fáil ag: doi: 10.3389/fpsyg.2023.1177223.
- Liu, G.L. (2024b) ‘Revisiting and Measuring Foreign Language Confidence From a World Englishes Perspective: Scale Development and Validation’, *International Journal of Applied Linguistics*, 35(1), 291–307, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/ijal.12618>.
- Liu, H., Wang, Y. & Wang, H. (2025) ‘Exploring the mediating roles of motivation and boredom in basic psychological needs and behavioural engagement in English learning: a self-determination theory perspective’, *BMC Psychology*, 13(1), 179, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02524-3>.
- López-Martín, E., & Ardura-Martínez, D. (2023) The effect size in scientific publication. *Educación XX1*, 26(1), 9–17, ar fáil ag: <https://doi.org/10.5944/educxx1.36276>.

- López, M.G.M., & Cárdenas, M.A.F. (2014) 'Emotions and their effects in a language learning Mexican context', *System* 42, 298–307, ar fáil ag: doi: 10.1016/j.system.2013.12.006.
- Louis, M.C. (2011) 'Strengths interventions in higher education: The effect of identification versus development approaches on implicit self-theory', *The Journal of Positive Psychology*, 6(3), 204–215, ar fáil ag: doi: 10.1080/17439760.2011.570366.
- Lou, N.M., & Noels, K.A. (2019) 'Promoting Growth in Foreign and Second Language Education: A Research Agenda for Mindsets in Language Learning and Teaching', *System*, 86, 102-126, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2019.102126>.
- Lynch, K. & Ivancheva, M. (2015) 'Academic freedom and the commercialisation of universities: a critical ethical analysis', *Ethics in Science and Environmental Politics*, 15, 71-85, ar fáil ag: doi: 10.3354/esep00160 .
- Lynch, K., Grummell, B. & Devine, D. (2012) *New Managerialism in Education: Commercialization, Carelessness and Gender*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Lyster, R. (2019) 'Translanguaging in immersion: Cognitive support or social prestige?', *Canadian Modern Language Review*, 75(4), 340–352, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3138/cmlr.2019-0038>
- Macaskill, A. & Taylor, E. (2010) 'The development of a brief measure of learner autonomy in university students', *Studies in Higher Education*, 35(3), 351–359, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1080/03075070903502703>
- Mac Corraidh, S. (2019) 'Mic léinn san ardoideachas ag dul i ngleic le húrscéal Gaeilge: cás-staidéar ag amharc ar a spéis agus a ndúil ann', *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/h5yp-ft43>
- Mac Corraidh, S. (2021) 'Grinnléitheoireacht á meas ag mic léinn ar chúrsaí Gaeilge (BA agus BEd) mar mhodh múinte le bheith ag foghlaim faoin scríbhneoireacht liteartha i nGaeilge', *Léann Teanga: An Reiviú*. Ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/00E7-A797>
- MacDonald, B. (2010) 'Improving learning through meta assessment', *Active Learning in Higher Education*. An Bhreatain: Sage Publications, 119-129.
- Mac Gearailt, B., Davitt, E., Murray, C. & Westerwald, G. (2023) *Analysis of the surveys and the written submissions on the Draft Specification for Leaving Certificate Irish (L1 and L2): Report prepared for the National Council of Curriculum and Assessment*. School of Education, University of Galway, ar fáil ag: <https://ncca.ie/media/6018/analysis-of-the-surveys-and-the-written-submissions-on-the-draft-specifications-for-leaving-certificate-irish-l1-and-l2.pdf> [faighte 16 Iúil 2025]
- Mac Gearailt, C. & Ó Duibhir, P. (2023) *Athbhreithniú luath ar chur i bhfeidhm na Sonraíochtaí Gaeilge T1 agus T2 don tSraith Shóisearach / Early enactment review of Junior Cycle Irish L1 and L2*. NCCA, ar fáil ag: <https://ncca.ie/media/5972/athbhreithni%C3%BA-luath-ar-chur-i-bhfeidhm-na>

[sonra%C3%ADochta%C3%AD-gaeilge-t1-agus-t2-don-tsraith-sh%C3%B3isearach.pdf](#) [faighte 16 Iúil 2025]

- Machin, E. (2023) 'Intervening with near-future possible L2 selves: EFL students as peer-to-peer motivating agents during Exploratory Practice', *Language Teaching Research*, 27(2), 466–483, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1362168820928565>.
- MacIntyre, P.D. (2007) 'Willingness to Communicate in the Second Language: Understanding the Decision to Speak as a Volitional Process', *The Modern Language Journal*, 91, 564-576, ar fáil ag: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-4781.2007.00623.x>.
- MacIntyre, P.D., Babin, P.A. & Clément, R. (1999) 'Willingness to communicate : Antecedents and consequences', *Communication Quarterly*, 47, 215-229, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1080/01463379909370135>.
- MacIntyre, P.D., Baker, S.C., Clément, R., & Conrod, S. (2001) 'Willingness to communicate, social support, and language-learning orientations of immersion students', *Studies in Second Language Acquisition*, 23, 369-388, ar fáil ag: doi: 10.1017/S0272263101003035.
- MacIntyre, P., Baker, S., & Sparling, H. (2017) 'Heritage Passions, Heritage Convictions and the Rooted L2 Self: Music and Gaelic Language Learning in Cape Breton, Nova Scotia', *The Modern Language Journal*, 101(3), 501-516, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/modl.12417>.
- MacIntyre, P.D., Dörnyei, Z., Clément, R., & Noels, K.A. (1998) 'Conceptualizing Willingness to Communicate in a L2: A Situational Model of L2 Confidence and Affiliation', *The Modern Language Journal*, 82(4), 545–562, ar fáil ag: <https://doi.org/10.2307/330224>.
- MacIntyre, P.D., Noels, K.A., & Clément, R. (1997) 'Biases in self-ratings of second language proficiency: The role of language anxiety', *Language Learning*, 47, 265–287, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/0023-8333.81997008>.
- MacIntyre, P.D., Ross, J. & Clément, R. (2019) 'Emotions Are Motivating', i Lamb, M., Csizér, K., Henry, A. & Ryan, S., eág., *The Palgrave Handbook of Motivation for Language Learning*, Palgrave Macmillan, 183-202.
- MacIntyre, P.D., & Wang, L. (2021) 'Willingness to communicate in the L2 about meaningful photos: Application of the pyramid model of WTC', *Language Teaching Research*, 25(6), 878-898, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/13621688211004645>
- Mackay, J. (2014) 'Applications and implications of the L2 motivational self system in a Catalan EFL context', i Csizér, K. & Magid, M., eág., *The Impact of Self-Concept on Language Learning*. Bristol, Blue Ridge Summit: Multilingual Matters, 377-400.
- Mackay, J. (2019) 'An ideal second language self intervention: Development of possible selves in an English as a Foreign Language classroom context', *System* 81, ar fáil ag: [10.1016/j.system.2019.01.003](https://doi.org/10.1016/j.system.2019.01.003).

- Mackay, J. (2015) *An ideal L2 self intervention: Implications for self-concept, motivation and engagement with the target language*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Mac Lochlainn, C. (2023) *Learning to express, learning as self-expression: a multimethod investigation of the L2 selves of distance adult Irish L2 learners*. PhD thesis, Dublin City University.
- Mac Lochlainn, C., Nic Giolla Mhichíl, M., Beirne, E. & Brown, M. (2019) ‘[Culture Vultures: How Open is Open?](#)’, i Brown, M., Nic Giolla Mhichíl, M., Beirne, E., & Costello, E., eag., *Proceedings of the 2019 ICDE World Conference on Online Learning*, 1, Baile Átha Cliath: Dublin City University.
- Mac Lochlainn, C., Nic Giolla Mhichíl, M., Beirne, E. & Brown, M. (2020) ‘The soul behind the screen: understanding cultural enrichment as a motivation of informal MOOC learning’, *Distance Education*, 41(2), 201–215, ar fáil ag: doi: 10.1080/01587919.2020.1757408.
- Mac Lochlainn, C., Nic Giolla Mhichíl, M. & Beirne, E. (2023) ‘Diversity, exclusion and inclusion: a case study of welcome online & minority language representation in MOOCs’, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 44(5), 359–369, ar fáil ag: doi: 10.1080/01434632.2020.1823988.
- Mac Lochlainn, C., Mhichíl, M., Beirne, E. & Brown, M. (2019) ‘Back to the Future, the Learner Strikes Back: Feedback and Reflection as Key Elements in MOOC re-Design’, *EDEN Conference Proceedings*. 374-381, ar fáil ag: doi: 10.38069/EDENCONF-2019-AC-0041.
- Mac Mathúna, L. (2003) ‘Rannpháirtíocht sna Cúrsaí Difriúla Gailege ar an Tríú Leibhéal’, *Teagasc na Gaeilge*, 8, 48-59.
- Magid, M. (2009) ‘The L2 motivational self system from a Chinese perspective: A mixed methods study’, *Journal of Applied Linguistics*, 6(1), 69–90.
- Magid, M. & Chan, L. (2012) ‘Motivating English learners by helping them visualize their ideal L2 self: Lessons from two motivational programmes’, *Innovation in Language Learning and Teaching*, 6(2), 113–125, ar fáil ag: doi: 10.1080/17501229.2011.614693.
- Mahon, C., Fitzgerald, A., O’Reilly, A. & Dooley, B. (2022) ‘Profiling third-level student mental health: findings from My World Survey 2’, *Irish Journal of Psychological Medicine*, 18, 1-9, ar fáil ag: doi:10.1017/ipm.2021.85.
- Mainhard, T., Oudman, S., Hornstra, L., Bosker, R.J. & Goetz, T. (2018) ‘Student emotions in class: the relative importance of teachers and their interpersonal relations with students’, *Learn. Instruct.* 53, 109–119, ar fáil ag: doi: 10.1016/j.learninstruc.
- Marks, L.D. (2015) ‘A Pragmatic, Step-by-Step Guide for Qualitative Methods: Capturing the Disaster and Long-Term Recovery Stories of Katrina and Rita’, *Curr. Psychol.* 34, 494–505, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1007/s12144-015-9342-x>.

- Markus, H. & Nurius, P. (1987) 'Possible selves: The interface between motivation and the self-concept', i Yardley, K. & Honess, T., eag., *Self and identity: Psychosocial perspectives*, Chichester: John Wiley & Sons, 157–172.
- Markus, H. & Ruvolo, A. (1989) 'Possible selves: Personalized representations of goals', i Pervin, L.A. eag., *Goal concepts in personality and social psychology*, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., 211–241.
- Martin, A.J., Mansour, M., & Malmberg, L.E. (2020) 'What factors influence students' real-time motivation and engagement? An experience sampling study of high school students using mobile technology', *Educational Psychology*, 40, 1113–1135.
- Maxwell, J.A. (2013) *Qualitative Research Design: An Interactive Approach*. Sage, Thousand Oaks.
- Maxwell, J. & Mittapalli, K. (2010) 'Realism as a stance for mixed methods research', i Tashakkori, A. & Teddlie, C., eag., *Realism as a stance for mixed methods research*, 2ú eag., SAGE Publications, Inc., 145–168.
- May, S. (2019) 'Negotiating the Multilingual Turn in SLA', *The Modern Language Journal*, 103(S1), pp. 122–129, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/modl.12531>.
- McClelland, N. (2000) 'Goal orientations in Japanese college students learning EFL', i Cornwell, S. & P. Robinson, P., eag., *Individual differences in foreign language learning: Effects of aptitude, intelligence and motivation*, Tokyo: Japanese Association for Language Learning, 99–115.
- McHale, B. (2013) 'Tábhacht an Phróisis Mheasúnaithe agus an Aiseolais i gCuraclam na Gaeilge ag an Tríú Leibhéal', *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/74KS-6K97>.
- McHale, B. (2014) 'Machnamh ar Eispéireas na Foghlama Aisioncronaí', *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/GMDQ-HR53>.
- McHale, B. & Ní Fhlatharta, L. (2015) 'Tionchar Phróifil an Fhoghlaimeora Teanga ar Shealbhú na Gaeilge', *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/2gyw-ak60>.
- McLeod, W. & O'Rourke, B. (2017) *New Speakers of Gaelic from Outside the UK*. Soillse.
- McManus, A. (2016) 'The Transformation of Irish Education: The Ministerial Legacy, 1919–1999', i Walsh, B., eag., *Essays in the History of Irish Education*, London, Palgrave Macmillan, 156–171.
- McMonagle, S. (2012) 'Gaeltacht Thuaisceart an Oileáin Úir: post-territorial Irishness and Canadian multiculturalism', *Irish Studies Review*, 20(4), 407–425, ar fáil ag: doi: 10.1080/09670882.2012.731265.
- McNulty, E. (2023) 'Manx speakers, language, and identity', *Studia Celtica Posnaniensia*, 8, 1–24, ar fáil ag: <https://doi.org/10.14746/scp.2023.8.1>.

- Meehan, C. & Howells, K. (2017) “‘What really matters to Freshers?’ An evaluation of first year student experience of transition into University’, *Journal of Further and Higher Education*, 42(7), 893-907, ar fáil ag: doi: 10.1080/09670882.2012.731265.
- Méndez-Aguado, C., Aguilar-Parra, J.M., Álvarez, J.F., Trigueros, R. & Fernández-Archilla, J.A. (2020) ‘The influence of emotions, motivation and habits in the academic performance of primary education students in French as a foreign language’, *Sustainability* 12(6), 2531, ar fáil ag: doi: 10.3390/su12062531.
- Meng, Y. (2021) ‘Fostering EFL/ESL students’ state motivation: the role of teacher student rapport’, *Frontiers in Psychology* 2, 797, ar fáil ag: doi: 10.3389/fpsyg.2021.754797.
- Mercer, S. (2013) ‘Working with language learner histories from three perspectives: Teachers, learners and researchers’, *Studies in Second Language Learning and Teaching*. 3(2), 161-185, ar fáil ag: <https://doi.org/10.14746/ssllt.2013.3.2.2>.
- Mercer, S. & Dörnyei, Z. (2020) *Engaging Language Learners in Contemporary Classrooms*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mercer, S., Oberdorfer, P., & Saleem, M. (2016) ‘Helping language teachers to thrive: Using positive psychology to promote teachers’ professional well-being’, i Gabrys ‘-Barker, D. & Galajd, D., eág., *Positive psychology perspectives on foreign language learning and teaching*, Springer International Publishing, 213–230.
- Mercille, J. & Murphy, E. (2017) ‘The Neoliberalization of Irish Higher Education Under Austerity’, *Critical Sociology*, 43(3), 371-387, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/0896920515607074>.
- Meuser, M. & Nagel, U. (2009) ‘The expert interview and changes in knowledge production’, i Bogner, A., Littig, B. & Menz, W., eág., *Interviewing experts*, Palgrave Macmillan UK, 17–42.
- Mey, G. & Mruck, K. (2007) ‘Qualitative research in Germany: a short cartography’, *International Sociology*, 22(2), 138–54.
- Mhic Mhathúna, M. & Mac Con Iomaire, M. (2022) ‘Early childhood education and care provision through the medium of the Irish language’, i Hayes, N. & Walsh, T., eág., *Early Childhood Education and Care in Ireland: Charting a Century of Developments (1921-2021)*, Oxford: Peter Lang, 75-99.
- Mihas, P. & Odum Institute. (2019) ‘Learn to use an exploratory sequential mixed method design for instrument development’, i *SAGE Research Methods Datasets Part 2*. SAGE Publications, Ltd., ar fáil ag: <https://dx.doi.org/10.4135/9781526496454>.
- Mircioiu, C. & Atkinson, J. (2017) ‘A Comparison of Parametric and Non-Parametric Methods Applied to a Likert Scale’, *Pharmacy (Basel)*. 5(2), 26, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3390/pharmacy5020026>.
- Morse, J.M. & Niehaus, L. (2009) *Mixed method design: Principles and procedures*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

- Mortazavi, M. (2013) 'Meta-analysis of communication patterns in math learning journal article', *J. Educ. Technol.* 9, 155–164.
- Mothersill, D., Nguyen, H., Loughnane, G. & Hargreaves, A. (2024) 'Mental health among third-level students in Ireland during COVID-19', *Irish Journal of Education*, 48(3), 1-19.
- Munezane, Y. (2015) 'Enhancing willingness to communicate: Relative effects of visualization and goal setting', *Modern Language Journal*, 99, 175–191, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/modl.12193>.
- Murphy, D. & Flynn, C.J. (2013) 'Common ground between minority and majority languages: The case of identity', i Archibald, A.N., eag., *Multilingual theory and practice in applied linguistics: Proceedings of the 43th annual meeting of the British Association for Applied Linguistics*, London: Scitsiugnill Press, 175-179.
- Nadar, S. (2014) "'Stories are data with Soul" - lessons from black feminist epistemology', *Agenda: Empowering Women for Gender Equity*, 28(1 (99)), 18–28.
- Nakamura, T. (2019) 'Understanding motivation for learning languages other than English: Life domains of L2 self', *System*, 82, 111–121, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2019.03.006>.
- Nazaretsky, T., Ariely, M., Cukurova, M. & Alexandron, G. (2022) 'Teachers' trust in AI-powered educational technology and a professional development program to improve it', *British Journal of Educational Technology*, 53(4), 1–18, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/bjet.13232>.
- Nic Aindriú, S., Ó Duibhir, P. & Travers, J. (2021) A Survey of Assessment and Additional Teaching Support in Irish Immersion Education. *Languages* 6(2), 62, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3390/languages6020062>
- Nic Aindriú, S., Ó Duibhir, P. & Travers, J. (2024) 'The suitability of Irish immersion education for children with special educational needs', *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 27(7), 898–909, ar fáil ag: doi: 10.1080/13670050.2024.2320306.
- Nic Eoin, M. (2009) 'Coláiste Phádraig, Droim Conrach', i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., eag., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 6-13.
- Nic Eoin, M. (2018) "Re-Imagining Academic and Professional Irish Language Programmes in Initial Teacher Education: Implications of a New Third Level Irish Language Syllabus", TEANGA, the Journal of the Irish Association for Applied Linguistics, 24, 20–33, ar fáil ag: <https://doi.org/10.35903/teanga.v24i0.40>.
- Nic Pháidín, C. (2004) 'Ollscolaíocht Ghaeilge—ré seo na húire', i Uí Bhraonáin, D. & Nic Pháidín, C., eag., *Ollscolaíocht Ghaeilge: dúshláin agus léargais: páipéir chomhdhála*, Báile Átha Cliath: Fiontar, OCBÁC, 21-40.

- Ní Chathasaigh, C. & Ó Ceallaigh, T.J. (2021) ‘Feasacht teanga an mhúinteora ábhair iarbhunscoile sa tumoideachas: dearcthaí, eispéiris agus tuairimí múinteoirí ábhair i nGaelcholáistí’, *COMHARTaighde*, 7 [idirlíon] ar fáil ag: doi: 10.18669/ct.2021.03.
- Ní Chlochasaigh, K. (2014) *Staidéar ar fhoghlaimeoirí éifeachtacha na Gaeilge ar an dara agus ar an tríú leibhéal*, Doctoral Thesis in Applied Linguistics, Institute of Technology, Tralee.
- Ní Chlochasaigh, K. (2016) ‘Foghlaimeoirí Éifeachtacha na Gaeilge: Táid ann ach Táid gann. Ról na Foghlama Comhtháite Teanga agus Ábhair i gcothú na Dea-foghlama i gcás na Gaeilge’, i Ó Ceallaigh, T. & Ó Laoire, M., eag., *An Chéad Chomhdháil Taighde Uile-Oileánda ar an Tumoideachas – Páipéir Chomhdhála*.
- Ní Chiaráin, N. (2020) ‘Foghlaim ríomhchuidithe teanga-chliste agus teicneolaíocht na hurlabhra: Féidearthachtaí do theagasc/d’fhoghlaim na Gaeilge’, *TEANGA, Iris Chumann na Teangeolaíochta Feidhmí in Éirinn* 27: 79–97, ar fáil ag: <https://doi.org/10.35903/teanga.v27i.219>.
- Ní Chiaráin, N. (2024) ‘Intleacht Shaorga agus Teagasc/Foghlaim na Gaeilge’. *COMHARTaighde 10* [Idirlíon], ar fáil ag: <https://comhartaighde.ie/ailt-taighde/intleacht-shaorga-agus-teagasc-foghlaim-na-gaeilge/> [faighte 9 Iúil 2025].
- Ní Chiaráin, N. & Ní Chasaide, A. (2020) ‘The Potential of Text-to-Speech Synthesis in Computer-Assisted Language Learning: A Minority Language Perspective’, i Andujar, A., eag., *Recent Tools for Computer- and Mobile-Assisted Foreign Language Learning*. Hershey, PA: IGI Global, 149–169.
- Ní Chiaráin, N., Nolan, O., Gunning, N.R. & Comtois, M. (2023) ‘Filling the SLATE: examining the contribution LLMs can make in Irish story content generation’ *Proc. 9th Workshop on Speech and Language Technology in Education (SLaTE)*, 176–181.
- Ní Chualáin, F. (2013). An Tumoideachas Tríú Leibhéal agus an Ollscolaíocht trí Ghaeilge: Eispéireas Foghlama na Mac Léinn. *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/39sh-b889>
- Ní Dhiorbháin, A. (2018) Taithí múinteoirí faoi oiliúint ar an bhFoghlaim Chomhtháite Ábhar agus Teangacha, *COMHARTaighde 4* [Idirlíon], ar fáil ag: doi: 10.18669/ct.2018.02.
- Ní Dhiorbháin, A., Concannon-Gibney, T., Ní Dhubhghaill, E. (2024). *Cur Chuige Ilteangach do Theagasc Ghramadach na Gaeilge i mBunscoileanna Béarla*, COGG.
- Ní Dhiorbháin, A. & Ó Duibhir, P. (2021) ‘Exploring student primary teachers’ linguistic knowledge of Irish’, *The Language Learning Journal*, 50(6), 732–746, ar fáil ag: doi: [10.1080/09571736.2021.1879907](https://doi.org/10.1080/09571736.2021.1879907).
- Ní Dhiorbháin, A. & O’Grady, S. (2025) *Staidéar agus Athbhreithniú Leantach ar Chur bhfeidhm Shonraíochtaí Gaeilge na Sraithe Sóisearaí (T1 & T2). Tuarascáil Eatramhach: Céim a hAon*. SEALBHÚ, OCBÁC, ar fáil ag: <https://ncca.ie/media/4yllw2td/staid%C3%A9ar-agus-athbhreithni%C3%BA-leantach-ar-chur-i-bhfeidhm-shonra%C3%ADochta%C3%AD-gaeilge-na-sraithe-s%C3%B3iseara%C3%AD-t1-t2.pdf> [faighte 16 Iúil 2025].

- Ní Dhonnchadha, C., Ní Chlochasaigh, K. & Ó Ceallaigh, T.J. (2024) ‘Dianchonnair Fhéideartha an Inspreagtha in Oideachas Múinteoirí an Tumoideachais [Potential Powerful Pathways of Motivation in Immersion Teacher Education]’, *TEANGA, the Journal of the Irish Association for Applied Linguistics*, 31, 206–230, ar fáil ag: <https://doi.org/10.35903/teanga.v31i.7546>.
- Ní Fhearghusa, J. (1998) *Gaelscoileanna. Stair na hEagraíochta. 1973-1988*. Unpublished M.Ed. Thesis. U.C.D.
- Ní Fhrighil, R. (2009) ‘Réamhrá’, i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., ead., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 1-5.
- Ní Fhrighil, R. & Nic Eoin, M. (2009) *Teagasc nó Sealbhú? Múineadh agus Foghlaim na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal Teagasc nó Sealbhú? Múineadh agus Foghlaim na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal*. Baile Átha Cliath: Cois Life.
- Nikolietou, P. (2017) *A ‘person-in-context relational’ approach to understanding students’ willingness to communicate in an additional language in higher education in Greece: only the tip of an iceberg*, University of Birmingham. Ph.D.
- Ní Loingsigh, D. (2015) *Minority Language Advising in the Workplace: Contextual Practices, Relational Knowing, Mandate, and Change*, Doctoral Thesis, Maynooth University.
- Ní Loingsigh, D. (2023) ‘The professional practice of language advising in the official languages workplace context in Ireland’, i Grenoble, L., Lane, P., Røyneland, U. and Ó Murchadha, N., ead., *Linguistic Minorities in Europe Online [online]*, Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1515/lme.22365733>.
- Ní Loingsigh, D. & Mozzon-McPherson, M. (2020) ‘Advising in Language Learning in a new speaker context: Facilitating linguistic shifts’, *System*, 95, 102363, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102363>.
- Ní Loingsigh, M. (2009) ‘Coláiste na hOllscoile, Corcaigh’, i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., ead., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 46-51.
- Ní Mhaonaigh, S. (2009) ‘Dearadh siollabais do mhic léinn tríú leibhéal: Dúshláin agus cur chuige’, i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., ead., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 73-87.
- Ní Mhuirthile, Á. (2009) ‘Coláiste Mhuire gan Smál, Luimneach’, i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., ead., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 40-45.
- Ní Neachtain, M. (2009) ‘Achoimre ar an bhFóram ‘Teagasc na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal’, i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., ead., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga : Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 149-153.

- Ning, R. (2024) 'Chinese graduate students in Catalonia: motivation to learn Catalan in a bilingual society', *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 45(2), 475–488, ar fáil ag: doi: 10.1080/01434632.2021.1902335.
- Ní Shluáin, M. (2025) 'Athbhreithniú Scóipe ar Inspreagadh Fhoghlaim na Gaeilge,' in *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/29627>
- Ní Uigín, D. (2013) 'An Litearthacht Acadúil agus an Fhéiniúlacht Acadúil: Cás-Staidéar ar an Ionad Scríbhneoireachta Acadúla in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh', *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/6VKS-N428>.
- Ní Uigín, D. & Ó Cofaigh, É. (2016) 'An Fhoghlaim Chumaisc: Taithí na dTeagascóirí', *Léann Teanga: An Reiviú*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.13025/153N-WN37>.
- Noels, K.A. (2001b) 'Learning Spanish as a second language: Learners' orientations and perceptions of their teachers' communication style', *Language Learning*, 51(1), 107–144.
- Noels, K. & Clément, R. (1996) 'Communicating Across Cultures: Social Determinants and Acculturative Consequences', *Canadian Journal of Behavioural Science*, 28, 214–228, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1037/0008-400X.28.3.214>.
- Noels, K.A., Pelletier, L.G., Clément, R., & Vallerand, R.J. (2000). Why are you learning a second language? Motivational orientations and self-determination theory. *Language Learning*, 50(1), 57–85, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/0023-8333.00111>.
- Noels, K.A., Lou, N.M., Vargas Lascano, D.I., Chaffee, K.E., Dincer, A., Shan, Y., Zhang, D. & Zhang, X. (2019) 'Self-determination and Motivated Engagement in Language Learning', i Lamb, M., Csizér, K., Henry, A., Ryan, S., eag., *The Palgrave Handbook of Motivation for Language Learning*. Palgrave Macmillan, Cham, 95–115.
- Northern Ireland Statistics and Research Agency. (2022) *2021 Census Data, Table MS-B12: Main Language* [uasdátaithe] [ar líne] ar fáil ag: <https://www.nisra.gov.uk/publications/census-2021-main-statistics-language-tables> [faighte 10 Iúil 2025].
- Ó Baoill, D.P. (2009) 'Ollscoil na Banríona, Béal Feirste', i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., eag., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 19–25.
- Ó Catháin, B. (2009) 'Ollscoil na hÉireann, Má Nuad', i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., eag., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 19–26.
- Ó Cinnéide, M., MacDonnacha, S. & Ní Chonghaile, S. (2001) *Polasaithe agus Cleachtais Eagraíochtaí Éagsúla le Feidhm sa Ghaeltacht. Tuarascáil Chríochnaitheach do Choimisiún na Gaeltachta*. Gaillimh.
- Ó Cinnéide, M. (2004) 'Ollscolaíocht Ghaeilge le béim ar leith ar riachtanais na Gaeltachta', i Uí Bhraonáin, D. & Nic Pháidín, C., eag., *Ollscolaíocht Ghaeilge: dúshláin agus léargas: páipéir chomhdhála*, Báile Átha Cliath: Fiontar, OCBÁC, 51–68.

- Ó Ceallaigh, B. (2024) 'The rising cost of living, postmaterialism, and the fate of linguistic minorities: some comments based on Irish and other Celtic contexts', i Grenoble, L., Lane, P., Røyneland, U. & Ó Murchadha, N., eág., *Linguistic Minorities in Europe Online [online]*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Ó Ceallaigh, T.J. & Dhonnabhain, Á.N. (2017) 'Reawakening the Irish language through the Irish education system: Challenges and priorities', *International Electronic Journal of Elementary Education*, 8(2), 179–198, ar fáil ag: <https://www.iejee.com/index.php/IEJEE/article/view/107>.
- Ó Ciardha, P. (2023) 'Fógra le déanamh go luath faoi fhorbairt tuilleadh cúrsaí Gaeilge ag an tríú leibhéal', *Tuairisc*, 28 Iúil 2023, ar fáil ag: <https://tuairisc.ie/fogra-le-deanamh-go-luath-faoi-fhorbairt-tuilleadh-cursai-gaeilge-a-thacoidh-le-sprioc-earcaiochta-a-bhaint-amach/> [faighte 10 Iúil 2025].
- O'Connor, M. (2014) 'Investment in Edification: Reflections on Irish Education Policy since Independence', *Irish Educational Studies*, 33(2), 193-212.
- Ó Dónaill, C. (2009) 'Teagasc ríomhchuidithe teangacha: An cur chuige in Ollscoil Uladh', i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., eág., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 122-138.
- Ó Duibhir, P. (2016) 'Foghlaim Chomhtháite Ábhar agus Teanga i gClár Oideachais Tosaigh do Mhúinteoirí Bunscoile', *Teanga*, 24, 1–14.
- Ó Duibhir, P. (2018). *Immersion education: Lessons from a minority language context*. Bristol: Multilingual Matters.
- Ó Duibhir, P. et al. (2019) *Treo an Pholasáí sa Todhchaí maidir le Díoliúintí ó Staidéar ar an nGaeilge Aighneacht arna haighniú ag SEALBHÚ: Lárionad Taighde DCU um Foghlaim agus Teagasc na Gaeilge*. SEALBHÚ: DCU, ar fáil ag: https://www.dcu.ie/sites/default/files/sealbhu/sealbhu_aighneacht_maidir_le_dioluine_o_staidear_ar_an_ngaeilge.pdf
- Ó Duibhir, P. & Thuairisg, L. (2019) 'Young immersion learners' language use outside the classroom in a minority language context', *AILA Review*, 32, 112-137, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1075/aila.00023.dui>
- Ó Giollagáin, C. & Charlton, M. (2015a) *Nuashonrú ar an Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht*, ar fáil ag: https://www.udaras.ie/assets/uploads/2020/11/002910_Udaras_NuashonruI%C2%81_FULL_report_A4_FA.pdf [faighte 16 Iúil 2025]
- Ó Giollagáin, C. (2018) *Tús áite d'fhealsúnacht na bhfoghlaiméoirí Gaeilge seachas do riachtanais an phobail Ghaelaigh i bplean nua an Rialtais*, ar fáil ag: <https://tuairisc.ie/tusaite-dfhealsunacht-na-bhfoghlaimeoiri-gaeilge-seachas-do-riachtanais-an-phobailghaelaigh-i-bplean-nua-an-rialtais/> [faighte 16 Iúil 2025].

- Ó Giollagáin, G., Mac Donnacha, S., Ní Chualáin, F., Ní Shéaghdha, A. & O'Brien, M. (2007a) *Staidéar Cuimsitheach Teangeolaíoch ar Úsáid na Gaeilge sa Ghaeltacht*, Baile Átha Cliath: Oifig an tSoláthair, ar fáil ag: <https://www.cogg.ie/wp-content/uploads/Linguistic-Study-of-the-Use-of-Irish-in-the-Gaeltacht.pdf> [faighte 16 Iúil 2025].
- Ó Háinle, C. (2003) 'Múineadh na Gaeilge ar an Dara Leibhéal agus ar an Tríú Leibhéal: Cleachtais agus Riachtanais: Aitheasc Fáiltithe Comhdhála', *Teagasc na Gaeilge*, 8, 11-14.
- Ó hIfearnáin, T. (1999) 'Defining the Native Speaker of Irish: the Minority Language Speaker in a Bilingual Society', *Cahiers Charles V*, 27(1), 93-110, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3406/cchav.1999.1243>.
- Ó hIfearnáin, T. (2004) 'Riachtanais an phobail teanga agus cothú an éilimh ar Ollscolaíocht Ghaeilge', i Uí Bhraonáin, D. & Nic Pháidín, C., eag., *Ollscolaíocht Ghaeilge: dúshlán agus léargas: páipéir chomhdhála*, Baile Átha Cliath: Fiontar, OCBÁC, 41-50.
- Ó hIfearnáin, T. & Ní Loingsigh, D. (2009) 'Ollscoil Luimnigh', i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., eag., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 52-58.
- Ó hIfearnáin, T. & Walsh, J. (2018) *An Meon Folaithé: Idé-eolaíocht agus iompar lucht labhatha na Gaeilge in Éirinn agus in Albain*, Baile Átha Cliath: Cois Life.
- Ó Laoire, L. (2003) 'Múineadh na Gaeilge ag an Treas Leibhéal: Cá bhfuil ár dTriall?', *Teagasc na Gaeilge*, 8, 60-70.
- Ó Laoire, M. (2009) 'Siollabais na Gaeilge ar an dara leibhéal: Impleachtaí don tríú leibhéal', i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., eag., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 88-121.
- Ó Laoire, M. (2013) *Tuarascáil ar an Díolúine i leith na Gaeilge mar Ábhar Iarbhunscoile*, Baile Átha Cliath: Foras na Gaeilge.
- Ó Laoire, M. (2019) 'An Ghaeilge sa chóras oideachais: pleanáil sealbhaithe agus curaclam', i Ó hIfearnáin, T., eag., *An tSochtheangeolaíocht: Taighde agus Gníomh*. Baile Átha Cliath: Cois Life, 243-264.
- Olmos-Vega, F.M., Stalmeijer, R.E., Varpio, L., & Kahlke, R. (2022) 'A practical guide to reflexivity in qualitative research: AMEE Guide No. 149.', *Medical Teacher*, 45(3), 241-251, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1080/0142159X.2022.2057287>
- O'Muircheartaigh, C., Krosnick, J.A. & Helic, A. (1999) 'Middle Alternatives, Acquiescence, and the Quality of Questionnaire Data', Paper presented at the *American Association for Public Opinion Research Annual Meeting*, St. Petersburg, FL.
- Ó Murchadha, N. & Flynn, C.J. (2018) Educators' target language varieties for language learners: Orientation towards 'native' and 'non-native' norms in a minority language

- context, *Modern Language Journal*, 102(4), 797-813, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/josl.12286>.
- Ong, M.H.A. & Puteh, F. (2017) ‘Quantitative Data Analysis: Choosing Between SPSS, PLS and AMOS in Social Science Research’, *International Interdisciplinary Journal of Scientific Research*, 3(1), 14-25.
- Onwuegbuzie A.J., Dickinson W.B., Leech N.L. & Zoran A.G. (2009) ‘Toward more rigor in focus group research: A new framework for collecting and analyzing focus group data’, *International Journal of Qualitative Methods*, 8, 1–21, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/160940690900800301>
- Onwuegbuzie, A. J., & Leech, N. L. (2006) ‘Linking Research Questions to Mixed Methods Data Analysis Procedures 1’, *The Qualitative Report*, 11(3), 474-498. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2006.1663>
- O’Rourke, B. (2011b) ‘Whose Language Is It? Struggles for Language Ownership in an Irish Language Classroom’, *Journal of Language, Identity & Education*, 10(5), 327–345, ar fáil ag: doi: 10.1080/15348458.2011.614545.
- O’Rourke, B. & Brennan, S.C. (2019) ‘Regimenting the Gaeltacht: Authenticity, anonymity, and expectation in contemporary Ireland’, *Language & Communication*, 66, 20–28, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.langcom.2018.10.006>.
- O’Rourke, B. & DePalma, R. (2017) ‘Language-learning holidays: what motivates people to learn a minority language?’, *International Journal of Multilingualism*, 14(4), 332–349, ar fáil ag: doi: 10.1080/14790718.2016.1184667.
- O’Rourke, B & Ramallo, F. (2018) ‘Identities and new speakers of minority languages: A focus on Galician’, i Smith-Christmas, C, Ó Murchadha, N. P., Hornsby, M. & Moriarty, M., eág., *New Speakers of Minority Languages: Linguistic Ideologies and Practices*. Palgrave Macmillan.
- O’Rourke, B. & Walsh, J. (2015) ‘New Speakers of Irish: shifting boundaries across time and space’, *International Journal of the Sociology of Language*, 231, 63-83, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1515/ijsl-2014-0032>.
- O’Rourke, B. & Walsh, J. (2020) *New Speakers of Irish in the Global Context: New Revival?* Routledge.
- O’Rourke, K. (2025) ‘What is Intelligence Anyway? AI and Higher Education in the 21st Century.’ Schalk Quintanar & Rooney, eág., *Using GenAI in Teaching, Learning and Assessment in Irish Universities*.
- Ortega, A., Urla, J., Amorrortu, E., Goirigolzarri, J. & Uranga, B. (2015) ‘Linguistic identity among new speakers of Basque’, *International Journal of the Sociology of Language*, 231, 85-105, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1515/ijsl-2014-0033>.
- Ó Súilleabháin, D. (1988) *Cath na Gaeilge sa Chóras Oideachais 1893–1911*, Baile Átha Cliath: Conradh na Gaeilge

- Owen, M. (2002) “‘Sometimes you feel you’re in niche time’”: The personal tutor system, a case study’, *Active Learning in Higher Education*, 3(1), 7-23, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1469787402003001002>.
- Oxford, R.L. (1995) ‘When emotion meets (meta)cognition in language learning histories’, *International Journal of Educational Research*, 23(7), 581-594, ar fáil ag: [https://doi.org/10.1016/0883-0355\(96\)80438-1](https://doi.org/10.1016/0883-0355(96)80438-1).
- Oxford, R.L. (2011) ‘Meaning-making, border crossings, complexity, and new interpretive techniques: Expanding our understanding of learner narratives’, *Journal of Foreign Language Research*, 22(2), 221–241.
- Oxford, R.L. (2016d) ‘Toward a psychology of well-being for language learners: the “EMPATHICS” vision’, i MacIntyre, P.D., Gregersen, T. & Mercer, S., eag., *Positive psychology*, England: Multilingual Matters Bristol, 10–87.
- Oxford, R.L. (2017a) ‘Anxious language learners can change their minds: Ideas and strategies from traditional psychology and positive psychology’, i Gkonou, C., Daubney, M. & Dewaele, J.M., eag., *New insights into language anxiety: Theory, research, and educational implications*, Multilingual Matters, 177-197.
- Oxford, R.L. (2017c) *Teaching and Researching Language Learning Strategies: Self-Regulation in Context*, 2ú eag., Routledge.
- Oyserman, D., Bybee, D., Terry, K., & Hart-Johnson, T. (2004) ‘Possible selves as roadmaps’, *Journal of Research in Personality*, 38(2), 130–149, ar fáil ag: [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(03\)00057-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(03)00057-6).
- Papi, M. (2010) ‘The L2 motivational self system, L2 anxiety, and motivated behavior: a structural equation modeling approach’, *System* 38, 467–479, ar fáil ag: doi: 10.1016/j.system.2010.06.011.
- Papi, M., Bondarenko, A.V., Mansouri, S., Feng, L., & Jiang, C. (2019) ‘Rethinking L2 Motivation Research: The 2x2 Model of L2 Self-Guides’, *Studies in Second Language Acquisition*, 41(2), 337-361, ar fáil ag: doi: 10.1017/S0272263118000153.
- Papi, M. & Khajavy, G.H. (2021) ‘Motivational Mechanisms Underlying Second Language Achievement: A Regulatory Focus Perspective’, *Language Learning*, 71, 537-572, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/lang.12443>.
- Papi, M., & Teimouri, Y. (2012) ‘Dynamics of selves and motivation: A cross-sectional study in the EFL context of Iran’, *International Journal of Applied Linguistics*, 22(3), 287–309, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.2012.00312.x>.
- Pavlenko, A. (2007) ‘Autobiographic Narratives as Data in Applied Linguistics’, *Applied Linguistics*, 28(2), 163–188, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1093/applin/amm008>.
- Pavlenko, A. (2013) ‘The affective turn in SLA: From 'affective factors' to 'language desire' and 'commodification of affect’’, i Gabrys-Barker, D. & Belska, J., eag., *The affective dimension in second language acquisition*, Bristol, UK: Multilingual Matters.

- Pae, T.I. (2008) 'Second language orientation and Self-Determination Theory: A structural analysis of the factors affecting second language achievement', *Journal of Language and Social Psychology*, 27(1), 5–27, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/0261927X07309509>.
- Peng, J. E. & Woodrow, L. (2010) 'Willingness to Communicate in English: A Model in the Chinese EFL Classroom Context. Language Learning', 60, 834-876, ar fáil ag: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9922.2010.00576.x>.
- Peterson, C. & Seligman, M.E.P. (2004) *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Oxford University Press; American Psychological Association.
- Petit K. (2016) 'Successful Learners of Irish as an L2: Motivation, Identity and Linguistic Mudes', *Studia Celtica Posnaniensia*, 1(1), 39-56, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1515/scp-2016-0003>
- Pfadenhauer, M. (2009) 'At Eye Level: The Expert Interview — a Talk between Expert and Quasi-expert', i Bogner, A., Littig, B., Menz, W., eág., *Interviewing Experts*. Research Methods Series. Palgrave Macmillan, London.
- Phillips, D.C. (1987) 'Validity in Qualitative Research: Why the Worry about Warrant will Not Wane', *Education and Urban Society*, 20(1), 9-24, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/0013124587020001003>.
- Piaget, J. (1926) *The language and thought of the child*. Harcourt, Brace.
- Piechurska-Kuciel, E. (2011) 'Task difficulty and the use of coping strategies in the FL classroom', *Linguistica Silesiana*, 32, 289–301.
- Pitura, J. & Chang, H. (2023) 'Tools for Scaffolding the Development of L2 Speaking in English-medium Higher Education: Lessons from Poland and Australia', *Theory and Practice of Second Language Acquisition*, 1–35, ar fáil ag: doi: 10.31261/TAPSLA.12816.
- Pobal. (2019). 2018/2019 Annual early years sector profile report, ar fáil ag: <https://web.archive.org/web/20221015233120/https://www.pobal.ie/app/uploads/2019/12/Annual-Early-Years-Sector-Profile-Report-AEYSPR-2018-19.pdf> [faighte 16 Iúil 2025].
- Pujolar, J. & Puigdevall, M. (2015) 'Linguistic mudes: how to become a new speaker in Catalonia', *International Journal of the Sociology of Language*, 2015(231), 167–187, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1515/ijsl-2014-0037>.
- Pynn, G. (2017) 'The intuitive basis for contextualism', i Ichikawa, J.J., eág., *The routledge handbook of epistemic contextualism*, Routledge 32–43.
- Ramirez, M.G. (2024) 'The Use of Podcasts for Language Learning: A Systematic Review of Literature', *International Journal of English Language Studies*, 6(1), 47–53, ar fáil ag: doi: 10.32996/ijels.2024.6.1.4.

- Regmi, P.R., Waithaka, E., Paudyal, A., Simkhada, P. & van Teijlingen, E. (2016) 'Guide to the design and application of online questionnaire surveys', *Nepal journal of epidemiology*, 6(4), 640–644, ar fáil ag: doi: 10.3126/nje.v6i4.17258.
- Rahman, A. & Muktadir, M.G. (2021) 'SPSS: An Imperative Quantitative Data Analysis Tool for Social Science Research', *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 5, 300-302, ar fáil ag: <https://doi.org/10.47772/IJRISS.2021.51012>.
- Rajabnejad, F., Pishghadam, R. & Saboori, F. (2017) 'On the influence of stroke on willingness to attend classes and foreign language achievement', *Applied Research on English Language*, 6, 141–158, ar fáil ag: doi: 10.22108/are.2017.21344.
- Reicher, S. (2000) 'Against methodolatry: some comments on Elliott, Fischer, and Rennie', *British Journal of Clinical Psychology*, 39: 1–6, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1348/014466500163031>.
- Reynolds, J. (2023) 'Making the familiar strange' Reflexivity in linguistic ethnography within a context of former legal professional practice', i Consoli, S. & Ganassin, S., eág., *Reflexivity in Applied Linguistics: Opportunities, Challenges and Suggestions*. Routledge, New York, 35-54.
- Rialtas na hÉireann (2003) Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003, ar fáil ag: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2003/act/32/enacted/ga/html> [faighte 16 Iúil 2025].
- Rialtas na hÉireann (2010) Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2030, ar fáil ag: <https://assets.gov.ie/static/documents/straiteis-20-bliain-don-ghaeilge-2010-2030-33621a0d-d737-4fc7-8532-956f705b5fdc.pdf> [faighte 16 Iúil 2025].
- Rialtas na hÉireann (2012) Acht na Gaeltachta, ar fáil ag: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2012/act/34/enacted/en/html> [faighte 16 Iúil 2025].
- Rialtas na hÉireann (2018a) Plean Gníomhaíochta 2018-2022, ar fáil ag: <https://assets.gov.ie/static/documents/plean-gniomhaiochta-2018-2022.pdf> [faighte 16 Iúil 2025].
- Rialtas na hÉireann (2021) Acht na dTeangacha Oifigiúla (Leasú), ar fáil ag: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2021/act/49/enacted/ga/html> [faighte 16 Iúil 2025].
- Riazi, A.M., & Candlin, N.C. (2014) 'Mixed-Methods Research in Language Teaching and Learning: Opportunities, Issues and Challenges', *Language Teaching*, 47, 135-173, ar fáil ag: doi: 10.1017/S0261444813000505.
- Riordan, E., Earls, C., Furlong, Á, Flynn, C. & Benini, S. (2020) 'Higher Education Language Educator Competences (HELECs)', *TEANGA, the Journal of the Irish Association for Applied Linguistics*, 27, 193–203, ar fáil ag: <https://doi.org/10.35903/teanga.v27i.225>.
- Riordan, E., Earls, C., Furlong, Á, & Flynn, C. (2021) *Higher Education Language Educator*

- Competences: A framework of competences for higher education language educators in Ireland*. National Forum for the Enhancement of Teaching & Learning in Higher Education, ar fáil ag: <https://hub.teachingandlearning.ie/wp-content/uploads/2021/11/Report-Final-The-HELECs-Framework.pdf> [faighte 16 Iúil 2025].
- Rock, D., Danaee, M., & Coluzzi, P. (2021). Integrativeness in Malaysia: The socio-educational model in a modern Asian context. *System*, 103, 102-623, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2021.102623>.
- Roinn Turasóireachta, Cultúir, Ealaíon, Gaeltachta, Spóirt & Meán, (2022) *Plean Digiteach don Ghaeilge Teicneolaíochtaí Urlabhra agus Teanga 2023–2027*, ar fáil ag: <https://assets.gov.ie/static/documents/digital-plan-for-the-irish-language-45a4ece7-40fb-471f-841f-3e6d7e49a518.pdf> [faighte 16 Iúil 2025].
- Royo, L.M. (2013) 'Capitalising students through linguistic practices: A comparative analysis of new educational programmes in a global era', i Duchêne, A., Moyer, M., C. & Roberts, C., ead., *Language, migration and social inequalities: a critical sociolinguistic perspective on institutions and work*, Bristol, Multilingual Matters, 118-146.
- Rosiak, K. (2023) 'The role of language attitudes and ideologies in minority language learning motivation: A case study of Polish migrants' (de)motivation to learn Welsh', *European Journal of Applied Linguistics*, 11(1), 26–52, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1515/eujal-2021-0018>.
- Rosiak, K. & Hornsby, M. (2016) 'Motivational Factors in the Acquisition of Welsh in Poland', *Studia Celtica Posnaniensia*, 1(1), 57–73, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1515/scp-2016-0004>.
- Rowland, H. (2014) *Conradh na Gaeilge agus an Movement: coimhlint idé-eolaíochta*, PhD thesis, Ollscoil na hÉireann, Gaillimh.
- Ryan, G.W. & H.R. Bernard. (2000) 'Data Management and Analysis Methods', i Denzin, N. & Lincoln. Y., ead., *Handbook of Qualitative Research*, 2ú ead., Thousand Oaks, CA: Sage, 769-802.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000) 'Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being', *American Psychologist*, 55(1), 68–78, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2017) *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. The Guilford Press.
- Safdari, S. (2021) 'Operationalizing L2 motivational self system: Improving EFL learners' motivation through a vision enhancement program', *Language Teaching Research*, 25(2), 282–305, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1362168819846597>.
- Saito, K., Dewaele, J.M., Abe, M., & In'nami, Y. (2018) 'Motivation, emotion, learning experience, and second language comprehensibility development in classroom settings: a cross-sectional and longitudinal study', *Language Learning*, 68, 709–743, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/lang.12297>.

- Sampson, R. (2012) ‘The language-learning self, self-enhancement activities, and self perceptual change’, *Language Teaching Research*, 16, 317–335, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1362168812436898>.
- Sasaki, M., Kozaki, Y. & Ross, S.J. (2017) ‘The impact of normative environments on learner motivation and L2 reading ability growth’, *The Modern Language Journal*, 101(1), 163–178, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/modl.12381>.
- Sato, M. (2020) ‘Generating a Roadmap for Possible Selves via a Vision Intervention: Alignment of Second Language Motivation and Classroom Behavior’, *TESOL Quarterly*, 55, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1002/tesq.611>.
- Schmidt, T. & Strasser, T. (2022) ‘Artificial Intelligence in Foreign Language Learning and Teaching: A CALL for Intelligent Practice’, *Anglistik* 33(1), 165–184, ar fáil ag: <https://doi.org/10.33675/ANGL/2022/1/14>.
- Sembey, R., Hoda, R. & Grundy, J. (2024) ‘Emerging technologies in higher education assessment and feedback practices: A systematic literature review’, *Journal of Systems and Software*, 211, 111988, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.jss.2024.111988>.
- Seoighe, S. (2018) “‘Is libhse an chathair’ — Pop Up Gaeltacht agus nuachaintoirí na Gaeilge”, *COMHARTaighde* 4 [Idirlíon]. ar fáil ag: doi: 10.18669/ct.2018.05.
- Shah, R., Preston, A. & Dimova, E. (2023) ‘Making community-based learning and teaching happen: findings from an institutional study’, *London Review of Education*, 21 (1), 17, ar fáil ag: <https://doi.org/10.14324/LRE.21.1.17>.
- Shao, K., Nicholson, L.J. Kutuk, G. & Lei, F. (2020) ‘Emotions and Instructed Language Learning: Proposing a Second Language Emotions and Positive Psychology Model’, *Frontiers in Psychology*, 11, 2142, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02142>.
- Sharma, A. (2020) ‘Whither the Irish Language Act? Language policies in Northern Ireland’, *Current Issues in Language Planning*, 22(3), 308–327, ar fáil ag: doi: 10.1080/14664208.2020.1846902.
- Shiel, G., Gilleece, L., Clerkin, A. & Millar, D. (2010) *The 2010 national assessments of English reading and mathematics in Irish-medium schools*. Baile Átha Cliath: An Foras Taighde ar Oideachas, ar fáil ag: <https://gaeloideachas.ie/wp-content/uploads/2017/06/National-Assessments-of-English-Reading-Maths.pdf> [faighte 16 Iúil 2025].
- Shiel, G., Gilleece, L., Clerki, A. & Millar, D. (2011) *The 2010 National Assessments of English Reading and Mathematics in Irish-Medium Schools*, ar fáil ag: https://www.erc.ie/documents/naims2010_summaryreport.pdf [faighte 9 Iúil 2025].
- Shooshtari, Z. (2018) ‘A Mixed Methods Study of Scaffolded Corrective Feedback and Motivational Scaffolding in EFL Oral Production Accuracy and Fluency’, *Applied Linguistics Research Journal*, 2(3), 34–47.

- Simpson, C. (2021a) 'Linda Ervine on how an Irish medium pre-school in east Belfast found a home after a campaign of intimidation' *The Irish News*, 25 Deireadh Fómhair, ar fáil ag: <https://www.irishnews.com/news/northernirelandnews/2021/10/25/news/linda-ervine-on-how-an-irish-medium-pre-school-in-east-belfast-found-a-home-after-a-campaign-of-intimidation-2488353/> [faighte 16 Iúil 2025].
- Smith, S.A., Foster, M.E., Baffoe-Djan, J.B., Li, Z. & Yu, S. (2020) 'Unifying the current self, ideal self, attributions, self-authenticity, and intended effort: A partial replication study among Chinese university English learners', *System*, 95, 102377, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102377>.
- Solomon, S. & Du Plessis, M. (2023) 'Experiences of precarious work within higher education institutions: a qualitative evidence synthesis', *Frontiers in Education*, 8, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.960649>.
- Song, Z. (2021) 'Teacher stroke as a positive interpersonal behavior on English as a Foreign Language learners' success and enthusiasm', *Frontiers in Psychology*, 12, ar fáil ag: doi: 10.3389/fpsyg.2021.761658.
- Spencer, R., Pryce, J.M. & Walsh, J. (2014) 'Philosophical Approaches to Qualitative Research', i Leavy, P., ead., *The Oxford Handbook of Qualitative Research*, Oxford Library of Psychology, 81–98.
- Spolsky, B. (1991) 'Hebrew Language Revitalization within a general theory of second language learning', i Cooper, R.L. & Spolsky, B., ead., *Influence of language on culture and thought: Essays in honor of Joshua a. Fishman's sixty-fifth birthday*, Berlin: Walter de Gruyter, 136–156.
- Swain, M. (2013) 'The inseparability of cognition and emotion in second language learning', *Language Teaching*, 46(2), 195–207, ar fáil ag: doi:10.1017/S0261444811000486.
- Taguchi, T., Magid, M., & Papi, M. (2009) 'The L2 motivational self system among Japanese, Chinese, and Iranian learners of English: A comparative study', i Dörnyei, Z. & Ushioda, E., ead., *Motivation, language identity and the L2 self*, UK, Bristol: Multilingual Matters, 66-97.
- Taherkhani, R. & Moradi, R. (2022) 'The relationships among self-regulation, emotional intelligence, willingness to communicate, and reading comprehension of Persian foreign language learners: Structural equation modeling', *Foreign Language Annals*, 55, 742–768, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/flan.12610>.
- Tam, F.W.M. (2009) 'Motivation in learning a second language: Exploring the contributions of family and classroom processes', *Alberta Journal of Educational Research*, 55(1), ar fáil ag: <https://doi.org/10.11575/ajer.v55i1.55275>.
- Tashakkori, A., & Creswell, J.W. (2007) 'Editorial: Exploring the Nature of Research Questions in Mixed Methods Research', *Journal of Mixed Methods Research*, 1, 207–211, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1558689807302814>.

- Taylor, E.W. (2000) 'Analyzing research on transformative learning theory', i Mezirow, J. & Associates, eag., *Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress*, San Francisco, CA: Jossey-Bass, 285–328.
- Te Huia, A. (2017) 'Exploring the Role of Identity in Māori Heritage Language Learner Motivations', *Journal of Language, Identity & Education*, 16(5), 299–312, ar fáil ag: doi: 10.1080/15348458.2017.1319282.
- Teimouri, Y. (2017). L2 selves, emotions, and motivated behaviors. *Studies in Second Language Acquisition*, 39(4), 681–709, ar fáil ag: doi:10.1017/S0272263116000243.
- Teravainen-Goff, A. (2022) 'Why motivated learners might not engage in language learning: An exploratory interview study of language learners and teachers', *Language Teaching Research*, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/13621688221135399>.
- Terry, G., Hayfield, N., Clarke, V. & Braun, V. (2017) 'Thematic Analysis', i Willig, C. & Rogers, W.S., eag., *The SAGE Handbook of Qualitative Research in Psychology*, SAGE Publications Ltd., 17-36.
- The Douglas Fir Group (2016) 'A Transdisciplinary Framework for SLA in a Multilingual World', *The Modern Language Journal*, 100(S1), 19–47, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/modl.12301>.
- Thompson, A.S. & Vásquez, C. (2015) 'Exploring motivational profiles through language learning narratives', *The Modern Language Journal*, 99(1), 158–174.
- Thorsen, C., Henry, A. & Cliffordson, C. (2017) 'The case of a missing person? The current L2 self and the L2 motivational system', *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 1–17, ar fáil ag: doi: 10.1080/13670050.2017.1388356.
- Toepoel, V. (2016) *Doing Surveys Online*. 55 City Road, London: SAGE Publications Ltd. Ar fáil ag: <https://doi.org/10.4135/9781473967243>.
- Tsehay, W., Pashkova, T., Tracy, R. & Allen, S.E.M. (2021) 'Deconstructing the Native Speaker: Further Evidence From Heritage Speakers for Why This Horse Should Be Dead!', *Frontiers in Psychology*, 12, 717352, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.717352>.
- Tudor, I. (2009) 'Promoting language learning in European higher education: an overview of strategies', *European Journal of Language Policy*, 1(2), 188-208.
- Uí Chollatáin, R. (2009) 'An Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath', i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., eag., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 31-39.
- Ushioda, E. (1998) 'Effective motivational thinking: A cognitive theoretical approach to the study of language learning motivation', i Alcón Soler, E. & Codina Espurz, V., eag., *Current issues in English language methodology*. Castelló de la Plana, Spain: Publicacions de la Universitat Jaume I, 77-89.
- Ushioda, E. (2001) 'Language learning at university: Exploring the role of motivational thinking', i Dörnyei, Z. & Schmidt, R., eag., *Motivation and second language*

acquisition. Honolulu, HI: University of Hawaii, Second Language Teaching and Curriculum Center, 93-125.

- Ushioda, E. (2009) 'A person-in-context relational view of emergent motivation, self and identity', i Dörnyei, Z. & Ushioda, E., eag., *Motivation, language identity and the L2 self. Second language acquisition*, Bristol, U.K.; Buffalo, N.Y.: Multilingual Matters, 215-228.
- Ushioda, E. (2013) 'Motivation and ELT: Global Issues and local concerns', i Ushioda, E., eag., *International perspectives on motivation*, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 1-17.
- Ushioda, E. (2015) 'Context and complex dynamic systems theory', i Dörnyei, Z., MacIntyre, P.D. & Henry, A., eag., *Motivational dynamics in language learning. Second language acquisition*, Bristol; Buffalo: Multilingual Matters, 47-54.
- Ushioda, E. (2016) 'Language learning motivation through a small lens: A research agenda', *Language Teaching*, 49(4), 564–577, ar fáil ag: doi:10.1017/S0261444816000173.
- Ushioda, E. (2019) 'Researching L2 Motivation: Re-evaluating the Role of Qualitative Inquiry, or the 'Wine and Conversation' Approach', i Al-Hoorie, A. & MacIntyre, P.D., eag., *Contemporary Language Motivation Theory: 60 Years Since Gardner and Lambert (1959)*, Bristol, Blue Ridge Summit: Multilingual Matters, 194-211.
- Ushioda, E. & Dörnyei, Z. (2012) 'Motivation', i Gass, S. & Mackey, A., eag., *The Routledge Handbook of Second Language Acquisition*, Routledge, New York, 396-409.
- Van de Pol, J., Volman, M., & Beishuizen, J. (2010) 'Scaffolding in teacher–student interaction: A decade of research', *Educational Psychology Review*, 22(3), 271–296, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1007/s10648-010-9127-6>.
- Vaughan, J. (2014) *Discourses of belonging and resistance: Irish-language maintenance in Ireland and the diaspora*. PhD thesis. Edited by J. Mulder. The University of Melbourne.
- Vaughan, J. (2016) "Landscapes of the Irish Language: Discursive Constructions of Authenticity in the Irish Diaspora," *Irish Journal of Applied Social Studies*: 16(1), 4, ar fáil ag: doi: 10.21427/D7JB0M.
- Vygotsky, L.S. (1978) *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Vygotsky, L.S. (1997) *Educational Psychology*, CRC Press.
- Walsh, B. (2012) 'Turning Knowledge into Money: Ireland's Universities and Free-Market Alchemy', *Studies: An Irish Quarterly Review*, 101(402), 215-226, ar fáil ag: doi: 10.2307/23333119.
- Walsh, J. (2002) *Díchoimisiúnú Teanga: Coimisiún na Gaeltachta 1926*, Baile Átha Cliath: Cois Life.

- Walsh, J. (2009) ‘Ollscoil na hÉireann, Gaillimh’, i Ní Fhrighil R. & Nic Eoin, M., eág., *Ó Theagasc Teanga Go Sealbhú Teanga: Múineadh Agus Foghlaim Na Gaeilge Ar an Tríú Leibhéal*, Baile Átha Cliath: Cois Life Teoranta, 14-18.
- Walsh, J. (2012a) ‘Sainiú na Gaeltachta agus an Rialachas Teanga’ i Ó hIfearnáin, T. & Ní Neachtain, M., eág., *An tSochtheangeolaíocht: Feidhm agus Tuairisc*, Baile Átha Cliath: Cois Life, 177-94.
- Walsh, J. (2012b) ‘Language Policy and Language Governance: A Case-Study of Irish Language Legislation’, *Language Policy*, 11(4), 323-41, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1007/s10993-012-9238-7>.
- Walsh, J. (2014b) ‘An ceart ag an gCoimisinéir’, *Comhar (Eanáir)*, 10-11.
- Walsh, J. (2017) ‘The role of emotions and positionality in the trajectories of “new speakers” of Irish’, *International Journal of Bilingualism*, 23(1), 221–235, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1367006917720545>.
- Walsh, J. (2019) ‘The role of emotions and positionality in the trajectories of “new speakers” of Irish’, *International Journal of Bilingualism*, 23(1), 221–235, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1367006917720545>.
- Walsh, J. (2022) *One hundred years of Irish language policy, 1922-2022*, Oxford: Peter Lang.
- Walsh, J. & Nic Eoin, M. (2010) ‘Siollabas nua Gaeilge don chéad bhliain ollscoile’, *Teagasc na Gaeilge*, 9, 13-23.
- Walsh, J. & Ní Dhúda, L. (2015) ““New speakers” of Irish in the United States: practices and motivations’, *Applied Linguistics Review*, 6(2), 173–193, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1515/applirev-2015-0009>.
- Walsh, J. & O'Rourke, B. (2015) ‘Mudes teangeolaíocha agus nuachaintoirí na Gaeilge’, *COMHARTaighde 1* [Idirlíon] ar fáil ag: doi: 10.18669/ct.2015.09.
- Walsh, J., O'Rourke, B. & Rowland, H. (2015) *Research Report on New Speakers of Irish*. Baile Átha Cliath: Foras na Gaeilge, ar fáil ag: <https://www.forasnagaeilge.ie/wp-content/uploads/2015/10/New-speakers-of-Irish-report.pdf> [faighte 16 Iúil 2025].
- Walsh, R. (2003) ‘The methods of reflexivity’, *The Humanistic Psychologist*, 31(4), 51–66, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1080/08873267.2003.9986934>.
- Walsh, T. (2016) ‘The National System of Education, 1831–2000’, i Walsh, B., eág., *Essays in the History of Irish Education*. London: Palgrave Macmillan UK, 7–43.
- Walter, W. (1994) ‘Strategien der Politikberatung. Die Interpretation der Sachverständigen-Rolle im Lichte von Experteninterviews’, i Hitzler, R., Honer, A. & Maeder, C., eág., *Expertenwissen. Die institutionalisierte Kompetenz zur Konstruktion von Wirklichkeit*, Opladen: Westdeutscher Verlag. 268– 84.
- Wang, P., Ganushchak, L., Welie, C. & van Steensel, R. (2024) ‘The Dynamic Nature of Emotions in Language Learning Context: Theory, Method, and Analysis’,

- Educational Psychology Review, 36(4), 105, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1007/s10648-024-09946-2>.
- Wang, Y., & Li, M. (2020) 'A study of the relationship between parental style and English learning motivation of junior high school students', *Educational Research*, 41(4), 96–103.
- Warschauer, M., Grant, D., Del Real, G., & Rousseau, M. (2004) 'Promoting academic literacy with technology: successful laptop programs in K-12 schools', *System* 32(4), 525-537, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.system.2004.09.010>
- Watson, I. (2016) 'The Irish Language and the Media,' i Hickey, R., eág., *Sociolinguistics in Ireland*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 60-80.
- Weiner, B. (1985) 'An attributional theory of achievement, motivation and emotion', *Psychological Review*, 92, 548-573, ar fáil ag: doi: 10.1037/0033-295X.92.4.548.
- Weiner, B. (1986) 'Attribution, emotion, and action', i Sorrentino, R.M. & Higgins, E.T., eág., *Handbook of motivation and cognition: Foundations of social behavior*, Guilford Press, 281–312.
- Weiner, B. (2014) 'The Attribution Approach to Emotion and Motivation: History, Hypotheses, Home Runs, Headaches/Heartaches', *Emotion Review*, 6(4), 353–361, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1177/1754073914534502>.
- Wilkinson, L. & Task Force on Statistical Inference, American Psychological Association, Science Directorate. (1999) 'Statistical methods in psychology journals: Guidelines and explanations', *American Psychologist*, 54(8), 594–604, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.54.8.594>.
- Williams, M. & Burden, R. (1997) *Psychology for Language Teachers: A Social Constructivist Approach*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Williams, C.H. (2023) *Language Policy and the New Speaker Challenge: Hiding in Plain Sight*. Cambridge University Press, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1017/9781009047326>.
- Witzel, A. & Reiter, H. (2012) *The problem-centred interview*. SAGE Publications.
- Wright, M & McGrory, O. (2005) 'Motivation and the adult Irish language learner', *Educational Research*, 47: 191-204.
- Yashima, T. (2002) 'Willingness to Communicate in a Second Language: The Japanese EFL Context', *The Modern Language Journal*, 86(1), 54-66, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1111/1540-4781.00136>.
- You, C. & Dörnyei, Z. (2016) 'Language learning motivation in China: Results of a large-scale stratified survey', *Applied Linguistics*, 37(4), 495-519, ar fáil ag: <https://doi.org/10.1093/applin/amu046>.

- Yu, J. (2018) 'Existence of Integrated Regulation and Its Implication on Foreign Language Teaching: A Survey Study', *Innovation in Language Learning and Teaching*, 14(1), 67–82, ar fáil ag: doi: 10.1080/17501229.2018.1488855.
- Yu, H., Peng, H. & Lowie, W.M. (2022) 'Dynamics of Language Learning Motivation and Emotions: A Parallel-Process Growth Mixture Modeling Approach', *Frontiers in Psychology*, 13, 899400, ar fáil ag: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.899400>.
- Zamawe F.C. (2015) 'The Implication of Using NVivo Software in Qualitative Data Analysis: Evidence-Based Reflections', *Malawi medical journal: the journal of Medical Association of Malawi*, 27(1), 13–15, ar fáil ag: doi: 10.4314/mmj.v27i1.4.
- Zarrinabadi N, Lou N.M., & Darvishnezhad, Z. (2023) 'To praise or not to praise? Examining the effects of ability vs. effort praise on speaking anxiety and willingness to communicate in EFL classrooms', *Innovation in Language Learning and Teaching*, 17(1), 88–101, ar fáil ag: doi: 10.1080/17501229.2021.1938079.
- Zhang, Y. (2023) 'The contribution of personal investment theory of motivation in second language acquisition', *Heliyon*, 9(6), ar fáil ag: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e16681>.
- Zhang, Y., Chen, Q. & Peng, Y. (2025) 'Guiding the Future: The Role of L2 Self-Guides in Predicting Pre-Service Language Teachers' Professional Commitment', *Int J Appl Linguist.* <https://doi.org/10.1111/ijal.12756>.
- Zhang, X., Lou, N.M., Noels, K.A. & Daniels, L.M. (2021) 'Attributions and mindsets', i Gregersen, T., & Mercer. S., eag., *The Routledge handbook of the psychology of language learning and teaching*, Routledge, 161-171.

Aguisíní

Aguisín A1: Deimhniú um Chead Eitice

Faculty of Humanities & Social Sciences
DUBLIN CITY UNIVERSITY

20 January 2022

CONFIRMATION OF RESEARCH ETHICS APPROVAL FOR A PROJECT

Application Reference: **DCU-FHSS-2022-014**

Project Title: **An Examination of the Language Learning Experience of Third-Level Learners of Irish**

Project contact(s): **meabh.sloane2@mail.dcu.ie**

Let this letter certify that the proposed project identified above has been reviewed by the *Humanities & Social Sciences Faculty Research Ethics Committee* (F-REC) and has been approved as a low-risk project. The application was found to that comply with university requirements and best practices for research ethics, and with GDPR guidelines and requirements where personal data is processed in the project.

A copy of the application, including appended documents related to participant consent, is archived under the reference above. Queries about this project's approval may be directed to the F-REC Chair.

Sincerely,

Dr Dónal Mulligan
donal.mulligan@dcu.ie

Chair, Faculty Research Ethics Committee
Faculty of Humanities & Social Sciences
Dublin City University

Dámh na nDaonnachtaí agus na nEolaíochtaí Sóisialta
Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath

Aguisín B1: Ráiteas Teanga Simplí (Mic Léinn)

Déantar an staidéar seo mar chuid den chlár PhD 4 bliana de Méabh Ní Shluáin ag Fiontar & Scoil na Gaeilge, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath (DCU). Tacaítear an taighde ag príomhstiúrthóir agus ag stiúrthóir tánaisteach an staidéir, Dr. Colin Flynn agus Dr. Gearóidín Uí Laighléis, léachtóirí sinsearach na Gaeilge ag an ollscoil chéanna. Is é teideal an staidéir ná *‘Léargas ar Thaithí Foghlama Teanga Fhoghlaimoirí na Gaeilge ar an Tríú Leibhéal’*. Tá do rannpháirtíocht á lorg chun taifead a dhéanamh ar ghuth agus ar thuairim an mhic léinn.

Tá sé mar aidhm ag an taighde tuiscint a fháil ar dhomhan fhoghlaimora na Gaeilge ag leibhéal na hollscoile, lena n-áirítear a gcuid riachtanas agus ionchas teanga, spreagthóirí agus díspreagthóirí s’acu chomh maith leis na dúshláin nó spriocanna a bhaineann leis an bhfoghlaim. Cuirfidh taithí agus saineolas an teagascóra Gaeilge leis an eolas seo. Díríonn an tionscadal ar fhoghlaim agus ar theagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais, agus déanann sé iarracht cumarsáid agus comhoibriú a spreagadh idir múinteoirí agus foghlaimoirí sa chomhthéacs sin.

Má ghlacann tú páirt sa staidéar seo, beidh ort cuntas gearr a scríobh faoi do thaithí foghlama Gaeilge. Tabharfar treoirilínte agus topaicí fêideartha duit ach roghnóidh tú ábhar do scríbhneoireachta féin. Beidh an bhéim iomlán ar thuairim agus ar thaithí an mhic léinn tríú leibhéal. Déanfaidh tú plé ar an gcuntas seo in agallamh leis an taighdeoir má tá tú sásta leis agus tá seans go mbeidh ort páirt a ghlacadh i gceistneoir iar-staidéir chomh maith.

Is féidir leat éirí as an staidéar seo ag am ar bith ach má leanann tú ar aghaidh leis, beidh deis agat dearbhán One4All de luach €50 a bhuachan. Déanfar do phríobháideacht agus d’fhéiniúlacht a chosaint i gcónaí agus ní roinnfear d’eolas le haon duine gan cead a fháil uait roimh ré. Déanfar gach eolas a bhailítear a anaithnidiú chun do rúndacht a chosaint agus láimhseálfar é de réir an Rialacháin Ghinearálta maidir le Cosaint Sonraí (GDPR) reatha. Scríosfar na sonraí nuair a thagann deireadh leis an staidéar, laistigh de thréimhse cúig bliana.

Baineann roinnt buntáistí le páirt a ghlacadh sa staidéar seo. Beidh an deis agat do scileanna scríbhneoireachta Gaeilge a chleachtadh agus machnamh a dhéanamh ar do thaithí mar fhoghlaimoir teanga. Cuideoidh an féinmhachnamh seo duit chun níos mó a fhoghlaim fút féin mar fhoghlaimoir agus faoin bpróiseas foghlama teanga go ginearálta. Beidh níos mó ar eolas agat faoi chúrsaí taighde chomh maith agus beidh tú ábalta é a chur in iúl ar do CV gur ghlac tú páirt i staidéar PhD. Ní chuireann an taighde aon bhaol ar rannpháirtithe, ach, má thagann aon mhothúchán agus/nó aon smaoineamh diúltach chun cinn agus tú ag scríobh faoi do thaithí foghlama teanga, cuirfear tacaíocht riachtanach agus ábhartha ar fáil duit láithreach.

Coinneofar rannpháirtithe i gcónaí ar an eolas faoi na torthaí taighde go léir chomh maith le haon fhoilsiú agus/nó chur i láthair a bhaineann leis an staidéar trí ríomhphost. Beidh an taighdeoir ar fáil ar ríomhphost chomh maith chun ceisteanna a fhreagairt. Má tá aon cheist agat faoi ghné ar bith den tionscadal taighde seo, is féidir leat teagmháil dhíreach a dhéanamh leis an taighdeoir ag meabh.sloane2@mail.dcu.ie. Má tá ceist agat i dtaca le cúram eitice nó le saincheisteanna rúndachta, is féidir leat teagmháil a dhéanamh leis an taighdeoir nó le Coiste Eitice Taighde na Dáimhe (FREC), a cheadaigh an staidéar, ag hss.frec@dcu.ie.

Aguisín B2: Foirm Thoilithe (Mic Léinn)

I. Teideal an taighde

Is é teideal an staidéir ina bhfuil tú páirteach ná *‘Léargas ar thaithí foghlama teanga fhoghlaimeoirí na Gaeilge ar an tríú leibhéal’* atá ar siúl ag Méabh Ní Shluáin, mac léinn PhD i bhFiontar & Scoil na Gaeilge, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath (DCU).

II. Cuspóir an taighde

Tá sé mar aidhm ag an staidéar iniúchadh a dhéanamh ar an eispéireas foghlama a bhíonn ag foghlaimeoirí na Gaeilge ag an ollscoil ó dhearcadh an mhic léinn agus an teagascóra araon. Cuireann sé béim ar riachtanais agus ar ionchais teanga na bhfoghlaimeoirí sin agus déanann sé iarracht ceangal a chruthú idir foghlaimeoirí agus teagascóirí chun cur le teagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais.

III. Deimhniú ar riachtanais a luaitear sa Ráiteas Teanga Simplí

Mar a luaitear sa Ráiteas Teanga Simplí, beidh ar rannpháirtithe sa taighde seo stair foghlama teanga a scríobh agus, má tá siad sásta leis, plé a dhéanamh air in agallamh leis an teagascóir. Cuirfear an t-agallamh ar téip le cead ón rannpháirtí. D’fhéadfadh go mbeidh ar rannpháirtithe páirt a ghlacadh i gceistneoir iar-staidéir chomh maith

Freagair na ceisteanna seo a leanas (Cuir ciorcal le Tá nó Níl)

Ar léigh tú an Ráiteas Teanga Simplí?	Tá/Níl
An dtuigeann tú an t-eolas a cuireadh ar fáil?	Tá/Níl
An raibh an deis agat ceisteanna a chur agus an staidéar a phlé?	Tá/Níl
An bhfuair tú freagraí sásúla do do cheisteanna ar fad?	Tá/Níl
An mbeidh tú sásta agallamh a dhéanamh má iarrtar ort?	Tá/Níl
An dtugann tú cead chun an t-agallamh sin a chur ar téip?	Tá/Níl

Glacann rannpháirtithe páirt dheonach sa staidéar seo agus is féidir leo éirí as an taighde ag am ar bith.

IV. Rúndacht na sonraí a chosaint

Tabharfar meas i gcónaí do rúndacht na rannpháirtithe. Ní dhéanfaidh ach an príomhthaighdeoir amháin anailís ar na sonraí a bhailítear. Bainfear úsáid as ainmneacha bréige seachas fíorainmneacha na rannpháirtithe. Beidh na sonraí go léir faoi chúram an phríomhthaighdeora agus déanfar iad a stóráil i suíomh sábháilte.

V. Síniú

Léigh mé agus thuig mé an t-eolas ar fad san fhoirm seo. D’fhreagair an taighdeoir mo cheisteanna go léir agus tá cóip den fhoirm thoilithe agam. Mar sin, aontaím páirt a ghlacadh sa tionscadal taighde seo.

Síniú:

Ainm (Ceann Litreacha):

Dáta:

Aguisín B3: Treorlínite do Stair an Fhoghlaim Teanga

Is éard atá i gceist le stair an fhoghlaimeora teanga ná cur síos ar do thaithí foghlama phearsanta féin. Is féidir leat tagairt a dhéanamh don fhoghlaim roimhe seo, don eispéireas reatha agus don úsáid a bhainfidh tú as an nGaeilge amach anseo. Cuideoidh na ceisteanna seo a leanas leat chun an scéal a scríobh ach ná déan dearmad go bhfuil tú go hiomlán i gceannas ar an méid a scríobhfaidh tú.

An Fhoghlaim Roimhe Seo

- Cad iad na rudaí ar bhain tú sult astu agus an Ghaeilge á foghlaim agat ar an mbunscoil / meánscoil?
- Cad iad na rudaí nár bhain tú sult astu agus an Ghaeilge á foghlaim agat ar an mbunscoil / meánscoil?
- Cén tionchar a bhí ag na múinteoirí nó ag do thuismitheoirí ort agus tú ag foghlaim na Gaeilge?
- An raibh caighdeán maith Gaeilge agat nuair a bhí tú ar an mbunscoil / meánscoil?
- Ar fhreastail tú ar chúrsa sa Ghaeltacht nuair a bhí tú ar an mbunscoil / meánscoil?

An Fhoghlaim Faoi Láthair

- Cad a spreag tú chun staidéar a dhéanamh ar an nGaeilge ar an ollscoil?
- Cén fáth gur roghnaigh tú an cúrsa atá ar siúl agat?
- Cad a bhí tú ag súil leis maidir le foghlaim na Gaeilge ar an ollscoil?
- An mbaineann tú sult as an nGaeilge ar an ollscoil? Cén fáth?
- An mbíonn mórán fadhbanna / dúshlán / deacrachtaí agat? Tabhair cúpla sampla.
- Cad é an dul chun cinn is mó atá déanta agat ó thaobh fhoghlaim na Gaeilge de?
- Cad iad na scileanna gur gá duit feabhas a chur leo? Déan cur síos orthu.
- An mbíonn aon straitéisí foghlama in úsáid agat chun deacrachtaí a sháru? Má bhíonn, cad iad?
- Cén tionchar atá ag na léachtóirí nó ag na teagascóirí ort ó thaobh fhoghlaim na Gaeilge de?
- Cén tionchar atá ag foghlaimeoirí eile nó ag do chairde ort ó thaobh fhoghlaim na Gaeilge de?
- An bhfuil tú muiníneach as do chuid Gaeilge? Cén fáth?
- Cé chomh spreagtha is atá tú maidir le foghlaim na Gaeilge ar an ollscoil? Cén fáth?
- Cad a spreagann tú maidir le foghlaim na Gaeilge ar an ollscoil? Tabhair cúpla sampla.
- An mbíonn tú ar do shuaimhneas ag labhairt / ag scríobh / ag léamh i nGaeilge? Cén fáth?
- Cad iad na mothúcháin is mó a bhíonn ort sna léachtaí / ranganna teagaisc? m.sh. faitíos, bród, náire, áthas.
- An mbíonn mórán deiseanna agat chun do chuid Gaeilge a úsáid? Cén comhthéacs ina mbíonn na deiseanna sin agat agus muna mbíonn, cén fáth?
- An mbíonn tú ag baint úsáide as an nGaeilge ar na meáin shóisialta?
- An mbreathnaíonn tú ar aon chlár Gaeilge nó an éistean tú le haon i nGaeilge? Déan cur síos orthu.

An Úsáid sa Todhchaí

- Ar mhaith leat cúrsa Gaeilge eile a dhéanamh? Más maith, cén ceann agus cén fáth?
- An ndéanfaidh tú iarracht feabhas a chur ar do chuid Gaeilge amach anseo?
- An mbainfidh tú úsáid as an nGaeilge ar bhonn laethúil i do shaol pearsanta?
- An mbainfidh tú úsáid as an nGaeilge mar chuid de do phost amháin?

- An gceapann tú go mbeidh go leor deiseanna fostaíochta ar fáil duit ina mbeidh an Ghaeilge in úsáid?
- Cén tábhacht a bhaineann le húsáid na Gaeilge?
- An mbeidh mórán deiseanna agat chun an Ghaeilge a úsáid i do shaol féin? Cathain a mbeidh na deiseanna sin agat agus muna mbeidh, cén fáth?
- An mbeadh suim agat Gaeilge a úsáid le do chairde / do theaghlach amach anseo? Cén fáth?
- Ar mhaith leat do theaghlach féin a thógáil le Gaeilge? Cén fáth?

Is féidir leat úsáid a bhaint as na ceisteanna thuas mar chuidiú chun do chuntas foghlama teanga a scríobh ach ní gá duit iad go léir a chlúdach. Déan iarracht do scéal a scríobh chomh mion agus chomh hionraic agus is féidir leat ach cuimhnigh gurb í do thaithí phearsanta féin atá tábhachtach.

Aguisín B4: Sampla de Stair an Fhoghlaim Teanga (Mac Léinn_19)

Bhain mé mo chéim amach sa Ghaeilge agus sa Spáinnis i mbliana, anois oibrím mar Oifigeach Forbartha le haghaidh comhlachta Gaeilge. Nuair a bhí mé óg, bhí suim ollmhór agam sa Ghaeilge, ní raibh mé i mbunscoil lán Béarla, ach bhí na múinteoirí i gcónaí ag iarraidh an Ghaeilge a chur chun cinn.

Is cuimhin liom nuair a bhí mé sa rang, bhí ar na múinteoirí labhairt i nGaeilge chun rud éigin a choiméad faoi rún, mar shampla d'fhéadfadh sé a bheith mar gheall ar turas de saghas éigin. Chuir sé isteach orm nuair nach raibh mé in ann an teanga a thuiscint ag an am. Bhí mé ag iarraidh an teanga a fhoghlaim mar thuig mé go raibh sé ár dteanga dhúchais, chreid mé ó a bhí mé óg ba cheart dúinn gach duine iarracht a dhéanamh an teanga a úsáid. Ón tús bhí mé go hiomlán gafa leis an teanga, bhí sé m'ábhar is fearr liom nuair a bhí mé sa bhunscoil agus sa mheanscoil freisin. Nuair a bhí mé sa bhunscoil bhuaigh mé boinn as mo chuid filíochta i nGaeilge gach bliain. Fuair mé an mhuinín chun iarratas a chur isteach chuig meanscoil lán Ghaeilge i 2013.

Roghnaigh mé Gaeilge ar an tríú leibhéal, mar bhí mé tar éis gach ábhar a dhéanamh trí Ghaeilge sa mheanscoil, d'oibrigh mé an-dian chun mo chaighdeán a ardú agus ní raibh mé ag iarraidh é sin a chialliúnt. Bhí mé tógtha leis, i gcónaí ag iarraidh an chéim is airde a bhaint amach le mo chuid gramadaí agus mo chuid cainte. Bhain mé taitneamh agus tairbhe as an ollscoil, bhí mé go hiomlán gafa leis an ábhar ag an caighdeán sin, scríobh mé mo thráchtas fochéime i nGaeilge mar gheall ar fhile Gaeilge agus cúrsaí feimíneacha ina cuid saothair. Is roinn den scoth í Roinn na Gaeilge i m'ollscoil, daoine thar a bheith suimiúla agus inspioráideacha iad go léir. Má fheiceann siad poitéinseal, tugann siad a gcuid tacaíochta agus comhairle do na daltaí.

D'fhoghlaim mé an t-úafás ó na leachtóirí, ach measaim go bhfuil mo chuid gramadaí fós lag in áiteanna. Deirim go bhfuil mé líofa, ach ó am go ham caithfidh mé seic a dhéanamh an bhfuil mo chuid scríobhneoireachta i gceart. I mo thuairim, ní raibh i ndóthain béime leagtha ar ghramadach. Bhí ceardlanna againn, ach ní raibh siad ró-chasta. Chun a bheith macánta faoi, ní raibh spreagadh ag teastáil uaim, bhí mé gafa le Gaeilge, agus táim fós gafa leis sa lá atá inniu ann. Ní raibh an grá céanna agam don Spáinnis, níl a fhios agam cén fáth, i mo thuairim ag fás aníos bhí eiseamláirí Gaeilge den chéad scoth agam ó a bhí mé sa naíonra.

Tá muinín agam as mo chuid Ghaeilge, táim ag obair san earnáil anois, oibrím le Foras na Gaeilge, Glór na nGael agus Conradh na Gaeilge faoi láthair chomh maith. Nuair atá tú ag obair leis na daoine seo tagann snas ar do chuid cainte as a bheith ag éisteacht le cainteoirí dúchais. Anuas ar sin, bhí orm roinnt cur i láthair a chruthú, bhí orm iad a léiriú do dhaoine atá ag obair san earnáil. Fuaire mé taithí den scoth as seo a dhéanamh, ní raibh mé ag iarraidh aon bhotúin a dhéanamh. Táim lán sásta a bheith ag obair san earnáil, an aidhm atá agam ná chun an máistreacht a dhéanamh an bhliain seo chugainn nó an bhliain ina dhiaidh sin arís, ag braith ar an bpost atá agam faoi láthair agus mo chonradh.

Bím agus an coiste ag réachtáil imeachtaí trí Ghaeilge, mar sin tá an oiread sin deiseanna agam chun an Ghaeilge a úsáid. Tá an chuid is mó de mo chairde líofa i nGaeilge freisin, chuamar ar scoil lena chéile, agus bhuail mé roinnt dóibh sna leachtaí Gaeilge chomh maith. Bímid i gcónaí ag labhairt as Gaeilge. Anuas ar sin labhraíonn mo bheirt deirfiúracha Gaeilge, tá Gaeilge sa teach againn.

Is mise an duine atá i gceannas ar ár meáin, tá gá le Gaeilge a bheith ar gach post a dhéanaim. Freisin, bím ag úsáid Gaeilge an t-am ar fad ar mo leathanach Instagram féin. Beidh an Ghaeilge i gcónaí lárnach i mo shaol, nuair atá clann agam sa thodhchaí beidh mo leanaí tógfaidh mé iad le Gaeilge, agus gan dabht beidh a gcuid oideachais trí mheán na Gaeilge freisin. Creidim go bhfuil sé fíor thábhachtach na scileanna seo a thabhairt don ghlúin atá le teacht, tá mise tritheangach, agus ba bhuntaiste ollmhór dom. Ar feadh mo shaoil bhí mé ábalta cumarsáid a dhéanamh le daoine éagsúla ón Spáinn, Meiriceá Theas srl. Sa lá atá inniu ann, chabhraigh an teanga go mór liom post a bhaint amach, agus taithí iontacha a fháil leis. Ba mhaith liom mar mháthair an deis céanna a thabhairt do mo chlann. Tá an oiread sin deiseanna fostaíochta fostaíochta ann do dhaoine le Gaeilge líofa, tá an earnáil faoi bhláth.

Aguisín B5: Na Téamaí ó Scéalta na Lucht Foghlama

Scéalta na Mac Léinn					An Fhoghlaim Amach Anseo				Stádas na Gaeilge	Ról an Fhoghlaim...
An Fhoghlaim Faoi Láthair					Deiseanna Úsáide	Deiseanna Fostaíochta	Cúrsaí Te...		Clár na Gaeilge	Mar Mhúinteoir...
Teagasc na Gaeilge						Foghlaim sa Todhchaí				
Úsáid na Gaeilge									Na Meáin Shóisialta	Mar Ghael
Foghlaim na Gaeilge										Mar Chainteoir...
					Mothúcháin					
					Féinmhuinín	Suaimhneas &...	Bród	Náire		
						Buairt	Leadrán	Frustr...	An Teaghlach	An Ghaeltacht
An Fhoghlaim Roimhe Seo					An Fhoghlaim Neamhspleách					
Foghlaim na Meánscoile					Inspireadh	Scileanna Teanga	Straitéisí ...	Ionchais...		
Tionchar na Múinteoirí						Botúin		Acmhalníní Foghlama		
Taithí an Tumoideachais										
Foghlai...										
Dearc...										
Daital Eile										
Imeachtaí Gaeilge										

Aguisín B6: Sampla de Cheisteanna don Iar-agallamh (Mac Léinn_19)

1. D'fhreastail tú ar bhunscoil lán Bhéarla agus ansin bhí tú muiníneach go leor chun cur isteach ar Ghaelcholáiste. An raibh sé sin deacair? An raibh an-chuid difríochtaí idir an dá chomhthéacs sin?

2. Chreid tú ó bhí tú an-óg gur cheart dúinn uilig iarracht a dhéanamh an Ghaeilge a labhairt toisc gurb í ár dteanga dúchais í. Ar mhiste leat níos mó a rá liom faoi sin?
3. Ba í an Ghaeilge an t-ábhar ab fhearr leat ar scoil chomh maith. Cén fáth gur bhain tú an oiread sin sult asti mar ábhar scoile?
4. Chinn tú ar chéim sa Ghaeilge a dhéanamh toisc nach raibh tú ag iarraidh an caighdeán a bhí agat, agus atá agat fós, a chailleadh. An raibh aon chúis eile ann gur chuir tú isteach ar an gcéim?
5. Bhain tú an-taitneamh agus an-tairbhe as do chuid foghlama san ollscoil agus scríobh tú do thráchtas i nGaeilge chomh maith. Inis dom, céard iad na rudaí ab fhearr faoi do chéim Ghaeilge?
6. Chuir tú síos ar an lucht teagaisc mar dhaoine atá thar a bheith suimiúil, ionspioráideach agus tacúil. Inis dom faoin tionchar a bhí acu ort mar fhoghlaimeoir Gaeilge?
7. Níor mhothaigh tú gur cuireadh dóthain béime ar chursaí gramadaí le linn do chéime agus nach raibh na ceardlanna casta go leor in amanna. Inis dom faoi sin.
8. Tá tú thar a bheith spreagtha ó thaobh na Gaeilge de ach níl tú an grá céanna agat don Spainnis b'fhéidir, mar a dúirt tú, toisc go raibh eiseamláirí Gaeilge iontacha agat ó bhí tú an-óg ar fad. Abair liom faoi na heiseamláirí sin. Cé hiad?
9. Tá tú ag obair trí mheán na Gaeilge anois agus ag déanamh an-chuid rudaí. Cuir i láthair, ag labhairt le cainteoirí dúchais agus mar sin de. Inis dom faoin tionchar a bhíonn ag an obair seo ar do chuid Gaeilge?
10. Beidh tú ag iarraidh máistreacht a dhéanamh amach anseo. Cén mháistreacht í sin?
11. Bíonn an-chuid deiseanna úsáide agatsa leis an gcoiste Gaeilge, le do chairde ón scoil agus ón ollscoil agus le do dheirfiúracha chomh maith. An bhfuil na deiseanna úsáide sin tábhachtach duit mar fhoghlaimeoir?
12. Bíonn an Ghaeilge in úsáid agat ar na meáin shóisialta, mar chuid den obair agus i do shaol pearsanta féin chomh maith. Cén tábhacht a bhaineann le húsáid na Gaeilge ar na meáin shóisialta duit?
13. Beidh tú ag iarraidh do chlann féin a thógáil le Gaeilge agus iad a chur chuig Gaelscoileanna chomh maith chun scileanna agus deiseanna a thabhairt dóibh. Céard iad na scileanna agus na deiseanna sin?
14. Scríobh tú go bhfuil an-chuid deiseanna fostaíochta ann do dhaoine a bhfuil Gaeilge ar a dtoil acu faoi láthair. Inis dom faoi na deiseanna sin.

Aguisín B7: Sampla de Thrás-scríbhinn Agallaimh (Mac Léinn_19)

An t-agallóir:

Mar sin an chéad cheist atá agamsa mar sin, d'fhreastail tú ar bhunscoil lán-Bhéarla agus ansin scríobh tú go raibh tú muiníneach go leor chun cur isteach ar ghaelcholáiste ansin agus bhí mé féin ag iarraidh fáil amach an raibh sé sin deacair b'fhéidir bogadh ó bhunscoil Bhéarla go dtí gaelcholáiste agus an raibh an-chuid difríochtaí b'fhéidir idir an dá chomhthéacs foghlama sin, scoil Bhéarla agus ansin gaelcholáiste?

An t-agallái:

Cinnté mar a dúirt tú cheana d'fhreastail mé ar bhunscoil lán-Bhéarla agus ansin ceapaim nuair a bhí mé sa bhunscoil, bhí múinteoirí agam agus bhí siad i gcónaí ag caint as Gaeilge fiú go raibh, fiú go raibh scoil Bhéarla i gceist bhí saghas an meon sin go raibh an Ghaeilge fíorthábhachtach agus ansin nuair a bhí mé ar scoil, bhí Gaeilge an t-ábhar is fearr liom agus nuair a bhog mé ar aghaidh d'aithin mé go raibh gaelcholáiste agus bhí sé sách, bhí sé sách nua ag an am. Ceapaim go raibh sé thart ar, ní raibh sé oscailte rófhada. Ceapaim thart ar 5

bliain nó rud éigin mar sin agus d'aithin mé féin go raibh gaelcholáiste ann agus just thapaigh mé an deis chun an t-iarratas a chur isteach. Ní raibh mé róchinnte go bhfaighidh mise spás sa scoil mar cheap mise b'fhéidir go dtógfaidh siad daltaí ó ghaelscoileanna amháin ann ach bhí mise an t-aon duine a d'fhreastail ar ghaelcholáiste i mo rang nuair a bhí mé sa bhunscoil. So chun a bheith macánta bhí sé ana-dheacair dom i dtús báire ach thóg sé timpeall trí mhí chun a bheith, chun dul i dtaithí ar na rudaí agus cinnte an teanga mar ní raibh ach uair amháin agam gach, b'fhéidir níos lú nuair a bhí mé sa bhunscoil, nuair a bhí mé ag foghlaim ag foghlaim an teanga ach anois chuaigh mé isteach chuig timpeallacht ina raibh an Ghaeilge labhartha an t-am ar fad agus bhí sé ana-dheacair mar nuair a chuir mé ceist ar na múinteoirí, b'fhéidir go raibh rud éigin mícheart nó b'fhéidir go raibh deacracht agam le m'obair bhaile mar bhí na téacsleabhair ar fad i nGaeilge agus b'fhéidir go gcuirfidh mé ceist orthu i mBéarla mar ag an am ní raibh ach cúpla cúpla focal agam as Gaeilge. 'Cad a bhí an obair bhaile? Ní raibh mé in ann an cheist sin a dhéanamh,' go léir as Béarla agus nuair atá mé ag féachaint siar anois, bhí sé an rud is deise chun a dhéanamh domsa ná a rá liom 'an féidir leat é sin a rá liom i nGaeilge in ionad do chuid Béarla a úsáid?' agus ag an am, tháinig mé abhaile cúpla lá agus bhí mé ag rá le mo mháthair 'níl mé ag iarraidh dul chuig an nGaelcholáiste. Cén fáth gur chuir mé an t-iarratas isteach chuig an scoil sin? Nílim sásta in aon chor.' Agus ansin dúirt mo mháthair 'fág é go dtí am Nollag agus má tá fós deacracht agat leis an teanga agus b'fhéidir ní féidir leat coimeád suas leis na daltaí eile, ansin is féidir leat an scoil a fhágaint mar sin,' agus dúirt mé liom féin 'okay, is féidir liom an Nollaig a bhaint amach agus b'fhéidir ina dhiaidh sin nuair atáim fós ag streachailt, is féidir liom bogadh chuig scoil eile atá timpeall an chúinne ach tá sé as Béarla.' Is meánscoil lán-Bhéarla é. Ansin, thóg sé trí mhí agus bhí beirt ceapaim bhí thart ar deichniúr sa bhliain liom agus tháingamar go léir ó scoil lán-Bhéarla agus bhí tromlach na ndaoine, bhí siad ó ghaelscoileanna. So bhí sé ana-dheacair dúinn mar bhí cuid is mó de na daoine sin, bhí siad líofa cheana féin agus bhí siad ag déanamh a n-obair bhaile chomh maith agus bhí siad go maith, thuig siad gach rud ach ag an am céanna bhí thart ar deichniúr againn agus bhíomar ag iarraidh socrú isteach i scoil nua, sin rud atá ana-dheacair chun déanamh nuair atá tú ag teacht ó bhunscoil, ach ansin bhí an teanga go léir difriúil. Bhí gach rud i nGaeilge agus ní raibh an cumas sin againn chun déileáil leis an teanga ach tar éis am Nollag bhí gach duine, bhí sé saghas ait mar bhí na daoine seo líofa ach tar éis b'fhéidir am Nollag, bhíomar go léir ar an leathanach céanna agus b'fhéidir tar éis an tríú bliain, tar éis an teastas sóisearach, bhí gach duine líofa ag an gcaighdeán céanna so bhí sin ana-shuimiúil chun fheiscint.

An t-agallóir:

Tá sé sin thar a bheith spéisiúil agus mothaím duit agus tú ag cur síos ar an streachailt sin ag an tús ach tá sé ar dóigh ar fad cé chomh gasta is a bhí tú in ann dul i dtaithí ar an gcomhthéacs scoile nua sin agus an feabhas a rinne sé sin do do chuid Gaeilge agus tá sé sin iontach go ndearna tú an t-athrú sin agus an t-aistriú sin agus tháinig tú tríd agus d'éirigh leat. Tá sé sin thar a bheith spéisiúil. Ansin an dara ceist atá agamsa, chreid tú nuair a bhí tú an-óg agus ó bhí tú an-óg gur cheart dúinn uilig iarracht a dhéanamh an Ghaeilge a labhairt toisc gurb í ár dteanga dhúchais í. Ar mhiste leat níos mó a rá liom faoi sin? An tábhacht a bhain leis an nGaeilge a labhairt agus an ceangal sin idir an Ghaeilge agus ansin ár n-oidhreacht nó toisc gurb í ár dteanga dúchais í an Ghaeilge.

An t-agallái:

Cinnte. D'aithin mé nuair a bhí mé níos óige go raibh an Ghaeilge ann ach nuair a bhí mé ar scoil, mar a dúirt mé cheana, bhí a lán de na múinteoirí fós ag labhairt as Gaeilge agus d'aithin mise go raibh, is teanga labhartha í agus chonaic mé go raibh sé fós in úsáid fiú scoil Bhéarla a bhí ann, bhí daoine fós ag baint úsáid as an teanga. Nílim róchinnte conas go raibh mé chomh gafa leis an nGaeilge ag aois an-óg. Ceapaim go raibh saghas an nasc sin idir just bhí múinteoirí den chéad scoth agam nuair a bhí mé sa bhunscoil agus bhí ana-shuim acu sa tír

agus bhí sé an t-ábhar is fearr liom nuair a bhí mé ar scoil ar aon nós so nuair a d'aithin mise go raibh Gaeilge lasmuigh den chóras oideachais, bhí mé ag smaoineamh dom féin 'ní hamháin is ábhar é ach tá sé mar pháirt dár n-oidhreacht chomh maith.' Chonaic mé nuair a bhí mé níos óige chomh maith, bhí roinnt de na daoine ag freastal ar an nGaeltacht i rith an tsamhraidh agus ag smaoineamh dom féin, 'tá daoine ag maireachtáil sa Ghaeltacht agus tá siad ag baint úsáid as an teanga gach lá,' agus sin é b'fhéidir, bhuel cinnte go labhraíonn siad Béarla chomh maith mar caithfidh siad sa domhan ina bhfuil muid ag maireachtáil faoi láthair, ach go bhfuil an Ghaeilge mar pháirt den ghnáth saol atá acu gach lá agus dúirt mé liom féin 'mar shaoránach in Éirinn ba bhreá liom an teanga a chur chun cinn mar ba cheart dúinn.' Thuig mé an stair a bhí taobh thiar de agus go raibh sé bainte ón tsochaí na céadta bliain ó shin nó na mílte bliain ó shin. Níl mo stair ró-íontach ha ha.

An t-agallóir:

Mé féin ach an oiread.

An t-agalláí:

Ha ha ach thuig mé é sin, go raibh sé bainte ón tsochaí ag an am agus ba bhreá liomsa a bheith mar pháirt den ghluaiseacht, den ghluaiseacht sin chun an teanga a shealbhú agus a úrchaomhnú ag an am céanna. Yeah sin é agus an raibh, an raibh ceist eile páirteach den cheist sin?

An t-agallóir:

No sin é. Sin gach rud, sin gach rud agus ba shin freagra íontach agus gabh mo leithscéal b'fhéidir gur cheart dom seo a rá ní hé go bhfuil freagra ceart nó freagra mícheart i gceist le haon de na ceisteanna sin, díreach do thuairimí féin agus do thuairimí pearsanta. Ach bhí an-chuid tuairimí agatsa faoin gceist sin agus is léir go raibh an-tionchar ag na múinteoirí sa bhunscoil ort agus go ndeachaigh an tsuim a bhí acu i bhfeidhm go mór ortsa mar fhoghlaimeoir agus mar dhalta scoile. Tá sé sin ar dóigh ar fad. Agus ansin ag caint b'fhéidir níos mó faoi chúrsaí scoile, agus luaigh tú seo cheana féin, gurb í an Ghaeilge an t-ábhar ab fhear leat ar scoil. An cuimhin leat cén fáth gur bhain tú an oiread sin sult aisti mar ábhar scoile? An raibh sé bainteach arís leis na múinteoirí nó díreach an t-ábhar féin agus tá a fhios agam, mar a dúirt tú, bhreathnaigh tú agus breathnaíonn tú fós uirthi mar theanga, ní hamháin mar ábhar ach mar ábhar cad iad na rudaí ar bhain tú féin sult astu?

An t-agalláí:

Cinnte ceapaim go raibh spéis ollmhór agam ó bhí mé níos óige sna teangacha agus rinne mé Spáinnis agus Gaeilge do mo chéim. Nílím róchinnte maidir leis sin ach ceapaim go raibh sé just rud éigin, rud éigin a bhí nádúrtha agam. Chun a bheith macánta faoi, ní raibh mé rómhaith le huimhreacha agus ní raibh mé, ní raibh suim dá laghad agam sa mhata nó rud éigin mar sin ach bhí sna hábhair eile; stair, tíreolaíocht agus b'fhéidir eolaíocht chomh maith nuair a bhíomar ag déanamh é sa bhunscoil agus sa mheánscoil, ach go háirithe sa bhunscoil nuair a bhí gach rud trí mheán an Bhéarla agus ceapaim go raibh sé cúis mhór ná na múinteoirí a bhí ag labhairt Gaeilge. Nuair a bhí siad, rud éigin a dúirt mé cheana ceapaim i mo chuid scríbhneoireachta, ná nuair a bhí siad ag iarraidh rud éigin a rá faoi cheilt, b'fhéidir go raibh siad ag iarraidh turas a eagrú dúinn agus ag an bpointe sin ní raibh an caighdeán againn mar rang chun é a thuiscint agus b'fhéidir go raibh siad ag rá 'ó táimid chun dul chuig cathair Chorcaí i rith an tsamhraidh nuair atá sé, roimh deireadh na scoile,' agus b'fhéidir go raibh siad ag labhairt as Gaeilge agus is cuimhin liom nuair a bhí mé níos óige mar dhalta ag féachaint orthu ag rá, bhuel, ag smaoineamh dom féin, 'tá sibh ag labhairt Gaeilge agus ní féidir liom é a thuiscint agus tuigim cén fáth go bhfuil sibh ag úsáid teanga difriúil mar tá sibh ag iarraidh rud éigin a choimeád faoi cheilt.' Ach is cuimhin liom ag féachaint orthu sa seomra ranga agus mise ag rá 'ba bhreá liom an teanga a thuiscint.' Ní amháin gur teanga

dhifriúil a bhí ann ach an pháirt a bhí ann ná bhí sé mar pháirt de m'oidhreacht, de mo chuid oidhreacht agus bhí mé ag rá liom féin 'ba cheart go mbeadh an teanga ar eolas agam i ndáiríre.'

An t-agallóir:

Ar dóigh ar fad agus bhain mé féin sult as é sin a léamh, go raibh tú, bhí mé ábalta tú féin a shamhlú mar pháiste ag iarraidh fáil amach 'okay céard atá á rá ag na múinteoirí,' agus b'fhéidir gur chuir sé sin isteach ort nach raibh tú ábalta iad a thuiscint. Ansin ag bogadh ar aghaidh chuig cúrsaí ollscoile ansin. Chinn tú ar chéim sa Ghaeilge a dhéanamh toisc, bhuel ceann de na cúiseanna ná ní raibh tú ag iarraidh an caighdeán a bhí bainte amach agatsa ag an am sin, agus atá dár ndóigh atá agatsa fós, ní raibh tú ag iarraidh an caighdeán sin a chailleadh tar éis duit an méid sin iarrachta a chur isteach agus bhí mé féin ag iarraidh fáil amach, an raibh aon chúis eile an raibh cúiseanna eile ann b'fhéidir gur chuir tú isteach ar chéim sa Ghaeilge ar an ollscoil?

An t-agallái:

Bhuel, rinne mé na dánta agus bhí mé go hiomlán gafa leis an teanga agus rinne mé Spáinnis sa mheánscoil chomh maith so ní raibh mé, ní raibh caighdeán ró-ard agam ach an caighdeán a bhí bainte amach agam sa mheánscoil, cosúil leis an nGaeilge, ní raibh mé ag iarraidh é sin a chailliúint chomh maith. So rinne mé an chéim ansin leis na teangacha. Ní raibh suim agam sna rudaí eile. Sna dánta, mar is eol duit, is féidir leat ábhair a phiocadh. Is féidir leat mata, síceolaíocht, aon rud a phiocadh as b'fhéidir go bhfuil 9 nó 10 n-ábhar ann is féidir leat piocadh as ach bhí mé go hiomlán tiomanta i dtreo na dteangacha. I dtús báire ceapaim nuair a bhí mise ag déanamh m'ardteiste, chuir mé síos cúrsaí a bhí bainteach leis na teangacha in Éirinn. So tá mé i mo chónaí congárach do ollscoil eile so chuir mé rudaí, cúrsaí a bhí ann maidir leis na teangacha, teangacha feidhmeacha a bhí ann, atá ann faoi láthair san ollscoil sin chomh maith. So bhí mé chun é sin a dhéanamh chomh maith ach ceapaim bhí mé mé níos tógtha leis an ollscoil eile nuair a d'fhreastail mé air nuair a bhí na laethanta oscailte acu agus bhí m'athair ann mar dhalta aibí ag an am chomh maith agus bhí sé ag rá dom 'bhuel is féidir leat teacht liomsa,' agus bhí sé i bhfad níos deise chun síob a fháil ar maidin so bhí na rudaí sin ag teacht le chéile agus is coláiste fíorbheag é so bhí mé lán sásta chun dul ann mar ní raibh gaelcholáiste rómhór chomh maith so bhí mé sásta chun dul chuig áit mar sin atá, bhí níos beaga ná ollscoil. Ach bhí mé ag smaoineamh faoin todhchaí chomh maith ag an bpointe sin. Bhí mé chun cúrsa a dhéanamh ach chun post a fháil sa todhchaí agus ag an am sin chuaigh mé isteach ag rá liom 'ba bhreá liom a bheith i mo mhúinteoir teangacha, Gaeilge agus Spáinnis sa mheánscoil,' agus bhí an meon sin agam b'fhéidir go dtí an tríú bliain agus ansin chuaigh mé ar ais chuig mo gaelcholáiste chun mo taithí oibre a dhéanamh ansin le haghaidh seimeastar amháin agus ansin chuaigh mé ar Erasmus an seimeastar dár gcionn. So fuair mé taithí oibre ansin agus is cuimhin liom ag an am ní raibh a lán múinteoirí líofa i nGaeilge agus bhí siad ábalta Spáinnis a mhúineadh chomh maith so chuir siad ceist orm chun cúpla rang a thógaint agus an Spáinnis a mhúineadh trí mheán na Gaeilge agus bhí mé lán sásta chun é sin a dhéanamh. Bhí mé lán sásta chun é sin a dhéanamh ach ní raibh mé tógtha chun a bheith os comhair ranga agus ceapaim i mo thuairim tá sé i bhfad níos éasca faoi láthair táim ag déanamh diancheachtanna le daltaí atá ag déanamh an teastas sóisearach an bhliain seo chugainn agus bhí mé ag déanamh é sin le haghaidh cúpla bliain anuas is aoibhinn liom ag déanamh é sin agus na diancheachtanna ar fad mar tá na daltaí sin, tá siad tiomanta, tá siad ag iarraidh grád níos airde a bhaint amach agus oibríonn siad go crua. Ach nuair atá tú ag múineadh i scoil ní féidir leat daltaí a phiocadh amach agus a rá 'ok tá sibhse ag iarraidh an Ghaeilge nó an Spáinnis a fhoghlaim sin go breá,' ach b'fhéidir go bhfuil 27 dalta agat i rang agus b'fhéidir nach bhfuil seachtar ag iarraidh foghlaim agus sin an rud, bhí an paisean sin agam. Ní raibh mé ag iarraidh an paisean sin a chailliúint fad is a bhí mé ag múineadh daoine agus b'fhéidir nach raibh aon suim acu in aon chor sna teangacha.

An t-agallóir:

Tá sé sin fíorspéisiúil ann agus is léir, nuair a bhí ort cinneadh a dhéanamh faoin gcéim, ba léir go raibh tú ag smaoineamh faoi do ghrá don teanga, do spéis sa teanga agus ansin ag smaoineamh faoi chúrsaí proifisiúnta, cúrsaí gairme chomh maith agus, mar a dúirt tú, bhí sé sin thar a bheith cabhrach agus thar a bheith luachmhar go bhfuair tú an taithí sin i scoil le linn an taithí oibre is go raibh tú ábalta oibriú amach ansin nach raibh tú ag iarraidh leanúint ar aghaidh ar mhaithe le do phaisean, do ghrá féin don Ghaeilge a chosaint agus tá sé sin fíorspéisiúil. Ansin cúrsaí foghlama san ollscoil, scríobh tú gur bhain tú an-taitneamh agus an-tairbhe as do chuid foghlama san ollscoil agus scríobh tú fiú do thráchtas i nGaeilge - éacht ollmhór déanta agatsa ansin. Inis dom céard iad na rudaí ab fhearr faoi do chéim sa Ghaeilge? Céard iad na rudaí ar bhain tú an-sult astu nuair a bhí tú i mbun na céime sin sa Ghaeilge ó thaobh na teanga de, ó thaobh fhoghlaime na Gaeilge de?

An t-agalláí:

Chun a bheith macánta, níor bhain mé an-taitneamh as na leabhair a bhíomar ag déanamh ag an am. B'fhéidir go raibh ceann amháin, b'fhéidir go raibh níos mó, ní féidir liom smaoineamh chomh fada siar ach bhain mé an-taitneamh as na rudaí a bhí nua-aimseartha mar cheap mise nuair atá tú ag iarraidh an teanga a bheith faoi bhláth, caithfidh tú smaoineamh ar na rudaí atá nua-aimseartha agus cad atá na scríbhneoirí ag scríobh mar gheall sa lá atá inniu ann fiú go raibh leabhair chlasaiceacha a bhí ann agus go raibh Gaeilge níos saibhre isteach sna leabhair sin, b'fhéidir go gcabhróidh sé go mór linn chun an teanga a thuiscint nó an caighdeán níos airde a bhaint amach ach chreid mé féin go mbeadh sé níos fearr chun na leabhair nua-aimseartha a léamh in ionad na cinn níos sine. So níor bhain mé an iomarca taitneamh as na leabhair sin mar ceapaim go raibh sé just róshean agus b'fhéidir go raibh Gaeilge ann, go raibh Gaeilge ann agus ní úsáideann daoine saghas an Ghaeilge sin sa lá atá inniu ann. I mo thuairim, tá sé ana-thábhachtach go bhfuil daoine ag léamh Gaeilge atá úsáidte sa lá atá inniu ann. An rud faoin teanga ná nuair atá tú ag foghlaim é, tá tú ag foghlaim chun cumarsáid a dhéanamh le duine éigin agus ceapaim níl sé like b'fhéidir go bhfuil meon nó tuairim eile ag duine éigin ach tá sé i bhfad níos fearr rudaí a dhéanamh atá nua-aimseartha ionas go mbeidh an teanga ag fás agus ag forbairt an t-am ar fad, ionas nach mbeidh srian agus bac ag baint leis agus daoine agus daoine saghas ag rá 'bhuel, ní féidir liom an Ghaeilge sin a úsáid mar bhí sé úsáidte na céadta bliain ó shin, ach anois ní labhraíonn aon duine mar sin.' Cosúil le Shakespeare agus Béarla ceapaim an slí sin. Ach bhain mé an-taitneamh as na ceardlanna sin. Bhí ceardlanna againn gach seachtain. Bhí sé thart ar dhá uair in aghaidh na seachtaine agus bhí na ceardlanna sin go hiomlán bunaithe ar ghramadach agus ag an am, ceapaim fós sa lá atá inniu ann, níl mo gramadach rómhaith agus sin slí amháin go bhfuil mé ag iarraidh dul ar ais agus an mháistreacht a bhaint amach chun mo chumas gramadaí chun saghas an caighdeán is airde a bhaint amach le mo chuid gramadaí. Ach bhain mé an-taitneamh as mar bhí léachtóir againn den chéad scoth agus bhí sé chomh suimiúil agus yeah bainim an-taitneamh as ag féachaint ar conas a oibríonn teanga agus nuair a bhíomar ag foghlaim an tuiséal ginideach chomh maith, ní raibh clú dá laghad agam faoi sin agus b'fhéidir gur dúirt mé nuair a bhí mé i nGaelcholáiste go raibh mé líofa ach bhí roinnt rudaí go raibh mé ag rá agus bhí siad go hiomlán mícheart agus sin an fáth go raibh an méid sin suime agam sna ceardlanna sin. D'aithin mé go raibh botún á dhéanamh agam agus caithfidh mé na botúin sin a cheartú.

An t-agallóir:

Iontach maith, iontach maith. Is léir go bhfuil tú thar a bheith feasach faoi do chumas féin agus, mar a dúirt tú, gur thug tú faoi deara go raibh b'fhéidir bearnaí i do chuid gramadaí agus go raibh tú ag iarraidh feabhas a chur ar do chumas sin. Tá sé sin iontach, iontach ar fad. Chuir tú síos, agus luaigh tú léachtóir amháin ansin, bhí léachtóir den chéad scoth agat

do chúrsaí gramadaí, i do scéal chuir tú síos ar an lucht teagaisc mar dhaoine a bhí, agus atá fós, thar a bheith suimiúil, inspioráideach agus tacúil. Ar mhiste leat labhairt liom faoin tionchar a bhí ag an lucht teagaisc, a bhí acu ort féin mar fhoghlaimeoir Gaeilge mar mhac léinn Gaeilge?

An t-agalláí:

Cinnté. So sa chéad bhliain nuair a chuaigh mé isteach ceapaim go raibh na léachtóirí céanna agam ó a thosaigh mé sa choláiste agus nuair a chríochnaigh mé chomh maith. Bhí léachtóir amháin ag an am agus ceapaim bhí sí ar shaoire mháithreachais agus ansin bhí gach rud ar líne de bharr an phaindéim. So ceapaim bhíomar ag déanamh, bhíomar ag déanamh gach rud ar líne ag an am na ceardlanna agus na léachtaí chomh maith agus ba mhór an trua é mar ní raibh saghas ceapaim nuair atá tú ag déanamh teangacha, tá sé i bhfad níos deacra chun iad a dhéanamh ar líne. An pháirt sin den chumarsáid, caithfidh tú é a dhéanamh le duine éigin chun teanga a fhoghlaim, sin thar a bheith tábhachtach chun a bheith os comhair duine agus ag a bheith ag cumarsáid aghaidh ar aghaidh ceapaim. So i mo thuairim chuir é sin isteach go mór linn go háirithe ó thaobh Spáinnise de ach ceapaim gur chuir sé amach ar mo chuid chumas Gaeilge chomh maith. Ach na léachtóirí a bhí againn, ní raibh an milleán ar aon duine mar gheall ar an bpaindéim ach chuamar isteach arís i sa choláiste, thóg mé an tríú bliain amach ag déanamh an taithí oibre agus ansin ag dul ar Erasmus ach bhí mé ag scríobh mo thráchtas fochéime ag an am sa dara bliain agus ansin sa tríú bliain chomh maith nuair a bhí mé thar lear agus ag déanamh taithí oibre so bhí nasc agam leis an léachtóir a bhí agam, a bhí ag ceartú agus ag stiúradh mo chuid taighde agus mo thráchtas fochéime agus ceapaim gur thug sí an-chuid muinín dom go háirithe nuair a bhí mé ag iarraidh rud éigin, rud éigin a scríobh nó rud éigin a thuiscint nó taighde a dhéanamh. Bhí sé ag rá ‘cinnte is féidir leat é sin a dhéanamh, faigh an leabhar nó b'fhéidir tá an leabhar sin, tá an leabhar sin agam sa bhaile, is féidir liom sin a thabhairt duit.’ So i gcónaí ag iarraidh mo chuid spéise nó mo chuid taighde a chur chun cinn agus ag an am chomh maith nuair a bhí sí ag déanamh stiúrtóireachta ar mo thráchtas fochéime, bhí aithne aici ar an scríbhneoir Ceilia de Fréine, tá sí ón tuaisceart chomh maith so b'fhéidir go bhfuil saghas aithne agat uirthi, ach rinne mé mo chuid taighde ar Celia agus bhí aithne ag mo léachtóir ar Celia ag an am so chabhraigh sé sin go mór liom mar bhí mé ábalta dul i dteagmháil le Celia agus a rá is dalta mé, tá mé ag iarraidh mo thráchtas fochéime a dhéanamh ar do chuid saothair agus bhí saghas an nasc agus an cumarsáid agam léi chun a rá ‘an féidir liom agallamh a dhéanamh leat?’ So bhí an t-ádh orm go raibh léachtóirí mar sin agam sa choláiste mar bhí siad ag iarraidh i gcónaí, bhí siad i gcónaí ag iarraidh do chuid spéise, cabhrú chun do chaighdeán is airde a bhaint amach i do chuid taighde nó i do chuid staidéir.

An t-agallóir:

Sin ar dóigh ar fad, ar dóigh ar fad agus samhlaím go raibh an cuidiú sin an-úsáideach go háirithe agus tráchtas á scríobh agat, rud nach bhfuil chomh héasca sin le déanamh, samhlaím gur chuir an cuidiú sin agus an tacaíocht sin ón léachtóir go mór le do chuid oibre agus, mar a dúirt tú, leis an spéis a bhí agatsa sa taighde sin agus bhí sin ar dóigh go raibh tú ábalta ceangal agus caidreamh a dhéanamh leis an údar, leis an duine a raibh taighde ar siúl agatsa fúthu. Tá sé sin ar dóigh. Ansin b'fhéidir ag filleadh ar chúrsaí gramadaí agus, mar a dúirt tú cheana féin, mothaíonn tú nó tá tú ag iarraidh feabhas a chur ar do chuid gramadaí agus sin ceann amháin de na cúiseanna go bhfuil tú ag iarraidh tabhairt faoi mháistreacht sa Ghaeilge. I do scéal scríobh tú gur mhothaigh tú nár cuireadh b'fhéidir dóthain béime ar chúrsaí gramadaí in amanna le linn do chéime agus in amanna ní raibh na ceardlanna casta go leor. Ar mhiste leat labhairt liom faoi sin, b'fhéidir faoin, níl a fhios agam, faoin mbearna sin idir b'fhéidir deacracht na gceardlann, leibhéal deacrachta na gceardlann agus ansin b'fhéidir an feabhas nó an dul chun cinn a bhí tú féin ag iarraidh a dhéanamh ó thaobh cúrsaí gramadaí de.

An t-agallái:

Cinnté. Mar a dúirt mé cheana, ní cheapaim go bhfuil mo chuid gramadaí rómhaith ach ag an am céanna nuair a bhí mé ag freastal, nuair a bhí mé ag freastal ar na ceardlanna sin i rith mo chéime ceapaim bhíomar i dtús báire ceapaim go raibh an chéad bhliain sách éasca ó thaobh ábhar a bhí á mhúineadh acu ach b'fhéidir ó mo thaobh go raibh sé i bhfad níos éasca mar tháinig mise ó ghaelcholáiste agus bhí roinnt daltaí ann agus bhí sin a gcéad uair ag déanamh gramadaí mar sin a bhí chomh crua, bhí sé chomh deacair dóibh b'fhéidir. Ach sa dara bliain ceapaim go raibh gach duine saghas ar an leathanach céanna. Ní raibh sé ródheacair, ní raibh sé ró-éasca saghas meánleibhéal a bhí ann. Ach ar mo thaobh féin ba bhreá liom go raibh sé níos deacra chun mise saghas bhí an Ghaeilge agam ach ní raibh a lán ar eolas agam maidir leis an tuiseal ginideach agus conas a oibríonn an uimhir uatha, uimhir iolra agus a leithéid nuair a thagann sé sin isteach i do chuid cainte. So bhí mise ag iarraidh an sórt céim is airde a bhaint amach ach ní raibh an tuiseal ginideach déanta againn go dtí an an bhliain dheireanach ceapaim. So chuir sin isteach go mór liom mar ceapaim ag an bpointe sin, ag an bpointe seo níl mo chuid gramadaí rómhaith agus i mo thuairim chomh maith tá sé ar eolas agam go gcaithfidh na léachtóirí leanúint ar aghaidh le siollabas de saghas éigin ach i mo thuairim beidh sé i bhfad níos fearr chun é a dhéanamh sa dara bliain, ní féidir linn é a dhéanamh sa tríú bliain mar níl gach duine sa choláiste ach b'fhéidir chun é a dhéanamh sa dara bliain agus sa cheathrú bliain ionas go mbeidh an caighdeán ag gach duine. Mar is eol dúinn, táim fós ag labhairt faoin tuiseal ginideach ag an bpointe sin ach bíonn sé i bhfad, tá sé rithábachtach chun é a úsáid i do chuid cainte agus b'fhéidir go bhfuil, b'fhéidir sa lá atá inniu ann na botúin atá á dhéanamh agam gach lá tá siad bainteach leis an bpáirt sin den Ghaeilge. So b'fhéidir go mbeadh sé i bhfad níos fearr chun tosú níos luaithe in ionad é a fhágaint go dtí an bhliain dheireanach agus b'fhéidir cúpla seachtainí a dhéanamh de, just níos mó gramadaí ceapaim i ndáiríre.

An t-agallóir:

Bhuel caithfidh mé a rá motháimse féin, ó bheith ag labhairt leatsa agus tar éis an scéal a léamh, go motháim féin go bhfuil do ghramadach ar dóigh ar fad ach tuigimse ní bhíonn deireadh leis an, leis an bhfoghlaim riamh agus go dtuigimse go bhfuil tú ag iarraidh b'fhéidir feabhas a chur ach motháim go bhfuil cumas breá agatsa ó thaobh cúrsaí gramadaí de. Ansin cúrsaí spreagtha agus an grá atá agatsa don Ghaeilge. Tá tú thar a bheith spreagtha, dar ndóigh, tá tú thar a bheith spreagtha ó thaobh na Gaeilge de ach, mar a dúirt tú agus dúirt tú seo ní ba luaithe, níl an grá céanna agatsa b'fhéidir don Spáinnis b'fhéidir, ceann de na cúiseanna a bhí luaite agat sa scéal, mar gheall go raibh múinteoirí Gaeilge iontacha agatsa, go raibh eiseamláirí Gaeilge iontacha agatsa ó bhí tú an-óg. Ar mhiste leat labhairt liom b'fhéidir faoin difríocht sin idir an Ghaeilge agus idir an Spáinnis agus ansin faoi na heiseamláirí sin, cé hiad? An iad na múinteoirí a bhí agatsa sa bhunscoil nó na léachtóirí? B'fhéidir an dóigh gur chuir siadsan leis an ngrá atá agat don Ghaeilge níos mó leis an ngrá atá agat don Spáinnis.

An t-agallái:

Cinnté. Ceapaim an chuid is mó bhí sé bainteach leis na múinteoirí a bhí agam. Nuair a bhí mé sa bhunscoil bhí thart ar beirt nó triúr múinteoirí a bhí ag labhairt as Gaeilge b'fhéidir an t-am ar fad. Ní raibh siad in ann é a labhairt istigh sna ranganna mar ba scoil Béarla é ach bhí siad ag labhairt as Gaeilge eatarthu féin an t-am ar fad. So mar a dúirt mé, bhí mise ag féachaint mar pháiste ag rá 'bhuel is teanga é agus cén fáth nach bhfuil muid ag foghlaim gach rud i nGaeilge agus cén fáth nach bhfuil mise ag dul abhaile agus mo thuismitheoirí ag caint as Gaeilge liom chomh maith?' Yeah just níor thuig mé é nuair a bhí mé níos óige ag féachaint go raibh teanga eile ann agus bhíomar ag caint i mBéarla, teanga nach raibh mar phríomhtheanga againn in Éirinn. Bhuel, is príomhtheanga é ach níl sé mar pháirt dár n-

oidhreacht gan dabht. So chonaic mé é sin agus an Spáinnis, ní raibh an nasc sin agam leis an Spáinnis. D'fhoghlaim mé í sa mheánscoil ach bhí sé go hiomlán, bhí gramadach, bhí scrúduithe ag baint leis. Bhí orm í a dhéanamh don teastas sóisearach agus ansin don ardteist chomh maith agus chonaic mé an Spáinnis i slí ana-dhifriúil i gcomparáid leis an nGaeilge agus ansin like is aoibhinn liom an Spáinnis ach, mar a dúirt mé ansin, scríobh mé 'níl an suim céanna agam sa Spáinnis.' Chuaigh mé thar lear i 2021 tar éis an phaindéim chun erasmus a dhéanamh i dtuaisceart na Spáinne in Bilbao agus chonaic mé an teanga labhartha agus bhí mé lán sásta chun a bheith i measc na ndaoine a bhí ag labhairt Spáinnise gach lá mar chuid den ghnáthshaol agus chun é a fheiscint taobh amuigh den chóras oideachas ach ceapaim leis an nGaeilge, mothaím an nasc agus, i mo thuairim, tá caidreamh agam leis an teanga anois, go háirithe nuair atá mé ag obair leis an teanga gach lá agus bhí just pointí áirithe agam i mo shaol nuair atá mé ag féachaint ar ais anois mar bhean i mo chuid fichidí ag féachaint ar ais ag rá 'bhí roinnt rudaí i mo shaol a bhain mé amach trí mheán na Gaeilge.' Ní raibh an taithí céanna agam leis an Spáinnis.

An t-agallóir:

Iontach maith, iontach maith. Tá nasc níos láidre agatsa leis an teanga ar bhonn pearsanta. Iontach maith ar fad. Agus ansin, mar a dúirt tú, tá tú ag obair trí mheán na Gaeilge anois agus déanann tú an-chuid rudaí, mar shampla, déanann tú cuir i láthair, bíonn tú ag labhairt le cainteoirí dúchais agus an-chuid rudaí den chineál sin. Ar mhiste leat labhairt liom faoin tionchar a bhíonn ag an obair seo, a bhíonn ag an taithí seo ar do chuid Gaeilge, ar do chuid caighdeán sa Ghaeilge, b'fhéidir ar d'fhéinmhuinín sa Ghaeilge ar do Ghaeilge go ginearálta fiú.

An t-agalláí:

Cinnté thosaigh mé i lár mí na Meitheamh agus tháinig mé amach ón ollscoil ag an am agus bhí mé ag obair i mbialann agus tháinig seanléachtóir chugam, an duine a bhí ag déanamh stiúrthóireacht ar mo thráchtas fochéime, chun post a thairiscint liom le heagaráíocht Ghaeilge. 'An bhfuil post agat faoi láthair,' agus dúirt mé 'Is ea. Táim chun dul isteach sa mháistreacht agus faoi láthair táim ag sábháil airgid i rith an tsamhraidh chun iarratas a chur isteach le haghaidh an máistreacht sin,' agus dúirt sí liom 'an féidir linn labhairt lena chéile agus níos déanaí b'fhéidir thar zoom nó rud éigin mar sin chun rudaí a phlé agus muna bhfuil an post ag teastáil uait nó b'fhéidir muna bhfuil an suim agat ag an bpointe sin, ní chaithfidh tú cur isteach le haghaidh an phoist seo,' agus dúirt mé sin go breá agus bhí sé i m'intinn an t-am ar fad chun an máistreacht a dhéanamh in chun, ceapaim nuair atá tú críochnaithe leis an gcoláiste, tá sé ana-dheacair chun an oideachas a fhágáil agus a rá 'bhuel, táim chun dul, táim chun dul agus taithí a fháil agus b'fhéidir i gceann cúpla bliain, is féidir liom dul ar ais agus an máistreacht a fháil.' Deireann a lán daoine go bhfuil sé i bhfad níos éasca chun dul ar aghaidh leis an oideachas in ionad é a fhágáil agus dul ar ais i gceann cúpla bliain agus bhí an meon sin agam i m'intinn an t-am ar fad, just ag rá 'má rachainn ar ais i gceann cúpla bliain, beidh sé i bhfad níos deacra dom.' Agus ansin thapaigh mé an deis ansin agus chuir mé an t-iarratas isteach agus bhí orm an t-agallamh a dhéanamh le Foras, ceapaim go raibh sé bord Fhoras na Gaeilge. Bhí daoine ann ó Chonradh na Gaeilge agus coiste na heagraíochta, beirt nó triúr acu sin agus faoi deaireadh fuair mé an post agus anois tá mé ag obair trí mheán na Gaeilge gach lá le daoine, Foras na Gaeilge, Conradh na Gaeilge, Glór na nGael, Teanga Tí, gach duine as na roinn, roinn difriúla agus ceapaim tá mo chuid Gaeilge ag fáil i bhfad níos fearr anois mar táim ag dul chuig na himeachtaí agus ag freastal ar na ciorcail chomhrá nuair atáim ag déanamh cumarsáide le daoine atá mar chainteoirí dúchasacha agus is aoibhinn liom nuair atá mise ag déanamh mo chuid botún agus tá siad ag rá 'no níl sin an focal ceart, ní féidir leat é sin a rá in abairt mar sin nó úsáid an focal seo in ionad,' nó b'fhéidir 'caithfidh tú é sin a chur sa tuiseal ginideach nuair atá tú ag úsáid é mar sin agus is aoibhinn liom nuair atá daoine, nuair a dhéanann daoine rudaí mar sin mar tá mise

ag fáil níos fearr ar mo thaobh chomh maith le mo chuid, le mo chuid Gaeilge agus yeah uaireanta bíonn sé saghas deacair chomh maith mar tá orm cumarsáid a dhéanamh le daoine le canúintí difriúla go háirithe nuair b'fhéidir atá mé ag déanamh traenála le daoine ó tuaisceart na hÉireann, daoine atá ó Ghaoth Dobhair, tá daoine ann ó Bhéal Feirste b'fhéidir go bhfuil sé ana-dheacair dom mar tá canúintí difriúla acu. Is cuimhin liom, bhí mé ag déanamh, bhí mé ag déanamh agallaimh le duine ón Indreabhán i nGaillimh agus bhí sé ana-dheacair dom chun an Ghaeilge sin a thuiscint ach bíonn sé i bhfad níos éasca dom an Ghaeilge a thuiscint ó Chiarraí, ó thaobh Gaeilge na Mumhan de. So yeah tá feabhas ag teacht ar mo chuid Gaeilge agus táim ábalta saghas caighdeán níos airde a bhaint amach agus focal a úsáid ó chanúintí difriúla. So ceapaim go gcuireann sé sin leis an mblas atá agam agus an saibhreas atá agam leis an teanga.

An t-agallóir:

Cuireann cinnte, cuireann cinnte agus tá sé sin le cloisteáil, an blas sin agus an feabhas sin ar do Ghaeilge, tá sé sin le cloisteáil. Ansin luaigh tú díreach ansin na ciorcail comhrá agus na himeachtaí agus go mbíonn tú ag obair trí mheán na Gaeilge gach uile lá agus scríobh tú i do scéal go mbíonn an-chuid deiseanna agatsa úsáid a bhaint as do chuid Gaeilge, leis an gcoiste Gaeilge, le do chairde ón scoil agus ón ollscoil agus le do dheirfiúracha chomh maith. An bhfuil na deiseanna úsáide sin, an bhfuil siadsan thar a bheith tábhachtach duit mar fhoghlaimeoir teanga, mar fhoghlaimeoir Gaeilge go bhfuil deis agatsa úsáid a bhaint as a chuid Gaeilge go han-mhinic? An bhfuil sé sin tábhachtach duit?

An t-agalláí:

Cinnte. Gan dabht. Caithfidh go mbeidh teanga seachas an Béarla á labhairt ag daoine mar, mar is eol duit, is i mBéarla an t-am ar fad go mbíonn daoine ag cur fáilte romhat nó ag cur rudaí in áirithe duit ach nuair nach bhfuil, nach bhfuil pobal ar leith againn seachas an Ghaeltacht chun cumarsáid a dhéanamh trí mheán na Gaeilge, caithfidh muid na deiseanna, cad a dhéanann an líonra Conradh na Gaeilge. So bíonn imeachtaí againn ach taobh amuigh de sin chun a bheith macánta ní féidir linn, ní féidir linn imeachtaí a rith gach seachtain. So caithfidh muid rudaí a dhéanamh cosúil leis an gciorcal comhrá, b'fhéidir cruinniú a dhéanamh le nó caint a dhéanamh le duine ó Chonradh na Gaeilge nó Glór na nGael chun an caighdeán sin a choimeád suas. Mar tá sé éasca nuair atáim ag obair leis an nGaeilge agus b'fhéidir go bhfuil mé ag scríobh ríomhphoist chuig chuig duine éigint ach muna bhfuil an deis sin agam chun labhairt i nGaeilge bíonn sé níos deacra dom dul ar ais agus smaoinemh ar na slite chun abairtí a chur le chéile. So cinnte like is féidir liom é sin a fheiscint leis an Spáinnis faoi láthair. Níl mé ag úsáid mo chuid Spáinnise faoi láthair mar níl na deiseanna céanna agam agus mar sin fós déanaim iarracht éisteacht le podchraoltaí agus a bheith ag féachaint ar Netflix trí Spáinnis chomh maith ach is dóigh liom go n-oibríonn sé ach ní féidir leat, i mo thuairim, ní féidir leat teanga a bhaint amach nó an caighdeán is airde a bhaint amach gan a bheith i dteagmháil nó gan a bheith ag cumarsáid le duine eile atá líofa sa teanga nó atá ag déanamh a ndícheall leis an teanga chun an líofacht a bhaint amach.

An t-agallóir:

Iontach maith ar fad. Bíonn an Ghaeilge in úsáid agatsa ar na meáin shóisialta mar chuid den obair agus chomh maith leis sin i do shaol pearsanta féin chomh maith agus bhí mé ag iarraidh fáil amach cén tábhacht a bhaineann le húsáid na Gaeilge ar na meáin shóisialta duit? An rud mór é sin i do shaol mar fhoghlaimeoir, mar chainteoir Gaeilge agus an mbíonn sí in úsáid agat ar na meáin shóisialta go han-mhinic? An rud fiorthábhachtach sin duit?

An t-agalláí:

Cinnte. So tá instagram agus nuair atáim ag cur grianghraf thuas ar na meáin shóisialta, déanaim iarracht chun an Ghaeilge a úsáid sa caption, mar a déarfá. So déanaim iarracht

chun an Ghaeilge a úsáid b'fhéidir gach dara nó tríú grianghraf atá ag dul suas ar na meáin chumarsáide. Cinnte go bhfuil instagram difriúil agam do mo chuid oibre chomh maith agus caithfidh go mbeadh gach gach rud trí mheán na Gaeilge ar an leathanach sin. Tá sé ríthábhachtach mar nuair atá daoine ag féachaint ar na meáin shóisialta gach lá, tá siad ag féachaint go bhfuil an Ghaeilge ann agus go bhfuil níos mó daoine ag baint úsáid as an nGaeilge agus is sách gluaiseacht é nuair a fheiceann daoine, nuair a fheiceann daoine go bhfuil Gaeilge ann agus go bhfuil daoine eile ag cur Gaeilge ar na meáin chumarsáide b'fhéidir go mbeadh inspreagadh faighte acu chun an Ghaeilge a chur amach dóibh féin nuair atá, b'fhéidir nach mbeidh Gaeilge, nach bhfuil Gaeilge acu ach tugann sé muinín do dhaoine chun an Ghaeilge a chur suas ar na meáin shóisialta agus le haghaidh gach rud, scaipeann sé agus scaipeann an scéal go bhfuil an Ghaeilge faoi bhláth agus daoine ag baint úsáid as an teanga agus níl teanga marbh é. So cabhraíonn é sin go mór in Éirinn agus taobh amuigh d'Éirinn chomh maith nuair atá daoine b'fhéidir turasóirí ag freastal ar nó ag tabhairt cuairt ar Éirinn go bhfuil sé ar eolas acu go bhfuil dara teanga anseo agus go bhfuil sé faoi bhláth agus tá cainteoirí anseo seachas a rá 'tá a fhios againn go bhfuil teanga eile ach níl sé in úsáid anois in aon chor mar tá Béarla acu agus tá gach duine ina gainteoirí Béarla.'

An t-agallóir:

Iontach maith. Rud atá thar a bheith tábhachtach, daoine a chur ar an eolas faoin méid daoine a labhraíonn an Ghaeilge. Tá an ceart ar fad agatsa. Agus ansin beidh tú ag iarraidh, agus tá a fhios agam go bhfuil tú fós sna fichidí agus b'fhéidir nach bhfuil tú ag smaoineamh air seo ach bhí sé ráite agat i do scéal, go mbeidh tú ag iarraidh, dá mbeadh clann agatsa amach anseo sa todhchaí, beidh tú ag iarraidh an chlann sin a thógáil le Gaeilge agus iad a chur chuig gaelscoileanna chomh maith chun scileanna agus chun deiseanna a thabhairt dóibh. Céard iad na scileanna agus na deiseanna sin a bheidh tú ag iarraidh a thabhairt do do pháistí féin agus iadsan á dtógáil agatsa trí mheán na Gaeilge agus á chur chuig scoileanna Gaeilge, gaelscoileanna?

An t-agalláí:

I mo thuairim, tá sé ana-thábhachtach chun níos mó ná teanga amháin a labhairt. Ag teacht ón gcoláiste go bhfuil na teangacha, b'fhéidir ceapaim go bhfuil na teangacha ar fad acu, bhuel na cinn atá tú ag déanamh sa mheánscoil, Gearmáinis, Fraincis agus Spáinnis agus go bhfuil na deiseanna sin ann chun dul agus céim níos airde a bhaint amach nuair atá tú ag teacht ó mheánscoil. Feicim leis an gcoiste Gaeilge, agus na daoine, mo bhainisteoirí, tá siad go hiomlán, tá gach duine ag tógáil a bpáistí le Gaeilge ag an nóiméad agus ceapaim go bhfuil sé ana-thábhachtach do pháiste a fheiceáil go bhfuil, ag deireadh an lae, táimid ag iarraidh ár n-oidhreacht a úrchaomhnú agus mar pháirt de sin tá sé suas dúinn chun é sin a thabhairt ar aghaidh do na glúnta atá chun teacht agus cinnte ní féidir linn dul i bhfeidhm ar gach duine agus a rá 'bhuel, nuair atá páiste agat, caithfidh tú iad a sheoladh chuig gaelscoileanna,' ach is féidir linn difríocht a dhéanamh ar ár dtaobh. So sin an fáth go bhfuil mé ag iarraidh, nuair atá mé i bhfad níos sine ha ha, ag iarraidh mo pháistí a thógáil le Gaeilge agus beidh mé ag rá leo chomh maith má tá, má tá suim agaibh, má tá suim agaibh teanga eile a fhoghlaim, beidh mé ag rá leo 'tá sé tábhachtach, téigh agus b'fhéidir pioc é nuair atá tú sa mheánscoil,' mar osclaíonn sé a lán doirse nuair atá tú thar lear agus tá tú in ann cumarsáid a dhéanamh le duine nach bhfuil Béarla acu agus ó mo thaithí féin a bheith i mo chónaí thar lear chomh maith bhí mé in ann cumarsáid a dhéanamh le duine éigint agus nuair a théim chuig b'fhéidir an Ghaeltacht, agus tuigim go bhfuil Béarla ag na daoine sin chomh maith, ach ceapaim go bhfuil sé, tá sé measach chun an Ghaeilge a labhairt agus dul isteach sna ceantair sin agus a rá 'féach tá Gaeilge agam, is féidir liom cumarsáid trí mheán na Gaeilge in ionad Béarla a úsáid i gceantar Gaeltachta.'

An t-agallóir:

Iontach maith, iontach maith ar fad. Agus ansin an cheist dheireanach, beidh tú sásta sin a chloisteáil. Scríobh tú go bhfuil an-chuid deiseanna fostaíochta ann do dhaoine a bhfuil Gaeilge ar a dtail acu faoi láthair. Inis dom faoi na deiseanna sin agus céard iad na deiseanna agus an raibh tú ar an eolas faoi na deiseanna sin nuair a bhí tú ar an ollscoil, nuair a bhí tú i mbun do chéime sa Ghaeilge?

An t-agalláí:

Ní raibh, ní raibh sé ar eolas agam faoin méid, faoin méid deiseanna atá ann nuair a bhí mise san ollscoil agus sin an fáth go raibh mé ag iarraidh dul le múinteoireacht chomh maith mar bhí sé, bhí sé saghas, mar a déarfá, safety blanket dom. I dtús báire, bhí an grá agus an paisean seo agam don Ghaeilge agus, Gaeilge go háirithe, agus Spáinnis chomh maith ach cheap mise nuair a bhí mé níos óige, bhí sin an t-aon post a bheadh agam tar éis na hollscoile. Ach ansin tháinig an léachtóir chugam ag rá is féidir liom a bheith mar oifigeach forbartha nó oifigeach Gaeilge agus d'aithin mé ansin go raibh níos mó post, níos mó poist amach ansin inar féidir liom an Ghaeilge a úsáid. Ní chaithfidh mise a bheith i mo mhúinteoir agus tuigim go bhfuil ganntanas ann do na múinteoirí agus níl mé ag iarraidh a rá 'ní chaithfidh tú a bheith i do mhúinteoir.' Tá sé ana-thábhachtach go bhfuil daoine ag dul isteach sa phost sin le caighdeán ard ionas go mbeidh daoine ag teacht amach as an scoil le caighdeán ard chun cur isteach ar na postanna ar nós oifigeach Gaeilge, forbartha. So gan dabht, tá sé ríthábhachtach go mbeidh daoine ag dul le múinteoireacht chomh maith le Gaeilge mhaith. So ceapaim go bhfuil sé ag fáil i bhfad níos deise go bhfuil daoine, d'fhreastail mé ar cheardlann ag an oireachtas i mbliana agus bhí, páirt den cheardlann sin, tháinig COGG, bhí siad ag rá linn conas is féidir a rá le daltaí go bhfuil níos mó deiseanna ann seachas múinteoireacht nuair atá Gaeilge mhaith acu agus tháinig siad isteach le leabhrán agus dúirt siad linn go raibh siad chun na leabhráin sin a sheoladh amach ach ceapaim, i mo thuairim, go mbeidh sé i bhfad níos éasca chun duine a fháil isteach le taithí, cosúil liom, níl mé ag rá 'oh seol mise isteach, táim chun an domhan a athrú,' ach duine cosúil liomsa nach raibh sé ar eolas agam go mbeidh sé, go mbeidh mise ag déanamh an phoist seo faoi láthair seachas a bheith i mo mhúinteoir chun dul isteach agus a rá leo 'féach is féidir leat mo phost a dhéanamh le Gaeilge,' agus in ionad leabhrán a thabhairt dóibh mar ceapaim ag an aois sin faigheann siad an leabhrán, osclaíonn siad é, dúnann siad é agus tá sé isteach sa mhála le haghaidh an bhliain ina dhiaidh. Caithfidh tú inspreagadh a thabhairt dóibh, caithfidh tú caint leo aghaidh ar aghaidh agus just meon agus an t-atmaisféar a mhúscailt chomh maith sa seomra. Ach sin é. Tá sé ar eolas agam is féidir le duine le Gaeilge mhaith obair le Foras na Gaeilge like aon líonra atá timpeall na tíre. Is féidir, an rud atá tusa ag déanamh chomh maith, is féidir leat dul ar aghaidh agus a bheith i do léachtóir. So tá an iomarca deiseanna ann, níl an iomarca ha ha, tá an-chuid deiseanna ann ach ní cheapaim go bhfuil sé ar eolas ag na daoine atá ag déanamh Gaeilge mar chéim. Ach ar an taobh eile, ceapaim go bhfuil sé ag fáil i bhfad níos deise chomh maith.

An t-agallóir:

Iontach maith, iontach maith agus aontaím leat agus bhí an ceart ar fad agat. Tá sé i bhfad níos éasca daoine a spreagadh nuair a bhuaileann tú leo aghaidh ar aghaidh, nuair a bhuaileann tú isteach ag an scoil nó chuig an rang agus nuair a labhraíonn tú leo go pearsanta. Sin na ceisteanna uilig. An bhfuil aon rud atá tábhachtach duit nach raibh deis agatsa a rá le linn an agallaimh nó an mothaíonn tú go bhfuil go leor ráite agatsa, tá do mhéid déanta agat.

An t-agalláí:

Níl aon cheist agam faoi láthair ar aon nós ach ba bhreá liom mo bhuíochas a ghabháil leatsa as an agallamh sin a chur orm. Bhain mé an-taitneamh as just ag labhairt faoi mo thaithí féin agus just an b'fhéidir an cabhair a thabhairt duit ó thaobh do chuid dochtúireachta a bhaint amach chomh maith ach míle buíochas as sin a Mhéabh, bhí sé thar a bheith taitneamhach.

Aguisín B8: Na Téamaí ó Agallaimh an Lucht Foghlama

Agallaimh na Mac Léinn		An Fhoghlaim Roinmhe Seo			Mothúcháin			Stádas na Gaeilge											
An Fhoghlaim Faoi Láthair		Táithí an Tumoide...			Foghlaim na Gaeilge		Daltaí Eile	Féinmhuinín		Cotadh	Gaeilge sa tSochaí		Cúrsaí Fé...						
Léachtaí & Ranganna Gaeilge		Tús na hOllscoile		Tionchar na Múinteoirí		Náire		Eagla		Leadr...		Ionchais Daoine...		Cláracha...		Tab...			
								Suaimhneas		Áthas		Easp...		Meon Daoine ...		Ról mar ...		Aistri...	
Bród		Frustrachas						An tilte...											
Tionchar an Lucht Teagaisc		Mic Léinn Eile		Deiseanna Úsáide			An Fhoghlaim sa Todhchaí			Teaghlach		Gaeltacht							
Pobal na hOllscoile		Na Meáin Shóisialta		Ag Caint le Cairde		Tabhacht na...		Cúrsaí ...		Deiseanna Fostaíochta		Deis...		Plea...					
				Ag Caint le Cairde (ón...		Ag Caint leis an T...		Cai...											
				Cúrsaí Oibre		Ag...													

Aguisín C1: Ráiteas Teanga Simplí (Lucht Teagaisc)

Déantar an staidéar taighde seo mar chuid den chlár PhD 4 bliana de Mhéabh Ní Shluáin ag Fiontar & Scoil na Gaeilge, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath (DCU). Tacaítear an taighde ag stiúrthóirí an staidéir, Dr Gearóidín Uí Laighléis agus Dr Seán Mac Risteaird, léachtóirí Gaeilge ag an ollscoil chéanna. Is é teideal an staidéir ná *‘Léargas ar Thaithí Foghlama Teanga Foghlaimeoirí Gaeilge ar an Tríú Leibhéal’*. Tá do rannpháirtíocht á lorg chun taifead a dhéanamh ar thuairim agus ar thaithí an lucht teagaisc.

Tá sé mar aidhm ag an taighde tuiscint a fháil ar dhomhan an fhoghlaimeora Gaeilge ag leibhéal na hollscoile, lena n-áirítear a gcuid riachtanas teanga agus ionchas, a spreagthóirí agus a ndíspreagthóirí chomh maith le haon dúshlán nó sprioc a bhaineann leis an bhfoghlaim. Cuirfidh taithí agus saineolas an léachtóra agus an teagascóra Gaeilge leis an eolas seo. Díríonn an tionscadal ar fhoghlaim agus ar theagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais agus déanann sé iarracht cumarsáid agus comhoibriú a spreagadh idir cleachtóirí gairmiúla agus foghlaimeoirí sa chomhthéacs sin.

Má ghlacann tú páirt sa staidéar seo, beidh ort agallamh a dhéanamh leis an taighdeoir ar líne bunaithe ar do thaithí féin i dtaca leis an nGaeilge a mhúineadh ar an tríú leibhéal. Cé go gcuirtear béim ar leith ar riachtanais na mac léinn, tugtar tosaíocht i gcónaí don saineolas atá bainte amach agat. Roinnfear tras-scríbhinn an agallaimh leat ina dhiaidh ionas gur féidir leat do chuid freagraí a dheimhniú. Tá seans go mbeidh ort páirt a ghlacadh i gceistneoir iar-staidéir chomh maith.

Is féidir leat éirí as an staidéar seo ag am ar bith ach má leanann tú ar aghaidh leis, beidh deis agat dearbhán One4All de luach €50 a bhuachan. Déanfar do phríobháideacht agus d’fhéiniúlacht a chosaint i gcónaí agus ní roinnfear d’eolas le haon duine gan cead a fháil uait roimh ré. Déanfar gach eolas a bhailítear a anaithnidiú chun do rúndacht a chosaint agus láimhseálfar é de réir an Rialacháin Ghinearálta maidir le Cosaint Sonraí (GDPR) reatha. Scríosfar na sonraí nuair a thagann deireadh leis an staidéar, laistigh de thréimhse cúig bliana.

Baineann roinnt buntáistí le páirt a ghlacadh sa staidéar seo. Beidh deis agat machnamh a dhéanamh ar theagasc na Gaeilge ar an tríú leibhéal agus do thuairimí a roinnt ina leith. Thig leat cur leis an méid atá ar eolas agat faoi chúrsaí taighde cheana féin trí pháirt a ghlacadh i dtionscadal den chineál seo. Ní chuireann an taighde aon bhaol ar rannpháirtithe, ach, má thagann aon mhothúchán agus/nó aon smaoineamh diúltach chun cinn agus tú ag labhairt faoi do thaithí teagaisc teanga, cuirfear tacaíocht riachtanach agus ábhartha ar fáil duit láithreach.

Coinneofar rannpháirtithe i gcónaí ar an eolas faoi na torthaí taighde go léir chomh maith le haon fhoilsiú agus/nó chur i láthair a bhaineann leis an staidéar trí ríomhphost. Beidh an taighdeoir ar fáil ar ríomhphost chomh maith chun ceisteanna a fhreagairt. Má tá aon cheist agat faoi ghné ar bith den tionscadal taighde seo, is féidir leat teagmháil dhíreach a dhéanamh leis an taighdeoir ag meabh.sloane2@mail.dcu.ie. Má tá ceist agat i dtaca le cúram eitice nó le saincheisteanna rúndachta, is féidir leat teagmháil a dhéanamh leis an taighdeoir nó le Coiste Eitice Taighde na Dáimhe (FREC), a cheadaigh an staidéar, ag hss.frec@dcu.ie.

Aguisín C2: Foirm Thoilithe (Lucht Teagaise)

I. Teideal an staidéir taighde

Is é teideal an staidéir ina bhfuil tú páirteach ná *‘Léargas ar thaithí foghlama teanga foghlaimeoirí Gaeilge ar an tríú leibhéal’* atá ar siúl ag Méabh Ní Shluáin, mac léinn PhD in Fiontar & Scoil na Gaeilge, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath (DCU).

II. Cuspóir an taighde

Tá sé mar aidhm ag an staidéar iniúchadh a dhéanamh ar an eispéireas foghlama a bhíonn ag foghlaimeoirí Gaeilge ar an ollscoil ó dhearcadh an mhic léinn agus an teagascóra araon. Cuireann sé béim ar riachtanais agus ar ionchais teanga na bhfoghlaimeoirí sin agus déanann sé iarracht ceangal a chruthú idir foghlaimeoirí agus teagascóirí chun cur le teagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais.

III. Deimhniú ar riachtanais dá leagtar amach sa Ráiteas Teanga Simplí

Mar a luaitear sa Ráiteas Teanga Simplí, beidh ar rannpháirtithe sa taighde seo agallamh a dhéanamh leis an taighdeoir ar líne. Cuirfear an t-agallamh ar téip le cead ón rannpháirtí. D’fhéadfadh go mbeidh ar rannpháirtithe páirt a ghlacadh i gceistneoir iar-staidéir chomh maith

Freagair na ceisteanna seo a leanas

Ar léigh tú an Ráiteas Teanga Simplí?

Léigh/Níor léigh

An dtuigeann tú an t-eolas a cuireadh ar fáil?

Tuigim/Ní thuigim

An raibh an deis agat ceisteanna a chur agus an staidéar a phlé?

Bhí/Ní raibh

An bhfuair tú freagraí sásúla do do cheisteanna ar fad?

Fuair/Ní bhfuair

An dtugann tú cead chun an t-agallamh sin a chur ar téip?

Tugaim/Ní thugaim

Glacann rannpháirtithe páirt dheonach sa staidéar seo agus is féidir leo éirí as an taighde ag am ar bith.

IV. Socrúchán chun rúndacht na sonraí a chosaint

Tabharfar meas i gcónaí do rúndacht na rannpháirtithe. Ní dhéanfaidh ach an príomhthaighdeoir amháin anailís ar na sonraí a bhaileofar. Bainfear úsáid as ainmneacha bréige seachas fíorainmneacha na rannpháirtithe. Beidh na sonraí go léir faoi chúram an phríomhthaighdeora agus déanfar iad a stóráil i suíomh sábháilte.

V. Síniú

Léigh mé agus thuig mé an t-eolas ar fad san fhoirm seo. D’fhreagair an taighdeoir mo cheisteanna go léir agus tá cóip den fhoirm thoilithe agam. Mar sin, aontaím páirt a ghlacadh sa tionscadal taighde seo.

Síniú:

Ainm (Ceann Litreacha):

Dáta:

Aguisín C3: Treoir Agallaimh (Lucht Teagaisc)

1. Abair liom faoi na cáilíochtaí, amhail bunchéim, máistreacht agus/nó dochtúireacht, agus faoin taithí atá bainte amach agat ó thaobh theagasc na Gaeilge i réimse an ardoideachais.
2. Cad é do thuairim faoi chaighdeán Gaeilge na mac léinn bunchéime a bhíonn á dteagasc agat ag leibhéal na hollscoile? An mbíonn siad ag streachailt le scileanna teanga áirithe níos mó ná cinn eile?
 - a) An gcuireann tú an t-aistriú ón dara leibhéal go dtí an tríú leibhéal san áireamh agus tú ag plé le lucht na chéad bhliana?
 - b) An ndéantar sruthú ar mhic léinn a d'fhreastail ar scoileanna T1 (Gaelscoileanna / scoileanna Gaeltachta) san ollscoil?
3. Cad é do thuairim faoi mheon na mac léinn bunchéime amhail inspreagadh, rannpháirtíocht agus suim s'acu sa teanga/sa phróiseas foghlama?
 - a) Cad a cheapann tú faoi fhéinmhuinín na bhfochéimithe a bhíonn i do chuid ranganna?
 - b) An mothaíonn tú go bhfuil ceangal ann idir an teanga í féin agus cúrsaí féiniúlachta i dtuairim na mac léinn?
 - c) An mbíonn imní ar na mic léinn riamh an Ghaeilge a labhairt sa rang? Má bhíonn, cén chaoi a dtéann tú i ngleic leis sin?
4. Cad a cheapann tú faoi éagsúlacht na modúl Gaeilge atá á gcur ar fáil mar chuid de bhunchéimeanna éagsúla?
5. Cad a cheapann tú faoi cheist na canúna maidir le foghlaim na Gaeilge ag leibhéal na bunchéime? An ndíríonn an ollscoil lena mbaineann tú ar chanúint ar leith? An mbíonn na mic léinn ag streachailt leis na canúintí éagsúla?
6. Cén tábhacht a bhaineann le pobal na n-ollscoileanna, amhail imeachtaí Gaeilge, tae agus plé agus araile, maidir le deiseanna úsáide Gaeilge a chur ar fáil dá gcuid mac léinn?
 - a) An ndéanann sibh iarracht mic léinn a spreagadh le bheith páirteach in imeachtaí lasmuigh den seomra ranga?
7. Sa bhliain 2010, seoladh siollabas úr do theagasc na Gaeilge. Cad iad na himpleachtaí a bhí aige seo ar an eispéireas foghlama, dar leat?
8. Cad iad na rudaí is fearr agus is deacra faoi do phost féin maidir leis an nGaeilge a mhúineadh ag leibhéal na bunchéime i réimse an ardoideachais?

Aguisín C4: Sampla de Thrás-scríbhinn Agallaimh (Lucht Teagaisc_13)

An t-agallóir:

Bunaithe ar an taithí sin atá agat, cad é do thuairim faoi chaighdeán Gaeilge na mac léinn bunchéime a bhíonn á dteagasc agat? An mbíonn siad ag streachailt le scileanna áirithe níos mó ná cinn eile? Cad iad na bearnaí a bhíonn ina gcuid eolais?

An t-agalláí:

Bíonn siad ag streachailt, cuid acu, agus tá an-mheascán ann. Tá mo thaithí féin cineál teoranta don ollscoil seo den chuid is mó so ní féidir liom labhairt faoi na grúpaí eile timpeall na tíre ach tá na fochéimithe don mhúinteoireacht iar-bhunleibhéil i bhfad níos láidre ná na fochéimithe don bhunmhúinteoireacht a bhí agam ach tá sin intuigthe i ndáiríre, sothuigthe is dócha mar is cineál teangeolaithe iad agus tá fíorghrá acu do na teangacha agus cuireann siad an-suim sa staidéar sin. Bíonn fonn cainte níos mó le feiscint leis na fochéimithe don mhúinteoireacht iar-bhunleibhéil, agus na hiarchéimithe don mhúinteoireacht iar-

bhunleibhéil a bhíonn agam uair sa tseachtain níl siad chomh cainteach ach is dócha go bhfuil caidreamh níos mó agam agus ag na léachtóirí éagsúla leis an dream eile mar bíonn siad ar an gcampas gach lá agus feiceann muidne a chéile sna pasáistí agus a leithéid agus má tá siad i bponc, is féidir linn caife a fháil le chéile agus cuireann sin go mór le spiorad an chúrsa. Ach bíonn na daoine ar an gcúrsa iarchéime, bíonn siadsan ag obair i rith an lae agus tagann siad isteach tar éis an lae oibre. Ach ag caint go díreach faoin gceist í féin, na bearnaí atá le feiscint ná muinín cinnte agus tá sé deacair a thuiscint mar dhaoine fásta ach níl siad sásta botúin a dhéanamh os comhair an phobail agus mise ag rá ‘gur ‘safe space,’ é seo, ní bheidh aon séimhiú shaming ar siúl ná bí buartha, scaoil amach go bpoiblí’. Mise ag iarraidh a chur ina luí orthu go mbíonn botúin le cloisteáil i mo chuid Gaeilge féin agus ag cainteoir you know ó na daoine sa Ghaeltacht. Fiú má tá tú ag plé le hollamh sa teanga bíonn orthu uaireanta sracfhéachaint a thabhairt ar an bhfoclóir. Ach tá sé an-deacair. Is dócha go bhfuil nós ann sna meánscoileanna. Bíonn script ar fáil atá iomlán snasta agus tá orainn rud éigin a dhéanamh faoi sin agus struchtúr an pháipéir because ceapann siad go bhfuil an botún ar an rud is measa gur féidir leat a dhéanamh agus tá sin ag teacht idir na mic léinn agus an chumarsáid. Mar aon leis sin, bíonn i bhfad níos mó léireolais ag fochéimithe don mhúinteoireacht iar-bhunleibhéil ná mar a bhíonn ag na fochéimithe don bhunmhúinteoireacht nó is dócha na hiarchéimithe don mhúinteoireacht iar-bhunleibhéil. Arís an fáth leis sin ná go bhfuil cúrsa faoi leith ann. Níl BA déanta. Nuair a bhíodar críochnaithe leis an ardteist, rinne siad an rogha dul leis an múinteoireacht. Mar aon leis sin, tá dhá chód á dhéanamh acu agus mar sin tá siad in ann nascanna a aimsiú idir na 3 teanga, Béarla, Gaeilge agus an FL deirimid agus caighdeán na gceisteanna a bhíonn ag an dream sin, bíonn sé ar fheabhas ar fad. Bíonn féin faoi bhrú uaireanta agus is breá liom sin. Deirim leo gach lá ‘Is maith liom ceisteanna. Is maith liom ceisteanna. Tá muid ar turas le chéile.’

An t-agallóir:

Go raibh míle maith agat as sin. Bhí sé sin thar a bheith spéisiúil go háirithe na gnéithe a dhéanann difríocht do chaighdeán agus do chaidreamh, do chaighdeán na mac léinn i dtosach báire agus ansin don chaidreamh idir an lucht teagaisc agus iad féin agus arís an rud a dúirt tú faoi...an drogall a bhíonn orthu botúin a dhéanamh agus sin ag teacht ón ábhar iontach a bhí foghlama acu sna meánscoileanna, script mar a dúirt tú. Ag caint b'fhéidir faoin difríocht idir dara leibhéal agus tríú leibhéal, is minic a bhíonn mic léinn ag streachailt leis an aistriú sin a dhéanamh. Nuair a bhíonn tú féin ag plé le lucht na chéad bhliana, an gcuireann tú an t-aistriú sin san áireamh? An mbíonn aon rud le feiceáil b'fhéidir i measc na mac léinn sa chéad bhliain agus iad ag déanamh an aistrithe sin ón dara leibhéal go dtí an ollscoil?

An t-agallái:

Cinnte feictear an tionchar a imríonn an ardteist ar an scéal ón gcéad lá agus an fhadhb is mó a bhaineann leis sin ná go mbíonn an teagasc sa séú bliain, agus chaith mé féin níos mó na 10 mbliana ag plé leis an ardteist agus tuigim cad a bhíonn ar siúl. So bíonn an teagasc iomlán dírithe ar an scrúdú agus níl aon spás ann don siúlóid. Níl aon spás ann chun d'anáil a tharraingt. Tá tú faoi bhrú ó thaobh ama agus caithfidh tú gach rud a dhéanamh atá dírithe ar an scrúdú agus níl suim dá laghad acu, bhuel, tá mé ag caint go ginearálta anois, go han-ginearálta, but níl suim acu muna bhfuil marc ar fáil as an rud sin agus nuair atá tú ag iarraidh na mionrudaí a phlé agus má tá tú ag iarraidh obair bheirte a dhéanamh agus má tá tú ag iarraidh obair grúpa a dhéanamh tá sé deacair mar bíonn an nós sin acu ón meánscoil go mbíonn an t-eolas ag teacht ón múinteoir agus cineál ‘transmission,’ an focal atá sa litríocht, go mbíonn eolas ag an múinteoir, go mbíonn sé aistrithe acu, curtha ar fáil gan mórán Q&A agus a leithéid, agus tá sé an-deacair a chur ina luí ar na mic léinn go mbeadh féinbhainistíocht i gceist, go mbeadh féinriar i gceist, go mbeadh obair neamhspleách i gceist, go bhfuil orthu teacht ar litríocht agus nach mbeadh gach rud curtha ar fáil. Tá tú ag iarraidh cineál...an nós atá acu ná leabhar a fháil, mar shampla revise wise, deirimid cineál

treoir staidéar a fháil agus go mbeadh na piléir ann agus tógann sé ar a laghad an chéad semester chun an nós sin a bhriseadh agus uaireanta ní féidir. Tagann cuid acu trasna agus cuid acu bíonn siad ag fanacht, bíonn siad ag fanacht ar an eolas agus go mbeadh sé curtha ar fáil ag na teagascóirí nó na léachtóirí.

An t-agallóir:

Bíonn an nós sin thar a bheith deacair le stop a chur leis.

An t-agallái:

Bhuel an rud ná tá ainm in airde ag an nós sin ag an dara leibhéal agus muna bhfuil tú dílis don nós sin ag an dara leibhéal, ní bheidh na tuismitheoirí róshásta, seans go mbeadh cogar curtha i do chluas ag an bpríomhoide mar bíonn gach rud déanta faoi scáth na hardteiste agus bíonn cúltionchar ag an scrúdú sin ar gach rud ag dul siar síos tríd na blianta go dtí an chéad bhliain. Tá siadsan den tuairim gur rud iontach é sin ach tá muidne ag an tríú leibhéal, agus tá na múinteoirí ag an dara leibhéal ag iarraidh é seo a dhéanamh ach bíonn siad i sáinn leis an ardteist, ach tá muidne níos mó ag iarraidh go mbeadh obair neamhspleách ar siúl agus is dócha beidh sé iontach deacair é sin a dhéanamh fad is atá an measúnú, an cruth atá ar an measúnú faoi láthair, fad is atá sin ann, beidh sé an-deacair an meon sin a bhriseadh mar bíonn cúltionchar ag an bpáipéar ar an seomra ranga agus gan mórán tograí nó gan mórán measúnú leanúnach i gceist ag an dara leibhéal. Tá sé thar a bheith deacair an measúnú leanúnach a bhunú sa chéad seimeastar sa chéad bhliain ag an tríú leibhéal.

An t-agallóir:

Samhlaím é, samhlaím é. Agus ag dul ar aghaidh ansin luaigh tú cineál meon agus tú ag caint faoin nós a bhíonn ann ó thaobh cineáil ó thaobh na foghlama de agus iad ag súil le rud éigin ar an tríú leibhéal a bhí acu nuair a bhí siad sa mheánscoil. Níos leithne ná sin, níos ginearálta ná sin, cad é do thuairim faoi mheon na mac léinn bunchéime a bhíonn á dteagasc agat agus mar chuid den mheon sin is éard atá i gceist leis sin ná inspreagadh, b'fhéidir rannpháirtíocht, an tsuim atá acu sa teanga í fhéin nó sa phróiseas foghlama agus iadsan ag freastal ar do léachtaí, ar do ranganna féin.

An t-agallái:

Meascán iomlán atá i gceist ach, le bheith lom firinneach faoi, déarfainn ar an iomlán go bhfuil na fochéimithe don mhúinteoireacht iar-bhunleibhéil, go gcuireann siadsan níos mó suim sa Ghaeilge mar roghnaigh siad an t-ábhar ach leis an mbunmhúinteoireacht, bíonn siad ag iarraidh a bheith mar saoi ar gach ábhar agus ach fós féin faigheann tú daoine atá ag freastal ar an BEd agus cuireann siad suim sa Ghaeilge agus is dócha... Tá sé deacair má tá cúpla duine sórt diúltach sa rang, tá siadsan uaireanta in ann an t-atmaisféar a bhriseadh ach i mo thaithí féin, an rud a dhéanaim féin ná ní bhím ródháiríre. Déanaim iarracht cúpla jóc nó leathjóc nó jóc bacach a dhéanamh chun iad a tharraingt isteach agus rud eile a dhéanaim, déanaim gach iarracht... tugaim seans dóibh. Mar shampla, cuirim bosca ar fáil agus is féidir 'cad iad na rudaí ar mhaith libhse a dhéanamh le linn an tseimeastair?' agus faighim an t-eolas sin agus má chruthaíonn tú spás don ghuth sin tá tú in ann. Beidh rudaí ag dul isteach sa bhosca atá ar an gcúrsa ar aon nós ach tá tú in ann an ceangal a dhéanamh agus b'fhéidir uaireanta cur i gcéill a dhéanamh go bhfuil siadsan i gceannas ach in áiteanna eile tá mé in ann na sleamhnáin a dhéanamh agus tá mé in ann dul thar rudaí b'fhéidir níos gasta agus ansin a rá 'anois fuair mé iarratas maidir leis an bpointe gramadaí seo agus táim chun 20 nóiméad a chaitheamh air sin,' agus ceapaim go gcuireann sin go mór leis an tsuim a bhíonn ag na mic léinn sa phróiseas. Maidir leis an tsuim atá acu sa turas foghlama. Arís má mhíníonn tú an rud i dtosach. Caithfidh tú an scannán a thabhairt dóibh i gceann nóiméid nó dhó ag an tús agus má dhéanann tú cás maith. So caithfear achomre a thabhairt i dtosach agus caithfidh tú iad a tharraingt isteach. Ní fhéadfá a bheith rófhoclach. Caithfidh tú

íomhánna a chur ar na sleamhnáin. Caithfidh tú iad a tharraingt isteach, b'fhéidir le fiseán beag. Tá sé sin iontach má tá duine éigin eile ag rá gur fiú na rudaí seo a fhoghlaim, tá sin níos fearr ná bheith ag éisteacht le mo ghuth ó thús deireadh na gceachtanna. So má dhéanann tú cás maith, feiceann tú an difear agus tagann siad isteach agus maidir leis an turas foghlama, deirim leo 'tá mé breá sásta glacadh le ceisteanna trí Bhéarla.' B'fhearr liom na ceisteanna a chloisteáil in ionad na ceisteanna sin a bheith caillte nó curtha sa bhosca bruscair so deirim sin leo nuair atá muid ag caint faoi chúrsaí oideachais agus cúrsaí oideolaíochta agus a leithéid agus ní maith liom go mbeadh, mar a dúirt mé, ní maith liom go mbeadh ceisteanna caillte. So má tá tú i do thaighdeoir agus má tá tú cineál mar ghárda gramadaí, tá sé an-éasca an comhrá a dhúineadh leis an nós sin.

An t-agallóir:

Sin fíor spéisiúil na straitéisí a bhíonn in úsáid agus chun iad a ghlacadh leat chun iad a thabhairt isteach sa phróiseas foghlama go háirithe an difríocht a dhéanann rogha. Mar a dúirt tú na meánmhúinteoirí atá ag díriú isteach ar an mheánmhúinteoireacht, tá siad tar éis an rogha sin a dhéanamh agus ansin go ndéanann tú iarracht i gcás na ranganna uilig rogha a thabhairt do na mic léinn. Tá sé sin spéisiúil an ceangal sin.

An t-agallái:

Agus rud eile, rud a tharla domsa agus a mbainim úsáid as, pléim leo i gcónaí mar comhfhúinteoirí. Deirim sin leo 'maidin mhaith a chomhfhúinteoirí, conas atá sibh inniu?' agus is maith leo mar... agus nuair a bhí mé féin sa suíochán sin, bhí an nós ag an léachtóir a bhí agamsa agus ghoid mé an nós uaidh.

An t-agallóir:

Sin nós thar a bheith éifeachtach. Léiríonn sé meas.

An t-agallái:

Léiríonn.

An t-agallóir:

Cad a cheapann tú ansin faoi fhéinmhuinín na bhfochéimithe a bhíonn i do na ranganna agus b'fhéidir go ndéanfaidh muid ceangal idir seo agus ceist uimhir C ansin. Is minic a bhíonn imní ar mhic léinn Gaeilge a labhairt sa rang agus má bhíonn imní ar na mic léinn i do ranganna féin, an mbíonn aon straitéis nó aon chleas in úsáid agat chun dul i ngleic leis sin? Is minic a bhíonn an dá cheist sin ceangailte, féinmhuinín agus ansin imní roimh Ghaeilge a labhairt.

An t-agallái:

B'fhéidir an freagra is fearr a bheadh agamsa ansin ná anuraidh bhí orainn measúnú ó bhéil a dhéanamh le múinteoirí faoi oiliúint agus bhí b'fhéidir 32 mac léinn i ngach rang ceart go leor agus bhí orthu labhairt faoin taithí ar feadh 3 nóiméad os comhair na mac léinn eile agus bhí cruinniú againn faoi seo mar thuigear nach mbeadh go leor ama againn chun é sin a dhéanamh faoi cheann uair a chloig agus an rud a rinneamar ná bhí an troscán againn agus chuireamar ochtar ag gach bord agus bhí ar na mic léinn labhairt don seachtar eile agus bhí ceathrar ag caint ag an am céanna agus an teagascóir ag dul timpeall agus ag éisteacht agus ag féachaint ar an scáileán agus chuir mé ceist ar na mic léinn ag an deireadh agus b'fhéidir ar seisear nó seachtar, ní cuimhin liom go díreach, b'fhéidir deichniúr ach bhí gach duine iomlán mar an gcéanna agus ar aon tuairim go raibh sé i bhfad i bhfad i bhfad in Éirinn níos éasca labhairt don fhoghrúpa agus nuair atá sé glórach sa seomra, níl tú ar an spota, níl tú os comhair an ranga ar fad agus tá sé i bhfad níos éasca an bobailín a scaoileadh nuair atá triúr eile ag caint. So chuireamar é i gcomparáid leis na seomraí ar zoom agus chuireamar an nós

céanna sin i bhfeidhm sa saol réadúil agus níl mé ag obair san ollscoil sin i mbliana so níl a fhios agam ach de réir mar a thuigim é, bhí go leor daoine den tuairim gur chóir é sin a dhéanamh leis na modúil eile. Mar má tá duine amháin os comhair an ranga beidh script acu. Má tá ceathrar ag caint ag an am céanna, tá siad níos compordaí agus bhí an t-atmaisféar i bhfad níos fearr, i bhfad níos réchúisí agus bhíodar sásta dul i dtuilleamaí ar a gcuid Gaeilge féin.

An t-agallóir:

Agus nach é sin ceann de na rudaí is tábhachtaí go mbeadh na mic léinn ar a suaimehneas ag déanamh cur i láthair nó rud ar bith.

An t-agalláí:

Is é sin an rud a fheictear. Tá sé dubh agus bán idir an seomra ranga agus an tréimhse foghlama sa Ghaeltacht sa samhradh. Bíonn siad balbh go minic, an duine céanna, balbh sa seomra ranga agus geabaire ceart nuair a théann siad siar mar má tá an t-atmaisféar i gceart, beidh an fhoghlaím i gceart.

An t-agallóir:

Agus an mothaíonn tú go mbíonn siad muiníneach go ginearálta nó ar an iomlán? An mbíonn siad muiníneach as an nGaeilge atá acu?

An t-agalláí:

Tá cuid acu ach an mórchuid, na bunmhúinteoirí, níl siad muiníneach agus cuirim an milleán ar an ardteist mar fiú tá roinnt múinteoirí ‘scríobh an t-aiste a thug mise duit agus ná bí ag dul amú le do chuid mar caithfidimid a bheith straitéiseach agus beidh na marcanna ag teacht isteach.’ Now ní raibh an nós sin agam. Ní raibh riamh ach bhí mé curtha faoi bhrú ag daoine. ‘Cén fáth nach bhfuil tú ag tabhairt amach na n-aistí?’ So normative forces a bhí i bhfeighil an tí ansin agus cuid de na múinteoirí, níl na huimhreacha seo an-ard nó aon rud mar sin, ach cuid de na múinteoirí tagann siad chugam agus bíonn siad ag spalpadh Béarla le ceisteanna faoin scrúdú nó faoin tasc nó faoi pé rud. ‘I’m really sorry I wasn’t in last week.’ I’m like ‘caithfear iarracht...’ Agus sin mise ag labhairt leo b’fhéidir go príobháideach ag an mbord. Níl éinne, níl muid i léachtlan níl na mic léinn eile ag féachaint orthu nó aon rud ach cad is féidir...? Ní féidir linn cárta buí a thabhairt dóibh nó nóta a chur abhaile. Ach cuireann sin cineál díomá orm nuair a chloisim iad ag spalpadh Béarla dom agus mise ag freagairt as Gaeilge agus iad fós ag iarraidh an comhrá a iompú. Sin mionchuid, b’fhéidir duine as deichniúr. Daoine eile ‘gabh mo leithscéal faoi mo chuid Gaeilge.’ Tá go leor, is cuma liom. Deirim leo ‘fuair mé féin C sa Junior Cert.’ Tá mé ar an aois sin nuair a bhí sin ar siúl agus tá mé i mo léachtóir anois agus an fáth ná caithfear an turas a dhéanamh idir an spota seo agus idir an béal agus an intinn agus b’shin an turas agus deirim leo bíonn an turas go dtí an focal níos tábhachtaí ná an focal é féin. ‘Bígí ar an mbus spraoi.’

An t-agallóir:

Ceart ar fad agat. Ceart ar fad. Ansin an gceapann tú go mbíonn ceangal idir, seo fós ag caint faoi mheon na mac léinn, an mothaíonn tú go mbíonn ceangal ann idir an teanga í féin agus cúrsaí féiniúlachta nó cúrsaí oidhreachta i dtuairim na mac léinn? An bhfuil ceangal ann agus má tá, an bhfuil sé tábhachtach do na mic léinn?

An t-agalláí:

Ceapaim go bhfuil agus tá seomra Gaeilge againn ar champas agus is maith leo na hócáidí sóisialta ansin agus na múinteoirí, tuigean siad go bhfuil tábhacht agus go mbaineann an Ghaeilge le féiniúlacht na tíre agus leis na traidisiúin ach an fhadhb, tuigean siad an méid sin, ach níl siad féinmhuiníneach go leor go bhfuil sé ar a gcumas acu chun cur leis an troid

deirimid ach i mo bharúil agus i mo thaithí féin, an méid atá feicthe agamsa, tuigean siad go bhfuil fiúntas agus go bhfuil an fhéiniúlacht ann ach an fhadhb ná gur chuir siad rudaí de ghlanmheabhair ag an dara leibhéal. Tá siad ag iarraidh an rud céanna sin a dhéanamh sa tríú leibhéal, cuid acu, ach yeah ba bhreá liom dá mbeadh níos mó ócáidí sóisialta ann ar fáil trí Ghaeilge. Now b'fhéidir go bhfuil siad ar fáil agus nach bhfuil cuireadh faighte agam ó na mac léinn ach ba bhreá liom dá mbeadh bus b'fhéidir gach Máirt ag dul ón ón seomra Gaeilge go dtí an Conradh, mar shampla.

An t-agallóir:

Dhéanfadh sé sin difríocht ollmhór. Seans go bhfillfidh muid air sin agus an seomra Gaeilge agus na hócáidí i gcás ceist 6 ansin ach sula ndéanann muid sin, ceist 4 ansin. Céard a cheapann tú faoi éagsúlacht na modúil Ghaeilge atá á gcur ar fáil mar chuid de bhunchéimeanna éagsúla?

An t-agalláí:

Bhuel d'fhreastail mé ar ócáid le Gaeloideachas le déanaí. Tá an-obair go deo déanta ag TG4 agus beidh Conall ó Máirtín ag teacht chuig an ollscoil i mí Eanáir chun labhairt. Beidh lá oscailte aige sa seomra Gaeilge agus beidh seisiún aige ag leis na fochéimithe don mhúinteoireacht iar-bhunleibhéil. Ach tá sé ag iarraidh iadsan a chur ar an eolas maidir leis na cúrsaí digiteacha atá curtha le chéile ag TG4 agus tá foireann lánaimseartha acu anois agus seo rud dearfach a tharla ó thaobh na Gaeilge le linn Covid. Thuigeadar nuair a bhí scoil ó bhaile ar siúl, thuigeadar go raibh éileamh ann do na rudaí seo agus thugadar faoi i gceart agus caithfidh mé a rá go bhfuil na hacmhainní ar fheabhas ar fad agus ceapaim go bhfuil Gaeltacht 2.0 ar líne an láidir agus tá sé ag dul ó neart go neart agus feiceann tú sin sna modúil éagsúla.

An t-agallóir:

Seans go gcuirfidh mé ceist amháin faoi sin. Cúrsaí digiteacha agus an Ghaeilge ar líne. B'shin rud éigin a bhí ag teacht chun cinn sna sonraí ó na mic léinn go han-choitianta, go raibh siad ag baint úsáid as an nGaeilge ar na meáin shóisialta agus gur sin rud éigin atá thar a bheith tábhachtach dóibh agus thar a bheith éifeachtach mar straitéis foghlama.

An t-agalláí:

Agus tá tionchairí, Múinteoir Meg agus Kerry Cowboy agus daoine eile agus tá siad an-tugtha do na meáin shóisialta agus na Gaeilgeoirí atá i mbun oibre sa ghort sin tá siad ag dul i bhfeidhm ar na mic léinn agus caithfidh muintir acadúil agus na teagascóirí a bheith ag éisteacht leis na.

An t-agallóir:

An mbíonn siad ag caint faoi sin, faoi na meáin shóisialta?

An t-agalláí:

Bionn agus cuirim ceist orthu. 'Cad iad na cuntais is fearr?' because bíom ag iarraidh swap shop a dhéanamh agus go mbeadh siadsan mar chomhghéimeoirí ag cur na ndaoine eile ar an eolas. Is meitheal atá i gceist.

An t-agallóir:

Sin é, sin é. Ceist uimhir 5 ansin. Céard a cheapann tú faoi ceist na canúna maidir le foghlaim na Gaeilge? An ndíríonn an ollscoil lena mbaineann tú féin ar chanúint ar leith agus an mbíonn na mic léinn ag streachailt leis na canúintí éagsúla?

An t-agalláí:

Now bheinn an-chonspóideach faoi seo. Bheinn féin dílis don chaighdeán agus ceapaim go bhfuil sé an-deacair, arís táim chun rud a rá faoin dara leibhéal, tá sé an-deacair nuair atá tú ag iarraidh mic léinn nó daltaí ag an dara leibhéal a ullmhú don aiste agus go mbeadh siad cruinn agus ansin an lá dár gcionn tá tú ag plé leis an litríocht agus na hábhair dhílse sa teanga agus tá rudaí ar nós ‘sa mbosca’ ann agus ceapaim féin go bhfuil orthu you know spás a fháil don chanúint ach caithfimid é sin a chur siar sa scéal. Is dócha sa bhunchéim tá spás ann cinnte ach b'fhearr liom dá mbeadh gach rud mar shampla sa chéad bhliain déanta sa chaighdeán. Now is féidir modúl a chur ar fáil faoi na canúintí éagsúla, ach an rud a deirim le daoine, agus tuigim go bhfuil seo conspóideach, but ní bheidh múinteoir Béarla ag baint úsáid as an Barrytown Trilogy le Roddy Doyle chun an Béarla a mhúineadh ach agus mar chainteoir dúchais Béarla, mar Bhéarlóir ón gcliabhán, níor tháinig mé isteach ar cineál caint na sráide nó canúint ar leith ach you know go dtí go raibh mé iomlán líofa sa chaighdeán i dtosach. So ceapaim go bhfuil siad ag iarraidh an iomarca a dhéanamh agus má tá tú ag cur rialacha ar fáil, ba chóir go mbeadh na rialacha sin le feiceáil sa litríocht agus i ngach rud a dhéanann siad. Now, ní bheadh na scileanna mar pholaiteoir nó pé rud agamsa. Tá tú ag iarraidh daoine difriúla a shásamh, ach ceapaim go bhfuil botún déanta ansin ach ní dóigh liom go mbeadh mórán teagascóirí ar mo thaobh faoi.

An t-agallóir:

Tá tú féin ag ceapadh gur ceart seans a thabhairt...

An t-agallái:

Tús áite a thabhairt don chaighdeán agus do na daoine is láidre nó na daoine a léiríonn suim faoi leith, bheifeá tú in ann freastal ar an riachtanas sin ach ceapaim go bhfuil an-damáiste déanta ag an dara leibhéal nuair atá tú ag múineadh rialacha ar an Luan agus ag léamh scéalta ó na scríbhneoirí is mó sa teanga agus iadsan ag dul in aghaidh na rialacha atá tusa ag iarraidh a chosaint.

An t-agallóir:

Tuigim sin. Ansin fillfidh muid ar ais ar an rud a dúirt tú faoin seomra Gaeilge agus imeachtaí Gaeilge. Ceist uimhir 6 ansin. Cén tábhacht a bhaineann le pobal na n-ollscoileanna nó na hollscoile, mar shampla imeachtaí Gaeilge, tae agus plé agus araile, maidir le deiseanna úsáide Gaeilge a chur ar fáil do na mic léinn agus an ndéanann sibh iarracht mic léinn a spreagadh le bheith páirteach sna himeachtaí sin? An mbíonn sé éasca na mic léinn a spreagadh chun freastal ar na himeachtaí agus tá a fhios agam go ndúirt tú gur mhaith leat dá mba rud é go raibh níos mó imeachtaí ar fáil. Ar mhaith leat níos mó a rá faoi sin? An tábhacht a bhaineann leis an bpobal, b'fhéidir rannpháirtíocht na mac léinn sna himeachtaí sin nó...?

An t-agallái:

Ní féidir linn i ndáiríre ach splanc a chur ina luí ar na mic léinn sa seomra ranga. Muna bhfuil siadsan sásta an teanga a chleachtadh eatarthu féin, ní bheidh siad in ann an ceann scríbe a bhaint amach. Cuireann sé i gcuimhne dom an dán a bhí ar an ardteist - Géibheann. Chuala mé scéal ó fhear chéile an fhile ansin agus bhí sé ag cur síos ar an dán agus an míniú a thug sé dúinn ná go raibh Caitlín Maude ag caint faoi na Gaeilgeoirí a tháinig ar na busanna agus bhí an Ghaeltacht ina zú agus an tíogar ag an tús, b'shin an Ghaeilge mar a bhí agus ag an deireadh ná an cineál breacGhaeltacht a bhí fágtha b'fhéidir san áit a raibh sí ina cónaí - Caisle. Tháinig na céadta chuile lá a dhéanfadh rud ar bith ach mé a ligean amach. Bhíodar sásta teacht féachaint ar an zú, ach ní rabhadar sásta an teanga a ligean amach agus muna bhfuil na mic léinn sásta Gaeilge a labhairt as a stuaim féin agus lena chéile, táimid ag cur amú ama. Ach cinnte cinnte cinnte tá cuid acu breá sásta é sin a dhéanamh agus cloisim iad agus feicim iad agus tá rudaí maithe ag tarlúint. Níl a fhios agam cad is féidir linn a

dhéanamh. Bhuel, tá. Tá oifigeach Gaeilge againn ar an gcampas. Tá obair iontach déanta acu agus is dócha go bhfuil orm féin aoi-chainteoirí a fháil. Ba bhreá liom dá mbeadh maidhc oscailte ann, dá mbeadh tráth na gceist ar siúl ach tá sé i bhfad níos éasca na rudaí sin a rá. Ach ná habair é, déan é. B'shin an rud.

An t-agallóir:

Cosúil le hachan rud eile. Ansin an cheist dheireanach atá agam agus tá sé seo níos bunaithe ar do thaithí féin, ar do phost féin, ar an sásamh a bhaineann tú féin as an bpost. Céard iad na rudaí is fearr agus ansin na rudaí is deacra faoi do phost féin maidir leis an nGaeilge a mhúineadh ag leibhéal na bunchéime i réimse an ardoideachais? Agus sin faoin bpost go ginearálta, ní hamháin do phost féin.

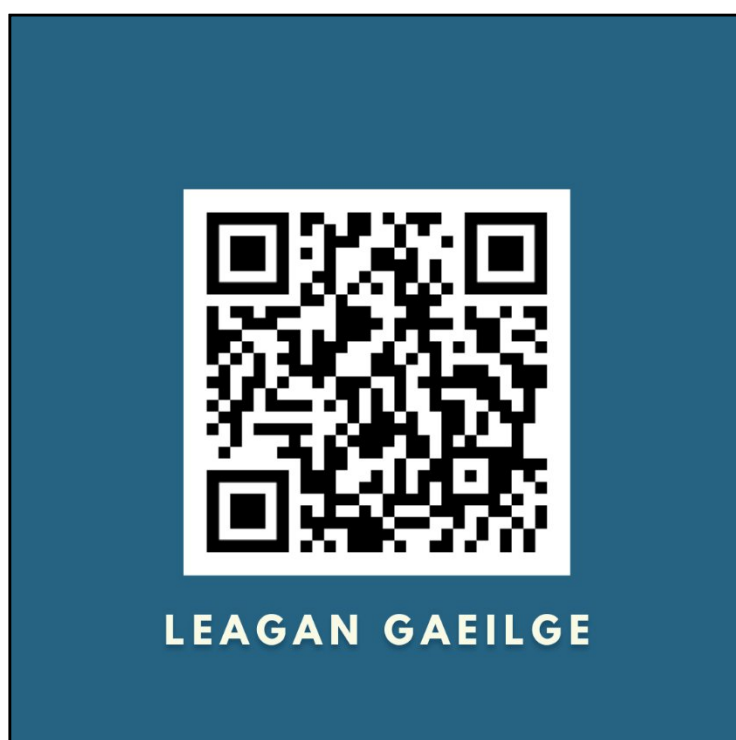
An t-agalláí:

Bhuel an rud is fearr domsa gan amhras tá sé an-éasca sin a fhreagairt. Táim ag ceapadh go bhfuilim ag imirt tionchar éigin ar na múinteoirí atá ag dul amach agus faighim aiseolas ó na mic léinn uaireanta ag rá 'Bhí sin ar fheabhas. Táim chun sin a chur i bhfeidhm i mo sheomra. Níor chuala mé na tuairimí sin.' Bainim a lán tuairimí ón saol TEFL agus chaith mé tréimhse ag múineadh Béarla mar dhara teanga sa Mór-Roinn agus bíonn lorg mór ag an tréimhse sin ar mo phost anois. So tá mé ag iarraidh tionchar a imirt orthu ionas go mbeidh mé ag dul in aghaidh na rudaí a chuireann isteach ormsa. An rud is measa is dócha riarachán agus tá sé deacair rudaí a athrú in eagraíocht atá chomh mór le hollscoil. Bíonn sé an-deacair mar bíonn coistí éagsúla, go leor céimeanna le déanamh. Níl ollscoileanna solúbtha agus níl sé éasca rudaí a athrú agus is dócha, bheadh sé níos éasca é sin a dhéanamh dá mbeadh know coláistí beaga a bhí iomlán tiomanta don Ghaeilge ann. Bhí an tuairim sin ann, ceann a oscailt i Múscraí ach in eagraíocht chomh mór le ollscoil ar bith, tá sé an-deacair don Ghaeilge áit mhór a bhaint amach sa mhargadh sin.

Aguisín C6: Na Téamaí ó Agallaimh an Lucht Teagaisc

Agallaimh an Lucht Teagaisc											
An Lucht Foghlama			Post an léachtóra				Pobal na hollscoile		Cúrsaí Canúna		
Dearcadh na Mac Léinn	Caighdeán na Mac Léinn		Straitéisí an Lucht Teagaisc			Ruda...	Imeachtaí na hollscoile		Sprioc na hollscoile		Tuiscint ...
							Cuallacht		Canúintí an lucht teagaisc		
Deacrachtaí					Eagsúlacht na modúl		Cúrsaí Pobail				
					Roghanna Reatha		Uas...	Tui...	Stádas...	Pobal...	
							Seanábhair		Athruit...	Meon...	
Struchtúr na hOllscoile											
Deacrachtaí na Mac Léinn			Rannpháirtí...		Struchtúr an cholaiste		Múineadh na Gaeil...	Sruthu	Sprí...	Siollabas Nua	
					Úsáid na hollscoile		Laigi an tsi...	Buann...	Úsáid na...		Tab...
					Áiseanna eile		Ábhar an t...	Lionraí			

Aguisín D1: Cur Síos agus Cód QR an Cheistneora

Aguisín D2: Leagan Gaeilge den Cheistneoir

Fiontar & Scoil na Gaeilge

Ceistneoir faoi Thaithí Foghlama Teanga Foghlaimeoirí Gaeilge ar an 3ú Leibhéal

Is cuid den tionscadal dochtúireachta *‘Tniúchadh ar Thaithí Foghlama Teanga Foghlaimeoirí Gaeilge ar an Triú Leibhéal trí Lionsa an Inspreagtha’* é an ceistneoir seo atá ar siúl ag **Méabh Ní Shluáin**, mac léinn PhD in Fiontar & Scoil na Gaeilge, DCU faoi stiúir **Sheáin Mhic Risteaird** (DCU), **Ghearóidín Uí Laighléis** (DCU) agus **Chóilín Uí Fhloinn** (Coláiste na Tríonóide). Díríonn an tionscadal ar eispéireas agus ar dhearcadh mac léinn atá ag déanamh staidéar ar an nGaeilge ag leibhéal na bunchéime i gcúrsaí agus in ollscoileanna ar fud fad na tíre. Tagann formhór na gceisteanna atá thíos ó chuid 1 (*scéalta ó mhic léinn Ghaeilge faoi thaithí s'acu & agallaimh bunaithe ar na scéalta sin*) agus ó chuid 2 (*agallaimh le teagascóirí & léachtóirí Gaeilge*) den taighde. Tagann na ceisteanna eile ó thaighde faoi **fhoghlaim na Gaeilge**, faoi **shealbhú an dara teanga** (*second language acquisition*) agus faoi **inspreagadh an dara teanga** (*second language motivation*).

Má ghlacann tú páirt sa cheistneoir, déanfar d'fhéiniúlacht a chosaint an t-am ar fad. Ní dhéanfaidh ach an príomhthaiighdeoir amháin anailís ar do chuid sonraí agus coinneofar iad i suíomh sábháilte. Ní roinnfear na sonraí le haon duine eile gan cead uait roimh ré. Más maith leat, cuirfear ar an eolas thú faoi aon chaint/fhoilseachán a bhaineann leis an taighde. Má tá ceist agat faoin taighde, déan teagmháil leis an taighdeoir ag meabh.sloane2@mail.dcu.ie. Má tá ceist agat faoi chúrsaí eiteice, déan teagmháil leis an taighdeoir nó le Coiste Eiteice Taighde na Dáimhe (FREC) ag hss.frec@dcu.ie. Maireann an ceistneoir timpeall **10 - 15 nóiméad** agus is **scálaí Likert** iad cuid mhaith de na ceisteanna. Caithfidh tú an cheist a léamh agus an méid a aontaíonn/easaontaíonn tú léi a mharcáil ar an scála. Tá **meascán d'abairtí dearfacha agus diúltacha** in úsáid, mar sin, tabhair aire agus iad á léamh agat. Baineann na ceisteanna go léir le taithí na mac léinn Gaeilge ach **ní gá aon cheist nach bhfuil ábhartha duit a fhreagairt**.

Ba mhaith liom mo bhuíochas a ghabháil leat as an eolas seo a léamh agus as páirt a ghlacadh sa cheistneoir. Is mór agam do chuidiú agus do thacaíocht ar fad.

Ar léigh tú an t-eolas atá thuas?

☐ léigh

☐ níor léigh

An bhfuil tú sásta páirt a ghlacadh sa cheistneoir?

☐ tá

☐ níl

Ar mhaith leat eolas a fháil faoi thóirthe an taighde agus/nó aon chaint/fhoilseachán a mbaineann leis?

☐ ba mhaith

☐ níor mhaith

Cuir isteach do sheoladh ríomhphoist más maith.

Sonraí Deiméagrafacha

Baineann na ceisteanna seo a leanas le do chúla mar mhac léinn.

Cén ollscoil ina bhfuil tú ag staidéar faoi láthair?

Cén bhunchéim atá ar siúl agat?

Cén bhliain ina bhfuil tú?

☐ bliain 1

☐ bliain 2

☐ bliain 3

☐ bliain 4

Ar leibhéal na bunscoile, ar fheastail tú ar ...

- ☐ Ghaelscoil
- ☐ scoil lán-Bhéarla
- ☐ scoil Ghaeltachta
- ☐ eile (tabhair míniú le do thoil)

Ar leibhéal na meánscoile, ar fhreastail tú ar ...

- ☐ Ghaelscoil
- ☐ scoil lán-Bhéarla
- ☐ scoil Ghaeltachta
- ☐ eile (tabhair míniú le do thoil)

Ar tógadh le Gaeilge thú?

- ☐ tógadh (laistigh den Ghaeltacht)
- ☐ tógadh (lasmuigh den Ghaeltacht)
- ☐ níor tógadh (laistigh den Ghaeltacht)
- ☐ níor tógadh (lasmuigh den Ghaeltacht)
- ☐ eile (tabhair míniú le do thoil)

Cén aithint inscne a mbaineann tú úsáid aisti?

☐ baineann

☐ fireann

☐ neamh-dhéanartha (*non-binary*)

☐ eile

Na cúiseanna gur roghnaigh tú céim sa Ghaeilge

Roghnaigh mé bunchéim sa Ghaeilge toisc ...

	easaontaim go hiomlán	easaontaim	idir easaontaim & aontaim	aontaim	aontaim go hiomlán
go bhfuilim ag iarraidh a bheith i mo mheánmhúinteoir	☐	☐	☐	☐	☐
gur cuid lárnach de m'fhéiniúlacht í an teanga	☐	☐	☐	☐	☐
go bhfuil suim agam sa teanga	☐	☐	☐	☐	☐
gur mhaith liom post le Gaeilge a bhaint amach sa todhchaí	☐	☐	☐	☐	☐
go bhfuilim ag iarraidh a bheith i mo bhunmhúinteoir	☐	☐	☐	☐	☐
gur mhaith liom feabhas a chur ar mo chuid Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
go raibh mé go maith ag an teanga ar scoil	☐	☐	☐	☐	☐
gur bhain mé sult as an nGaeilge mar ábhar ar scoil	☐	☐	☐	☐	☐

Seo spás duit má tá cúiseanna eile agat.

Do chuid tuairimí faoi ábhar an chúrsa

Conas mar a mhothaíonn tú faoi **na rudaí a ndéanann tú staidéar orthu** mar chuid den chéim?

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
Tá ábhar an chúrsa Ghaeilge ábhartha do mo shaol pearsanta féin mar mhac léinn.	☐	☐	☐	☐	☐
Tá na rudaí a ndéanaim staidéar orthu mar chuid den chéim Ghaeilge ábhartha don ghairm atá uaim amach anseo.	☐	☐	☐	☐	☐
Baineann ábhar an chúrsa le cultúr na teanga í féin.	☐	☐	☐	☐	☐
Bíonn ceangail ann idir ábhar an chúrsa Ghaeilge agus na caithimh aimsire atá agam.	☐	☐	☐	☐	☐
Tá éagsúlacht mhaith (<i>good variety</i>) ann maidir le hábhar an chúrsa Ghaeilge.	☐	☐	☐	☐	☐

Conas mar a mhothaíonn tú faoi **dhearcacht an chúrsa**?

Mar chuid de na ceisteanna seo a leanas, déantar **idirdhealú** idir na **ranganna Gaeilge** (i.e. *ranganna teagaisc nó ceardlanna ina mbíonn líon na mac léinn níos lú*) agus **na léachtaí Gaeilge** (i.e. *léachtaí teanga nó gramadaí ina mbíonn an bliainghrúpa ar fad bailithe le chéile*). Mura ndéantar léachtaí Gaeilge (i.e. léachtaí teanga / gramadaí) ar do chúrsa, is féidir leat n/a a roghnú d'aon cheist a luann léachtaí Gaeilge.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
Bíonn an teanga a úsáidtear sna léachtaí Gaeilge ródheacair dom.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bíonn an t-ábhar a ndéantar staidéar air sna léachtaí Gaeilge ró-éasca dom.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bíonn an teanga a úsáidtear sna ranganna Gaeilge ródheacair dom.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bíonn an t-ábhar a ndéantar staidéar air sna ranganna Gaeilge ró-éasca dom.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Seo spás duit más maith leat d'fhreagraí a fhorbairt/a mhíniú.

An sásamh a bhaineann tú as an gcúrsa Gaeilge

Mar chuid de na ceistanna seo a leanas, déantar **idirdhealú** idir na **ranganna Gaeilge** (i.e. ranganna teagaisc nó ceardlanna ina mbíonn líon na mac léinn níos lú) agus na **léachtaí Gaeilge** (i.e. léachtaí teanga nó gramadaí ina mbíonn an bliainghrúpa ar fad bailithe le chéile). Mura ndéantar léachtaí Gaeilge (i.e. léachtaí teanga / gramadaí) ar do chúrsa, is féidir leat n/a a roghnú d'aon cheist a luann léachtaí Gaeilge.

Bainim sult as na ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bíonn atmaisféar deas le mothú sna ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bíonn an-suim agam sna rudaí a dhéanaimid sna ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bíonn **spraoi** againn **go minic** sna ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Seo spás duit más maith leat d'fhreagraí a fhorbairt/a mhíniú.

An bhuairt a bhíonn ort le linn an chúrsa

Mar chuid de na ceisteanna seo a leanas, déantar **idirdhealú idir na ranganna Gaeilge** (i.e. ranganna teagaisc nó ceardlanna ina mbíonn líon na mac léinn níos lú) agus **na léachtaí Gaeilge** (i.e. léachtaí teanga nó gramadaí ina mbíonn an bliainghrúpa ar fad bailithe le chéile). Mura ndéantar léachtaí Gaeilge (i.e. léachtaí teanga / gramadaí) ar do chúrsa, is féidir leat n/a a roghnú d'aon cheist a luann léachtaí Gaeilge.

Ní bhím buartha faoi **bhotúin** a dhéanamh nuair atáim sna ...

	easaontaím go hiomlán	easontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Éirím **an-neirbhíseach** nuair a **labhraím Gaeilge** sna ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bím ar mo shuaimhneas sna ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bíonn caighdeán **Gaeilge na mac léinn** eile i bhfad **níos fearr** ná mo chaighdeán féin sna ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mothaím **muiníneach** nuair a **labhraím Gaeilge** sna ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Is minic a bhíonn **náire** orm **ceisteanna a fhreagairt** sna ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Seo spás duit más maith leat d'fhreagraí a fhorbairt/a mhíniú.

Do chumas sna scileanna teanga éagsúla

Táim **inniúil** (*proficient*) go maith ó thaobh ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
labhairt na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
léamh na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
scríobh na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
ghramadach na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
chluaistuisceint na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐

Tá **dul chun cinn maith** déanta agam ar an ollscoil ó thaobh ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
labhairt na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
léamh na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
scríobh na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
ghramadach na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
chluaistuisceint na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐

Tá **feabhas** mór **fós le déanamh** agam ar an ollscoil ó thaobh ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
labhairt na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
léamh na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
scríobh na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
ghramadach na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
chluaistuisint na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐

Tá **an-tábhacht** ag baint le ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
labhairt na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
léamh na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
scríobh na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
ghramadach na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
chluaistuisint na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐

Seo spás duit más maith leat d'fhreagraí a fhorbairt/a mhíniú.

An úsáid a bhaineann tú as an nGaeilge

Cé chomh minic is a bhíonn **an Ghaeilge in úsáid** agat sna cásanna seo a leanas?

	go fíorannamh	go hannamh	idir annamh & minic	go minic	go han-mhinic
Bíonn an Ghaeilge in úsáid agam go minic ar na meáin shóisialta .	☐	☐	☐	☐	☐
Éistim leis an raidió trí mheán na Gaeilge.	☐	☐	☐	☐	☐
Breathnaím ar chlár theilifíse trí mheán na Gaeilge.	☐	☐	☐	☐	☐
Éistim le podchraoltaí (<i>podcasts</i>) trí mheán na Gaeilge.	☐	☐	☐	☐	☐

Cad a cheapann tú faoi **úsáid na Gaeilge laistigh** den ollscoil?

	go fíorannamh	go hannamh	idir annamh & minic	go minic	go han-mhinic
Bíonn an Ghaeilge in úsáid agam go minic laistigh den ollscoil.	☐	☐	☐	☐	☐
Freastalaím ar imeachtaí Gaeilge go minic laistigh den ollscoil.	☐	☐	☐	☐	☐
Bíonn go leor deiseanna agam chun an Ghaeilge a labhairt laistigh den ollscoil.	☐	☐	☐	☐	☐
Táim múiníneach as mo chaighdeán sa Ghaeilge chun freastal ar imeachtaí Gaeilge laistigh den ollscoil.	☐	☐	☐	☐	☐

Cad a cheapann tú faoi **úsáid na Gaeilge lasmuigh** den ollscoil?

	go fíorannamh	go hannamh	idir annamh & minic	go minic	go han- mhinic
Bíonn an Ghaeilge in úsáid agam go minic lasmuigh den ollscoil.	☐	☐	☐	☐	☐
Freastalaím ar imeachtaí Gaeilge go minic lasmuigh den ollscoil.	☐	☐	☐	☐	☐
Bíonn go leor deiseanna agam chun an Ghaeilge a labhairt lasmuigh den ollscoil.	☐	☐	☐	☐	☐
Táim múiníneach as mo chaighdeán sa Ghaeilge chun freastal ar imeachtaí Gaeilge lasmuigh den ollscoil.	☐	☐	☐	☐	☐

An mbíonn **post páirtaimseartha** agat le linn na bliana acadúla?

- ☐ bíonn
- ☐ ní bhíonn
- ☐ eile (tabhair míniú le do thoil)

Is minic a bhíonn **post partáimseartha** ag mic léinn le linn na bliana acadúla agus, in amanna, bíonn tionchar ag an bpost ar an taithí foghlama a bhíonn acu ar an ollscoil. Má tá post partáimseartha agat, cé chomh minic is a bhíonn tionchar aige ar an deis a bhíonn agat ...

	go fíorannamh	go hannamh	idir annamh & minic	go minic	go han- mhinic	N/A
páirt a ghlacadh in imeachtaí Gaeilge laistigh den ollscoil	☐	☐	☐	☐	☐	☐
freastal ar ranganna Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
páirt a ghlacadh in imeachtaí Gaeilge lasmuigh den ollscoil	☐	☐	☐	☐	☐	☐
freastal ar léachtaí Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
páirt a ghlacadh i saol na hollscoile go ginearálta	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Seo spás duit más maith leat d'fhreagraí a fhorbairt/a mhíniú.

Cúrsaí inspreamh (motivation)

Mar chuid de na ceisteanna seo a leanas, déantar **idirdhealú idir na ranganna Gaeilge** (i.e. ranganna teagaisc nó ceardlanna ina mbíonn líon na mac léinn níos lú) agus **na léachtaí Gaeilge** (i.e. léachtaí teanga nó gramadaí ina mbíonn an bliainghrúpa ar fad bailithe le chéile). Mura ndéantar léachtaí Gaeilge (i.e. léachtaí teanga / gramadaí) ar do chúrsa, is féidir leat n/a a roghnú d'aon cheist a luann léachtaí Gaeilge.

Cé chomh fíor is atá na ráitis seo a leanas ó thaobh do chuid foghlama de?

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
Ní bhíonn fonn orm páirt a ghlacadh sna ranganna Gaeilge.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oibrím go dian chun feabhas a chur ar mo chuid Gaeilge.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ní chuirim an-iarracht isteach nuair a bhíonn tasc Gaeilge le déanamh agam.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Déanaim mo dhícheall chun marc maith a fháil sna scrúduithe Gaeilge.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ní bhíonn fonn orm páirt a ghlacadh sna léachtaí Gaeilge.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mura dtuigim rud éigin sa cheacht Gaeilge, cuirim **ceist ar ...**

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
an léachtóir	☐	☐	☐	☐	☐	☐
mo chairde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
na mic léinn eile	☐	☐	☐	☐	☐	☐
an teagascóir	☐	☐	☐	☐	☐	☐
mo thuismitheoirí/chaomhnóirí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
déanaim iarracht teacht ar an bhfreagra mé féin	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tá sé **tábhachtach** dom mo chuid Gaeilge **a fheabhsú** chun ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
grád maith a fháil sa chéim	☐	☐	☐	☐	☐
a bheith páirteach i saol na Gaeilge	☐	☐	☐	☐	☐
post maith a bhaint amach	☐	☐	☐	☐	☐
a bheith in ann an teanga a theagasc	☐	☐	☐	☐	☐
cur le m'fhéiniúlacht mar Éireannach	☐	☐	☐	☐	☐

Seo spás duit más maith leat d'fhreagraí a fhorbairt/a mhíniú.

An tionchar a bhíonn ag daoine eile ort mar fhoghlaimeoir Gaeilge

Is minic a bhíonn tionchar ag daoine éagsúla ar fhoghlaimeoirí mar chuid den phróiseas foghlama teanga. Baineann na ceisteanna atá thíos leis an tionchar atá ag an lucht teagaise (*teagascóirí agus léachtóirí*), ag do thuismitheoirí/chaomhnóirí, agus le do phiaraí (*do chairde agus mic léinn eile*) ort.

Faighim **an-chuid tacaíochta** ó thaobh na Gaeilge de ó ...

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
na teagascóirí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
mo chairde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
na léachtóirí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
mo thuismitheoirí/chaomhnóirí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
na mic léinn eile	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tugann **grá** ... don teanga **spregadh** dom chun an Ghaeilge a fhoghlaim.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
na dteagascóirí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
mo chairde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
na léachtóirí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
mo thuismitheoirí/chaomhnóirí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
na mac léinn eile	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Cuireann **ardchaighdeán** ... sa Ghaeilge **imní** orm.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
na mac léinn eile	☐	☐	☐	☐	☐
mo chairde	☐	☐	☐	☐	☐

Cuidíonn **meon** ... ó thaobh na Gaeilge de go mór liom chun an **teanga a fhoghlaim**.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
na mac léinn eile	☐	☐	☐	☐	☐
mo chairde	☐	☐	☐	☐	☐

Cuireann **drochchaighdeán** ... sa Ghaeilge **frustrachas** orm.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
na mac léinn eile	☐	☐	☐	☐	☐
mo chairde	☐	☐	☐	☐	☐

Seo spás duit más maith leat d'fhreagraí a fhorbairt/a mhíniú.

Na mothúcháin a thagann ort le linn na foghlama

Mar chuid de na ceisteanna seo a leanas, déantar **idirdhealú idir na ranganna Gaeilge** (i.e. ranganna teagaisc nó ceardlanna ina mbíonn líon na mac léinn níos lú) agus **na léachtaí Gaeilge** (i.e. léachtaí teanga nó gramadaí ina mbíonn an bliainghrúpa ar fad bailithe le chéile). Mura ndéantar léachtaí Gaeilge (i.e. léachtaí teanga / gramadaí) ar do chúrsa, is féidir leat n/a a roghnú d'aon cheist a luann léachtaí Gaeilge.

Bíonn ... orm go minic sna **léachtaí Gaeilge**.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán	N/A
leadrán	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bród	☐	☐	☐	☐	☐	☐
frustrachas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
áthas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
imní	☐	☐	☐	☐	☐	☐
muinín	☐	☐	☐	☐	☐	☐
náire	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bíonn ... orm go minic sna **ranganna Gaeilge**.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
leadrán	☐	☐	☐	☐	☐
bród	☐	☐	☐	☐	☐
frustrachas	☐	☐	☐	☐	☐
áthas	☐	☐	☐	☐	☐
imní	☐	☐	☐	☐	☐
muinín	☐	☐	☐	☐	☐
náire	☐	☐	☐	☐	☐

Bíonn ... orm nuair a **labhraím Gaeilge laistigh** den ollscoil.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
leadrán	☐	☐	☐	☐	☐
bród	☐	☐	☐	☐	☐
frustrachas	☐	☐	☐	☐	☐
áthas	☐	☐	☐	☐	☐
imní	☐	☐	☐	☐	☐
muinín	☐	☐	☐	☐	☐
náire	☐	☐	☐	☐	☐

Bíonn ... orm nuair a **labhraím Gaeilge lasmuigh** den ollscoil.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
leadrán	☐	☐	☐	☐	☐
bród	☐	☐	☐	☐	☐
frustrachas	☐	☐	☐	☐	☐
áthas	☐	☐	☐	☐	☐
imní	☐	☐	☐	☐	☐
muinín	☐	☐	☐	☐	☐
náire	☐	☐	☐	☐	☐

Bíonn ... orm nuair a fhreastalaím ar **imeachtaí Gaeilge laistigh** den ollscoil.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
leadrán	☐	☐	☐	☐	☐
bród	☐	☐	☐	☐	☐
frustrachas	☐	☐	☐	☐	☐
áthas	☐	☐	☐	☐	☐
imní	☐	☐	☐	☐	☐
muinín	☐	☐	☐	☐	☐
náire	☐	☐	☐	☐	☐

Bíonn ... orm nuair a fhreastalaím ar **imeachtaí Gaeilge lasmuigh** den ollscoil.

	easaontaím go hiomlán	easaontaím	idir easaontaím & aontaím	aontaím	aontaím go hiomlán
leadrán	☐	☐	☐	☐	☐
bród	☐	☐	☐	☐	☐
frustrachas	☐	☐	☐	☐	☐
áthas	☐	☐	☐	☐	☐
imní	☐	☐	☐	☐	☐
muinín	☐	☐	☐	☐	☐
náire	☐	☐	☐	☐	☐

Seo spás duit más maith leat d'fhreagraí a fhorbairt/a mhíniú.

Na pleananna teanga atá agat don todhchaí

Céard iad na **pleananna atá agat don todhchaí ó thaobh na Gaeilge?**

	easaontáim go hiomlán	easaontáim	idir easaontáim & aontáim	aontáim	aontáim go hiomlán
Bainfidh mé úsáid as an nGaeilge mar chuid de mo shaol proifisiúnta amháin .	☐	☐	☐	☐	☐
Ba mhaith liom go mbeidh spás níos lárnai ag an nGaeilge i mo shaol amach anseo.	☐	☐	☐	☐	☐
Beidh suim agam mo theaghlach a thógáil trí mheán na Gaeilge amach anseo.	☐	☐	☐	☐	☐
Leanfaidh mé orm ag cur feabhas ar mo chuid Gaeilge.	☐	☐	☐	☐	☐
Freastalóidh mé ar imeachtaí Gaeilge go minic amach anseo.	☐	☐	☐	☐	☐
Bainfidh mé úsáid as an nGaeilge sa todhchaí mar chuid de mo shaol pearsanta .	☐	☐	☐	☐	☐
Ba mhaith liom níos mó cairde a dhéanamh trí mheán na Gaeilge sa todhchaí.	☐	☐	☐	☐	☐
Déanfaidh mé iarracht teacht ar níos mó deiseanna chun an Ghaeilge a úsáid amach anseo.	☐	☐	☐	☐	☐

Míle buíochas as do chuidiú ar fad!

Ba mhaith liom mo bhuíochas a ghabháil leat arís as páirt a ghlacadh sa cheistneoir seo. Cuireann do chuid tuairimí go mór leis an taighde agus bainfear úsáid astu amach anseo chun feabhas a chur ar thaithí an fhoghlaimeora Gaeilge.

Bí i dteagmháil liom ag meabh.sloane2@mail.dcu.ie má tá ceist ar bith agat faoin staidéar.

Aguisín D3: Sampla de Thástálacha Tuairisciúla agus Infeireacha

Tástálacha normalachta maidir le hábharthacht na céime a léiríonn dáileadh neamhnormalach na sonraí, rud a fhágann go raibh gá le tástálacha neamhpharaidéamacha a rith.

Saol Pearsanta	Sceabhacht	-.133
	Curtóis	-1.141
Gairm	Sceabhacht	-.157
	Curtóis	-.815
Cultúr	Sceabhacht	-.874
	Curtóis	.308
Caithimh Aimsire	Sceabhacht	-.009
	Curtóis	-1.126
Éagsúlacht	Sceabhacht	-.370
	Curtóis	-.942

	Shapiro Wilk
Saol Pearsanta	.000
Gairm	.000
Cultúr	.000
Caithimh Aimsire	.000
Éagsúlacht	.000

Triailacha Kruskal is Wallis agus Ú-thástálacha Mann-Whitney a ritheadh chun difríochtaí idir na céimeanna éagsúla a mheas. Cuireadh an triail i bhfeidhm ar na ceithre chéim éagsúla ar dtús, ansin ar thrí chéim éagsúla, leis na rannpháirtithe a bhí i mbun BEd sa bhunmhúinteoireacht agus sa mheánmhúinteoireacht curtha le chéile in aon ghrúpa amháin, agus sa deireadh ar dhá chéim éagsúla ba iad an BA agus BA speisialaithe mar aon ghrúpa amháin i gcomparáid leis an BEd trí chéile.

Sainhipitéis	Tástáil	p	Cinneadh
Saol Pearsanta: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.569	Coinnigh an tsainhipitéis.
Gairm: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.157	Coinnigh an tsainhipitéis.
Cultúr: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla..	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.579	Coinnigh an tsainhipitéis.
Caithimh Aimsire: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.277	Coinnigh an tsainhipitéis.
Éagsúlacht: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.310	Coinnigh an tsainhipitéis.

Sainhipitéis	Tástáil	<i>p</i>	Cinneadh
Saol Pearsanta: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.879	Coinnigh an tsainhipitéis.
Gairm: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.142	Coinnigh an tsainhipitéis.
Cultúr: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.652	Coinnigh an tsainhipitéis.
Caithimh Aimsire: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.097	Coinnigh an tsainhipitéis.
Éagsúlacht: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.285	Coinnigh an tsainhipitéis.

Sainhipitéis	Tástáil	<i>p</i>	Cinneadh
Saol Pearsanta: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.655	Coinnigh an tsainhipitéis.
Gairm: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.340	Coinnigh an tsainhipitéis.
Cultúr: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.847	Coinnigh an tsainhipitéis.
Caithimh Aimsire: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.235	Coinnigh an tsainhipitéis.
Éagsúlacht: tá an dáileadh mar an chéanna an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.526	Coinnigh an tsainhipitéis.

Ú-thástálacha Mann-Whitney a ritheadh chun difríochtaí ag brath ar chúlra scoile na mac léinn a mheas.

Sainhipitéis	Tástáil	<i>p</i>	Cinneadh
Saol Pearsanta: tá an dáileadh mar an chéanna ó thaobh cúlra scoile de.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.599	Coinnigh an tsainhipitéis.
Gairm: tá an dáileadh mar an chéanna ó thaobh cúlra scoile de.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.261	Coinnigh an tsainhipitéis.
Cultúr: tá an dáileadh mar an chéanna ó thaobh cúlra scoile de.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.277	Coinnigh an tsainhipitéis.
Caithimh Aimsire: tá an dáileadh mar an chéanna ó thaobh cúlra scoile de.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.834	Coinnigh an tsainhipitéis.
Éagsúlacht: tá an dáileadh mar an chéanna ó thaobh cúlra scoile de.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.958	Coinnigh an tsainhipitéis.

Cruthaíodh cúig athróg cumaisc le haghaidh comparáid a dhéanamh ar dheacracht na léachtaí agus na ranganna faoi seach in éineacht le deacracht an ábhair agus na teanga anuas ar an chéim trí chéile. Cuireadh le chéile na ceisteanna a bhain le deacracht an ábhair agus na teanga sna léachtaí agus sna ranganna chun teacht ar an dá athróg chumaisc ar a dtugtar ‘deacracht na léachtaí’ agus ‘deacracht na ranganna’. Baineann an dá athróg chumaisc darb ainm ‘deacracht an ábhair’ agus ‘deacracht na teanga’ leis na ceisteanna faoi dheacracht na ngnéithe sin sa dá shuíomh teagaisc agus is ionann ‘deacracht na foghlama’ trí chéile agus na ceisteanna seo go léir.

Deacracht na Léachtaí	
Cronbach's Alpha	Míreanna
.554	2

Deacracht na Ranganna	
Cronbach's Alpha	Míreanna
.574	2

Deacracht an Ábhair	
Cronbach's Alpha	Míreanna
.900	2

Deacracht na Teanga	
Cronbach's Alpha	Míreanna
.920	2

Deacracht na Foghlama	
Cronbach's Alpha	Míreanna
.822	4

		Teanga na Léachtaí	Ábhar na Léachtaí	Teanga na Léachtaí	Teanga na Ranganna	Deacracht na Léachtaí	Deacracht na Ranganna	Deacracht na Teanga	Deacracht an Ábhair	Deacracht na Foghlama
N	Bailí	87	88	89	89	88	89	89	89	89
	In Easnamh	5	4	3	3	4	3	3	3	3
Meán		1.33	2.64	1.20	2.45	1.9943	1.8258	1.2697	2.5449	1.9092
Airmheán		1.00	3.00	1.00	3.00	2.0000	2.0000	1.0000	3.0000	2.0000

Tástálacha normalachta maidir le deacracht na céime a léiríonn dáileadh neamhnormalach na sonraí, rud a fhágann go raibh gá le tástálacha neamhpharaidéamacha a rith.

Teanga na Léachtaí	Skewness	.848
	Kurtosis	-.148
Ábhar na Léachtaí	Skewness	-.968
	Kurtosis	.587
Teanga na Ranganna	Skewness	.915
	Kurtosis	.169
Ábhar na Ranganna	Skewness	-1.043
	Kurtosis	.678
Deacracht na Léachtaí	Skewness	-.003
	Kurtosis	.264
Deacracht na Ranganna	Skewness	-.019
	Kurtosis	.641
Deacracht na Teanga	Skewness	.852
	Kurtosis	-.033
Deacracht an Ábhair	Skewness	-1.190
	Kurtosis	1.089
Deacracht na Foghlama	Skewness	-.069
	Kurtosis	.529

Shapiro-Wilk	
Teanga na Léachtaí	.000
Ábhar na Léachtaí	.000
Teanga na Ranganna	.000
Ábhar na Ranganna	.000
Deacracht na Léachtaí	.001
Deacracht na Ranganna	.000
Deacracht na Léachtaí	.000
ContentDifficultyMean	.000
Deacracht na Foghlama	.002

Bíodh is gur baineadh úsáid as rangthástáil Wilcoxon chun difríochtaí idir an deacracht a bhain le gnéithe éagsúla de na céimeanna a mheas, ba iad trialacha Kruskal is Wallis agus Ú-thástálacha Mann-Whitney ar cuireadh i bhfeidhm chun difríochtaí ó thaobh chéim na mac léinn a fhiosrú. Toisc gur tháinig difríochtaí suntasacha chun cinn i dtaca le deacracht na ngnéithe sin, cuirtear torthaí na rangthástála in iúl i gCaibidil a Seacht faoi phlé an tráchtais.

Sainhipitéis	Tástáil	<i>p</i>	Cinneadh
Teanga na Léachtaí: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.115	Coinnigh an tsainhipitéis.
Ábhar na Léachtaí: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.080	Coinnigh an tsainhipitéis.
Teanga na Ranganna: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.074	Coinnigh an tsainhipitéis.
Ábhar na Ranganna: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.260	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Léachtaí: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.068	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Ranganna: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.117	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Teanga: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.088	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht an Ábhair: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.059	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Foghlama: tá an dáileadh mar an chéanna thar na ceithre chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.071	Coinnigh an tsainhipitéis.

Sainhipitéis	Tástáil	<i>p</i>	Cinneadh
Teanga na Léachtaí: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.365	Coinnigh an tsainhipitéis.
Ábhar na Léachtaí: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.158	Coinnigh an tsainhipitéis.
Teanga na Ranganna: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.261	Coinnigh an tsainhipitéis.
Ábhar na Ranganna: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.519	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Léachtaí: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.189	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Ranganna: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.465	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Teanga: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.287	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht an Ábhair: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.163	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Foghlama: tá an dáileadh mar an chéanna thar na trí chéim éagsúla.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	.223	Coinnigh an tsainhipitéis.

Sainhipitéis	Tástáil	<i>p</i>	Cinneadh
Teanga na Léachtaí: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.916	Coinnigh an tsainhipitéis.
Ábhar na Léachtaí: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.235	Coinnigh an tsainhipitéis.
Teanga na Ranganna: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.838	Coinnigh an tsainhipitéis.
Ábhar na Ranganna: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.384	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Léachtaí: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.703	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Ranganna: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.723	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Teanga: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.985	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht an Ábhair: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.216	Coinnigh an tsainhipitéis.
Deacracht na Foghlama: tá an dáileadh mar an chéanna thar an dá chéim éagsúla.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.733	Coinnigh an tsainhipitéis.

Baineadh úsáid as trialacha Ú-thástálacha Mann-Whitney fosta chun difríocht de réir chúlra scoile na bhfochéimithe a mheas ach toisc gur difríochtaí suntasacha a bhí i gceist, cuireadh na figiúirí sin ar fáil i gCaibidil a Seacht faoi phlé an tráchtais.

Ó thaobh thionchar na n-athróg ar a chéile, baineadh úsáid as tástáil ar a dtugtar rho Spearman chun an comhghaol idir tuairimí na mac léinn faoi dheacracht an chúrsa trí chéile agus an taitneamh a bhain siad as an chúrsa sin in éineacht leis an bhuairt a tháinig orthu lena linn a mheas. Rinneadh tástáil eile ar an chomhghaol a mhair idir taitneamh agus buairt teanga dá gcuid chomh maith.

			Deacracht an Chúrsa	Buairt Teanga	Taitneamh Teanga
Spearman's rho	Deacracht an Chúrsa	Comhéifeacht chomhchoibhnis	1.000	.653	-.333
		<i>p</i>	.	.000	.002
		N	89	84	85
	Buairt Teanga	Comhéifeacht chomhchoibhnis	.653	1.000	-.360
		<i>p</i>	.000	.	.001
		N	84	84	83
	Taitneamh Teanga	Comhéifeacht chomhchoibhnis	-.333	-.360	1.000
		<i>p</i>	.002	.001	.
		N	85	83	85